Genealogie van CUFFEZ

en varianten

COFFEZ en COUFFEZ

Deel IV

CUSSÉ, GAFFÉ en ook DU HAMEL DE CANCHY en SANSON

Genealogie van CUFFEZ

en varianten

COFFEZ en COUFFEZ

Genealogie van CUFFEZ

en varianten

COFFEZ en COUFFEZ

Deel IV

CUSSÉ, GAFFÉ en ook DU HAMEL DE CANCHY en SANSON

Werken

Coffey Genealogy. 1983, 333 pp.

De Oostendse kaper Carel Jonckheere. 1985, 259 pp., herziene ed. 2018 (e-boek), 166 pp.

Coffey Genealogy 2. 1985, 528 pp.

Coffey Genealogy 2: Addendum. 1986, 77 pp.

Coffey Genealogy 3. 1987, 592 pp.

Genealogie van CUFFEZ en varianten COFFEZ en COUFFEZ, dl. I: *Bronnen*. 1988, 413 pp., herziene ed. 2019 (e-boek), 187 pp.

Genealogie van CUFFEZ en varianten COFFEZ en COUFFEZ, dl. II: *Takken*. 1989, 357 pp., herziene ed. 2019 (e-boek), 331 pp.

Coffey Genealogy 2: Addendum 2. 1990, 105 pp.

Coffey Genealogy 3. (herdruk). 1991, 593 pp., herziene ed. 2019 (e-boek), 593 pp.

Egyptereizen 1988 en 1990. 1992, 219 pp., herziene ed. 2019 (e-boek), 216 pp.

Genealogie van CUFFEZ en varianten COFFEZ en COUFFEZ, dl. III: *VANDECAVEYE, DECUF en addenda*. 1995, 275 pp., herziene ed. 2019 (e-boek), 219 pp.

Genealogie van CUFFEZ en varianten COFFEZ en COUFFEZ, dl. IV: *CUSSÉ, GAFFÉ en ook DU HAMEL DE CANCHY en SANSON*. 2002, 458 pp., herziene ed. 2020 (e-boek), 386 pp.

Egyptereis 2001. 2003, 50 pp., herziene editie 2019 (e-boek), 50 pp.

Genealogie van CUFFEZ en varianten COFFEZ en COUFFEZ, dl. IVa: *Addenda (Buteux) en correcties.* 2004, 88 pp., herziene ed. 2019 (e-boek), 63 pp.

Genealogie van CUFFEZ en varianten COFFEZ en COUFFEZ, dl. IVb: *CUSSÉ, GAFFÉ en ook DU HAMEL DE CANCHY en SANSON, met addenda Buteux (dl. IVa – 2004).* 2005, 504 pp.

Henry Cuffe, secretary to the Earl of Essex, archive documents, 1600-1601. 2010, 55 pp., herziene ed. 2019 (e-boek), 65 pp.

Genealogie van CUFFEZ en varianten COFFEZ en COUFFEZ, dl. V: *CUFFER, CUFFET en addenda.* 2011, 237 pp., herziene ed. 2019 (e-boek), 271 pp.

Kwartierstaat CUFFEZ - 10 generaties, 2016 (e-boek), 77 pp., herzien ed. 2019 (e-boek), 77 pp.

Mijn highlights, 2019 (e-boek), 96 pp., internet ed. 2020 (e-boek), 80 pp.

Wettelijk Depot: D/2013/ André Cuffez, uitgever

Titelblad : wapenschild CUFE in *Waignart* (zie p. 230)
Binnentitelblad : wapenschild van CUFFE overgenomen door DU HAMEL DE CANCHY in J. Sanson (1657)

E-mail : andrecuffez@hotmail.com

INHOUD

INLEIDING

Hoewel ik dacht met het derde deel van de genealogie, verschenen in 1995, 'alles' te hebben gevonden, dat ik voor mogelijk achtte, kon ik toch niet nalaten verder te zoeken - en dit heeft heel wat opgeleverd!

Enkele bezoeken aan de bibliotheken van Abbeville en Parijs bezorgden mij heel wat bijkomende interessante informatie. In de archieven van Arras, Canterbury en Londen was er eveneens veel te vinden. Er blijven natuurlijk nog veel vragen onbeantwoord! Dit is echter niet negatief. Het blijft een stimulans om verder te zoeken en juist dit zoeken is een aangename en passionerende hobby. We weten ook nog altijd niet hoe de piramiden werden gebouwd en wie de moeder was van Toetanchamon. Daarom blijven die vragen intrigeren. Wat we duidelijk en zeker weten, interesseert ons achteraf nog weinig.

Op de klassieke vraag aan de stamboomvorser, hoever hij al 'zit', is er nu een generatie bijgekomen, maar dit is niet het voornaamste. De meeste onbeantwoorde vragen in deel III werden opgelost. Misschien zal men niet akkoord gaan met sommige conclusies die genomen werden op twijfelachtige gegevens. Mijn gevolgtrekkingen kunnen verkeerd zijn. Dit zal misschien anderen aanzetten tot verder onderzoek en zo onze genealogie vooruit helpen.

Het werk is, zoals in deel III, ingedeeld in twee delen, namelijk: 'Bronnen' en 'Takken'. De hoofdstukken van het eerste deel zijn alfabetisch geordend ('Caf', 'Caffet', 'Cavé', 'Coeffier', 'Cuf', 'Cuffé', enz.). De vele data van verwijzingen naar opzoekingen en brieven zijn vooral voor de auteur van belang voor archivering. De resultaten van de opzoekingen werden zoveel mogelijk chronologisch weergegeven, zoals in een dagboek.

Daar er vele documenten zijn gekopieerd, vraagt men zich soms af of het copyright niet is geschonden. Het copyright is alleen maar van toepassing op literaire en kunstwerken dat is hier niet het geval, met uitzondering van een tekst uit een werk van Alfred de Vigny, waarvoor het copyright niet meer geldt, daar de auteur reeds in 1863 is overleden. Voor zeer belangrijke documenten werd toch de toelating tot publiceren aangevraagd die door de grote archieven, zoals Londen en Parijs, zonder problemen werd toegestaan.

In de titelbeschrijving van dit vierde deel komen de namen 'du Hamel de Canchy' en 'Sanson' voor die helemaal geen varianten zijn van 'Cuffez'. Beide namen zijn echter verwant met 'Cuffé' in de vrouwelijke lijn. Daar er in dit deel, van deze beide namen zeer veel genealogische gegevens voorkomen, is hun vermelding in de titel noodzakelijk.

(...)

Voorwoord e-boek 2019

Dit is een gedigitaliseerde en verbeterde versie van de 1995-editie. Informatie die geen bijzondere genealogische gegevens bevat, werd weggelaten. Om deze reden is de nummering van de bladzijden vanaf p. 269 verschillend van deze van 1995-boekeditie.

Op het internet komen diverse genealogische sites voor. Op de website *GeneaNet* zijn er nu (in 2011) al 319 gepubliceerde stambomen op naam van *Cuffez*. Meestal worden slechts de personen vermeld, geboren vóór 1914, wat hier nu ook wordt toegepast.

Dit vierde deel bevat nieuwe varianten en addenda op de eerste twee delen, zoals ook de delen III en V. Mijn e-boeken zijn te vinden in een pdf-versie op het *Internet Archive* (www.archive.org) (laatste verbeterde versie) en in het e-depot (KB). Mijn boeken zijn oorspronkelijk zo samengesteld dat meestal de tekst op de rechterbladzijden (oneven pagina's) voorkomt en daartegenover de documentatie op de linkse bladzijden (even pagina's). Met gebruik van de Acrobat Reader DC ('weergave van twee pagina's') kan het werk op die manier als boek worden gelezen, zoals ook op www.archive.org.

Tijdens het digitaliseren werden verbeteringen aangebracht. De persoonsnamenindex is niet meer hernomen omdat de familienamen kunnen worden gevonden met de internetzoekfunctie. De cursieve teksten verwijzen naar handgeschreven bronnen. De donkere vlekken die soms voorkomen op de foto's van fotokopieën, zijn te wijten aan de lijm van de kleefstroken. De APA-regels voor de bibliografische gegevens van de geraadpleegde werken werd hier niet strikt toegepast voor typografische redenen. Zo wordt het deel (volume) cursief weergegeven.

Veel fotokopieën van de oorspronkelijke documenten zijn hier niet meer hernomen, daar deze toch zijn overgezet. De pagina-verwijzingen naar de andere delen zijn deze naar de e-versies van deze delen.

Mijn e-boeken zijn te vinden in een pdf versie op het *Internet Archive* (www.archive.org) (laatste verbeterde versie) en in het e-depot (KB). Zij kunnen worden gedownload. Mijn boeken zijn oorspronkelijk zo samengesteld dat meestal de tekst op de rechterbladzijden (oneven pagina's) voorkomt en daartegenover de documentatie (o.a. foto's) op de linkse bladzijden (even pagina's). Met gebruik van de *Acrobat Reader DC* kan men na downloading de pdf lezen als boek zoals in het leesvenster van www.archive.org.

In de menubalk van de *Acrobat Reader DC* "Beeld" aanklikken, vervolgens "Weergave van twee pagina's" en dan daarin "Voorblad weergeven bij twee pagina's" aanvinken.

GEBRUIKTE AFKORTINGEN EN SYMBOLEN

AD : archives départementales
Ao : anno
ARA : Algemeen Rijksarchief
B : brief van de heer E. Balandra (Crécy-en-Ponthieu)
BM : bibliothèque municipale
BnF : Bibliothèque nationale de France, Parijs
C.B. : Clovis Brunel
De Flou : K. De Flou, *Woordenboek der toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch*
: *Artesië, het Land van den Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne en een*
: *gedeelte van het graafschap Ponthieu*, Brugge 1914-1938, 17 delen.
Delle : demoiselle
d'Hozier : Charles-René d'Hozier (1640-1732), *Armorial général de France,* 1696-1720
d.s.p. : overlijdt zonder afstammelingen
h.h. : honorable homme
KB : Koninklijke bibliotheek Albert I, Brussel
Me : maître
ms. : manuscript, handschrift
msn. : manuscripten
Pama : C. Pama, *Heraldiek en genealogie*, Utrecht/Antwerpen, 1969
PRO : Public Record Office (Londen)
Rietstap : J.B. Rietstap, *Armorial Général,* 1861, (2de uitgave, 1884-1887)
RAB : Rijksarchief Brugge
ro : recto
SA : stadsarchief
SAB : stadsarchief Brugge
Saffroy : G. Saffroy, *Bibliographie généalogique, héraldique et nobiliaire de la France*, 4
: delen, Parijs
SB : stadsbibliotheek
Sg : staat van goed
Sr (Sgr) : sieur, seigneur
Verdam : J. Verdam, *Middelnederlandsch handwoordenboek,* s'-Gravenhage, 1973
vo : verso
VVF : Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (Oostende)
Wr : weesregister

° : geboren, soms gedoopt
x : gehuwd
xx : tweede huwelijk
+ : overleden
! : vermeld in dit jaar
/1900 : vermeld vóór 1900
1900/ : vermeld na 1900

I, ... : zie *Genealogie van Cuffez en varianten Coffez en Couffez, I: Bronnen*,
: Oostende, 1988 (e-boek)
II, ... : zie id., *II: Takken*, Oostende, 1989 (e-boek)
III, ... : zie id., *III: Vandecaveye, Decuf en addenda*, Oostende, 1995 (e-boek)

Recensie van* Genealogie van Cuffez en varianten Coffez en Couffez - Deel IV, *door VVF (Centrum Antwerpen), 2002

Onderstaande recensie van het vierde deel van *Genealogie van Cuffez…*, is verschenen in het tijdschrift *Vlaamse Stam*, jg. 38, nr. 10-11, oktober-november 2002, p. 356:

> André Cuffez: Genealogie van Cuffez en varianten Coffez en Couffez - Deel IV: Cussé, Gaffé en ook Hamel de Canchy en Sanson - Oostende: Eigen beheer - 2002 - 458 blz. Fa 2053
>
> Dit lijvige werk geeft antwoord op de vele vragen die in het vorige deel onbeantwoord zijn gebleven. Het behandelt de takken van Staden (1782 - heden), Diksmuide (1633 - heden), Esen (1726 - heden) en Bovekerke (1713 - heden). In een vlotte verteltrant geeft de auteur het relaas van zijn opzoekingen. Bezoeken aan archieven en bibliotheken in binnen- en buitenland worden uitvoerig beschreven. Je voelt gewoon dat de auteur plezier heeft beleefd aan het samenstellen van dit boek. Zijn opzoekingen voerden de auteur onder andere naar Engeland waar ook voorouders te vinden zijn. Vermeldenswaard zijn de wapenschilden in de kloostergang van Canterbury. Briefwisseling wordt in dit werk opgenomen. Daarnaast zijn er talrijke kopies van akten, documenten en illustraties, vele in kleur. Van oudere documenten in een vreemde taal werd een transcriptie gemaakt. Veel aandacht is ook besteed aan de diverse varianten op de familienaam, telkens met hun wapen en de beschrijving ervan. Genealogische schetsen ontbreken evenmin. Een overzichtelijke inhoudstafel, bronvermelding, een lijst met afkortingen en gebruikte symbolen en een personen index met niet minder dan 1663 namen maken van dit boek een naslagwerk dat gewoonweg af is. Een puik werk! (Maria Roosemeyers)

DEEL I: BRONNEN

WAT MET 'CAF'?

Hoewel we 'Caf' betrekkelijk uitvoerig hebben besproken in III, 45-47, komen we toch terug op deze korte naam die heel veel gelijkenis vertoont met 'Cuf'. Als we vermoeden dat de naam een Britse (Ierse?) oorsprong heeft is er weinig verschil in de uitspraak. De Engelse 'u' wordt bijna als onze 'a' uitgesproken!

In het deel III zijn er talrijke Cafs vermeld, doch echter zonder verklarend schema. Aan dit euvel hebben we hier pogen te verhelpen. Het onderzoek naar deze familienaam was niet eenvoudig, vooral omdat de naam in West-Vlaanderen schijnt uitgestorven te zijn, althans volgens het telefoonboek. Er is dus weinig interesse voor.

Onze oudste bron is de staat van goed (Brugse Vrije, IIIde reeks, 1182) van 1559 opgemaakt na het overlijden van Lauwereyns Caf, vermoedelijk in Aardenburg, daar al zijn bezittingen daar gelegen waren. Zijn derde echtgenote, Joanna, dochter van Pieter Mechiels, is, naast kinderen uit dit laatste huwelijk, erfgename. In deze 8 bladzijden tellende akte komen verscheidene Cafs voor. Hoe zij echter familie zijn van de overledene is niet vermeld. Zijn het broers of neven? Het kunnen ook nog ooms zijn. Er komt een overleden Caf in voor, namelijk Aerent (?) Caf. Deze voornaam (als het dit is?) is typisch Zeeuws en wijst alleszins niet naar een Engelse oorsprong. De anderen zijn: Clement en Jacobus Laurentius. Al deze Cafs zijn in 1559 zeker meerderjarig, dus ouder dan 25 jaar. Lauwereyns was een derde maal gehuwd. Hij kan geboren zijn rond 1520.

Op 30 oktober 1998 schrijf ik naar het Zeeuws archief in Zeeland (Middelburg) hopende dat er nog een oud poortersboek van Aardenburg zou bestaan. Op 13/11/98 kreeg ik als antwoord dat er inderdaad in het oud-archief van de gemeente Aardenburg zich een poortersboek over de periode 1458 mei 16 - 1788 juli 28, bevindt. Een uittreksel uit deze brief:

> (...) Een kopie van dit register (poortersboek) is aanwezig in de Verzameling Genealogische Afschriften nr. 365, in het Rijksarchief in Zeeland. De fotokopieën zijn helaas niet altijd goed leesbaar. Er is op dit register geen index aanwezig.
> (...) Het weeskamer archief begint in 1561. Dit is dus te laat voor uw onderzoek.

Over 'Het weeskamerarchief begint in 1561' heb ik mijn twijfels (zie p. 16).

Op 2 december 1998 schrijf ik naar het gemeentebestuur van Aardenburg, waarvan ik een interessante brief terugkreeg op 2/12/98. Rond 1600 komt er nog een 'Cornelis' Caf voor (een van de kinderen van onze Lauwereyns van 1559?). Er is ook een verklaring opgegeven voor het verschijnen van de Cafs in de streek van Damme (III, 47). Zie ook Damme op kaart van Zeeuws-Vlaanderen op p. 18. De oude katholieke bevolking vluchtte vanaf 1604 naar het zuidelijke katholieke Vlaanderen.

Daar er een oud poortersboek (1552-1553) in restauratie was op het moment van het antwoord en ik daar mijn hoop had op gesteld, schreef ik terug op 15/12/99. In het antwoord van 12/1/2000 was het boek terug maar bevatte helaas niet de naam Caf noch varianten. Men raadde mij aan het Zeeuws archief in Middelburg te contacteren (Hofplein 16, Postbus 70, 4530 AB).

Brief van de gemeente Sluis-Aardenburg van 2 december 1988 (hertypt)

GEMEENTE SLUIS-AARDENBURG

Aan A. Cuffez

Pr Stefanieplein 5/4

B - 8400 Oostende

Sluis 2 december 1998
verzonden:

Uw brief d.d.: 20 november 1998
Uw kenmerk:
Ons kenmerk: Bz.aw
Inlichtingen: A.C.J. Willeboordse
Doorkiesnummer: 0117 - 475544
Onderwerp: familie Caf bijlage(n):

Geachte heer Cuffez

In reactie op uw verzoek heb ik onderzoek gedaan in het gemeentearchief van Sluis-Aardenburg aangaande het voorkomen van de familie Caf in Aardenburg. Ik heb mij daarbij beperkt tot de periode voor de Franse tijd.
De oogst is betrekkelijk gering. In een bevolkingslijst opgemaakt op basis van het notulenboek van de magistraat en een rol van de rechtszaken die door de schepenbank werden behandeld in de periode 1600-1603 komt de naam Cornelis Caf voor (1600-1601). Caf behoorde tot de oude, katholieke bevolking van Aardenburg die bij de inname van prins Maurits van Aardenburg in 1604 de wijk nam naar onder meer Damme, Brugge en Sint-Laureins en plaats maakte voor een geheel nieuwe bevolking van protestantse geloofsinwijkelingen.
In de in het gemeentearchief bewaard gebleven poorters boeken van 1610-1788 komt de naam Caf of varianten daarvan niet voor. Een poorters boek uit 1552-1553 is momenteel in restauratie en kon Om die reden niet geraadpleegd worden.
Wat betreft de naam Waterdijk: hiermee wordt het deel bedoeld waarin in de 16de eeuw de heerlijkheid Watervliet werd gesplitst. De andere delen heetten Watervliet en Waterland.
Hoogachtend,

GEMEENTESECRETARIE SLUIS-AARDENBURG
Afdeling Burgerzaken, onderwijs en cultuur

(get.)

A.C.J. Willeboordse

Postbus 15
4527 ZG Aardenburg

In plaats van te schrijven besloot ik zelf naar dit archief te gaan wat ik ook deed op 13/6/00. Het is een volledig nieuw en modern gebouw met een zeer grote leeszaal. Een vriendelijke ontvangst en behulpzaam personeel maken er u wegwijs.

In de inventaris nr. 11 zat er een zeer interessant bijvoegsel dat handelde over de weeskamer van Aardenburg. Er waren twee weesboeken beschikbaar beginnende vanaf 1458 tot 1560 (in de brief van Middelburg van 30/10/98 hierboven, werd dit boek beschouwd als poortersboek en als we de inhoud van nr. 412a van het bijvoegsel bekijken, komen er inderdaad ook poorters in voor) en vanaf 1561 tot 1603. Ik verwachtte er zeker Cafs te vinden! De boeken zijn zeer goed gerestaureerd, echter zeer klein geschreven (een vergrootglas ware praktisch geweest!). Er was inderdaad geen naamindex voorhanden, wat heel wat tijd vergde om de boeken te doorlopen. Helaas, geen Cafs, nog iets dat erop geleek, tot mijn grote verwondering!

Daar in Oostburg in het Brugse Vrije de naam 'Caef' meermaals voorkomt (zie verder), dacht ik dat ik daar meer geluk zou hebben. In de inleiding van de *Inventaris van het Oud-archief de Gemeente Oostburg 1368 - 1931* (nr. G53) staat er vermeld dat de stad door brand is geteisterd en het merendeel van het archief vernietigd is. Hieronder volgt eerst de tekst van deze inleiding (hertypt):

INVENTARIS VAN HET OUD-ARCHIEF DER GEMEENTE OOSTBURG (1368-1931)

Inleiding.

In 1516 werd Oostburg geteisterd door een brand "qui devora" zoals Gilliodts van Severen [1]), vermeldt, "tous les titres et papiers, sauf deux chartes", nl. die van 1368 en 1384. Deze zijn nog aanwezig (hierna nrs. 433 en 434), maar de mededeling is overigens maar al te juist. Verloren zijn o.a. gegaan de stukken, waardoor de stadswording werd gedocumenteerd. Gelukkig kunnen wij uit andere bronnen deze ontwikkeling reconstrueren: 1177 wordt Oostburg reeds oppidium genoemd [2]), 1237-1238 bij de ratificatie van het verdrag van Péronne burgemeester en schepenen [3]), in 1297/98 werd aan de stad een jaarmarkt geschonken en in 1303 blijkt het, in dezelfde rang als Aardenburg, onder Brugge te zijn gesteld als moederstad. De graaf van Vlaanderen, Philips van Nevers, schonk het 17 oktober 1330 de zgn. nieuwe keur [4]), amnestie verlenend voor hetgeen Oostburg, met andere steden, bedreven had in de woelingen in de derde dekade der 14e eeuw [5]). Uit het einde der 14e eeuw is, zoals bij een Vlaamse stad uit die tijd niet anders is te verwachten, een draperiekeur bewaard [6]). Ook deze evenwel niet in het stadsarchief.

Na 1516 echter is dit archief vrij goed bewaard, voor de 16e en 17e eeuw heel wat beter dan, tengevolge van een samenloop van omstandigheden, dat van de 19e eeuw. De stadsrekeningen zijn aanwezig van 1518 af, de resolutiën van de magistraat sinds 1614, ingekomen stukken, w.o. vele van het Opperbestuur na de overgang van Oostburg aan de Republiek in 1604, uit de 17e en 18e eeuw; evenzo poorterboeken, keurboeken en diverse stukken betreffende polders e.a. zaken. Ook uit de zgn. Franse Tijd is een en ander bewaard dat niet zonder belang is. In 1932 werd het registratuurstelsel ingevoerd, waardoor de grens van oud- en nieuw-archief was gegeven.

W.S. Unger

---

1) L. Gilliodts van Severen. Coutumes des pays et comté de Flandres. Quartier de Bruges. Coutumes des petites villes et seigneuries enclavées, III (1891) p. 504.
2) Serrure, Cartulaire St. Bavon nr. 257.
3) Nl. (= namelijk) twee burgemeesters, één van den courpsé (sic) en één van schepenen, en 8 schepenen.
4) Gilliodts Van Severen, a.w. (= aangehaalde werk) p. 504 vlg.
5) Gedrukt: a.w. p.507 vlg.
6) G. Espinas-H. Pirenne, Recueil de documents, relatifs à. L'histoire de !'industrie drapière en Flandre, I (1906), p. 527 vlg.

(vervolg op p 17)

Zeeuws archief Middelburg - inventaris nr. 11 (bijvoegsel)

(overgetypt van fotokopie)

Archief van de weeskamer. 1448-1795

Overeenkomstig het K.B. van 19 April 1929 werd in 1937 het weeskamerarchief van Aardenburg overgenomen.

412a- 412f Registers van weesakten. 1448-1795.
6 deelen.

412a 1448-1560

N.B. Band beschadigd. Het register begint als poorterboek 1458-1537 (fl. 1-18), vervolgens een "tafle van den boucke oft papiere van den weessen van dese stede van Ardenburgh, ... "), dan loopt het poorterboek verdere van 1537-1550. Hierna komen de weesakten: "t' Papier van den weesen van Ardenburgh, beghinnende den XVllen dach van Mert, int jaer M IIIIC XLVIII", waarvan de folio's niet regelmatig genummerd zijn: 1-206. Op fl. 111 is een los blad ingeplakt met een aanteekening, dat M. PetilIon Mz. (?) op verzoek van den stadsarchivaris dit boek naar zijn vermogen heeft gelezen en het merkwaardigste ervan opgeteekend heeft, gedateerd 27 Juli 1859. Het laatste folio betreft weer inschrijvingen van poorters 1554-1560. In dit deel bevinden zich losse stukken.

412b 1561-1603

N.B. Titel: "Register van den weesen ende porters der Stede van Ardenburgh Beghinnende te Bamesse int Jaar ons heeren duys(en)t vijfhondert eenentzestich". Gemerkt no. 1. Achterin: "Registre van der porterie .... ", 1561-1594. Van de weesakten zijn de folio's genummerd: 1-60, van het poorterboek: 1-4. In dit deel bevinden zich losse stukken.

412c 1611-1638

N.B. Titel: "Weesbouck". Gemerkt no. 2.
Aan verschillende bladzijden zijn losse stukken gehecht.

412d 16138-1697

N.B. Titel: "Weese-bouck .... ". Gemerkt no. 3.
Hierin bevinden zich losse stukken.

412e 1679-1738

N.B. Titel: "Weesenbouck .... ". Gemerkt no. 4.
Achterin: "Comparitien ter weeskamer tot accoorden en transactien tussen weduwen en weesen", akten 1710-1713.

Toch vond ik in deze inventaris volgende interessante vermelding:

> Nr. 1429 - register van weesakten (1524 - 1631)
> voorin inhoudsopgave

Helaas, weeral pech! Het nummer was met potlood doorgehaald, wat betekent: "ontbreekt". Het nr. 1430 (weesakten voor de periode 1631 - 1685) was er wel, maar geen Cafs in te vinden!

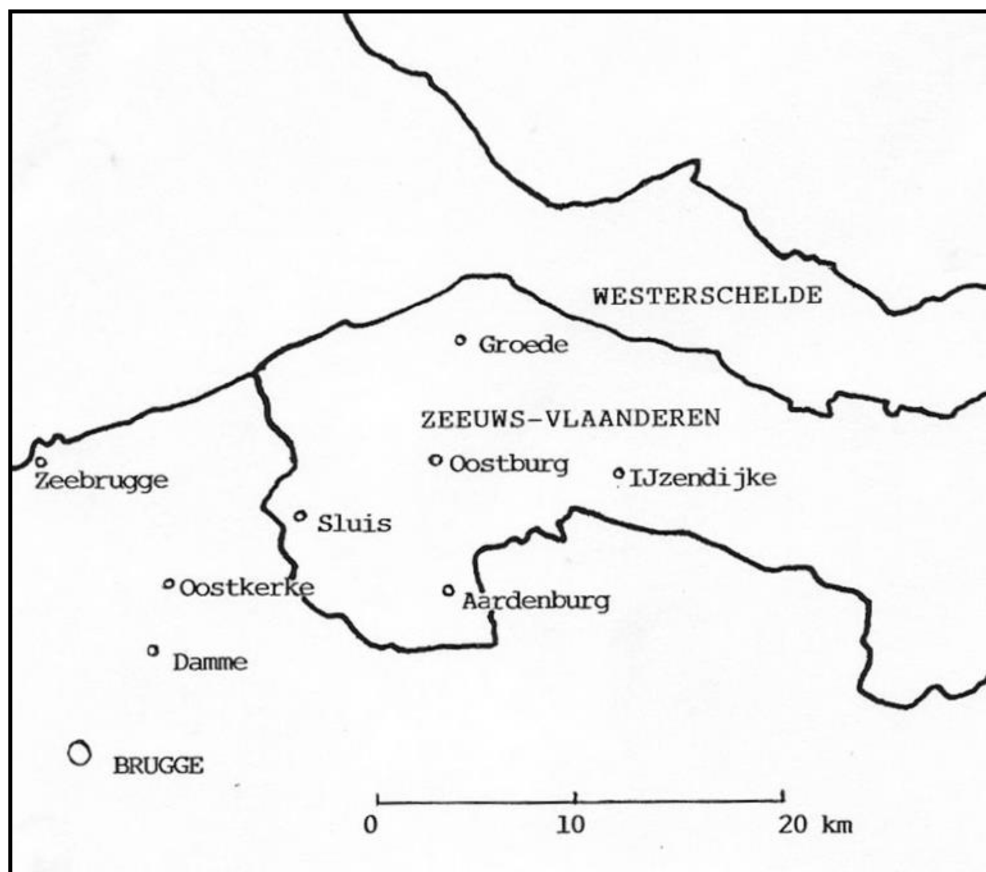
In het nr. 1382 (rol van boetstraffelijke en civiele zaken - 1547 voor de stad Oostburg) vond ik veel namen, maar weeral geen Cafs (register slechts gedeeltelijk nagezien).

'Caf' mogelijk van Engelse oorsprong?

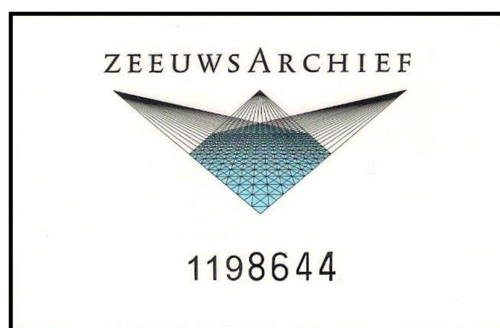
Daar ik nog steeds met het idee zit dat de naam mogelijk van Engelse oorsprong kan zijn, vond ik in het RAB een tekst die de vroege aanwezigheid van Engelsen in die streek aantoont. Ik haalde die uit de *Inventaris van het Oude Archief der Stad Middelburg, 1217-1581*, 1883:

> 1074 1384 (1383) 8/2 Albrecht van Beyeren vernieuwt voor één jaar de rechten en vrijheden van de Engelse en andere kooplieden, die voor den staple van de wol zich ophouden in deze landen en belooft hen zijne bescherming, inzonderheid te Middelburg, waar de staple is gevestigd.
>
> Gegeven in den Haag Zondag na Sint Aagtedag 1383.
>
> ---
>
> staple (stapel): verkoopplaats van waren, vooral het aan een stad toegestane recht van de opslag en verkoop van een bepaalde koopwaar, die aldaar, en niet elders, ter markt moet worden gebracht (*Verdam*).

Kaart van Zeeuws-Vlaanderen

Pas voor het Zeeuws archief

Analyse van de weesakten van 'Caf' en varianten in het Brugse Vrije

Daar deze akten dateren van de XVde eeuw, zijn deze uitermate belangrijk. De zes akten die we hebben gevonden geven ons talrijke gegevens over de frequentie van het voorkomen van de Cafs in Zeeuws-Vlaanderen. Vóór 1470 hebben wij geen akten meer gevonden wat met 'Ceusen' (zie het desbetreffend hoofdstuk) wel het geval was. We hebben soms drie generaties (de wezen, de vader en eventueel de grootvader). Als oudste Cafs (grootvaders) vinden we:

Aardenburgambacht (16565, p. 74): Jacob CAEF ° ca 1410 (minstens 6 kleinkinderen in 1472)

Oostburgambacht (16566, p 11): Jan CAEF ° ca 1415 (4 kleinkinderen in 1475)
id. (16566, p. 16vo): Hugo CAEF ° ca 1415 (2 kleinkinderen in 1475)

Moerkerke-ambacht (16566, p. 204 vo) Pieter CAEF ° ca 1415 (2 + 1(p. 119) kleinkinderen in 1475)

Dit geeft ons minstens vier Cafs geboren rond 1415 die rond 1440 - 1450 kunnen wezen hebben gehad. Daar echter voor die periode (1430 - 1458) de weesakten ontbreken kunnen we niet stellen dat zij daar niet woonden. We willen er hier op wijzen dat Oostburg toen langs de zee bereikbaar was en daar er sinds 1383 handel was met Engeland (zie hierboven) 'kan' een Engelse 'Cuf' zich daar hebben gevestigd.

Er komt ook een 'Clement' voor (zie 16566, p. 119 en p. 204vo) geboren rond 1450, wonende in Moerkerke. In de Sg van Laureyns Caf van 1559 (Aardenburg) is ook een 'Clement' vermeld. Daar die voornaam niet zoveel voorkomt, kan er een rechtstreeks familieverband zijn. Wat ons hier eveneens opvalt, is de schrijfwijze van de naam met 'ae' (= een langere 'a'). We komen deze schrijfwijze ook tegen in de Wr van Brugge (Wr St Nikolaas, 2de boek, 1398-1409, p. 4, onderaan):

*Jan VANDEN HOUTE en Hemric SCOUTHETE voochden van Hannekine, Pieters kinde bastaerden kinde VANDEN HOUTE, dat hi hadde bi Gheertruud, Michiel **CAEFS** weduwe, brochten papiere voor den overzienre van scepen van de wezen de groote van sweesen kins goede hem ghegheven biden vader (...) actum den xxiij decemb anno xcviij (1398)*

Den xi.sten dach van december anno xc iiij ende zevene (1407) Jan VANDEN HOUTE als aelding (erfgenaam) vander verstorven nesse (stuk land) bleven bachter doot van Hannekine Pieters bastaerden kinde VANDEN HOUTE voorseyd (...)

'Hannekine' (Johanna) is een bastaarddochter van Gheertruud, de weduwe van een Michiel CAEFS (de 's' is een genitief 's'). Zij overlijdt als nog minderjarige in 1407. Michiel CAEF kan geboren zijn rond 1370. Hij 'kan' de grootvader zijn geweest van de Cafs in Zeeuws-Vlaanderen (Moerkerke inbegrepen). Heeft zijn weduwe Gheertruud zich later gevestigd in Brugge? In het Brugs stadsarchief vond ik ook nog in de inventaris Oorkonden private aangelegenheden volgende vermeldingen:

*III. 1377 - 1599, 26 avril - Vente d'une terre à Houcke par Jacques **Caf** à Gérard Bacchus*

IV. 11 - 1601, 4 juin - Vente par Jan Beyts et Marguerite Rugghevoet à Pieter de Cogghe d'une maison dite 'het steenkin' in den nieuwen gentwech (Brugge)

*IV. 788 - 1643, 23 décembre - Procédure en cause de Pierre **Caf** et Simon Pallaert*

Caf en varianten in weesregisters Brugse Vrije (RAB)

Oost-Vrije 16565 (1461 - 1474)

Oostburgambacht

(p. 24) *Callekin ende Joosynekin liberi Allaerts* ***KAFS*** *hebben gheen goedt de morte patris. Voochden: Jacop fs Jac. THEUNIS ende Vincent fs Waleweyn VOOS (= VOS) (1471)*

Aardenburgambacht

(p. 74*) Pierkin, Loykin, Copkin, Neilkin, Callekin ende Zoetkin liberi Pieter fs Jac.* ***CAEFS*** *en hebben no gheene erve noch cateyle (= geen erfenissen nog roerende goederen) de morte patris. Voochden: Vrancke fs Wa. SVOS (= VOS), Christoffels fs Pieter GLOEYAERTS (1472) Oost-Vrije 16566 (1474 -1481)*

Oostburgambacht

(p. 11) *Betkin, Callekin, Zoetkin ende Grietkin lib. Willem fs Jans* ***CAEFS*** *en hebben gheen goet de morte patris. Vochden: Laur. fs Jans CAEFS (+ 1476) in loco mortus Loy fs Luucs SVOS) ende Jan fs Jac. (?) (+ 1484 in loco mortus Adriaen fs Jac. STANDAERTS) (1475)*

Oost-Vrije 16566 (1474- 1481)

Oostburgambacht

(p, 16 verso*) Hannekin, Corneilkin lib. La. (Laurent) fs Hu. (Hugo)* ***CAEFS*** *hebben de hel(f)t van lx (40) lijnen lands ende no gheene cateylen de morte patris. Voochden Loy fs Luucs (Luca?) SVOS ende Corn. Is Pr. JANS (1475)*

Moerkerke

(p. 119) *Willekin tkind Clements* ***CAFS*** *en heeft gheen goet de morte matris. Vooghden: Adr. fs Adr. SHANE (= DE HANE?) ende Hendric. fs Lamsins COUNS (?) (1472) in loco mortus Xs. (Christoffel?) fs Amold GOOSSEN (1474) Pieter fs Pieter CRODOOS (?) in loco Adr. fs Adr. SHANEN (1474)*

Moerkerkeambacht

(p. 204 verso) *Mayken ende Aellery (+) lib. Clements fs Pr.* ***CAEFS*** *hebben in cateylen x schellingen (?) de morte matris. Voochden: Pieter DE COSTER ende Adr. fs Wm. VERSE (?)(+) (1480) in loco mortus Hendric. Is Pr. VERSE (1475) (+) in loco mortus Anth. DE SOT (1486)*

Jacob Caf - Hoeke – Ao 1599 (SA Brugge,* Private Aangelegenheden*, III, 1377)

*(regel 1) Wij, Chaerles **Van Provyn** ende Jaccques **De le Flye**, scepenen vlams vanden Vryen, doen te wetene (2) allen den ghenen die dese lettren zullen zien ofte horen leesen dat quamen voor ons als voor scepenen **Jacob Caf**, poorter van Houcke ende Mayken, de (3) dochtere van Aemout **Rugghevoet**, zyne huusvrauwe - welcke voornomde comparanten gheven halm (= doen afstand) ende wettelicke ghifte an **Gheraert Bacchus**, (4) poorter der stede van Brugghe te deser present ende accepterende - van vier Iynen twaelf roeden lants lighende binden ambochte van (5) Oostkercke enden inde prochie van Houcke inde wateringhe van Sheerbazelis houck (= 'Heer Baselis-hoek, eene wijk in de gemeenten Houcke en Oostkerke' - De Flou) oost vander kercke vuerghem (= voordien?) eens met tlandt vande kinderen (6) Adriaen Domyn amde zuutzyde de kerkcke van Westcappelle, landt ande noortzyde streckende metten oosthende an tlandt wylent toebehoort hebbende (7) Magdaleene **Lauwers** ende ande de westzyde tlandt van Franchois **Lambrecht** –*

*Ende es vrye (= vrij) quite erfve onbelast van eeneghe rente (8) nemaer alzo den voornomden **Gheraert Bacchus** es poorter der stede Brugghe zo heeft den voornomden Gheraerd dese voornomde erfvenesse (9) gheaccepteert opde expresse belofte ende verbandt by hem acceptant wettelic tedesen in onse handen ghedaen ten behoufve vanden ghemeene (?) (10) lande vande Vryen, metsgaeders vanden ambachte ende prochie van Oostkerkcke als dat hy ende zyne naercommers proprietarissen ofte bedryfvers vande (11) voornomde lande ofte van eenich deel vandien betalen sullen nu ende in toecommende tyden allederande pointinghe, zettynghe ende alle andere ghelycke (12) lasten daermede andre gronden van erfven binnen den voornomden ambachte ende prochie gheleghen ende de bedryfvers vandien belast zouden mueghen weesen (13) ende ghelyck vrylaeten aldaer bedryfdoende schuldich zyn te betalene renenchieren (= 'renoncer') den voornomden **Gheraerdt** van zyn poorterscip (14) ende alle andre previlegien, prerogatyven, accorden ende transactien ten voorleden tyden ghegevne ende ghemaect daermede hy ofte zyne naercommers (15) hemlieden te contrarien (= in tegenstrijd) van dies voorseyt es sou den willen ofte mueghen behelpen.*

*Belastende, hypothequierende ende affecterende de voorscreven (16) vier lynen twaelf roeden lants en in alle de voorscreven lasten van poinctinghe, zettinghe ende andre dierghelycke lasten tot zulcken effecte dat (17) indien de bedryfvers vanden zelve lande ofte van eenich deel van dien naermals zouden willen pretenderen ... ofte vrydom van poinctinghe, (18) zettynghe ofte andre dierghelycke lasten tware uut crachte vande poorterye der stede van Brugghe ofte anderssins dat inden zelve ghevalle (19) de erfuenesse vande voorscreven vier lynen twaelf roeden lants ofte alzulck deel van dien als ter cause vande welcken men zoude willen weygheren (20) de poinctinghe, zettinghe ofte andre dierghelycke lasten te betalen ipso facto ende van alsnu alsdan zal ghesmolten (= verdwijnen?) negheen ende van nieuten (21) weesen ende dat men ten verzoucke vanden Burchm(eeste)re van de comune vande voornomde lande vande Vryen ofte van de poincters ende zetters (22) ofte ooc hooftmannen vanden voornomde ambochte ende prochie van Oostkercke zal vermeughen tvoors(eyde) landt ofte sulck deel van dien (23) als ter causen van den weleken men soude willen weygheren de poinctinghe, de zettynghe ofte andre dierghelycke lasten te betalene stappans (= zodra) ende (24) zonder andre ..... van nieus te vercoopene met drie kerckgheboden ende by barnen van de kerse (= 'bij het branden van de kaars' = openbare verkoop) inde vertreck-camere (= raadkamer) slants vanden Vryen (25) ende de coopere der inne te erfvene met ghelycke lasten, servituyten (= servitudes) ende affectatien als de voorscreven erfvenisse hier vooren ghedan ende geaccepteert (26) es, ende vande penninghen procederende vande zelve vercopinghe alvooren te murckene (= morren) ende doen betalene de voornomde poinctinghe, zettinghe (27) ende dierghelycke lasten die den bedryfvere ofte bedryfvers vanden voornomden lande gheweyghert zullen hebben ende voorts alle costen daeranne (28) clevende ter taxatie van Burghmeesters ende scepenen slants vanden Vryen laetende tsurplus vande penninghen procederende vande zelve vercoopynghe (29) volghen den ghuem (= 'hem' = akker) die also anne proprietaris gheweest zal hebben vanden zelven vercochten lande in welek landt de voornomde comparant (30) gherecht es te weten inde twee lynen by wettelicke ghifte hem comparant ghegeven by Matheus **Focquedeys** ende Jan **Goes** als voochden van Vincent (31) **Vande Pitte** ende voorts inde resterende twee lynen twaelf roeden lants by uutcoope ghedaen jeghens de hoirs van Godeliefve fa Vincent Chaerlessen (= zoon van Chaerel?) (32**) de Vrient**, zyne eerste huusvrauwe, die daer inne gerecht was by der doot van Mayken **Van Beyere** hare grotevrauwe ooc by ghelycke uutcoop ghedaen (33) jeghens de hoirs van de voornomde hare grotevrauwe met welck verclaers van erfachtighede den voorscreven acceptant hem te vreden hielt.*

*Ende de (34) voornomde comparanten die wedden (= waarborgen) ende belofuen over hemlieden huerlieden hoirs ende naercommers den voornomden **Gheraerdt Bacchus** zyne (34) hoirs ende naercommers tvoornomde landt ghelyc ende inder maniere dat voorseyt es, te weten, te waren en te garanderen wech ende landt (36) vry (= vrij) landt guicte landt zonder eenighe lasten svoorseyts **Gheraert Bacchus** vry en eyghendomme jeghens elcken al zonder fraulde in kennisse (37) der waerhede.*

Zo hebben wy scepenen bovenghenoempt dese lettren ghedaen zeghelen met onse zeghelen uuthangh ende dit was ghedaen int jaer duyst (38) vyffhondertneghenentneghentich opden zessentwintichsten dach van april.

Het nummer III 1377 van 1599 is een prachtig perkament van 70 x 70 cm. Het is betrekkelijk goed leesbaar. Hiernaast volgt de overzetting. Hoewel de tekst betrekkelijk lang is zijn er weinig genealogische gegevens in te vinden. Jacob Caf verkoopt aan Gheraert Bacchus een stuk land metende 4 lijnen twaalf roeden liggende in Oostkerke en Hoeke. Jacob Caf is poorter van Hoeke en gehuwd met Maria Rugghevoet, dochter van Aernout. Over 'Rugghevoet' vinden we in een Sg van Brugge, 1ste reeks, nr. 406, van 1593, een overlijden van een Dieryck Rugghevoet die gehuwd was met Francine Tollet. Hij laat als wezen een Copken, Martyncken en een Cathelyncken na. Nog in verband met de naam 'Rugghevoet' heb ik hierboven nog het stuk, IVde reeks nr. 11, vermeld, waar een Marguerite Rugghevoet in voorkomt.

Als we aannemen dat Jacob Caf toen 50 jaar was, kan hij geboren zijn rond 1550 en kan hij een kind geweest zijn van Laureyns Caf van 1559 (zie p. 29). In deze Sg wordt er een Jacob Laureyns Caf vermeld. Het kan ook deze persoon zijn in de veronderstelling dat hij ouder zou geweest zijn dan 50 (70?).

Nog over de inhoud van die akte: in de regels 30-32 vinden we de oorsprong van de '4 lijnen, 12 roeden' namelijk 2 lijnen van de voogden van Vincent Vandepitte en 2 lijnen, 12 roeden, die zijn eerste vrouw heeft geërfd van haar grootmoeder Maria Van Beyere. Haar familienaam is niet heel duidelijk: Godelieve fa Vincent 'Chaerlessen' of 'De Vrient'. Zo belangrijk is dit echter niet. Wel belangrijk is het feit dat Jacob Caf een eerste maal gehuwd was en met die vrouw kinderen had.

Het stuk IV 788 van 23 december 1643 is een rechtszaak voor de 'Viereschare slants vanden vryen' tussen Pieter Caf, eiser, en Simon Pulaert (niet 'Pallaert' zoals vermeld is in de inventaris), verweerder. Plaats: ambacht van Oostkerke. De verweerder, Simon Pulaert, moest een som van 'een pondt, derthien schellyngen, vier grooten' terugbetalen aan Pieter Caf. Wie was Pieter Caf? We hadden een Pieter Caf die met Joanna Minne huwt in Damme in 1636 (zie III, 47). Oostkerke grenst ten noorden aan Damme. Het zal die Pieter zijn geweest. Pieter Caf was een belangrijk persoon want hij was 'receveur' volgens een document in het RAB, fonds E. Vanden Bussche, 15390 (*Comptes des récettes et dépenses de la paroisse de Lapscheure, de 1638-1640, rendu par le receveur Pierre Caf*).

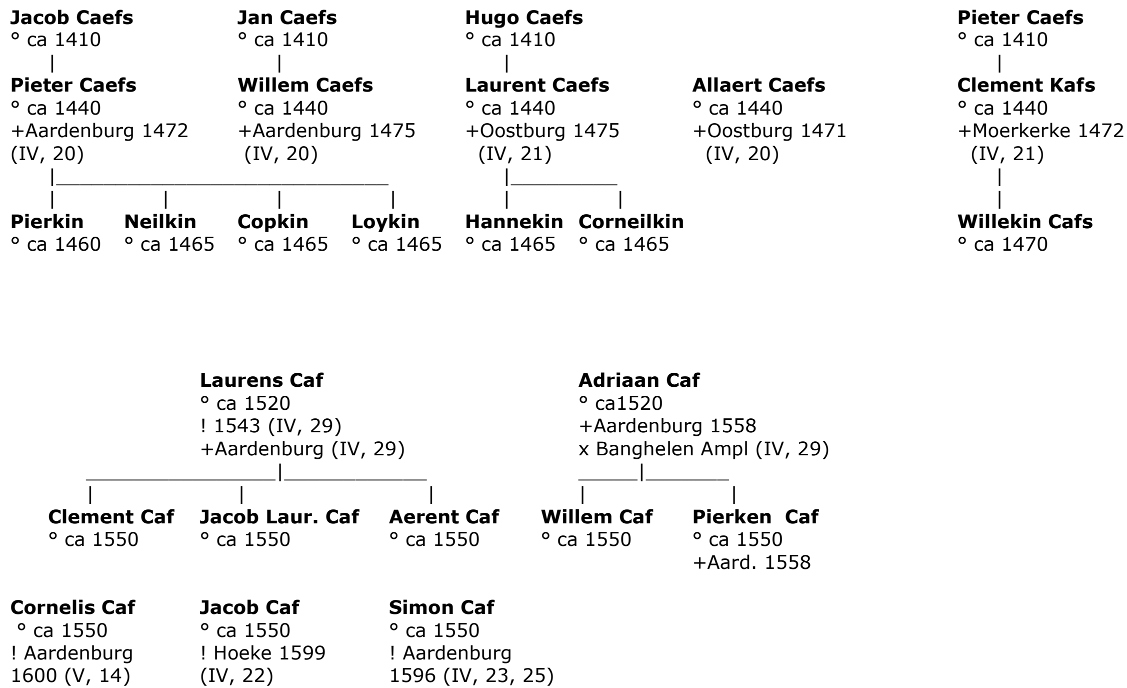
Nog in het archief van het Brugse Vrije, deze keer in de 'œuvres de loi', nr. 17064 (1591-1611), pp. 77vo-78, vinden we in 1596 een Simon Caf, 'overleden vrylaet becommert (= eene plaats, bezetten - *Verdam*) in Aerdenburg ambocht'. De akte is zeer uitgebreid en dateert van 1596 en moeilijk leesbaar. Een zekere Jan van Havere is klerk van het sterfhuis. Volgens wat we er kunnen uit opmaken gaat het over een 'uuytgaen vanden barnende keerse' (= openbare verkoop) waarbij een groot stuk grond werd gekocht door Joos Spruute. Deze grond zou oorspronkelijk hebben toebehoord aan Claude vander Donck de Jonghe en gekocht door Simon Caf in 1589. De grootte ervan is drie vierden van ongeveer 10 gemeten, 2 lijnen, 65 roeden liggende binnen de stad, 'cuere' (= gebied waarbinnen een keur geldt - *Verdam*) ende schependomme (= rechtbank - id.)' van Hoeke verdeeld in drie percelen:

> *1. Een perceel liggende in het 24ste begin van sheer Baselis houck: 4 gemeten, 25 roeden (vermeld Jacob fs Pieter Beels)*
> *2. ten noorden van bovenvermeld perceel: 3 gemeten, 16 roeden (met de huizen en bomen erop staande) '(...) prochie van St Anna ter Mude drie ghemeten zesthien roeden landts met de huysen ende boomen erop staende ende es de hoffstede daer* ***Jacob Caf op ghewuent heeft*** *tusschen Huygues fs Jacob Danckaerts hoffstede anden zuydtzyde, (...)*
> *3. nog een behuisd hofstedeke groot 2 gemeten, 86 roeden (liggende als 1.) belast met 20 schellingen*

Verder wordt er nog een hofstede vermeld waar jonkheer Joos van de Wostyne op woont, groot 7 lijnen, 58 roeden.

Eerste Cafs (Toevoeging: 2015)

(alleen mannelijke afstammelingen vermeld)

Hoewel we in deze akte weinig genealogische gegevens - zoals ouders en kinderen van Simon Caf - hebben gevonden, is die toch zeer belangrijk. In de eerste plaats is de vermelding van Aardenburg in 1596. Daar Simon Caf deze gronden heeft gekocht in 1589, moet hij dan al een vermogend persoon zijn geweest en dan is men ook niet meer zo jong. Hij kan dus geboren zijn omstreeks 1550, met andere woorden, een zoon zijn van Laureyns Caf die na zijn derde huwelijk overlijdt in Aardenburg in 1556 (zie hierboven) want die had toen al kinderen. Het maakt momenteel niet veel uit of hij oom, broer of zoon is van hem. De belangrijke informatie is hier dat hij van Aardenburg is en om die reden familie moet zijn van de Cafs daar (zoveel Cafs zijn er ook niet!).

In die akte komt nog een tweede 'Caf' voor, namelijk een 'Jacob' Caf die in Hoeke op een hofstede heeft gewoond in 1596. Dit is ontegensprekelijk de 'Jacob' Caf van de eveneens hierboven besproken *Oorkonde van private aangelegenheden*, *III*, 1377, van 1599. Daar hij op een hofstede woonde op de gronden van Simon Caf, 'kan' hij er een zoon van zijn geweest. Het is helaas spijtig dat we niet meer zekerheden hebben in de familierelaties. We moeten het echter doen met wat we hebben.

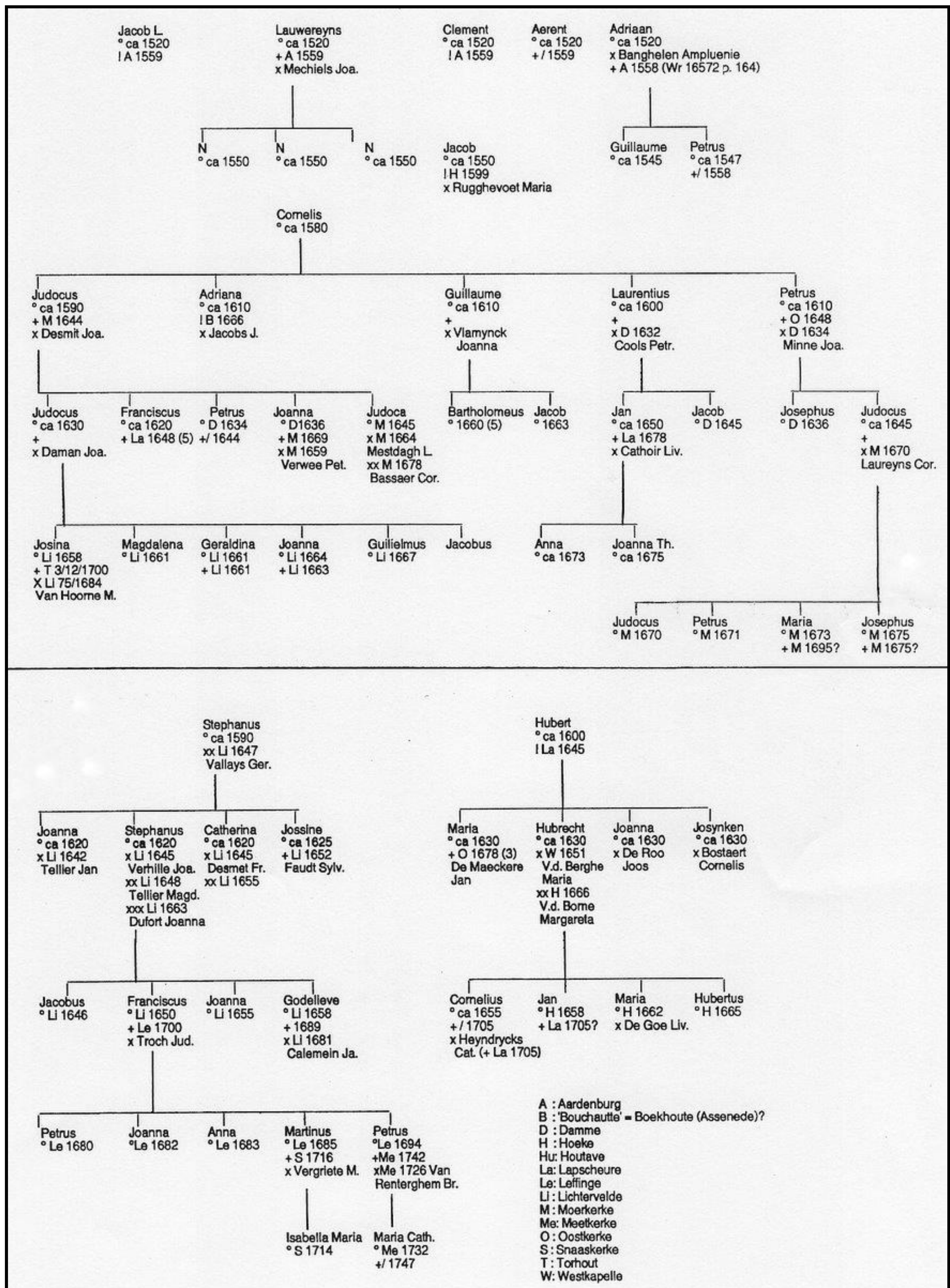
Ik moet hier echter terugkomen op een brief van het gemeentebestuur van Aardenburg (zie p. 14) waarin vermeld was dat de katholieke bevolking van Aardenburg vluchtte naar de Zuidelijke Nederlanden in 1604. We hebben hier te doen met een akte van 1599 - dus vóór 1604 - en was dit dus *niet* de reden voor het vertrek naar Hoeke, of naar Damme waar later ook Cafs opduiken.

Hieronder volgt het begin van de zeer moeilijke leesbare akte:

Registers Brugse Vrije 17064, p. 77vo – aanhef (RAB)

> *Compareert Jan van Havere als clerck vanden becommerden sterfhuse slandts van(den) Vrijen, ende in die qualiteyt ghe...erdt hebbende het sterfhuys ende achterghelaeten goederen van wylent* ***Simon Caf*** *overleden vrylaet becommert in Ardenburgh ambocht welcke comparant inde voorn(oemde) qualiteyt (...)*

Genealogische schets van CAF

In deel III, pp. 45 en 47 heb ik verscheidene Staten van Goed van het Brugse Vrije(Sg BV) besproken. Hierna volgt een algemeen overzicht (ik hoop volledig!):

Sg BV 1ste Reeks

19400: Sg van 1640, Frans Caf, + Lapscheure 7/3/1638 (moeilijk leesbaar!)
voogd: Hubrecht Caf (broeder van de overledene)
kinderen van 'alve bedde': Petronella Stul, kind van Jan Stul en Adriana Ghevaert+), ' alvesuester' (van Frans Caf?) en Adriana Van Langhendam (ook wees van Andriana Ghevaert)

18621: (rekening) (1645) Joos Caf fs Cornelis + 8/1644 Moerkerke (zie ook Sg 17735)
x Tanneken de Smidt (leeft nog)
Laureyns Caf en Andries de Clerk zijn de voogden
kinderen: namen niet vermeld (zie nr. 17735 hieronder)

17749: Pieter Caf fs Cornelis, + Oostkerke 27/2/1648
x Janneken Minne fa Joos
voogd: ~~Guilliame~~ vervangen door Lauwereyns (in de marge 'Lapscheure')
kind: Joosken (3 j.)

17735: Joos Caf fs Cornelis, + Moerkerke 8/1644
x Tanneken de Smidt fa Jans
voogd: ~~Laureyns~~ vervangen door Guillaume Caf, oom van de wezen
kinderen: Franchoys, Joos, Janneken, Mayken (+) en Joosynken

Er bestaat ook een weesakte (Reg. BV 16577), p. 164: Guill. Caf is 'zwoervoogd'

Op p. 162 van hierboven vermeld register komt nog volgende akte voor:

*Joosken (3 jaar) fs Pieter **Caf** fs Cornelis + Lapscheure 27/2/1648 gehuwd met Janneken fa Joos Minne (1ste huysvrouwe)*

11709: Jan Caf fs Lauwereyns + Lapscheure 13/3/1678. Hij was gehuwd met Livine Cathoir die op dit moment reeds hertrouwd is met Jacques de Maeckere
voogd: Joos Caf ('cousyn') wonende Beoostenrede (= landstreek ten oosten van de rivier de Eede in Aardenburg)
kinderen: Anna 5 jaar; Joanna Therese 3 jaar

11043: (rekening) (1681) die Cornelis Vanden Berghe doet aan de kinderen van Hubrecht Caf (x Maria vanden Berghe in Westkerke in 1651): Cornelis, Jan en Maria (x Lieven de Goe) (slechts Jan is nog minderjarig in 1681, datum van de rekening)

8472: (rekening) (1693) Maria (+ 1678) fa Hubrecht Caf was gehuwd met Jac. de Maeckere (2de huwelijk van deze? zie 11709 hierboven). Deze ingewikkelde van Hubrecht Caf met Maria vande Berghe: Joanna (+) (x Joos de Roo), Cornelis vande Berghe was haar schoonzoon; een 2de Maria (ofwel Josynken) (x Lieven de Goe en xx? met Cornelis Bostaert); Hubrecht (geboren in Hoeke in1665)

In verband met deze Hubrecht Caf vinden we in nog in het fonds E. Vanden Bussche in het RAB onder nr. 3526 volgende tekst:

*Lapscheure no. 3526 - Recueil contenant trente-quatre comptes des recettes et dépenses de la Paroisse, rendus pour les années 1627-1679 par les receveurs Antoine Duré, **Hubert Caf**, Roland Troost, Bernard Troost, Bernard de Craes, **Pierre et Laurent Caf**, Ferdinand Daelmans et Jacques Lootyns.*

In deze rekeningen vinden we o.a.:

1627: Hubrecht bezit 59 gemeten, 2 lijnen, 35 roeden lands en Joos Caf 8 gem.
1629: Hubrecht Caf, ontvanger van de parochie Lapscheure, bezit nu 86 gemeten, 2 lijnen, 50 roeden lands; Joos Caf bezat 5 gemeten, 12 roeden

Er zijn drie Hubrechts Caf. De grootvader: ontvanger in Lapscheure; zijn zoon (x Maria vanden Berghe) en die zijn zoon, geboren in 1665. Van bovenstaande akten bezit ik een fotokopie van het eerste blad (niet van de eerste twee) met uitzondering van de laatste akte die ik volledig heb laten kopiëren.

Sg BV 2de Reeks

1272: (1742) Pieter Caf fs Frans, geboren in Leffinge, overleden in Meetkerke 2/5/1742, gehuwd met Brigitta van Renterghem: enig kind, Maria, +/ 1747 (ook in III, 45).

Sg BV 3de Reeks

1144: (1543) met op het eerste blad: '*Staet omme Cornelie fa Adriaen Niemantsvriendt, de huusvrouwe van wylen Laureyns Caf*'.

In de aanhef van deze akte is zij de weduwe van Laureyns Banghele. Er zijn kinderen: 'zyne ende huere'. In de bezittingen gaat het over 'Canueniclandt' (van St Donaas) in Aardenburg en de parochie St 'Cruus' binnen Aardenburg. Was deze Cornelie Niemantsvriendt een van de vorige twee vrouwen van Laureyns Caf?

In verband met de naam 'Banghele' vinden we in een Wr (BV 16572, p. 164) een Adriaan Caf die overlijdt in Aardenburg in 1558 (? de akte is zeer moeilijk leesbaar) die twee kinderen, Willem en Pierken, achterlaat. Pierken Caf overlijdt in 1558. Willem Caf kan afstammelingen hebben gehad. Deze Adriaan Caf was gehuwd met Ampluenie Banghelen, waarschijnlijk familie van Laureyns Banghele.

1182: (1559) Lauwereyns Caf (+) Sint Baafs (Aardenburg), weduwe Joanne Mechiels: kinderen. Vermeld: Clement Caf (p. 3), Jacobus Laurentius Caf (p. 4), wijlent 'Aeren' Caf (p. 5):

Staet ende inventaris van allen den goede over ghebleven ende achter ghelaten van wilent Lauwereyns Caf ter zaligher memorie, ende dat van erve catheylen zo wel in bate als commere (lasten), in zulcker voormen als Jannekin fa Pr Mechiels dat ende als bezittighe vanden sterfhuuse dat bevonden heeft, zo hier naer danof bredhe (uitgebreide?) specificatie danof ghedaen zal werden, die zy over gheeft Pr Lauwens ende Ja(cobus) Corn(elis) W(ilhel)m(u)s Beele als wettelicke voochden vande kinde(ren) vanden overledene die hy hadde by dese bezittighe metsgaders voor... (?) myne Eerweerdighe ...(?) heere discrete, my heere de canuen(i)cken der collegiaele kercke van St Donaes in Brugghe
(...)

Besluit

Ontegensprekelijk zijn al die bovenstaande naamdragers 'Caf' familie van elkaar. De ontvangers Hubert en Joos Caf zijn geboren rond 1600. Uit de voorgaande akten blijkt dat zij broers zijn. Hun vader is Cornelis, geboren rond 1575 (ofwel nog vroeger, namelijk de Cornelis die vermeld is in Aardenburg rond 1600, die mogelijk een zoon was van Lauwereyns Caf van 1559). Hij kan echter ook een kind zijn geweest van Simon of Jacob Caf (zie *'Oorkonde Private Aangelegenheden'*, *III*, 1377).

CAFFET IN ARRAS IN 1466

Op 2 april 1998, toen ik in de AD van Lille was, had ik de gelegenheid een foto te nemen van een akte betreffende Denis Caffet waarover ik al heb geschreven in III, 89. Ter herinnering volgt hieronder deze tekst:

> In de inventarissen van het departementaal archief van Rijsel staat er in de Tables de la série B een **Caffet**, 1692, vermeld. Onder het nummer 1692 vond ik een samenvatting van een perkament in folio van 58 pagina's van december 1466 tot juni 1467 met als titel 'lettres de rémission ou de rappel de ban accordées par Philippe-le-Bon, duc de Bourgogne' onder de talrijke familienamen een: Denis Caffet d'Arras. Vermoedelijk zal dit wel een nazaat zijn van bovengenoemde Arnoul Caffet (en zijn we 170 jaar, ofwel zes generaties, verder met de Caffets in Arras!).

Daar ik niet wist waarover het precies ging (een 'lettre de rémission', of een 'rappel de ban'?), was ik nieuwsgierig. De volledige titel van het register in kwestie is de volgende:

> "Registre tant des cédules et lettres de recepte faictes touchant la composicion de bannissemens de Flandres comme des lettres et chartes seellées et expédiées en laz de soye et cire verd soubz le grand seel de monseigneur le duc de Bourgogne."

Toen ik het register na wat aandringen (men wilde mij eerst de microfilm ervan geven) in handen kreeg stelde ik vast dat de betreffende akte wel drie bladzijden besloeg. Na een eerste lectuur bracht ik er niet veel van terecht. Ik was al blij met de naam te hebben gevonden (geen index)! Ik zou dit document later thuis bestuderen, daarbij hopende dat de genomen foto's zouden gelukt zijn.

De ontcijfering van de tekst verliep moeilijk. De heer Balandra heeft mij erbij geholpen. Waarover de tekst precies gaat is door hem goed uitgelegd (zie zijn commentaar op de overzetting op p. 37).

Denis Caffet van Arras wordt ontslagen van een levenslange gevangenisstraf die hij in 1462 heeft opgelopen voor deelname aan een moord. Daar justitie zijn schoonbroer (hij heeft nog minstens een zuster die de naam 'Caffet' draagt; genealogisch belangrijk!) volgens hen niet juist had behandeld, hebben zij zich gewroken. Na deze moord is hij (Denis Caffet) gevlucht maar in een herbergruzie toch opgepakt (wanneer?) en moest hij zijn gekregen straf uitzitten. Voor goed gedrag wordt zijn straf kwijtgescholden. Misschien was hij een belangrijk persoon en was dit waarschijnlijk meer de reden voor de kwijtschelding van zijn straf!

Hoeveel generaties zijn er tussen Denis en Arnoul Caffet, ingeval zij familie van elkaar zijn? Een zoon van Arnoul kan zijn geboren rond 1290. Dertig jaar per generatie geeft ons Denis Caffet als een mogelijke achter-achter-kleinzoon van Arnoul Caffet, geboren rond 1410. Hij komt dus vier generaties later.

De eerste bladzijde werd door de heer Balandra nagezien. Voor vervollediging van de documentatie werden ook de foto's van de bladzijden 2 en 3 gereproduceerd met een poging tot overzetting van de (voor mij) moeilijk leesbare tekst.

Denis Caffet in 1466 in AD Lille (B. 1692, eigen foto van 1ste blad)

Overzetting van de 1ste blz., nagezien door de heer Balandra (B14, 23/8/98)

1. Phelippe par la grace de Dieu duc de Bourg(og)ne nostre seigneur faisons savoir a tous pre(sens)
*2. et a venir. Nous avoir receu humble supplicacion de **Denis Caffet** natif de*
*3. nostre ville d'Arras, contenant comment environ a quatre ans **Jehan Lerdoul** poure*
4. bregier (= pauvre berger) son beau frère lors demourant au Sart (= Le Sars) Bapaulme et Miraumont
*5. se plaindre au dict suppliant (= Denis Caffet) qu'il avoit este batu et vilenne (= outragé) de **Jehan Caudun***
6. sans ce que reparacion lui en eust esté faite et si avoit par sa simplesse
7. perdu ung proces qu'il avoit eu contre lui et avec ce esté condempné
8. es despens dudit proces, et assez tost après advint que ledict suppliant
*9. estant audict lieu de Sart avec son dict beaufrère (= Jehan Lerdoul) et ung **Pierot Ladmiral***
10. trouvèrent un soir après les huys (= portes) fermes ledict Jehan Caudun qui comme
11. tient ledict suppliant s'en aloit soupper, et eulx souvenans des ---
12. f-- audict bregier et par manière de contre venge (= vengeance) assaillirent ledict Jehan
13. Caudun, et lui donnèrent deux cops (= coups), ledict suppliant (= Denis Caffet) ung dun (= d'un?) espieu (= épieu (spies)) en
14. sa cuisse ne scet (= sait) qui donna l'autre, et tellement que assez tost après
15. ledit Jehan termina vie par mort, --- laquelle cause ledict suppliant deubt (= du verbe 'devoir')
16. rigueur de justice se absenta, et a toujours depuis esté en nostre
17. service, tant au voiaige de Turquie en la compaignie de nostre très chier
*18. et feal chevalier messire **Anthoine** bastart (= bâtard) **de Bourgogne** comme au voiaige*
*19. de France soubz mess(ir)e **Pierre de Miraumont** chevalier et en Liege (= Liège?) et a*
20. Dynant, la ou il s'est tousiours monstre (= montré) vaillant homme de son corps
21. et nous a servi a son po(u)voir au mieulx qu'il a peu (= pu), et après lesdicts
22. voyaiges s'en ala a Romme (= Rome?), et lui dillec (?) --- en ceste ville
23. devers ledict messire Pierre afin d'avoir de lui ayde et secours pour
24. venir a paix et traictie de ce que dit est, advint la veille (de la fête) des
25. Rois après disner dernier passé ledict suppliant avec autres infancs au
26. nombre de six ala toux en la taverne de la fleur de lys en ceste dicte
27. ville et obstinit (obtient?) que aucuns de ses compaignons s'en partirent dilec (?)
(...)

Denis Caffet in 1466 in AD Lille (B. 1692, eigen foto's van 2de en 3de p.)

Denis Caffet in 1466 in AD Lille (overzetting van 2de en 3de bladzijde)

Pagina 2

1. sans paier leur escot (= montant des consommations), et que ledit suppliant y demeura le dernier, et que par la coustume
2. de ceste dicte ville le dernier paye tout, ledict suppliant fut pour ledict escot
3. constitué prisonnier es prisons de nostre prevosté dicelle nostre ville
4. ou il est taillée de finer (= terminer) ses jours se nostre grace et misericorde
5. ne lui est sur ce impartye (= impartie), de laquelle aitendu (attendu?) les services dessusdicts
6. et aussi que en autres choses il a a tousiours (toujours?) esté homme de bonne
7. vie, france renommée et honneste ---
8. avoir este actaint (atteint?) --- d'aucun autre vilain cas
9. blasme ou repronche si comme il dit, il nous a très humblement
10. fait supplier et requérir / POUR CE est il que nous ce
11. ---- voulans en ceste p(ar)tie grace et misericorde --- a
*12. rigueur de justice Nous avons audict **Denijs Caffet** suppliant*
13. inclinons à sadicte supplicacion remis quicte et p(ar)donné et de grace
14. especial par ces presentes remectons quictons et pardonnons le cas
15. et hom(m)icide dessus declaré, ensemble toute peine amende et offense
16. corporelle et criminelle a cause dicelles hommicide et des
17. dépendants il peut avoir mesprins (mépris?) et offendu --- nous
18. et justice, et le avons quant a ce remis et restitue remectes
19. et restituons a ses bonnes faine et renommée au pais et
20. à ses biens non quonfisqués sancuns (?) en a. En imposant sur
21. ce silence perpetuel à notre procureur qual(ifié?) et à tous nos
22. autre officiers (?) quelxconques. Satisfacion toutefoyes --- a ---
23. --- et --- font emcor (encore?) se --- n'est --- tout
*24. seulement. Et promi ce aussi que icellui **Denys Caffet** suppliant*
25. camenderas --- pour --- selon l'exigence du cas et la
26. faculté de ses biens de l'arbitrage et tanxacon (taxation?) de maître ---
27. de Lille ou son lieutenant que avons commis et commectons à ce / .
28. SI DONNONS en mandement à icelle notre gouvernement de Lille
29. ou sondit lieutenant appelle- pardevant lui ceulx qui seront a appell---
30. Il procède --- et deno--- à la vérification de ces --- et a
31. l'arbitrage et tauxacon-- de ladite amende --- ainsi tauxée arbitrée
32. payée à notre receveur --- ce regard ou à son commis de pars
33. nous en son absence. Il --- --- et fons (font?) autres ---
34. justiciers et officiers quelxconques --- le --- ---
35. et laissent de notredite grace, remession, quictance et pardon selon
36. et par la --- que dit est --- et --- perpétuelment et a
37. tousiours pleinement et paisiblement / sans lui faire(?) ou donner ne

Pagina 3

1. souffrance estre fait ou donné ores(= maintenant) ne pour le temps à venir en corps ne
2. en biens aucun destour --- ou empêchement au contraire --- notredit
3. gouverneur de Lille ou sondit lieutenant mecte (= mets) ou face (fasse?) mectre le corps
4. dudit suppiant detenu --- à la cause --- comme dit est à pleine
5. et --- delivrance. Car ainsi nous plaist il estre fait /. Et
6. afin que ce soit chose ferme et estable (établi) a tousiours nous avons
7. fait mectre notre scel --- --- / Sauf en autres chostes notre
8. droit et --- en toutes /. Donné à notre ville de Lille
9. au mois de janvier l'an de grace mil quatrecens
10. soixante et six /. Ainsi signé par monseigneur le duc de la
11. --- du conseil. Ghautain (?) / visa

Commentaar van de heer Balandra (B13, 23/7/98)

Il s'agit, pour ma part, d'un acte de Philippe Le Bon, duc de Bourgogne, par lequel celui-ci libère de sa condamnation à la prison à vie un nommé Denis Caffet, originaire d'Arras. Cet acte fut concédé à Lille, au cours du mois de janvier 1466.

On notera:

- que Denis Caffet fut condamné à la prison à vie en raison de sa participation effective au meurtre (coups qui entraînèrent la mort) de Jehan Caudun. Ce meurtre eut lieu 4 ans auparavant (environ) par rapport à la date de janvier 1466. Ce meurtre se fit à l'occasion d'une vengeance - en compagnie de son beau-frère, Jehan Lerdoul et d'un nommé Pierot Ladmiral - et ce le soir, à une heure où les portes (huys = portes) des maisons sont normalement fermées.

> *Jehan Lerdoul, pauvre berger, du village de Le Sart (= Le Sars, gelegen op 2 km en westen van Bapaume), entre Bapaume (27 km ten zuiden van Arras) et Miraumont. Ce Jehan Lerdoul était le beau-frère de Denis Caffet.*
>
> *Jehan Caudun, du village de Le Sart, entre Bapaume et Miraumont. C'est ce dernier qui porta un tort important à Jehan Lerdoul (sans réponse favorable de la part du milieu judiciaire). D'où la vengeance qui se fit contre lui.*

- que Denis Caffet fut pris à Arras dans une taverne dite "A la fleur de lys" pour cause de non-paiement des consommations prises avec des amis (la coutume locale voulant que le dernier qui quitte la table paye pour le tout des consommateurs). C'est à la suite de cet épisode (juridique) que l'on jugea Denis Caffet à la prison à vie pour le meurtre de Jehan Caudun.

- que Denis Caffet recouvra sa liberté pour cause de sa bonne conduite: (1) avant le meurtre de Jehan Caudun ; (2) entre le meurtre de Jehan Caudun et son emprisonnement suite à l'affaire de la taverne d'Arras ; (3) et lors de son emprisonnement (prison à vie) jusqu'en janvier 1466.

Antoine, bâtard de Bourgogne:

Il s'agit du Grand Bâtard de Bourgogne qui était notamment seigneur de Tournehem, entre St.-Omer et Calais. Il fut chevalier de la Toison d'or. C'était l'un des bâtards de Philippe le Bon, duc de Bourgogne. »

Etymologische uitleg van 'Caffet' en varianten

Volgens Marie Thérèse Morlet in haar werk *Dictionnaire étymologique des noms de famille*, Paris, 1991, p. 156, is de naamverklaring van 'Caffet' en varianten de volgende (zie ook III, 143):

> **Caffe** (Provence), var. dialect. **Caffa**, représente l'anc. occitan caf (nombre) impair, issu de l'arabe qafa. Dér.: **Caffet**, **Caffot**, **Cafot**; **Caffin**, **Cafin**, matron. **Caffine**, forme latin. **Caffy**; **Caffeau**, **Caffier**, forme corse ou ital. **Caffieri**, ces noms ont désigné comme le dér. du v. occitan cafar: **Caffarel**, **Cafarel**, **Cafarelli**, **Caffarati** (Corse), un surnom de joueur, celui qui tire un numéro impair au jeu de pair ou impair.
>
> **Caffiers**, n. de localité d'origine, cant. de Guines (Pas-de-Calais).

Zo weten we weer eens welke etymologische uitleg er aan bepaalde namen kan worden gegeven. Of dit nu juist is of niet, dit is een andere zaak. Het geeft in ieder geval stof tot nadenken!

'CAVÉ(E)' EN 'CAVET' IN PUBLICATIES

1. Op p. 57 van *Armorial belge*, *IV*, Dison-Verviers, 1964, van P. Bohet en H. Willems, vond ik in de "Répertoire héraldique des Archives de L'Etat à Mons" een wapenschild van 'Cavée' met bijbehorende tekst:

11 avril 1698 à Madrid.

Lettres patentes d'anoblissement délivrées par le roi Charles II à Jacques-François Cavée et à sa postérité.

Original, sur parchemin (incomplet).

... porteroient ses aprens qui seroient d'or au chevron d'azur chargé d'une estoile à six vaiz (d'azur) accompagné de 3 flames de gueules deux en chef et une face ...

2. 'Cavet' Anne komt voor in de *Epigraphie du département du Pas-de-Calais*, *VII*, 1925, van de Loisne, met op p. 558 volgende tekst:

1359. - XVIe s. - Vitraux du réfectoire:

1° Martin de Hénin, censsier de Servin, et Anne Cavet ont donné (ceste verrière).

2° Armes: partie de Saveuse et le Borgne.

3° Armes de Croy écartelées, et celles de Melun.

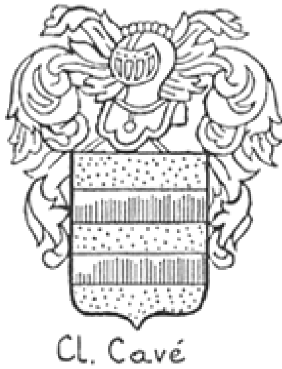
(Blairville, fo 73vo.)

Deze tekst werd gekopieerd in de 'église des Carmes' van Arras.

3. 'Cavé' in J.H. Willems en H. Lamant, *Armorial Français de l'armorial général de France de Charles d'Hozier*, *III*, fasc. 1, 1967, p. 64:

Bartelemy CAVÉ, Procureur au parlement de Rouen - Normandie - fr.: 32.248, fol. 589.

Claude CAVÉ, Notaire à Rouen - Normandie - ms. fr. fol. 442.

Jean CAVÉ, Curé des Picts et Monstrou - Béarn - ms. 32.230, fol. 60.

4. Een Pierre Cavet komt voor in 1341 in *Inventaire et documents - Actes du parlement de Paris, 2ième série 1328-1350*, *I*, 1328-1348, Paris, 1920, p. 425:

> (PARLEMENT DE LA SAINT-MARTIN D'HIVER 1341)
> (...)
> 4192. Bernard de Saderra, Pierre de Arceis, et Pierre Cavet (Caveti), marchands du royaume de Majorque, et le procureur du Roi. - Le comte d'Artois et Pierre de Ham, son bailli de Calais.
> Le comte et au besoin son bailli, répondront au sujet de la capture et confiscation d'un navire chargé de marchandises à destination de Harfleur et réfugié en Mers (= Mers-les-Bains) pour éviter les pirates anglais qui le poursuivaient, quia multi pirate anglici, regni nostri inimici, ipsos depredari voluerunt. Le procureur du comte soutenait que, contrairement aux défenses royales, ces marchands faisaient voile pour l'Angleterre.
>
> IX, 308.

COEFFIER EN ANDERE VORMEN MET UITGANG -IER

De namen met uitgang 'ier' moeten eigenlijk ook besproken worden om 'volledig' te willen zijn, Hoewel ik steeds heb gevonden dat die vermoedelijk met onze naam niets hebben te maken. Zeker twee jaar geleden - wanneer juist weet ik niet meer, maar het was bij het nagaan of de drie schelpen op het zegel van Arnoul Caffet in 1304 (III, 88) in nog andere wapenschilden voorkomen (*de Renesse*) - vond ik de naam van Coeffier (Coiffier), ook nog Coëffier geschreven met een wapenschild waarop ook drie schelpen voorkomen! Toeval! Er zijn minstens drie eeuwen tussen en de schelpen zijn een veelvuldig voorkomend meubel in wapenschilden, maar toch ... wie weet is er misschien een rechtstreeks verband?

Volgende wapenbeschrijving komt voor bij *Rietstap*: ·

Coeffier ou **Coiffier**, marquis **d'Effiat** - Bret(agne), Auv(ergne) (Marquis, mai 1624). D'azur au trois coquilles d'or.

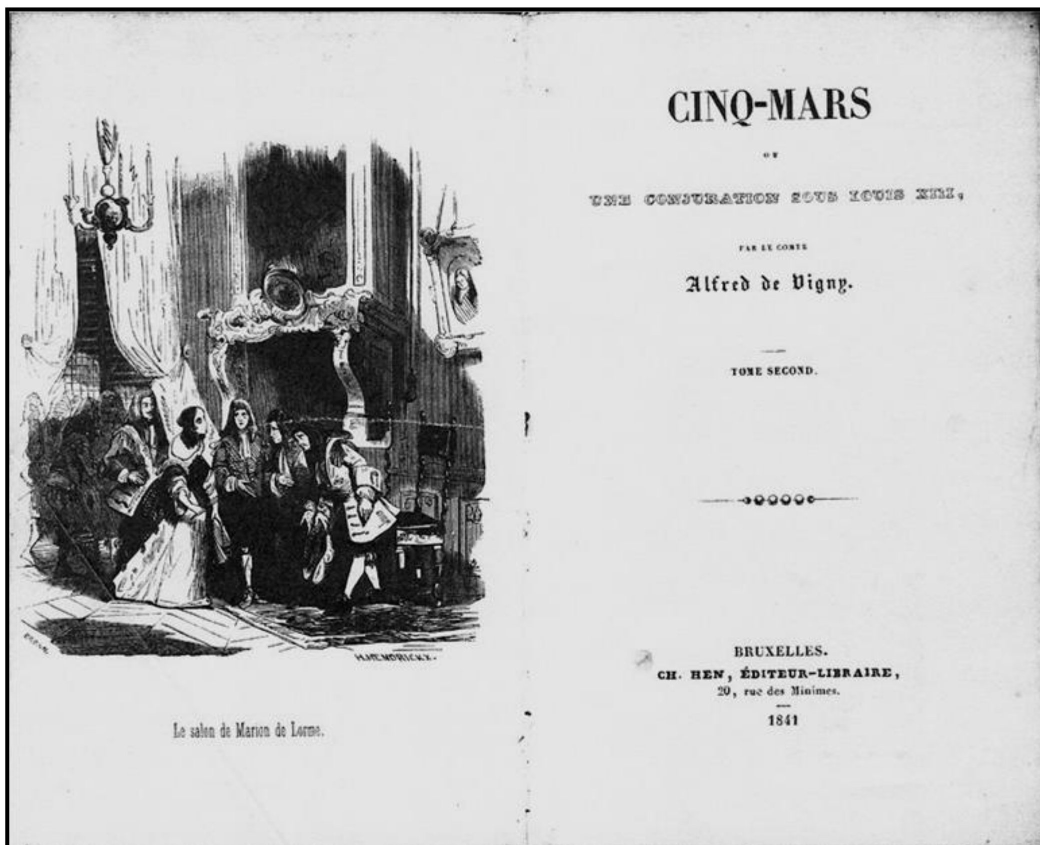
De zeer interessante *Dictionnaire de biographie française* geeft een uitgebreide informatie over deze figuur. We nemen slechts over wat voor ons belangrijk lijkt:

> **2. Effiat** (Antoine Ier Coeffier-Ruzé d'). Né en 1581, fils de Gilbert II et de Charlotte Gautier (...) il fut élevé par Martin Ruzé, son grand-père (...)
> Il ne sortit réellement de l'obscurité que lorsque Richelieu, qui l'avait remarqué et l'estimait, accédait au pouvoir. Grâce à lui, il put faire ériger en marquisat, le 30 sept. 1621, sa baronnie de Longjumeau, en marquisat également sa terre de Chilly en mai 1624. (...)
> Nommé gouverneur et lieutenant général en Touraine dès le 27 juill. 1627 (...) Effiat fut, le 11oct. 1632, nommé sénéchal d'Auvergne et gouverneur de Cusset (...)
> (...) mourut à Lutzelstein le 27 juill. (1632). Il fut enseveli à Effiat.
> Il avait épousé Marie de Fourcy (...) Elle lui donna trois fils: Martin, mort fou en 1645; Henri, connu sous le nom de Cinq-Mars; Jean, abbé d'Effiat, et une fille Marie (...). Une autre fille, Charlotte, morte en 1692 (...)

Laten we het nu hebben over Cinq-Mars (uitspraak: 'sêmãr'). Hoewel hij slechts 22 jaar is geworden, heeft die een grote rol gespeeld in de geschiedenis en werd vooral bekend door de historische roman van Alfred de Vigny, *Cinq-Mars, une conspiration sous Louis XIII*, 2 delen, 1826. In bijlage van het tweede deel bevindt zich de integrale kopie van het belastende verdrag van 15 januari 1642 tussen Fontrailles in naam van Cinq-Mars en de 'Comte-Duc pour le Roy d'Espagne'.

In de Brusselse uitgave van 1841 (zie titelblad) komt in het tweede deel een verslag van zijn terechtstelling in 1642 voor. Cinq-Mars is alleszins als een echte edelman gestorven.

Titelblad en verslag van de terechtstelling van Cinq-Mars (pp. 284-85, hertypt)

Le salon de Marion de Lorme.

CINQ-MARS

OU

UNE CONJURATION SOUS LOUIS XIII,

PAR LE COMTE

Alfred de Vigny.

TOME SECOND.

BRUXELLES.
CH. HEN, ÉDITEUR-LIBRAIRE,
20, rue des Minimes.
1841

Détails du supplice de M. de Cinq-Mars,

« C'est une merveille incroyable qu'il ne témoigna jamais aucune peur ni trouble, ni aucune émotion. Ainsi parut toujours gai, assuré, inébranlable, et témoigna une si grande fermeté d'esprit, que tous ceux qui le virent en sont encore dans l'étonnement.

M. de Cinq-Mars, sans avoir les yeux bandés, posa fort proprement son col, dit le narrateur, sur le poteau tenant le visage droit, tourné vers le devant de l'échafaud; et embrassant fortement de ses deux bras le poteau, il ferma les yeux et la bouche, et attendit que l'exécuteur lui vint donner assez pesamment et lentement, et s'étant mis à sa gauche et tenant son couperet des deux mains. En recevant le coup poussa une voix forte, comme: Ah !,.. qui fut étouffée dans sou sang; il leva les genoux de dessus le bloc, comme pour se lever, et retomba en la même assiette qu'il étoit. La tête n'étant pas entièrement séparée du corps par le coup, l'exécuteur passa à sa droite par derrière, et prenant la tête par les cheveux de la main droite, de la gauche, il scia avec son couperet une partie de la trachée artère et la peau du col, qui n'étoit pas coupée, après quoi il jeta la tête sur l'échafaud, qui de la bondit à terre, où l'on remarqua soigneusement qu'elle fit encore un demi-tour et palpita assez long-temps. Elle avait le visage tourné vers les religieuses de Saint-Pierre, et le dessus de la tête vers l'échafaud, les yeux ouverts. Son corps demeura droit contre le poteau, qu'il tenoit toujours embrassé, tant que l'exécuteur le tira pour le dépouiller, ce qu'il fit, et puis le couvrit d'un drap et mit son manteau par-dessus; la tête ayant été rendue sur l'échafaud, elle fut mise auprès du corps, sous le même drap. »

In verband met de manier waarop die terechtstelling is gebeurd, is het hier misschien de plaats om te verwijzen naar het werk van Henri Sanson, *Memoires des Sanson - Sept générations d'exécuteurs 1688 - 1847*, 6 vol., Paris, 1862. Een exemplaar is aanwezig in de KB. In dit lijvig werk beschrijft hij de geschiedenis van de terechtstellingen. Die van Cinq-Mars komt er natuurlijk niet in voor (dit was voor hun tijd), maar het is wel zeer boeiend geschreven en met kennis van zaken want hij was 'ancien exécuteur des hautes œuvres de la cour de Paris'. De *Nouveau Larousse illustré*, Paris, 1897-1904, deel 20, p. 513, twijfelt echter aan het auteurschap van dit werk:

> SANSON (MEMOIRES DES), mis en ordre, rédigé et publiés par H. Sanson, exécuteur des haute œuvres de la cour de Paris (1862). Ces mémoires qui eurent un succès de curiosité, n'ont probablement pas été réunis par le dernier des Sanson, mais seraient l'œuvre du romancier d'Olbreuse. (...) le dernier Sanson ayant été révoqué par le garde des sceaux pour avoir mis en gage les bois de justice (bois de justice = guillotine).

De reden om die boeken in te zien, was om na te gaan of deze zeven generaties van beulen afstammelingen waren van Jean Sanson en Catherine Cuffé.

In het eerste deel, in het hoofdstuk 'Origine de ma famille', beweert hij dat zijn van familie in de XVe eeuw in Abbeville was gevestigd (p. 220). Hij haalt ook de bekende cartograaf, Nicolas Sanson, geboren in 1600, aan, als zijnde een lid van zijn familie (vol. 1, pp. 221-23).

Zijn verst gekende voorvader zou een Charles Sanson zijn, geboren in Abbeville in 1635, die ook nog een broer, Jean-Baptiste, had, geboren in 1624. De voornaam van de vader van Charles geeft hij niet, maar wel de familienaam van zijn moeder: 'Brossier' (p. 230). Jean-Baptiste en Charles waren heel vroeg wezen en werden opgevoed door Pierre Brossier, de broer van hun moeder. De dochter van Pierre Brossier, Colombe, werd uiteindelijk de vrouw van Charles.

In de verscheidene genealogieën van de Sansons heb ik geen Charles, gehuwd met een 'Brossier', gevonden. De bovenvermelde Charles kan dus goed een afstammeling zijn geweest van de tak van Mathieu Sanson, een broer van Jean Sanson die gehuwd was met Catherine Cuffé. In de *Le petit Robert 2*, 1977, staan die Sansons eveneens vermeld. De biograaf van *Le petit Robert 2* schijnt echter weinig rekening hebben gehouden met het bovenvermelde werk van H. Sanson en heeft zijn gegevens gehaald uit de Franse *Biographie nationale*:

> SANSON (Charles Henri). Boureau, exécuteur de Louis XVI (Paris, 1740 - 1793). Issu d'une famille florentine qui vint en France avec Maria de Médicis et dont les représentants aussumèrent la charge de bourreau à Paris de 1688 à 1847. Après l'exécution de Louis XVI, Ch.H. Sanson se démit de ses fonctions au profit de son fils HENRI (Paris, 1767 - id., 1840), exécuteur de la Terreur (il exécuta entre autres la reine Marie-Antoinette, Madame Elisabeth, et le duc d'Orléans), auquel il légua une somme importante pour faire célébrer une messe expiatoire le 21 janvier. Le frère de ce dernier,
> LOUIS SANSON, renonça à la fonction familiale en 1847.

Charles-Henri Sanson was zodanig onder de indruk van de terechtstelling van Lodewijk XVI op 21 januari 1793 dat hij vanaf toen telkens op 21 januari een mis liet opdragen. Dit was een beul met alleszins een ziel! Door wroeging verteerd - hoewel het zeker zijn beslissing niet was - stierf hij zes maanden later.

Maria de Médicis werd koningin van Frankrijk in 1600 en overleed in 1642. De stamvader van die Sansons (Sansoni) zou rond 1600 dus van Florence naar Frankrijk zijn gekomen. Dit is niet onmogelijk, maar dit bewijzen zullen we maar overlaten aan een naamdrager 'Sanson'! Het is een 'Henri' Sanson die de laatste 'exécuteur' (tot 1847) was (althans volgens de inhoud van het werk). De auteur van dit werk liet alleen dochters na. Zijn echtgenote was blij dat zij geen zoon had die hem zou opvolgen!

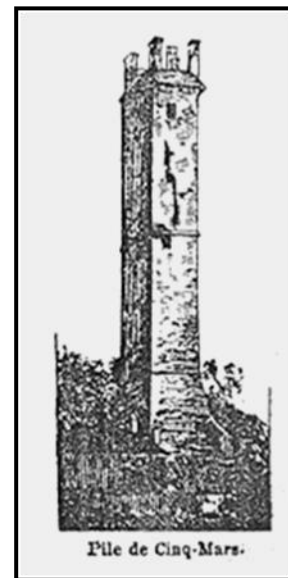
'Cinq-Mars' in woordenboeken

De naam 'Cinq-Mars' heeft niets te maken met '5 maart' zoals men op het eerste gezicht zou denken, maar met de plaats waar zijn kasteel staat (nu een ruïne). In de *Dictionnaire étymologique des noms de lieux en France* van A. Dauzat en Ch. Rostaing, 1963, staat er:

> Cinq-Mars-la-Pile. Indre-et-Loire. (de Sancto Medardo, 1170 - 1180; eccl. Sancti Medardi de Pila, 1247): Cinq est une déformation de Saint ; Mars est la forme locale de Médard (Longnon, 1554) ; La Pile est un monument romain (Vincent, 52).
>
> ---
>
> A. Lognon, Les noms de lieux en France, (Paris, 1929)
> Aug. Vincent, Toponymie de la France, (Bruxelles, 1937)

Een oude Franse Larousse in de KB (*Nouveau Larousse illustré*, *III*, (25 delen), Paris, 1897-1907, p. 15), geeft meer uitleg over de plaats zelf met een tekening van het Romeins monument:

> CINQ-MARS-LA-PILE (...) à 35 kil. de Chinon sur la Loire (...). Le surnom de la Pile est dû à une pyramide de briques surmontée de cinq pilastres, haute de 29 mètres, monument historique, probablement romain, qui se dresse sur le bord de la Loire. L'ancien château, qui datait du XVe siècle, fut en partie démoli par ordre de Richelieu, en 1642.

Pile de Cinq-Mars.

Nogmaals de *Dictionnaire de biographie française* voor een eerste kennismaking:

> **Cinq-Mars** (Henri Coeffier Ruzé d'Effiat, sieur de Saint-Marc, dit). Il était fils d'Antoine d'Effiat, maréchal de France, et de Marie de Fourchy (...). Son père étant décédé en 1632, le cardinal de Richelieu s'occupa du jeune homme âgé de douze ans, puis l'établit à la cour, en 1635, comme capitaine de la Garde royale (...).
> En ce temps le roi (...) forçait Bellegarde, alors en disgrâce à abandonner sa charge de grand écuyer et, le 15 (novembre 1639), la donnait à Cinq-Mars. (...)
> Le 21 févr. 1641 (...) vers la même époque, le ministre (Richelieu) contrecarra ses projets de mariage avec Marie de Gonzague et Cinq-Mars passa à l'opposition, se plaignit du cardinal au roi, puis se laissa attirer par de Thou dans le parti d'Orléans. Fontrailles fit signer par les Espagnols, le 13 mars 1642, un traité où Cinq-Mars était compris nommément. (...) Le 12 juin un messager du cardinal apporta au roi à Narbonne, une copie du traité espagnol; le lendemain Cinq-Mars était arrêté (...) Gaston d'Orléans abandonna et chargea ses complices, Cinq-Mars et de Thou payèrent pour les grands coupables et furent décapités à Lyon le 12 sept. 1642.

Brief van Effiat - 6 oktober 1998

Monsieur,

Je m'excuse d'avoir tardé à répondre à votre lettre au sujet du procès, et de l'histoire du jeune et sympathique, marquis de Cinq-Mars, second fils du Maréchal d'Effiat que l'on appelait également: "Monsieur le Grand", car il était "Grand Ecuyer du Roi" (Louis XIII).
Je ne peux vous envoyer de documents sur ce personnage car ce sont: des vitraux de sa chambre, réalisé à l'époque romantique, (1830), en couleur (Manufacture de Sèvres), également des gravures encadrées (60 x 40 cm) - quatre - 1638 - 1642. Un manuscrit d'époque, 1642, en vieux français (origine de la conjuration) (raisons sentimentales) - Marie Gonzague de Nevers, fille fort jolie, du comte de Nevers, que Cinq-Mars désirait épouser, d'où le départ de, "Monsieur le Grand", dans le camp des royalistes qui conjuraient depuis 1830, ("journée des Dupes").
Richelieu en voulait "à mort" à Cinq-Mars, qui n'avait pas fait le "mouton" en épiant le Roi ... (sic) à son attention. N'oublions pas que dans le camp des Royalistes il y avait des personnes intouchables pour Richelieu !!!: la Mère du Roi, la Reine, Monsieur le frère du Roi, Gaston d'Orléans, le duc de Bouillon, Le capitaine de Fontraille(s) ... etc.
Cinq-Mars a été le "Bouc Emissaire" de cette conjuration, et comme Richelieu voyait "La Mort" venir à "Grand(s) Pas" sur lui, car il est mort le 4 déc. 1642 à 11 h. du matin! Et Cinq-Mars décapité le 12 sept. 1642 à 7 h. du matin! A quelques semaines - Cinq-Mars aurait sauvé "sa Tête". C'est pour cela que le procès a été bâclé!
J'espère que ces quelques précisions vous seront utiles!

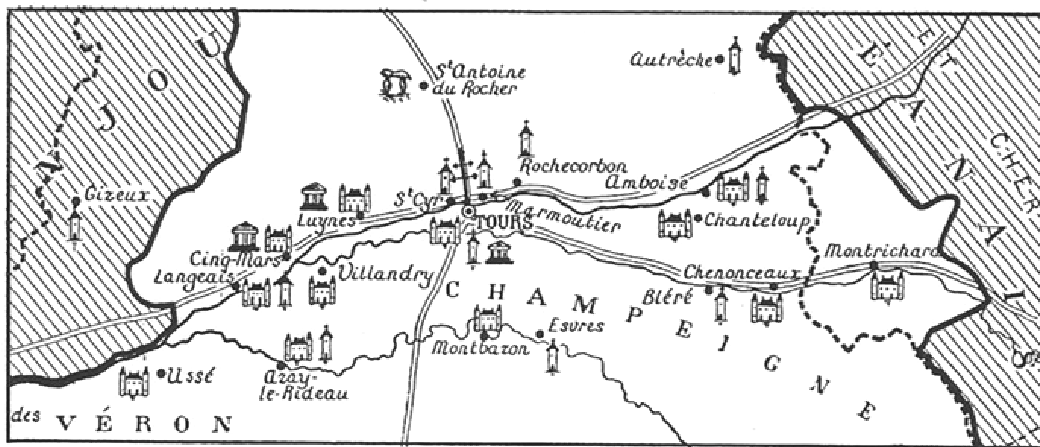
Veuillez agréer, Monsieur, l'expression de mes sentiments distingués.

(signé)

Guy de Moroges

Guy de Moroges

Kastelen van de Loire met de ruïne van het kasteel van Cinq-Mars

Hoe beide Coeffiers (Antoine en zijn zoon, Henri) er uitzagen zien we bij Mourre, *Dictionnaire encyclopédique d'histoire*, Bordas, Parijs, 1978:

In de *Guide Michelin* las ik dat het kasteel van Effiat bij Aigueperse (departement Puy-de-Dôme) de geschiedenis bezit van het proces en de executie van Cinq-Mars. Op 2 juni 1998 schreef ik naar de conservator van het kasteel om inlichtingen. Misschien bestond er een gepubliceerde geschiedenis?

Op 6 oktober - wel wat laat - kreeg ik toch nog een antwoord (zie p. 48). De tekst is het publiceren waard, niet zozeer voor de wetenschappelijke inhoud, maar vooral voor de gevoelige toon die eruit spreekt! Men voelt aan dat de briefschrijver een grote bewondering en sympathie voor Cinq-Mars koestert.

In de *Rietstap* zijn er onder 'Coiffier' nog twee andere wapenschilden vermeld, namelijk:

Coiffier de Ruzé - Tour(aine). De gu(eules) au chevron fascé-ondé d'arg(ent) et d'azur de six pièces, acc(ompagné) de trois lions d'or.

Coiffier - Paris. D'or à un scorpion de sable

De eigenaar van het bovenste wapen (de leeuwen) is duidelijk van een afstammeling van de hierboven vermelde markies Coeffier d'Effiat (de drie schelpen). Het tweede wapen (de schorpioen) heb ik niet verder onderzocht, maar vond ik terug in de 'Bibliothèque nationale' (zie p. 197). Het kan van dezelfde familie zijn.

We vinden nog een vroege 'Coiffier' in de *Epigraphie du département du Pas-de-Calais*,, (1925) van de A. de Loisne en R. Rodière, p. 627:

> 1559-1581. - Sur un tableau de bois:
> Donné par Me Jehan de La Court, chirurgien, morut 1581. Et auprès demis(elle) Isabeau **Coiffier**, sa femme,1562, et Me Jean de La Court, filz dud. Me Jehan, aussy chirurgien, morut 1559. Et auprès de luy demis. Utasse Foucquer sa femme, 1576. Priés pour leurs âmes. (...)

Dit werd opgetekend in de kerk van de Dominicanen in Arras. Daar de zoon van Isabeau Coiffier gehuwd was en overlijdt in 1559, zal zijn moeder geboren zijn vóór 1535.

Hier valt ook nog het wapen te vermelden van Philippes Cuffier, dat ik in de 'Bibliothèque nationale' heb opgezocht, maar slechts na een tweede bezoek heb gevonden. Het komt voor in J.H. Willems en H. Lamant, *Armorial français ou répertoire alphabétique des notices des familles nobles, patriciennes, bourgeoises de France, VII*, fasc. 1, 1974, p. 21 (echter zonder de afbeelding ervan en daar de beschrijving niet eenvoudig is, wilde ik er de afbeelding van zien):

> **Philippes CUFFIER,** juré, mouleur de bois - de gueules au cygne d'argent essorant sur une rivière et au chef d'azur chargé de trois étoiles à six rayons d'or, celle du milieu comètée et sa queue périe en barre - Paris - ms. fr.: 32.216, fol. 1.083

Misschien nog wat meer bijzonderheden over de bron van deze wapenbeschrijvingen. Volgens de auteurs gaat het hier uitsluitend over de collectie van d'Hozier in de 'Bibliothèque nationale de France'. De *Collection des registres de l'Armorial général de France'* bestaat uit '69 registres; 34 volumes de description de blason = registres fiscaux (msn. 32.194 à 32227); + 35 volumes de blasons peints (msn. 32228 à 32262)'.

Het ms. 32.216 zou, volgens een catalogus, te vinden zijn in de 'microfilm couleur nr. 44'. Ik vond daar inderdaad prachtige wapenschilden (4 à 5 per bladzijde) waaronder op p. 11 van dit ms. een wapen van Armand Louis Gouffier, 'comte de Caravas et de Passavant, baron de Doue' (*d'or à 3 jumelles de sable*), zie p. 53. Ik vond er ook nog het wapen van Pierre Coeffier, 'capitaine de cavalerie au régiment de Coislin' (*d'or à un scorpion de sable*), zie onderaan p. 49.
Dit van Phillipes Cuffier (ms. 32.216) vond ik niet. Op deze microfilm waren er 500 bladzijden, die ik niet allemaal heb gezien. Ik vestig toch de aandacht op de '(opvliegende) zilveren zwaan op een rivier van hetzelfde (zilver)'. Een zilveren zwaan zwemmende op golven van hetzelfde komt voor in het wapen van Georges Cuvier (zie hierna). Puur toeval, of is er een verband?

Tijdens een tweede bezoek aan de *Bibliothèque nationale*, op 17/3/01, zoek ik verder naar dit wapenschild, dat ik dan toch uiteindelijk vind (zie p. 261).

'de Gouffier' in de* Grand Armorial de France*, vol.* IV*, Paris, 1975, p. 183 (gedeeltelijk)

DE GOUFFIER.

17921. — (POITOU-FOREZ-PICARDIE ET ANJOU). — *D'or à 3 jumelles de sab.* — C : *Un lion issant.* — T : *2 sauvages.* — D : *HIC TERMINUS HÆRET.* (Dossiers Bleus 323. — Carrés d'Hozier 303. — Nouveau d'Hozier 159. — Chérin 95. — Anselme. — Armorial Général - Guyenne-Versailles.)

Chérin commençait ainsi, son exposé sur cette Maison, qui sollicitait en 1774 les Honneurs de la Cour : « Il est peu de Maisons dans le Royaume qui réunissent autant de caractères de grandeur que la Maison de Gouffier, elle joint à l'ancienneté tout ce que, des grandes possessions, des alliances illustres, des services signalés rendus à la Couronne et des dignités qui sont la récompense peuvent donner d'éclat ; enfin, elle est la première, qui après les Princes du sang et les Princes étrangers ait été décorée de la Duchée Pairie ; Honneur, que plusieurs historiens ont attribué par erreur à la Maison de Montmorency.

Des auteurs célèbres, tels que Duchesne et du Bouchet, lui donnent pour Chef: Gouffier, l'un des bienfaiteurs du Prieuré de la Chapelle-Aude en Berry, vivant vers la fin du XIe siècle, lequel épousa Dée, fille d'Humbault, sgr d'Uriel et sœur d'Alix, femme de Renaud Vicomte d'Aubusson et en eut Humbault Gouffier, qui eut un fils de même nom que lui, vivant en 1150. Leurs descendants s'établirent dans la partie du Poitou voisine du Berry et on les voit, dans le siècle suivant au nombre des bienfaiteurs de l'Abbaye de Mercy-Dieu, avec la qualité de Valet, titre affecté alors à la première noblesse ; mais l'extinction des branches ainées dans des maisons étrangères ayant privé les puinées de leurs anciens titres elles ne peuvent établir avec certitude leur filiation que depuis : Aimonnet.... »

Bibliografie over 'Gouffier' in* Saffroy*, III, Paris, 1974, p. 386 (gedeeltelijk)

42073. Gouffier. — (Généalogie de la famille de Gouffier, commençant par ces mots :) Guillaume Gouffier, seigneur de Boisy, d'Oiron, Bonivet... issus de Gulphérius,... vivant l'an 1000... *S.l.n.d.* ; in-fol. plano, gravé par *D. Lapointe*. [Mss. P.O., **1367**, Gouffier, fol. 287

V. aussi n°s 35135, 41697, 42318 et ss., et Choiseul-Gouffier 38772.

42074. —. Gouffier (Les), motifs servant à la vérification des lettres de confirmation de pairie, obtenues par M. le duc de Roüanez, gouverneur du Poitou, le 25 septembre 1651. *S.l.n.d.* ; in-8. [Reure, *Biblioth. Ecr. forez.*, I-398

42075. —. Réponses à causes et moyens d'appel, que met et baille par-devant vous, Nosseigneurs de parlement, Guy Du Pont, sgr de Chuilly,... contre Armand-Louis Gouffier, sgr de Caravas et de Passavant,... demandeur afin d'opposition à l'arrêt du 14 juillet 1646, suivant la clause insérée au relief d'appel par lui obtenu le 20 novembre 1664. *S.l.n.d.* ; in-fol. [fol. Fm **17625**

42076. —. Factum pour Armand-Louis Gouffier, comte de Caravas... et de Passavant, contre Louis Du Pont, conseiller au parlement de Rennes. *S.l.*, 1666; in-fol. [fol. Fm **17624**

42077. —. Factum pour Augustin Gouffier,... comte de Rosamel, fils du sr marquis d'Épagny (René Gouffier), donataire du roi des biens confisqués sur à présent défunt Henry de Ferrot,... et Claude Gouffier, veuve de défunt Claude de Ferrot,... sgr de Guyancourt, demandeurs contre les arrêts des 15 mars 1655 et 21 mars 1671, contre Pierre Lessart et Marie Pingré, sa femme. *S.l.n.d.* ; in-4. [4° Fm **33712**

Au sujet de terres provenant de la succession de Philippe Patte.

42078. —. Saint-Priest. Note sur les statues de la famille Gouffier dans l'église d'Oiron.

Dans *B. monumental*, t. VIII, 1842, p. 58.

42079. —. Parenté (La) du marquis de Gouffier en 1788 par H. de la G.

Dans *B. Soc. hérald. France*, t. II, 1912, p. 72-4.

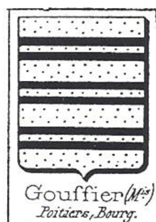
42079 *a*. —. Martin-Civat (Pierre). Après le tricentenaire de Pascal, les attaches cognaçaises, par Bourg-Charente, du duc de Roannez [Artus Gouffier].

Dans *B. Inst. Hist. Archéol. Cognac*, 1963 (1962), t. II, n° 2, p. 45-51.

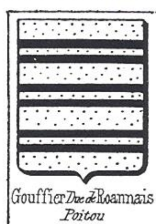
Gouffier en Guffroy

Waar moeten we die naam onderbrengen? Hoort hij bij 'Gouffé' (Gaffé) ofwel leggen we het accent eerder op de laatste lettergreep, namelijk op de 'ier', en behandelen we die bij 'Coiffier'? We opteerden voor deze laatste oplossing met het oog op het verkrijgen van meer evenwicht tussen beide hoofdstukken.

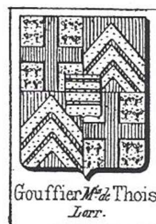
Deze naam komt drie keer voor in *Rietstap*:

Gouffier (Marquis) - Poitou, Bourg(ondie).
D'or à trois jumelles de sa(ble). (...)

Gouffier duc de Roannais - Poitou
(Duc de Roanne, 3 mai 1519; marquis de Boisy, mai 1564;
du de Roannais, à brevet 1612 et 1619. M. ét.)
D'or à trois jumelles de sa(ble).

Gouffier marquis **de Thois** - Lorr(aine)
Ren(ouvellement) du titre de marquis, 1652).
Ec(artelé): au 1 et 4 d'or à la croix de gu(eules),
cantonné de seize alérions d'azur (Montmorency) ;
au 2 et 3 de gu(eules) à trois chevrons d'or
Crèvecœur). Sur le tout d'or à trois jumelles
de sa(ble). (Gouffier).

'Poitou' is een oude provincie van Frankrijk grenzend aan de Atlantische Oceaan, ten zuiden van Bretagne, Anjou en Touraine ('Coffe'!). Hoofdplaats: Poitiers. In de geschiedenis van Frankrijk werd zij Engels bezit van 1152 tot 1202; werd terug Frans tot in 1360 (vrede van Brétigny) en bleef Engels tot 1422 (Charles VII). In de Middeleeuwen was de Engelse invloed er belangrijk.

'Roanne' is een 'sous-préfecture' van het departement van de Loire en ligt op de Loire. Het werd een hertogdom in 1566 en gehecht aan Franse kroon in 1726 (volgens de *Petit Robert).*
'Lorraine' (Lotharingen) ligt in het noordoosten van Frankrijk.

Deze zeer bekende naam wordt ook besproken in het vierde deel van de *Grand Armorial de France* (Jougla). Hiernaast is het begin van de tekst afgedrukt van p. 183. Op p. 184 komt de afstamming van Jean Gouffier voor. Zijn oom was 'Aimonnait Gouffier, Chr. sgr. de Bonnivet, vivant en 1332'.

Nog belangrijke informatie over deze familie is te vinden bij Saffroy, *Bibliographie généalogique, héraldique* ..., *III*, p. 368 (tekst hiernaast). Belangrijk is hier dat er onder eerste nummer (42073) vermeld is dat de Gouffiers zouden afstammen van een 'Gulphérius' in het jaar 1000. Daar kan de oorsprong van de naam liggen. De naam 'Gulphérius' heb ik niet kunnen terugvinden in algemene naslagwerken, noch onder heiligennamen.

In de *Dictionnaire de biographie française, 16*, Parijs, 1985, wordt Gouffier in dertien paragrafen besproken. Hierna volgt een kleine samenvatting van deze voorname familie (p. 695):

> La généalogie de cette maison, originaire du Poitou et d'ancienne extraction, a été donnée par le père Anselme, la Chesnaye Des Bois et Beauchet-Filleau. On s'y reportera. Elle remonte sur preuves au début du XIIIe s. En 1340, on rencontre Jean, seigneur de Bonnivet, qui eut de son mariage avec Jeanne de Chardonchamps quatre enfants (...)

Van de bekendste bespreken we er drie van, namelijk Arthus Gouffier, zijn zoon, Claude (pp. 696-97) en Louis Gouffier:

> **3. Gouffier (Arthus)**, grand maître de France (vers 1475 - Montpellier mai 1519). Fils de Guillaume et de Philippe de Montmorency, frère du cardinal Adrien (Gouffier). Enfant d'honneur du roi Charles VIII de 1490 à 1495 (...). Il avait épousé le 19 févr. 1499 Hélène de Hangest dont il eut un fils Claude, duc de Roannez, comte de Caravas, né en déc. 1501 ou 1502, qui fut grand écuyer de France (...). Il était possesseur d'une immense fortune. C'est de lui qui dans le dicton populaire est désigné sous le nom de marquis de Carabas. Il mourut à Villers-Cotterêts en 1570 ou 1571.

Over de hierbovenvermelde **Claude Gouffier** is er in de KB volgend werk: *Les Trésors du Grand Ecuyer: Claude Gouffier, collectionneur et mécène de la Renaissance*, door Thierry Crepin-Leblond en Anne Goulet, Parijs, 1994, 151 pp.

Louis Gouffier (niet te verwarren met een andere bekende Louis, 'lieutenant général des galères', 1648-1734) was gouverneur van Poitou (pp 700-01):

> **12. Gouffier** (Louis), gouverneur de Poitou. Né le 25 nov. 1575, fils de Gilbert, duc de Roannez, et de Jeanne **de Cossé** (variant van ’Cuffez’ ?), dame de Gonnor. (...) En 1602 il fut nommé gouverneur de Poitou (...) C'était un singulier personnage toujours prêt à comploter (...) En 1631, après la journée des Dupes, il accompagna Gaston d'Orléans fuyant vers la Bourgogne et la Lorraine. Accusé de lèse-majesté, il fut décapité en effigie (zijn beeltenis werd onthoofd) le 15 octobre et ses biens réunis au domaine. En octobre 1632 il obtint des lettres d'abolition de peine et revint en France où il récupéra ses biens. (...) Il avait épousé à Vernon le 6 juillet 1600 Claude-Léonore de Lorraine (...) qui lui donna cinq enfants.

Deze Gouffier heb ik speciaal vermeld omdat die leefde in de periode van Cinq-Mars (Henri Coeffier) en ook te maken had met Gaston d'Orléans (broer van Louis XIII). Voor wie nog meer over deze familienaam wenst te weten kunnen we nog vermelden dat deze uitgebreid besproken wordt in Jougla de Morenas, *Grand Armorial de France, vol. IV*, Parijs, (1939), 1975, pp. 183-84. Een andere vermelding van 'Gouffier' is te vinden in de *Epigraphie du département du Pas-de-Calais*, *VII*, (1925) van de A. de Loisne en R. Rodière, pp. 365-66, in een glasraam van de kerk 'Sainte-Croix) in de stad Arras:

> (Ao) 1569 (...) Ceste Verrière a donné Messire Jehan de Berry (...) et Madame Jenne Le Roy, dame de Grigny, sa femme (...)
> Quartiers de la femme: 1. Chavigny, alias Le Roy (...) 6. Gouffier écart(elé) de Montmorency (...)

Op p. xxxv van hetzelfde werk komt de beschrijving van het wapenschild voor:

> **GOUFFIER**: d'or à 3 jumelles de sa(ble).

Op diezelfde bladzijde komt ook nog het wapen van 'Guffroy' voor en toch ook even het vermelden waard:

GUFFROY: d'herm(ine) à la bande d'azur ch(argé) de **3 coquilles d'or**

Dit wapen komt niet voor in de *Rietstap*. Het werd samengesteld uit de combinatie van twee wapenschilden uit de *Rietstap*. We wijzen er hier op dat Arnoul Caffet in 1304 ook drie schelpen in zijn zegel voerde.

We vinden twee Guffroy's in de hierboven reeds vermelde *Dictionnaire ...,* namelijk Guffroy Armand-Benoît-Joseph (Arras 1742 - Parijs 1801). Advocaat, stemde voor de dood van Lodewijk XVI in 1792. Uit zijn biografie volgende (voor ons) belangrijke paragraaf:

> (...) Le 9 juin 1797, Couchery et Duplantier l'attaquent et le couvrent de honte en démontrant au Conseil des Cinq-Cents qu'il avait dénoncé comme émigré et fait emprisonner, le 30 août 1795, Joseph **Gouffé, dit Rougeville**, dont il avait fait exécuter le père auquel il devait de l'argent. Il dut alors se retirer de la vie publique sous le mépris et se réfugier à Arras. (...)

De tweede Guffroy (Armand-Charles) is geboren in Rijsel in 1843 en sterft in Parijs (geen datum). Hij was zoon van een bankier en wordt ook bankier. Hij is bekend als schrijver van enkele werken met betrekking tot de financiële wereld.

We weten niet of deze Guffroy's het bovenvermelde wapen voerden; daarvoor is meer onderzoek nodig. Volgens de *Epigraphie ...* (*op. cit*.) waarin we het wapen vonden, zou het voorkomen vóór 1635 in de kerk van St.-Aubert in Arras, op een marmeren steen (pp. 121-22):

> Sans date (avant 1635). - Une dalle de marbre, dans le pavage de la nef, portait deux écussons écartelés: I° écartelé de Guffroy: d'arg. semé d'herm., à la bande d'azur ch. de 3 coquilles d'or: et de Goudemetz ("qui sont de mesme que celles de Vasseur du Valhuon"): de gu. à 3 fasces d'arg., au lion rampant br. s. l. t. - 2° sa femme, N. Hoël, porte écartelé Deleval et Denis: au chevron acc. en chef de 2 pointes de diamant, en pointe d'une pomme de grenade tigée.

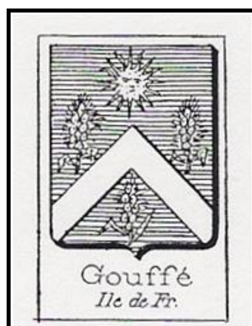
Op p. 127 vinden we meer bijzonderheden over de houders van dit wapen:

> - 1633. - Dans la nef, sépulture de dam^lle^ Cécile Guffroy, morte le 29 juillet 1633, fille de h.h. (honorable homme) Gabriel Guffroy, procureur postulant au Conseil d'Arthois, et dam^lle^ Catherine Hawel (1).
> Quartiers: Guffroy. - Goudemetz. - Hauwel (2). - Deleval.
>
> ____________________________________
>
> (1) "Led. Gabriel dit le procureur Fricquet pour sa belle geste, maintenue et marcher sur rue, encore bien que filz de villaigois nommé Ghislain Guffroy et de Damelle Anthoinette Goudemez." (D'Aubrometz, C., fo 118 vo).
>
> (2) (...)

Gouffé

Naast 'Gouffier' komt ook 'Gouffé' voor. Een kleine bespreking mag hier zeker niet ontbreken. We stonden voor de keus die te behandelen bij 'Gaffé', want er is zeer weinig verschil. Daar echter het hoofdstuk bertreffende de Gaffé-naam reeds lang genoeg is, voegen we deze na 'Gouffier'.

In de *Rietstap* komt er een wapen van 'Gouffé' voor:

Gouffé - Ile-de-Fr(ance). D'azur au chev(ron) d'arg(ent), surm(onté) d'un soleil d'or, et acc(ompagné) de trois épis du même.

In nog een ander algemeen werk, de *Dictionnaire de biographie française, 16*, Parijs, 1985 staan er enkele 'Gouffé's:

1. **Gouffé** (Achille-Henry-Victor) (Pontoise 4 sept. 1804 - Paris 32 août 1874). (...) Musicien, compositeur (contrebasse).

2. **Gouffé** (Armand) (Paris 22 mars 1775 - Beaune 19 oct. 1845). Sous-chef de bureau au ministère des finances. (...) Excellent chansonnier et vaudevilliste. (...) Il a ecrit aussi deux opéras-bouffes (...)

3. **Gouffé** (Toussaint-Auguste) (1840 - 1889). Huissier de justice (...) (...) on découvrit à Millery, aux environs de Lyon, un cadavre décomposé, puis dans un bois voisin, une malle ensanglantée expédiée (...) depuis la gare de Paris P.L.M. (...)

Gabrielle Bompard avoua le crime (...) Michel Euraud était arrêté à la Havane et inculpé de crime avec préméditation et guet-apens. (...) Il fut condemné à mort et exécuté le 4 février 1891. Sa complice eut vingt ans de travaux forcés mais fut libérée en 1905; elle écrivit alors un ouvrage de souvenirs sans grand intérêt: Ma confession. (...)

L'assassinat de Gouffé est resté célèbre dans les annales du crime comme les "petites malles à Gouffé" vendues à la sauvette sur les boulevards le jour de l'exécution.

Een grondig onderzoek over deze naam kan misschien aantonen dat deze afkomstig is van 'Gaffé', of 'Gouffier'? We moeten toch nog een beetje opzoekingsplezier kunnen laten aan andere Cuffez-zoekers!

'

Cuvier

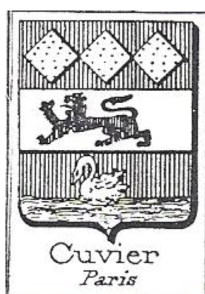
Van deze deze naam die betrekkelijk bekend is (alleszins meer dan de onze!) bestaat er een zegel van 1207 in Normandië. Deze vroegere Franse provincie omvat nu vijf departementen: Calvados; Manche; Orne; Eure en Seine-Maritime. We hadden wel meer precisie gewild van de auteur, Michel Pastoureau, die dit zegel aanhaalt, want dit is wel een vage lokalisatie.

In zijn *Traité héraldique*, Parijs, 1993, p. 54, komt een foto van dit zegel voor met in het centrum een kuip (= houten vat met hoepels' volgens Pama) vergezeld van vier sterren (?). De zeer korte vermelding van Pastoureau: *'Sceau de Raoul Cuvier, paysan. Normandie 1207),'* met hiernaast een tekening van de foto van het zegel.

Deze boer - vermoedelijk een rijke boer, want anders zou hij wel geen persoonlijk zegel gebruiken – heeft geen problemen met de betekenis van zijn naam. Het is logisch dat hij het Franse 'cuve' ervoor als oorsprong neemt. Stamt onze naam daarvan af? De mogelijkheid zit er in.

De naam 'Cuvier' vindt men in de meeste genealogische naslagwerken en het is ook een beetje om die reden dat we die vorm hier even bespreken. In de *Rietstap* komt hij tweemaal voor:

Cuvier - Paris (Barons, 1819.) De gu(eules) à la fasce d'arg(ent), ch(argé) d'un lion léopardé du champ et acc(ompagné) en chef de trois los(anges) rangés d'or et en p(ointe) un cygne d'arg(ent) nageant sur des ondes du même.

In de *Petit Robert* vinden we een Georges Cuvier, baron, een Franse zoöloog en paleontoloog (Montbéliard, 1769 - Paris, 1832). Hij was de vader van de moderne biologie, structureel en functioneel. Van zijn talrijke werken vermelden we er een: *Histoire naturelle des poissons* (1828). Hij was ook lid van de 'Académie française'. Dit hierboven beschreven wapen was zeer zeker van hem (er komen namelijk twee dieren in voor, typisch voor een bioloog!).

Vanwege zijn bekendheid is er zelfs onderzoek geweest naar de onomastische betekenis van zijn naam, die ons natuurlijk uitermate interesseert! Op 18/7/00 vond ik van Georges Bugler volgend artikel: *Sur le nom de Georges Cuvier* in de *Revue internationale d'Onomastique*, 22e jg., nr. 4, van oktober 1970, pp. 283-85, volgende gegevens:

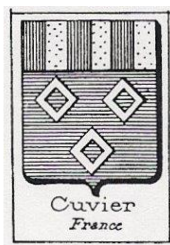
> Les études onomastiques ont négligé, sinon maltraité, le cas du nom de Georges Cuvier, célèbre naturaliste, né à Montbéliard, dont on a célébré le bicentenaire en 1969.
> (...) Dans son ouvrage Les noms de famille de France, publié en 1949, Alb. Dauzat ose écrire (...): "Le naturaliste Cuvier était de Cuvier, (Jura)"
> (...) un ancêtre direct du naturaliste: il s'appelait Claude Cuvier, né avant 1535, mort en 1605 (cf. Ch. Mathiot: Les origines familiales du "grand Cuvier", Revue: Franche-Comté-Monts-Jura, Mars, 1932).
> (...) aux Archives Nationales (dans le carton K 2245) ont trouve le rappel de l'acte d'affranchissement , daté du "troisième iour de feuvrier l'An Nostre Seigneur courant 1511", de Gerard Cuvier, de Montescheroux.

> Dans le cartulaire de Neuchâtel en Bourgogne, carton 1798, (...) Jehan Cuvier (...) "l'an Nostre Sr courrant 1423".
> Ces références enracinent, sans contestation possible, la souche des familles Cuvier dans la seigneurie montbéliardaise de Clémont, au-delà du début du XVe siècle.
> Examinons maintenant l'anthroponyme lui-même: quelle serait l'origine du nom Cuvier, en patois Cüvîe ? (...) L'épreuve pour le chef-d'œuvre d'un cuvier, consistait dans la fabrication d'un cuveau en sapin ; pour le tonnelier, d'un énorme tonneau en chêne.
> (...) Néammoins, pour le cas particulier des familles Cuvier nés à Montécheroux, au Pays de Montbéliard, et qui se disperseront à partir de là (cf. Tableau généalogique de la famille Cuvier, dressé par Othon CUVIER, pasteur à Nancy ; manuscrit 336, 3 Bibliothèque de L'Institut) on peut se demander si ce nom ne désignait pas plutôt, par extension, le métier de tanneur.
> Un tanneur traitait ses peaux (...) dans des grandes cuves de bois (...) on découvre que des Cuvier furent sans interruption tanneurs à Montécheroux (...)
> Ne faudrait-il pas le rattacher, tout simplement, au nom d'un ancien local où, comme dans les régions rhodaniennes, étaient placés cuves et pressoirs pour le raisin ?

Eens te meer blijkt uit bovenstaande excerpt dat men niet klakkeloos de uitleg in naamkundige woordenboeken mag aanvaarden!

Volgens H. Lamant, *Armorial Général et Nobiliaire Français*, *I*, fasc. 3, 1975, p. 233, zouden er geen mannelijke afstammelingen van baron Cuvier meer zijn. De laatste Cuvier, Frédéric, geboren in 1803, laat twee dochters na.

Het tweede vermelde wapenschild in de *Rietstap* is het volgende:

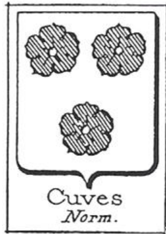
Cuvier - France. D'azur à trois mâcles d'arg(ent); au chef palé de gu(eules) et d'or.

Over deze tak vinden we verdere inlichtingen bij H. Lamant, (*op. cit.*), p. 231:

> **CUVIER, de,** - Beauce - D'azur à trois mâcles d'argent, 2 en 1, au chef componé de gueules et d'or de six pièces. - Jeanne-Simonne de Cuvier, femme de Claude de Chambon en 1695 (...)

Cuves

Nu nog de aanhaling van een ander wapen dat in de *Rietstap* is te vinden, juist voor 'Cuvier', namelijk dit van 'Cuves'. Qua vorm van de naam verschilt die niet zoveel van 'Cuvier'. Bovendien gelijkt hij meer op onze naam en bevat het wapenschild drie vijfbladen - wel niet van keel (rood) - maar van sinopel (groen). Om deze reden mag dit wapen hier zeker worden aangehaald:

Cuves - Norm(andie). D'arg(ent) à trois quintefeuilles de sin(ople).

Meer bijzonderheden over deze naam vinden we eveneens bij H. Lamant (*op. cit.*) zelfde blz.:

> **CUVES, de**, - Champagne, Normandie - Sieurs de Saint-Gabriel, des Deffends, de la Blanche (élection de Bayeux) - Henry de Cuves vivait en 1175; Perrin de Cuves, écuyer, en 1439. Filiation suivie depuis Etienne de Cuves, marié à Suzanne Le Long, vivant en 1592. Maintenue de noblesse en 1666. - D'argent à trois quintefeuilles de sinople 2 et 1.
>
> **CUVES, de**, - Normandie - De sable semé de bilettes d'argent, au lion du même armé et lampassé d'or brochant. - Les preuves de noblesse (...) une filiation suivie depuis Gilles de Cuves, seigneur de Longueville (+ 1530) et Madeleine de Pierrepont, son épouse.
>
> **Germain de CUVES** (...) (3 quintefeuilles ...)
>
> **CUVES de Prefontaine** (...) (3 quintefeuilles ...)

Canterbury – kloostergang (17/09/96)

DE ENGELSE CUF(F)(E)'S VERDER ONDERZOCHT

De tweemaal dubbele haakjes in de Cuf(f)(e) naam in de titel van dit hoofdstuk is geen vergissing. Zowel 'Cuf' als 'Cuff' en 'Cuffe' komen veelvuldig voor.

Hoewel ik einde 1995 het derde deel van mijn genealogie had uitgegeven en dus eigenlijk een punt had gezet achter mijn genealogische opzoekingen, begon het in de zomer van 1996 weer te kriebelen en wilde ik toch meer weten over de John Cuffe van 1408 die ik had gevonden in de *Early Wills, Prerogative Court of Canterbury,* zie III, 49.

'Canterbury' had vermoedelijk een bibliotheek en bovendien had ik gelezen in een *Cantecleer* reisgids dat de kloostergang bij de kathedraal, 825 wapenschilden van de 15de eeuw aan het plafond, bezat. Misschien was er daar een bij van 'Cuffe' of van 'Pinton' (*'d'une noble famille anglaise',* volgens J. Sanson)? Op 8 september 1996 stuurde ik hen een brief over dit onderwerp. Die vraag liet me eigenlijk niet meer los en in plaats van het antwoord af te wachten en ik toch zin had om weer eens naar Engeland te gaan, maakte ik de overtocht op 17/9/96.

In de bibliotheek grenzend aan de kathedraal van Canterbury werd ik goed ontvangen (zoals gewoonlijk in de Engelse openbare diensten). Op mijn vraag naar de wapenschilden kreeg ik volgend boek te zien: Thomas Willement, *Heraldic notices of Canterbury Cathedral with genealogical and topographical notes*, London, 1827. De namen 'Cuffe', noch 'Pinton', kwamen erin voor. Een paar voorbeelden van wapenschilden die op het 'Cuffe' wapen ('azure, on a bend or, 3 roses de gules') leken:

(p. 99, nr. 261) Azure, a bend or, a label of three points gules.
(p. 109) Azure, a bend, or (Scrope).

In de kloostergang nam ik enkele foto's met telelens van 135 mm van enkele interessante wapenschilden:

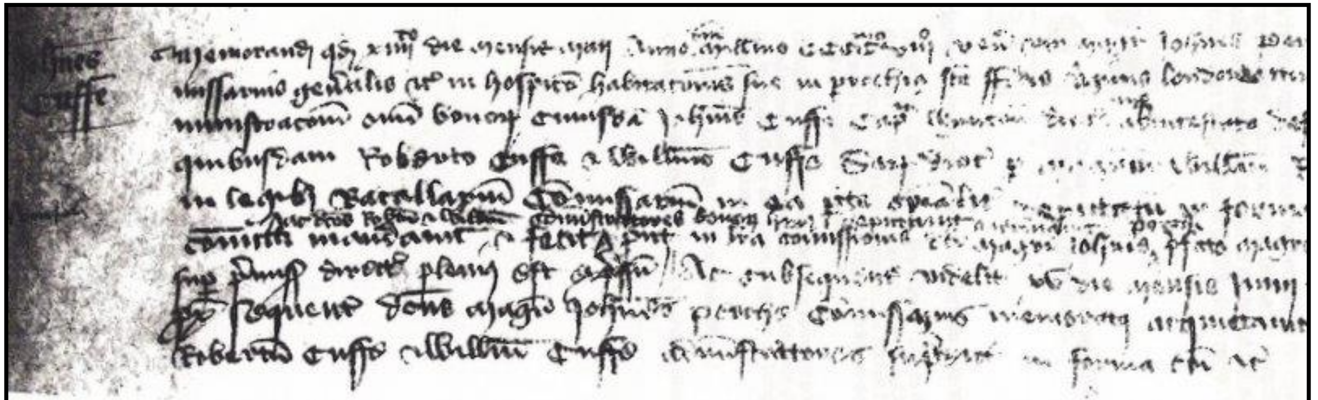
Foto 1 (bovenaan links): onderaan een schild van azuur met drie (dubbele) rozen van goud.

Foto 2 (bovenaan rechts): bovenaan een wapenschild van azuur met drie vijfbladen van goud (het vijfblad is dikwijls identiek met de roos).

Foto 3 (onderaan): hadden er op het rechtse wapenschild hier drie rode rozen (of vijfbladen) gestaan in plaats van een 'lion passant' (gaande leeuw) van keel, dan was dit het wapenschild van Cuffe geweest!

De naam 'Penton' komt als adellijk wapen voor in John Burke, Esq., *General Armory of England, Scotland and Ireland*, London, 1842, (niet aanwezig in de KB), als volgt:

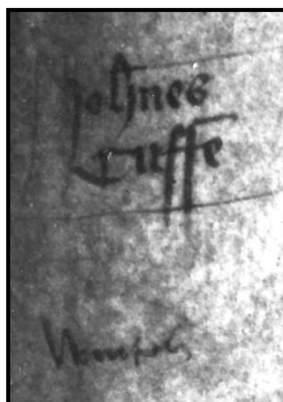
John CUFFE - 1408 Londen (**Early Wills** ***in PRO Londen, bromidekopie, ref: PROB 11 /2a)***

(Engelse gedeeltelijke vertaling)

Memo that on 17 may AD 1408 Mr. John Parche, "commissary general, etc.", in the hospital of his habitation, in the parish of St. Faith, Virgin, London, commissioned the administration of all the goods of John Cuffe, a chaplain of Winchester diocese, (...) recently deceased, to Robert Cuffe and William Cuffe, of the diocese of Salisbury, through Mr. William Rod (...), bachelor in laws, his special commissary (...)

Deelvergroting

(1) Penton
Per chev. (chevron = keper) gu. et or. In chief two castles ar. In base a lion ramp. az.
Crest: A lion couchant guard. double queued az. bezantée.

(2) Penton
The same Arms, in chief two towers.
Crest: A lion's paw erased (= uitgerukt).
.

Uit bovenstaande kunnen we afleiden dat 'Penton' (Pinton) inderdaad een adellijke naam was zoals J. Sanson beweerde in 1657 ('*damoiselle angloise de la noble maison des Pintons*', p. 829). Van wanneer juist deze wapens dateren staat bij Burke niet vermeld. In de andere uitgaven van de boeken van J. Burke, aanwezig in de KB, heb ik de naam 'Penton' niet meer gevonden. In ieder geval komt de naam zeer vroeg voor o.a. in de *Calender of Memoranda Rolls (Exchequer), 1326-1327*, London, 1968 ('Panton, Paunton (Lincs), manor 1774 (Norfolk)'). Op wat het getal '1774' betrekking heeft, heb ik niet nagegaan (blz.? post?).

Onlangs (10/8/01) vond ik nog in de KB in de *Dictionary of British Arms - Medieval Ordinairy*, *I*, London, 1992, waarnaar Hubert Chesshyre verwees in zijn brief betreffende het wapen van Cuffé (III, 137) de naam 'Benton' met volgende wapenbeschrijving:

(p. 356) **Benton** Nicholas - PRO-sls (= Public Record Office seals) 1410-1411 (...)
(1 bend modified) (bend lozy of 5)
(p. 358) **Benton** - Sa bend Lozy of 5 Arg (= zwart, schuinbalk met 5 zilveren ruiten)

In deel II van de *Dictionary ...,* London, 1996, komt 'Penton' voor:

(p. 249) Per chev. Gu and Or in chf 2 castles Arg & in base lion Sa
Penton, Lord of Skyston, Lamborn (= E.A. Greening Lamborn, schoolmaster, compiled notes on monumental heraldry in Oxfordshire churches), 1298

Dit wapen bevond zich in 1885 op een kraagsteen van het dak van een kerk in 'Shipton on Cherwell' (Oxfordshire) en is nagenoeg hetzelfde wapen als door Burke hierboven beschreven. Het gaat hier over een zeer oud wapen: 1298!

De belangrijkste ontdekking was echter te vinden in *Calendar of the Patent Rolls preserved in the PRO - Henry VI, vol. III, 1436-1441*, London, 1907. Wat zijn die 'Patent Rolls' eigenlijk? In de *Guide to the Public Records* van Giusseppi staat het volgende*:*

3 John to 10 George V, 5287 Rolls

The Patent Rolls derive their name from the 'Litterae Patentes', or Letters Patent, of which they are the formal enrolments. The Letters Patent were, as their name implies, written upon open sheets of pachments, with the Great seal pendant at the bottom, being thus distinguished from the 'Litterae Clausae', or Letters Close, which being o less public nature and addressed to individuals, where closed or folded up.

During the reign of the Plantagenets the patent Rolls contain documents of a most diversified and interesting nature, relating principally to the Prerogatives of the Crown, to the Revenue, and to the different branches of Judicature; to Treaties, Trusts, Correspondence, and Negociations with foreign Princes and States; Letters of Protection of Credence and of safe Conduct, Appointments, and Powers and Ambassadors; etc.

In de index achteraan vond ik:

Cuffe Robert of Grantham, 114, July 5 (1438).

En op blz. 114 de volgende tekst:

Brief van Bill Couth (bijlage aan brief van Grantham van 15/1/97) (hertypt)

Mrs Pat Corton,

A. Cuffez: historical and genealogical search.

Thanks for your letter 20 December 1996.

Mr Cuffe wants to know the date of the first entry in the Grantham Parish Register and whether any Cuffes are recorded in the early registers?

Bishops' transcripts begin in October 1562 and the Register starts in June 1563 and continues without any interruptions until 1644, the time of the English Civil War. From 1644 -1660 the time of Charles 11's Restoration there are very few entries.

The Grantham Parish Register's of baptisms, burials and marriages 1562 - 1632 contain no entries under the surnames Cuffe or Pigott.

The Grantham Hallbook 1634 - 1649, minutes of the Grantham Town Council, likewise makes no reference to Cuffe or Pigott.

The two sources mentioned above have been published and there is a mass of similar source material which is in book form: wills, probate inventories, visitations, parish registers and the like which could be consulted and might reveal Cuffes, Pigotts.

I have dipped into "Lincolnshire Pedigrees" and discovered a Pigott of Orby for the late sixteenth century, Arms: sable, three pickaxes argent.The Cuffe family is not mentioned.
Has A. Cuffez written to the Archivist, Dr Knight, Lincolnshire Archives?

Published and unpublished material is stored at the Lincoln Archives for the County and the surrounding area and for a fee Dr Knight could find someone who would undertake a search for A Cuffez/Pigott.

Yours sincerely,

(signature)

Bill Couth.

C. W. Foster "Grantham Parish Registers" Horncastle 1916. Bill Couth "Grantham during the Interregnum" Boydell 1995.

(Membrane 24 - cont.)

(...)

1438 Robert Cuffe, late of Grantham, co. Lincoln, 'barbur,' for July 5 not appearing before the same (= the justices of the Bench)
Westminster to answer John Pygot, knight, touching a plea of debt of 6l. 13s. 4d. Lincoln.

Een 'Robert Cuffe' wordt dus vermeld in 1438! Hij wordt gezocht door het gerecht voor het afbetalen van een schuld. Hij is 'barbur' (barbier). Hij zou kunnen naar Frankrijk gevlucht zijn, misschien naar Abbeville waar hij de functie van chirurgijn-barbier zou kunnen hebben uitgeoefend. Zijn zoon is misschien een 'Guillaume'? Dit zijn natuurlijk veel veronderstellingen! We moeten dit nu nog waarmaken.

Nog een vondst was een 'Sir William Coffen and his wiffe' in Nottinghamshire in 1520 in het hoofdstuk over the 'Knights to the year 1540' (*The Chronicles of Calais*, p. 23).

In nog een ander werk, de *Calendar of Close Rolls*, *1405-1409*, vol. III, London, 1931, p. 142, noteerde ik een 'Thomas Coffyn, 'baker' in London'.

Toen ik daar was toonde ik de fotokopie van een memorandum (Mrs. Knapp, 13/4/00: 'document which commissions the administration of the possessions of a deceased person') van John Cuffe van 1408 dat ik gevonden had in de PRO van Londen, aan een zaalverantwoordelijke. Hij scheen de tekst betrekkelijk goed te kunnen lezen, niettegenstaande de slechte kwaliteit van de kopie. Hij was bereid een stuk in het Engels te vertalen waarvoor ik hem zeer dankbaar was. Tot op heden is dit dan ook de enige vertaling die ik van deze moeilijk leesbare tekst heb kunnen verkrijgen. Op p. 68 bevindt zich de fotokopie ervan met eronder de (gedeeltelijke) vertaling. We willen er hier op wijzen dat in die tekst ook een 'Robert' voorkomt. Kan het soms dezelfde Robert zijn van 1438? Dit is natuurlijk een 30 jaar later. Deze Robert zou dan minstens 55 jaar zijn geweest en zou zijn mogelijke zoon, 'Guillaume', geboren kunnen zijn rond 1410. De Catherine Cuffé, gehuwd met Jean Sanson van Abbeville kon geboren zijn rond 1460 (van een tweede vrouw van Guillaume?). Qua de factor 'tijd' - en 'tijd' alleen! - zou dit dus kunnen kloppen.

Wat leert ons nog die vertaling? Een zekere John Parche van het 'hospice' (armentehuis?) van de parochie St.-Faith Virgin in Londen, administreert er de goederen van John Cuffe, een kapelaan van Winchester (dit woord 'Winchester' komt ook in verkorte vorm voor in de marge onder 'Joannes Cuffe', en is leesbaar geworden dankzij een bromidekopie die ik had aangevraagd omdat de gewone kopie van de microfilm zo slecht leesbaar was). Onder 'kapelaan' moeten we een geestelijke van lagere rang (soort onderpastoor) verstaan. Volgens de *Webster* was 'chaplain' in de Middeleeuwen een 'chantry-priest: a priest attached to a chantry'. 'Robert' en 'William' Cuffe zijn vermoedelijk zijn kinderen. Dat een katholieke geestelijke toen gehuwd was, is niet onmogelijk, want we zijn nog vóór het Concilie van Trente van 1536, dat het celibaat voor priesters verplicht maakte. Zijn kinderen zijn van Salisbury. Misschien zou er daar iets meer over de Cuffes te vinden zijn?

Na mijn reis naar Canterbury kwam op 20/9/96 hun antwoord op mijn brief van 8/9/96. Zij hadden inderdaad noch het wapenschild van de Cuffes, noch dit van de Pintons gevonden. Als bron gaven zij deze keer een ander werk op dan wat ik ter plaatse had geraadpleegd, namelijk, *The Heraldry of Canterbury Cathedral*, door A.W.B. Messenger (1947). Op 7/12/96 meld ik aan de burgemeester van Grantham mijn vondst van Robert Cuffe van 1438. Misschien hadden zij in de vroege geschiedenis van Grantham iets over de namen 'Cuffe' of 'Pygot'?

7/1/ 97 - Een interessante brief kwam terug van de burgemeester van Grantham. Hij vindt geen 'Cuffe', noch 'Pygot', maar wel een 'Monsieur Rauf Bygot mentioned as one of the witnesses to the Charter of John, Earl Warenne of 1312'. Hij heeft zelf geschreven naar Grantham Parish Clerk en aan mevrouw Juanita Louise Knapp, B.A (Hons) (Spire View, 7 Swinegate, Grantham, Lincolnshire, NG31 6RJ) voor meer inlichtingen.

15/1/97 - Weer een antwoord gekregen van de burgemeester van Grantham. De 'Parish clerk' heeft hem geantwoord dat de archieven van de St. Wulfram's kerk slechts beginnen vanaf 1562 en er geen Cuffez, Cuff(é) noch Pygot in voorkwamen tot en met 1632. Hij voegde er ook nog een antwoord bij van Bill Couth, die ik afgedrukt heb omwille van de nageziene bronnen. We kunnen er misschien uit besluiten dat de Robert Cuffe die er in 1438 was, misschien toen ook de enige Cuffe was die er dit jaar weggetrokken is met onbekende bestemming.

Bezoek aan PRO (Londen) op 30 januari 1997

30 januari 1997 wordt weer een belangrijke dag van opzoekingen. In Londen ga ik naar de PRO (Chancery lane). Tot mijn verbazing is een groot gedeelte van het archief naar het nieuwe gebouw in Kew overgebracht. Zij hebben er echter nog de 'Wills proved in the Prerogative Court of Canterbury' op microfilm, waarin ik het memorandum van John Cuffe van 1408 vond. In de inventaris vond ik nog bovendien:

1496 Coffe Robert, St. Michael, Gloucester	33 Vox (PRO 11/10)
1500 Cuffe William, St. Thomas de Martyr, Sarum	6 Moone
1517 Cuffe Powll, alias Nicholas, St. Thomas the Marty, Sarum	35 Holder

Hoewel deze testamenten wel al laat zijn voor de periode die ons interesseert kunnen daarin toch verwijzingen voorkomen naar ouders en grootouders en misschien ook belangrijk voor ons onderzoek. 'Pinton' komt er niet in voor. Ik liet een fotokopie van de microfilm van het testament van Robert Coffe maken, want de tekst was zeer moeilijk te lezen. Hierna volgt de aanhef van dit betrekkelijk lang testament:

> *In the name of God Amen, the vi day of the moneth of July the yere of oure Lord God M CCCC lxxxxvi, I **Robert Coffe** of the towne of Gloucestre, draper, in hoalminde and of good remembraunce make my testament in this maner, ffirst I geve and bequeath my soule to almighti God and our blessed Lady, his moder Sainte Mary and to all the Saintes heaven and my body to be buried in the parish church of Sainte Michaell tharchangel in the foresaide town of Gloucestre. Also bequeath to the moder church of Worcestre xii s. Also bequeath to the high altar of the Holy Trynyte in Gloucestre xii s. Also I will and charge that myne executors shall ordonne x l. xiii s. iiij p. to be distributed to one priest or to ii priests to sing and to pray for my soule, my fader soule, my moder soule, my frendes soules and all cristen soules (...)*

Robert Coffe is een 'draper', een manufacturier (die een stoffenwinkel houdt) en woonde in Gloucester (stad op 70 km noordoost van Bristol). Volgens Mrs. Knapp (13/4/00) wil de onderlijnde tekst (die ik niet kon ontcijferen) zeggen:

> *'in whole mind and good memory': I, ... being of sound mind and memory (make my last will and testament) (vrij vertaald: 'gezond van geest en lichaam')*

Hij moet een zeer welstellende man zijn geweest want hij bezit veel land en pachtgoederen (Eng. = 'tenements'). Wat ons interesseert zijn zijn familieleden. Zijn zoon, Thomas, krijgt de stukken land en de pachtgoederen behalve het laatste pachtgoed, dat hij heeft gekocht van Thomas Hert, dat zou gaan naar zijn dochter, Margery. Hij heeft nog een zuster, Johanna. Zijn vrouw heet Elisabeth. Zijn ouders zijn waarschijnlijk al overleden want de voornamen worden niet vermeld en dat is natuurlijk spijtig voor ons onderzoek. Alleen het feit dat hij 'Robert' heet kan soms wijzen op een relatie met de 'Robert' van 1408, daar de voornaam van de vader veel gegeven wordt aan de zoon. Hoewel die tekst weinig gegevens toevoegt aan dit onderzoek, was het bestuderen ervan toch de moeite waard omdat het zo goed de tijdgeest weergeeft.

Een beetje voor de middag neem ik nog de metro naar Kew waar het nieuwe PRO is gevestigd. Het is reeds 1 uur als ik er aankom. Het is een prachtig modern gebouw met zeer behulpzaam personeel dat zich persoonlijk met uw probleem bezig houdt. Mijn bedoeling was de oorspronkelijke tekst van 1438 te bekijken met de hoop er meer genealogische gegevens in te vinden dan in de korte inhoud van de tekst van het Canterbury-archief. Tot mijn grote

verwondering kreeg ik niet de microfilm maar het oorspronkelijk document op perkament te zien! Het lokaliseren van de tekst in een perkamenten rol was een hele klus. Met volgende gegevens moest ik het doen:

16 Henry VI, part C-66, 441 rol, Membrane 24

Ik moest de hulp inroepen van een wetenschappelijk lid van het personeel om de 'membrane' 24 te vinden. Dan werd het ook nog zoeken want '24' stond onderaan dit perkament, wat tot gevolg had dat ik eigenlijk de tekst zocht (en natuurlijk ook niet vond!) op de volgende membrane. De tekst was zeer klein geschreven (perkament is kostbaar!) en dan nog in het Latijn. Met uitzondering van de namen 'Joh(ann)es Pygot', 'Rob(e)r(t)um Cuffe', 'Grantham', 'Lincoln(shire)' and 'barbur' kon ik er weinig van lezen. Daar het mogelijk was om er fotokopieën van documenten te maken probeerde ik er een van te krijgen. Men kon mij wel een 'laser-copy' opsturen, wat ik dan ook heb laten doen. De kleur (perkament) en de kwaliteit van de laser-copy zijn prachtig en de moeite waard om in het bezit te hebben, hoewel de Engelse vertaling echter voldoende was geweest.

In dezelfde *3 John to 10 George V*, hierboven vermeld, vond ik nog de volgende gegevens:

(p. 186) De Rodulpho de Westborw tenente viij partem j.f. in Westborw et Dodyngton, quam Henricus Coffe (rectius "Goffe") qu ondam tenuit - Feudal aids 12484 - 1431
(p. 324) Walter Cuffle, 324, June 28, 1420, Westminster, of Terryng, (yomun) (= 'yeoman', kleine landeigenaar)
John Pygot 8/7/1422 (geen bladzijde genoteerd)
(p. 229) Coffyn, Richard
(p. 148) Coffyn, Thomas (1424)
(p. 227) Cofyn, John (1432) Bremmere
(p. 268) Cofere, Coffrer, Cofrer, alias Thomas William (1439)

Daar ik nog weinig tijd over had, zijn de bovenstaande gegevens verre van volledig. Het betreft toch vooral de aanwezigheid van de namen. Toch een kleine opmerking in verband met de naam 'Cuffle'. In een telefoonboek van Salisbury (1995) komt 'Cuffley' voor (zie p. 78).

Op 4/2/97 krijg ik mijn eerste brief van mevrouw Knapp met hier enkele uittreksels:

As the Patent Rolls cite the non-appearance of Robert Cuffe to answer on a plea of debt, there may be other documents in existence that will add more information to this brief item in the Calendar Rolls. Often Final Concords exist where the matter is settled. Six Pounds, thirteen Shillings, Four Pence was a very large sum in 1438. The early parish registers do not begin until 1536 (...)
The 'barbur' is barber, what we would call a hairdresser/barber now. Barbers were also unofficial surgeons, So M. Cuf probably cut hair, lanced boils and pulled teeth!
In 1492 King Henry VII took a large army to France and besieged Boulogne but the French King agreed to pay him a large sum of money and Henry came home to England a wealthy man, but the French King held onto the lands once held by the English (all except Calais, of course).

Zij stuurde me ook een fotokopie op van *The Royal Charters of Grantham*, pp. 238-39, handelend over de *Charter of John, Earl of Warenne, 1312*:

(p. 238) (...) Par le Tesmoignance Mons. Thomas de Schefend (sic);
Mons. Rauf Bygot; (...)
(p. 239) (...) Witnesses, Monsieur Thomas de Schefend, Monsieur Rauf Bygot, (...)

We weten niet veel meer, maar er is toch een ernstig onderzoek gedaan!

John Cuf in Canterbury in 1368!

Op 6/2/97 vind ik in de KB een John Cuf in de *Index of Persons and Places* van de *Diocesis Cantuariensis - Registrum Simonis De Langham*, *I*, 1950-51 en *II,* 1952-53, uitgegeven door The Canterbury and York Society, Oxford, 1954. Wat vooral belangrijk was, was het jaartal: 1368! Men verwees naar de p. 386, die ik echter in dit tweede deel niet vond. De volgende dag schreef ik een brief naar de burgemeester van Salisbury daar 'Robert' en 'William' Cuffe van daar waren, met bovendien nog een aanvraag van een fotokopie van de p. 386 van het deel III die zij misschien in hun bezit hadden. De week daarop was ik terug in de KB en vond er gelukkig zelf het deel III (1953-54) met op blz. 385 volgende tekst:

> (...) Stephanus Culf de Otham ('Culf' kan een andere schrijfwijze van 'Cuf' zijn)
>
> (Ordinations to the first tonsure (= tonsuur: geschoren priesterkruin). Canterbury, 4 March 1368).
>
> Ordinati ad primam tonsuram per dominium predictum in ecclesia sua Cantuariensi die Sabbati quatuor temporum in prima ebdomada quadragesime, videlicet iiij^{to} Non. Marcii, anno Domino supradicto.

Daaronder volgen een reeks namen met op de volgende bladzijde (p. 386) die bovenaan begint met *f. 136*^{v} (= bladzijde van het manuscript) met weer een reeks namen:

> Item ordinati ibidem ad primam tonsuram.
>
> (...) Willelmus Shaklok
> **Johannes Cuf**
> Johannes Sadeler (...)

Referentienummer van het manuscript en plaats waar het bewaard wordt heb ik in de tekst niet gevonden. Vooraan in deel *III* staat: 'transcribed and edited by A.C. Wood, M.C., M.A' en werd gepubliceerd in Oxford door de University Press in 1956.

Op 4 maart 1368 werden er in Canterbury 71 personen tot priester gewijd (op 5 maart 1368 nog 6). Het memorandum van John Cuffe van 1408 spreekt van een 'kapelaan' dus ook een priester en hebben we hier dus de datum van zijn priesterwijding gevonden. Dat dit dezelfde persoon is van 1368 mogen we als zeker aannemen. Het zou moeten een zeer groot toeval zijn, moesten er twee John Cuf(fe)s zijn die in die periode priester waren! Er bestaat trouwens weinig kans dat we nog meer bewijsmateriaal zouden vinden om de identiteit onomstotelijk vast te leggen. Dit geeft ons als waarschijnlijke geboortedatum voor John Cuffe 1343 (minstens 25 jaar). Hier valt ook nog bijzonder op te merken dat de schrijfwijze 'Cuf' is, nl. identiek met onze Brugse 'Kuf' van 1509, alleszins wat de uitspraak betreft (III, p. 35).

Wie was die Simon de Langham? In de inleiding van deel II staat er dat hij geboren is in Langham en monnik werd in Westminster. In 1360 werd hij schatbewaarder van de koning. In 1366 werd hij aartsbisschop van Canterbury. Het was tijdens het uitoefenen van deze functie dat dit register is ontstaan. Hij overlijdt in Avignon in 1376.
Op p. viii van deel II, vinden we enkele regels over de waarde van dit register:

> (...) 'the whole document, as a clergy list, has a historical value which cannot be rated too highly; while it has incidentally an unique importance as a conspectus of the constitution and endowments of the English chapters which it would be impossible to find contained elsewhere in so small a space'. The list is the more valuable because there are no episcopal registers at this time for Bath and Welsh, Chichester, Ely, or the Welsh dioceses. (...)

In de KB zijn er nog enkele andere uitgaven van *The Canterbury and York Society,* opgericht in 1904, 'for printing Bishops, Registers and other Ecclesiastical Records', o.a. het *Registrum Thome Bourgchier 1948-49 and 1949-50* van het jaar 1456. Op p. 159:

Cuffs in telefoonboek van Salisbury van 1995 (hertypt)

CUFF A.E, Lake Rising, Lake (01980) 622189
B, 2 Farm Cotts, Abbotts Ann (01264) 710146
C.G, 2 East Fm Cotts, Fovant 714224
D.E, Chapel View, Sarson La, Amport (01264) 772189
E.F.K, 2 Primrose Cott, High St,
Berwick St. James 790678
E.G, S Philip Ct, Salisbury 328770
E.G, 2S Winterslow Rd, Porton (01980) 610260
H. Geofy, 22 Braemar Rse, Salisbury 327829
M, Greystones Flat, Green Drove, Fovant 714549
N, 5/41 Wyndham Rd, Salisbury 332121
W, l Church1 Cotts, Stapleford 790628
W.M, 4 Queens AV, Andover (01264) 323481
CUFFLEY D.J, Squirrel Cott, Gangbridge La,
St. Mary Bourne (01264) 738295

(...) 21 february 1456. Orders celebrated in St.-Mary Major, Exeter

(p. 161)(...) DIACONI

(...) Johannes **Cutte** Exon' diocesis ad titulum abbatis et conventus monasterii de Hertelond (...)

Hier staat er 'Cutte'. misschien stond er 'Cuffe' dat verkeerd is overgeschreven? In een uitgave van hetzelfde genootschap van 1985, *The visitation of Thomas Langton, Bishop of Salisbury 1485-93* komt een John 'Cusse' voor als 'Acolyte' (= misdienaar) in de 'prebendal church of Ramsbury' in 1489. Zijn het hier twee 's'-en of twee 'f'-en? Op 14/2/97 krijg ik een interessante brief terug van de klerk van Salisbury aan wie ik ook heb geschreven, omdat Robert en William Cuffe van 1408, daar toen waren.

(...) From the limited records available to me here I can confirm that there was a William CUFFE who was the Mayor of Salisbury (or New Sarum) in 1493.

Weeral de voornaam 'William'! Helaas een beetje laat om de 'Guillaume Cuffé' van Abbeville te kunnen zijn. Hij geeft me ook nog een volledige beschrijving van het wapenschild van Salisbury ('Azure, four bars Or'). Hij zendt ook een kopie van mijn brief naar de 'County Archivist' van de Wiltshire County Council, omdat dit volgens hem de best geplaatste persoon is om mijn vraag te beantwoorden.

In een telefoonboek van 1995 van Salisbury zijn er verscheidene 'Cuffs', afstammelingen van de burgemeester William Cuff(e) van 1493? De naam 'Cuffley' komt er ook in voor.

Mrs. Knapp stuurt mij een brief op 10/3/97. Hieronder de tekst van een gedeelte:

(...) I have not found any references to Robert Cuffe of Grantham in the Calendars of Fine Rolls, Close Rolls or Inquisition Post Mortem covering the years 1435-1445. (...)

I also checked the Final Concords for Lincolnshire to see if John Pygot knight recorded a settlement, but there was none to be found. He may have recorded it elsewhere or may not have received payment.
While looking for information for another correspondent in the early part of the 16th century, I came across an Inquisition Post Mortem for a Richard Cuffe of Wiltshire. This man may also be related to the 1408 Robert and William Cuffe. I attach a copy of what I copied from de Calendar of Inquisition Post Mortem.
The complete Inquisition Post Mortems are at the PRO and should you ever wish to see it, the reference from both Calendar and also the Series would help you locate this particular inquisition. However, Inquisitions Post Mortem can be difficult to read but are worth the time and trouble as there is a lot of information in them that does not appear in the Calendar. (...)

From the Joanne (John?) Cuffe manuscrypt in the PRO, it would appear John Cuffe the chaplain was from the Winchester diocese so there may be further records at the Winchester Cathedral Archives and perhaps at the Hampshire County Record Office. Robert and William were from the Salisbury diocese and you would need to search records either in the Salisbury Cathedral Archives or the Wiltshire County Record Office.
I was quite interested in the Will you forwarded. How lucky to have such splendid detail! (...)

I did look for Cuffe/Coffe in the General Name Index, but found no references. (...)

From my own experience, I have found 40 additional charters I was unaware of in the Harleian Collection Index (The Harleian Library, Harley Collection, Harleian Collection and other variants (Latin: Bibliotheca Harleiana) is one of the main "closed" collections of the British Library in London (formerly the library of the British Museum, *Wikipedia*)) which were not listed in the General Names Index! (...)

Cuffe Research Centre (CRC) – publiciteitsfolder

Bijlage (recto) van begeleidingsnota van Somerset County Council (27/06/97)

Cuffe Research Centre

Earl of Desart — Sir Henry Cuffe — Wheeler-Cuffe

ARE YOU INTERESTED IN YOUR FAMILY HISTORY AND ORIGINS ? AND THE CUFF(E) NAME - YES!

The Cuffe Research Centre was set up ten years ago to research Cuffe Family Histories only, and bring together Cuffe family researchers, as a form of mutual aid. It was started by Mr J.G.Cuffe as an offshoot to his own family history research, the result so far is;-

* A FULL U.K. DIRECTORY OF ALL KNOWN CUFF(E)S COUNTY BY COUNTY 1200AD - 1900AD.
* VARIOUS FAMOUS CUFF(E) PROFILES
* TRUE ORIGINS OF THE CUFF(E) NAME
* HELP AND SUPPORT FROM FAMILY HISTORY RESEARCHERS STUDYING THE CUFF(E) NAME.
* DETAILS OF WILLS / BIRTHS / DEATHS / MARRIAGES / CENSUS / MAIN CUFF(E) AREAS
* U.K. INDEX COVERS ENGLAND - SCOTLAND - WALES - IRELAND
* NEW WORLDWIDE INDEX CURRENTLY BEING COMPILED TO COVER USA/CANADA/AUSTRALIA/NEW ZEALAND/ SOUTH AFRICA/EUROPE/ AND THE REST OF THE WORLD.

WE ARE NOTHING TO DO WITH HALBERTS INC; AND THEIR DUBIOUS "CUFF FAMILIES AROUND THE WORLD".

WE ARE THE GENUINE ARTICALE

We are a non profit making mutual support group of individual researchers, studying this particular name and origins, linked of course to our own family histories.

SHOULD YOU WISH TO BE CONNECTED WITH OUR GROUP AND HELP IN OUR MUTUAL SHARING PROGRAME, PLEASE FILL OUT THE ATTACHED FORM AND RETURN TO CRC WITH A LARGE STAMPED ADDRESSED ENVELOPE (POSTAGE SHOULD BE ABOUT £1; OVERSEAS £2;).

****

Return to; Mr J.G.Cuffe Founder Cuffe Research Centre, 16 Ty-y-Sarn Road, Rumney Cardiff CF3 8BD. Tel; 777049.

NAME
ADDRESS
TEL.No

Het is aangenaam om zulke brieven te krijgen! De integrale tekst van de 'Inquisition Post Mortem' betreffende Richard Cuffe, die in bijlage van haar brief was, is hiernaast niet afgedrukt, want dezelfde tekst bevindt zich op p. 89 bij de gegevens van het CRC. Volgens deze akte zou deze Richard Cuffe overleden zijn in 1505. Zijn dochter, Maud Cuffe, vrouw van John True, was toen 28 jaar, dus geboren in 1477. Richard Cuffe zou dus kunnen geboren zijn rond 1450. Misschien een kleinzoon van Robert of William Cuffe? Hij kan dus inderdaad een afstammeling zijn van onze John Cuffe van 1408.

Op 12 juni 1997 krijg ik een kleine maar een bijzondere brief van de 'County Archivist' van 'Wiltshire County Council'. Hier de volledige tekst:

> Dear Mr. Cuffez,
>
> I can find no more details about William Cuff (sic) from our indexes other than to confirm that he was mayor of Salisbury in 1493 - an office he held once for a year. A pedigee of William Cuffe appears in the Visitation of Somerset Harleian Society XI 30 which you may find of interest. You may obtain a copy from the Local History Library, Paul Street, Taunton.
>
> Yours sincerely,
>
> (Steven Hobbs)

Ik ben natuurlijk geïnteresseerd in de stamboom van die 'William Cuffe', misschien de 'William Cuffe' die burgemeester was van Salisbury in 1493?

Op 27/6/97 ontvang ik antwoord op mijn brief van 17/6/97 aan de Somerset County Council Library Service van Taunton. Er was alleen een begeleidingsblaadje met in bijlage een publiciteitsfolder van de CRC, maar niet wat ik had gevraagd, namelijk een stamboom van William Cuffe! Op het verso van de folder stonden er twee graatgenealogieën die betrekking hadden op de Engelse Cuffes van adel ('Cuffe of Criche') die ik al - weliswaar in een andere versie - in mijn bezit had en heb behandeld in mijn boek over de Coffeys (*Coffey Genealogy 3*, 1987, pp. 564-565). Men had mij nochtans de pedigree van William Cuffe beloofd! Ik was wel wat ontgoocheld. Bovenaan de onderste stamboom stond er wel 'The Visitation of (the County) of Somerset (in the year 1623), Harleian Society, vol. XI', dat mij echter toen niet was opgevallen.

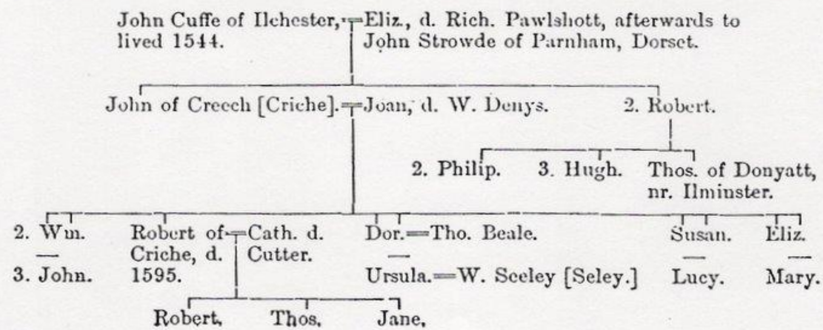
Ik had echter, dankzij de publiciteitsfolder, het adres van een vereniging van Cuffe-zoekers. Die zouden mij misschien de pedigree van William Cuffe die ik dacht de burgemeester van Salisbury geweest te zijn, kunnen bezorgen. Ik vroeg hem of hij soms de pedigree van William Cuffe niet had en stuurde hem ook alles op wat ik al over de Cuffes had verzameld op 30/6/97.

Op 25/7/97 ontving ik zijn eerste brief (zie p. 83) met zeer veel informatie, waarvan ik een samenvatting op de volgende bladzijden weergeef. Ik benadruk hier toch een zinnetje uit zijn brief, waarover nog meer zal volgen:

> (...) I am not sure if I have a copy of the Harleian Society visitation of Somerset, (...)

Harleian Society, XI, 30 (verso publiciteitsfolder CRC)

De vette lijn onderaan links is aangeduid door de verantwoordelijke van Somerset County Council van Taunton.

from The Visitations of the County of Somerset in the years 1531 and 1575 ..., edited by Frederic William Weaver (W. Pollard, Exeter, 1885

Cuffe

OF CREECH ST. MICHAEL, NR. TAUNTON.

ARMS and PEDIGREE, 1623, p. 30. Collinson, I. 76.

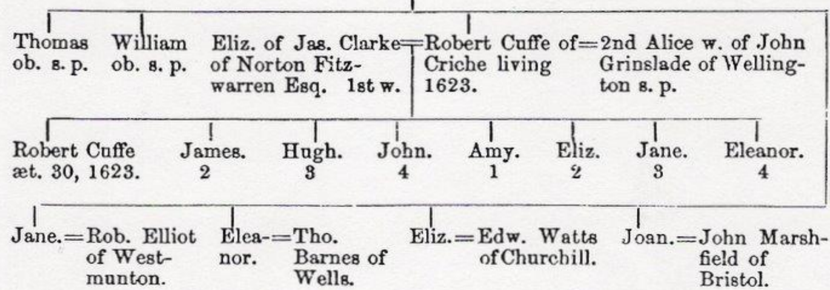
John Cuffe of Ilchester, lived 1544. = Eliz., d. Rich. Pawlshott, afterwards to John Strowde of Parnham, Dorset.

John of Creech [Criche]. = Joan, d. W. Denys. 2. Robert.

2. Philip. 3. Hugh. Thos. of Donyatt, nr. Ilminster.

2. Wm. — 3. John. Robert of Criche, d. 1595. = Cath. d. Cutter. Dor. = Tho. Beale. — Ursula. = W. Seeley [Seley.] Susan. — Lucy. Eliz. — Mary.

Robert. Thos. Jane.

from The Visitation of the County of Somerset in the year 1623, edited by Frederic Thomas Colby (Harleian Society, vol. XI, 1876)

Cuffe.

ARMS.—*Argent, on a bend dancettée, cotised azure, bezantée, three fleurs-de-lys or.* Granted by Christ. Barker 1544, and by Cooke, Clarencieux.
CREST.—*An arm erect, habited bendy wavy argent and azure, cuffed ermine; hand proper, holding a battle axe azure, headed or.*

Robert Cuffe of Criche. = Katherine d. of Cutter.

Thomas ob. s. p. William ob. s. p. Eliz. of Jas. Clarke of Norton Fitzwarren Esq. 1st w. = Robert Cuffe of Criche living 1623. = 2nd Alice w. of John Grinslade of Wellington s. p.

Robert Cuffe æt. 30, 1623. James. 2 Hugh. 3 John. 4 Amy. 1 Eliz. 2 Jane. 3 Eleanor. 4

Jane. = Rob. Elliot of Westmunton. Eleanor. = Tho. Barnes of Wells. Eliz. = Edw. Watts of Churchill. Joan. = John Marshfield of Bristol.

JAMES CUFFE.

Bezoek aan de British Library (6 augustus 1997)

Daar ik nog steeds op zoek ben naar de pedigree van William Cuffe, ga ik op 6 augustus 1997 naar Londen. In de grote ronde leeszaal van de British Library, vind ik na veel zoekwerk de *Harleian Society*. Deze maakt deel uit van een reeks genealogische werken achteraan in de leeszaal. Op de bewuste bladzijde 30 van volume XI vind ik echter geen pedigree van William Cuffe maar wel de onderste pedigree van de Cuffe of Criche die zich aan de achterzijde van de publiciteitfolder bevindt!
Bij een vroeger bezoek aan een Britse bibliotheek in Margate op 17 oktober 1995 had ik in *The Genealogist Guide* van G.W. Marshall, Londen, (1879), 1967, p. 211, volgende tekst over de 'Cuffe'-naam gevonden, waaraan ik toen niet zoveel aandacht had geschonken - op dit moment was ik volop bezig aan het derde deel van onze genealogie en mijn belangstelling ging toen meer uit naar het wapenschild van Abbeville. De tekst in verband met 'Cuffe' van blz. 211 is hieronder getypt en geschikt zoals op de fotokopie:

> CUFFE. Visitation of Somerset, printed by Sir T. Phillips, 58.
> Descent of William Cuffe, Esq., from King Edward III. London,
> small 4to. 1876. Harleian Society, xi. 30. Archdall's Lodge's
> Peerage, vi. 55. Weaver's Visitations of Somerset, 18.

Hoewel ik deze tekst in mijn bezit had op het moment van de ontvangst van de brief van Wilthire County, was ik die volledig vergeten! Ik had er toch een kopie van bij toen ik in British Library was. Zoals de tekst er staat in zijn zeer beknopte vorm is het begrijpelijk dat er misinterpretatie ontstaat! De *Descent of William Cuffe, Esq., from King Edward III*. London, small 4to. 1876*. Harleian Society, xi. 30.* bestaat eigenlijk uit twee afzonderlijke zinnen, namelijk*: Descent of William Cuffe, Esq., from King Edward III*. London, small 4to. 187, en: *Harleian Society, xi. 30*, die eigenlijk niets met elkaar hebben te maken. De referenties hadden er eigenlijk zo moeten staan:

> CUFFE.
> Visitation of Somerset, printed by Sir T. Phillips, 58.
> Descent of William Cuffe, Esq., from King Edward III. London, small 4to. 1876.
> Harleian Society, xi. 30. Archdall's Lodge's Peerage, vi. 55.
> Weaver's Visitations of Somerset, 18.

De heer Steven Hobbs van de Wiltshire County Council (brief van 12/6/97) had het verkeerd begrepen! Ik verstond het eveneens zo! Aangezien ik nu de volledige tekst met meer aandacht had gelezen was ik nog meer geïnteresseerd in die afstamming van William Cuffe, vooral omdat die terugging tot Edward III, koning van Engeland van 1327 tot 1377! Ik had het nog altijd niet door dat de *Descent of William Cuffe...* niet te vinden was in de *Harleian Society, xi. 30.* Trouwens Jeff Cuffe, de samensteller van CRC ('Cuffe Research Centre'), had het ook niet zo voor. Men mag wel beknopt zijn, maar 'te', vooral in referenties, kan voor moeilijkheden zorgen!

Na mijn bezoek aan de British Library vraag ik hem nog eens naar de pedigree van William Cuffe en ook naar zijn eigen pedigree. Op 18/8/97 ontvang ik eindelijk van hem een versie van de door mij zo gezochte stamboom van de William Cuffe 'from King Edward III' (1327-77)! Het was helemaal niet wat ik verwachtte, maar ik was er toch blij mee. Uit zijn brief haal ik dat hij het ook niet door heeft dat de pedigree geen deel uimaakt van de *Harleian Society, XI, 30*, maar een afzonderlijke publicatie is. De pedigree die hij mij opstuurt is een fotokopie van een microfilm van de Mormonen in Utah, daar binnengekomen in 1954 en draagt als titel *Descent of John Otway Cuffe, Esq., from the Plantagenet Kings of England*. Het is wel niet de originele pedigree van 1876 van 'William' Cuffe, gehuwd in 1816 met A. Sherard, maar die van zijn zoon 'John Otway' Cuffe.

De zes bladzijden werden verkleind en op een blad afgedrukt (zie p. 84). Linksboven komt in de rand het woord 'bogus' (= vervalsing) voor, vermoedelijk aangebracht door Jeff Cuffe zelf. Ik heb tot op heden nog geen bevestiging gevonden van de 'vervalsing'.

Pedigree van John Otway Cuffe tot Edward III (1327-77) (kopie Mormonen)

Descent
of
John Otway Cuffe, Esq.,
from the
Plantagenet Kings of England.

HONI SOIT QUI MAL Y PENSE

VIRTUS REPULSÆ NESCIA SORDIDÆ

John Otway Cuffe, Esq.

This Descent, made out from the Plantagenet King Edward III., is perfectly correct and reliable.

It is vouched thus:—From Edward III. to Hotspur (Percy) by any Genealogical History of the Royal Family of England; from the Marriage of Elizabeth Percy (Hotspur's daughter) with John, Lord Clifford, to the Marriage of Elizabeth Clifford with Robert Aske, by Burke's "Extinct Peerage," under head of 'Clifford'; from the Marriage of Anne Aske with William Monckton, Esq., down to the Marriage of Eleanor Monckton with Philip, fifth Earl of Harborough, by Burke's "Peerage," under head of 'Earl of Galway'; and from that to myself, by the same, under head of 'Harborough.'

KING EDWARD III. = Philippa of Hainault.

Lionel, Duke of Clarence, = Lady Elizabeth de Burgh.

Lady Philippa Plantagenet = Edmund Mortimer, Earl of March.

Elizabeth Mortimer = Henry Percy (Hotspur).

Elizabeth Percy = John, Lord Clifford.

Thomas, Lord Clifford = Johanna, dau. of Thomas, Lord Dacre.

John, Lord Clifford, = Margaret Bromflete.
A

Elizabeth Clifford = Robert Aske, Esq.

Annie Aske = William Monckton, Esq.

Christopher Monckton, Esq., = Frances Hussey.

Marmaduke Monckton, Esq., = Elizabeth Wentworth.

Sir Philip Monckton = Martha Sutton.

Sir Francis Monckton = Margaret Savile.

Sir Philip Monckton = Anne Eyre.

Robert Monckton, Esq., = Theodosia Fountaine.
B

John Monckton, Esq., created Viscount Galway. = Jane Westenra.

Honble Col. John Monckton = Miss Adams.

Eleanor Monckton = Philip, 5th Earl of Harborough.

The Rt. Honble Lady Anna Maria Sherard = William Cuffe, Esq.

JOHN OTWAY CUFFE, Esq.

In een excerpt van C.R.C van 1996 over de 'Duke of Pleneuf' (*C.R.C.Abstract Guernsey*/001) komt de 'William' Cuffe die voorkomt in de Mormonenkopie, voor als de zoon van John Cuff van Cuffsborough en 'Killaghy castle' die in 1783 Sibella Barrington huwde. 'Killaghy castle' ligt in Mullinahone in het graafschap Tipperary en 'Cuffsborough' ligt in het graafschap Loais.

Waar ligt eigenlijk 'Cuffsborough' in het graafschap Loais? In de afdeling 'Kaarten en Plannen' van de KB vond ik op een Ierse kaart (Ordnance Survey, 1969, schaal 1/250.000) 'Cuffsborough Cross Roads' op 8 km ten westen van Abbeyleix. Op een andere Ierse kaart (Ordnance Survey, 1982, schaal: 8 km = 1 cm) vond ik 'Cuffe's Grange' op 7 km ten zuiden van Kilkenny. Op de vorige kaart staat er alleen maar 'Grange'. Op mijn vraag aan Jeff Cuffe van CRC, kreeg ik volgend antwoord per e-mail op 22/10/01:

> 1. "Cuffsborough" is part of the land holding that was acquired by Joseph Cuffe and his Brother James during the English Civil Wars, one fought for Cromwell, the other for Charles. Both got rewarded with lands, which they changed the name of. I think Cuffsborough was named by James, later of Deal Castle Cuffsborough.
> 2. "Cuffs Grange" is an earlier name for Desart Court, by Joseph Cuffe.
> 3. My family link to these in 1690 back in Sorset/Somerset. (...)

In de *Kinsman 2001* handelt een lang artikel over dit domein 'Desart Court'. Op p. 3 staat er dat Joseph Cuffe bezit nam van dit land van Tuilaghane dat vanaf toen voor altijd 'Cuffe's Grove' moest worden genoemd. 'Grange' betekent landhuis en 'grove' een bosje. Sibella Barrington stamt ook af van Edward III, langs een andere weg. Op internet is veel te vinden over deze adellijke (uitgestorven) familie.

In deze afstamming wordt het huwelijk vermeld van de dochter van George, hertog van Clarence (broeder van Eduard IV), met Sir Edward Pole, een aartsbisschop van Canterbury. Hun zoon, Henry Pole werd tot Lord Montagu(e) benoemd in 1535. Hier **huwt** een katholieke aartsbisschop, die ook nog kinderen heeft (we denken hierbij aan de kapelaan John Cuffe van 1408 die we vermoeden ook gehuwd te zijn geweest en kinderen te hebben gehad).
De zoon van deze William Cuffe is de John Otway Cuffe die een eerste keer huwt met Caroline Pleneuf in 1816. Een kleinzoon van John Otway Cuffe is John Sherard Otway Cuffe, de 5de hertog van Pleneuf (Guersey), overleden in 1934 zonder kinderen, die er prat op ging af te stammen van de ridders van de Orde van de Kouseband (Knights of the Garter = K.G.). Deze 'John Otway Cuffe' is niet de John Otway Cuffe van de Cuffes van Desart die huwt met Catherine O'Connor in 1817. Het excerpt over de 'Duke of Pleneuf' geeft aan dat die Cuffe-tak zou verwant zijn met de Cuffes van Desart. Dankzij Jeff Cuffe van CRC kreeg ik van een lid, Brenda M. Cook, deze verwantschap uitgelegd (zie p. 86). Voor meer gegevens over de Cuffes van Desart, zie mijn *Coffey Genealogy II*, 1985, pp. 499-509. Verdere informatie over de familie van de Cuffes van Desart vindt men in de *Kinsman - No. 12*, 2001, pp. 2-8.

Het belang van dit excerpt (als de gegevens die er in voorkomen, juist zijn, wat niet met zekerheid vaststaat!) is, dat het data geeft en we die William Cuffe nu kunnen definiëren! Over de 'Duc de Pleneuf' nog in *Kinsman - No 9*, 1998, pp. 5-8. Hieronder een stukje uit dit excerpt, waarin verwezen wordt naar de koninklijke afstamming:

> The Duke of Pleneuf, is descended from the Kings of France, The Dukes of Lorraine, The Counts of Alsace, Flanders, Artois, Hainault, Holland and Zeeland, being 39 generations from Charlemagne, King of France 766. The Duke is a life member of the Association of Descendants of the Knights of the Garter, being descended from 16 knights in that order:

1. King Edward III, K.G.
2. Lionel, Duke of Clarence, K.G.
3. Edmund, Duke of Lord, K.G.
4. Henry (Hotspur) Lord Percy, K.G.
5. 1st Earl of Northumberland, K.G.
6. Richard, Duke of York, K.G.
7. George, Duke of Clarence, K.G., (brother of King Edward IV, 1461-80)
8. John of Gaunt, Duke of Lancaster, K.G.
9. Ralph Neville, Earl of Westmorland, .G
10. John Neville, Lord of Raby, K.G.
11. Richard Neville, Earl of Warwick, K.G.
12. Richard Neville, Earl of Salisbury, K.G.
13. Sir Richard Pole, K.G.
14. Henry Pole, Lord Montague, K.G.
15. 1st Lord Marney, K.G.

Brenda M. Cook,* The Descent of Sherard John Otway Pole-Sherard-Cuffe, 5th Duc de Pleneuf, *e-mail van 5/11/01 (gedeeltelijk)

The Descent of SHERARD JOHN OTWAY POLE-SHERARD-CUFF(E?), 5th Duc de PLENEUF

Maurice CUFFE of Ennis, c. Clare, lreland Merchant. died 1638
(Name of wife not recorded)
(6th son) Joseph CUFFE Officer under Cromwell 1621-1679 married Martha MUSCHAMP

(lst son) Agmondisham - ancestor of the Earls of Desart
(2nd son) Maurice - ancestor of the due de Pleneuf
The Rev. Maurice CUFFE of Cuffesborough, Queen's co. born 1663
Matriculated at Trinity College Dublin 9 April 1681; BA 1684; MA 1688; married Jane, daughter of Benjamin FRIEND of Armagh
Will dated 24 Mar 1729; probated 5 Jan 1730, died 1729

Joseph CUFFE of Cuffesborough born 11 Feb 1696
married 3 Feb 1724 Martha, daughter of Walter BAKER and widow of the Rev Oliver WHEELER. (she died before 1753) High Sheriff Queen's co, 1747, died 1 Nov 17 58

Denny Baker CUFFE born 1725 High Sheriff of Queen's co. 1758
married 15 Feb 1756 Anne, daughter of Maurice CUFFE of Killaghy, son of Agmondisham CUFFE (see above) she died 24 Oct 1776
Will dated 21 April 1788; probated 23 Jan 1790, died 10 June 1789

John CUFFE of Killaghy born 1761
married May 1783 Sibilla, daughter of John BARRINGTON died ???

William CUFFE of St Albin's, co. Kilkenny & Grange, Queen's co. (Leix) born ???
married 7 Feb 1816 Lady Anna Maria SHERARD, 2nd daughter of Philip Sherard, 5th Earl of Harborough. (GM vol 86 pt i (1816) page 274) she died 22 Nov 1848 at Hampstead (GM (1849 i)) died 28 July 1848 (GM 1848 vol 2 page 328)

John Otway CUFFE of St Albin's, co. Kilkenny, Grange, Queen's co. & Missenden House, Little Missenden, Buckinghamshire. born 6 April 1817 married 5 April 1842 Caroline (Theresa) WILKINS, daughter of James WILKINS, gentleman at Cobham, Surrey. (Certificate) she was born c. 1819 in Lamington, Somerset. (Note this information is taken from her age (62) and place of birth as listed in the 1881 census for Missenden House, I have not been able to find a birth / baptism record in Somerset.) she died 20 March 1894 Little Missenden. (Certificate) Will 14 Feb 1895; probate 17 Jan 1900 (Will) died 27 Dec 1899 Missenden House (certificate)

Maurice Sherard Oscar CUFFE born c.1858 (Note. cannot find birth record in England or Wales) married 21 Nov 1879 Julia Amy HEATLIE daughter of JOhn Davis HEATL8Y, wine merchant, at Stoke Newington. she was born 11 April 1861 at Walthamstow
petitioned for divorce 20 Oct 1885; decree nis i 27 Feb 1886; decree absolute 26 Oct 1886. She was granted custody of the child.
Julia re-married FOUR DAYS LATER on 30 Oct 1886 to Charles Alexander DORIN.
she died 23 Nov 1902 Ramsgate He was declared bankrupt 7 Aug 1886
Will: 9 April 1886; probate 1 May 1894. (5 years after his death !!!) died 6 April 1889 Litt1e Missenden (Certificate)

Sherard John Otway CUFFE aka (= also known as) Sherard John Otway POLE-SHERARD-CUFFE, Duc de Pleneuf, Marquis de Grainville and Grand Officer of the Holy Sepulchre. born 25 Jan 1881 at Islington (Certificate)
married Edith Constance Maud Stuart Kenneth. (Named on death cert. & in Will. No knowledge of where or when.)
Will: 13 Dec 1933; probate (Guernsey) 14 April 1934, (London) 11 Oct 1934. (Will) died 4 March 1934 in Malta. Buried in Addolorate Cemetery, Malta. (Certificate)

Note: GM = Gentleman's Magazine

de '16de' ridder vande Orde van de Kouseband zal vermoedelijk John Barrington zijn, want in een website van Monkton Sharman staat: John Barrington married Elisabeth, the daughter of his G(u)ardian Thomas Bonham, and his wife Catherine, sister and heir of lord Marney, K.G.

In de pedigree van Jeff Cuffe stel ik vast dat zijn naam als 'Cuff' (zie onderaan rechts Jeffrey George Cuff) voorkomt en niet als 'Cuffe', wat mij wel verwondert. In mijn brief van 22/8/97 maak ik er hem opmerkzaam op. Op 10/9/97 krijg ik als antwoord:

> (...) In Great Britain it is legal to change your name by what is called Deedpoll, ie; you put an advertisement in the local press stating to the world that from a certain date that is what you will be named as. My restoration of the 'E' is quite legal in that it has historically always been in the family so we restored it. However I still use my name without the 'E' in business, as per my attached card. (...)

Over die uitgang 'e' in de Cuffe-naam schrijft hij in zijn brief van 25/7/97 nog het volgende dat waard is om over te nemen:

> (...) As for the elusive "E" at the end of the name, You will discover that the "E" comes and goes with the different ages and is dependent to some degree on the literacy of the monks and priest of the various parisches and the emphasis used by Cuff(e)'s to spell their names to these scribes. The "E" on the end of my name for example was only restored in the mid-seventies after I discovered in my own family line that it had lost back in the 1850's. (...)

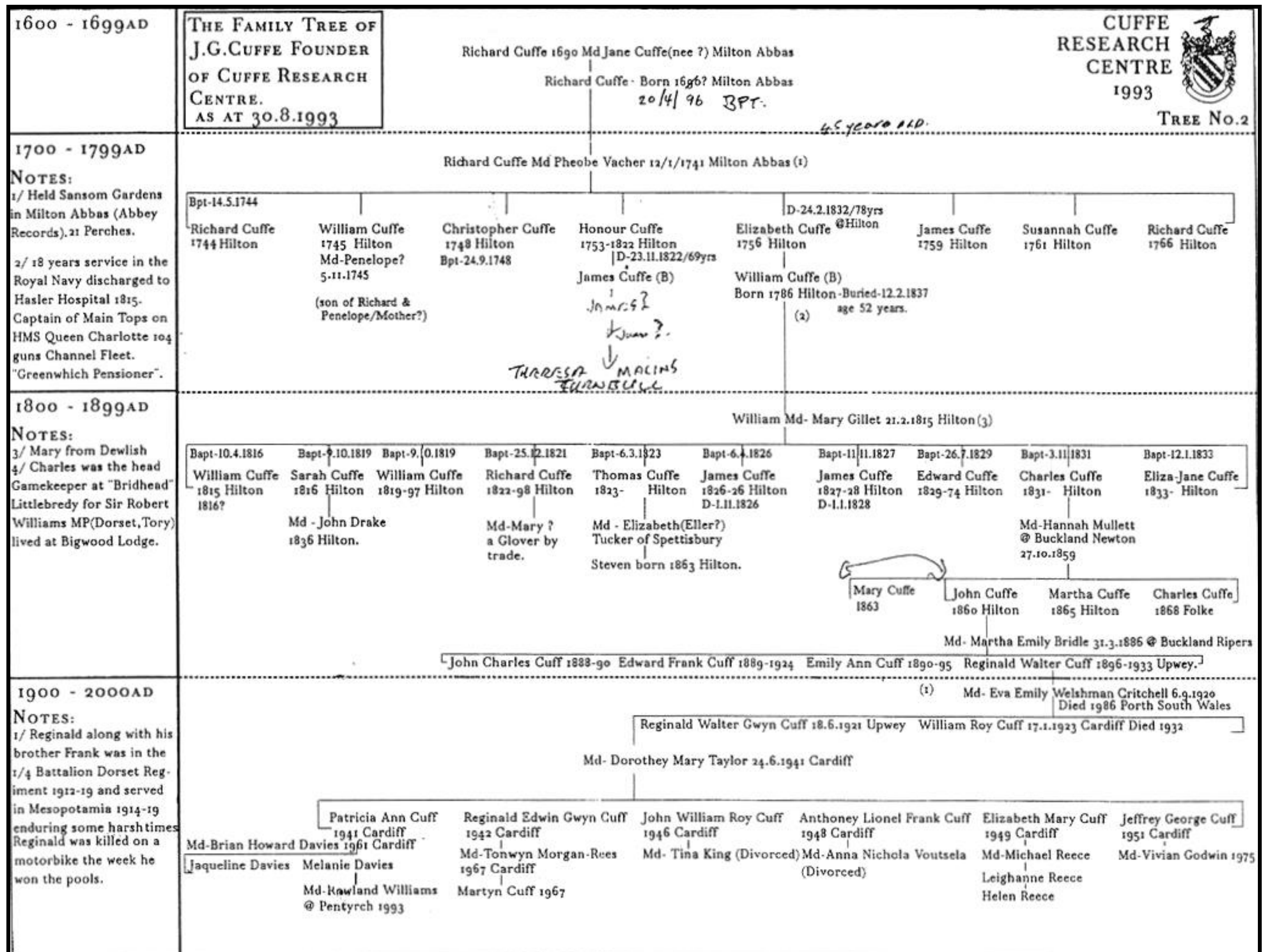
We komen nog eens terug op die uitgang 'e'. Daar bij de neger Paul Cuffe (zie ook p. 103, onderaan) soms ook de schrijfwijze 'Cuffee' voorkomt (zie mijn *Coffey Genealogy 3*, 1987, pp. 562-63) twijfelde ik aan de uitspraak: is de 'e' nu stemhebbend of niet? Die vraag stelde ik aan Jeff Cuffe die mij op 18/8/97 antwoordde:

> (...) As regards the "E" this is silent in pronunciation of the name Cuffe said "Kuff", however sometimes with gestures of affection and wicked humour between friends and relatives only you could be addressed as Cuffe, pronounced "Kuffeee", but this depends upon the relationship you have with the person who uses it. Otherwise from a stranger it could sound rude, and again much depends upon the tone of voice used also. (...)

In de volgende acht bladzijden komen de stamboom van Jeff Cuffe; zijn eerste brief en documentatie over de vroege Cuffes van het CRC, voor:

1. Pedigree van Jeff Cuffe (18/8/97).
2. 1ste brief van CRC (ontstaan van het wapen van de Cuffes: John Cuffe in 1544, Somerset).
3. De oorsprong van de Cuffe-naam: 'Cuthwulf' rond 520?
4. Vervolg 'Cuthwulf' met vermelding van de bisschop 'Cuthwulf' in 838 in Hereford.
5. Vroege verspreiding van de Cuffes in Groot-Brittannië en Ierland.
6. De vroegste 'Cuffe'-vermeldingen in Bridport Dorset (1200 - 1399).
7. Roger Cuffe in Hereford in 1247 (1388?) vermeld als kapelaan - Richard Cuffe in 1494-96 - John Cuffe in 1499 (Wiltshire).
8. Uittreksels van akten in Wiltshire 1500 - 1599 met o.a. akte van Richard Cuffe van 1505 (Mrs. Knapp). Ook belangrijk is de vermelding van 'William' Cuffe in 1500 en 1514.

Pedigree van Jeff (Jeffrey George) Cuffe (bijlage aan zijn brief van 18/08/97)

Brief van Jeff Cuffe (stichter van CRC) van 9 juli 1997 (hertypt)

9th July 1997

A. Cuffez Pr.Stefanieplein 5
8400 Oostende Belgium

Dear Mr Cuffez,

First may I warmly welcome you to our organisation. I enclose some literature and back issues of our journal "Kinsman" for your retention and interest.
I was grateful to you for sending me the information that you did, and after studying the contents have the following comments to make.

1. CRC was not aware of the coat of arms of 1492 from Abbeville (France) and does not possess a copy of these arms. We would be grateful to receive a copy of these from you.
2. I have looked up the various registers for the Robert & William Cuffe that you mention, and at this time fail to clearly see the connection with yourself or with the European continent and the William Cuffe you mention.
3. Possibly you are not aware that we have files on some 5,000 plus individual Cuff(e)s from around the world, with the majority being in Great Britain. Therefore some caution would be needed by researchers in trying to link the William Cuffe of 1492 with a "barbur" in Lincoln or elsewhere. I would suggest that this William Cuffe (Guillaume) is more likely to be related to the Cuffes of Somerset, Dorset, Wiltshire and Hampshire.
4. The first Cuffe coat of arms we have listed is that at the top of this letterhead which was granted to Sir John Cuffe by King Henry 8th in 1544 in Somerset for services to the British Crown in assisting in the abolition of the Catholic Monastic Houses. This John went on to further greater prominence.
5. I feel that various researchers in the UK have just found different unattached information in response to your enquiries and sent this off to you. Hopefully by joining our organisation you may make some better progress with your own family history.
6. I have enclosed all the information we have on Cuff(e)s and the variant spelling of the name that we have on the continent, and possibly you could from your advantageous position assist CRC in adding to this.
I hope that all of this is of some help to you, and I would be grateful to you for a copy of your family tree to date, so that it can be added to our other researchers.

Yours sincerely,

J.G.Cuffe Founder

PS:- There is no charge for this information, but should you wish to make a donation towards research costs, this would be kind of you.

J. Cuffe,* An Atlas of Cuffes Great Britain & Ireland 520 – 1899 AD*, CRC 1990, p. 1

Volgens Jeff Cuffe komt de naam 'Cuff(e)' van 'Cuthwulf'.

Er bestaat nog een 'St.-Cuthbert' (gestorven in 687): the most celebrated Northumbrian saint when the Northumbrian kingdom flourished'. Beschrijving in W.O. Hasall, *Who's Who in History, I*, Oxford, pp. 21-23.

Cuthwulf

The Origins of the Cuffe Name ?

At the time of the fall of the Roman Empire in Great Britain at about 420AD, the Celtic British tribes were worried about barbarian invasions, especially from Norsemen. So they employed mercenaries from Europe who were generally Angles(Engli)Saxons and Jutes, from the Schleswig-Holstien and upper Germany areas.

These mercenaries who usually served the Roman Armies were themselves being driven out of their native lands by barbarians from the East such as Goths and Vandals. They found Britain a pleasant, fertile and prosperous land under the long Roman rule. At first they got on well with the Celts until, they did not recieve their payment for services, so they took what was theirs by force and so began the fateful invasion and settlement of Britain by the Anglo-Saxon tribes.

In about 520AD, the Anglo-Saxons had not really taken much in the way of territory, and many of them lived in relative peace and harmony with their Celtic neighbours but for some reason further trouble broke out and renewed war and annexation of territory were the result. These intermittent wars raged for over 100 years or so culminateing in the eventual battle of Deorham(Dyrham, Bath Avon), fought by King Caelwin. But this battle was presaged by the successful incursions of Caelwins Brother (or Father?) King Cuthwulf(The Anglo-Saxon name translated to modern English means CUFFE or *Famous Wolf*). Cuthwulf took four towns on the Iknield Way after the successful battle of Biedcanford(Modern Bedford)they were, Limbury, Aylesbury, Bensington and Eynsham. This is all recorded in the Anglo-Saxon Chronicles and King Alfred list Cuthwulf as his ancestor. Cuthwulf opened all the West of Britain to the Anglo-Saxons and without this battle they may well have been pushed back into Kent by the Celts. Cuthwulf is also recorded in the Doomsday Book, and It is the firm belief of the CRC and many researchers that Cuthwulf is the origin of our name.

Sources;- The Oxford History of England *The English Settlments.* by J. N. L. Myers.
Doomsday Book.

Nog over 'Cutwulf'* – Kinsman 1996 *(uitgave CRC), p. 8

Belangrijk in dit artikel is de vermelding onderaan in *Doomsday Book.*

CUTHWULF Continued.

In 840 there was a *Monasterium* or minster church called Bromyard and the enclosure could have been that of a college of priests living in a monastic settlement. The early spread of the christian faith in England was the work of monk-missionaries of either Celtic or Roman training, who in time resolved into small communities attached to churches. A document drawn up in about 840 describes;-

"In the name of the maker of heaven and earth(Acripolus,lit,celestial pole). I Cudwulf, by divine dispensation bishop of the church of Christ and also that congregation of the holy church of Hereford, with the agreement and permission of Berhtwulf, King of the Mercians, we give to Aelfstan, the earldorman four hides of land in the township".

Of the research currently achieved by CRC into the origins of the Cuff(e) name, two main areas in England point again to the Cuthwulf connection, and origin. Wiltshire around Old Sarum, and Hereford, just after the conquest time all record Cuthwulfs and Cuffes as the earliest known proven times of these two names.

Bishops of Hereford up to Norman Conquest

676 Putta	693 Tyrhtel	710 Torhtere	727 Wahlstod	736 Cuthbert
746 Podda	758 Hecca	777 Aldberht	781 Esne	793 Cedmand
796 Edulf	798 Uttel	803 Wulfherd	824 Beonna	825 Eadulf
833 Cedda	836 Eadulf	838 Cuthwulf	866 Deorlaf	868 Ethelbert
888 Cynemund	895 Athelstane	901 Edgar	930 Tidhelm	935 Wulfhelm
941 Elfric	966 Ethewolf	1016 Athelstane II	1056 Leofgar	1061 Walter

EXTRACT FROM DOOMSDAY BOOK:- CUTHWULF Cuff/Cuffe/Culf/Cudulf/Codolf/Cuulf/Coolf Thomas Couthulf-1275/William Cuttwlf- 1299/Richard Culfe-1327/Cuowulf/Meaning Famous Wolf - Cuthwulf

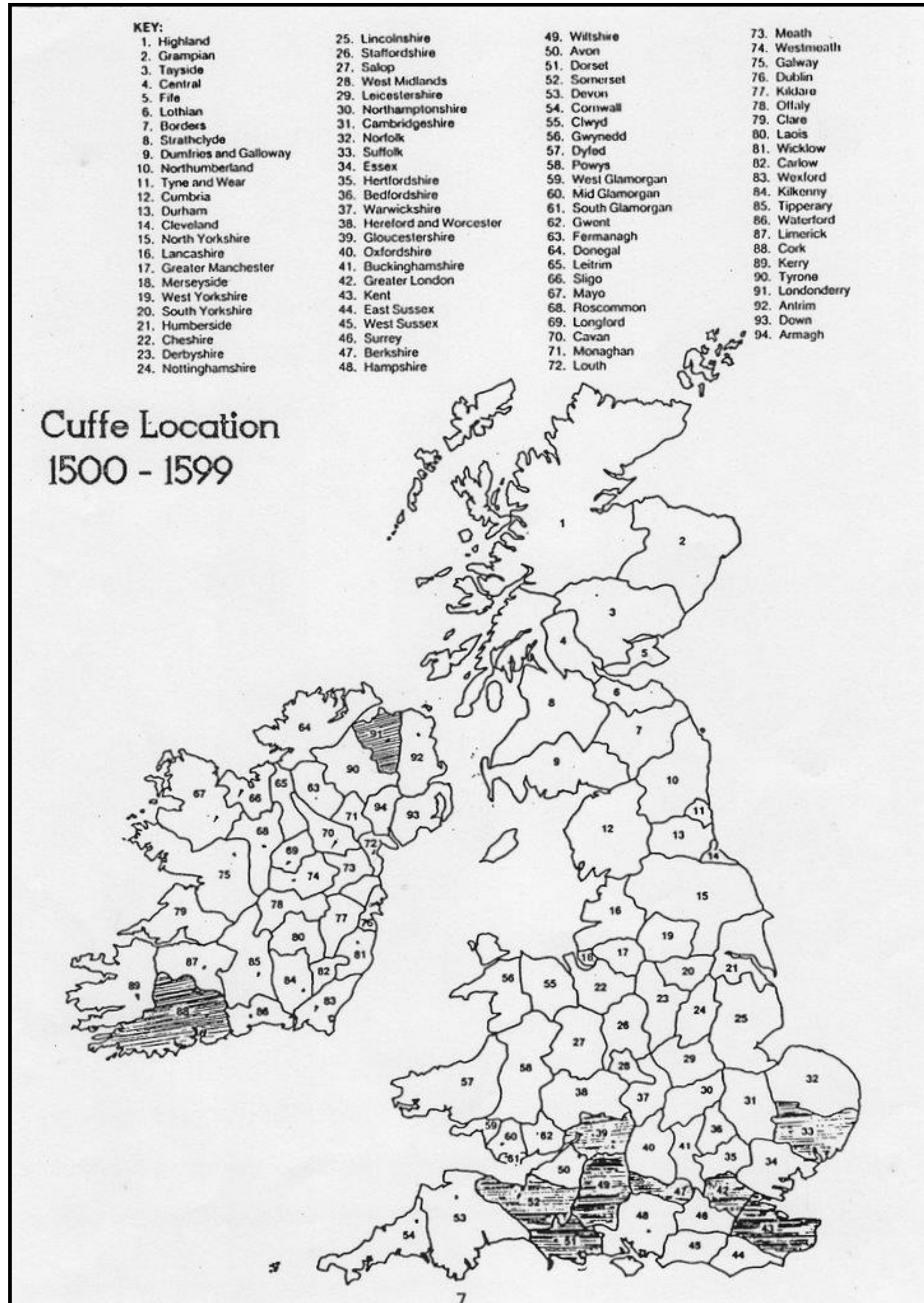
An Atlas of Cuffes Great Britain & Ireland 520 AD – 1899 AD*, CRC 1990, p. 7*

Verspreiding van de Cuffes

Kaart 520 – 586 AD (niet afgedrukt): Bedfordshire (36)

Kaart 1000 – 1400 AD (niet afgedrukt): Dorset (51); Somerset (52)

kaart 1500 – 1599 AD: zie hieronder:

'Cuffe' in 1200 AD – 1399 AD (CRC 1991)

Zie ook de vermelding van de *Inquisitions Post Mortem* betreffende Richard Cuffe van 1505 die Mrs. Knapp mij bezorgde met haar brief van 10/03/97 (pp. 79, 81).

The earliest Cuffes on record.............Bridport Dorset

1200AD - 1399AD

ABSTRACT FROM "DORSET RECORDS",Vol 2,Fry & Fry,Dorset County Museum.

"DORSET FEET OF FINES 1195-1327",p.178,2 Edward I

1273/74 Richard Cuf

At Westminster fifteen days after the day of St.Michael between Robert de Celario,plaintiff and John Skybard tenant,of two messuages in Bridport. John acknowledged them to be the right of Robert,and rendered them to him,except two stall at the court,and remitted and quit claimed for himself and his heirs to Robert and his heirs forever. For this Robert granted to John and Matilda his wife the said two stalls,namely that stall which Stephen Aylward once held and that stall which Richard Cuf and Richard de Rameshan once held.".

1300 - 1399

ABSTRACT FROM "THE DORSET LAY SUBSIDY ROLL OF 1332",DRS,Vol,4,1971 p.104

1332 De Villelmo Cuff

Bridport....Villelmo Cuff assessed for Xijd(Was one of 44 paying tax).

****

ABSTRACT FROM "A HISTORY OF SURNAMES OF THE BRITISH ISLES",C.L.ESTRANGE EWEN,KEGAN,PAUL ETC:1931
"FOURTEENTH CENTURY NAMES AND DESCRIPTIONS",Ch.7,"DORSET NAMES AD 1334",p.169.
"LIST OF TAXPAYERS UNDER THE FIFTEENTH & TENTH OF 7 EDWARD III".
(PRO,E,179,103/5/23d)

1334 Will' Cuff'(Was one of 43 paying tax).

****

ABSTRACT FROM "DORSET WILLS & ADMINISTRATION",INDEX LIB,BRS(HML).
"WILL PRESERVED AMONG THE RECORDS OF THE BOROUGH OF BRIDPORT".

1348 Richard Couf Bridport

****

ABSTRACT FROM ILCHESTER ALMSHOUSES DEEDS,1200-1625(See Somerset).

1362 Hugh Couffe of Bridport

****

ABSTRACT FROM "THE DORSET LAY SUBSIDY ROLL OF 1327".DRS Vol.6,1980

BOROUGH OF BRIDPORT
1327 De Villelmo Couf..............xviii d.
De Ricardo Couf.............. Ix d.
NB; The totals for the whole county were £611,15s,9¾d,from approximately 7400 assessements.
Bridport Borough assessements ranged from 11s to 6d,with 60 assessements.
In 1332 £771,1s,11,3/4d,was assessed from 7621,and ranged in Bridport from 20s to 8d,the sum of £9,0s,4d being collected from 44 paying tax.

3

Kinsman 6*, 1994/95, p. 16*

ROGER CUFFE
Hereford - 1247

Extract from The Cartulary of Haughmond Abbey/The text of the Cartulary.

Obligacio facta pro predicta terra et aliis in Uffington. John son of Wal.Cresset of Uffington, binds himself to repay at haughmond on All Saints Day next £44 borrowed from the Abbot and convent, and pledges all his lands and goods so to do.

Dated; at Uffington on Sunday after All Saints Day 12 Richard II(8th November 1388).

Condicio predicte obligacionis. If the Abbot and convent are able to take possession of the tenements which Hamon de la More and ***Roger Cuffe*** chaplains, held in Uffington and Upton by three charters of John Cresset, the pledge shall be void.

Dimissio predictorum rectori ibidem est cum Dounton

Kinsman 7*, 1996, p. 6*

GENERAL ABSTRACTS OF WILTSHIRE
1400 - 1499

ABSTRACTS FROM WILTSHIRE NOTES & QUERIES(1890-1917)Bath Ref;Library.

A Calender of Feet of Fines(Henry VIII.Vol.2).

1494 **Richard Cuffe** 15 Anno.9 (1494) **Richard Cuffe**, Henry Whitoksmede, John Sylcok, Chaplain and John Aston and Joanna his wife, Manor of Yatesbury...100 marks.

1498 **Richard Cuffe** 23 Anno,13 (1498) John Wylcok, Clericus, John Payssion, Clericus, **Richard Cuffe** and William Cobham and Alice his wife, Messuages and land in Yatesbury and Compton...£20

1499 **John Cuffe** 24 Anno,14 (1499) **John Cuffe** and Gilbert Horns and Johanna his wife, Messuages in Warminster, Busshoppestrete and Smallbroke...£200

CRC/ABWilts/003

'Cuffe' in 1500 – 1599 (CRC 1991)

CUFFE RESEARCH CENTRE 1991

ABSTRACTS WILTSHIRE

1500 - 1599

ABSTRACT FROM THE HISTORY OF WILTSHIRE, VCH SERIES.Vol.3.1953.

1500 **William Cuffe** Bradford Hundred - Broughton Gifford, Churches.

"The church house of Broughton Gifford was built in 1500 or soon after. In that year George the Earl of Shrewsbury, then one of the Lords of the Manor, granted to **William Cuffe** and others a parcel of land in the parish ly6yng near the graveyard in the South, measuring 21 feet by 10 feet. On this land the feoffes were to "make and build anew" a house to be used for the profit of the Church. For this land a rent of 2d was to be paid to the Earl and his Heirs, etc:".

ABSTRACT FROM CALENDER OF INQUISITIONS POST MORTEM.HENRY VII, Vol.2, 1915(SRO Taunton).

1505 **Richard Cuffe** (p.974.Writ/20 Henry VII/inquisit.21 November). He was siezed, together with Henry Whytoksmede, and John Sylcokk, or Sylcok, clerk of the undermentioned messuage in Yatesbury, as appears by a fine levied to them, and his heirs by John Aston, Knight and Joan his wife, by virtue of which they were seised therof, Richard in fee and the said Henry and Joan in their demesne as of free tenement to the use of him and his heirs. He died, so seised, 20 Henry VII, whereupon the said Henry and Joan continued their possession by survivorship. Maud, wife of John True, is his daughter and heir and is age 28 and more. He was also seised the day he died of the undermentioned Mill etc; in fee, which thereupon descended to the said Maud.
Wilts;- a messuage, a toft, 60a, land, 8a meadow, in Yatesbury, worth 40s, held of John Huse, Knight in right of Margaret his wife by fealty and 6d rent, as of his Manor in Longcompton. A watermill, a messuage, 20a, land, 4a, meadow in Overton worth 6s.8d, held of Cecily, Abbess of Wilton, in right of the house and church of the same Abbey, by fealty and 22s rent. (C.Series, 2 Vol.18 (140) E.Series, 2 files. 960 (30).

ABSTRACT FROM THE VISITATION OF WILTSHIRE, 1623, Harl, Society.Vol.105.

1507/8 **Richard Cuffe** (p.50/Pedigree of Drewe)

John Drewe de South Brome in pochia de Bishopps Canings in com.Wiltshire 14, H.(1498-9)	=	Matilda, daughter et hey. of **Richard Cuffe** de Devises anno 23:H:7 (1507-8)

ABSTRACTS FROM WILTSHIRE EXTENTS OF DEBTS.EDWARD 1st-ELIZABETH 1st.Conyers, 1973.Wilts:Rec:Society.Vol.28.

1506 **John Cuffe** Richard Hany, Waxchandler of New Salisbury (60) 12th January 1506. Inquisition at New Salisbury before John Gawen esq:- **John Cuffe** a member of the jury.

1514 **William Cuffe** Thomas Broke, Lord Cobham (6) 20th June 1514. Inquisition at New Salisbury before John Danvers, Knight. **William Cuffe** a member of the jury.

CRC/ABWilts/005

Bezoek aan de British Library (21/8/97) en PRO (13/3/98)

21 augustus 1997 wordt weer een belangrijke dag voor mijn opzoekingen. Ik ben terug in de British Library. Mijn eerste doel was de uitgave van de *Harleian Society* (deel X) van 1876 nazien met de bedoeling na te gaan of er soms de stamboom van 'William Cuffe from King Edward III' - eveneens van het jaar 1876 volgens de opgegeven referentie - niet in stond. Natuurlijk vond ik het niet, zoals ik het hiervoor al heb uitgelegd. Wat ik er wel uit noteerde was een huwelijk van 14/1/1864 in Westminster Abbey:

> Hon. John-Mayor Henniker (son of John, Lord Henniker) Major of Thornham Hall, Suffolk, bachelor, of full age, and Lady Alice Mary Cuffe, (daughter of John-Otway O'Connor, Earl of Desart), Belgrave Square, 3, spinster, aged 19 (born 25 May 1844), only daughter.

Deze John-Otway O'Connor Cuffe is niet de John-Otway Cuffe van de bovenvermelde stamboom van de Mormonen. Hij is geboren in 1818 als zoon van John Otway Cuffe (zoon van Otway Cuffe, eerste graaf van Desart, en Anne Browne), de tweede graaf van Desart en Catherine O'Connor en gehuwd in 1842 met Elisabeth Lucy Campbell. In de *Kinsman*, No. 12, 2001, wordt de 'Desart' familie beschreven. Wie de 'William' Cuffe, gehuwd met Anna Maria Sherard, is, heb ik nog niet gevonden. De identiteit van zijn zoon 'John Otway' in de Mormoonse stamboom is dus nog niet bepaald.

In de *Harleian Society Publications*, deel 79, in het artikel 'Index of Persons named in Early Chancery Proceedings Richard II (1385) to Edward IV (1467)' vond ik nog volgende vermeldingen:

> Cuff   John p. 120 Suit No 2
> Cuffe John p. 173 Suit No 256

Bovenstaande informatie stuurde ik al de volgende dag naar Jeff Cuffe, hopende op meer uitleg van hem hierover. Op 10/9/97 antwoordt hij mij dat hij de informatie over 'Lady Alice Mary Cuffe' bezat, maar wel geïnteresseerd was in de John Cuff(e) van de *Chancery Proceedings*. Hoewel hij mij heeft gezegd dat de pedigree tot Edward III een vervalsing was en ik van plan was die stamboom in de *Burkes Peerage* na te zien op de juistheid van de gegevens, schreef hij mij dat de *Burkes Peerage* vrij nauwkeurig was en ik er mijn tijd mee zou verliezen! Tot op heden heb ik dit nog niet kunnen nagaan.

Ik bestelde de twee 'Early Chancery Proceedings' op 29/9/97, die ik op 4/12/97 ontving. Het waren kopieën van een microfilm, op formaat A3, in zeer slechte staat. Zij hadden nochtans hun best gedaan want van iedere item werden er twee verschillende afdrukken geleverd. Er was ook een begeleidingsnota bij met volgende tekst: ‘PUBLIC RECORD OFFICE - THIS IS THE BEST COPY AVAILABLE USING THIS PROCESS’

Mrs. Knapp stuurde mij een antwoord op 13/1/98, met volgende opmerkingen:

> (...) The document is not a deed (= akte), but the original petition, written in English, and presented to the King's Chancery and that adds to the difficulty to transcription. Had it been the copy written by the Chancery Clerk, the language would have been clearer and the handwriting follow a more standard form, i.e. what is called 'Chancery hand'. Sometimes the copy, and the action which follow the petition, survives in the Chancery files for the year and term the petition was heard, and these would be a source of further information.
> The document is not dated, but it is addressed to Thomas, the right reverend father in God, Archbishop of Canterbury, Chancellor of England. This does identify the document
> having been written between 7 march 1455 and 11 October 1456 when Thomas Bourchier (sic) the appointed and served as Chancellor to king Henry VI.
> It may be that Thomas Cory was a relative of John Cuffe, though that is not stated, but he obviously felt aggrieved over what John Swamanger (sic) and the executors of

> the Will of John Cuffe had or had not done concerning certain lands and rents Cuffe and Swamanger had purchased.
> You are correct that the document states John Cuffe is dead and was a 'late of Burtonhundred bi side Bristol Bristow'. In the southern part of England, a portion of land was called a hundred. Bristow was a common form of spelling Bristol in the medieval period. Burtonhundred would be a parcel of land lying beside, or just outside the town of Bristol.

In de tekst hierboven schrijft Mrs. Knapp: 'Swamanger'. Het is eigenlijk 'Swananger' en 'Bourgchier'. Over 'Burtonhundred' vond ik het volgende in *The Placenames of Gloucestershire, II,* 1964, p. 83:

> BARTON REGIS HUNDRED
>
> This hundred was formed out of members of the DB (= debenture?) manor of Barton (which was still in Swinehead Hundred) in 1275 CI) and includes various parishes, Mangotsfield, St Geoge, and Stapleton, as well as Clifton, which also was in Swinehead Hundred. (...)
>
> (p. 84) Bristol = 'Assembly place by the bridge' (...). The bridge may have been one across the Avon. (...). The ME colloquial form of the name was Bristow (...)

De tekst is helaas zeer moeilijk leesbaar, zoals Mrs. Knapp beweert. Zij maakt echter een grote fout door in het begin van de titel van het stuk de naam 'Thomas' te lezen. De bovenste twee regels zijn volledig te ontcijferen (dankzij de laser-kopie):

> To the reverent fadir in God Archiebisshop
> of Canterbury Channceler of England

Er komt helemaal geen 'Thomas' in voor. In de tekst (1ste regel) staat er een 'Thomas Cory'. Haar datering van het stuk is gebaseerd op de voornaam 'Thomas' in de titel. Dit is dus fout.
Het probleem van de datering heb ik zelf opgelost tijdens een tweede bezoek aan de PRO op 13/3/98. Daar heb ik toen ook een korte synthese gevonden van de twee stukken:

> (bundle 17) C1/17/256
> Thomas Cory/ (other party): Thomas Sutton, canon of St. Austell's, Bristol, and William and John Broun, executors of John Cuffe of Barton hundred beside Bristol and John Swananger.
>
> (bundle 14) C1/14/2
> Thomas Cory/ Thomas Sutton, canon of St Augustin's, Bristol, and other executors of John Cuff,and John Swananger.

In een boek in verband met de *'Early Chancery Proceedings'* vind ik de stukken van de periode voor bundel 17, namelijk van 30/9/1406 (8 Henry IV) tot 35 Henry VI (31/8/1457), wat wel wat vaag is. Met de bundel 14 hebben we meer geluk. Die is geadresseerd aan aartsbisschop 'John' van Canterbury en die periode gaat van 21 tot 28 Henry VI, of van 1/9/1442 tot 31/8/1450. Deze periode is al beter bepaald en daar de inhoud van de tekst praktisch dezelfde is als deze van bundel 17, mogen we besluiten dat beide stukken van dezelfde tijd zijn, m.a.w. tussen 1440 en 1450. John Cuff(e) is toen al overleden. De Cuffe van Bristol kan toen vijftig jaar zijn geweest, wat ons laat veronderstellen dat hij geboren is rond 1400. Het is zeker niet de John Cuffe die overleden is in 1408: een ander familielid?

De heer Jan Coopman (VVF-Oostende) was zo welwillend de tekst (C1/17/256) te bestuderen. Hieronder volgt zijn commentaar:

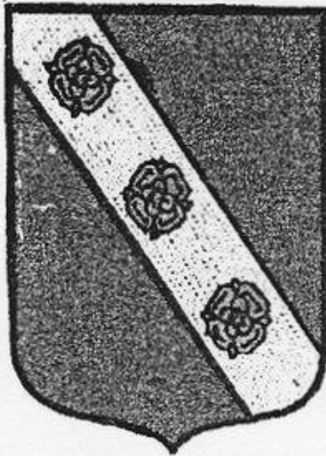
> *Voor zover ik deze zeer onvolledige transcriptie (Coopmans transcriptie is niet overgenomen) begrijp, gaat het om een verzoekschrift door Thomas Cory gericht aan de aartsbisschop van Canterbury die als kanselier van Engeland verzocht wordt recht te spreken.*

'The Abbeville Coat of Arms' – Kinsman*, 1998, p. 13*

The Abbeville Coat of Arms

By Andre Cuffez of Belguim
and Jeff Cuffe of Great Britain

The discovery of the Abbeville coat of arms of ***Guilluame and Catherine de Cuffe*** in a book dated 1657 from Paris by a J.Sanson titled L'histoire genealogique des comtes de Pontieu page 830 by Andre Cuffez is of profound significance for two reasons.

1. It produces a Cuffe coat of arms some fifty odd years earlier than that of ***Sir James Cuffe of Tyntinhulle in Somerset*** granted to him by King Henry VIII for services to the crown by his Herald Sir Christopher Barker on a visitation to Somerset dated 1544.

2. It puts a significant Cuffe family in a hitherto unknown geographical area and timescale and is somewhat at odds with the current thinking of the history of the Cuffe's. Although Andre says that his is a barbur by trade, further evidence is needed and it is doubtful a barbur would have acquired a Coat of Arms. The answer to this mystery may lay in the history of the struggle between the English and French Crowns from the time of William of Normandy, as from this time onwards up till 1459 the English Crown always claimed title to the French Crown which resulted in the Hundred years war of 1259 - 1368. Henry II of England had married Eleanor of Aquataine and in the process inherited her lands, titles and deeds in France which were significant. The French of course were not happy with this situation but the "Angevin" empire as it was known lasted till the time of the collapse of english interests in France after the successful campaigns of "Joan of Arc".The maps clearly shown Abbeville to have been a significant English base for most of this time and it is here that our armorial interests lay. For the name Cuffe is clearly of English origin. The answers may lay in the fact that This Guilluame de Cuffe may have been very important in the Church and despite the conflicts of kings were left untouched after English supremacy was eclipsed. thus the coat of arms may well be surmounted by a bishops mitre rather than a knights helmet. However much more research must be entered into before the real facts of its origins and the fact that a significant english family name subsisted in a foreign country in 1492 after the expulsion of the english can be verified.

A Chronological listing of English Involvement with France

King Alfred settles England Frontier with theDanes 901-40 Edward & Athelstan launcg the re-conquest of the East & North 1013-6 England conquered by Swyn Forkbeard and Canute 1016-42 England ruled by Canute and his heirs 1066 England conquered by William of Normandy 1087 Death of William, Normandy assumed by his son Duke Robert

1106 Henry I recovers Normandy from Duke Robert 1151 Henry Plantagenet inherits Maine,Anjou and Touraine 1152 Henry Plantagenet gains Aquataine by marriage 1154 Henry Plantagenet becomes Henry II of England. Foundation of 'Angevin Empire' 1171 Henry II invades and subdues Ireland

1189 Death of Henry II 1214 Battle of Bouvines, France recovers all English territories north of the Loire 1242 Henry III invades France, but loses Aquataine and Toulouse 1259 England recovers Bordeaux, Gascony, and Limoges in the treaty of Paris 1337 Edward III lays claim to the French Crown 1346-7 English victory at Crecy, and capture of Calais 1356 French King captured in battle of Poiters 1360 Peace of Bretigney wins full sovereignty of Aquataine and Calais for England

1372-4 England loses all territory in France except for Calais, Cherboug, Brest, Bayonne and Bordeaux

1415 Henry V reopens Englands claim to France. Battle of Agincourt leads to English reconquest of Normandy

1420 Treaty of Troyes, Henry V becomes Regent of France, controlling all of northern France

1422 Death of Henry V 1428-31 Joan of Arc wins repeated French victories before capture and execution. Henry VI crowned King of France 1442-53 Charles VII of France recovers all France except for Calais 1558 England loses Calais, accession of Elizabeth I

> *John Cuffe van Burtonhundred bij Bristow had samen met John Swananger een partij landerijen met hun renten gekocht. Daarbij werd bepaald dat Cuffe zijn deel mocht van de hand doen, terwijl Swananger na Cuffe's overlijden de landerijen niet mocht in bezit nemen. Hij deed dit toch met groot machtsvertoon tegen de wil van de uitvoerders van Cuff's testament. Daarin werd bepaald dat Thomas Cory over de inkomsten van zijn deel mocht beschikken mits jaarlijks aan een arme vrouw de renten te betalen.*
> *Er komt geen datum in voor en jammerlijk wordt de naam van de aartsbisschop niet vermeld waardoor wij er bij benadering een datum hadden kunnen opkleven.*

Mrs. Knapp had mij ook op het belang van de 'Stonor Letters' in de PRO gewezen. In de *The Camden Miscellany, Vol. XIII, Stonor Letters and Papers (1314-1482)* vond ik alleen in 1480-81:

> fermour of Penyngton Meysy to Pyggott my ffadyr forster: xx l. xl s.

In de naamindex stond er verder: 'Penton, also Penton Mewsey (?), Pennyton, Penyngton'. Dit voorgaande heb ik genoteerd in verband met de naam 'Pinton'. De naam 'Cuff(e) kwam er niet in voor.

***Toevoeging* 2018**: De hierboven studie van dit document (C1/17/256) heeft ons behalve de naam John Cuffe niets bijgebracht. Het document C1/14/2 is van dezelfde periode en handelt eveneens over John Cuff(e) en Swananger. We kunnen wel besluiten dat de naam Cuff(e) meer dan eenmaal in de 15de eeuw voorkomt in Engeland.

Verder onderzoek tot en met 1998

Op 7/12/97 schrijf ik naar Winchester (Archives of Hampshire Record office) omdat de John Cuffe van 1408 een kapelaan was van daar in de hoop dat hij daar zou voorkomen in de archieven. Een uittreksel uit hun brief van 11/12/97:

> I have made a search of Alchins Index to Bishops Registers (19M54/4, 6 and 9) and there appear to be no references to this name. I have also made a search of our personal name and wills indexes and there appear to be no relevent references.
> (...) (Mrs. P. Floyd)

Misschien hier nog een kleine verklaring betreffende de kwalificaties van Mrs. Knapp. Na haar naam vermeldt zij: B.A. 'Hons'. Op mijn vraag naar uitleg over 'Hons' schrijft zij mij (11/2/98):

> (...) 'Hons' means I have a Bachelor Arts Degree awarded with Honours. (...)

Jeff Cuffe denkt er een wapenschild van de Cuffes bij te hebben, namelijk dit van Abbeville van 1493. Op 27/198 stuurt hij mij een ontwerp van een artikel over ons wapenschild met wat geschiedenis over de Engelsen en de Fransen tot 1558. Er staan enkele fouten in waarop ik hem wijs in mijn brief van 30/1/98. Hij wacht echter niet op op mijn opmerkingen (tijdsgebrek?) en publiceert de tekst in *Kinsman, 9*, 1998, p. 13:

> 1. Abbeyville = Abbeville; Guilluame = Guillaume
> 2. Catherine de Cuffe = Catherine (de) Cuffe
> 3. 'The Hundred year war of 1259 - 1368 (= in onze geschiedenisboeken loopt de 'Honderdjarige Oorlog' van 1337 tot 1453, of gaat het hier over een andere 100-jarige oorlog?)!
> 4. 'Guillaume de Cuffe is very important in church' (niet waar)
> 5. '1492' als datum van het wapenschild is verkeerd: moet '1493' zijn

Op bovenstaande opmerkingen na, ben ik zeer tevreden dat deze tekst in de *Kinsman* is opgenomen. Hoe meer ruchtbaarheid er aan de naam 'Cuffe' van Abbeville wordt gegeven, hoe meer er zal op gezocht worden!

'Cuf(f)i(e)' en 'Cuffiri' in CRC-gegevens (1991)

CUFFE RESEARCH CENTRE 1991

SPAIN

1500 – 1599

ALL REGISTERS

BIRTH REGISTER

NAME	PARENTS	DATE	AREA	NOTES
Laragan Fuasta Cuffiri F	Domingo De Cuffiri & Hieronima De Laragan	20/ 2/1619	Navarra,Piedramillera	
Laragan Juan Cuffiri M	Domingo De Cuffiri & Hieronima De Laragan	23/ 2/1620	Navarra,Piedramillera	
Laragan Maria Cuffiri F	Domingo De Cuffiris & Hieronima De Laragan	30/ 1/1623	Navarra,Piedramillera	
Sanpastor,Margarida,Lluisa Maria Cufi F	Jose Cufi & Mariana Abel	18/ 8/1739	Gerona,Lligorda,San Pedro	
Sanpastor,Baldiri,Silvestre Christofol Cufi M	Silvestre Cufi & Lluisa Sanpastor	27/3/1742	Gerona,Lligorda,San Pedro	
Sanpastor,Maria Paula Teresa, Cufi F	Pedro Cufi & Maria Teresa Bronzo	30/7/1745	Gerona,Lligorda,San Pedro	
Bronso,Margarita,Maria, Francisca Cufi F	Pedro Cufi & Maria Teresa Bronzo	19/11/1847?	Gerona,Lligorda,San Pedro,	
Bronso,Maria,Margarita, Isabel, Cufi F	Pedro Cufi & Maria Teresa Bronzo	26/12/1848	Gerona,Lligorda,San Pedro	
Bronso,Maria De Los Dolores Margarita,Francisca Cufi F	Pedro Cufi & Maria Teresa Bronzo	23/11/1850	Gerona,Lligorda,San Pedro	
Matilde,Jose,Juan,Jayme, Cufi M	Juan Cufi & Maria Matilde	30/ 5/1859	Gerona,Beuda,San Felix	
Abel,Juan,Jayme,Francisco Cufi M	Jose Cufi & Maria Abel	11/ 2/1865	Gerona,Beuda,San Felix	
Mestres,Maria Esperanza, Magdelena,Carolina Cufi F	Mauricio Cufi & Dolores Mestres	9/ 1/1865	Gerona,Gerona Catedral	
Mestres,Serafin,Joaquin, Narciso Cufi M	Mauricio Cufi & Dolores Mestres	18/ 2/1867	Gerona,Gerona Catedral	
Abel,Juan Pedro Jayme Cufi M	Jose Cufi & Maria Abel	27/ 7/1867	Gerona,Beuda,San Felix	

CUFFE RESEARCH CENTRE 1991

GERMANY

1500 – 1899

ALL REGISTERS

BIRTH REGISTER

NAME	PARENTS	DATE	AREA	NOTES
Maria Anna Cuffie F	Joes Raymundus & Francisca Cuffie	13/ 1/1712	Baden-Baden	RC
Anna Maria Cuffi F	Johann Wilhelm & Maria Catharina Cuffi	11/ 6/1777	Bayern,Pfalz,Bergen	Birkenfeld

CRC is eveneens geïnteresseerd in namen die goed lijken op 'Cuff(e)' zoals 'Cuf(f)i(e) en 'Cuffiri'. Deze gegevens worden aan de leden gezonden. Daar ik de naam 'Cufi' heb besproken in mijn deel I, pp. 335-361, werden deze CRC-gegevens hiernaast afgedrukt.

Cuffe en varianten in woordenboeken

In *A Dictionary of Surnames*, Oxford/New York, 1988, komt 'Coffey' voor (p. 117):

> **Coffey** Irish: Anglicized form of Gael. O Cobhthaigh 'descendant of Cobhthach', a byname meaning 'Victorious'.
> Vars.: O'Coffey, O'Coffie, O'Cohey, Coffee, Cow(h)ey, Cowhiy.

Op dezelfde bladzijde vinden we ook nog 'Coffin':

> **Coffin** French and English: metonymic occupational name for a basket maker from OF Cof(f)in basket (LL Cophinus from Gk). Mod. Eng. coffin represents a specialized development of this word, not attested before the 16th Cent. See also KYFFYN.
> Vars.: Fr: Couffin, Co(u)fin; Coffinier. Eng.: Ca(u)ffin (Sussex)
> Dim.: Fr.: Co(u)ffinel, Coffineau, Co(u)ffinet.
> This is an ancient Devon name: Sir Elias Coffin held lands in the county in the reign of King John (1199-1216). The direct line became extinct with Richard Coffin in 1766, when his estates were inherited by his nephews. Their descendants reassumed the surname Coffin in 1797. A branch of the family was established in America by Tristam Coffyn (1605-81), who founded the colony of Nantucket. He emigrated in 1642 and is probably the ancestor of all American bearers of the name.

Zie over de naam 'Coffin' ook het hoofdstuk *'A Coffin genealogy'* in mijn *Coffey Genealogy 3*, 1987, pp. 549-555, met o.a. een excerpt van *The Life of Tristam Coffyn* (1881). Nog in dezelfde *Dictionary of Surnames,* staat op p. 133 een uitleg over 'Cuff' (zie ook III, 151, 153):

> **Cuff** 1. English: metonymic occupational name for a maker and seller of gloves or nickname for a wearer of particularly fine gloves, from ME cuffe (of uncertain origin; attested in this sense from the 14th cent., with the modern meaning first in the 16th cent.)
> 2. Irish: Anglicized form of Gael. Mac Dhuibh, a var. of Mac Duibh 'son of the black one'; see DUFF.
> 3. Irish: approximate translation of Gael. O Doirnin; see DORNAN.
> 4. Cornish: nickname from Corn. cuf dear kind.
> Var.: Cuffe.

In de *Lippincott's Pronouncing Dictionary of Biography and Mythology*, *5*, 1930, p. 749:

> **Cùff**, (HENRY,) an English scholar, born about 1560. He became professor of Greek in the University of Oxford, and afterwards secretary of the Earl of Essex. During the trial of Essex for Treason, he accused Cuff of having been the first adviser of his rash measures. Cuff was executed in 1601. He left a work called "The Difference of the Ages of Man's Life," (1607). (see WOOD, "Athenae Oxonienses," FULLER, "Worthies."
> **Cùf'fee**, (PAUL,) a negro philanthropist, a member of the Society of Friends, was born near New Bedford, Massachusetts, in 1759. He accumulated a fortune as a sea-captain, commanded his own vessel, and had a crew composed entirely of negroes. In the latter part of his life he took a deep interest in the subject of African colonization, corresponded with prominent friends of the enterprise in Great Britain, and in 1811 visited Sierra Leone. Died in 1818.

Belangrijk bij deze Paul Cuffe(e) is de schrijfwijze (met dubbele 'e') en de klemtoon die hier valt op de tweede lettergreep. De uitspraak van de 'ù' is kort. Paul Cuffe werd besproken in *Coffey Genealogy*, pp. 295-296. In de *Kinsman* No. 6, 1994/95, p. 7, wordt Paul Cuffee eveneens behandeld en volgende tekst is voor ons van belang:

'CUFFÉ' in* Who was Who - A compagnon to "Who's Who" containing the biographies of those who died during the period 1897 - 1916*, Adam and Charles Black, London, 1920, p. 173

CUFFÉ, Sir Charles Frederick Denny Wheeler-, 2nd Bt.; *cr.* 1799; Brigade-Maj. Queen's Troops, Madras, 1858-60; *b.* 1 Sept. 1832; *S.* father 1853; *m.* 1861, Pauline (*d.* 1895), *d.* of 1st Lord Stuart de Decies. Late Maj. 66th Foot. *Heir: n.* Otway Fortescue Luke, Executive Engineer, Public Works Dept. Burma [*b.* 9 Dec. 1866; *m.* 1897, Charlotte Isabel, *d.* of William Williams]. *Address:* Leyrath, Kilkenny. *Club:* United Service. [*Died* 15 *Jan.* 1915.

CUFFÉ, Hon. Otway Frederick Seymour, *b.* and *heir-pres.* of 5th Earl of Desart; Gentleman Usher to the King; *b.* 11 January 1853; *m.* 1891, Hon. Elizabeth Blanch Emma St. Aubyn, *d.* of 1st Baron St. Levan. Formerly Captain Rifle Brigade; served Ashanti, 1874. *Address:* Sheestown Lodge, Kilkenny, Ireland. [*Died* 26 *Feb.* 1912.

'CUFFE' in* Who was Who 1897 – 1915 - A compagnon to "Who's Who" containing the biographies of those who died during the periode 1897 - 1915*. Vol. I. Adam and Charles 8lack. London, (na 1960), p. xxiii

Pagina 173 van deze herdruk is identiek met deze van de hierboven 192O-editie en bevat dus ook 'CUFFÉ' met accent! In de addenda vooraan komt op p. xxiii 'CUFFE' zonder accent voor!

CUFFE, Surgeon-General Sir Charles M'Donough, K.C.B., *cr.* 1905; C.B. 1879; J.P.; LL.D.; *b.* Dublin, 1842; *e. s.* of late D. B. Cuffe and Elizabeth Mary Cuffe; *m.* 1883, Amy Blanche, *d.* of late Wm. John Jones of Jonesville and Corozal, Central America; two *s. Educ.:* Catholic University, Dublin, and professionally at Richmond Hospital Medical School and Royal Coll. Surgeons, Dublin. L.R.C.P., L.R.C.S. Edinburgh, 1863; F.R.C.S. Edinburgh, 1892; prizeman in various literary and scientific subjects. Assist.-Surgeon Army, 1863; Assist.-Surgeon and Surgeon 11th Hussars, 1867-74; Surgeon-Major A.M.S. 1876; Brigade-Surgeon, 1888; Surgeon-Colonel, 1893; served in Arabia, East Indies, South Africa, and Nova Scotia; throughout Kaffir War, 1877-78; Zulu War, 1878-79, as Senior Medical Officer of Wood's Flying Column (despatches twice, medal with clasp, C.B.); Burmah Campaign, 1886-87 (medal); Principal Medical Officer Belfast District, 1893-94; Allahabad and Nerbudda Districts, 1894-95; Rawul Pindi District, 1895-96; Surg.-Gen., 1896; retired, 1902. Hon. Associate of Order of St. John of Jerusalem; Jubilee decoration, 1897; Member of the Borough Council and Board of Guardians of Kensington, 1906-13, and on Committee of Management various Catholic schools in diocese of Westminster; Representative of Kensington Division of British Medical Association; Fellow of the Royal Society of Medicine; President of the Irish Medical Schools and Graduates Association, 1908. *Publications:* various contributions to medical and sanitary publications. *Recreations:* chiefly travel, literary and artistic. *Clubs:* Junior United Service; United Service, Simla. (*Died* 4 *Oct.* 1915.)

> (...) As early as 1778 he (Paul Cuffee) had persuaded his brothers to drop his father's slave name (SLOCUM) and to take his Christian name CUFFE (Cuffee), as their surname, as this was his father's given name.

In de eerste uitgave van een Engelse *Who was Who* (1920) komt CUFFÉ' met een accent op de 'E' tweemaal voor, namelijk, 'CUFFÉ, Sir Charles Frederick Denny Wheeler' en 'CUFFÉ, Hon. Otway Frederick Seymour'. Werd de naam 'Cuffe' door deze familie vroeger als 'Cuffé' uitgesproken (zoals hierboven bij Paul Cuffee)? In de latere uitgaven van de *Who was Who* (vanaf vol. II, periode 1916-1928) staat het accent niet meer op de 'E'. Nu is het ook zo dat een accent op een hoofdletter niet zo mooi oogt, althans uit typografisch oogpunt gezien! Trouwens in een herdruk van de *Who was Who* delen (na 1960) komt in het eerste deel (1897-1916) in een addendum (p. xxiii), 'CUFFE, Surgeon-General Sir Charles M'Donough', zonder accent op de 'E', voor. Op blz. 173 van dit deel staat het accent nog steeds op de 'E' (die bladzijde is een identieke kopie van die van de 1920-editie).

'Cuff(e)' in de oudste bronnen

Volgens de *Kinsman*, 1996, p. 8 (zie p. 91) zou Cuff(e) voorkomen in het *Domesdaybook*. Nogmaals de tekst uit de *Kinsman*:

> EXTRACT FROM DOOMSDAYBOOK: -CUTHWULF
> Cuff/Cuffe/Culf/Cudulf/Codolf/Cuulf/Coolf/Couthulf

Daar ik vroeger (*Coffey Genealogy*, 1983, pp. 269-271) een onderzoek hierover heb uitgevoerd en geen 'Cuff(e) had gevonden, verbaasde mij deze uitspraak. Over *Domesdaybook* vond ik volgende uitleg:

> Domesdaybook, een beschrijving van de landgoederen van Engeland opgemaakt 1085-86. Het doel was, vast te stellen welke de rechten en inkomsten van de kroon waren. Het geschiedde op bevel van Willem de Veroveraar. Om onbekende redenen zijn bepaalde delen van het rijk niet opgenomen in de beschrijving, daaronder sommige steden als Londen en Winchester.

De enige naam die er een beetje op trok was volgens mij: 'Cus'. Misschien was het 'Cuf'? Daar er weinig verschil is tussen de in die tijd geschreven letters 'f' en 's', vroeg ik een fotokopie aan, van de bladzijde met 'Cus' erop, die ik ook ontving (*op. cit.*, p. 270). Het was inderdaad 'Cus'. De werken die ik toen heb geraadpleegd, heb ik opnieuw nagezien. Zie *The Pre-conquest Personal Names of Domesday Book,* van Olof von Feilitzen, Uppsala, 1937, p. 220:

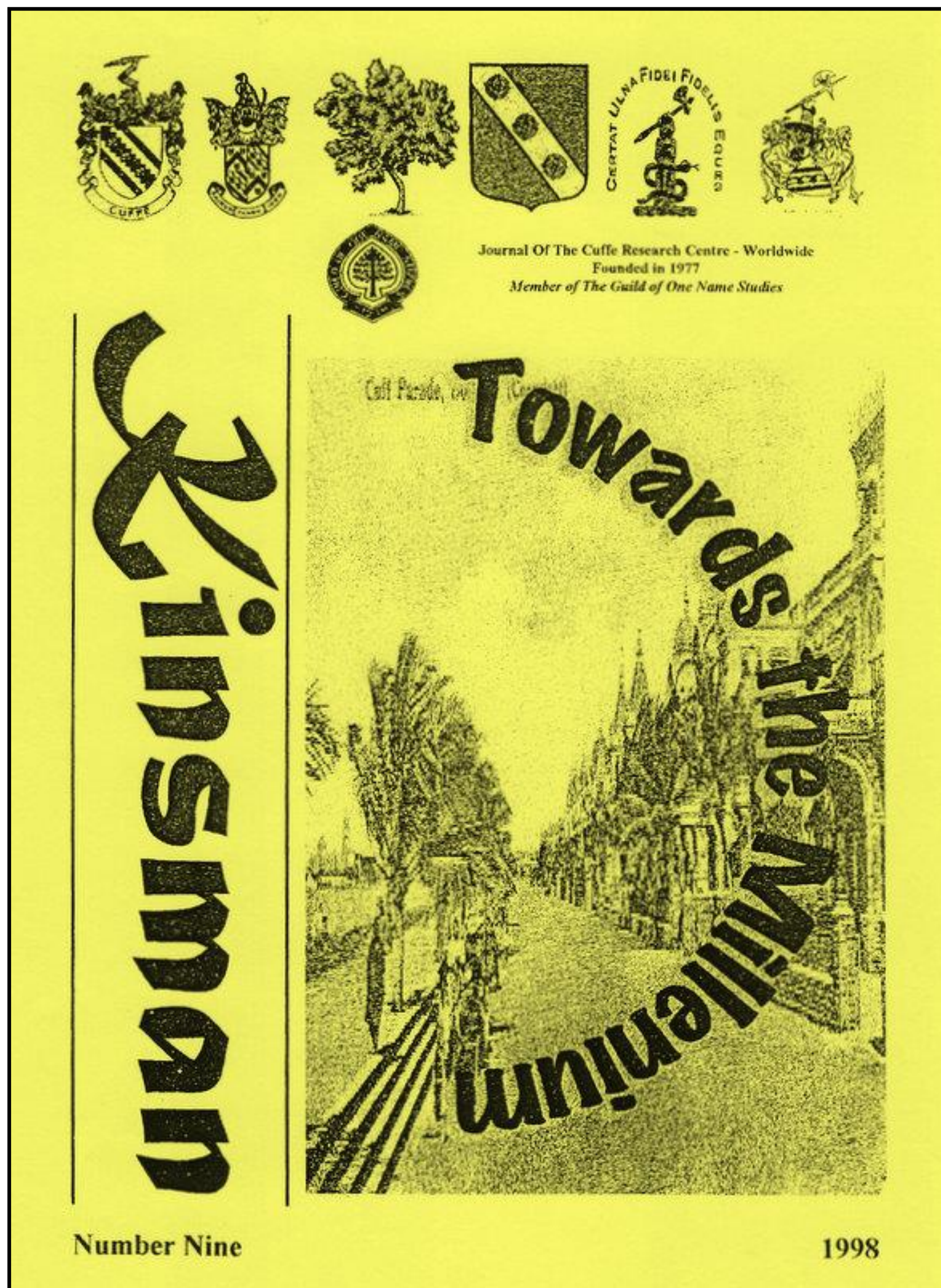
> OE Cùdwulf: Cudulf W72 b; Cudulfus tegnus regis W 731 (IG Codulfus 1, Covlus 7, Cudulfus 13) - Codulfus Sx 23 b; Codulfus So Ex 464 b. - Codolf Ha 46 b. - Cuulf Gl 165. - Coolf HA 51, 52. - Coolle W 72 b. - The first el. is OE cùd 'known, noted, excellent, famous' (Müller 95, Boehler 46). Coolle is a blundered form.

'Coolle' is dus verkeerd. De andere vormen van 'Cudwulf' komen voor in W = Wiltshire; Sx = Sussex; So = Somerset; Ha = Hampshire en Gl = Gloucester. Die namen hadden toen - volgens mij - geen betrekking met 'Cuff(e)'. De auteur van *Kinsman* vindt dit wel. Hij veronderstelt dat 'Cuulf' ook 'Culf' kan zijn en van daar is het een kleine stap naar 'Cuff(e)'. Misschien heeft hij wel gelijk, maar beweren dat 'Cuff(e)' voorkomt in het *Doomsdaybook*, daar heb ik het toch wat moeilijk mee! Volgens mij - zoals ik vermeld heb in *Coffey Genealogy*, 1983, p. 269 (niet meer in de volgende uitgaven) - zou 'Cuff(e)' eerder afstammen van 'Cava' die ook voorkomt in het *Domesdaybook* (niet bij von Feilitzen) maar wel in Matthias Hofmann, *Die Französierung des Personennamenschatzes in Domesday Book der Grafschaften Hampshire und Sussex*, 1934, p. 130:

> **Cava** H 42 a: die Herkunft dieses Namens ist nicht klar. Es bieten sich verschiedene Möglichkeiten der Erklärung: a) als angelsächsischen Namen aus ae. (alt-englisch) cãf 'quick, active, prompt: bold, brave' wie Redin (p. 88) mit Fragezeichen vermutet. - b) Zachrisson 'Some Engl. Place-Name Etymologies' p. 122 (...) Ceawa (...). - c) (...) M. Forsters 'Proben' (...) agall. (alt-gallische) Namen Scava (...)

Presentatie van* Kinsman 9, *1998

Bovenaan komt het Cuffe-wapen van Abbeville voor.

(omslag is in gele kleur)

Van de drie vermelde mogelijkheden vind ik deze van Matthias Hofmann, namelijk dat 'Cava' zou teruggaan naar het oud-Engels 'cäf', de meest waarschijnlijke (en vooral de mooiste!) verklaring voor de oorsprong van 'Cuf'.

Wat staat er op 'p. 88' bij Mats Redin, *Studies on Uncompounded Personal Names in Old English*, 1919, bij de hierboven vermelde uitleg van 'Cava'?:

> Cava LV(*) 201; Cava prepositus Ellis, Intr. II p. 65. Cf. Levinus Chava ib. I p. 445, Vluricus cavva ib. II p. 259.
> : OE cäf 'quick, active, prompt: bold, brave'? Perhaps not Germanic; see Crawf. chart. p. 61 Müller p. 50. - Cf. Cawe.
>
> ---
>
> (*) LV = The oldest part of LVD, edited by Sweet in OET p. 153 ff.
>
> LVD = Liver Vitae ecclesiae Dunelmensis ne non obituaria dua ejusdem ecclesiae, ed J. Stevenson. Surt? Soc? London 1841.
>
> OE = old-english
>
> OET = The Oldest English Texts, ed. H. Sweet. E.E.T.S. London 1885.

In dit laatste werk (zie hierboven: ‘LV = The oldest part of LVD, edited by Sweet in OET p. 153 ff.’) *The Oldest English Texts*, in een uitgave van 1966 (Oxford) komt op p. 153, de 'negende eeuw' voor met de *Liber Vitae* (Northumbrian) bevattende de lijst van de weldoeners ('benefactors') van de Durham kerk in het begin van de negende eeuw, ofwel op het einde van de vorige (dus circa 800). Onder *Nomina clericorum* komt op regel 201 'cava' voor (voor de 'v' wordt een typografisch teken gebruikt dat ik hier niet kan weergeven).

'Durham', hoofdplaats van het Engels graafschap Durham, ligt in het noorden van Engeland, 25 km ten zuiden van Edingburgh. Durham heeft een romaanse (Normandische) kathedraal en heette oorspronkelijk Dunholm.

Gaat 'Cuff(e)' terug tot 'Cava' omstreeks 800 en betekent het 'sterk, moedig'? We willen wel!

Besluit van dit verder onderzoek naar de Cuf(f)(e)s

1. We weten nu dat de 'chaplain' John Cuffe van 1408 priester gewijd werd in Canterbury in 1368.

2. Een Robert Cuffe, barbier (-chirurgijn?), van Grantham, wordt in 1438 vermeld in een rechtszaak als *afwezig*. Misschien was hij op de vlucht naar Abbeville in Frankrijk, waar een nakomeling van hem, Guillaume Cuffe, het beroep van barbier-chirurgijn uitoefende?

3. Dankzij de CRC hebben we gevonden dat de naam 'Cuff(e)' rond 1400 veel voorkomt. Het is inderdaad mogelijk dat er zich Cuffes hebben gevestigd in Abbeville of Brugge. Het grote belang van het ontdekken van deze genealogische vereniging ligt in het feit dat de Engelse leden zoeken naar al wat op 'Cuffe' lijkt en hun bevindingen aan ons bekend maken dankzij hun tijdschrift *Kinsman*, waarvan een titelblad (zie bovenaan het Cuffe-wapen dat ik Jeff Cuffe heb toegezonden) op p. 106 is afgedrukt! Het is een beetje om die reden dat ik niet meer verder naar deze Engelse Cuffes heb gezocht, hoewel dit onderzoek heel boeiend was!

4. 'Cuf' zou kunnen teruggaan tot 'Cava' omstreeks 800 en betekent: 'sterk, moedig'.

ONS WAPENSCHILD (CUFFE) GEVONDEN?

In het derde deel vonden we een wapenschild dat toebehoorde aan een 'Cuffé' in 1493. Hoewel onze 'Cuffez' afkomstig zijn van de regio rond Abbeville, wil dit nog niet zeggen dat we in rechte lijn afstammen van de drager van dit wapen.

Kunnen we daar meer zekerheid over krijgen?

In de hoofdstukken die nu volgen, hebben we getracht dit doel te bereiken. Het ontbrak zeker niet aan informatie. Al deze gegevens analyseren; verbanden leggen en tot de 'juiste' besluiten komen, was een moeilijke, maar boeiende opgave!

We zijn alleszins dichter bij ons doel geraakt. Volledige zekerheid hebben we niet, maar de waarschijnlijkheid is zeer groot. In de archieven is nog maar een tipje van de sluier opgelicht. Er is nog veel te vinden.

Er kan echter niet blijvend worden gezocht. Eens moet men beslissen dat er nu genoeg gezocht is en overgaan tot publiceren, wat ook wel boeiend is!

Hieronder volgen de hoofdstukken die hierop betrekking hebben en tevens de hoofdbrok uitmaken van dit vierde deel:

Foto's van de bibliotheek en de 'Librairie Cufay' (10/07/97)

EEN BEZOEK AAN HET ARCHIEF VAN ABBEVILLE

Daar er in een brief van de stadsbibliotheek van Abbeville van 16 november 1994 (III, 126) verwezen werd naar twee msn. (568 en 673 van het fonds Du Grosriez), waarvan ik de inhoud nog niet kende, hoopte ik daarin een spoor te vinden van de relatie tussen Guillaume en Catherine (de) Cuffé en ook misschien iets over Galliot (Galiot) Sanson.

Op 18 maart 1997 schreef ik een brief waarin ik opperde dat Galliot Sanson een zoon kon zijn van Catherine. Tot mijn grote verrassing kreeg ik op 4 juni een veelbelovend antwoord waarin mijn vermoeden (dat Galliot Sanson ook een zoon was van Catherine) bevestigd werd en dat ook Guillaume Cuffé in de msn. voorkwam! Dit was nu eens goed nieuws! Daar er van de documenten geen fotokopieën mochten worden genomen raadde men mij aan zelf naar het archief te komen voorzien van een fotoapparaat.

Op 10 juli vertrok ik per trein naar Abbeville. Nadat ik de heer Thierry Damagnez van de boekhandel *Cufay* (III, 183) had bezocht en een foto had genomen van de voorgevel met de naam *Cufay* erop (op de ingangsdeur) van op de zijkant van de St-Vulfrankerk, ging ik naar het archief dat die dag open was van 13 tot 18 uur. Daar ik al om 17 uur moest vertrekken om mijn trein nog te kunnen halen, waren er maar vier uur beschikbaar om zoveel mogelijk informatie te verzamelen. De *Bibliothèque municipale* (foto) is gelegen in een mooi park waarin o.a. een standbeeld staat van Ernest Prarond, een bekende geschiedschrijver van de stad.

De verantwoordelijke van de bibliotheek (tevens de auteur van de bovenvermelde brief) gaf mij voldoende uitleg en legde vooral de nadruk op het feit dat er geen fotokopieën van de oude documenten mochten worden genomen (dit om beschadiging tegen te gaan). Fotograferen was toegelaten, waarvan ik dankbaar gebruik maakte. Ik kon er zestig foto's nemen en had ik nog een filmrol bijgehad, waren het er nog veel meer!

Om te beginnen werden er twee gedrukte genealogische werken voorgelegd, namelijk: die van Rousseville en van Belleval. Om reden van hun belangrijkheid voor mijn onderzoek nam ik er ook foto's van, die hier zijn gekopieerd.

De beschrijving van de familie du Hamel door Rousseville is voor ons van belang omdat zij o.a. een kopie van de tekst van de 'vervalste' huwelijksakte van 1528 van Nicolas du Hamel met Marie Sanson, bevat. Bibliografische gegevens over dit boek:

> Rousseville (Nicolas de Villers, seigneur de), *Nobilaire de Picardie, généralité d'Amiens, contenant l'extrait des titres et les généalogies produits devant M. Bignon, intendant de cette généralité, avec les jugements rendus par lui et depuis par M. de Bernage son successeur jusqu'en 1716,* zonder plaats noch datum, in folio, 2 delen.

Het is in het tweede deel dat die genealogie zich bevindt (de bladzijden zijn niet genummerd).

I. II.

CONTRACT de mariage en papier du 18. Fevrier 1528. de noble homme Nicolas du Hamel, Escuyer, sieur du Mesnil Heudin, fils de défunt aussi noble homme Antoine du Hamel, Escuyer, sieur dudit lieu & de Damoiselle Marie Carpentin, assisté de nobles hommes Nicolas Truffier, Escuyer, sieur d'Allenay, Pierre Gallet, Escuyer, sieur de Ham, de Jean de Belval, Escuyer, sieur dudit lieu, ses cousins, avec Damoiselle Marie Sanson, assistée de noble homme Galliot Sanson, sieur de Berlise, son pere, de Pierre Yver, Licentié ès Loix, de noble homme Pierre le Roy, Escuyer sieur du Mesnil, d'Adrien de S. Souply, Escuyer, sieur de Watblerie, ses parens. La minute restée ès Registres d'Antoine Machecnier, Auditeur à Abbeville, de luy signé, & de Wetnieux.

III.

Transaction en papier du 2. Janvier 1558. entre Nicolas du Hamel, Escuyer, sieur de Canchy, & Antoine du Hamel, Escuyer, sieur du Mesnil Heudin, son frere, enfans de Nicolas du Hamel, Escuyer, sieur de Canchy, leur pere, & de Damoiselle Marie Sanson, leur mere. Passé pardevant Jacques le Roy, & Honoré le Blond, Notaires en Pontiou, signé d'eux.

Procuration en parchemin du 18. Juillet 1560. donnée à Nicolas du Hamel, Escuyer, sieur du Maisnil Heodin, par Maximilien de Melun, Vicomte de Gand, Gouverneur d'Arras, Signée, de Meloun.

Minute originale du Contract de mariage du 20. Septembre 1567. d'Antoine du Hamel, Escuyer, sieur de Marcheville, assisté de Nicolas du Hamel, aussi Escuyer, sieur de Canchy, son frere aîné, d'Octavien de Bosso, Valet de Chambre ordinaire du Roy, de Pierre Lavernot, naguerres Receveur du Domaine de Pontieu, d'honorables hommes Jean Sanson, & Pierre Desflaviers, Bourgeois d'Abbeville, avec Damoiselle Loüise Lamiré, assistée de noble homme Jean Lamiré, sieur de Novion, Bachemont & Ribauville, Elû en Pontieu, son pere, de Gilles Lamiré, Escuyer, sieur de Vauchelles & de Caumont, son frere aîné, de Simon Carpentin, Escuyer, sieur du Mesnil, de Gallois Carpentin, Escuyer sieur de Cumont, de Jean l'Yver, Escuyer, Licentié ès Loix, sieur de Lessart, ses cousins. Passé à Abbeville pardevant les Notaires sous-signés, signé, Lamiré, A. du Hamel, N. du Hamel, Loüise Lamiré, A. Lamiré, De le Court, & Retart.

IV.

Minute originale du Contract de mariage du 7. Juin 1605. d'Oudart du Hamel, Escuyer, sieur de Marcheville le Hamel, Lieutenant d'une compagnie au Regiment de Picardie, fils de défunt Antoine du Hamel, vivant, Escuyer, sieur desdits lieux, Gentilhomme ordinaire de la Chambre de feu Mr le Duc d'Anjou, frere du Roy, assisté de Damoiselle Loüise de Lamiré, sa mere, de Loüis de S. Suplis, Escuyer, sieur de Sorel, Wannel, Beaulieu, & Gorenflos, son beau frere, à cause de Damoiselle Gabrielle du Hamel, de Damoiselle Gabrielle du Hamel, sa tante, veuve de M. Pierre de Lavernot, Vicomte de Rüe, d'Octavien de Bosse, Escuyer, sieur du Bois Robin, d'André de Lamiré, Escuyer, sieur de Novion, de Simon de Lamiré, Escuyer sieur de Bachimont, & de Jean de Lamiré, Escuyer sieur de Retz, ses cousins germains, d'Antoine de S. Quentin, Escuyer, sieur de Son, Capitaine d'Infanterie, & de Jacques de Rambonecourt, Escuyer, sieur du Quesnoy, ses amis, avec Damoiselle Antoinette de Boubers, assistée de Damoiselle Helene d'Aigneville, veuve d'Antoine de Boubers, Escuyer, sieur d'Hondencourt, de Pierre de Boubers, Escuyer, sieur dudit lieu, son frere, d'Antoine le Fournier, Escuyer, sieur de Wangemont, son cousin, de Claude de Buigny, Escuyer, sieur de Cornehotte, de François Croise, Escuyer, sieur de Boispremier. Passé pardevant Damiens & Pappin, Notaires en Pontieu, signé, A. du Hamel, Antoinette de Boubers, Damiens, & Pappin.

V.

Minute originale du Contract de mariage du 4. Janvier 1644. de Joachim du Hamel, Escuyer, sieur de Canchy, y demeurant, fils d'Oudart du Hamel, Escuyer, sieur de Marcheville & dudit Canchy, & de Damoiselle Antoinette de Boubers, assisté de Damoiselle Gabrielle du Hamel, veuve de Loüis de S. Suplis, Escuyer, sieur de Sorel, & de Damoiselle Barbe du Hamel, veuve de Paul de Belleval, Escuyer, sieur de la Neufville, ses tantes, d'Oudart du Hamel, Escuyer, sieur de Marcheville, son frere, d'Antoine de S. Suplis, Escuyer, sieur de Sorel, de Marc de Boubers, Escuyer, sieur de Bienconrt, & de Prouville, de Nicolas de Lisque, Chevalier, Seigneur de Toffler, cousins germains, de Pierre de Doullens, Receveur des Gabelles, Eschevin d'Abbeville, avec Damoiselle Marie Gallet, fille de défunt Pierre Gallet, sieur de Sombrin, Maître des Eaux & Forests en Pontieu, de Jean Gallet, Escuyer, sieur de Francs-fiefs de Hui, ses freres, de Damoiselle Marie du Maisniel, femme de noble homme Adrien Gallet, Procureur du Roy au Grenier à Sel de Saineville, son oncle, de Damoiselle Elisabeth Asselin, sa tante, veuve de noble homme Charles de Beauvarlet, sieur du petit Drucat, Avocat, de noble homme Jacques de Bussy, sieur du Maisnil, Lieutenant General en l'Election de Pontieu, mary de Catherine Gallet, sa tante, de Damoiselle Catherine Asselin, sa cousine, veuve de Jacques le Roy, Escuyer, sieur de S. Lau, Conseiller audit Siege, de Philippe le Bel, Escuyer, sieur de Huchenneville, & du Maisnil, Conseiller audit Siege, de noble homme Jean Bourrée, Receveur des Tailles, cousins.

Contract

I.

ANTOINE DU HAMEL, Escuyer, sieur du Mesnil.

Damoiselle Marie Carpentin, sa femme: desquels sont issus Nicolas & Antoine.

II.

Nicolas du Hamel, Escuyer, sieur de Canchy.

Damoiselle Marie Sanson, sa femme: desquels est issu Antoine.

III.

Antoine du Hamel, Escuyer, sieur de Canchy, & de Marcheville.

Damoiselle Loüise Lamiré, sa femme: desquels est issu Oudart.

IV.

Oudart du Hamel, Escuyer, sieur de Marcheville.

Damoiselle Antoinette de Boubers, sa femme: desquels est issu Joachim.

V.

Joachim du Hamel, Escuyer, sieur de Canchy.

Damoiselle Marie Gallet, sa femme: desquels sont issus Guillaume & Oudart.

HIEROSME BIGNON, Chevalier, Conseiller du Roy en ses Conseils d'Estat, & Intendant de Justice, Police, & Finances en Picardie, Artois, Boulonnois, Pays conquis & reconquis.

VEU les Declarations du Roy du 4. Septembre 1696. 30. May 1702. & 30. Janvier 1703. pour la recherche des usurpateurs du Titre de Noblesse, les Arrests du Conseil d'Estat des 26. Fevrier 1697. & 15. May 1703. rendus en consequence, portant reglement pour l'execution desdites Declarations, les Exploits des 30. Aoust & 3. Septembre 1697. donnés à la Requête de Claude Marchand, reprise d'instance par François le Ferrand, subrogé, pour continuer la recherche au lieu & place de Maître Charles de la Cour de Beauval, commis par Sa Majesté pour la recherche des usurpateurs du Titre de Noblesse de la Generalité d'Amiens, à Guillaume du Hamel, sieur de Canchy, y demeurant, & Oudart du Hamel, sieur d'Yvrenc, demeurant audit Yvrenc, Election d'Abbeville, à ce qu'ils fussent tenus dans le mois de justifier des Titres, en vertu desquels ils prennent la qualité de Noble & d'Escuyer, & s'exemptent du payement de la Taille, & autres contributions, sinon se voir condamner en deux mille livres d'amende, pour avoir pris & usurpé la qualité de Noble & d'Escuyer, & en telle autre somme, qui seroit par Nous arbitrée, pour l'indûë exemption aux Tailles, contributions, & autres impositions, & aux deux sols pour livre desdites amendes: l'Inventaire produit pardevant Nous par lesdits sieurs du Hamel, par lequel, attendu la representation des Titres justificatifs de leur filiation & Noblesse, ils demandent d'être déchargés des assignations à eux données à la Requête dudit le Marchand, & maintenus en leur Noblesse: nôtre Ordonnance, portant que ledit Inventaire, ladite Requête, & les pieces, y énoncées, seroient communiquez audit le Marchand, & montrez au Procureur du Roy de la Commission, pour leurs réponses & Conclusions vuës, être ordonné ce qu'il appartiendra: les contredits du Procureur dudit le Ferrand, par lesquels il demande la representation des minutes du Contract du 18. Fevrier 1528. & Transaction du 2. Janvier 1558. replique desdits du Hamel, qui soutiennent lesdits Titres bons: persistance du Procureur dudit le Ferrand, & les Conclusions du Procureur du Roy: Tout vû & consideré.

NOUS avons déchargé lesdits Guillaume du Hamel, sieur de Canchy, & Oudart du Hamel, sieur d'Yvrenc des assignations, à eux données à la Requête dudit le Marchand: Ce faisant, avons maintenu & gardé lesdits sieurs de Canchy & d'Yvrenc, ensemble leurs enfans, successeurs, & posterité, nez & à naître en legitime mariage, en la possession de prendre la qualité de Noble & d'Escuyer. Ordonnons qu'ils jouïront des privileges, honneurs, & exemptions, dont jouïssent les Gentilshommes de ce Royaume. Faisons défenses à toutes personnes de les troubler, tant & si longuement qu'ils vivront noblement, & ne feront acte de derogeance: & pour cet effet que lesdits sieurs du Hamel seront inscrits dans le Catalogue des Gentilshommes de la Generalité d'Amiens, qui sera par Nous arrêté en consequence de l'Arrêt du Conseil du 26. Fevrier 1697. Fait à Amiens le sixiéme jour de Fevrier mil sept cens six. Signé, BIGNON.

VI.

Contract de mariage en papier du premier Fevrier 1686. de Messire Guillaume du Hamel, Chevalier, Seigneur de Canchy, le Maisnil, Marcheville, le Hamel, & autres lieux, Capitaine d'une Compagnie de Cavalerie au Regiment de Merillacq, fils de feu Joachim du Hamel, Chevalier, Seigneur desdits lieux, & de Dame Marie Gallet, assisté de Messire Pierre Gallet, Escuyer, sieur de Nouilly, Jean Lamiré, Chevalier, Seigneur de Caumont, de Cæsar Flahaut, Chevalier, Seigneur de la Fresnoy, Colonel de Cavalerie, de Charles le Roy, Chevalier, Seigneur de Camelun, Capitaine d'Infanterie, ses cousins, Damoiselle Gabrielle de S. Suplis, veuve de Jean Truffier, Chevalier, Seigneur d'Allenay, Comte & Pair de Villers, Vicomtesse de Bethencourt, sa cousine, avec Damoiselle Marie-Françoise Rumet, assistée de Dame Catherine Hermant, veuve de Nicolas Rumet, Escuyer, sieur de Beaucauroy, Lieutenant Particulier en la Senéchaussée de Pontieu, ses pere & mere. Passé pardevant Tavernier & Papin, Notaires à Abbeville, signé, Pappin.

Contract de mariage en papier du 22. Juin 1693. de Messire Guillaume du Hamel, Chevalier, Seigneur de Canchy, le Mainil, Marcheville, le Hamel, &c. Capitaine de Cavalerie, fils de défunt Messire Joachim du Hamel, aussi vivant Chevalier, Seigneur desdits lieux, & de Dame Marie Gallet, avec Damoiselle Madeléne du Plessier, fille de Messire Eugene du Plessier, Chevalier, Seigneur dudit Plessier; Marqueglise, S. Autin, Diencourt, &c. & de Dame Loüise de Villers S. Paul. Passé pardevant Loüis le Fevre, Notaire à Poix, presens témoins, & de luy signé.

Extrait des Registres aux Bâtémes de la Paroisse de Canchy, Diocese d'Amiens, par lequel il paroît que le 25. Septembre 1650. est né Oudart du Hamel, cinquiéme garçon de Joachim du Hamel, Seigneur de Canchy, & de Marie Gallet. Signé, Barbier.

Ordonnance de Mr Colbert, Intendant de Picardie du 12. Novembre 1666. par laquelle Joachim du Hamel, sieur de Canchy, est renvoyé quant alors de l'assignation à luy donnée pour la justification de sa Noblesse, le procés verbal dudit sieur Colbert, le desistement du Traitant, & les Conclusions du Procureur du Roy envoyés au Conseil, pour être par Sa Majesté ordonné ce qu'il appartiendra. Signé, Colbert, & plus bas, Mignon.

Hamel porte d'azur, à la bande d'or, chargée de trois Roses de gueules. Supports, deux Griffons. Cimier, un Griffon naissant.

VI.

Guillaume du Hamel, Escuyer, Seigneur de Canchy, produisant, âgé de 58. ans.

Damoiselle Madeléne du Plessier, sa seconde femme: desquels sont issus

François du Hamel, âgé de 9. ans.

Loüis du Hamel, âgé 5. ans.

Elisabeth-Luce du Hamel, âgée de dix ans.

Anne-Charlotte du Hamel, âgée de 7. ans.

Loüise du Hamel, âgée de 6. ans.

Marie-Therese du Hamel, âgée de 2. ans.

Catherine du Hamel, âgée de trois mois.

VI.

Oudart du Hamel, Escuyer, sieur d'Yvrenc, produisant, âgé de 55. ans, à marier.

Hierna volgt de tekst van deze huwelijksakte van Rousseville (op foto linksboven):

> Contract de mariage en papier du 18. Fevrier 1528. de noble homme Nicolas du Hamel, Escuyer, sieur du Mesnil Heudin, fils de défunts aussi noble homme Antoine du Hamel, Escuyer, sieur dudit lieu et de Damoiselle Marie **Carpentin**, assisté de nobles hommes Nicolas Truffier, Escuyer, sieur d'Allenay, Pierre Gallet, Escuyer, sieur de Ham, de Jean de Belval, Escuyer, sieur dudit lieu, ses cousins, avec Damoiselle Marie Sanson, assistée de noble homme Galliot Sanson, sieur de **Berlise**, son père, de Pierre Yver, Licentié és Loix, de noble homme Pierre le Roy, Escuyer sieur du Mesnil, d'Adrien de S. Souply, Escuyer, sieur de Wateblerie, ses parens. La minute restée és Registres d'Antoine Machernier, Auditeur à Abbeville, de luy signé, et de Werriteux.

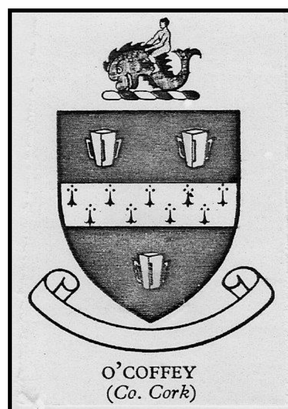
Die genealogie van Duhamel bevat zes generaties (zie hiernaast op foto onderaan), beginnende met Antoine Duhamel (gehuwd met 'Marie Carpentin') tot en met Guillaume Duhamel (gehuwd met Madeléne du Plessier met zeven kinderen) en zijn broer Oudart Duhamel (ongehuwd). Ook belangrijk is de bekrachtiging van hun adeltitel van 1703. De beschrijving van hun wapen is volledig:

> Hamel porte d'azur, à la bande d'or, chargée de trois roses de gueules. Supports: deux griffons.
> Cimier: un griffon naissant.

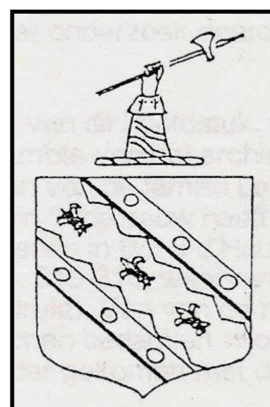
De schildhouders zijn twee griffioenen (fabeldier, samengesteld uit het bovenlijf van een adelaar, met paardenoren en het onderlijf van een leeuw). Het helmteken is het bovenste halve deel van eveneens een griffioen, van een der bovenhoeken van het schild uitgaand. Die schildhouders en helmteken werden door de familie du Hamel de Canchy toegevoegd.

We hebben geen volledige beschrijving van het wapen der Cuffés gevonden (met schildhouders en helmteken). Wat zouden wij als schildhouders en helmteken nemen, moesten wij met zekerheid kunnen beweren dat wij van de Cuffés van Abbeville afstammen? Als schildhouders zouden het misschien twee (klimmende) slangen kunnen zijn, daar de slang een medisch symbool is en Guillaume Cuffé van Abbeville een barbier-chirurgijn was? Een slang als schildhouder lijkt mij bijna onmogelijk: hij heeft namelijk geen poten (zoals de leeuw, bijvoorbeeld) om het schild vast te houden! In de heraldiek kan dit misschien toch: een griffioen bestaat ook niet!

We kunnen misschien als helmteken een mes nemen: de barbier-chirurgijn gebruikte zeker een mes voor de gebruikelijke aderlatingen! Een ander helmteken zou 'een man rijdende op een dolfijn' kunnen zijn: het helmteken van een bekend Coffey-wapen (zie mijn *Coffey Genealogy 3*, p. 453), ofwel het helmteken van een Cuff(e)-wapen: 'een rechtstaande voorarm, een hakbijl vasthoudende' (zie id., p. 564). De keuze hangt af van verder onderzoek. Stammen we af van: de Ierse Coffey's; de Engelse Cuff(e)s; de Franse Caffets van Arras (schelp); ofwel van de Brugse Cufs (wagen)? Hieronder volgt een afbeelding van beide wapens ('O'Coffey' en 'Cuffe') met hun helmteken:

O'COFFEY

CUFFE

Lefebvre du Grosriez - biografische gegevens

Uit: Borel d'Hauterive, *Annuaire de la noblesse de France*, Paris, 1888, jg. 44, pp. 312, 315-316 (hertypt)

(312) (…)
VI. **François Lefebvre**, sieur du Grosriez, né à Abbeville; le 4 octobre 1672, fut greffier en chef de l'élection de Ponthieu el du grenier à sel d'Abbeville, il s'occupa de dresser *les généalogies de beaucoup de familles* d'Abbeville. Il fit enregistrer ses armoiries au registre de la généralité d'Amiens, par brevet de M. Charles d'Hozier, conseiller du Roi, en date du 10 août 1718. Il avait été marié par contrat du 14 mai 1713, devant Me Pierre Lefebvre, à Marie-Anne Pappin des Fontaines, fille de Me Charles, avocat, et d'Anne de Lengaigne. Il en eut:

1° Charles, qui suit;

2° Anne-Thérèse, née à Abbeville le 5 février 1718, mariée par contrat du10 avril 1718, par-devant Me Thomas de Huppy, notaire à Abbeville, à Jean-François de Miannay, écuyer, sieur d'Offoy, contrôleur ordinaire des guerres, fils de François el de Marie-Anne Aliamet; elle mourut le 27 juillet 1802, sans postérité.

VII. Charles Lefebvre du Grosriez et des Fontaines, écuyer, né à Abbeville le 8 juillet 1715, avocat au parlement de Paris, greffier en chef de l'élection de Ponthieu et grenier à sel d' Abbeville, conseiller du Roi, magistrat en la sénéchaussée de Ponthieu et siège présidial d'Abbeville, premier échevin, puis mayeur d'Abbeville en 1758, fut pourvu d'un office de conseiller secrétaire du Roi, maison et couronne de France en la chancellerie établie près le parlement de Besançon, par lettres du 19 octobre 1780. Il mourut à Abbeville le 4 février 1790. Il avait épousé par contrat du 29 janvier 1742 devant Me André Delignières, notaire à Abbeville, Marie-Marguerite de Lesang de Richemont, fille de Claude-Charles, trésorier des troupes à Abbeville, et de Marie-Marguerite Le Sergeant de Saucourt, il en eut 14 enfants, entre autres:

1 ° François-Charles, qui suit;

2° Charles-Claude auteur de la branche du Grosriez cadette, qui suivra; (…)

(315) SIXIÈME BRANCHE, SIEURS DU GROSRIEZ.

VIII. **Charles-Claude Lefebvre** du Grosriez, écuyer, né à Abbeville le 4 janvier 1752, fut avocat en Parlement, premier assesseur en l'hôtel de ville, premier échevin de la ville: d'Abbeville en 1787, maître particulier des eaux et forêts du comté de Ponthieu en 1786; le 25 août 1793, il fut détenu dans la citadelle de Doullens. C'est lui *l'auteur de généalogies manuscrites d'un grand nombre de familles* d'Abbeville et de Ponthieu; il reçut comme son frère des lettres de confirmation de noblesse en date du 1er février 1817, et mourut à Abbeville le 24 août 1818. II avait été marié à Montreuil le 6 août 1798 à Claudine-Joséphine-Félicité Hurtrel d'Arboval, fille de Henri-Godefroy-Joseph et de Marie-Thérèse-Claudine Delsaux, dont:

1° Thomas-Charles-Édouard, écuyer, né à Abbeville le 12 août 1799, membre du conseil municipal d'Abbeville en 1827, puis maire d'Agenvillers, président du conseil général de la Somme, député de la Somme à l'Assemblée législative de 1849 à 1852, mourut le 8 avril 1861. Il se maria à Abbeville le 4 mai 1829 avec Ambroisiene-Élisabeth-Ernestine Jourdain de Prouville, fille d'Ambroise-Maximilieu-Robert, écuyer, et de Cécile-Élisabeth-Chantal Nau, dont il eut deux filles:

a. Marie-Élisabeth-Emmeline, née au château de l'Etoile le 9 août 1830, mariée à Agenvillers le 25 juillet 1854 à Henri-Louis de Waubert de Genlis, fils de François e Louis, capitaine, commandant la citadelle d'Amiens, et de Sophie-Charlotte-Augustine Tétet, dont suite.

b. Marie-Caroline-Isabelle, née nu château de l'Etoile le 30 décembre 1832, mariée à Abbeville le 21 juin 1859 à Thomas-Emile-Louis Enlart de Guémy, veuf de Marie-Gabrielle-Joséphine-Eugénie Langlois de Septenville, et fils de Thomas-Edouard-Alexandre, conseiller à la Cour royale de Douai, et de Valentine-(316)-Joséphine de Lencquesaing, dont suite également.

2° François-Charles-Henri, qui suit;

3° Claude-Maurice-Ferdinand, qui suivra.
(…)

In het tweede gedrukt genealogisch werk, dat men mij voorlegde, deze keer door de markies René de Belleval (= Marie-René de Belleval, zoon van Louis-Charles en M. Vincent de Hautecourt, geboren in Abbeville in 1837, overleden in Beauvais in 1900) in zijn werk: *Nobiliaire de Ponthieu et de Vimeu*, 2de ed., Parijs, 1874, pp. 492-95 (zie p. 117) vond ik opnieuw de genealogie van du Hamel de Canchy. Weer wordt hier als echtgenote van Antoine Duhamel, Marie Carpentin vermeld. Er komen nog vier generaties bij de genealogie van de Duhamels van Rousseville (hierboven), waarvan de laatste, Arthur-Eugène-Louis-François is, gehuwd in 1863 met Louise Mallet de Chauny. Zijn jongere broer heet Richard-Martial-Auguste (gehuwd in 1866 met Thérèse-Camille du Bousquet). Wie wil contact nemen met een familielid van de Duhamels kan die gegevens als vertrekpunt gebruiken.

Men toonde mij eveneens een tijdschrift van de genealogische vereniging *Cercle généalogique de Picardie - Aisne Oise Somme*, 1997, nr. 80. Adres: 34, rue St. Fuscien, 80000 Amiens. Hierin vond ik een interessant artikeltje betreffende een Jean **Gueffier** die gevangen werd gehouden in Hesdin in 1596. Hij was afkomstig van Tencquette (?). Die plaatsnaam komt niet voor in de officiële lijst van de Franse gemeenten. Opnieuw een andere variante van onze naam? Hieronder volgt de volledige tekst:

> HESDIN Le 15 décembre 1596, Bastien Hartman, tambour d'une compagnie de gens de pied sous la charge du Sieur comte de Bucoy, tenant et gardait en sa maison un nommé Jean Gueffier, prisonnier de guerre, demeurant à Tencquette, tenant le parti du roi d'Espagne, amené prisonnier en cette ville d'Amiens, et pour lequel ledit Leblond avait payé sa rançon aux soldats françois qui l'avaient pris. Hartman et Gueffier se sont donc obligés et sont donc tenus envers ledit Leblond de rembourser et payer cette rançon, (ensemble, l'un pour l'autre) montant à 26 écus, soit 20 écus pour la rançon, 5 écus pour sa nourriture depuis son emprisonnement fait depuis deux mois, et un écu qu'il a payé pour le passeport qui a été expédié et délivré au prisonnier pour s'en retourner. Dans cette somme de 20 écus étaient compris les salaires du "tambour francois" qui avaient été envoyé de cette ville au pays de Bourgogne pour faire venir la rançon du prisonnier. Au cas ou le tambour ne vienne en cette ville d'Amiens dans les 15 jours, Jean Leblond pourra les contraindre ensemble partout ou ils se trouveront, toujours tenus ensembles et solidaires de ces 20 écus, et engagent ainsi à cet effet leurs personnes et leur corps par acte qu'ils ont signé devant Pierre Dubois, échevin et Jacques Pecquart, procureur (AC Amiens: FF 1250, f 121 v°); (acte relevé par M. Gadre du CG Picardie - 0309)

In dit archief leerde ik er de heer Eric Balandra kennen, een historicus die zich interesseert voor de veldslag van Crécy (1346), die mij zeer behulpzaam was tijdens mijn onderzoek, en mij nadien, veel interessante inlichtingen heeft bezorgd in zijn talrijke brieven (B1, B2, B3, enz.), waarnaar desgevallend zal worden verwezen. Deze brieven bevinden zich in mijn persoonlijk archief.

Toen ik de heer Balandra wat uitleg vroeg over de bovenstaande tekst betreffende **Gueffier** schreef hij mij (B20, 15/1/99) dat dit document zich bevond in het archief van de stad Amiens (te consulteren in de stedelijke bibliotheek). De tekst van Mr. Gadré is er een résumé van. De oorspronkelijke tekst is moeilijk leesbaar. Toch leest hij eerder 'Buren' dan 'Bucoy'. Hij is helemaal niet zeker van de schrijfwijze van 'Gueffier'. Verder onderzoek daaromtrent lijkt mij momenteel niet nodig.

Na die korte 'entrée en matière' komen we bij de hoofdbrok van dit hoofdstuk, namelijk de manuscripten van het fonds Du Grosriez, waarnaar de beambte van het archief in zijn brief (III, 126) verwezen heeft. Dit fonds bestaat uit de geschriften van de familie Lefebvre du Grosriez die drie generaties genealogen in de 18de, en begin 19de eeuw heeft voortgebracht. Verdere biografische gegevens over die familie zijn verschenen in Borel d'Hauterive, *Annuaire de la noblesse de France, 44,* Paris, 1888, p. 312 en pp. 315-16, waarvan de gegevens over de leden die ons interesseren, hiernaast werden afgedrukt. Een van de redenen om die in onze genealogie op te nemen, is, op die manier die personen bedanken voor hun prachtig werk. Zonder hun overblijvende geschriften was ik niet verder gekomen met de gevonden
Cuffé-wapenbeschrijving van Abbeville (III, p. 113)!

Sanson – fonds du Grosriez – ms. 568, 1ste blad (BM Abbeville)

1re / genealogie de la famille de Mrs Sanson № 39 3 1re cahier 4

la famille Sanson est ancienne a abbeville et Remonte au quinzieme Siecle
le pere ignace Sanson qui appartenoit a cette famille en donne la genealogie en forme
d'epitome ou d'abregé dans son histoire des Mayeurs d'abbeville page 429
il sembleroit que Beaucoup plus pres que nous de son origine il a dut mieux la
connoitre et quil n'y avoit Rien de mieux a faire que de la suivre et de l'annoter
des actes qui lui serviroient de preuves ce dont il l'a laissé par tout manquer et
de l'amener ainsi jusqu'a nos jours en continuant ou il s'est arretté en 1657 mais il
n'en peut pas etre ainsi deja dans la Branche de Berville il avoit eté fait un travail qui
n'a pas eté achevé et que charles Lefebvre Dugrosriez mon pere avoit copié. le nouvel auteur
n'avoit qu'ajouté une origine Bearnaise aux fables dont le pere ignace avoit orné son commen
cement et se trompoit comme lui dans sa propre Branche en faisant jehan Sanson epoux
de la Dlle cannesson fils de mathieu lorsquil est prouvé son frere et fils comme lui de
Balthazard du Roste il s'etoit trainé sur les traces de son devancier et n'avoit ajouté que
quelques degres modernes jusqu'au temps ou il ecrivoit vers le milieu du dix huitieme siecle
Mais la decouverte dans les archives de Mr Sanson de frieres des actes de 1527 1534 et 1545
vient changer les degres et la pere des differentes Branches il est probable que celle que le pere
ignace connoissoit le mieux etoit la Branche a laquelle il appartenoit il la placé d'abord
comme la premiere de toute cette famille mais jean Sanson en 1534 mariant son fils
guillaume comme son fils et heritier il est clair quil etoit son aisné car nous n'avions qu'un
seul heritier en ponthieu mais la se presente une grande difficulté jean Sanson qui epouse
en 1527 antoinette cannesson se dit alors aussi fils et heritier de Balthazard donc par
la meme Raison il seroit le fils aisné de celuici ce qui n'est guerre probable le neveu fils
d'un cadet ne se seroit marié que sept ans apres le frere aisné de son pere, ce qui n'est pas dans
l'ordre ordinaire j'avois pensé d'abord pouvoir concilier et applanir cette difficulté en ce que
jean l'aisné epoux de la Dlle de cuffé seroit mort avant son pere Balthazar et auroit ainsi
procuré a jean son cadet une qualité d'heritier peu profitable a la verité puisque jean
l'aisné laissoit des enfants heritiers des Biens dont il auroit eté dotté mais non jean fils de
Balthazard mort en 1527 vivoit encore en 1534 la difficulté subsiste toute entiere on parle
d'une sentence de la seneschaussé de ponthieu du 6 mai 1611 qui devroit jetter un grand
jour sur ces questions mais je ne connois pas cette piece et si elle enonce comme on le dit que
louis Sanson l'aisné fils de guillaume et d'hanriette de labie en se mariant en 1563 a Dlle
jeanne Sanson fille de jehan et de Dlle antoinette cannesson avoit ainsi epousé sa cousine
germaine cette enonciation peu exacte redoubleroit l'obscurité et le doute car jeanne ne
devoit etre que la cousine du 2 au 3 la tante a la mode de Bretagne de louis la cousine germaine
de son pere, quant aux memes prenoms Repetés dans le meme degré et donnés a plusieurs
freres c'etoit un usage alors et tout sujet a abus quil pouvoit etre il a encore continué
jusqu'au commencement du dix septieme siecle et nous en avons des exemple dans les
familles de gaillard et de Beauvarlet et autres et nous le verrons meme Repetés un peu
plus tard dans la famille meme de Mrs Sanson

Pour Revenir au pere ignace Sanson et a la vanité quil a eut de decorer jacob Sanson
son premier auteur d'une qualité de cornette de cavallerie le bon pere n'a pas pris garde
que sous charles VII c'est a dire de 1422 a 1461 les troupes a cheval ne se nommoient pas
plus cavalerie que le porte etendart ou enseigne ne se nommoit cornette denomination
toute moderne alors la cavalerie etoit des compagnies d'hommes d'armes ou d'archers
et les enfants de jacob seroient donc bien vite dechus de cette splendeur car le porte etendart
d'une compagnie etoit un personage assez considerable et Rien dans les degres qui suivent
le plus immediatement n'annonce des personnes considerables ce sont des Bourgeois et des
echevins au plus prenant et donnant des alliances dans des familles d'une Bourgeoisie semblable
et s'elevant peu a peu par le commerce et de sages economies car quand l'alliance avec les lamiré
seroit vraie ce dont je donnerai des Raisons de douter les lamiré n'etoient eux memes alors que
des tanneurs des notaires a la verité peu apres ils se sont Rapidement elevés on peut donc

Dit archief is vooral waardevol omdat het 'archief van Abbeville volledig werd vernield in 1940 (met uitzondering van de parochieregisters)', zie III, 113. Gelukkig is dit van du Grosriez wel bewaard gebleven! De heer Balandra heeft er geen grote dunk van: (*...) car je sais que les travaux de Du Grosriez sont incomplets, imparfaits et contiennent des erreurs* (B6, 9/4/98).

Niettegenstaande die negatieve opmerking ben ik er echter zeer blij mee. Een foutje vergeef ik hem (ik maak er ook!). Meer bijzonderheden over het archief van Abbeville kreeg ik met hun brief van 2 maart 1999:

> Suite à votre lettre du 22/02/99, je vous confirme que la plupart des archives de la Bibliothèque municipale d'Abbeville ont été détruites par une bombe explosive le 4 juin 1940, **les collections et les manuscrits n'ayant quant à eux que peu souffert du bombardement**.
>
> En ce qui concerne le fonds du Grosriez (ms. 528-681) il comporte des généalogies des familles d'Abbeville et de l'ancien Comté de Ponthieu, des tableaux généalogiques, des receuils d'extraits d'actes, des notes et fragments divers concernant environ 822 familles. Ce don effectué en **1925** par Fernand du Grosriez, comprend des documents XVIIIe-XXe siècles sur papier, rassemblés en 126 registres et 33 cartons.

Het eerste ms. dat ik er onder ogen kreeg, was nr. 568. Het dateert van 1818 en is van de hand van Charles-Claude Lefebvre, ridder, heer van Grosriez, geboren in Abbeville in 1752, zoon van Charles Lefebvre die eveneens genealoog was.

René de Belleval,* Nobiliaire de Ponthieu et de Vimeu*, I, Parijs, 1876, pp. 492-95

HAM 492

HAMEL (du). Cette famille, qu'il ne faut pas confondre avec les du Hamel de Bellenglise, Seigneurs du Hamel, près de Corbie, est originaire d'Abbeville & issue de l'ancienne Bourgeoisie de cette Ville. Elle fut maintenue dans sa Noblesse le 6 Février 1706, sur preuves du 18 Février 1528.

I. Jean du Hamel, l'aîné, vivant à Abbeville en 1380, eut pour fils :

II. Jean du Hamel, vivant encore en 1430, qui fut père de :

III. Jean du Hamel, très-riche Bourgeois d'Abbeville, qui a beaucoup paru de 1480 à 1500. De sa femme, dont le nom est inconnu, il eut :

IV. Antoine du Hamel, Ecuyer, Seigneur du Mesnil-Eudin, qui épousa *Marie Carpentin*, dont il eut :

1. Nicolas, qui suit ;
2. Guillaume, prêtre ;
3. Jeanne, femme de *Jean Le Fuzelier*.

V. Nicolas du Hamel, Ecuyer, Seigneur du Mesnil-Eudin, Canchy, Wailly & Marcheville, Maïeur d'Abbeville en 1541, élu en Ponthieu en 1554, mort le 9 Avril 1556, fut allié à *Marie Sanson*, par contrat passé le 18 Février 1528. Il eut d'elle :

1. Nicolas, Ecuyer, Seigneur de Canchy & de Wailly, mort sans postérité ;
2. Antoine, qui suit ;
3. Jeanne, alliée, en 1555, à *Jean Lescuyer*, Contrôleur des Deniers, Dons & Octrois d'Abbeville, & par contrat du 24 Octobre 1561 à *Octavien de Bosse*, Valet de Chambre du Roi & Lieutenant-Général de l'Artillerie en Picardie ;
4. Marguerite, Religieuse aux Sœurs-Grises d'Abbeville ;
5. Anne, femme de *Daniel Briet* ;
6. Gabrielle, alliée, le 19 Février 1555, à *Pierre de Lavernot*, Vicomte de Rue, Receveur du Comté de Ponthieu ;
7. Marie, mariée, par contrat du 13 Février 1565, à *Raoul de Poucques*, Ecuyer, Seigneur d'Allenchun ;
8. Marguerite, alliée, le 1er Juin 1577, à *Charles de Forceville*, Ecuyer.

VI. Antoine du Hamel, Ecuyer, Seigneur de Marcheville, Mesnil-Eudin, Canchy, Wailly & Bus-Euelin, Gentilhomme du Duc d'Alençon, Homme d'Armes dans la Compagnie du Seigneur d'Estrées, & Châtelain de la Forêt de Crécy, épousa *Louise de*

493 HAM

Lamiré, par contrat du 20 Septembre 1557. De ce mariage naquirent :

1. Oudart, qui suit ;
2. Anne, mariée, par contrat du 30 Juillet 1580, avec *Antoine L'Orfèvre* ;
3. Barbe, alliée, par contrat du 30 Juillet 1580, à *Paul de Belleval*, Ecuyer, Seigneur de la Neufville ;
4. Gabrielle, femme de *Louis de St-Souplis*, Ecuyer, Seigneur de Sorel & Wanel, Gentilhomme Ordinaire de la Duchesse d'Angoulême, par contrat du 18 Octobre 1604.

VII. Oudart du Hamel, Ecuyer, Seigneur de Marcheville & de Canchy, Lieutenant au Régiment de Picardie, épousa, par contrat du 7 Juin 1605, *Antoinette de Boubers*, qui lui donna :

Joachim, qui suit ;
Oudart, Ecuyer, mort sans alliance.

VIII. Joachim du Hamel, Ecuyer, Seigneur de Canchy, du Hamel & de Marcheville, fut allié à *Marie Gallet*, par contrat du 4 Janvier 1644. Ses enfants furent :

1. Guillaume, qui suit ;
2. Oudart, Ecuyer, Seigneur d'Yvrench, mort à marier ;
3. Louis, Ecuyer, Seigneur de Marcheville, sans suite ;
4. Charles, prêtre.

IX. Guillaume du Hamel, Chevalier, Seigneur de Canchy, du Mesnil, du Hamel & de Marcheville, Capitaine de Cavalerie au Régiment de Mérillacq, fut maintenu dans sa Noblesse, le 16 Février 1706. Il avait épousé, par contrat du 1er Février 1686, *Marie-Françoise Rumet de Beaucorroy*, dont il n'eut pas d'enfants ; en deuxièmes noces il épousa *Madeleine du Plessier*, de laquelle vinrent :

1. François, qui suit ;
2. Louis, Chevalier, Seigneur de Marcheville, Chevalier de St.-Louis, mort à marier ;
3. Elisabeth, Religieuse ;
4. Madeleine, alliée, 1° par contrat du 5 Juin 1720, à *Pierre de Dourlens*, Ecuyer, Seigneur de Serival ; 2° à *Jean-François*, Comte de Sorcy, Commandant de la Vénerie à Versailles ;
5. Louise, alliée, par contrat du 14 Décembre 1739, à *François Acary*, Chevalier, Seigneur de la Suze.

X. François du Hamel, Chevalier, Seigneur du Hamel, Canchy, Marcheville & Petit Cauroy, Capitaine au Régiment de Lorraine, épousa, *Marie-Ursule Willeman*, le 15 Septembre 1736 ; d'elle il eut :

HAM 494

1. François-Guillaume-Louis-Barthélemy, Capitaine au Régiment Royal-Allemand, Chevalier de Saint-Louis, en 1778, né le 23 Août 1737 ;
2. François-Louis-Théoneste, qui suit.

XI. François-Louis-Théoneste du Hamel, Chevalier, Seigneur de Canchy, le Hamel & Valines, Capitaine de Cavalerie, Chevalier de Saint-Louis, vendit sa Terre de Canchy aux du Maisniel d'Applaincourt, & se retira à Thane, où il mourut le 24 Juin 1785. Il avait épousé, le 16 Janvier 1764, *Louise-Eulalie-Claudine de La Mairie de Clairac*, dont il eut :

1. François-Eugène-Joseph, qui suit ;
2. Marie-Louise-Françoise, alliée à *Antoine-Jacques de Han*.

XII. François-Eugène-Joseph du Hamel de Canchy, allié, 1° à *Antoinette du Portal* ; 2° vers 1798, à *Marie-Madeleine-Antoinette Rault de Ramsault* ; 3° en 1801, à *Bernardine-Pétronille-Benoite Veraimmen de Vinckhof*. Du second mariage est né :

1. Eugène-Louis-Désiré, allié, le 7 Avril 1823, à *Delphine-Clémentine du Hau de Staplande*, dont il eut :
   - Alfred-François-Eugène-Louis, mort en bas-âge ;
   - Antoine-Delphine-Eugénie, mort en Novembre 1845 ;
   - Léonie-Adèle-Louise-Eugénie, alliée, le 9 Février 1849, à *Alfred du Liège d'Aunis*.

Du troisième mariage sont issus :

1. Auguste-Antoine-François, qui suit ;
2. Adèle-Ernestine, alliée, le 4 Octobre 1820, à *Louis-Henri-Armand de Hau de Staplande*.

XIII. Auguste-François-Antoine du Hamel de Canchy, mort le 30 Décembre 1865, laissant de *Caroline-Louise-Marie Poterin de La Morinière*, sa femme :

1. Arthur-Eugène-Louis-François, qui suit ;
2. Richard-Martial-Auguste, allié, le 18 Juillet 1866, à *Thérèse-Camille du Bousquet*.

XIV. Arthur-Eugène-Louis-François du Hamel de Canchy, Lieutenant de Cavalerie,

495 HAT

allié, le 14 Janvier 1863, à *Louise Mallet de Chauny*.

Les armes : d'*azur, à la bande d'or, chargée de trois roses de gueules*. Supports & cimier : *trois griffons*.

Sanson - fonds du Grosriez - ms. 568 (Ao 1818)

(p. 1) *La famille Sanson est ancienne à Abbeville et remonte au quinzième siècle. Le Père Ignace Sanson, qui appartenait à cette famille, en donne la généalogie en forme d'épitomé ou d'abrégé dans son histoire des mayeurs d'Abbeville, page 829.*

Il semblerait que beaucoup plus près que nous de son origine, il a dû mieux la connaître et qu'il n'y aurait rien de mieux à faire que de la suivre et de l'annoter des actes, qui lui serviraient de preuves, ce dont il l'a laissé partout manquer et de l'amener ainsi jusqu'à nos jours en continuant où il s'est arrêté en 1667, mais il n'en peut pas être ainsi. Déjà dans la branche de Berville, il avait été fait un travail qui ***n'a pas été achevé*** *et que* ***Charles du Grosriez, mon père,*** *avait copiée. Le nouvel auteur n'avait qu'ajouté une origine béarnaise aux fables, dont le Père Ignace avait orné son commencement et se trompait comme lui dans sa propre branche en faisant Jehan Sanson épouse de D(emois)elle Cannesson, fils de Mathieu, lorsqu'il est prouvé son frère et fils comme lui de Baltazard. Du reste, il s'était traîné sur les traces de son devancier et n'avait ajouté que quelques degrés modernes jusqu'au temps où il écrivait vers le milieu du dix-huitième siècle, mais la découverte dans les archives de M. Sanson de Frières, des actes de 1527; 1534 et 1545, vient changer les degrés et la pose des différentes branches. Il est probable que ce que le Père Ignace connaissait le mieux, était la branche à laquelle il appartenait. Il l'a placée d'abord comme la première de toute cette famille, mais Jean Sanson en 1534 mariant son fils Guillaume, comme son fils et héritier, il est clair qu'il était son aîné, car nous n'avions qu'un seul héritier en Ponthieu, mais là se présente une grave difficulté: Jean Sanson, qui épouse en 1527 Antoinette Cannesson, se dit alors aussi fils et héritier de Balthazard. Donc par la même raison, il serait le fils aîné de celui-ci, ce qui n'est guère probable. Le neveu (*= Guillaume x Anette de la Bie*), fils d'un cadet (*= Jean x Cannesson*) et ne se serait marié que sept ans après (*= 1534*) le frère aîné de son père, ce qui n'est pas dans l'ordre ordinaire. J'avais pensé d'abord pouvoir concilier et aplanir cette difficulté en ce que Jean l'aîné, époux de D(emois)elle* ***de Cuffé****, serait mort avant son père Balthazar et aurait ainsi procuré à Jean, son cadet, une qualité d'héritier peu profitable à la vérité, puisque Jean, fils de l'aîné, laissait des enfants héritiers des biens, dont il aurait été dotés, mais non, Jean, fils de Balthazard, mort en 1527, vivait encore en 1534. La difficulté subsiste toute entière. On parle d'une sentence de la sénéchaussée de Ponthieu du 8 mai 1621, qui devrait jeter un grand jour sur les questions, mais je ne connais pas cette pièce et si elle énonce, comme on le dit, que Louis Sanson, fils de Guillaume et d'Hanette de Labie, en se mariant en 1563 à D(emois)elle Antoinette Cannesson, avait ainsi épousé sa cousine germaine. Cette énonciation peu exacte redoublerait l'obscurité et le doute, car Jeanne ne devrait être que la cousine du 2 au 3 (du deuxième au troisième degré) la tante à la mode de Bretagne, de Louis, la cousine germaine de son père. Quant aux mêmes pronoms, répétés dans le même degré et donnés à plusieurs frères, c'était en usage alors et tout sujet à abus, qu'il pouvait être. Il a encore continué jusqu'au commencement du dix-huitième siècle et nous en avons des exemples dans les familles de Gaillard et de Beauvarlet et autres et nous le verrons même répétés un peu plus tard, dans la famille même de M. Sanson.*

Pour revenir au Père Ignace Sanson et la vanité qu'il a eu de décorer Jacob Sanson, son premier auteur, d'une qualité de cornette de cavalerie, le bon Père n'a pas pris garde, que sous Charles VII, c'est-à-dire de 1422 à 1461, les troupes à cheval ne se nommaient pas plus cavalerie, que le porte-étendard ou enseigne ne se nommait cornette: dénomination toute moderne, alors la cavalerie était des compagnies d'hommes ou d'archers et les enfants de Jacob (p. 1, vervolg) *seraient donc bien vite déchus de cette splendeur, car le porte-étendard d'une compagnie était un personnage assez considérable et rien dans les degrés, qui suivent le plus immédiatement, n'annonce des personnes considérables. Ce sont des bourgeois m(archand)s, échevins au plus, prenant et donnant des alliances dans des familles d'une bourgeoisie semblable et s'élevant peu à peu par le commerce et de sages économies, car l'alliance avec les Lamiré serait vraie, ce dont je donnerai des raisons de douter. Les Lamiré n'étaient eux-mêmes alors que des tanneurs, des notaires. A la vérité, peu après. Ils se sont rapidement élevés. On peut donc* (vervolg op p. 2)

(p. 2, rechtsboven) *soupçonner le Père Ignace d'avoir, dans sa propre généalogie, comme dans le petit nombre d'autres, qu'il a donnés dans le même ouvrage, d'avoir un peu fardé la vérité. Quant à nous, considérant MM. Sanson comme d'une bonne et ancienne bourgeoisie de notre ville d'Abbeville et anoblie assez modernément dans sa principale branche. Je chercherai la vérité pour faire bien connaître une famille, qui touche à presque toutes celles du pays par ses nombreuses alliances et qui doit par conséquent intéresser tous les habitants d'Abbeville et du comté de Ponthieu.*

1818 (geparafeerd)

(Commentaar van Lefebvre van bovenstaande paragraaf in marge)

Sanson porte: d'or à trois merlettes de sable becquées, pattées de gueules, deux en chef et une en pointe. J'observe que les armoiries ainsi blasonnés, ne sont pas véritablement celles, que MM. Sanson, car la merlette, oiseau imaginaire en blason, n'a ni yeux ni bec et autre chose pour pieds, qu'un commencement de cuisses tronqués (sic) courts (sic). Aussi dit-on ailleurs que ce sont des sansonnets et nous verrons un des personnages de cette famille vendre une maison, nommée 'La Maison des Sansonnets'.

La devise est: ex forte dulcedo (uit grote bekoorlijkheid)

Rédigé en 1818 par Charles-Claude Lefebvre, écuyer sieur du Grosriez, né en 1752; d'après la généalogie, qui se trouve page 829 de l'histoire des Mayeurs d'Abbeville et comté de Ponthieu; d'après celle non achevée, qui se trouvaient chez M. Sanson de Berville; d'après les actes, que m'a confié M. Sanson de Frières et d'après une très grande quantité d'actes notariés et d'église, dont j'ai fait les extraits et que j'ai recueillis. (vervolg p. 124)

Ms. 568 - Charles-Claude Lefebvre (1818)

Omdat de tekst van dit ms. zo belangrijk is werden grote gedeelten ervan gekopieerd (p. 1 en 2 in hedendaags Frans overgezet), met ook foto's van het origineel document.

De transcriptie was niet eenvoudig, niet zozeer voor de moeilijke leesbaarheid, maar vooral voor het ontbreken van leestekens. Deze ingewikkelde tekst bewijst alleszins dat de auteur deze genealogie goed heeft bestudeerd. Hoewel in de inleiding van dit ms. de naam **Cuffé** slechts eenmaal voorkomt, is deze toch volledig afgedrukt om zich een beeld te kunnen vormen van de persoonlijkheid en de manier van werken van de samensteller. De auteur kende natuurlijk het boek van Jacques Sanson, *L'Histoire généalogique des comtes de Pontieu et maieurs d'Abbeville*, Paris, 1657, waarin een genealogie van de familie Sanson voorkomt en waarnaar hij regelmatig verwijst. Hij noemt de auteur bij zijn schuilnaam: 'le Père Ignace'
(= Ignace-Joseph de Jésus Maria). Hoewel hij veel uit dit werk van Jacques Sanson overneemt, heeft hij helemaal geen hoge dunk van zijn genealogische kennis en breekt hem zelfs grondig af. Persoonlijk vind ik dat le Père Ignace - voor zijn tijd - prachtig werk heeft geleverd. Hij is vooral de eerste schrijver die de naam 'Cuffé' vermeldt!

Onlangs vond ik in de *Nouveau Larousse illustré*, Paris, 1897-1904, nog een paar biografische gegevens aangaande deze Jacques Sanson (Abbeville 1596 - Charenton 1665). Hij werd aangeduid als de biechtvader van Christine de France, hertogin van Savoye (Parijs 1606 - Turijn 1663). Zij was een dochter van Henri IV en Maria de Médicis. Behalve zijn hoofdwerk over de burgemeesters van Abbeville schreef hij ook nog *Histoire éclésiastique de la ville d'Abbeville et de l'archidiaconé de Ponthieu, au diocèse d'Amiens* (1646).

In de tekst van de inleiding komt volgende uitdrukking voor: 'tante à la mode de Bretagne'. Uitleg: 'sœuur du père ou de la mère d'une certaine personne' (Alain Nemo, *Dictionnaire du généalogiste et du curieux*, 1992, p. 232) (B1, 4/9/97).

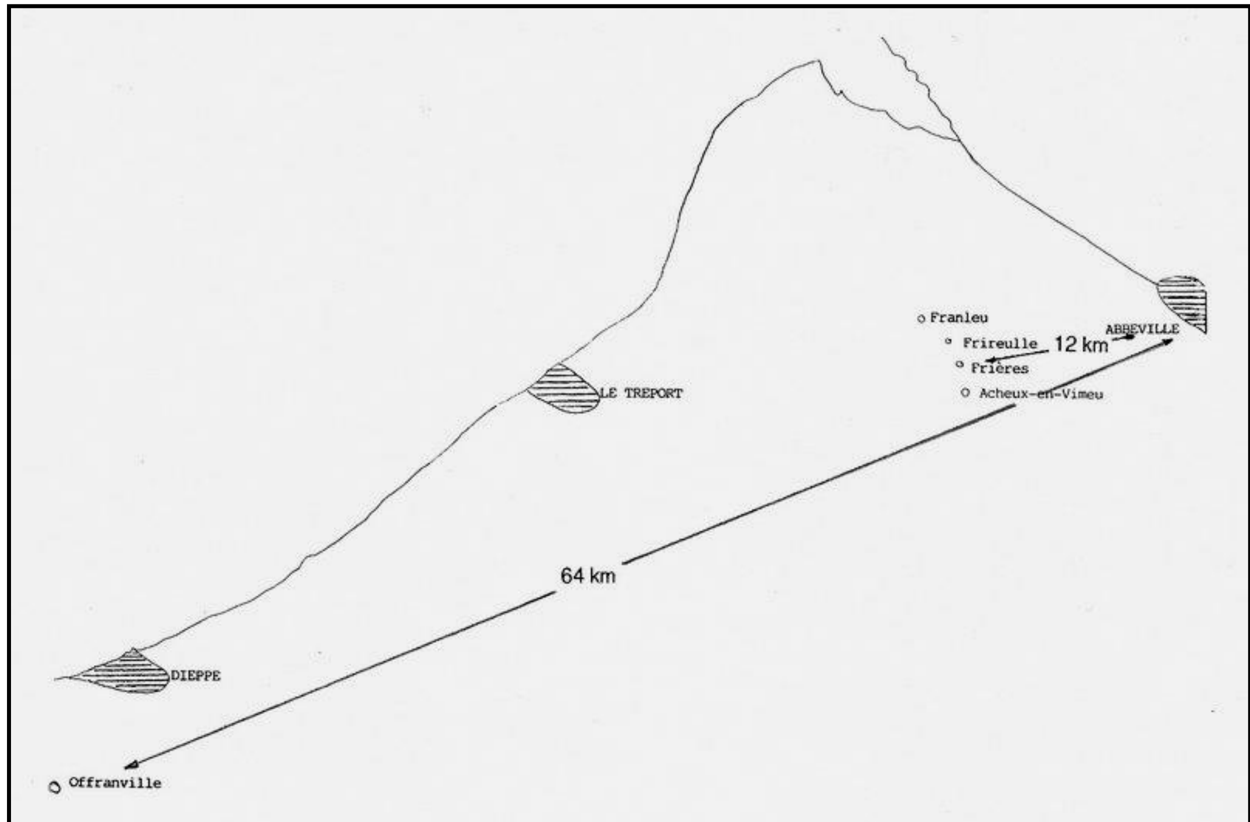
Het gaat hier over een ernstig werk want de auteur vermeldt zijn bronnen (zie p. 2). Het waren die 'bronnen' die mij in deel III, p. 117, ontbraken. Ik wist ook niet welke relatie er bestond tussen Guillaume en Catherine **de Cuffé** (de La Gorgue-Rosny). Misschien zijn de geschriften van Lefebvre du Grosriez de bron van de La Gorgue-Rosny?

De eerste bron die Lefebvre aangeeft, is het werk van Jacques Sanson van 1657. Die bron kenden we al en werd besproken in III, 115-127.

De tweede is een 'onafgewerkte genealogie' die zich bevindt bij 'Mr. **Sanson de Berville**'. Zijn volledige naam kan Louis Fréderic Baltazar Sanson zijn. Hij was 'gendarme de la garde' en gehuwd met Françoise Joséphine Elisabeth Michault op 28 april 1780 volgens de eerste blokjesgenealogie (rechterdeel, zie p. 149) en behoorde tot de tak van Mathieu Sanson, zoon van Balthazar. Zijn jongere broer Joseph Marie André Nicolas Sanson leefde nog in 1791. Beide broers zijn de enige mannelijke afstammelingen van deze tak die de naam 'de Berville' kunnen voortgezet hebben. Die 'onafgewerkte genealogie' is die, die overgeschreven werd door zijn vader, Charles Lefebvre, zoals hij in de inleiding schrijft en die we gelukkig ook in ons bezit hebben (zie ms. 673)!

De akten in bewaring bij Mr. **Sanson de Frières** worden zijn derde bron (zie pp. 214-218). Over die persoon weten we meer. Een eerste vermelding van 'de Frières' vinden we in de hierbovenvermelde blokjesgenealogie. Louis Sanson de Frières is gehuwd met Jeanne Marie Nicole Sellier in Frireules op 6 november 1742. Er staat ook een zoon op vermeld (zonder voornaam) geboren op 4 juni 1746. In het ms. 649, p. 13 (1750) werd door Charles-Claude Lefebvre het volgende bijgevoegd: 'Jean-Louis Sanson, enige zoon van Louis (...) gehuwd op 11 mei 1784 met Françoise Marie Fidélie de Dampierre (...)'. In *Les Fiefs et les Seigneuries du Ponthieu et du Vimeu*, *Essai sur leur Transmission depuis l'an 1000 jusqu'en 1789*, Brionne, 1870, van René de Belleval, komt op p. 221 het volgende voor (B2, 23/1/97):

Kaart met Frières en Offranville t.o.v. Abbeville

Mesnil-lès-Franleu (le) - En Vimeu. Fief à Franleu, et relevant de la seigneurie du dit lieu. Il consistait en une maison avec un enclos de 4 journaux, 50 journaux de terres labourables en 30 livres de censives.
Seigneurs: (...) - 1742, LOUIS SANSON de Frières, écuyer. - 1789, JEAN-LOUIS SANSON, baron de Frières

Uit deze laatste tekst halen we dat Jean-Louis **Sanson de Frières** nog leefde in 1789. Met de brief van de gemeentesecretaris van Acheux-en-Vimeu van 24/11/99 kreeg ik nog een andere fotokopie uit ditzelfde werk van Belleval (pp. 154-55):

FRIERES. - En Vimeu. Commune d'Acheux, 133 habitants. La seigneurie tenue de Saint-Valery, était peu importante et ne consistait qu'en censives et champarts. Elle a eu pour possesseurs:
(...) - 1729, LOUIS SANSON, conseiller-secrétaire du roi, doyen des conseilleurs du présidial et mayeur d'Abbeville, par achat moyennant 9050 livres. - 1760, LOUIS SANSON, écuyer. - 1789, JEAN-LOUIS SANSON, chevalier, baron de Frières.

FRIREULES. Friwerueles, en 1240. - En Vimeu. Election et bailliage d'Abbeville. Aujourd'hui commune d'Acheux, 200 habitants. la seigneurie, mouvante de la Ferté, consistait en 16 journaux de terre et 12 livres de censives.
SEIGNEURS: (...) - 1740 JEAN-BAPTISTE LE SELLIER écuyer. - 1750-1789 MARIE-NICOLE-JEANNE LE SELLIER, femme de Jean-Louis Sanson, baron de Frières.

FRIREULES. - Fief situé à Frireules. Il a appartenu à: (..) 1570, JEAN BEAUVARLET. - 1595, MARIE BEAUVARLET, femme de Jean Le Mercier. 1630, ELOY LE MERCIER, écuyer (...)

Wat weten we nu meer? De vader van Jean-Louis Sanson, Louis Sanson, heeft in 1729 de heerlijkheid Frières verworven door aankoop. Daar de heerlijkheid Frireules eerst toebehoorde aan Le Sellier, is Jean-Louis Sanson door zijn huwelijk met Jeanne-Marie-Nicole Le Sellier in het bezit ervan gekomen.

Louis Sanson de Frières komt nog voor in Marcel Godet, *Les brûlements d'archives à Abbeville pendant la Révolution* (MSEA, 1913), p. 596 (B4, 20/9/98). Het gaat over de wet van 17 juli 1793 dat stelde dat alle feodale rechten verbeurd werden verklaard en alle desbetreffende documenten (titels) binnen de drie maanden moesten worden verbrand. Hoeveel interessante genealogische documenten zijn toen niet vernietigd! Nu de tekst:

Et ledit jour vingt-huit Brumaire est comparu le citoyen **Louis Sanson-Frière**, lequel pour satisfaire à la loi du 17 juillet dernier a déposé tous les tîtres féodaux qu'il a declaré avoir en sa possession, tels qu'aveux, dénombrements, registre terrier et cœuilloir des ci-devant terre et seigneurie du Mesnil,Haut-Mesnil, Franleu, Friræulles, Zoteux, Beaucamp-le-Jeune, Mont-Marquet, Guémicourt, La Fresnoye, Acheux, Mingeville, Cambron et parties dépendantes des susdits fiefs. Duquel dépôt il a requis acte à lui octroyé et a signé.

(Signé) SANSON-FRIERES

'Le vingt-huit Brumaire' komt overeen met 18 oktober 1793. We vinden nog een vermelding van Jean-Louis Sanson in de beknopte inventaris van de Somme in het DA in Amiens. In deel I staat op p. 91 het nr. B. 288 van 1789 (B4, 20/2/98):

(...) - procuration de Jean-Louis Sanson, chevalier, baron de Frières, seigneur de Hauchy, (...)

In zijn brief B5 van 26/3/98 schrijft de heer Balandra dat hij die procuratie heeft nagezien. Er staat niets in over zijn familie en dus zeker niets over de Cuffés. Hoewel dit een negatief resultaat is, ervaar ik dit toch als positief, omdat het een bron is die niet meer moet worden onderzocht!

Overlijdensakte van Nicolas Antoine Samson - Acheux-en-Vimeu (1815)

L'an mil huit cent quinze le huitième jours (sic) du mois de Novembre, pardevant nous, Jean Baptiste Auquier, maire et officier de l'état civil de la commune d'Acheux, département de la Somme, canton de Moyenneville, arrondissement communale d'Abbeville.

Sont comparus Charles Antoine Tavernier (Charles), menager, et Boulenger (boulanger?), amis du décédé ci-après nommé, et Pierre Etienne Duval aussi amis du décédé, lesquels ont déclaré que le huitième jours du mois de Novembre à huit heures du matin, que ***Nicolas Antoine Samson****, agé de soixante et onze ans sept mois vingt-cinq jours étant né à Offranville le vingt-sept mars mil sept cent quarante quatre, fils de feu Nicolas Samson et de Marguerite Breton tout deux décédées; est décédé la veile sept présent mois de Novembre à dix heures du soir à la demeure de Charles Antoine Tavernier, ou le décédé vivait du revenu de son bien depuis à peu près deux ans au dit lieu d'Acheux, et ont le déclarant signé avec nous le présent acte après que lecture leur a été faite ...(?). Ledit Charles Antoine Tavernier qui a déclaré ne savant signer.*

Tijdens een zoektocht naar die Sanson vond ik in de *Répertoire des noms de famille de la Somme en 1841*, Amiens, 1972, een **Sanson de Frière** in Tours-en-Vimeu. Tot driemaal toe heb ik de burgemeester aangeschreven (tweemaal in 1997 en eenmaal in 1998) voor een kopie van de overlijdensakte van een Sanson de Frière. Er kwam echter geen antwoord. Ik probeerde een vierde keer op 29 januari 1999. Deze keer kwam er - weliswaar een negatief - antwoord waarin de secretaris meldde dat hij in de burgerlijke stand na 1800 geen **Sanson de Frière** heeft gevonden. Hij raadde mij aan mij te wenden tot de burgemeester van Acheux-en-Vimeu omdat het gehucht 'Frières' ervan afhangt. In het telefoonboek komen er in Tours-en-Vimeu nu geen Sansons meer voor. Soms vallen de opzoekingen niet mee!

Ik had al geschreven naar de burgemeester van Acheux-en-Vimeu (brief van 24/9/97). Die stuurde mij op 15 oktober 1997 de overlijdensakte van **Nicolas Antoine Samson** (*sic*), er overleden op 8 november 1815. Hij was 71 jaar en ongehuwd, zoon van **Nicolas** en Marguerite Breton. Hij was geboren in Offranville op 27 maart 1744 (zie kaart p. 120). Op het eerste gezicht is dit niet de Sanson de Frières waarnaar Lefebvre verwijst. Zijn vader Nicolas, moet geboren zijn voor 1725. Hij komt niet voor in de stambomen in mijn bezit en trouwens Lefebvre verwijst naar hem in 1818! In een tweede brief van Acheux-en-Vimeu (31/3/99) stond dat in de decimale tafels na 1818 geen overlijden van een Sanson meer voorkwam. De geboorten en huwelijken beginnen vanaf 1763 en de overlijdens vanaf 1743. Er zou nog een ouder register zijn in het DA van de Somme.

Een schrijven naar Offranville gaf als resultaat een doopakte van **Antoine Marc Louis Samsom** er geboren op 24 maart 174**8**. Ik had mij echter vergist. Ik moest de doopakte hebben van Nicolas Antoine Samson er geboren op 27 maart 174**4**! Volgens de doopakte zijn de ouders van Antoine Marc Louis Samsom: Louis en Marie Caron, wat helemaal niet strookt met de overlijdensakte. In deze akte is Marie Samsom de meter (zij ondertekent met: 'M. Sanson'). Er valt hier op te merken dat de pastoor de naam 'Sanson' schrijft met twee 'm', wat verkeerd schijnt te zijn volgens de handtekening van Marie Sanson.

Op 19/6/01 vraag ik opnieuw naar de akte van 1746. Men stuurt mij op 30/7/01 een analyse op van een aantal geboorteakten tussen 1744 en 1757, waarin ik nog andere kinderen vind van Louis Sanson met Marie Caron, namelijk:

Louis Sanson, laboureur x Marie Caron - lui + 15/5/59 à 42 ans
06/8/1746 - Louis - P(arrain): **Nicolas Samson -** M(arraine): Catherine Caron
(+ 31/3/1764)
25/3/1748 - Antoine Marc Louis - P: An.M.L. Levacher - M: M. Samson
(+ 1/5/1778)
13/3/1759 - Marie Rose - P: Fr. Vallee, oncle maternel d'Ambrumesnil -
M: **Marguerite Le Breton** (+ 1/6/1778)
21/8/1752 - Pierre - P: Pierre Samson, Longueil - M: M.A. Le Vacher
12/5/1757 - Marie Anne - P: Joseph Samson – M: M. Anne Boulet x 1784

Deze Louis Sanson is duidelijk een broer van de Nicolas Sanson, gehuwd met Marguerite (Le) Breton, daar die peter en meter zijn, die we zoeken. Daar vermeld staat dat deze Louis overleden is op 15/5/1759, hoop ik in zijn overlijdensakte zijn ouders te ontdekken. Een laatste brief naar Offranville op 30/7/01 geeft mij op 9/8/01 volgende gegevens:

15/5/1759 - Louis Sanson, agé de 42 ans, laboureur.
Témoins: Antoine Sanson - Pierre Sanson - Joseph Sanson - etc.
7/10 /1761- Adrien Sanson, agé de 56 ans, journalier.
Témoins: Adrien Sanson, fils - **Nicolas Sanson**, frère, tisserand.

We hebben geen Sanson 'de Frières' gevonden, wat we hadden gehoopt. Het had gekund! Misschien vinden we nog eens een adres van een afstammeling van een van deze beide Sansons (de Berville en de Frières) als die nog niet uitgestorven zijn? Zij komen alleszins niet voor in de boeken met de officiële lijsten van de erkende Franse adel! Sanson de Pongerville komt er wel in voor, zie p. 129.Meer over Sanson de Frières in het hoofdstuk 'Een tweede bezoek aan Abbeville - Frière(s)', pp. 213-21.

Sanson - fonds du Grosriez - ms. 568 (vervolg p. 2 en p. 3)

(p. 2, vervolg)

Tige ou première branche

Dite de "l'Etoile du jour" à cause d'une maison de ce nom qu'elle a possédée, chaussée Marcadé, au coin de la rue aux pareurs, p(arois)se Ste-Catherine.

Ier degré

Jacob Sanson marié suivant le même auteur (le Père Ignace) à Delle Colaye Pintons, d'une famille noble anglaise, dont:

(Commentaar van Lefebvre op bovenstaande paragraaf in marge)

Le Père Ignace donne aussi une Pinton aux Lamiré, peut-être aura-t-il aperçu quelques actes ou ce sera trouvé des traces d'alliance entre eux et les Sanson (,) de la (= là) l'alliance directe qu'il donne dans le degré suivant et dont je donnerai peut-être quelque raison de douter mieux qu'il n'existe aucune espèce de preuve de ce premier degré et s'il y en a du second, il fournissent une autre femme.

1° *Balthazard Sanson, qui suit*

2° *Pierre Sanson, l'aîné (page 64, degré II)*

3° *Pierre Sanson, le jeune, comparait avec ses frères comme oncles en 1527 de Jean Sanson, leur neveu, fils de Balthasard, lorsqu'il épouse Antoinette Cannesson. On ignore si c'est lui ou son frère du nom de Pierre l'aîné, qui est auteur de la branche rapporté(e) page 64.*

3° *Jean Sanson est auteur d'une branche qu'on trouve page 78, degré II*

(p. 3)

(degré) II

Hh Balthazard Sanson, échevin d'Abbeville en 1512 sous la mairie de Jean Gaude. Il possédait entre autres biens, trois journaux et demi de prés à Espagne (= Epagne), relevants du Roi à cause de sa châtellenie d'Espagne. Il les légua à Mathieu Sanson, son fils, qui reçut quittance du droit de relief le 5 juin 1527. Donc Balthazard était mort à cette date.

Le Père Ignace Sanson et la généalogie manuscrite lui donnent pour femmes:

Delle Jeanne de Lamiré (...)

Delle Jeanne Lobain (...)

Dont de l'une ou l'autre alliance:

1° *Hh Jean Sanson qui suit.*

2° *Hh Jean Sanson, le jeune, marié en 1527 à Delle Antoinette Cannesson, d'où une branche en son rang page 41. Degré III.*

3° *Hh Mahieu ou Mathieu Sanson, Sr de Thury, marié à Delle Marguerite Briet, d'où une autre branche, page 58. Degré III.*

Van de drie versies van de genealogie Sanson (plus twee tabellen), die in het fonds du Grosriez voorkomen, is die van het ms. 568 de meest recentste en de meest volledigste. De inleiding is moeilijk te begrijpen als men de genealogie van de Sansons, die betrekkelijk ingewikkeld is, niet kent. In deel III heb ik de versies van De la Chenaye-Desbois en van Jacques Sanson al gedeeltelijk beschreven (III, pp. 124, 129). Beide versies zijn bijna identiek.

Na deze uiteenzetting over de auteur en zijn bronnen in de belangrijke inleiding (p. 1 en gedeeltelijk p. 2) van het ms. gaan we nu verder met de beschrijving. Op p. 2 (zie hiernaast) draagt het vierde kind van Balthazard het nummer 3 omdat de twee 'Pierres' (nrs. 2 en 3) kunnen een en dezelfde persoon zijn (zie ook tabel van J. Sanson op p. 142).

Op p. 3 van dit ms. 568 komt vermoedelijk een fout voor. Hij beweert namelijk dat Jacob Sanson gehuwd was met **Colaye** Pintons (*sic*). Jacques Sanson vermeldt wel dat hij gehuwd is met een Pinton, maar hij geeft geen voornaam. In zijn opmerking in marge (zie p. 3, hiernaast) zegt Lefebvre zelf dat er geen enkel bewijs bestaat van de eerste graad. Vanwaar haalt hij dan de voornaam 'Colaye'? Jacques Sanson schrijft het volgende op p. 645 van *L'Histoire généalogique des comtes de Pontieu ...*:

> Gilles Lamiré, (...) seigneur de Caumont (...) épousa Colaye Pinton, damoiselle angloise, selon les actes de cette alliance en font foy; et le nom de cette famille illustre parmy les anglois, du Chesne en son histoire d'Angleterre: leurs armes se reconnoissent dans la plus ancienne des vitres de l'église de S. André d'Abbeville: où sont représentées les images du S. Gilles et de S. Nicolas. (...)
>
> Damoiselle Jeanne Lamiré, épousa Baltazar Sanson, fils de Jacob Sanson, cornette d'une compagnie de cavalerie (...)

In plaats van 'Colaye' (Nicola) zou het kunnen 'Noëlle' zijn, althans volgens een getypte tekst die ik gevonden heb in het ms. 673. De namen zijn in het rood getypt (gebruik van rood-zwart inktlint), wat erop duidt dat dit document (twee bladzijden) tamelijk recent is. De auteur is misschien de genealoog, markies René de Belleval, daar het eindigt met een 'Paul de Belleval' die huwde in 1680? Die kan een voorvader van hem zijn geweest. Marie-*René* de Belleval, de hiervoor vermelde genealoog, geboren in Abbeville in 1837, was de zoon van Louis-Charles en Marie de Hautecourt. Hieronder volgt de tekst:

> Quelques renseignements sur une famille SANSON
>
> Gilles de LAMIRÉ, écuyer, seigneur de Caumont en 1440, épouse **Colaye** PINTON, d'une noble Famille anglaise, dont entre autres,
>
> Jeanne de LAMIRÉ alliée à Balthasar SANSON, fils de Jacob SANSON, corvette de cavalerie, et de **Noëlle** PINTON, dont Jean SANSON marié à Catherine de CUFFÉ. Jean de LAMIRÉ (arrière petit-fils du précédent, écuyer, seigneur de Nouvion, Bachimont, Achery et Ribeauville, gouverneur pour le roi des ville et château d'Abbeville, élu du Ponthieu les 8 Mai 1548 et 20 Septembre 1587, maïeur d'Abbeville en 1571, vivait encore en 1595. Il avait épousé en secondes noces Barbe L'YVER, fille de Pierre L'YVER, seigneur du Festel, et de Barbe de CALONNE, semble-t-il, car Pierrre L'YVER s'était marié plusieurs fois.
>
> De l'union LAMIRÉ - L'YVER naquit entre autres enfants, Louise de LAMIRÉ alliée par contrat dressé le 20 Septembre 1557 à Antoine du HAMEL, seigneur de Marcheville, fils de Nicolas du HAMEL et de Marie SANSON, dont 4 enfants, parmi lesquels Barbe du HAMEL qui épousa en 1580 Paul de BELLEVAL, seigneur de La Neuville, fils de Paul de BELLEVAL et de Francoise du MOULIN.

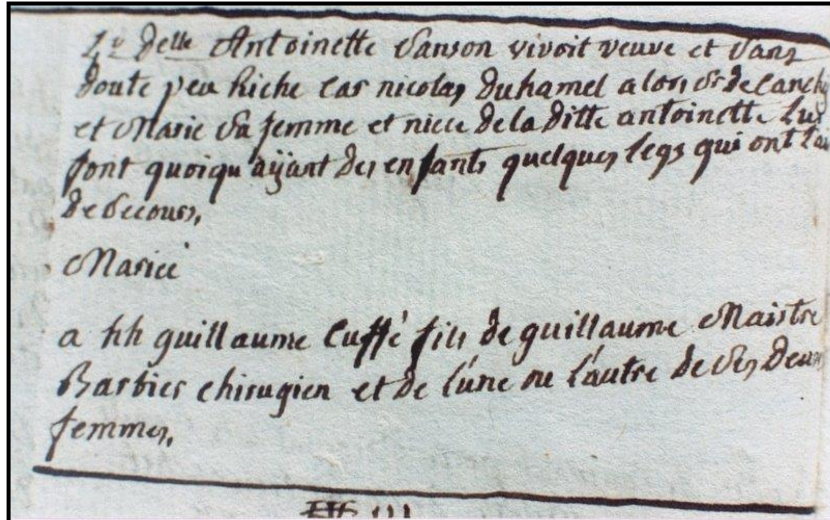
Over het feit dat 'Colaye Pinton' van Engelse oorsprong (*'damoiselle angloise'*) zou zijn, hebben we het al gehad in het hoofdstuk over de *'De Engelse Cuf(f)(e)s verder onderzocht'* (pp. 67-69) en wordt nog verder besproken op pp. 215-17.

Sanson - fonds du Grosriez - ms. 568 (p. 4) (BM Abbeville)

4° D(emois)elle Antoinette Sanson vivait veuve et sans doute peu riche, car Nicolas du Hamel, alors Sr de Canchy et Marie, sa femme et nièce de la dite Antoinette, lui font, quoiqu'ayant des enfants, quelques legs, qui ont l'air de secours,

mariée à

Hh (honorable homme) Guillaume Cuffé, fils de Guillaume, maître barbier-chirurgien et de l'une ou l'autre de ses deux femmes.

4e Delle Antoinette Sanson vivoit veuve et sans
doute peu riche car nicolas duhamel alors Sr de Canchy
et Marie sa femme et niece de la ditte antoinette luy
font quoiqu'ayant des enfants quelques legs qui ont l'air
de secours,

Mariée

a hh guillaume Cuffé fils de guillaume Maistre
Barbier chirurgien et de l'une ou l'autre de ses deux
femmes,

III (degré)

Hh Jean Sanson, échevin d'Abbeville en 1516, était maître des ouvrages de la dite ville en 1534. Il était mort avant 1543,

marié à

D(emois)elle Catherine de Cuffé, sans doute sœur de Guillaume ci-dessus et aussi sœur de Martine, femme d'Antoine du Hamel et alors fille comme eux, enfants de M. Guillaume Cuffé, maître barbier-chirurgien à Abbeville et de l'une ou l'autre de ses deux femmes, soit la première, dont on ignore le nom, mais dont la mère, nommée Jehanneton, était remariée en 1521 à Jean de Criel, ou de la seconde, nommée Jeanne de Mannay, qui vivait veuve en 1521. Catherine de Cuffé était morte avant 1504.

(Commentaar van Lefebvre van bovenstaande paragraaf in marge)

La généalogie manuscrite donne des armoiries à cette noble famille de Cuffé, qui, dit-elle, porte d'azur à la bande d'or, chargéé de trois roses de gueules.
Le dit Antoine du Hamel était lui-même barbier-chirurgien à Abbeville en 1504 et fils de Martin du Hamel, tisserand de draps à Abbeville en 1454. Ils sont, comme nous le verrons plus loin, les auteurs des du Hamel de Canchy.

dont

1° Hh Guillaume Sanson, Sr du Maisnil-lés-Franleu.
2° Hh M(aîtr)e Nicole Sanson (...)

marié à

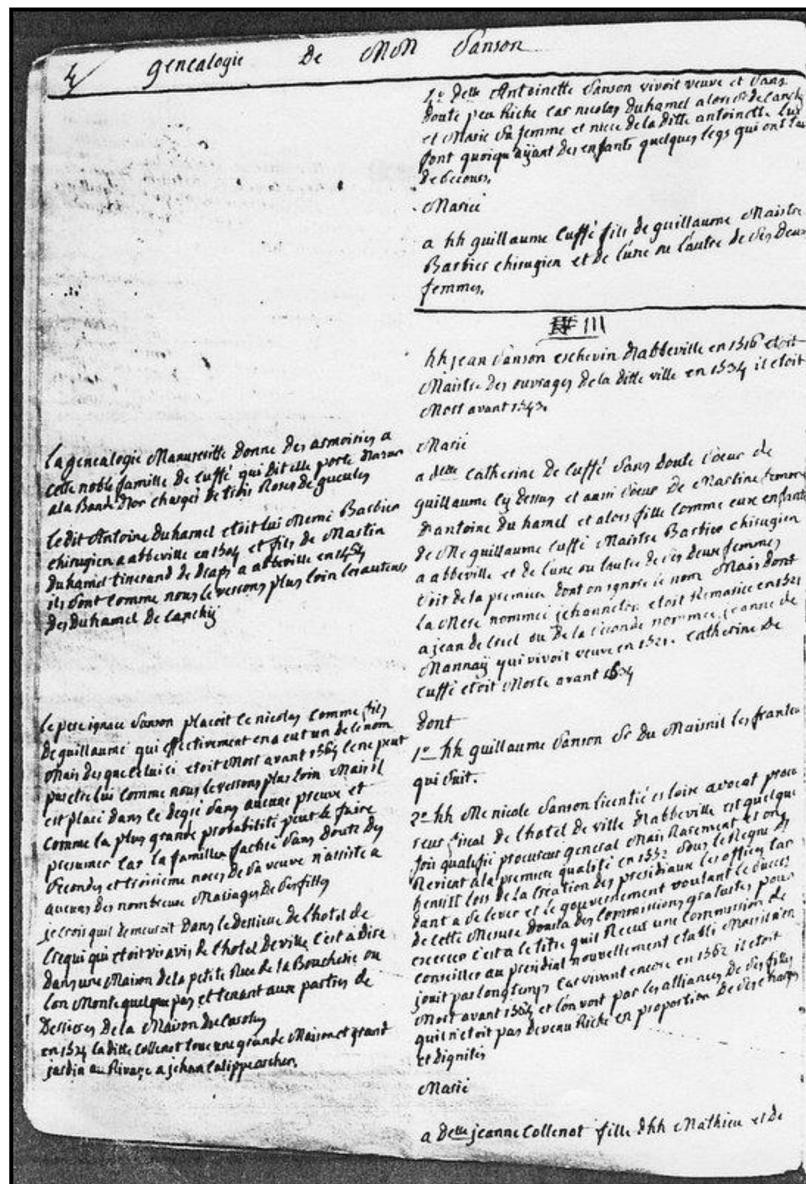
D(emois)elle Jeanne Collenot (…)

Een voor ons zeer interessante tekst komt al voor op p. 4 (zie foto hieronder en overzetting ervan hiernaast) van het handschrift. Antoinette Sanson, als vierde kind van Jacob was gehuwd met een Guillaume Cuffé, een zoon van Guillaume Cuffé, de barbier-chirurgijn, die we kennen van het wapenschild.

Op dezelfde pagina komt vervolgens een tekstgedeelte voor dat de verplaatsing naar Abbeville meer dan waard was, namelijk dat de vrouw van Jean Sanson, Catherine de Cuffé, 'waarschijnlijk' (sans doute) een zuster is van de bovenvermelde Guillaume, zoon van Guillaume. Op deze 'waarschijnlijk' komen we verder terug in het hoofdstuk 'De 'vervalste' huwelijksakte. Bovendien vinden we een nieuwe Cuffé, namelijk Martine, die de vrouw zou zijn van Antoine du Hamel, wat in tegenspraak is met de bestaande du Hamel genealogieën (op één uitzondering na: die van Buteux, zie pp. 182-183) waar de vrouw van Antoine du Hamel, Marie Carpentin is. Die Martine zou eveneens een zuster zijn.

Belangrijk is hier nog dat Catherine de Cuffé zou overleden vóór 1504. In het document van het jaar '1504', waarnaar Lefebvre verwijst (zie p. 130), stond ook dat Antoine du Hamel eveneens een barbier-chirurgijn was, zoals onze Guillaume. Dit is vermoedelijk de reden waarom beide families elkaar kenden (en dus ook onderling trouwden).

Foto p. 4 (BM Abbeville)

4 genealogie de Mon Sanson

4e Delle Antoinette Sanson vivoit veuve et sans doute peu riche car nicolas duhamel alors Sr de canchy et Marie sa femme et niece de la ditte antoinette luy ont [illegible] quoique ayant des enfants quelques legs qui ont [illegible] de [illegible]

Mariee

a hh guillaume Cuffé fils de guillaume Maistre Barbier chirugien et de lune ou lautre de ses deux femmes.

[illegible] III

hh jean Sanson eschevin dabbeville en 1516 etoit Maistre des ouvrages de la ditte ville en 1534 il etoit Mort avant 1542

Mariee

a delle catherine de Cuffé sans doute soeur de guillaume cy dessus et aussi soeur de Martine femme dantoine du hamel et alors fille comme eux enfants de Me guillaume Cuffé Maistre Barbier chirugien a abbeville et de lune ou lautre de ses deux femmes Mais dont [illegible] de la premiere dont on ignore le nom [illegible] la Mere nommee [illegible] etoit remariee en [illegible] a jean de [illegible] ou de la seconde nommee jeanne de Mannay qui vivoit veuve en 1521. catherine de Cuffé etoit Morte avant 1504

dont

1e hh guillaume Sanson Sr du Maisnil les franleu qui suit.

2e hh Me nicole Sanson licentié es loix avocat procureur fiscal de lhotel de ville dabbeville est quelque fois qualifié procureur general Mais [illegible] [illegible] a la premiere qualité en 1552 sous le Regne de henry II lors de la creation des presidiaux les offices [illegible] [illegible] ... [illegible] conseiller au presidial nouvellement etabli Mais il n'en jouit pas longtemps car vivant encore en 1562 il etoit Mort avant 1564 et lon voit par les alliances de ses filles quil n'etoit pas devenu riche en proportion de ses charges et dignites

Marie

a Delle jeanne Collenot fille dhh Mathieu et de

la genealogie Manuscritte donne des armoiries a cette noble famille de Cuffé qui dit elle porte dazur a la bande dor chargee de trois Roses de gueules

le dit Antoine duhamel etoit lui Meme Barbier chirugien a abbeville en 1504 et fils de Martin duhamel [illegible] de draps a abbeville en 1454 ils sont comme nous le verrons plus loin les auteurs des duhamel de canchy

le pere ignace Sanson placoit ce nicolas comme fils de guillaume qui effectivement en a eut un de ce nom Mais des que celui ci etoit Mort avant 1564 ce ne peut pas etre lui comme nous le verrons plus loin Mais il est placé dans le degré sans aucune preuve et comme la plus grande probabilité peut le faire presumer car la famille [illegible] sans doute des seconds et troisieme noces de sa veuve n'assiste a aucuns des nombreux Mariages de ses filles

je crois quil demeuroit dans le derriere de lhotel de crequi qui etoit vis avis le lhotel de ville cest a dire dans une Maison de la petite Rue de la Boucherie ou [illegible] quelque pas et tenant aux parties de derrieres de la Maison de [illegible] en 1534 la ditte Collenot tenoit une grande Maison et grand jardin au Rivage a jehan [illegible]

Sanson - fonds du Grosriez - ms. 568 (pp. 5, 6 en 7, gedeeltelijk)

(p. 5)
1° Delle Anne Sanson, vivante en 1581, mariée (...) 1562 (...) à hh Jehan de l'Algache

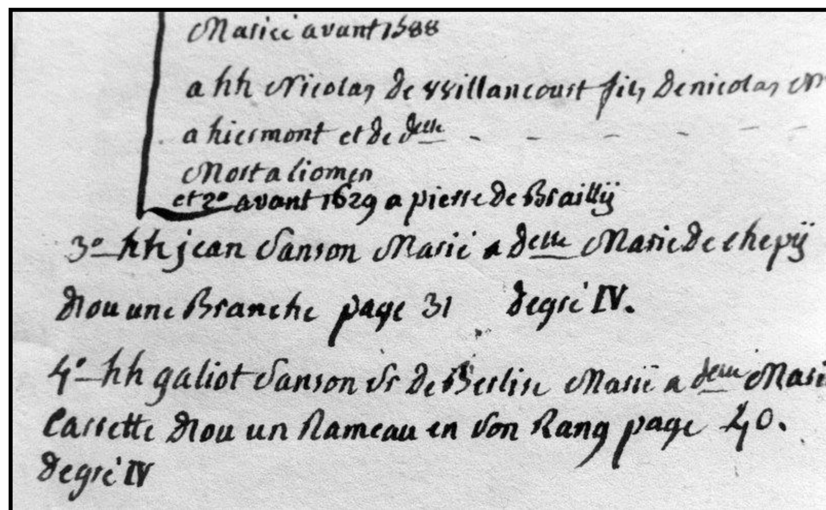
2° Delle Margueritte Sanson, mariée 1° à André Thomas, 2° à Thomas Mathon, 3° à Eustache Warrot

3° Delle Adrienne Sanson, mariée (...) 1576 (...) à hh Quentin Becquet

4° Delle Hippolitte Sanson, mariée 1° à hh Nicolas de Wilencourt et 2° avant 1629 à Pierre de Brailly

3° Hh Jean Sanson, marié à Marie de Chepy, d'ou une branche, page 31 degré IV

4° Hh Galiot Sanson, Sr. de Berlise, marié à Marie Carrette, d'ou un rameau en son rang, page 40, degré IV.

Mariée avant 1588
a hh Nicolas de Willancourt fils de nicolas et
a hiermont et de Delle - - - - -
Mort a liomen
et 2° avant 1629 a pierre de Brailly
3° hh jean Sanson Marié a Delle Marie de chepy
d'ou une Branche page 31 degré IV.
4° hh galiot Sanson Sr de Berlise Marié a Delle Marie
Carrette d'ou un Rameau en son Rang page 40.
degré IV

(p. 6)
5° D(emois)elle Marie Sanson, religieuse (...)

6° D(emois)elle Perine Sanson, mariée à N. Becquin ou Bequin (...)

6° (sic) D(emois)elle Gilette Sanson, vivait en 1587 (...), mariée avant le 10 mai 1545 à hh Nicolas Roussel

*(*Commentaar van Lefebvre van bovenstaande regel, in marge*)*

On plaçait ici une Gilette Sanson mariée à hh Antoine Beauvarlet, qu'on croyait fils d'Etienne (...) et de Delle Jeanne Delattre, mais c'est un degré à retrancher dans la généalogie de M. Beauvarlet, car c'est un double emploi avec le mariage d'un hh Antoine Beauvarlet, fils de hh Josse et de Delle Margueritte Rohault, avec Delle Catherine Roussel, fille de la dite Gilette Sanson

7° Delle --- Sanson, marié à N. du Meril, dont (...)

8° Delle Jeanne Sanson (...) mariée à hh Jacques de Courchelles

(p. 7)
9° Delle Barbe Sanson du fief de St. Georges à Huchenville, mariée 1° à Jehan le Bel et 2° à hh Nicolas Lefebvre

---

IV (degré)

Hh Guillaume Sanson, marié 1° à Annette de la Bie (1534) et 2° à Jeanne Boully
(...)

Bladzijde 5 gaat verder met de kinderen van Nicole (Nicolas) Sanson en Jeanne Collinot. Deze Nicole Sanson komt niet voor in de gedrukte genealogie van 1657, waarschijnlijk omdat deze slechts vrouwelijke nakomelingen had. Hij was nochtans een belangrijke persoonlijkheid:

> *"Maître Nicole Sanson, licentié es loix, avocat, procureur fiscal de lhotel de ville d'Abbeville est quelquefois qualifié procureur general ..."*

Als 3de zoon van Jean Sanson en Catherine de Cuffé komt Jean voor gehuwd met Marie de Chepy, de tak van Jacques Sanson, de auteur van het boek van 1657. Hij plaatste hem als oudste zoon, wat wel logisch is daar het veel voorkomt dat de eerste zoon dezelfde voornaam krijgt als de vader. Zijn afstammelingen zijn voor ons niet belangrijk.

Op p. 5 onderaan staat er voor ons een zeer belangrijke tekst, namelijk dat Gal(l)iot er als vierde zoon van Jean Sanson en Catherine de Cuffé vermeld staat (zie ook de foto van de tekst). Deze Galiot komt eveneens niet voor bij J. Sanson, vermoedelijk omdat hij ook geen mannelijke nakomelingen heeft:

> *4° Hh Galiot Sanson Sr de Berlise marié à D(emois)elle Marie Carette,*
> *d'où un rameau en son rang page 40, degré IV*

In verband met het wapenschild van de du Hamels, dat volgens mij 'geleend' was van dit van de Cuffés (zie III, 121, waar ik vermoedde dat dit kwam van Galiot Sanson als zoon of kleinzoon van Jean Sanson), krijg ik nu het bewijs dat Galiot Sanson inderdaad de zoon is van Catherine de Cuffé. Een grotere reden (en waarschijnlijk 'de' reden!) is echter dat de moeder van Nicolas du Hamel ook een Cuffé was (dit wordt echter tegengesproken in de 'vervalste' huwelijksakte van 1528 - zie volgend hoofdstuk). Daar zijn vader geen familiewapen bezat - volgens Lefebvre waren het slechts burgers en handelaars (zie inleiding van ms. 568, p. 1) - ligt het voor de hand dat hij het wapen van zijn moeder heeft overgenomen.

Galiot Sanson was gehuwd met Marie Carrette. Het is hun dochter Marie Sanson die huwt met Nicolas du Hamel, die hetzelfde wapenschild als dit van de Cuffés voert. Marie Sanson zou een maîtresse geweest zijn van Antoine de Bourbon (besproken in het hoofdstuk 'Bibliothèque nationale van Parijs').

Bladzijde 6 van het handschrift vermeldt nog dochters van Jean Sanson en Catherine Cuffé. Lefebvre geeft als zesde kind een 'Perine' op en nog als zesde een 'Gilette'. Hij is dus niet zeker dat dit twee verschillende kinderen zijn. Jacques Sanson was dit ook niet zeker. Dit komt dus uit het werk van deze laatste.

Vanaf p. 7 worden de afstammelingen van Guillaume Sanson (oudste zoon van Jean Sanson en Catherine Cuffé), zijnde de tak van de bekende cartograaf Nicolas Sanson, beschreven, met
op p. 10: *'Hh Louis Sanson, l'aisné'* (die gehuwd was met Jeanne Sanson) en zijn kinderen (tak van de Sanson de Berville). Op p. 11 onderaan gaat Lefebvre verder met Antoine (oudste zoon van Louis, 'l'aisné'. Van de verdere tekst tot en met p. 39 nam ik toen geen foto's (wel op 13/9/01 tijdens een derde bezoek, wat niets bijzonders opleverde), omdat dit niet meer interessant is voor onze stamboom.

Sanson – fonds du Grosriez – ms. 568, p. 40 (BM Abbeville)

(degré) V

Hh Galiot Sanson, quatrième fils de hh Jehan et de D(emois)elle Catherine de Cuffé, fut dit-on, Sr de Berlise. Je crois bien que ce sont les du Hamel, qui, quand ils se sont élevés, l'ont décorés ainsi, car on n'a aucune acte de lui et n'est mentionné que dans le contrat de mariage de 1528, lequel falsifié dans la partie, qui concerne les du Hamel, pourrait l'avoir été dans celle qui le concerne,

Marié à

D(emois)elle Marie Carrette, fille de ...

dont

Delle Marie Sanson, qui suit

(degré) VI

Delle Marie Sanson. On apprend des mémoires manuscrits de M(aîtr)e Hermant, qu'elle fut maitresse d'Antoine de Bourbon, duc de Vendôme, pair de France, prince du sang royal de France, gouverneur de Picardie et roi de Navarre, père du roi Henri IV. D'ailleurs, la mémoire s'en est conservée dans les différentes personnes, qui descendent d'elle et qui sont flatté(e)s de cette origine royale.

Marié par contrat du 18 février 1528 devant M(aîtr)e Macherier, auditeur en Ponthieu ainsi daté et relaté dans la preuve de MM. du Hamel, reprise au grand nobiliaire de Picardie de Villers de Rousseville:

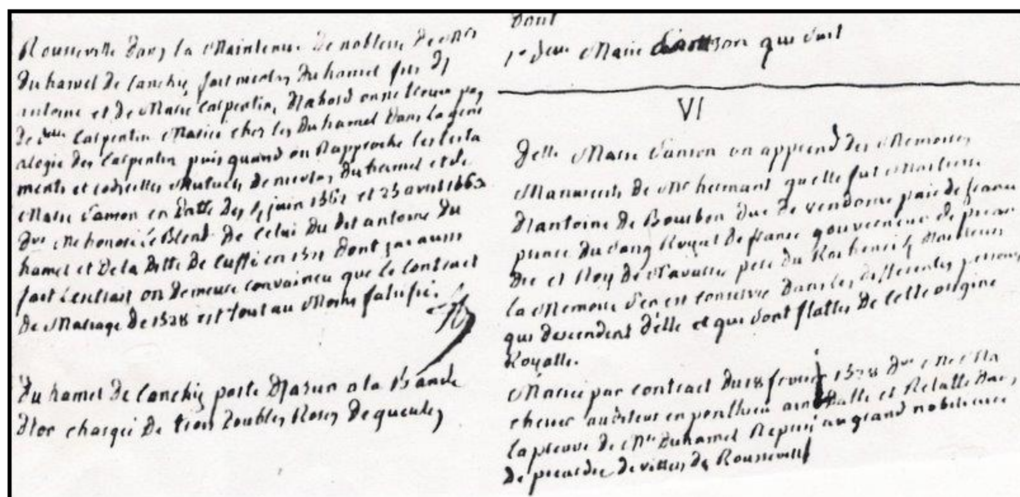
A Nicolas du Hamel, successivement marchand à Abbeville, entrepreneur de parties de vivres pour les armées en Picardie, puis conseiller du roi, élu en l'élection de Ponthieu, contrôleur de la maison du roi de Navarre et enfin écuyer, Sr de Canchy, du Bus-Esselin, de Wailli-les-Oisemont et du Mesnil-Eudin. Certainement fils de Antoine du Hamel, barbier-chirurgien (+) et de Martine de Cuffé. Ledit Antoine du Hamel, fils de Martin du Hamel, tisserand de draps à Abbeville en 1464.

Dont postérité nombreuse - voyez du Hamel.

*(*Commentaar in marge van du Grosriez op bovenstaande paragrafen van graad VI*)*

Rousseville, dans la maintenue de noblesse de MM. du Hamel de Canchy, fait Nicolas du Hamel fils d'Antoine et de Marie Carpentin. D'abord on ne trouve pas de D(emois)elle Carpentin mariée chez les du Hamel dans la généalogie des Carpentin. Puis quand on rapproche les testaments et codicilles mutuels de Nicolas du Hamel et de Marie Sanson en date des 4 juin 1562 et 25 avril 1563 devant M(aîtr)e Honoré Le Blond, de celui dudit Antoine du Hamel et de ladite de Cuffé en 1521, dont j'ai aussi fait l'extrait, on demeure convaincu que le contract de mariage de 1528 est tout au moins falsifié.

du Hamel de Canchy porte d'azur à la bande d'or, chargée de trois doubles roses de gueules.

dont
Delle Marie Sanson qui suit

VI

Delle Marie Sanson on apprend des memoires manuscrits de Mre hermant quelle fut maitresse d'antoine de Bourbon duc de vendome pair de france prince du sang royal de france gouverneur de picardie et Roy de navarre pere du Roi henri 4 d'ailleurs la memoire s'en est conservée dans les differentes personnes qui descendent d'elle et qui sont flattes de cette origine Royalle.
Mariée par contract du 18 fevrier 1528 devant Mre Macherier auditeur en ponthieu ainsi datté et relatté dans la preuve de Mrs duhamel reprise au grand nobiliaire de picardie de villers de Rousseville

Rousseville dans la maintenue de noblesse de Mrs du hamel de Canchy fait nicolas du hamel fils d'antoine et de Marie Carpentin. d'abord on ne trouve pas de delle Carpentin mariée chez les du hamel dans la genealogie des Carpentin puis quand on rapproche les testaments et codicilles mutuels de nicolas du hamel et de Marie Sanson en datte des 4 juin 1562 et 25 avril 1563 devant Me honoré le Blond de celui du dit antoine du hamel et de la ditte de Cuffé en 1521 dont j'ai aussi fait l'extrait on demeure convaincu que le contract de mariage de 1528 est tout au moins falsifié.

du hamel de Canchy porte d'azur a la bande d'or chargée de trois doubles roses de gueules

Pagina 40 geeft ons meer gegevens over Galiot Sanson. Hij draagt als titel, heer van Berlise in de huwelijksakte van zijn dochter van 1528 (volledige tekst hiernaast). Er is een Berlise, een klein dorp van 139 inwoners, in het arrondissement Aisne, op slechts enkele km van Rozoy-sur-Serre, maar 140 km ver van Abbeville. Als heerlijkheid hing Berlise van Rozoy-sur-Serre af. De *Dictionnaire topographique de l'Aisne*, Paris, 1871, vermeldt nog een Berlise, deze keer een hoeve van de gemeente Bertricourt met een oud kasteel, in het kanton van Neufchâtel-sur-Aisne, op ongeveer dezelfde afstand van Abbeville als de eerste Berlise (zie kaart op p. 156).

In zijn aanmerkingen in de linkse kolom is Lefebvre niet mals voor de familie du Hamel! Hij beweert echter niet dat het wapenschild door de du Hamels ontleend werd aan dit van de Cuffés, Hoewel dit hem toch ook moet opgevallen zijn! En inderdaad, tijdens een derde bezoek aan Abbeville op 13/9/01 vind ik in een genealogie over du Hamel van de hand van Lefebvre, de bevestiging dat hij dit inderdaad wist (zie pp. 266-67).

Ik fotografeerde nog de bladzijden 41 en 58-59. Op p. 41 beschrijft Lefebvre een tiende tak, namelijk afstammende van de eerste heren van Berlise, van Maisnil, van Avancourt, van Camelun en van Berville (zie p. 3 van het ms. 568, 2de generatie, nr. 2, zie p. 124). Hij begint er met Jean Sanson, tweede zoon van Balthazar en Jeanne Lamiré (of Jeanne Lobain, volgens Lefebvre, zie p. 124).

Pagina 58 bevat de beschrijving van de dertiende tak, heren van Thury, derde generatie, beginnende met Mahieu of Mathieu Sanson (gehuwd met Marguerite Briet) die volgens Lefebvre (in tegenstelling met Jacques Sanson) een zoon is van Balthazar. Zie zijn opmerking in marge:

> *Il est inutile de dire que le Père Ignace placoit ici Jean Sanson époux de la Delle Cannesson, mais il est prouvé par son contract de mariage de 1527 fils de Balthazar et conséquemment frère de Mathieu et non pas son fils.*

Onder zijn kinderen zijn er twee zonen: André en Charles. Op p. 59 komt de afstamming voor van de laatste (vierde) generatie. Charles Sanson (gehuwd met Claudine Leroy) zet de stam voort met opnieuw een Charles (vijfde generatie), *'l'aisné'* genoemd, die een eerste maal huwt met Madelaine de Courcelles. Het handschrift gaat volgens p. 2 (zie p. 124), nog minstens door tot p. 78, met de afstammelingen van Jean Sanson (de schepen van 1493?), een van de zonen van Jacob en 'Colaye' Pinton.

Tijdens een derde bezoek aan Abbeville (13/9/01) neem ik nog enkele foto's van het ms. 568. Het laatste blad draagt het nummer 89. Het schrift ervan is echter niet meer van de hand van Charles-Claude Lefebvre. Op de foto met de laatste twee bladzijden komen de negen kinderen (twaalfde generatie) van de tiende tak voor. De grootmoeder langs moederskant, Henriette-Louise Beauvisage du Seuil, van deze kinderen, overlijdt in Bourges in 1910, m.a.w. het ms. is zeker bijgewerkt tot 1910.

Van deze kinderen blijft als dertiende generatie slechts Marie-Henri-Hyppolythe Sanson de Berville, geboren in Bourges op 27 februari 1869, over. Deze persoon was priester in Luzencay (in nog een ander handschrift toegevoegd). Die tak van de Sansons (de tak 'de Berville') is dus uitgestorven.

Sanson de Pongerville (ms. 673) (hertypt)

<u>Extrait de la généalogie des Sanson du Comté de Ponthieu</u>

Ligne directe des Sanson de Pongerville

Venu vers 1429 d'Ecosse en France

1° Jacob Sanson, Sieur de Canchy et de Maintiay, cornette de cavalerie au service de Charles VII marié à une dame anglaise de la famille des Pintons en 1429
issus
Balthazar, Pierre et Jéhan

2° Balthazar Sanson en 1457, marié à Jéhanne Lamiré, sœur de Gilles Lamiré, Seigneur de Caumont
issu
Jéhan

3° Jéhan Sanson, échevin d'Abbeville, marié 1483 à Catherine de Cuffé
issus
Jéhan, Guillaume, Mathieu et plusieurs filles

4° Guillaume Sanson épousa 1ère noces Jeanne de Labie en 1516
issus
Louis, Vulfran, Marie, etc.
1521, en 2de noces Jeanne Bouilly
Issus (sic.)
Louis et plusieurs filles

5° Vulfran Sanson, Seigneur de la Ramée, dit 'le Capitaine', 1545 épousa Antoine Hocquet (Hecquet?)
issus
Nicolas, Anne, Marie

6° Nicolas Sanson, échevin d'Abbeville, en 1589 marié à Jeanne Thomas
issus
Nicolas, Guillaume, Phillipe et plusieurs filles

7° Nicolas Sanson, Conseiller d'Etat et géographe du Roi en 1626, marié Isabelle Lemoicties
issus
Nicolas, Adrien, Guillaume, Charles, Marie, Françoise, Elisabeth

8° Adrien Sanson, géographe du Roi, Conseiller, etc., mort en 1715, marié en 1658 à Françoise Duchêne
issus
Louis, Balthazar et Barthelemy
(Toevoeging onleesbaar)

9° Adrien Sanson, échevin d'Abbeville, marié en 1711 à Jeanne d'Aragon
issus
Jacques Adrien

10° Jacques Adrien Sanson, idem, en 1738 marié à Marguerite Adrienne Cordier,
issus
Jean Baptiste, Marguerite, plusieurs enfants morts en bas âge

11° Jan Baptiste Sanson de Pongerville, juge de (?), en 1770 marié à Félicité Perpétua Dairaines
issus
Jean Baptiste Antoine Aimé, Félicité Perpétua, marié en 8bre (octobre) 1792 à M. Octavien Danzel

12° Jean Baptiste Antoine Aimé Sanson de Pongerville, de l'académie française, en 1813 marié à Agathe le Febure du Bus
issus
Nicolas Aimé, Adrien Léon, Aimée, Fanny

Op een los blad in het ms. 673 (p. 132), komt het huwelijksjaartal 1483 voor van Jean Sanson met Catherine Cuffé. Het is een directe afstammingstabel van de Sansons de Pongerville, die rechtstreeks afstammen van de zoon Guillaume, van Catherine Cuffé (tak van de cartograaf Nicolas Sanson), waarvan het wapen voorkomt in de *Armorial Général* van Rietstap. Het zijn de enige Sansons die in de huidige *Dictionnaire de noblesse* voorkomen:

> Sanson de Pongerville
> Picardie
>
> D'or à 3 sansonnets (= spreeuw) de sable, membrés de gueules
> Anobli par charge de Secrétaire du Roi 1753

Over de laatste Sanson die in de tabel voorkomt, Jean-Baptiste-Antoine-Aimé, heb ik bijkomende informatie gevonden in een *Biographie d'Abbeville*, Imprimerie de Devérité, Abbeville, 1829, pp. 297-99:

> (...) Cette famille, déjà illustre par Nicolas Sanson, reçoit de nos jours un nouvel éclat. M.SANSON DE PONGERVILLE (Jean-Baptiste-Antoine- Aimé), l'un des hommes qui contribueront le plus à notre gloire littéraire, est né à Abbeville quelques années avant la révolution. Il habitait la terre de Neuilly-L'hôpital, (...), il demeura alternativement à Paris ou dans cette commune. (...) M. de Pongerville quitta Neuilly bientôt après (décembre 1818), et termina dans la capitale, après quinze ans de travaux, cette traduction de Lucrèce, l'un des plus beaux morceaux de la poésie française. (...) *Les Amours mythologiques*, traduits des *Métamorphoses* d'Ovide, ont obtenu le plus brillant succès.

Meer over deze persoon is te vinden in V, 174-175.

Moest dit huwelijksjaar in het ms. 673, '1483', juist zijn, dan zou het geboortejaar van Catherine 1460 of ten laatste 1465 zijn. Daar de overige gegevens bijna uitsluitend berusten op het werk van Jacques Sanson twijfel ik aan de juistheid van dit jaartal. We hebben echter geen ander jaartal!

Een ander belangrijk punt is de vermelding van het jaar 1516 voor het schepen zijn van Jean Sanson wat volgens J. Sanson, 1493 was. Daar de voornaam 'Jean' veel voorkwam, weten we inderdaad niet welke Jean Sanson in 1493 als schepen vermeld staat in het werk van J. Sanson. In zijn boek vinden we inderdaad ook een Jean Sanson, schepen in 1516 (p. 625). Daar Balthazar Sanson schepen is in 1512 (p. 618) en de voornaam 'Balthazar' zeer weinig voorkomt is deze waarschijnlijk de vader van Jean (x Cuffé). Daar het logisch is dat de zoon schepen wordt ná de vader, zou het jaartal 1516 wel het juiste kunnen zijn! Het verwondert mij wel dat Lefebvre niets schrijft over dit verschil (ofwel twijfelde hij ook en heeft hij het voor waar aangenomen wat zijn vader schreef in het ms. 673, zie verder).

Toelichting 2015: op 02/04/2009 vind ik in bibliotheek van Abbeville in volgend werk van Auguste Ricquier, *Catalogue des maïeurs et échevins de la ville d'Abbeville, extrait des archives municipales*, 1880, de vermelding van Jean Sanson als schepen voor de jaren 1493; 1494; 1499 en 1503 (foto's in mijn bezit). Zie ook V, 139-40.

Sanson - fonds du Grosriez - ms. 649, 1ste blad (BM Abbeville)

21

Genealogie de la famille de MM Sanson Sgr de haultmaisnil
fricrez boteur Beaucamps friceuler, tours et campai de Belville & cette famille est fort ancienne dans
la Bourgeoisie d'abbeville ou elle s'est multipliée en une infinité de Branches et a
donné ou pris des alliances dans toutes les autres familles un peu anciennes dans la ville
un grand nombre de personages de cette familles ont occuppé les charges et emplois
de la cité et au commencement de ce siecle la Branche de haultmaisnil a été annoblie
par un office de secretaire du Roi; le pere ignace Sanson carme dechaussé dans
son histoire des maijeurs d'abbeville n'a pas manqué de donner une esquisse genealog.
de sa famille mais ce n'est veritablement qu'une esquisse fort imparfaite et le pieux
Religieux s'est peu donné la peine d'approfondir l'origine de sa famille et d'en bien
assurer la liaison des differentes Branches son ignorance a cet egard nous laisse aux memes
dans l'incertitude sur l'instant de la jonction de la Branche des Sanson maitres de la poste
et nous serons obligés de Rectifier la maniere dont il a établi la jonction des Sanson
de Belville sur laquelle il s'est manifestement trompé comme des titres que nous avons
eut sous les yeux nous en ont convaincus ayant dressé cette genealogie en arbre et en
feuillets en 1794 elle a été copiée en feuille par feu flamen notaire en cahier [illegible]
est devenue de la franchise l'ayant [illegible] sanson preté au sr duval de grandpré qui
avoit deja copié un grand nombre de genealogies que j'avois dressé il est mort avant
d'en avoir achevé la copie et ses heritiers ont refusé de me Rendre cette genealogie
celle des briet des baile et quelques autres moins importantes alors j'ai été obligé de
Recopier celle ci sur la copie qu'en avoit fait le dit sr flamen seulement
j'y ai changé et Rectifié l'instant de la jonction de la Branche de Belville
avec celle de haultmaisnil ayant Recouvré des titres probant de cette jonction
qui contredisent le pere adopté par le pere ignace Sanson; 1797 [paraph]

(marge:) Le premier degré me paroit fabuleux ou tout au moins arrangé avec idées du pere ignace qui ignoroit sans doute que sous le Regne de charles VII il n'y avoit pas plus de Cornettes de cavalerie qualification fort moderne que la troupe a cheval ne se nommoit elle meme cavalerie [paraph]

I jacob Sanson qu'on dit etre originaire de la province de Bearn Royaume de navarre
et avoir servi en qualité de cornette de cavalerie sous le Regne de charles VII dans le temps
que la pucelle d'orleans delivra la france de l'oppression des Anglois il vivoit en 1429

Marié

a dlle Colaije pintons d'une famille noble Angloise et sans doute la meme que le meme
pere ignace donne pour femme aussi a un gilles lomier qui fut auteur de toute cette famille

dont suivant le pere ignace Sanson,

1° Hh Balthasar Sanson qui suit

2° pierre Sanson qui suivra page 23.

3° jean Sanson

Sanson - fonds du Grosriez - ms. 649 (1797)

Dit manuscript is waarschijnlijk eveneens van de hand van Charles-Claude Lefebvre du Grosriez, althans volgens zijn paraaf. Het schrift kan dit van zijn vader Charles niet zijn, omdat die overleden is in 1790. De letter 't' is hier wel anders gemaakt en 'Gailot' schrijft hij met dubbel 'l'. De stijl is wel dezelfde. De annotaties in de marge zijn heel zeker van Charles-Claude en dateren vermoedelijk van rond 1818. Het verbaast mij wel dat hij in het ms. 568 niet refereert naar dit 21-jaar vroegere werk. Zijn inleiding is weer zeer de moeite waard om volledig te worden gekopieerd (zie hieronder). Dit handschrift is de basis van de uitgebreide genealogie van 1818.

In zijn opmerking waar hij *l'instant de la jonction de la branche de Berville avec celle de Hautmaisnil* wijzigt, steunt hij zich op het feit dat Mathieu een zoon is van Balthazar en niet van Jean Sanson en Catherine Cuffé. In dit document citeert hij J. Sanson juist, in verband met 'Colaye' Pinton (zij was de vrouw van Gilles Lamiré). Zij 'kan' een tweede keer gehuwd zijn (of eerste keer?) met Jacob Sanson (zie hieronder). Hij beweert echter dat zij (Colaye Pinton) dezelfde 'Pinton' is die gehuwd is met Jacob Sanson. Zie in dit verband ook zijn commentaar in ms. 568 (p. 124), waarin hij hiervan niet meer zo zeker is. Hieronder volgt de overzetting van de eerste pagina in hedendaags Frans:

(p. 1) Généalogie de la famille de MM. Sanson, Sgr de Haultmaisnil, Frières, Zoteux, Beaucamp, Frireules, Tours et Cauray, Berville.

Cette famille est fort ancienne dans la bourgeoisie d'Abbeville, où elle s'est multipliée en une infinité de branches et a donné ou pris des alliances dans toutes les autres familles un peu anciennes dans la ville.

Un grand nombre de personnages de cette famille ont occupé les charges et emplois de la cité et au commencement de ce siècle la branche de Haultmaisnil a été anoblie par un office de secrétaire du roi. Le Père Ignace Sanson, carme déchaussé, dans son histoire des mayeurs d'Abbeville, n'a pas manqué de donner une esquisse généalogique de sa famille, mais ce n'est véritablement qu'une esquisse fort imparfaite et le Père pieux s'est peu donné la peine d'approfondir l'origine de sa famille et d'en bien assurer la liaison des différentes branches. Son ignorance à cet égard nous laisse nous-mêmes dans l'incertitude sur l'instant de la jonction de la branche des Sanson, maîtres de la poste, et nous serons obligés de rectifier la manière dont il a établi la jonction des Sanson de Berville sur laquelle il s'est manifestement trompé, comme des titres que nous avons eu sous les yeux nous en ont convaincus.

Ayant dressé cette généalogie en arbre et en feuillets en 1794, elle a été copiée en feuillet par M(aîtr)e Flaman, notaire et en cayet (cahier) par M. Douville de la Fresnoie, l'ayant depuis encore prêté au Sr Duval de Grandpré, qui avait déjà copié un grand nombre de généalogies que j'avais dressées. Il est mort avant d'en avoir achevé la copie et ses héritiers ont refusé de me rendre cette généalogie, celle des Briet, des Bails, et ***quelques autres moins importantes****. Alors j'ai été obligé de recopier celle-ci sur la copie qu'en avait faite ledit Sr Flaman, seulement, j'y ai changé et rectifié l'instant de la jonction de la branche de Berville avec celle de Haultmaisnil, ayant recouvré de titres probants de cette jonction qui contredisent la pose adopté par le Père Ignace Sanson.*

1797 (geparafeerd)

I° Jacob Sanson qu'on dit être originaire de la province de Bearn, royaume de Navarre et avoir servi en qualité de cornette de cavalerie sous le règne de Charles VII dans le temps que la pucelle d'Orleans délivra la France de l'oppression des anglais. Il vivait en 1429.

marié

à demoiselle Colaye Pintons d'une famille noble anglaise et sans doute la même, que le même Père Ignace donne pour femme aussi à un Gilles Lamiré qu'il fait auteur de toute cette famille.

dont, suivant le Père Ignace Sanson:

1° Hh Baltazart Sanson qui suit
2° Pierre Sanson qui suivra page 33
3° Jean Sanson

de overzetting van de tekst in marge (p. 1):

> *Le premier degré me paraît fabuleux, ou tout au moins arrangé aux idées du Père Ignace, qui ignorait sans doute que sous le règne de Charles VII il n'y avait pas plus de cornette de cavalerie; qualification fort moderne que la troupe à cheval ne se nommait elle même cavalerie.*

Nu volgt een deel van de tweede bladzijde (niet overgezet in hedendaags Frans):

> *III. hh Jean Sanson, eschevin d'Abbeville en 1516, mort en 1543*
>
> *marié*
>
> *a d(emois)elle Catherine de Cuffé sans doute sœur de Guillaume et de Martine, femme d'Antoine du Hamel et alors fille comme eux enfants de M(aistr)e Guillaume, Me barbier chirurgien à Abbeville et de l'une de ses deux femmes, soit la premiere dont on ignore le nom, mais dont la mere nommee Jehanneton etoit remariee en 1521 a Jean de Criel ou de la seconde nommee d(emois)elle Jeanne de Mannay la quelle vivoit en 1521.*
>
> *dont*
>
> *1° Jean Sanson qui suit*
> *2° Gailliot qui suivra page 7*
> *3° Guillaume Sanson auteur de la branche de Hautmaisnil qui suivra page 8 degré IV.*
> *(...)*

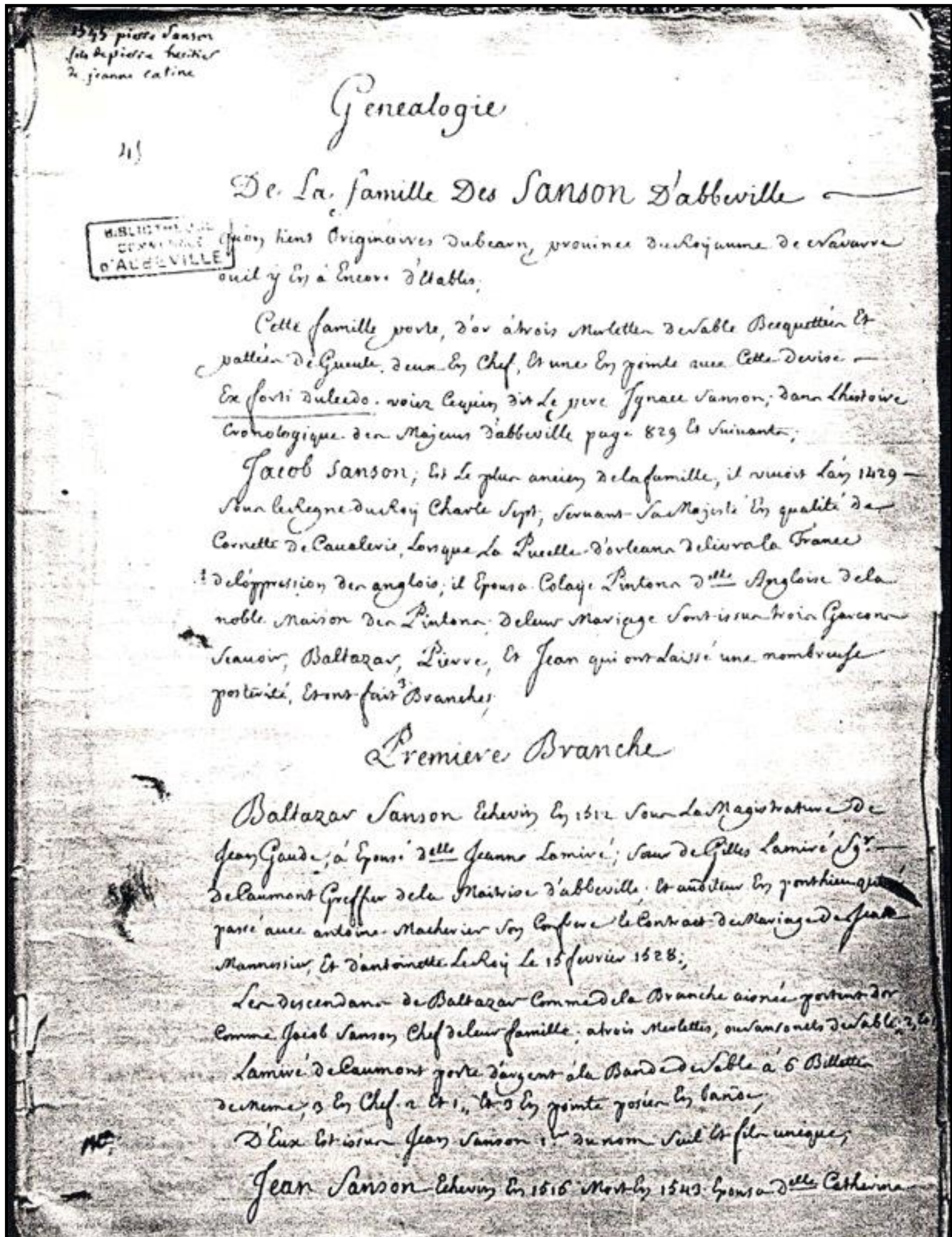
De volgorde van de kinderen is hier verschillend van de genealogie van 1818. Gaillot komt hier op de tweede plaats. Nu komt nog een (belangrijk) gedeelte van pagina 7:

> *IV. hh Galliot Sanson fils puisne d'hh Jean et de d(emois)elle Catherine de Cuffé fut Sr de Berlize*
>
> *marié*
>
> *a d(emois)elle Marie Carrette*
>
> *dont d(emois)elle Marie Sanson qui suit*
>
> *V. Delle Marie Sanson fut maitresse d'Antoine de Bourbon, duc de Vendosme, Roy de Navarre, gouverneur de Picardie et fut par ce moyen l'auteur de la fortune de Mr du Hamel de Canchy*
>
> *mariée par contract du 18 fevrier 1528 devant Me Antoine Macherier, auditeur en Ponthieu*
>
> *a Nicolas du Hamel successivement M(archan)d a Abbeville, entrepreneur de parties de vivres pour les armées, eslu en l'election de Ponthieu, controlleur de la maison du Roy de Navarre et enfin ecuier Sgr de Canchi, du Bus, Esselin, Wailly-les-Oisemont, le Maisnil, Eudin. Il etait certainement fils de Antoine du Hamel et de d(emois)elle Martine de Cuffé, quoi qu'il ait plut a Villers de Rousseville d'adopter dans la preuve de Mr de Canchi qu'il était fils d'Antoine du Hamel et d'une d(emois)elle de Carpentin dont il rapporte le contract de mariage evidament faux quand on rapproche les testament et codicille des dîts Nicolas du Hamel et Marie Sanson des 4 juin 1562 et 25 avril 1569* (= 1563 in ms. 568, zie p. 130) *devant Me Honoré Le Blond de celui du dit Antoine du Hamel et de la ditte de Cuffé en 1521 dont j'ai l'extrait.*

We merken op dat 'Cuffé' hier (in 1797) met een accent op de 'e' voorkomt, wat niet meer het geval is in de volgende genealogie van de Sansons (ms. 673)! We komen hier nog op terug.

Dit ms. is vooral voor ons belangrijk omdat het de eerste maal is dat Guillaume Cuffé als vader van Catherine, alsook Martine Cuffé en Guillaume Cuffé - nog een dochter en zoon van hem - hierin voorkomen. Dit is dus vanaf 1797.

Sanson – fonds du Grosriez – ms. 673 (Ao ±1750) - 1ste blad (BM Abbeville)

1345 pierre Sanson fils de pierre heritier de jeanne catine

Genealogie

41

De La famille Des Sanson D'abbeville

Qui sont Originaires Du bearn, province du Royaume de Navarre ou il y en a Encore d'Etablis;

Cette famille porte, d'or à trois Merlettes de Sable Becquettées Et pattées de Gueule, deux En Chef, Et une En pointe avec Cette devise — Ex forti dulcedo. voiez Ce qu'en dit Le pere Ignace Sanson, dans l'histoire Cronologique des Majeurs d'abbeville page 829 Et Suivantes;

Jacob Sanson, Est Le plus ancien de la famille, il vivoit l'an 1429 — Sous le Regne du Roy Charle Sept, Servant Sa Majesté En qualité de Cornette de Cavalerie, Lorsque La Pucelle d'orleans delivra la France de l'oppression des anglois, il Epousa Colaye Pintona Delle Angloise de la noble Maison des Pintona. de leur Mariage Sont issus trois Garcons Scavoir, Baltazar, Pierre, Et Jean qui ont laissé une nombreuse posterité, Et ont fait 3 Branches;

Premiere Branche

Baltazar Sanson Echevin En 1512 Sous la Magistrature de Jean Gaude, à Epousé Delle Jeanne Lamiré; Sœur de Gilles Lamiré Sr. de Caumont Greffier de la Maitrise d'abbeville. Et auditeur En ponthieu qui passe avec antoine Macherier Son Confrere le Contract de Mariage de Jean Mannessier, Et d'antoinette Le Roy Le 15 fevrier 1528;

Les descendans de Baltazar Comme de la Branche aisnée portent d'or Comme Jacob Sanson Chef de leur famille, à trois Merlettes, ou Sansonets de Sable 2, Et 1

Lamiré de Caumont porte d'argent à la Bande de Sable à 6 Billettes de Meme, 3 En Chef 2 Et 1, Et 3 En pointe posées En bande;

Nc. D'Eux Est issu Jean Sanson 1er du nom Seul Et fils unique;

Jean Sanson Echevin En 1516 Mort En 1543 Epousa Delle Catherine

Sanson - fonds du Grosriez - ms. 673 (Ao ±1750)

De auteur van dit manuscript staat er niet op vermeld. Het is duidelijk een ander schrift dan dit van de vorige beide msn. Het is maar onlangs (9/3/99) dat het mij is opgevallen dat dit de kopie kan zijn die door de vader Charles Lefebvre van de 'Onafgewerkte genealogie' is gemaakt. Hierna volgt opnieuw de tekst die ernaar verwijst (ms. 568, p. 1):

> *Déjà dans la branche de Berville, il avait été fait un travail qui n'a pas été achevé et que Charles du Grosriez, mon père, avait copiée.*

Daar ik graag deze genealogie wilde zien (zonder eigenlijk te weten dat ik haar in mijn bezit had, het is namelijk deze ms. 673!), heb ik getracht contact op te nemen met een afstammeling van de tak 'Sanson de Berville', die deze genealogie in zijn bezit kon hebben. Dit is tot op heden (13/3/99) nog niet gelukt en bovendien niet meer nodig. Gelukkig heb ik die volledig gefotografeerd (19 bladzijden). Wie de oorspronkelijke onafgewerkte genealogie samenstelde denken we te kennen uit de inleiding: iemand van de tak de Berville. Wanneer? Rond het midden van de 18e eeuw (= ca. 1750). We denken echter rond 1740, zie verder.

Wanneer die kopie door Charles Lefebvre is gemaakt, is niet gemakkelijk te bepalen. Daar we echter geen voorbeeld hebben van het schrift van Charles Lefebvre, zijn we ook nog niet volledig zeker dat dit de overgeschreven kopie is. Het zou echter logisch zijn dat hij inderdaad de auteur ervan is, daar dit ms. zich eveneens in het fonds du Grosriez bevindt. Charles Lefebvre is genealoog en in 1750 vijfendertig jaar. De transcriptie van dit eerste blad werd niet gemaakt, omdat het schrift voldoende leesbaar is. We vestigen de aandacht op de tekst onderaan dit eerste blad:

> *(...) D'eux est issus Jean Sanson, 1er du nom, seul et fils unique,*
> *Jean Sanson, eschevin en 1516, mort en 1543, epousa delle* ***Catherine***
> (begin p. 2) ***de Cuffe****, dont la noble famille porte (...)*

'Eschevin en 1516' is in strijd met de tekst van J. Sanson die '1493' vermeldt. '1516' wordt ook overgenomen in msn. 568 en 649 door zijn zoon. De auteur van deze 'Onafgewerkte genealogie' schrijft Cuffe (begin p. 2) in plaats van Cuffé, dus zonder accent, hoewel hij wel een accent zet op Lamiré.

Op p. 13 (zie hieronder) komt het jaartal 1784 (huwelijk van Jean-Louis Sanson de Frières met Jeanne Le Sellier) voor. Als we echter de tekst van deze bladzijde 13, die slechts uit vijf regels bestaat en kleiner is geschreven, bestuderen, komen we tot de vaststelling dat dit een ander schrift is. Het is het schrift van Charles-Claude Lefebvre, die ook talrijke annotaties in de marge maakte. Het verso van die p. 13 is blanco. Waarom is dit blad in het ms. volledig blank gelaten? Vermoedelijk om toe te laten deze familietak verder uit te bouwen ('onafgewerkt'?). Met uitzondering van '1784' komt als oudste jaartal in de tekst, '1748' (p. 7) voor. Om deze reden kunnen we stellen dat deze kopie kan dateren van 1750.

Ms. 673 - Généalogie Sanson, p. 13 (BM Abbeville)

> *Jean Louis Sanson ch^{er} (chevalier) Sgr de Frieres roteux fils unicque de Louis et de d^{elle} Jeanne Marie Nicolle le Scellier de Festonval né le 4 juin 1746 p(aroi)sse St Gilles a épousé le 16 mai 1784 delle Francoise Flavie Fidelie de Dompierre delle de Saucourt*
> *fille de Mr Nicolas de Dompierre et de d^{elle} Marie Elisabet Barbe le Sergeant dame de Saucourt.*

Sanson – fonds du Grosriez – ms. 649, p. 15 (BM Abbeville)

Cinquieme Branche

Cette Branche est Celle des Sanson, de la Bourse, ainsy nommer à Cause de leur Maison Sise sur le Marchez tenant au petit Echevinage ou bourdois, à la quelle pendoit autrefois pour Enseigne une Bourse, Ce quil se voit Encore au bas de la fenestre du premier Etage une bourse taillee sur la pierre En Relief; Cette Maison à passé d'abord à Charles Landrieu Et Ensuitte à Jean Landrieu à Cause de Jeanne Sanson sa Mere, depuis vendue à Duprez Md Bonnetier par les Sr nicolas, francois, Jean-Charles, Et pierre Michault Marchands, à qui elle Etoit Echue par heritage

Mathieu Sanson Sr de Thuy, 1er de Cette Branche, [Et Lun des fils puisnes de Jean Sanson 1er du nom Et de Delle Catherine de Cuffe. frere de Jean, 2e, ~~de Guillem~~, Et de Guillaume 1er tour porte fils de Baltazar qui Etoit fils aisne de Jacob Sanson] A Epousé Delle Marguerite Briet + dont la famille porte de Geule à la Croix dargent pleine Chargée de 5 hermines de Sable; d'ou Est issu Jean Sanson Echevin En 1545, sous la Magistrature de Jean Maupin, Seigneur de Belleucour, de Moufflers Et de la Bouvaque Conseiller au presidial d'abbeville, Et Charles Sanson qui à Epousé Claudine Le Roy – fille de guillaume Leroy Et de Marguerite duquesmont.

> nota un bail du 6 juin 1559 devant honoré le Blond prouve que Marguerite Briet ~~alors~~ veuve de Mathieu Sanson et Mre d'antoinette Sanson fiancee a jacques le Roy etoit Remariee alors a claude Lefebvre md a abbeville

Jean Sanson Sieur de Berlisse Echevin Comme il est dit Cy dessus En 1545, à Epousé Delle antoinette Cannesson, fille de Jacques Cannesson Et d'anne de St Blimond, Ce qui se trouve prouvé par son testament du 3 Mars 1565, Et par une Sentence de la Senechaussée de ponthieu du 8 May 1621; D'ou sont issus, vulfran Sanson dit Le Capitaine Sanson, andré Sanson Chanoine de St Vulfran, nicolas, Charles, Et Jean Sanson Echevin En 1589; antoinette qui à Epousé En 1559, Jacques LeRoy Seigneur de St Lau, Et de valines, Conseiller du Roy Elu En Election de Ponthieu, Et 4 fois Majeur d'abbeville, scavoir En 1580, 1584, 1585, Et 1587 fils de Guillaume LeRoy Laisné Et de Delle Marguerite duquesmont dont Est issu posterité LeRoy porte d'azur à 3 Eussons d'argent Chargés Chacun d'une Croix patée de Gueulles ou d'azur. Le Contract de Mariage de Jacques LeRoy Et d'antoinette Sanson passée devant Le devin Et Catuin notaires En 1559 porte quelle Est fille de Mathieu

> [interlinear note above "fille de Jacques Cannesson": Ce qui ne peut être puisque le mariage de [illegible] 1565]

> nota, qu'andré Et antoinette Sanson sont issus de Mathieu Et non pas de Jean,

Wat is nu het belang van dit handschrift voor onze genealogie?

Daar is in de eerste plaats het verschijnen van Gailliot Sanson als zoon van Jean Sanson en Catherine de Cuffe. Hierna volgt een gedeelte van de tekst van pp. 1, 2, 5 en 15:

> *(p. 1) Jean Sanson, échevin en 1516, mort en 1549, épousa d(emois)elle Catherine (...)*
>
> *(p. 2) de Cuffe, dont la noble famille porte: d'azur à la bande d'or chargée de trois roses de gueules. D'eux sont provenus plusieurs enfants, qui ont fait aussi branche, savoir: Jean, 2ième du nom; Gaillot; Guillaume et Mathieu; Marie; Perrine; Barbe et Gillette Sanson. (...)*
>
> *(p. 5) Galliot Sanson, fils puîné de Jean Sanson et d(emois)elle Catherine de Cuffe a épousé d(emois)elle Marie Carette, dont n'est issue qu'une fille qui ne peut par conséquent pas former une branche; cette fille se nommait Marie Sanson qui a épousé Nicolas Duhamel, élu, Sgr de Canchy, majeur en l'annee 1547 qui ont fondé et fait bâtir une chapelle à Frireulles qui existe encore. Duhamel Canchy porte d'azur à la bande d'or chargée de 3 doubles roses de gueules. Le contrat de mariage dud(it) Nicolas Duhamel avec d(emois)elle Marie Sanson est du 18 février 1528 aux registres d'Antoine Machernier, auditeur à Abbeville, signé de lui et de ... (sic). Par le contrat elle y est ditte fille de Galliot Sanson, Sr de Berlise et de ... (sic), assisté de noble homme Pierre Hiver, licencié es loix; de noble homme Pierre Le Roy, écuyer, Sr du Mesnil; d'Adrien de St. Souply, écuyer, Sr de Watteblery, ses parents.*
>
> *(p. 13) Jean Louis Sanson ch(evali)er Sgr de Frières, Zoteux, fils unique de Louis et de delle Jeanne Marie Nicolle le Sellier de Festonval né le 4 juin 1746, p(aroi)sse St. Gilles a épousé le 11 mai 1784 Françoise Marie Fidelie de Dompierre delle de Saucourt, fille de Mr Nicolas de Dompierre et de delle Marie Elisabeth Barbe Le Sergeant, dame de Saucourt (zie fotokopie p. 139 onderaan)*
>
> *(p. 15) Cinquième branche*
>
> *Cette branche est celle des Sanson de la Bourse, ainsi nommée à cause de leur maison, sise sur le marché, tenant au petit échevinage ou boudoir, à laquelle pendait autrefois pour enseigne une bourse et (...)*
> *Mathieu Sanson, Sr de Thury, 1er de cette branche, (et l'un des fils puînés de Jean Sanson, 1er du nom et de d(emois)elle Catherine de Cuffe, frère de Jean 2ième; de Gaillot, et de Guillaume 1er, tous petits-fils de Baltazar, qui était fils aîné de Jacob Sanson) a épousé d(emois)elle Marguerite Briet dont la famille porte de gueules à la croix d'argent pleine, chargée de 5 hermines de sable (...)*

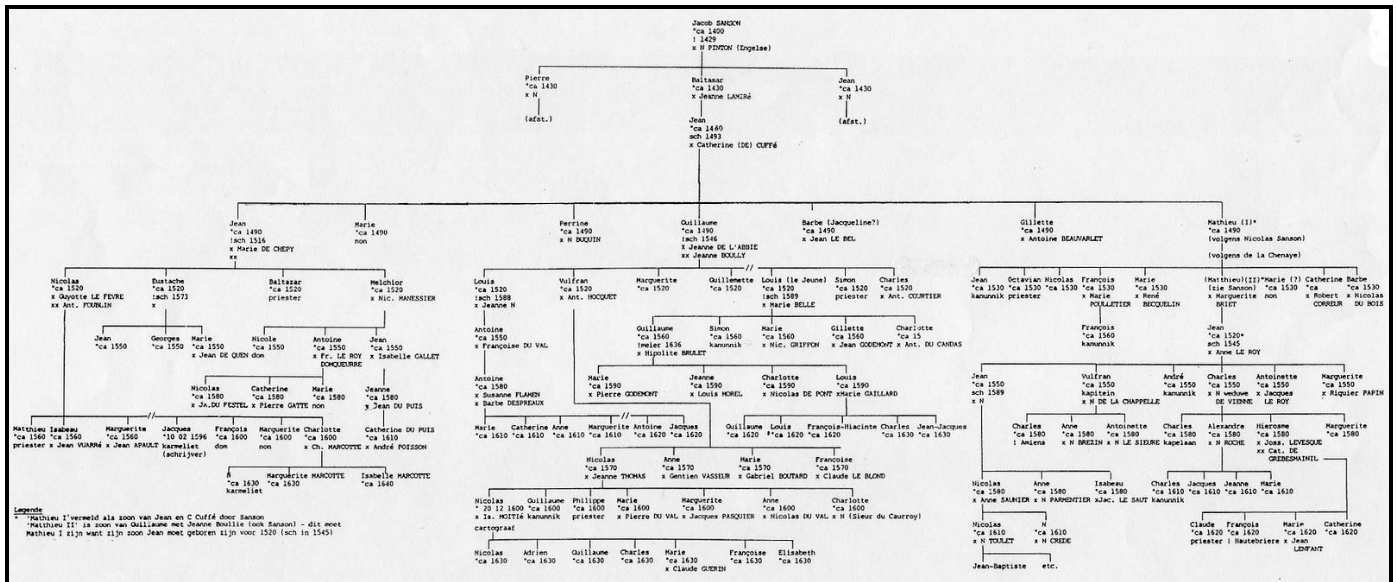
In de rand van deze laatste paragraaf bevindt zich een nota die hieronder volgt, maar echter betrekking heeft op Marguerite Briet (en niet op het doorhalen van 'de Gaillot'):

> *Un bail du 6 juin 1559 devant M(aîtr)e Honoré le Blond prouve que Marguerite Briet alors veuve de Mathieu Sanson et mère d'Antoinette Sanson fiancée à Jacques le Roy était remariée alors à Claude Lefebvre m(archan)d à Abbeville.*

Ik vraag mij af waarom 'de Gailliot' op p. 15 is doorstreept? Dit is zeker onze aandacht waard, omdat het precies 'Gailliot' was die ontbrak bij J. Sanson (1657) en voor ons belangrijk is om de herkomst van het familiewapen van de Duhamels te achterhalen. Waarschijnlijk is de doorstreping niet uitgevoerd door de kopiist (= Charles Lefebvre?), want dan zou hij dit op de voorgaande bladzijden (2 en 5), waarop 'Gailliot' eveneens voorkomt, ook gedaan hebben. Voor wie zou die kopie bestemd zijn geweest? Misschien voor Sanson de Frières? Die heeft misschien slechts het handschrift bestudeerd vanaf p. 15. Met 'bestudeerd' bedoel ik dan: vergeleken met het gedrukte werk van J. Sanson van 1657. Hij zal vastgesteld hebben dat 'Gailliot' er niet in voorkwam en kan om die reden de naam hebben geschrapt.

J. Sanson,* L'Histoire généalogique des comtes de Pontieu …, *Paris, 1657

Samenvatting in tabelvorm van de genealogie Sanson

Toevoeging 2013:

Het volledige werk van J. Sanson is ook op het internet te consulteren, weliswaar in een bewerkte vorm, met o.a. ingekleurde wapenschilden in *Les manuscrits "Siffait"*:
http://www1.arkhenum.fr/bm_abbeville_livres/_app/index.php

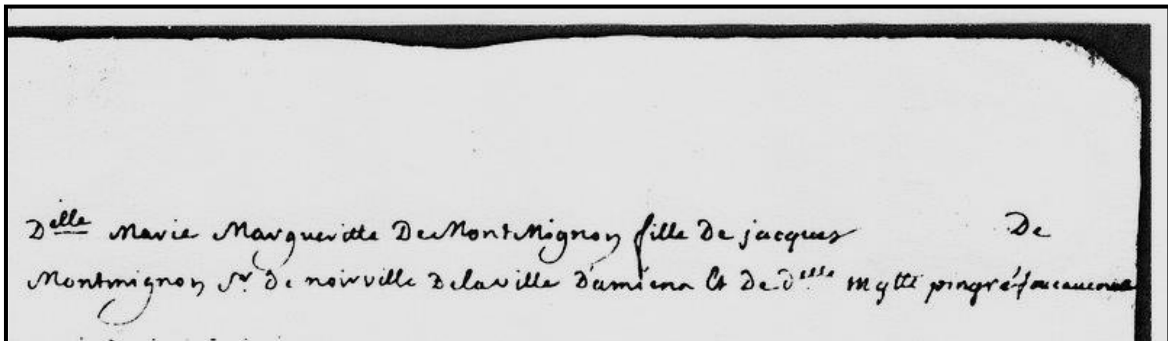
Volgens J. Sanson is in zijn werk, *L'histoire chronologique des maieurs ...,* een Philippe le Bel 'maïeur' in Abbeville in 1606 en de auteur schijnt hem te hebben gekend. Zijn wapenschild is hetzelfde als dit van Jehan le Bel in 1573 (zie het ms. Waignart). J. Sanson schrijft (p. 795):

> I 'ay conferé quelque fois avec ce maieur, qui estoit un personnage grave, posé, iudicieux, honorable et honnorant la vertu en toute fortes personnes.
>
> Il haiisait naturellement les esprits fourbes, les ceurs doubles, les grands parleurs, les mocqueurs, les libertins, les trompeurs, ceux qui promettent beaucoup et tiennent peu.
>
> Il avoit esté esleue fort vertueusement en sa ieunesse, par son ayeule fort sage, de la tige de l'ancienne famille des Sansons.

Deze 'ayeule' (aïeule = grootmoeder) naar wie hij hier verwijst is natuurlijk volgens hem Barbe ofwel Jacqueline Sanson. We weten ondertussen nu dat volgens ms. 568 het Jacqueline is, althans volgens Charles-Claude Lefebvre.

Op de blokjesgenealogie 1 (zie p. 149, bovenaan links) is de tak van Jean-Louis Sanson de Frières geëindigd met de geboorte van twee naamloze kinderen, namelijk een meisje in 1744 en een zoon in 1746. Daar zij geen naam hebben gekregen, zal deze blokjesgenealogie vermoedelijk in opdracht gemaakt zijn geweest van een lid van de stam 'de Berville'. Deze kan in 1750 opgesteld zijn, vermoedelijk toen Charles Lefebvre de kopie maakte van de 'Onafgewerkte genealogie'.

Waarom nu dit ms. niet afgewerkt is vindt misschien zijn reden in het feit dat de kinderen van Robert Vulfran Sanson er niet meer in vermeld zijn (een dochter van hem, Françoise Victoire Sanson is geboren in 1748, zie blokjesgenealogie 1, p. 149, bovenaan links). De laatste bladzijde van het ms. (p. 19, zie hieronder) eindigt inderdaad nogal bruusk, namelijk met het huwelijk van Robert Vulfran Sanson met Marie Margueritte de Montmignon. Het kan ook zijn - daar er tussen 1748 en 1784 (huwelijk tussen Jean-Louis Sanson en Le Sellier) geen verdere genealogische gegevens in het geschreven manuscript meer voorkomen - dat het na 1784 was dat Charles-Claude Lefebvre, de zoon van Charles, slechts toen deze kopie in handen heeft gekregen. Deze genealogie was dus zeker niet afgewerkt.

Delle Marie Margueritte DeMontMignon fille de jacques De Montmignon Sr de noirville delaville damiens Et De delle mgtte pingré foucaucourt

Delle Marie de Montmignon fille de Jacques de Montmignon Sr de Noirville d'Amiens et Delle M(argueri)tte Pingré (de) Foucaucourt

Voor een beter begrip te krijgen van hoe de stamboom der Sansons er uitziet, hebben we hiernaast een synthese in de vorm van een graatgenealogie gemaakt van de (ingewikkelde) tekst van de genealogie van Sanson beschreven door J. Sanson in 1657 (een gedeelte van de tekst is gefotokopieerd in III, p. 129).

In ditzelfde ms. vond ik nog enkele graatgenealogieën (blokjesgenealogieën) van de Sansons. Hierna volgt de beschrijving:

> 1. Linker- en rechterdeel die kunnen opgemaakt zijn door Charles Lefebvre (het is hetzelfde schrift als dit van het hier besproken ms.). Het rechterdeel (p. 149), bevattende de tak 'de Berville', is waarschijnlijk bijgewerkt door Louis Frederic Baltazar Sanson de Berville zelf (ander geschrift). Het jaartal 1791 dat eveneens op dit rechterdeel voorkomt is zeker door hem bijgevoegd, want Charles Lefebvre is in 1790 reeds overleden. Een andere datum die er op voorkomt is 1780 en is waarschijnlijk hetzelfde schrift van de opsteller van dit stuk (dus van Charles Lefebvre). Dit kan er echter op een later tijdstip bijgevoegd zijn.
>
> 2. Een linker- en rechterdeel (kladwerk) dat duidelijk een ander schrift is - vermoedelijk dit van de oorspronkelijke auteur van de 'Onafgewerkte genealogie' - heeft als grootste jaartal: 1736. Een tweede bewijs van de ouderdom van dit document vinden we in de oude schrijfwijze van de 'e' (omgekeerd). Op het linkerdeel komt de naam voor van 'Philippes Le Bel, conte (= comte)' in een andere schrijfwijze. Rechts onderaan komt in een recenter schrift een nota voor waarin Marguerite Sanson (gehuwd o.a. met Jacques Regnault) de dochter kan zijn van Jean Sanson (x Mauvoisin) en kleindochter van Pierre Sanson (x d'Arrest) en afstammen van Pierre Sansom (sic), jongere broer van Balthazard, zoon van Jacob. 'Sansom' wordt hier met 'm' geschreven: een schrijfwijze die nogal voorkomt.
> De blokjesgenealogie 2 dateert van na 1736. Dit is het recentste jaartal dat er in voorkomt. Om deze reden lijkt mij het jaartal 1740 geschikt voor de samenstelling van deze blokjesgenealogie.

We willen hier even terugkomen op de naam 'Philippes le Bel'. Volgens J. Sanson zou Jean le Bel gehuwd zijn met Barbe ofwel Jacqueline Sanson, dochter van Jean Sanson en Catherine Cuffé (p. 830, zie originele tekst in III, 129). In het ms. 673 beschrijft Charles Sanson de verwantschap als volgt (p. 2):

> *Barbe Sanson a épousé hh. Jean Le Bel seigneur d'Huchenville et le Maisnil, juge consul en 569 et majeur en 1573 dont la famille porte (...). D'eux est né Jean Le Bel qui à épousé Jacqueline Sanson. Laditte Barbe a épousé en 2ième noces Nicolas Lefebvre*.

Het probleem van J. Sanson ('Barbe' of 'Jacqueline'?) heeft Charles hier mooi opgelost, maar is dit waar? Het ms. Waignart (zie p. 234) bevestigt inderdaad dat Jean Le Bel inderdaad meier was in 1573 en dat zijn schoonouders Jean Sanson en Catherine Cuffé zijn.

Laten we nu eerst nog eens zien wat zijn zoon, Charles-Claude Lefebvre, erover schrijft in het ms. 568 (p. 7):

> *Barbe Sanson dame du fief de St.-Georges en Huchenneville qu'elle acquit (...) en 1560 (...)*
>
> *mariée 1° avant 1513*
>
> *à hh. Jehan le Bel (...)*
>
> *2° avant le 8 mars 1553*
>
> *à hh. Nicolas Lefebvre (...)*

Als dit juist is en vermoedelijk is dit zo, dan zal het inderdaad Jacqueline Sanson (wie is zij?) zijn die gehuwd was met de zoon van Barbe Sanson, die meier was in 1573. Dit jaartal lijkt ons in ieder geval aannemelijker. Volgens het ms. Waignart (p. 234-35) is de meier van 1573 geboren in 1523 en overleden in 1568. Hij kan dus niet gehuwd zijn vóór 1513 zoals Charles-Claude Lefebvre beweert in het ms. 568! De familiewapens van Sanson en Cuffé die in het ms. Waignart voorkomen als zijnde van de ouders van Sanson, zijn dus van de grootouders. Als vader en zoon dezelfde voornaam dragen leidt dit nogal dikwijls tot problemen!

De blokjesgenealogie 2 is zeer belangrijk omdat zij volgende gegevens bevat die door Charles Lefebvre (en door zijn zoon in het ms. 568) zonder commentaar werden overgenomen en dateren van rond 1740:

1. De echtgenote van de stamvader van de Sansons, Jacob heet 'Colaye' Pinton.

2. De zoon van Jacob: Balthazar, was schepen van Abbeville in 1512 (als we de blokjes moeten geloven!).

3. Jean Sanson, de zoon van Balthazar, is schepen in 1516 (in plaats van 1493) en was gehuwd met Catherine de Cuffe.

4. Gaillot komt er op voor als zoon van Jean en Catherine de Cuffe, heer van Berlise, gehuwd met Marie Carette.

Charles Lefebvre schrijft hier 'Cuffé' als Cuffe en dit wordt ook zo geschreven in zijn graatgenealogie en in de twee vroegere kopieën. Waarom zet zijn zoon Charles-Claude Lefebvre een accent op de 'e'? Misschien omdat hij de naam zo geschreven heeft zien staan in het werk van J. Sanson van 1657? Als de naam vroeger met een stemhebbende 'e' eindigde, zou slechts vanaf 1530 de naam Cuffé als Cuffé kunnen zijn geschreven in gedrukte teksten. De normale schrijfwijze voor een stemhebbende 'e' aan het einde van een woord, zou toen 'et' (of 'er') moeten zijn geweest (zie III, 111). In de handgeschreven teksten komen dus 'et' en 'er' voor, zoals 'Cuffet' in de volgende tekst, mij opgestuurd door de heer Balandra (B11, 25/6/98) in het artikel 'La taxe des pauvres à Abbeville en 1588', door de Brandt de Galametz, zie de *Mémoires de la Société d'Emulation d'Abbeville*, Abbeville, 1884, p. 218:

La paroisse Sainct W(u)lfran de la Chaussée (p. 213)

De laultre Lectz de la rue (Chaussée d'Ocquet, 'à la main gauche')

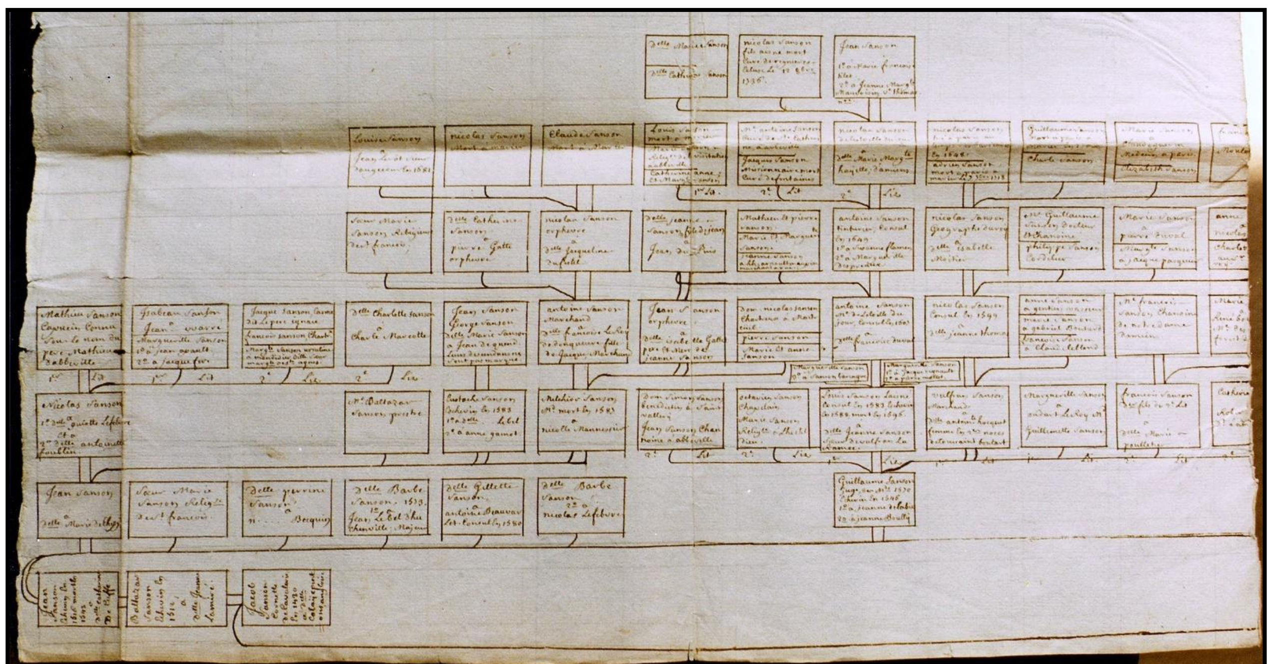
(...)	
Pierre le Febure,cuisinier	xii. d. (deniers)
Alexandre Cuffet	vi. d.
Nicolas Floury	ii. d.
(...)	

De naam 'Cuffé' werd hier dus met 'et' geschreven en ook zo uitgesproken. Nog veel belangrijker is echter dat er dus minstens één mannelijke afstammeling 'Cuffé', geboren ca. 1540-1550, van Guillaume Cuffé, meester chirurgijn-barbier, is geweest (we hadden hier kunnen schrijven: 'van Guillaume, zoon van Guillaume, de meester chirurgijn-barbier, maar we zijn niet volledig zeker dat beiden verschillende personen zijn, hierover verder meer). Hij behoorde niet tot de armen van de stad (het grootste deel van de bevolking), daar hij een taks om de armen te onderhouden, moest betalen. Hij kan een broer zijn geweest van onze Jacob Cuffez van Bamières (Bonnières?) (zelfde leeftijd).

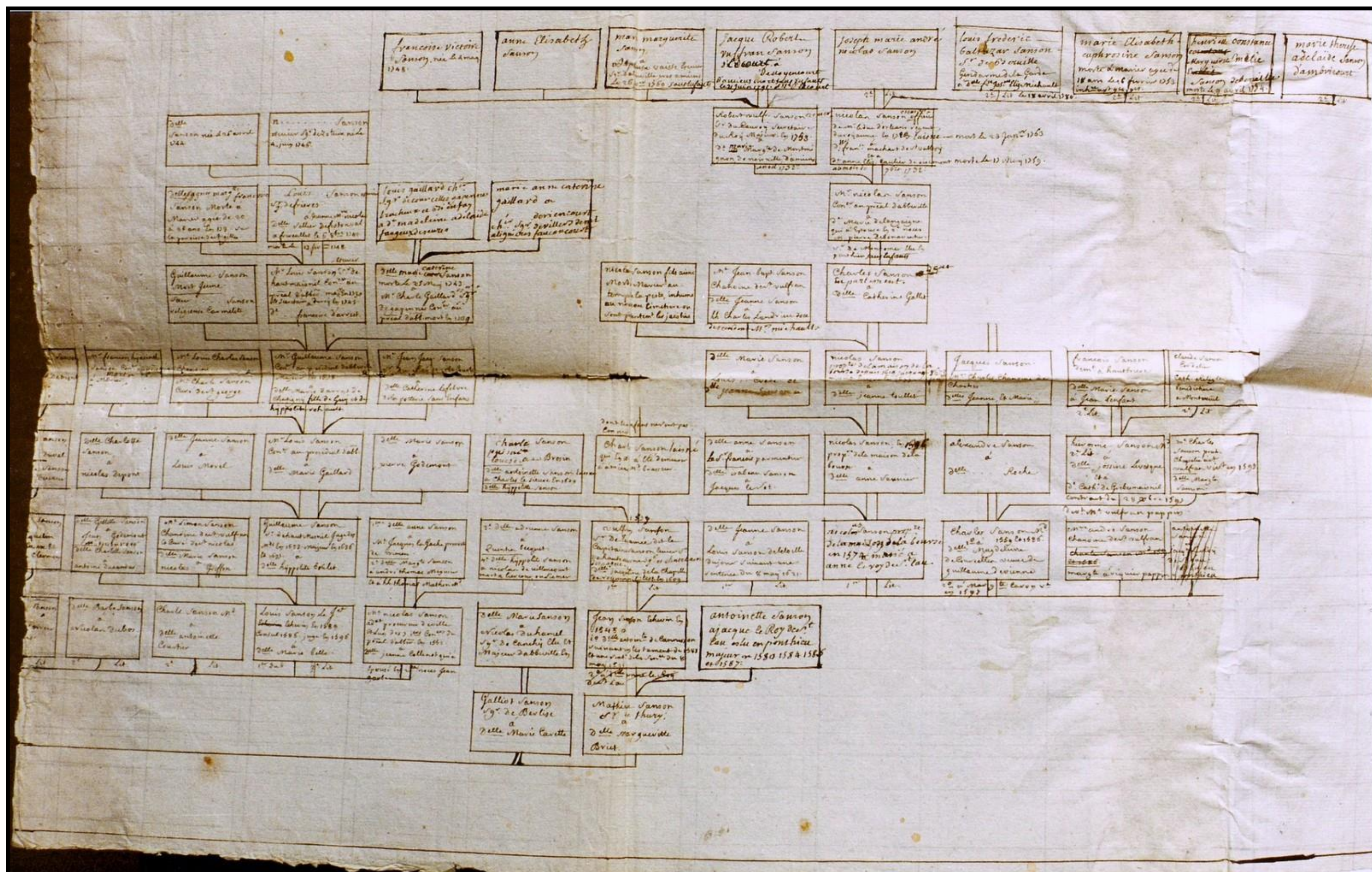
Hier is geen verwarring mogelijk met 'Gaffé' (zie verder), want er komt in diezelfde lijst ook een Jean 'Gaffet' voor (p. 203 'rue de la Briollery', paroisse de Saint-Gilles). Hij moest 3 'sols' betalen, m.a.w. zesmaal zoveel als Alexandre Cuffet, want er waren 12 deniers (= penning) in 1 'sou' (= stuiver). De pastoor van St.-Wulfran betaalde 4 s. De rijksten (slechts 5 personen) betaalden 12 s, wat overeen kwam met drie dagen werk door een arbeider. Het gaat hier over een wekelijks te betalen taks. De armsten (van de rijken!) betaalden slechts 2 deniers.

Daar in 1588 naast 'Cuffet' ook 'Gaffet' voorkomt kunnen we misschien stellen dat er toen (in 1588) geen familierelatie bestond tussen beide personen. We kunnen echter niet met zekerheid zeggen dar er 100 jaar vroeger geen relatie was, omdat toen de juiste spelling van de familienamen nog niet vast lag. Om deze reden wordt de naam 'Gaffé' in dit werk ook behandeld.

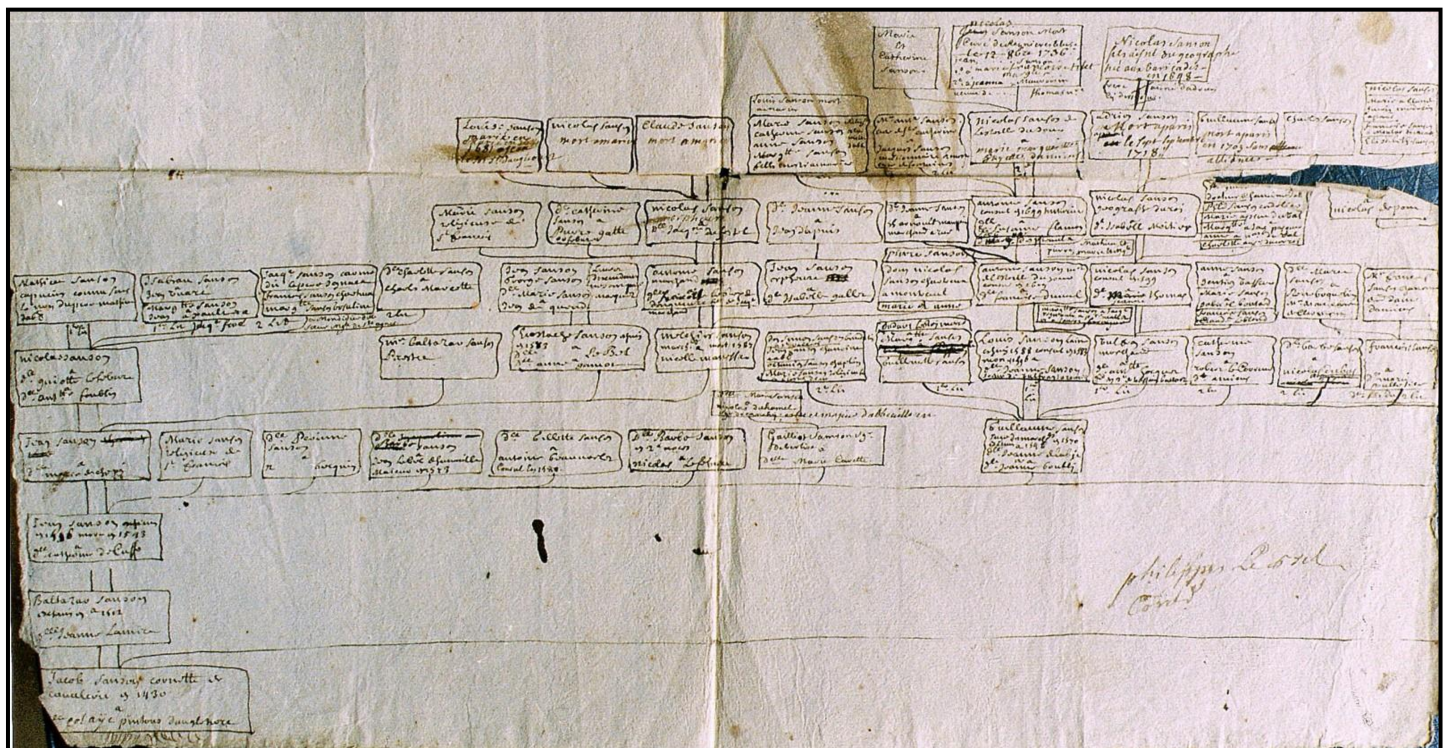
Ms. 673 (BM Abbeville)

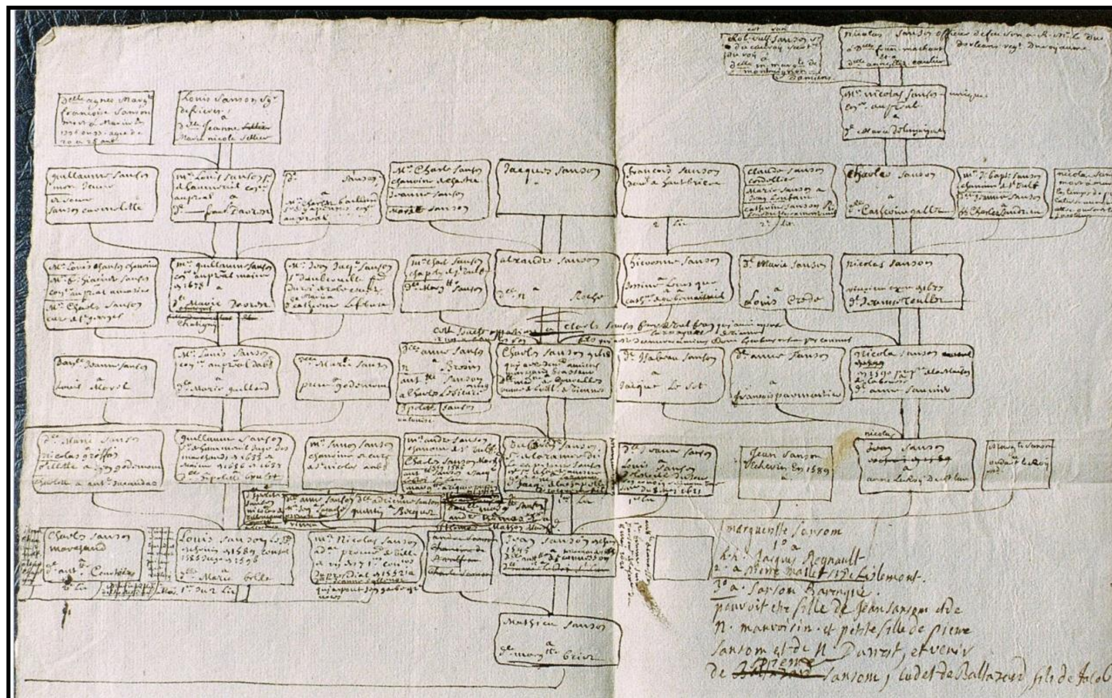
Ms. 673 (BM Abbeville)

Ms. 673 (BM Abbeville)

Ms. 673 (BM Abbeville)

Daar het voorkomen van een 'Cuffet' in 1588 in Abbeville zeer belangrijk is, dacht ik eventueel het overlijden van Alexandre Cuffet te vinden in de nog bestaande parochieregisters. Op mijn vraag naar oude parochieregisters van Abbeville om er eventueel het overlijden van Alexandre Cuffet in te vinden kwam op 17 februari 1999 het volgend antwoord van de 'Bibliothèque municipale':

> Suivant l'ancienne division des paroisses d'Abbeville, la Chaussée d'Hocquet faisait partie de la paroisse Saint Paul. Hors, nous ne possédons les tables des registres de catholicité de cette paroisse que pour la période 1700-1791. Quant aux registres eux-mêmes, ils démarrent en 1579, mais ne concernent que les actes de baptême, et sont très difficilement lisibles. (...)

Echter volgens het hierbovenvermelde document *La taxe de pauvres à Abbeville en 1588*, behoorde de 'Chaussée d'Ocquet' tot de parochie St.-Wulfran de la Chaussée. Ook voor deze parochie zijn er geen vroege registers; zij beginnen maar vanaf 1645, volgens J. Estienne, *Etat sommaire des registres paroissiaux d'Etat-Civil aux AD de la Somme*, 1928, (ARA). In deze lijst staan ook de parochie Saint-Paul vermeld met 107 haarden in 1709 en de registers beginnende vanaf 1641.

Om het overlijden van Jean Gaffet terug te vinden is het al even slecht gesteld. In St. Gilles beginnen zij maar vanaf 1647 ('Geboorten' vanaf 1625). Het enige register van de talrijke kerken in Abbeville dat voor ons belangrijk kan zijn is een doopregister, beginnende vanaf 1545, van de parochie van Saint-Eloi. Dit is echter een zeer kleine parochie (60 haarden in 1709, terwijl er in Saint-Wulfran de la Chaussée toen 500 haarden waren). Saint-Gilles was de grootste parochie met 596 haarden in 1709.

De naam 'Cuffe' kan inderdaad overgegaan zijn in 'Cuffé'. Als het inderdaad 'Cuffe' was, is het nog altijd mogelijk dat de naam van Engelse oorsprong is. In het zuiden van Engeland komt die naam ook voor en nog wel op dezelfde wijze geschreven (zie het vorig hoofdstuk).

Nog een belangrijk punt is de verwijzing door Charles-Claude Lefebvre op p. 4 van het ms. 568, naar de *'généalogie manuscrite'*, m.a.w. naar de kopie van zijn vader (ms. 673), waarin verwezen wordt naar het wapenschild van de Cuffés. De tekst is echter identiek aan deze van J. Sanson van 1657. Ik was o.a. zeer benieuwd naar de juiste beschrijving (of tekening) van dit wapenschild. Ik hoopte te doen te hebben met een document van vóór 1657. Daar dit document echter rond 1750 tot stand kwam, leert dit ons helemaal niets nieuws over dit wapenschild en is het oudste document tot op heden het boek van J. Sanson van 1657.

In verband met bovenstaande paragraaf komen we hier terug op de tekst van de La Gorgue-Rosny (III, 109):

> CUFFE. A Abbeville. Porte d'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules. Un Guillaume Cuffé était chirurgien à Abbeville. Catherine Cuffé ou de Cuffé, alliée à Jean Sanson, échevin d'Abbeville en 1493.

De cruciale vraag is nog steeds: waar heeft de La Gorgue-Rosny die gegevens gevonden? J. Sanson spreekt niet over Guillaume Cuffé. Die naam kan hij hebben gevonden in het ms. 568 van Lefebvre. In dit ms. staat echter dat Jean Sanson schepen was in 1516 en niet in 1493 wat J. Sanson beweert. Hij zal minstens twee bronnen hebben gebruikt, waarvan de eerste zeker het werk van J. Sanson is van 1657 ('schepen in 1493'). Is zijn tweede bron du Grosriez?

Misschien heb ik de sleutel tot het antwoord hierop gevonden bij de La Gorgue-Rosny zelf, namelijk in zijn beschrijving van de familie Duhamel in zijn *Recherches généalogiques sur les comtes de Ponthieu ...,* pp. 719-720, waar hij het volgende zegt:

> Du Hamel, à Abbeville, porte d'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules (D. Grenier, Waignart.) - Jean du Hamel, père de Jean, à Abbeville, 1400, 1405. Selon le ms. **de D. Grenier**, Antoine du Hamel, dernier échevin d'Abbeville en 1511, épousa Martine Cuffé, d'ou Nicolas (...)

Brief van de bibliotheek van Abbeville van 10 maart 2000 (gedeeltelijk)

En ce qui concerne Pierre WAIGNART, j'ai le plaisir de vous adresser les photocopies extraites du Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque d'Abbeville - Abbeville, Impr. Eugène Caudron, 1885, relatives aux manuscrits laissés par cet avocat abbevillois.
En outre, on trouve dans le folio 4 Vo du manuscrit 251 Armorial de Waignart conservé à la Bibliothèque municipale d'Abbeville, une notice manuscrite sur WAIGNART par M. DELIGNIERES DE BOMMY. Je me permets de vous faire un bref résumé des éléments les plus marquants de cette notice:

- Pierre WAIGNART est né en 1571. Il est le fils de Me Antoine WAIGNART, avocat substitut du Procureur du Roi à Abbeville, et de Melle Izabeau LE BOUCHER D'AILLY sa première femme.
- Il fut avocat à Abbeville et se maria par contrat du 29 mars 1597 devant Me Robert GAILLARD à Melle Marie GRIFFON, fille de feu Mr François GRIFFON et de Melle Anne CHAVETON.
- Il est mort le 8 octobre 1631. Il fut inhumé à Saint Vulfran.
- Il a laissé postérité masculine actuellement éteinte, mais des filles mariées dans la famille LEFEBURE DE WADICOURT et BECQUIN dont la postérité subsistait en 1812.
- Il est l'auteur d'une histoire manuscrite du Ponthieu en 4 volumes petit in fol. très épais, d'une écriture très serrée, et d'un volume de généalogie d'un genre un peu singulier, mais estimé.

Beschrijving van de manuscripten van Waignart

Uit: *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque d'Abbeville*, Abbeville, 1885, pp. 71-73 (hertypt).

MANUSCRITS DE WAIGNART

Pap.; 5 vol.; 1696 ff. pour les quatre premiers volumes et 502 ff. pour le cinquième volume; XVII siècle; rel. en parch.; 300 millimètres sur 200.

L'auteur de ces mss, Pierre Waignart, avocat à Abbeville, est né dans cette ville en 1571; il y mourut en 1631; il « a composé quatre volumes in-folio, dit le P. Ignace, où sont continués *les choses remarquables qui sont arrivées en tous les royaumes de l'Europe, depuis environ cinq cens ans*, et où il a dépeint de sa propre main les armoiries de ceux dom il traite en ses œuvres, et spécialement des mayeurs et des échevins. Cet ouvrage est fort rare et curieux ... » (1). Ce qu'oublie de dire le P. Ignace, c'est qu'il a puisé à pleines mains dans ces mss. pour les deux ouvrages qu'il a publiés sur sa ville natale. - Les 173 premiers feuillets du premier volume contiennent la généalogie des rois de France et celles des maisons de Bourbon, d'Orléans, de Champagne, de Bretagne, de Montmorency, de Saint-Blimont, de Rambures, de Rivery, de Cornu, d'Yver, de Waignart, de le Roy de Saint-Lau, etc., etc. - On lit sur la feuille de garde de ce premier volume: « Avertissement mis le 28 octobre 1765: On peut regarder ces manuscrits comme les matériaux dont s'est servi le P. Ignace de Jésus-Maria pour l'histoire des mayeurs d' Abbeville, imprimée, dont il fut l'auteur. La forme est la même pour ces deux ouvrages; l'un et l'autre commencent à Gonthier Patin, premier mayeur. Sous chaque année de la dignité d'un mayeur, ils y ont placé des faits arrivés aux extrémités de l'Europe et qui n'ont pas plus de rapport à l'histoire du Ponthieu que l'Amadis des Gaules avec l'histoire de l'Église. Quelques dates stériles des événements du pays qu'on y rencontre sont comme noyées dans un limon de choses étrangères. Quand le lecteur voudra se donner la peine de les dégager et de les voir, il devra suivre pour guide de ses recherches les armes du Ponthieu ou celles de sa capitale qui sont toujours illuminées (sic) aux pages où il est question de ces lieux. Sans cette précaution, il sera bientôt ennuyé de s'embarrasser dans ce fatras dégoûtant. - Je ne doute pas que la partie du blason ne puisse être utile à quelques personnes. Tout le reste est imprimé avec plus d'exactitude dans les histoires de France. Ce manuscrit d'un bout à l'autre devient de très peu d'importance par ces raisons. Le style de M. Waignart n'est pas plus brillant que la matière; mais sa patience à compiler un si long travail est vraiment admirable. » - Les blasons sont très nombreux: on en compte dix-sept sur la même page; il s'en trouve jusqu'à trente sur quelques-unes. Ces mss. sont écrits sur 2 colonnes et comptent 48 lignes en moyenne à la page. La suite des maïeurs commence au feuillet 176e du premier volume et se continue jusqu'à la fin du quatrième volume. Cette indigeste compilation d'histoire locale et d'histoire générale formerait la matière de plus de quinze volumes in-8e. Le cinquième volume est un résumé des quatre premiers; on trouve à la fin la mention suivante de la main du P. Ignace: « Avertissement au lecteur: Ce manuscript, avec trois ou quatre autres volumes manuscripts de mesme grandeur, traittans de mesme matière des majeurs d'Abbeville, escrits de la propre main de maistre Pierre Vuaignart, advocat, ont esté donnez au couvent des Peres Carmes Deschaussez d'Abbeville par Monsieur Vuaignart son fils, conseiller du Roy au siege Présidial. Et comme cecy est tres veritable je l'ai signé de mon nom le samedy huictiesme jour de juin veille de la Pentecoste mille six cens cinquante et huict. F. IGNACE-JOSEPH DE JESUS MARIA, religieux Carme Deschaussé. » Sur la garde du tome II, on lit sur un carré de papier non signé: « A donner après moi à la Bibliothèque de la ville, ne l'ayant reçu des Carmes en dépôt qu'á cette condition. (handgeschreven bijgevoegd: *Traullé*)

No 10 des manuscrits du Catalogue de 1836-1837. - Provenance inconnue.
Hij vermeldt hier dus met betrekkelijke zekerheid dan Antoine Duhamel met Martine Cuffé is gehuwd en dat hij dit heeft gevonden bij 'D. Grenier'. Wie is deze persoon? Per toeval vind ik die naam in het computerbestand van de KB in volgend artikel van Roland Delmaire, getiteld 'Trouvailles monétaires anciennes en Picardie d'après les manuscrits de dom Grenier' (dom < Lat. dominus en is de gewone titel van benedictijner abten en priesters) in *Revue archéologique de Picardie*, 1982, pp. 119-136. Hierna volgt een gedeelte van de inleiding van dit artikel:

> (p. 119) Quand dom Grenier mourut, en mai 1789, il laissait inachevée une Histoire de Picardie à laquelle il travaillait depuis près de 40 ans. Durant toute cette période, il avait, avec ses collaborateurs, dépouillé les cartulaires et les archives, interrogé les chercheurs et les curieux, recopié de nombreux ouvrages concernant la région ou des manuscrits s'y rapportant. Tout cela serait aujourd'hui perdu si, par bonheur, une bonne partie des notes de dom Grenier n'avait guère fini par échouer au début du XIXe siècle à la Bibliothèque Nationale: elles constituent au Département des manuscrits l'essentiel d'un fonds désigné sous le nom de Collection de Picardie (279 volumes sur les 352 de ce fonds). De cette énorme masse de documents, seul un chapitre que l'auteur avait fini de rédiger fut publié en 1856 par Dufour et Garnier à l'instigation de la Société des antiquaires de Picardie sous le titre d'Introduction à l'histoire générale de la province de Picardie. Le reste, impubliable tel quel, a été utilisé de façon ponctuelle par les chercheurs sans faire l'objet d'une étude systématique.

Volgens deze inleiding gaat het hier over een zeer groot fonds daar er al 279 delen zijn over Picardië. Daar men per dag slechts vijf werken mag aanvragen zal het zeker niet eenvoudig zijn om Martine Cuffé daarin te ontdekken! Daar zij voorkomt in het ms. 179 van Buteux (zie verder in het hoofdstuk over Buteux), kan dom Grenier dit ms. (gedeeltelijk) hebben gekopieerd. In de gedrukte boekenlijst van de *Bibliothèque nationale* komt hij verschillende keren voor. Een voorbeeld (vermeld in de hierboven gekopieerde inleiding):

> GRENIER (Dom Pierre-Nicolas). Introduction à l'Histoire générale de la province de Picardie, par Dom Grenier,... publiée d'après le manuscrit de la Bibliothèque impèriale, par Ch. Dufour et Jos. Garnier. Amiens, impr. de Duval et Herment, 1856, in 4°, XIV - 597 p. (Mémoires de la Société des antiquaires de Picardie. Documents inédits concernant la province. T. III.)

Om de complexiteit van dit fonds te illustreren volgt hier nog een referentie uit: ‘Notice genealogique sur la famille du Grosriez en Picardie’ in *Annuaire de la noblesse de France*, 1888 (zie p. 114):

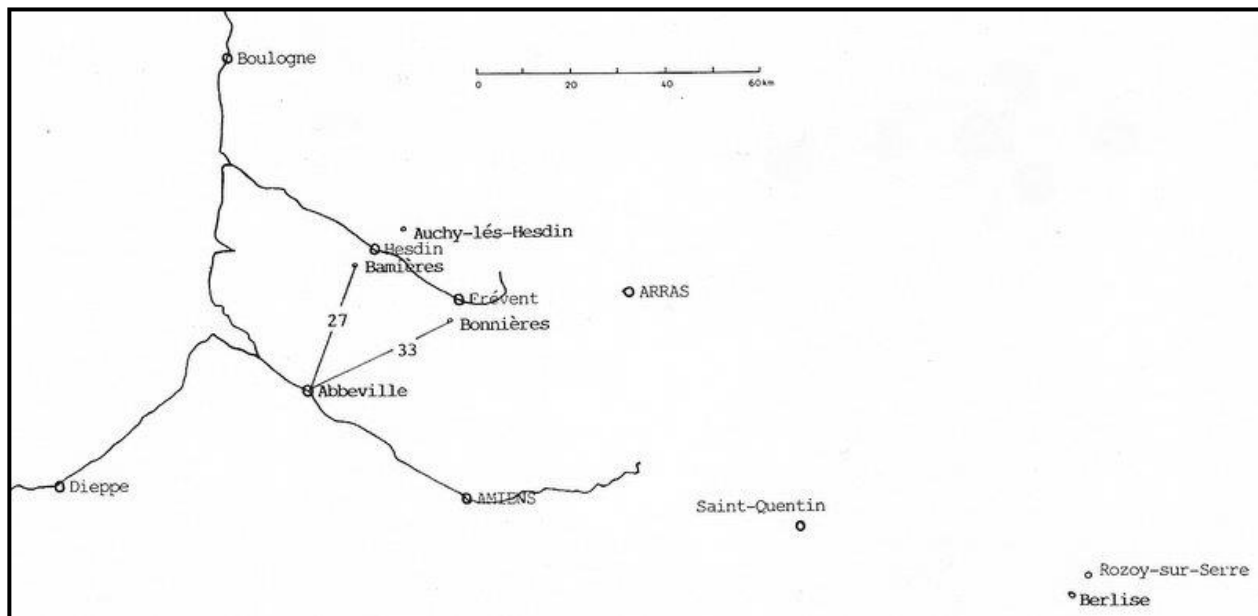
> Manuscrits de DOM GRENIER, t. LXXXIII, paquet 13, p. 157 et paquet 24, notes sur PONCHES, p. 207 et v°, à la Bibliothèque nationale.

Dom Grenier zal zeker 'Martine Cuffé' niet gehaald hebben uit de geschriften van du Grosriez, want daar hij overleden is in 1789 kan hij het ms. 649 van 1797, waar zij voor de eerste keer in voorkomt, niet hebben gezien.

De naam 'Waignart' komt ook nog voor in de referenties van de La Gorgue-Rosny. Er bestaat een ms. onder die naam in de Bibliothèque municipale van Abbeville. Buteux vermeldt de ‘mémoires' van Mr. Wagnart (= Wainart)', zie zijn ms. 179, p. 496, regel 31 (mijn p. 186).

Op mijn vraag naar uitleg over de naam 'Waignart' aan de bibliotheek van Abbeville kreeg ik op 10 maart 2000 een gedetailleerde uitleg met een volledige beschrijving van de manuscripten (zie p. 154), waarin o.a. staat dat Jacques Sanson die manuscripten als basis heeft gebruikt voor zijn boek van 1657. Hieruit kunnen we afleiden dat zijn verwijzing naar het wapenschild van Cuffé waarschijnlijk die documenten als oorsprong heeft.

Kaart met Berlise en Rozoy-sur-Serre t.o.v. Abbebille

Bijlage aan de brief van de 'Chambre des Comptes - Paris (10/01/00) (hertypt)

À priori, Berlise pouvait relever soit de la chambre des comptes de Paris, soit de celle de La Fère. La table de l'inventaire des hommages et aveux de la chambre de La Fère (PP 17) ne contient pas d'entrée «Berlise». D'autre part, aucun acte relatif à Berlise n'est signalé dans les deux inventaires analytiques des hommages de la chambre des comptes de Paris de Mirot et Babelon (Hommages rendus à la chambre de France, XIVe –XVIe siècles, Arch. nat., 3 t., 1932-1985; Nouveaux hommages rendus à la chambre de France, XVIe -XVIIe siècles, Arch. nat., 2 t., 1988-1989); en revanche, y figurent une dizaine d'actes relatifs à Rozoy-sur-Serre (Hommages ..., t. 3). Or le fichier des anciens aveux (1332-1620) de la chambre de France mentionne un aveu de 1398 pour la chatellenie de Rozoy (P 30/2, na MCXC, et P 30/3, na MCCVI), le châtelain de Rozoy reconnaissant avoir, parmi les hommages à lui dus par des vassaux, celui d'un fief à Berlise (plusieurs fiefs pouvaient coexister sur une même paroisse).

Les chambres des comptes n'étant chargées que de la gestion des terres relevant directement du roi, il faudrait s'assurer que Berlise, ou du moins le fief sis à Berlise qui intéresse M. Cuffez, relevait bien directement du roi, et non d'un seigneur local. Dans cette dernière hypothèse, c'est dans les archives des familles (souvent série E des Archives départementales) qu'il conviendrait de chercher; en l'occurrence, peut-être dans les archives des seigneurs de Rozoy si elles ont été conservées.

Par ailleurs, l'inventaire analytique par départements de la sous-série Q^{1}, qui comprend également un certain nombre d'aveux, n'a pas davantage d'entrée «Berlise».

07/01/00

(handtekening)

(Me Lalaguë-Guilhemsans)

DE 'VERVALSTE' HUWELIJKSAKTE

Claude-Charles Lefebvre beweert met grote zekerheid (ms. 568, p. 40) dat de gegevens van de huwelijksakte van Nicolas du Hamel met Marie Sanson op 18 februari vervalst zijn. We waren al heel blij dat we gevonden hadden dat de eerste du Hamel die hetzelfde wapenschild droeg als dit van de Cuffés, gehuwd was met een 'Sanson' (III, 117-119). Tweemaal hetzelfde wapenschild in dezelfde periode en plaats, was een beetje veel! We vermoedden dat Nicolas du Hamel dit wapen zou kunnen hebben overgenomen langs de kant van zijn vrouw, indien zij een kleindochter was van Catherine Cuffé. Een herhaling van die belangrijke tekst:

> *Hh Galiot Sanson, quatrième fils de hh Jehan et de D(emois)elle Catherine de Cuffé, fut dit-on, Sr de Berlise. Je crois bien que ce sont les du Hamel, qui, quand ils se sont élevés, l'ont décorés ainsi, car on n'a aucune acte de lui et n'est mentionné que dans le contrat de mariage de 1528, lequel falsifié dans la partie qui concerne les du Hamel, pourrait l'avoir été dans celle qui le concerne,*

Onze Galiot Sanson schijnt (volgens Lefebvre) geen bekende persoon te zijn. Hij zou dus tot de rang van 'seigneur' (heer van een heerlijkheid) verheven zijn. Lefebvre twijfelt hieraan omdat hij geen enkele akte heeft gevonden waarin hij deze titel draagt. Er zijn twee Berlises die hiervoor kunnen in aanmerking komen. Zij liggen echter beide op ongeveer 140 km oost van Abbeville. Daar zijn ouders afkomstig zijn van Abbeville is het bijna onmogelijk dat hij heer was van Berlise (zeker niet langs de kant van zijn ouders, uitzonderlijk kan zijn vrouw deze titel hebben gehad). Lefebvre kan op dit punt gelijk hebben en kan dit duiden op een eerste vervalsing.

Berlise gelegen ten zuiden van Rozoy-sur-Serre was inderdaad een heerlijkheid. De heer Balandra gaf mij een referte (B18, 51/11/98) waarin mogelijk iets te vinden was. Om toch maar zeker te zijn dat Galiot Sanson geen heer van Berlise was, heb ik de raad van de heer Balandra opgevolgd en geschreven naar de 'Archives de l'Aisne' in Laon voor volgend document:

> *G 1231 BERLISE: Déclaration des terres, rentes et revenus de la fabrique de Berlise et bail de ces terres*

Het antwoord kwam op 10 december 1998. Helaas, bevatte die bundel slechts documenten van de XVIIIde eeuw (1728-1772)! Men raadde mij aan naar de 'Chambres des comptes de Paris' te schrijven, wat ik op 14/12/98 dan ook heb gedaan. Er kwam echter slechts een antwoord na een rappel een jaar later, namelijk op 10 januari 2000. In bijlage had de archivaris, de heer Bruno Galland, een interessant antwoord op mijn vraag, verzorgd door mevrouw Lalaguë-Guilhemsans, bijgevoegd. Die bijlage is hiernaast afgedrukt.

Huwelijksakte du Hamel-Sanson - Ao 1528 (Carrés d'Hozier 329, fol. 22) ("cliché Bibliothèque nationale de France - Paris")

Titre de —
du Hamel-de Canchi.

18. Févr. 1528.

22.

Contract de mariage de noble homme Nicolas du Hamel, Ecr, Sr du Ménil-Heudin, fils de noble homme Antoine du Hamel, vivant Ecr, Sr du Ménil; et de Dlle Marie Carpentin, sa femme; et assisté de noble Nicolas Trufier, Ecr, Sgr d'Alenai; de noble homme Pierre Galet, Ecr, Sr de Ham; et de Jean de Belval, Ecr, Sr de Belval: acordé le 18e de Févr de l'an 1528. avec Marie Sanson, fille de noble homme Galiot Sanson, Sr de Berlise; et assistée de noble homme Pierre Iver, Licentié en Loix; de noble homme Pierre le Roi, Ecr, Sr du Ménil; et d'Adrien de St Suplis, Ecr, Sr de Watelière; par le quel le dit Nicolas du Hamel déclare qu'il lui apartenoit, entre autres choses, la dite Terre, et Sgrie du Ménil-Heudin. Ce Contract passé devant Antoine Massecrier, Auditeur à Abville.

Carpentin
Trufier
Galet
Ham
Sanson
Iver
Macsecrier

Ondertussen had ik van de heer Balandra dezelfde referte ontvangen in zijn brief B/22 van 4 februari 1999:

> *Hommages rendus à la Chambre de France. Chambres des comptes de Paris. Série P. XIVe-XVIe siècles. Inventaire analytique.*
>
> *Tome III: Baillages de Touraine, Berry, Bourbonnais, Sens, Picardie, Vermandois et Ponthieu. Hommages divers, par J.-P. Babelon. (1985), VIII-500 p.*

Dit werk is ook te vinden in ons ARA in Brussel en ik had dit al nagezien op het moment van de ontvangst van de brief van de Archives nationales. Ik wist echter niet dat in dit werk slechts de heerlijkheden waren vermeld die rechtstreeks afhingen van de koning.

In bovenvermeld werk (deel I) komt 'Berville' wel voor, wat ons ook interesseert (de tak Sanson de Berville). Berville maakte deel van de 'baillage' van Senlis en is gelegen in het departement Val-d'Oise, kanton Marines, op honderd en vijf km zuidoost van Abbeville. De 'hommages' komen een eerste keer voor in 1655 met als leenheer Claude de Bussy, zoon van François, seigneur van Hénonville. Een tweede in 1678, dan is het Marie de Bucy, erfgename van Louis Claude de Bucy, ridder.

In de bibliografie van Saffroy is volgend werk te vinden van H. Gourdon de Genouillac: *Dictionnaire des fiefs terres et seigneuries de l'ancienne France*, Paris, 1862 en is voorhanden in de KB. Saffroy geeft er volgende opmerking bij:

.

Berlise komt er niet in voor, maar wel weer Berville, vijf keer (p. 39):

> **Berville**, S(eignerie), - Ogier, 1730
> **Berville**, S, (Normandie) - Le Gendre, 1740
> **Berville**, S, (Normandie) - Vollant, 1485
> **Berville**, S, (Normandie) - D'Osmont, 1500
> **Berville**, S, (Normandie) - Bourget, 1668

Over welke 'Berville' in Normandië gaat het hier eigenlijk? In Normandië komen er vijf Bervilles voor: twee in het departement Seine-et-Marne, namelijk 'Berville-sur-Seine' in het kanton Duclair (Rouan) en 'Berville' in het kanton Doudeville en drie in het departement Eure, namelijk 'Berville-en-Roumois'; 'Berville-la-Campagne' en 'Berville-sur-Mer'. Welke wordt hierboven bedoeld? De dichtst bij Abbeville gelegen Berville is die in de Seine-et-Marne van het kanton Doudeville, op vijfentachtig km zuidwest. We weten niet of die laatste Berville een 'leen' was, maar dit kan goed zijn, althans volgens het werk van Gourdon. Misschien is dit wel de Berville van onze Sanson de Berville, of is het de Berville van de Val-d'Oise?

Wat betreft 'Berlise', het is niet omdat 'Sanson' niet voorkomt in bovengenoemde werken, dat hij geen heer van Berlise was, want we weten dat er veel documenten onvolledig zijn, ontbreken, ofwel zijn vernietigd. Het verhoogt toch wel de twijfel!

Komen we even terug op die akte van 1528. Toen mevrouw Monique Cuffez mij wees op deze toch voor ons belangrijke akte (III, 121 en 132) wilde ik graag een kopie. Op mijn schrijven naar de 'Bibliothèque de France' met mijn aanvraag voor p. 22 van *de Pièces originales*, vol. 1470, kreeg ik als antwoord (23/9/97) dat er onder die referte geen huwelijkscontract te vinden is maar wel in de *Carrés d'Hozier 329* (een referte voor de familie du Hamel, III, 131), op dezelfde bladzijde 22. De foto kreeg ik toegestuurd op 20/11/97. Voor de transcriptie van de tekst, zie p. 158 bovenaan.

Teksten van Monique Cuffez gekopieerd in de BnF (Parijs - 1995)

(oorspronkelijke tekst in deel III, p. 132)

Bibliothèque nationale, **'Pièces originales'** *No 1470 (No 22)*[1]

Contrat de mariage du 18 février 1528 à Abbeville

Nicolas du Hamel, écuyer, seigneur du Mesnil-Heudin, fils d'Antoine du Hamel, équi, seigneur du Mesnil et de Marie Carpentien, sa femme et assisté du noble Nicolas Toufier, écuyer, seigneur d'Alenais, de noble homme pierre Galet, seigneur du Hamet et de Jean de Belval, seigneur de Belval, accordé le 18 février 1528 avec Marie Sanson, fille de noble homme Galiot Sanson, seigneur écuyer de Berlise et assisté de noble homme homme (sic!) de Pierre le Roi, écuyer et seigneur du Mesnil et d'Adrien de Suplix, écuyer et seigneur de Watalière par lequel Nicolas du Hamel, déclare qu'il appartenoit entre autres choses la dite terre et seigneurie du Mesnil-Heudin.

'Pièces originales' No 1470 ou carré d'Hozier (No 572?)[2]

2ième contrat de mariage du 18 septembre 1528

Contrat de mariage du noble homme Nicolas du Hamel, écuyer, sieur, du Mesnil-Heudin, fils du défunts noble homme Antoine du Hamel, écuyer, sieur du Mesnil-Heudin et demoiselle Marie Carpentin, assisté de nobles hommes Nicolas Tuffier écuyer et sieur d'Allenay, Pierre Gallet, écuyer, seigneur d'Ham, de Jean de Belval, écuyer et sieur du dit lieu, ses cousins avec demoiselle Marie Sanson assisté de noble homme Galliot Sanson, sieur de Berlise son père, de Pierre Yver, licencié és loix, de noble homme pierre Leroy, écuyer et seigneur du Mesnil d'Adrien de S. Souply, écuyer et sieur de Wateblerie, ses parents.
La minute restée sur les registres d'Ántoine Marchenier, auditeur à Abville, de lui signée et de Werriteux.

'Pièces originales' No 1470 (No 23)[1]

Transaction faite le 2 et 3 janvier 1558 entre Nicolas du Hamel*, écuyer et seigneur de Canchy et* ***Antoine du Hamel****, son frère, écuyer, seigneur du Mesnil-Heudin par lequel, pour terminer le différents qu'ils avaient pour la propriété de la dite terre et seigneur (seigneurie?) du Mesnil-Heudin, le dit Antoine du Hamel renonce à la donation qui lui avait été faite par mademoiselle Marie Sanson ses père et mère et il renonce aussi au profit du dit Nicolas du Hamel, son frère, à la donation que les dits leurs sieur et dame de Canchy, lui avait faite d'un fief noble au lieu de Bailleuil et qu'ils avaient acquis de Pierre et Adrien Valleux (?) maintenant quoi il jouirait la vie durant d'une pension de 220 p. (livres?) Cet acte reçu par Jacques Leroy et Honoré le Blond, notaires à Abville.*

'Pièces originales' No 1470 (No 26)[1]

Contrat de mariage d'Antoine du Hamel*, écuyer et seigneur de Marcheville et assisté de Nicolas du Hamel, son frère aîné, écuyer seigneur de Canchy, d'Octavien de Bafio (= Bosse*[3]*) valet de chambre et ordenance de la chambre du Roi et lieutenant de Monseigneur d'Estrer*[4]*, Grand Maître et capitaine générale de l'Avoillerie (= Artillerie) de France et de Pierre de Lavanot, ci-devant ordenance du domaine de Ponthieu, ses beaux-frères, d'honorables hommes Maître Jean Sanson et de Pierre (?) bourgeois d'Abville, accordé le samedi* ***20 sept. 1464***[5] *avec mademoiselle* ***Louise Lamiré****, seigneur de Nouvion de Bachimont et de Ribauville élevée au conté de Ponthieu.*

---

[1] Het gaat hier over de 'carré d'Hozier 329' in plaats van de PO 1470 (zie IV, 158, 161, 203, 205).

[2] Wel de PO 1470, zie IV 113, niet de 'carré d'Hozier 572' (nagezien ter plaatse op 5/2/1999, zie IV, 203).

[3] Rousseville schrijft 'Bosso', zie IV, 112; Buteux: ' Oct**o**vien de Bosse', zie IV, 186.

[4] Jean d'Estrées (1486-1571).

[5] Juiste datum: 10 sept 1567, zie IV, 112 (Rousseville); IV, 117 (Belleval) waar 1557 staat, maar in een ander werk (*Notices* ..., 1863) toch 1567 schrijft; ; IV, 205 BnF (Richelieu) schrijft **20**/09/1564, is waarschijnlijk 156**7;** IV, 263 (Rosny) en IV, 266 (**20**/9/1567) (Grosriez).

Overzetting van de tekst van p. 22 (zie p. 158)

Titre de du Hamel - de Canchi *(p.) 22*

18 Février 1528

Contract de mariage de noble homme Nicolas du Hamel, écuyer, Sr du Ménil-Heudin, fils de noble homme Antoine du Hamel, vivant, écuyer, Sr du Ménil; et de D(emois)elle Marie Carpentin, sa femme; et assisté de noble Nicolas Trufier, écuyer, Sr d'Alenas; de noble homme Pierre Galet, écuyer, Sr de Ham; et de Jean de Belval, écuyer, Sr de Belval: accordé le 18e de Février de l'an 1528.
Avec Marie Sanson, fille de noble homme Galiot Sanson, Sr de Berlise; et assistée de noble homme Pierre Iver, licentié en loix; de noble homme Pierre Le Roi, écuyer, Sr du Ménil; et d'Adrien de St. Suplix, écuyer, Sr de Watelère; par le quel le dit Nicolas du Hamel d'éclare qu'il lui apartenoit, entre autres choses, la dite terre, et s(eigneu)rie du Ménil-Heudin.
Ce contract passé devant Antoine Machecrier, auditeur à Abeville.

Er zijn enkele verschillen met de tekst van de Rousseville (p. 113):

> Contract de mariage en papier du 18. Fevrier 1528. de noble homme Nicolas du Hamel, Escuyer, sieur du Mesnil Heudin, fils de défunts aussi noble homme Antoine du Hamel, Escuyer, sieur dudit lieu et de Damoiselle Marie Carpentin , assisté de nobles hommes Nicolas Truffier, Escuyer, sieur d'Allenay, Pierre Gallet, Escuyer, sieur de Ham, de Jean de Belval, Escuyer, sieur dudit lieu, ses cousins, avec Damoiselle Marie Sanson, assistée de noble homme Galliot Sanson, sieur de Berlise, son père, de Pierre Yver, Licentié és Loix, de noble homme Pierre le Roy, Escuyer sieur du Mesnil, d'Adrien de S. Souply, Escuyer, sieur de Wateblerie, ses parens. La minute restée és Registres d'Antoine Machenier, Auditeur à Abbeville, de luy signé, et de Werriteux.

Een belangrijk verschil ligt wel in het feit dat in de Carrés d'Hozier 329 de ouders van Nicolas du Hamel nog leven in 1528. Bij Rousseville zijn zij overleden. Eveneens bij Rousseville zijn de getuigen, familieleden van de echtelingen terwijl in de andere akte daar geen sprake van is. We houden geen rekening met het verschil in schrijfwijze van de namen (Iver-Yver, Machecrier-Machenier, enz.). Deze verschillen zijn niet essentieel voor onze studie. Beide akten vermelden Marie Carpentin als moeder van Nicolas du Hamel (waarover wij vallen!). Als Galiot Sanson nu heer is van Berlise of niet; is voor ons niet zo belangrijk, maar dit geeft wel een aanwijzing van de juistheid van de akte! In dit verband verwijzen we naar een belangrijk werk van Philippe du Puy de Clinchamps, *La Noblesse*, Parijs, 1962, verschenen in de reeks "Que Sais-je?" (hij was zelf van adel, "gentilhomme de Lorraine", 1913-1971). Op p. 22:

> Le fief - Au Moyen âge, l'homme qui tient fief, c'est-à-dire qui a la charge militaire de défendre un lambeau de terre, est considéré comme noble de ce fait. Mais quand le fief ne sera plus confié par un suzerain à un soldat, mais s'achètera contre bel argent, quelle sera la qualité juridique du nouveau propriétaire si, au moment de l'achat, il est de roture? Souvent, et du moins jusqu'au XVIe siècle, cet homme nouveau s'agrégera à la noblesse. marié à la fille d'un hobereau voisin, voire de son vendeur, il prendra les armoiries et souvent même le nom de son épouse. Ces substitutions d'une famille à une autre sont souvent indécelables dans une généalogie (...)

Het feit van Galiot Sanson als 'heer' van Berlise te vemelden doet voorkomen alsof hij van adel is. Hij blijft echter behoren bij de burgerij. Als we echter deze twee teksten vergelijken met de teksten van Monique Cuffez (III, 132) zijn er echter nog verschillen: hoofdzakelijk in de spelling van de namen. Haar eerste tekst (*Pièces originales 1470*, 22) komt nagenoeg overeen met de tekst van de *Carré d'Hozier 329*, fol. 22. Pierre Yver staat er wel niet in en na 'Antoine du Hamel' staat niet 'vivant'. Is het puur toeval dat het hetzelfde nummer ('22') van bladzijde is, of heeft Monique Cuffez zich vergist van ms.? Haar zogenaamde 2de contract van 18 'septembre?' 1528 is praktisch identiek met de tekst van Rousseville (IV, 113). Een verdere bespreking is te vinden op IV, 203.

Daar ik echter verwonderd was dat de archivaris die akte in de *Pièces originales 1470* niet had kunnen lokaliseren en ik per se de originele akte wilde zien (hoewel dat eigenlijk niet veel zin had, want de zogezegde 'vervalsing' zou ik toch uit het schrift alleen niet kunnen vaststellen!) besloot ik zelf naar de 'Bibliothèque nationale' te gaan om dit uit te zoeken.

In verband met het 'vaststellen van de vervalsing' volgt hier nog een tekst uit de bovenvermelde *La Noblesse*, pp. 103-104:

> (...) Quant à l'acte prouvant la noblesse ou en donnant le principe, le "produisant" en aura copie authentique dans les différents enregistrements, ces riches et gros volumes, déposés dans les différentes archives publiques (...) et dans l'important dépôt généalogique de la Bibliothèque nationale (ou tout document ne fait pas preuve, comme on le croit trop facilement). (...)
> On doit remarquer que, sous, l'Ancien régime, les généalogistes royaux n'acceptaient pour preuve d'une filiation que des actes originaux. Ils refusaient toute copie même authentifiée, tout vidimus. (...). Les faussaires, au cours des siècles ont mis en circulation trop de titres remarquablement imités (...). Il en résulte qu'aucun jugement sûr ne peut être porté sur un acte ancien, à moins de le faire examiner par un spécialiste. Certes, les dépôts contiennent eux aussi, bien des actes falsifiés (...)
>
> ___________________________________
>
> Vidimus: (Latijn = 'wij hebben gezien'), gelegaliseerd afschrift van een oorkonde.

Wat haalt Claude-Charles Lefebvre aan als bewijs om te beweren dat de huwelijksakte vervalst is? Hij gaat vooral niet akkoord met het feit dat Marie Carpentin zou de moeder zijn van Nicolas en dit staaft hij met te verwijzen naar de testamenten van Nicolas du Hamel en Marie Sanson van 1562 en 1563 en het testament van Antoine du Hamel met Martine de Cuffé van 1521. Opnieuw de desbetreffende tekst van p. 40 (randnota):

> *D'abord on ne trouve pas de D(emois)elle Carpentin mariée chez les du Hamel dans la généalogie des Carpentin. Puis quand on rapproche les testaments et codicilles mutuels de Nicolas du Hamel et de Marie Sanson en date des 4 juin 1562 et 25 avril 1563 devant M(aîtr)e Honoré Le Blond, de celui dudit Antoine du Hamel et de ladite de Cuffé en 1521, dont j'ai aussi fait l'extrait, on demeure convaincu que le contrat de mariage de 1528 est tout au moins falsifié.*

Hij moet de door hem aangehaalde testamenten en codicils hebben **gezien** en voor ons is dit toch om zo te zeggen een zeker bewijs dat Martine de Cuffé wel degelijk de moeder is van Nicolas du Hamel. We zouden wel graag deze uittreksels, die hij heeft gemaakt, eens zien!

Waarom in de fameuze huwelijksakte 'Martine de Cuffé' vervangen is door 'Marie Carpentin' is ons een raadsel. Zou Antoine du Hamel in 1528 hertrouwd zijn met Marie Carpentin (misschien voor haar ook een tweede huwelijk?) en is er door de opsteller van het contract een verstrooid moment geweest en hij zo 'Marie Carpentin' voor de moeder van Nicolas du Hamel heeft genomen? Het kan ook zijn dat de familie 'Carpentin', waarover zeker een genealogie bestond in de periode van Lefebvre (zoals hij trouwens beweert in ms. 568, p. 40, in de randnota hierboven gekopieerd), veel voornamer was dan de familie 'Cuffé'. Een voorbeeld van een andere genealogie 'Carpentin' is die, die voorkomt in het werk van De la Chenaye-Desbois, einde 18e eeuw, zie pp. 741-742 (zie kopie op p. 164).

> Bij De la Chenaye-Desbois (pp. 741-742) staan er drie takken opgegeven:
>
> 1. Seigneurs de Cumont, en Ponthieu
>   - Marc-Antoine de Carpentin x Marie-Marguerite de Buissy ca. 1750 (...)
>   - Jean-Charles de Carpentin (...)
> 2. Une branche établie en Perche (trois frères) (...)
> 3. Augustin-César de Carpentin, chevalier, seigneur de Berteville (né 1701)
>   x1728 Françoise-Claudine de Rambures (...)
>
> Les armes: 'argent à trois fleurs-de-lys, au pied coupé de gueules, 2 & 1 (...)

Carpentin in De La Chenaye-Desbois,* Dictionnaire de la noblesse*, vol. XVII, Paris, Paris, pp. 741-42 (herschikt)

CARPENTIN (DE), ancienne nobleſſe originaire de Ponthieu, où elle étoit connue au commencement du XIVe ſiècle. Elle remonte à

JEAN CARPENTIN, Ecuyer, qui épouſa, en 1320, N... *de Craon*, parente de *Guillaume*, Seigneur de la Ferté-Bernard, puis de Dommart de Barneville en Ponthieu.

Cette famille ſubſiſte en trois branches.

PREMIÈRE BRANCHE,
Seigneurs de CUMONT, *en Ponthieu.*

Elle eſt repréſentée par deux frères, ſavoir :

MARC-ANTOINE DE CARPENTIN, Chevalier, Seigneur de Gapenne, ancien Capitaine des Grenadiers du Régiment d'Aunis, Chevalier de Saint-Louis, retiré du ſervice, qui épouſa, en 1752, *Marie-Marguerite-Marthe de Buiſſy*, née en 1728, fille de *François-Joſeph*, Vicomte du Meſnil, & de *Marie-Marguerite le Bel d'Huchenneville*, dont :

N... DE CARPENTIN, mariée à N... DE CARPENTIN, ſon couſin ;

Et JEAN-CHARLES DE CARPENTIN, Capitaine retiré du Régiment d'Aunis, & Chevalier de St.-Louis, non marié.

SECONDE BRANCHE,
établie au Perche.

Il ne reſte que trois frères, ſavoir :

N... DE CARPENTIN, Chevalier, Seigneur de Laurières, qui a été Page du Roi. Il eſt marié & a une fille, jeune ;

N... DE CARPENTIN, Chevalier, Seigneur de la Galezière, a été Mouſquetaire du Roi dans ſa première Compagnie, & eſt Chevalier de Saint-Louis. Il eſt marié & a une fille en bas âge ;

Et N... DE CARPENTIN, Chevalier de Saint-Louis, marié à N... DE CARPENTIN, ſa couſine, fille de MARC-ANTOINE, Seigneur de Gapenne, & de *Marie-Marguerite-Marthe de Buiſſy*.

TROISIÈME BRANCHE.

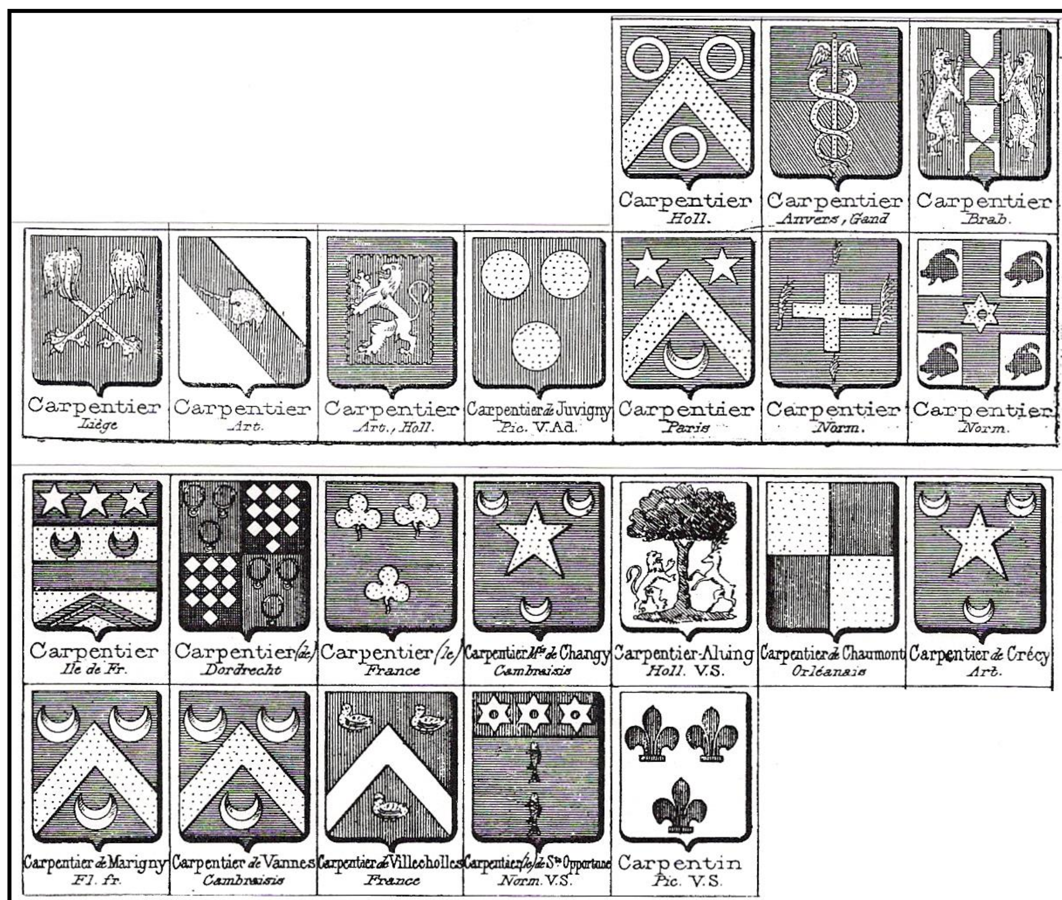
AUGUSTIN-CÉSAR DE CARPENTIN, Chevalier, Seigneur de Berteville, le petit Pendé, né le 7 Février 1701, Capitaine de Cavalerie, ancien Brigadier des Gardes-du-Corps du Roi, Compagnie de Noailles, penſionné de Sa Majeſté, Chevalier de Saint-Louis, épouſa, par contrat du 5 Février 1728, *Françoiſe-Claudine de Rambures*, fille de Meſſire *Claude*, Chevalier, Seigneur de Vandricourt, & de *Françoiſe-Charlotte de Calonne-Courtebonne*, dont il reſte pour enfans vivans :

1. LOUIS-NICOLAS, appelé *le Chevalier de Carpentin*, né le 30 Juin 1733, Capitaine au Régiment provincial de Péronne, non marié ;
2. FRANÇOIS-LAURENT, Chevalier, né le 10 Août 1739, qui a été reçu à l'Ecole Royale Militaire le 26 Octobre 1754, Chevalier de l'Ordre de Saint-Lazare, Capitaine au Régiment de Bretagne, Infanterie le 4 Juillet 1777. Il épouſa, par contrat du 9 Décembre 1776, *Marie-Catherine-Henriette-Sophie de Schillinger*, morte, dont :

   AUGUSTIN-CÉSAR-HENRI-FRANÇOIS DE CARPENTIN.
3. MADELEINE-ANTOINETTE, aînée des précédens, mariée à N... *Heurard*, Ecuyer, Seigneur de Fongalland, ancien Garde-du-Corps du Roi, & Aide-Major de la place de Briançon ;
4. Et ANNE-ELISABETH-REINE DE CARPENTIN, qui a été élevée à Saint-Cyr, non mariée.

Les armes : *d'argent à trois fleurs-de-lys, au pied coupé de gueules, 2 & 1.* Supports: *deux ſauvages armés chacun d'une maſſue baſſe.* Cimier: une renommée tenant une banderolle avec ces mots : *A tout.*

***'Carpentin' en 'Carpentier' in* Rietstap**

Nog een kleine informatie over 'Carpentin' vinden we bij Buteux (ms. 179, p. 495, linksboven), zie p. 181:

> *(...) et pour la part de damoiselle Gabrielle du Hamel femme d'iceluy de Lavernot il appartiendra 150 (livres) de rente sur monsieur de Mouy Saint Fairle et feüe madame de la Bosse (Jeanne du Hamel) sa femme et* ***Galiot Carpentin****, escuyer, sieur de Cumont in solidum le 21 may 1558 (...)*

Het gaat hier over een testament opgemaakt in 1567 na het overlijden van beide ouders (Nicolas en Marie Sanson) in Abbeville. Nicolas du Hamel was al overleden in 1556 (overlijden vermeld in de *Nobiliaire ...,* van René de Belleval). 'Galiot Carpentin' komt ook nog onder de volgende vorm voor bij Alcius Ledieu, *Inventaire sommaire des archives départementales antérieur à 1790*, *t. I, série AB - BB*, Abbeville, 1902, p. 61, (BB 59):

> 1535 Maïeur Jean Carpentin, dit Galliot

Hieruit maken we op dat 'Galiot Carpentin' bij Buteux, de 'Jean Carpentin, dit Galiot' is, die 'maïeur' was in Abbeville in 1535 en dus gerechtigd was om de titel van ridder te dragen (zie in dit verband de tekst uit *'La noblesse'* in volgend hoofdstuk). Bij *Rietstap (supplement)* komt het wapenschild van Carpentin ook voor ('Carpentier' komt veel meer voor), zie p. 164:

> Carpentin de Cumont: Picardie, d'argent à trois fleurs-de-lis au pied coupé de gueules.
> Devise: A TOUT

Het is hetzelfde wapenschild als dit in het werk van J. Sanson van 1657 (p. 630), waar zijn volledige titel in 1535 als volgt luidt: 'Jean Carpentin, seigneur de Barlettes, Bray et Lugermont'. In de *Grand Armorial de France*, de zogenaamde '*d'Hozier*', van Jougla, 1975:

> Carpentin (Ponthieu), Sgr. de Berteville. Maintenu noble en 1698. Preuves pour les Ecoles Royales en 1754. - D'argent à 3 fleurdelys, le pied nourri de gueules.

Hoe juist is nu deze bovenstaande informatie? Deze bron noemt men: 'Le second Ordre'. Hierover meer in *La noblesse*, p. 105:

> (...)
> Le second ordre, paru sous l'anonyme en 1947 mais œuvre de Henri Jougla (de Morenas). Cet ouvrage, qui est une étude sur la noblesse et ses règles, se défend d'être aussi un catalogue de la noblesse subsistante. Il n'en reste pas moins que les 90 pages de noms qui le terminent s'efforcent de donner l'état présent de la noblesse française. Elles contiennent de 15 à 18 % d'erreurs.

Er staan minder fouten in het werk van Valette, zoals vermeld in *La noblesse…*, id.:

> *Catalogue de la noblesse française (1959) de Régis Valette. Comme l'auteur a tenu à préciser lui-même, ce n'est qu'un corrigé du travail du baron de Woëlmont. Les erreurs ne semblent pas y dépasser 6 à 8 %, La plupart venues de l'ignorance de certains extinctions, car rien n'est plus difficile que d'être assuré qu'une race n'a plus de représentants mâles.*

In de KB is er een recentere uitgave voorhanden: Régis Valette*, Catalogue de la noblesse française contemporaine*, Paris, 1977. Hierin komt de naam 'Carpentin' niet meer voor (vermoedelijk uitgestorven). Daarentegen 'du Hamel de Canchy' wel:

> Hamel de Canchy (Du): Picardie; extraction 1528.

Met 'extraction' wordt er bedoeld: 'famille de noblesse d'extraction remontant sa filiation nobiliaire jusqu'au XVIe siècle'.

Genealogie van de Carpentins door de graaf Adrien de Louvencourt (1909)

In Saffroy komt een genealogie 'Carpentin' voor: Louvencourt, (Comte Adrien de), *Généalogie de la famille de Carpentin,* Abbeville, A. Lafosse, 1909, in 8°, xi-108 pp., pl(anches).

De heer Balandra stuurde mij op 29/6/01 een fotokopie van een gedeelte van de tekst. Dit werk bevindt zich in de BM van Abbeville en is zeer degelijk gemaakt. De genealogie bevat zeer veel informatie die volgens de inleiding zou gebaseerd op een groot aantal familiepapieren in het bezit van de vader van de auteur gekomen door erfenis van zijn grootoom, Jules Carpentin, de laatste erfgenaam van deze adellijke familie.

De eerste Carpentin is Robert, edelman in 1372, die huwt met Marie de Saisseval. Zijn zoon, Jehan, gehuwd met Jehanne le Vasseur, heeft als opvolger, Henri Carpentin die in 1431 Jacqueline de la Chapelle huwt. De tak wordt voortgezet door Jean Carpentin die in 1461 Jacqueline Dasque (d'Ausque) huwt. Hieronder volgen hun kinderen (p. 6):

> 1° JEHAN, dit Galiot, qui suit:
>
> 2° JACQUES, mort non marié et enterré dans l'église Saint-Pierre, à Montreuil;
>
> 3° GABRIELLE, demoiselle d'Ostrohome et de Tilques, mariée par contrat passé devant Nicolas le Brun et Guile Gloriant, auditeur du roi à   , le 7 juillet 1494, à Philippe DE LONGUEVILLE, dit Breton, écuyer, fils de Gallois, seigneur de Vaudebos;
>
> 4° JEHANNE, dame de Mauriset, vivant en 1501, mariée à Nicolas DE COULOMBI, écuyer;
>
> 5° ANTOINETTE vivait en 1512; alliée à Nicolas LE VASSEUR, écuyer, seigneur de Hiermont;
>
> 6° MARIE, alliée à Antoine DU HAMEL, écuyer, seigneur du Mesnil-Heudin.

Louvencourt plaatst hier de 'Marie Carpentin' van de akte van 1528 die gehuwd is met Antoine du Hamel (althans volgens Rousseville en Belleval!). We hadden liever geen 'Marie' Carpentin gevonden in deze genealogie en zeker niet het feit dat zij gehuwd is met Antoine du Hamel! Wat is nu onze commentaar hierop?

Louvencourt zal zeker op de hoogte zijn geweest van dit huwelijk bij Rousseville en Belleval. Moesten wij in zijn plaats zijn geweest, dan zouden wij ook ergens die Marie Carpentin hebben willen plaatsen in de stamboom. Daar volgens de akte van 1528, zij toen de moeder was (volgens de akte!) van Nicolas du Hamel en deze laatste al ‘mercier’ was in 1523 (volgens Buteux, zie p. 182) en dus minstens 25 jaar was, moet zij geboren zijn vóór 1480 (in geval Nicolas haar eerste kind was en zij op 18-jarige leeftijd huwde).

In de opsomming van de kinderen van Jean Carpentin met Jacqueline d'Ausque is Marie het zesde kind en hun huwelijk had plaats in 1461. Als we haar een plaats willen geven in de stamboom van de Carpentins moet dit dus hier zijn. Wat de periode aangaat, kan de vermelding van 'Marie Carpentin' als echtgenote van Antoine du Hamel juist zijn.

Er wordt niets bewezen. Volgens Louvencourt liet Jacqueline d'Ausque een testament opmaken op 6 september 1512. Deze datum is heel precies. Hij kan dus dit document hebben gezien. Daarin 'kunnen' de 'zes' kinderen zijn vermeld. Er valt nu iets zeer specifiek op, namelijk dat bij het 3de kind, Gabrielle, haar huwelijkscontract met grote nauwkeurigheid wordt vermeld. Hij geeft ons echter geen enkel detail over het huwelijk van Marie Carpentin met Antoine du Hamel, behalve de titel van deze laatste. Die titel: 'écuyer, seigneur du Mesnil-Heudin', is juist dezelfde als deze die voorkomt bij Belleval, met uitzondering van de schrijfwijze van 'Heudin' die hij hier met 'H' schrijft, zoals Rousseville in het contract van 1528, waarin Antoine du Hamel dezelfde titel draagt (de huidige

schrijfwijze is nu: Mesnil-Eudin). De bron van Louvencourt kan heel goed Rousseville zijn geweest (ofwel Belleval?).

Er valt nog een kleine opmerking te maken. Het vijfde kind van Jacqueline d'Ausque, Antoinette gehuwd met Nicolas le Vasseur, leefde nog in 1512 (jaar van het testament van Jacqueline d'Ausque). In het testament van de vader, in 1501, wordt het vierde kind, Jehanne gehuwd met Nicolas de Coulombi, vermeld. Daar Louvencourt de inlichtingen over de kinderen Jehanne en Antoinette haalde uit de testamenten van 1501 en 1512, is het toch verwonderlijk dat er over het zesde kind, Marie, geen verdere bijzonderheden staan, m.a.w. leefde zij nog in 1501, of in 1512? In een kopie van de akte van 1528 (*Carrés d'Hozier*, 329) was zij nog niet overleden. In de kopie van Rousseville was zij wel overleden. Deze beweringen in die akte zijn niet als waarachtig te bestempelen daar de akte vermoedelijk vals is (onderwerp van dit hoofdstuk).

De vermelding van Marie Carpentin, gehuwd met Antoine du Hamel, lijkt onderaan de lijst met de kinderen van Jean Carpentin met Jacqueline d'Ausque, gewoon zijn toegevoegd om dit huwelijk bij Rousseville en Belleval toch maar ergens te plaatsen. Het zou mij niet verwonderen moest in het testament van Jacqueline d'Ausque van 1512, Marie helemaal niet voorkomen!

In de veronderstelling dat hij het werk van du Grosriez kende (wat niet zeker is daar het archief van du Grosriez maar gedeponeerd is 1927 en zijn werk dateert van 1909) en hij met de stelling van du Grosriez, dat Antoine du Hamel gehuwd is met Martine Cuffé, akkoord ging, zou hij ingegaan tegen de algemeen gangbare mening dat de moeder van Nicolas, Marie Carpentin was en dit misschien een diskrediet zou kunnen brengen aan zijn genealogisch werk. Vergeten we niet dat de graaf Adrien de Louvencourt ook van adel is, zoals de du Hamels de Canchy! Die vermelding kan juist zijn als het hier over een ander huwelijk gaat van Antoine dan dat van dit met de moeder van zijn zoon, Nicolas, die huwt met Marie Sanson.

Bij Louvencourt komt er nog een 'Marie' Carpentin voor, namelijk een dochter van Henri en Jacqueline de la Chapelle en zuster van Jean Carpentin, dit Galois, die gehuwd was met Laurent de Lincourt met een contract van 10 juni 1458 (opnieuw een heel precieze vermelding!). Op 13/9/01 vind ik nagenoeg dezelfde gegevens (zie pp. 265, 267) in het ms. 646bis.

Onlangs (juni 2001) vond ik op het internet, tijdens mijn opzoekingen naar 'Carpentin', veel gegevens over een getijdenboek van de Carpentin-familie. Het artikel is gepubliceerd in *The Art Newspaper* door Martin Bailey in 2000. Het manuscript zou nu een waarde hebben van 1.000.000 $. Dit manuscript dateert van de tweede helft van de 15de eeuw en is gemaakt door de meester van het Dresden-getijdenboek. De reden waarom dit nu op het internet is te vinden, is, omdat dit manuscript zou toebehoren aan de joodse Kann-familie en onrechtmatig in het bezit gekomen zijn van de Wildenstein-familie. Wildenstein beweert dat hij dit boek heeft gekocht van de graaf de Louvencourt (onze auteur) in 1927.

In de genealogie van de Carpentins door Louvencourt van 1909 wordt eveneens verwezen naar dit getijdenboek waarin de 16 kwartieren voorkomen van Jehan Carpentin ('dit Galiot'?). Louvencourt preciseert niet welke 'Jehan' het is, maar daar het 9de kwartier deze van d'Ausque is, zal dit waarschijnlijk dit van zijn moeder zijn (zie ook nog bij 'Rodière' hierna). Hieronder volgt de aanhef van die beschrijving:

> Armoiries des seize quartiers de Jean Carpentin, écuyer, seigneur de Barlettes, Quéhen, Bray, Maurisset, Graville et autres lieux, peintes sur parchemin et placées en tête du Manuscrit des heures de la Sainte-Vierge, que possède le comte Adrien de Louvencourt
> :
> 1° CARPENTIN. D'argent, à trois fleurs de lis, au pied coupé de gueules, 2 et 1.
> (...)
> 9° D'AUSQUE. D'argent, au quintefeuille de sable. (...)
> ++

Heeft de genealogie van de Carpentins van de Louvencourt die wij zojuist hebben besproken, ons iets bijgebracht? We hebben hier met een voor zijn tijd zeer ernstig werk te doen dat zeer veel gegevens bevat, o.a. de belangrijke data van de huwelijken van de mogelijke ouders van
Marie Carpentin (we vermelden ook nog als mogelijke ouders: Jean Carpentin met Jacqueline de la Garde). We betwijfelen toch de juistheid van de vermelding van Marie Carpentin gehuwd met Antoine du Hamel als zijnde een dochter van Jean met Jacqueline d'Ausque voor de hiervoor aangehaalde redenen.

Genealogie van Carpentin door René de Belleval (*Nobiliaire de Ponthieu et de Vimeu*, 1861)

Op 10/8/01 vond ik in de KB in een werk van Belleval (*Nobiliaire de Ponthieu et de Vimeu*, *I,* 1861, pp. 98-99) een genealogie van Carpentin. Enkele belangrijke regels (pp. 98-100):

> (...) Le dernier de ce nom (= Carpentin) est mort à Abbeville, il y a peu d'années.
>
> (...) 4. Henry CARPENTIN, écuyer, (...) épousa Jacqueline de La Chapelle (...) 1431 (...) sont issus: 1° Jean (...) 2° Bonne, **Marie**, Jacqueline et Antoinette
>
> (...) 6. Jean CARPENTIN, dit Galois (...) épousa Jacqueline Dausque,(...) le 20 janvier 1461. Il fut père de: 1° Jean, qui suit; 2° Gabrielle, femme de Philippe Breton

De 'Marie', dochter van Henri, is gehuwd met Laurent de Lincourt in 1458 (Louvencourt), zie p. 169. Bij Jean Carpentin vermeldt hij slechts Gabrielle en geen Marie. Deze genealogie beaamt mijn vermoeden dat bij Louvencourt 'Marie Carpentin gehuwd met Antoine du Hamel' is bijgevoegd. Het hoeft geen betoog dat de Carpentins zeker van adel waren. Het vermelden van deze (foutieve) naam in de 'vervalste' akte geeft voor de lezer een aanduiding dat het hier om een adellijke afkomst gaat (wat de bedoeling was volgens Lefebvre). Daartegenover staat dat de Cuffés toen al een wapenschild bezaten wat toch ook op een zekere stand duidt. Het bezit van een wapenschild wijst echter niet noodzakelijk op adel. Zie *La noblesse*, p. 106:

> (...) Posséder un blason héréditaire même timbré n'est donc en aucun cas preuve et même supposition de noblesse. Tout au plus, si ces armoiries sont possédées depuis fort longtemps, peut-on y voir l'indication que la famille qui s'en "arme" appartint autrefois à la bonne bourgeoisie. (...)

Gaan we daar ooit het antwoord op vinden? Wat ook de reden geweest is, het komt er voor ons op aan om te weten dat Martine Cuffé de moeder was van Nicolas en dit is daarmee een mogelijk bewijs dat hij het wapenschild van haar heeft overgenomen met misschien de kleine wijziging, 'roses (...) au cœur doré', die alleen maar J. Sanson in 1657, aangeeft. Dat dit toen veel gebeurde vernemen we bij Michel Pastoureau, *Traité héraldique*, Parijs, 1993, pp. 63-64:

> (...) Le porteur d'un écu, même s'il l'a hérité de ses ancêtres, peut en effet (du moins dans la pratique) le modifier à sa guise ou l'abandonner complètement pour en adopter un autre. Les cas de transformations ou de changements d'armoiries sont ainsi très fréquents jusqu'à la fin du XVIe siècle. (...) ils répondent souvent à des causes précises: (...) abandon des armes paternelles pour relever les armes maternelles (cas relativement fréquent); (...)

In ons geval gaat het alleen over de overname van het wapen van de moeder en niet over afstand doen van de het vaderlijke wapen (want er was geen!), wat toen ook veel voorkwam. Op de volgende bladzijden bespreken we eerst nog een artikel van Rodière, dat handelt over het eveneens voorkomen van ons wapenschild bij du Hamel de Canchy. Deze genealoog heeft dit opgemerkt. Lefebvre vermeldt wel het identieke wapenschild bij 'Cuffé' en 'du Hamel de Canchy', maar schijnt daar echter niet over te vallen. Op deze laatste zin komen we nog terug in het hoofdstuk over het derde bezoek aan Abbeville op 13/09/01.

R. Rodière, Le voyage de Dubuisson-Aubeny à Abbeville en 1647 *(excerpt)*

Uit: *Bulletin de la Société d'Emulation d'Abbeville, années 1909-1910-1911*,1911, Abbeville.

(…) (p. 11) Dubuisson-Aubenay s'appelait, de son nom, François-Nicolas Baudot, seigneur du Buisson et d'Ambenay ou Aubenay. Né vers 1590 à Ambenay près d'Evreux, mort le ler octobre 1652 (...)

Tekst van Dubuisson-Aubeny

(p. 15) II. (...) elles ont au 2e quartier d'azur la bande d'or chargée de 3 quintefeuilles de gueules ou de pourpre (...)
(p. 16) (...) VIII. Item en une vitre au dessoubs des 2 précédentes, en la mesme croisée de ce costé là: au 1er et 4e de sable au chevron d'or accompagné de 3 aiglettes de mesme, 2 en chef, 1 en pointe; au 2e d'argent à 3 fasces
(p. 17) de gueules chargées de filets d'or passées en sautoir;
IX. au 3e d'or à 3 vannets d'azur, 2, 1. Item en une autre fenestre qui joint plus intérieurement: au 1er d'azur à trois molettes d'argent, co(mm)e en la tapisserie; au 2e d'or à 3 aiglettes de sable; au 3e de gueules à 3 berceaux d'or, 2 et 1; au 4e d'argent à 3 fleurs de lys de gueules
X. qui semble Vignacourt[1], A la vitre qui joint, à mesme hauteur, encor plus intérieurement, de St Suppliz co(mm)e cy dessus. Et au dessouz de celle-cy, une
XI. autre vitre partie de 3 couppée d'un, qui est équartelé de 8: au 1er les molettes d'arg(ent); au 2e St Suppliz; au 3e la bande d'or au quintefeuilles; au 4e la bande de billettes de sable; au 5e les croissans surmontés de trèfles d'or; au 6e le chevron d'azur; au 7e co(mm)e au 4; et au 8e co(mm)e au 3e. (...)

___

(1) Mr de Sorel dit que c'est des Carpentins, gentilho^{es} d'Abbeville. (Note de Dubuisson-Aubenay.)

Commentaar van Rodière

(p. 40) IX. - Ecartelé 1) Bersacles: d'azur à 3 molettes d'argent; 2) Boubers: d'or à 3 aiglettes de sable; 3) Boubers (ancien): de gueules à 3 berceaux d'or; 4) Carpentin (?): d'argent à 3 fleurs de lys au pied nourri de gueules.
Marguerite de Bersacles, femme d'Antoine de St Souplis, était fille de Colart de Bersacles et de Catherine de Boubers.
Je ne trouve de quartier Carpentin que dans la ligne du Hamel de Canchy, mais il y a des lacunes comme on peut s'en convaincre en examinant le tableau des 32 quartiers.
La mère de Colart de Bersacles est Jeanne Le Vasseur de Sailly.
Celle de Catherine de Boubers est Jeanne Accart. Leurs armes sont connus et ne sont pas fleurdelysées.

XI. - Ecartelé de 8: 1) Bersacles; 2) St Souplis; 3) du Hamel de Canchy; 4) Lamiré; 5) de Hesdin; 6) de May; 7) Lamiré; 8) du Hamel. (...)

(p. 41) Comme je l'ai dit plus haut, en vue de déterminer les écussons cités par Dubuisson-Aubenay, j'ai dressé les 32 quartiers d'Antoine de St-Souplis. Trois de ces quartiers appellent une annotation: (...)

1° Quartier Carpentin (du Hamel): Jean Carpentin, écuyer, dit Gaillot, sr de Barlettes, Berneuil, etc., en 1507 (qualifié d'auditeur du Roi à Abbeville en 1505), était représenté en cotte d'armes à St Vulfranc, ce qui fait voir qu'il avait été militaire, avec seize quartiers d'alliances. (E. de Rosny, p. 347). (...)

3° Quartier Sanson (Du Hamel):
Nob. Hom. Gaillot Sanson, Sr de Berlise, père de Marie, alliée en 1628 (erreur pour 1528) à Nicolas du Hamel, écuyer, Sr de Canchy. (E. de Rosny, p. 1359, III, 130).
Nicolas du Hamel de Canchy épousa par contrat du 18 février 1528, Marie Sanson. (Belleval).

(vervolg, zie p. 174)

Du Hamel gehuwd met Carpentin volgens een document van 1647?

De heer Balandra stuurde mij met zijn eerste brief van 4 september 1997 een voor ons belangrijke tekst op over wapenschilden uit 1647 in Abbeville opgetekend door Dubuisson-Aubenay. Deze tekst werd geanalyseerd door de genealoog Roger Rodière en gepubliceerd in de *Bulletin de la Société d'Emulation d'Abbeville*, 1911. De samenvatting bevindt zich pp. 172, 174.

Dubuisson-Aubenay logeerde in 1647 in het huis van 'sieur de Sorel de St Suplys' (Antoine de St Souplis, ridder, seigneur van Sorel, Wanel, etc., gehuwd met Marie de Warlutzel in 1648, volgens Rodière), waar hij de talrijke wapenschilden noteerde op de tapijten en in de vensters. Volgens de *Grand Armorial de France* van Jougla de Morenas is dit een Picardische familie die van adel blijft in 1697 op bewijzen van 1493, met de volgende wapenbeschrijving:

> D'or à 3 fasces de gue(ules) surm(ontée) en chef d'une coqu(ille) d'azur

Er valt hier een opmerking te maken over de beschrijving van Dubuisson-Aubenay van het wapen van du Hamel de Canchy:

> d'azur la bande d'or chargée de 3 quintefueilles (sic) de gueules ou de pourpre
> (Dubuisson-Aubenay, p. 15)

Rodière zet dit om in (p. 40): 'd'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules'. Hij heeft gelijk, want de 'quintefeuille' of vijfblad werd tot in de 16e eeuw ook regelmatig gebruikt in de plaats van de heraldische roos (vermoedelijk omdat zij eenvoudiger te tekenen was!). Pastoureau zegt het zo in zijn *Traité d'héraldique*, p. 159:

> (...) et jusqu'au XVIe siècle elle (la quintefeuille) se confond avec la rose héraldique.

Een mooi voorbeeld van dit vijfblad is te vinden in het familiewapen van Couvée (zie I, p. 130). Het gebruik van het vijfblad in de plaats van de heraldische roos is misschien een aanduiding dat het al een oud wapen is. Om nog op het wapen van du Hamel de Canchy terug te komen vond ik onlangs in de stadsbibliotheek van Brugge in een uittreksel uit het omvangrijke werk van H.P.J. Willems (de delen 46-47), *Blasons picards*, 1981, op p. 73 de volgende beschrijving:

> Hamel de Canchy: de gueules au chef d'or, chargés de trois molettes d'éperon
> à cinq pointes de sable.

We wijzen er hier op, dat deze gegevens komen uit de notities van Charles-René d'Hozier (1640-1732) die de *Armorial général de France* begon (1697-1709).

Dit is dus een heel ander wapen dan wat we gewoon zijn. Vermoedelijk is dit foutief. Het is wel een wapen van du Hamel, maar van de Hamel de Bellenglise, die een heel andere origine heeft. Deze familie is afkomstig van Artois en van adel. Antoine Constant de Hamel-Bellenglise werd markies in 1759. Zij sterven echter uit in 1788. Rietstap vermeldt du Hamel de Bellenglise en dit is misschien ook foutief. In de reeks van *Les dictionnaires patronimiques* over 'Les Duhamel', komt Antoine Constant niet voor.

Het wapen van de Carpentins ('van zilver met drie afgeknotte lelies van keel') is beschreven op p. 17, punt IX ('d'argent à 3 fleurs de lys de gueules'). De lelies zijn hier echter wel niet afgeknot. Dit is misschien de reden waarom Rodière twijfelt of het hier wel over het wapen van de familie 'Carpentin' gaat.

Op pp. 44-45 heeft Rodière de 16 kwartieren met wat hij nog heeft bijgevonden van de voorouders van Antoine de St-Souplis samengesteld. Bij Marie Carpentin zet hij 'alias Martine de Cuffé'. De wapens die voorkomen in IX, zouden moeten de vier kwartieren van Margareta de Bersacles zijn. Dit van haar moeder (de Boubers) komt er alleszins in voor. De twee overige

R. Rodière, Le voyage de Dubuisson-Aubeny à Abbeville en 1647 *(excerpt) (vervolg)*

Le P. Ignace ne mentionne pas ces personnages, (p. 42) mais il dit que Jean Sanson, échevin à Abbeville en 1493, épousa "Catherine de Caffé (sic), dont la noble famille porte d'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules." **Or ce sont exactement les armes des Du Hamel de Canchy. N'y a-t-il pas confuslon?**

Un important manuscrit généalogique que j'ai pu consulter, contient toute une notice sur les personnes qui nous occupent ici. En voici la substance:

V. - Galiot Sanson, 4e fils d'h.h. Jehan Sanson et de delle Catherine de Cuffé, fut, dit-on, Sr de Berlise... On n'a aucun acte de lui et il est mentionné que dans le contrat de mariage de 1528, lequel, erroné dans la partie qui concerne les du Hamel, pourroit l'avoir été dans celle qui le concerne. (...) (vervolg van deze tekst, zie ms. 568, p. 40 van Lefebvre op p. 130).

(...)

(p. 43)

(...)
Ce qui prouve une fois de plus qu'en matière de généalogie, on ne saurait y regarder de trop près!

(pp. 44-45) volledig weergegeven in fotokopie op p. 176.

Bovenste deel van p. 45 (zie p. 176) (hertypt)

Antoine du Hamel	☐ Nicolas du Hamel	☐ Antoine du Hamel	☐ Jean (alias Martin (du Hamel, 1464)	☐ Jean du Hamel N.
			N..	
		☐ Marie Carpentin (alias Martine de **Cuffé**)	☐ Jean Carpentin	☐ Jean Carpentin Jacq. d'Ausque
			☐ Jacq. de la Garde	☐ Jean de la Garde Marie Pappin
	☐ Marie Sanson	☐ Galliot Sanson Sr de Berlise	☐ Jean Sanson	
			☐ Catherine de **Cuffé**	
		☐ Marie Carette		

wapens stellen een probleem. De drie rode lelies (die bij Dubuisson-Aubenay niet afgeknot zijn) kunnen evengoed van Vignacourt (zoals Dubuisson-Aubenay beweert) als van Carpentin zijn. 'Mr. de Sorel' (= Antoine de St-Souplis) beweert dat dit van 'Carpentin' is, volgens de opmerking van Dubuisson-Aubenay. We mogen dit niet klakkeloos aannemen, want was Mr. de Sorel wel op de hoogte van zijn genealogie? De familie de Vignacourt (Wignacourt), eveneens met drie afgeknotte rode lelies, wordt ook besproken in de *Grand Armorial de France*, *vol. VI*. van Jougla. 'Bersacles', noch 'Boubers' komen erin voor. In de wapens van 'Le Vasseur' en 'Accart' beschreven door d'Hozier, Lamant en Rietstap, zijn geen lelies.

De bewering dat dit het wapen van 'Carpentin' is, berust niet op solide bewijzen en het zou toch ongewoon zijn bij de kwartieren van Bersacles een 'Carpentin', die niets gemeen heeft met de voorouders van St-Souplis (volgens Rodière), te vinden!

Rodière beweert dat hij geen Carpentin vindt bij de voorouders van St Souplis. Hij vindt wel een Carpentin in de lijn van du Hamel. We kunnen dit echter niet als bewijs aannemen dat Nicolas du Hamel gehuwd was met Marie Carpentin in 1528, want hij beroept zich alleen op de genealogie van du Hamel door Belleval (p. 41), zie fotokopie van deze genealogie op p. 117. Bovendien, waarom vermeldt hij de Rosny niet die beweert dat Antoine du Hamel gehuwd was met Martine de Cuffé? In de akte van 1528 komt als getuige aan de zijde van Marie Sanson een 'Adrien de St Souply, jonkheer, voor als familielid: waar of vals? Wat is er juist in deze akte?

Rodière verwijst in zijn bespreking van p. 42 ook naar het ms. 528 van Lefebvre ('manuscrit généalogique'). Hij kopieert een gedeelte van de tekst van het ms. van Lefebvre en schijnt dit toch voor waar aan te nemen. Hij geeft er alleszins geen negatieve commentaar op! Hij had volgens mij wel de naam van de auteur van zijn bron kunnen vermelden!

Waarom de akte vervalst is!

Onlangs (in mei 2001) dacht ik na over een mogelijke reden om de echte moeder niet te vermelden. Opeens valt het mij te binnen dat er een familieverband is tussen beide echtgenoten! Een grootoom huwt zijn achternicht (de moeder van Antoine du Hamel, Martine Cuffé en de grootmoeder van Marie Sanson, Catherine Cuffé, waren gezusters). Mocht dit toen van de Kerk? Nu mag het niet.

Op de 'Code Napoléon' die een huwelijk tussen oom en nicht verbiedt komt er een interpreterend decreet op 7 mei 1808 die eveneens het huwelijk verbiedt tussen een grootoom en achternicht (zie 'Bloedverwantschap' in *Encyclopedie van het Katholicisme*, *I*, Antwerpen, 1955, p. 323).

Nog uit ditzelfde werk, eveneens op p. 323:

> (...) nooit worden dispensaties voor zulke huwelijken toegestaan.
> (...) De Germanen telden alleen de geboorten tussen de gemeenschappelijke stamvader en de verst van hem verwijderde betrokken bloedverwant en zo deed geleidelijk ook de Latijnse Kerk. Volgens die telling verbood het Concilie van Lateranen in 1215 de huwelijken tussen bloedverwanten tot in de vierde graad, het kerkelijk Wetboek van 1917 tussen bloedverwanten tot in de derde graad, d.w.z. wanneer de twee partijen tenminste één gemeenschappelijke grootvader hebben. (...)

Nog bij het 'huwelijksbeletsel' in deel II, p. 138:

> (...) Vervolgens verhindert de familieband (...) maar bovendien nog de overige bloedverwanten in de rechte lijn en in de zijlijn tot en met de 3e graad, d.i. de som van alle personen gerekend in de langste tak tot aan, en met uitsluiting van, de gemeenschappelijke stamouder. (...)

R. Rodière,* Le voyage de Dubuisson-Aubeny à Abbeville en 1647 *(pp. 44-45)

André de St-Souplis.	Jean de St-Souplis. Willemine Le Blond.
Béatrix de Baynast.	. . . .
Colart de Bersacles.	Wautier de Bersacles. Jeanne Le Vasseur.
Catherine de Boubers.	Guillaume de Boubers. Jeanne Accart.
Hugues de Hesdin.	Guillaume de Hesdin. Catherine Lenganeur.
Péronne de Warnes.	. . . .
. . . .	. . . .
. . . .	. . . .
Jean de May.	Bernard de May. Jeanne de Broutelles.
Marie de Biencourt (alias Marie Galand).	. . . .
N. de Fontaines.	N. de Fontaines. N. Courtois.
N. de Conty.	. . . .
Jean de Belloy.	Jean de Belloy. Hélène Le Blond.
Béatrix de Fosseux.	. . . .
Pierre d'Estrées dit Carbonnel.	. . . .
Marie de Beaumont de Neu-ville	. . . .

- Antoine de St-Souplis. — Antoine Margt de Bersacles.
- Jean de Hesdin. — Jeanne Le Prestre.
- Bernard de May. — Isabeau de Fontaines.
- Antoine de Belloy-St Léonard. — Jeanne d'Estrées.
- Jean de St-Souplis. — Adrienne de Hesdin.
- Nicolas de May. — Marguerite (alias Marie ou Françoise) de Belloy-St-Léonard.
- Antoine de St-Souplis. — Françoise de May.
- Louis de St-Souplis.
- Antoine de St-Soupli… allié à Marie de Warluzel.

Jean (alias Martin du Hamel, 1464).	Jean du Hamel N.
N...	. . . .
Jean Carpentin.	Jean Carpentin. Jacqueline d'Ausque.
Jacqueline de La Garde.	Jean de La Garde. Marie Pappin.
Jean Sanson.	. . . .
Catherine de Cuffé.	. . . .
. . . .	. . . .
. . . .	. . . .
Firmin Lamiré.	Gilles Lamiré. Colaye Pinton.
N. .	. . . .
Jean de La Garde.	Jean de La Garde. N. Poirée.
Marie Pappin.	Jean Pappin. Barbe Doresmieulx.
Simon L'Yver.	Jean L'Yver. Maroie de Wierre.
Catherine de Calonne.	Guillaume de Calonne. Catherine de St-Souplis.
Robert de Belloy [2].	Jean de Belloy. Marie Doresmieulx.
Marguerite de Framecourt.	Renaud de Framecourt. Gille de St-Fuscien.

- Antoine du Hamel. — Marie Carpentin (alias Martine de Cuffé).
- Galliot Sanson sr de Berlise. — Marie Carette.
- Gilles Lamiré. — Nicole de La Garde Béhen.
- Pierre L'Yver. — Adrienne de Belloy.
- Nicolas du Hamel. — Marie Sanson.
- Jean de Lamiré sr de Nouvion. — Barbe L'Yver.
- Antoine du Hamel. — Louise de Lamiré.
- Gabrielle du Hamel de Canchy.

1. Dlle d'Estrées, mère d'une de Nello mère d'une Belloy, mère de Jean d… May, 1575 (frère de Françoise). (E. de Rosny, p. 532.)
2. Robert de Belloy sgr de Beauvoir, ép. contr. 12 juill. 1484 Marguerite d… Framecourt, fille de Renaud et de Gille de St-Fuscien.

Of het in ons geval nu de 3de of 4de graad betreft, m.a.w. wordt de 'gemeenschappelijke stamouder' geteld als 1ste generatie of niet, was er bloedverwantschap, zeker vóór 1917, en mocht dit huwelijk niet plaatsvinden. De enige mogelijkheid om toch te huwen bestond er in een van de twee gezusters Cuffé te vervangen door iemand anders en nog liefst door iemand van adel.

We kennen echter twee gevallen van een huwelijk van een neef met een nicht in de genealogie van Carpentin door de la Chenaye-Desbois (zie fotokopie p. 164) in de 1ste en 2de tak, hoewel we niet zeker zijn van de juistheid van die genealogie. De uitzondering bevestigt de regel?

Besluit

Daar dit wapen (Carpentin) misschien zou hebben kunnen voorkomen in het huis van St-Souplis, zal de vervalste akte van 1528 als dusdanig toen (vóór 1647) ook hebben bestaan. De akte kan wel van later dan 1528 dateren, namelijk van na het Concilie van Trente (begin 1531), dat o.a. ook de regels van de geldigheid van het huwelijk opnieuw vastlegde.

We zijn echter niet zeker dat de ongeldigheid van het huwelijk volgens de Kerk de reden was voor de vervalsing. Misschien nam men het toen niet zo nauw en het huwelijk tussen een grootoom en een achternicht ligt op de grens van de toelaatbaarheid.

Uit deze akte blijkt dat hij tot de adel behoort. Om tot de adel te kunnen behoren moest men kunnen aantonen dat de voorouders tot in de derde of vierde graad ook van adel waren. Zijn moeder, Martine Cuffé, had wel een wapenschild dat hij heeft overgenomen. Zij was misschien **niet** van adel - hoewel J. Sanson beweert dat haar zuster Catherine dat wel is, zie III, 129 - maar zeker van goede burgerij. Misschien was dat de reden om haar niet te vermelden in de huwelijksakte? Daarentegen was Marie Carpentin (zijn stiefmoeder?) van adel (zie p. 171), alleszins haar familienaam 'Carpentin'. Van het definitieve bestaan van een 'Marie' Carpentin als echtgenote van Nicolas du Hamel, hebben we nog geen afdoend bewijs gevonden. Zijn schoonvader, Galliot Sanson, zoon van Jean en Catherine Cuffé, is ook van adel volgens deze akte. Deze Jean Sanson komt echter nooit voor met een adellijke titel.

Wat hebben we nu aan dit artikel van Rodière? Hij is de eerste genealoog die opmerkt dat de wapenschilden van du Hamel en Cuffé dezelfde zijn. Hij trekt er echter geen gevolgtrekkingen uit (wat wij wel doen!). Hij vraagt zich af of er geen 'confusion' is (zie p. 174)? We denken dat die vraag hier niet op zijn plaats is. Het is hetzelfde wapen dat afkomstig is van de moeder van Nicolas du Hamel, daar die ook een 'Cuffé' was, zoals de grootmoeder van zijn vrouw Marie Sanson. Trouwens, de wapenschilden opgetekend door Dubuisson-Aubenay zoals deze beschreven in XI (p. 172), schijnen niet volgens de regels van de heraldiek geplaatst te zijn. Er is hier ook geen logica in te vinden.

Hij verwijst naar Belleval voor het huwelijk van 1528 van Antoine du Hamel met Marie Carpentin. We hadden wel liever gehad dat hij, bij zijn verwijzingen naar de La Gorgue-Rosny, ook het huwelijk vermeldt van Antoine du Hamel met Martine Cuffé! Dit doet hij echter wel in het organigram (p. 176).

Voor ons is het vooral van belang dat de naam 'Cuffé' er in voorkomt met de verwijzing (onrechtstreeks) naar het ms. van du Grosriez (ms. 568).

Nog in verband met de vervalste akte kreeg ik zeer interessante gegevens van de heer Balandra (B19, 3/12/98) over een document dat hij had gevonden in de bibliotheek van de 'Société des Antiquaires de Picardie'. Het betreft het ms. C.B. 179 van Buteux, waarin veel genealogische gegevens over o.a. de du Hamels voorkomen (zie volgend hoofdstuk).

CUFFE EN DUHAMEL IN MS. 179 VAN BUTEUX

In dit lijvig manuscript (762 bladzijden, in folioformaat) komen veel gegevens voor over de du Hamels van Abbeville. Van wanneer het juist dateert weten we niet, maar de auteur, Nicolas Buteux, een priester, overlijdt in 1721. Dit is dus wel een oudere bron dan de geschriften van de Lefebvres, maar natuurlijk recenter dan het boek van J. Sanson (1657).

De naam 'Cuffe' komt er ook in voor, hoewel dit voor ons weer nieuwe vragen oproept. De tekst is niet altijd duidelijk, vooral omdat er weinig interpunctie in voorkomt. Balandra (B19, 3/12/98) beschrijft zijn stijl als volgt: *'L'abbé Buteux s'occupe des familles sous la forme d'une multitude de notes, assez courtes, du genre écriture rapide*'. Toch was het lezen ervan uitermate boeiend en zeker de moeite waard! We laten nu even de heer Balandra over dit ms. aan het woord:

> *(...) Société des antiquaires de Picardie (= société savante qui existe toujours et dont le siège se trouve à Amiens, au sein du Musée de Picardie, rue de la République) renferme en son sein des livres, des manuscrits, des documents iconographiques, etc., sur la Picardie.*
>
> *Par le présent courrier, j'entends en fait de vous signaler l'existence au sein de cette bibliothèque en question d'un manuscrit qui contient une multitude de renseignements généalogiques sur des familles d'Abbeville, du Ponthieu et du Vimeu. Il s'agit du manuscrit no 179, dont l'auteur est l'abbé Buteux.*
>
> *Abbé Buteux = Nicolas Buteux, prêtre de l'église St. Sépulcre de la ville d'Abbeville. Il mourut en 1721. Cérémonies mortuaires de l'abbé Buteux eurent lieu "Vendredy 11 juillet 1721, 10 h. du matin; second service, le lendemain, pareille heure".*
>
> *Manuscrit C.B. 179 (C.B. par allusion à Mr. Clovis Brunel). Dimensions: 34 x 22 cm. Manuscrit écrit sur papier. L'écriture du manuscrit est assez petite (genre de M. du Grosriez en ce qui concerne la taille des lettres. (...)*

Volgens de heer Balandra was Buteux een priester van de St. Sépulcre kerk in Abbeville. Echter in twee lijsten van de pastoors van deze kerk, in *Notes d'Etat-civil de la région du Nord,* van P. Denis du Péage, p. 9, in 'Société d'études de province de Cambrai', Lille, 1924, komt Buteux niet voor. Toen ik dit meldde aan de heer Balandra antwoordde hij (B28, 25/2/00), dat hij in de 'Epithaphier et nécrologie du Vieil Abbeville', door R. Rodière, verschenen in de *Mémoires de la Société d'Emulation d'Abbeville*, *26,* van 1927, het volgende heeft gevonden:

> *(p. 209) No. 103. Buteux ... de vénérable et dist(ingué) messire Nicolas Buteux prêtre et choriste du St Sépulchre sa paroisse; vendredi 11 juillet 1721 10 h. du matin, église St Sépulchre sa paroisse second service le lendemain à pareille heure ...*

Rodière was dus de bron van de heer Balandra. Daar Buteux niet voorkomt in de lijsten van de priesters, kan hij er - volgens de heer Balandra - een hulppriester zijn geweest. Betreffende de inventaris van de parochieregisters, waarop ik mij hierboven baseerde, schrijft hij dat het gaat over een oude inventaris en er sindsdien veel nieuwe aanwinsten zijn. Een nieuw bezoek aan Abbeville zou toch nog veel interessante gegevens kunnen aanbrengen.

Na deze gedetailleerde inleiding over dit manuscript en zijn auteur, geeft de heer Balandra mij
een gedeelte van de tekst op p. 495, waarin de naam 'Cuffe' voorkomt. Ik was natuurlijk zeer blij met deze nieuwe onverwachte bron! (...)

Hierna volgt het belangrijkste gedeelte van de teksten van de bladzijden 495, 496 en 497, voorzien van verklarende uitleg en commentaar, waarvoor ik voor een groot gedeelte dank verschuldigd ben aan de heer Balandra.

Bespreking van de tekst van p. 495: vermelding Carpentin

Op de 12de regel van deze bladzijde komt een 'Galiot' Carpentin voor:

> *(...) et pour la part de damoiselle Gabrielle du Hamel femme d'iceluy de Lavernot, il appartiendra 150 (livres) de rente sur monsieur de Mouy Saint Fairle et feüe madame de la Bosse (Jeanne du Hamel) sa femme et Galiot Carpentin, escuyer, sieur de Cumont in solidum le 21 may 1558 (...)*

Het gaat hier over een testament opgemaakt in 1567 na het overlijden van beide ouders (Nicolas du Hamel en Marie Sanson) in Abbeville. Voor de naam 'Carpentin', zie ook nog de bespreking van p. 295 van Buteux (zie pp. 194-195).

Buteux - ms. 179, p. 495 (gedeeltelijk) (SAP - Amiens) - (± Ao 1720)

(...)
1. Maistre Guillaume du Hamel, fameux chirur-
2. gien à Abbeville, dit Cuffe, il en prit les armes
3. qui sont restées à ses descendants. Il estoit encor en
4. credit [1] (en) 1530.
5. Du Hamel au lieu des Cuffe porte d'azur à la
6. bande d'or chargée de trois roses de gueules.
7. Maistre Guillaume du Hamel dit Cuffe tiltre [2] 1515.
8. On le croioit fils de M(aistr)e Antoine. Ce Guillaume
9. possedoit bien à Morival [3]
9a (Toevoeging). Guillemin du Hamel, alias Cuffe,
9b chapelain à Saint Wlfi [4] (en) 1512.
10. Me Antoine du Hamel dans la banière [5] des fèvres [6]
11. à Abbeville en 1503 est déclaré estre chirurgien
12. en 1504, 1513, 1519. Fust dernier échevin en 1511 [7]
13. Fust allié à demisielle [8] Martine Cuffe dont Me
14. Guillaume, Jeanne du Hamel mariée à h.h.
15. Nicolas Lucas, cabaretier ou marchand de vin, aux
16. enfants de qui Antoine du Hamel et Martine
17. Cuffe donnerent neuf journaulx de terre à Morival
18. Nicolas du Hamel qui suivra, Jean du
19. Hamel mercier qui avoit épousé demisielle Marie
20. Descamps, veuve d'Ancel de Heudain, mercier, titre
21. en 1543, où ce Jean venoit de mourir, on y voit
22. Nicolas comparoistre sans aucune qualité. On voit
23. qu'il y eut procès pour aussi 9 [9] terres de Morival en
24. cette mesme année 1543. On y voit que ce Nicolas
25. Lucas estoit pour lors fugitif et qu'une de ses filles
(toevoeging) Toussaine Lucas
26. estoit pour lors mariée à Martin de Vis bras-
27. seur et leur oncle Nicolas du Hamel comparoit
28. partout.
29. Sire Nicole du Hamel, Seigneur du Maisnil-Heudain
30. puis de Marcheville et de Canchi, Esleu et ancien
31. maieur, fust premièrement mercier dès 1523.
32. En 1524 il paya 3# [10]. Tiltres. Sire Nicole ou

---

1 en fonction
2 dans un titre ou document de l'an
3 hameau de la commune de Vismes
4 Wulphy, commune de Rue
5 confrérie
6 forgerons
7 le dernier échevin de la liste de 1511
8 demisielle (damoiselle): titre qu'on donnait autrefois dans les actes aux filles nobles (*Littré*)
9 journaux de (ontbreekt)
10 livres?

(vervolg op ms. 179, p. 496, zie p. 186)

Zie ook de commentaar van Herzog in zijn *Notice généalogique ...*, p. 2, op p. 184, in verband met het belang van de geschriften van Buteux en zijn overzetting van ms. 179, p. 494 hierboven, op p. 184 (p. 95).

Emile Herzog, 'directeur des archives départementales du Haut-Rhin de 1922 à 1952'. Hij maakte een genealogische studie over de familie du Hamel de Canchy, zie p. 184 en V, 31.

Nu bespreken we een gedeelte van die tekst, onderaan de rechtse kolom op p. 495, zie de overzetting op p. 182. De eerste zeven regels zijn voor ons zeer belangrijk omdat zij over het wapenschild spreken. Guillaume du Hamel, **'dit Cuffe'**, zou dus van de Cuffes dit wapenschild hebben overgenomen, dat hij aan zijn afstammelingen zou hebben nagelaten. Volgens Buteux zouden het de du Hamels zijn die vanaf toen dit wapen voeren van de Cuffes (regels 5, 6). We zijn heel blij met deze vondst, want zoals we vermoedden, hebben de du Hamels het wapen van de Cuffés overgenomen, wat we trachten te bewijzen. Toch zijn we nog niet helemaal tevreden, want wie is die 'Guillaume du Hamel, **dit Cuffe**, fameux chirurgien'? We kennen l een *Guillaume Cuffé, maître barbier-chirurgien* (ms. 568, p. 4, zie p. 126). Is het dezelfde persoon? Zie ook de vermelding van Guillaume Cuffe en Antoine (du Hamel) als chirurgiens in ditzelfde ms. Buteux op p. 724, zie p. 194.

Hoewel de tekst van Buteux zeer veel gegevens over de du Hamels bevat wordt er geen enkel woord gerept over de afstammelingen van 'Guillaume du Hamel, dit Cuffe' zelf. Op te merken valt ook dat Buteux niet honderd procent zeker is dat deze Guillaume een zoon is van Antoine (en Martine Cuffe): *'on le* ***croioit*** *fils de Me Antoine'* (regel 8).

Buteux zal zeker hebben vastgesteld dat de du Hamels het wapen van de Cuffes dragen en dit alleszins vanaf 1547, daar hij het werk van J. Sanson kende, zie IVa, 46, waar hij verwijst naar 'Père Ignace' (= J. Sanson). In de genealogie van de Sansons (p. 830, fotokopie in IVa, 46-49) schrijft hij: *'Catherine de Cuffé, dont la famille porte d'azur à la bande d'or, chargée de trois roses de gueules'.*Daar dit hetzelfde wapen is als dit van de du Hamels en hij ergens in een document (misschien hetzelfde document als dit van Rosny, zie III, 110?) een 'Maistre Guillaume Cuffe, fameux chirurgien' gevonden heeft die dit wapen draagt, kon hij denken dat die een du Hamel was. Hij maakte er *'Guillaume du Hamel, dit Cuffe'* van.

Nicolas du Hamel wordt dit jaar burgemeester en heeft een wapen nodig en neemt het wapen van zijn moeder - een Cuffe – over. In regel 14 vermeldt hij 'Guillaume' wel als zoon van Antoine. In het ms. 664 van du Grosriez (zie p. 264) wordt alleen Antoine vermeld als zoon en verwezen naar een 'tableau' voor de overige kinderen van Antoine met Martine Cuffe. Helaas ontbreekt die 'tableau' waarin de 'descendants' van Guillaume zouden kunnen te vinden zijn (zie ms. 674bis op p. 317)! In de geschreven tekst zelf staat nog een latere toevoeging (= regel 6a): *'Guillemin du Hamel, alias Cuffe, chapelain de St W(u)lfi 1512'.*Buteux zou dus later nog een Guillemin (= afleiding van Guillaume) du Hamel hebben gevonden die kapelaan was in St.-Wulphy (Rue) in 1512. Dat deze Guillemin du Hamel, 'alias Cuffe' wordt genoemd, hebben we niets op tegen, integendeel! Het is eerder een bewijs dat zijn moeder, Martine Cuffe (de vrouw van Antoine) is. Twee zonen die dezelfde voornaam dragen komt zelden voor.

In de gedrukte genealogie van Belleval van 1874 (*op. cit.*), op p. 492 (zie p. 117) staat:

> IV. ANTOINE DU HAMEL, Ecuyer, Seigneur du Mesnil-Heudin, qui épousa Marie Carpentin, dont il eut:
> 1. NICOLAS, qui suit;
> 2. **GUILLAUME**, prêtre;
> 3. JEANNE, femme de Jean Le Fuzelier

In deze genealogie - waarmee waarschijnlijk ook de du Hamels akkoord gaan, gezien de belangrijkheid van dit werk - komt er slechts één Guillaume voor en die was priester. Belleval kende ook de manuscripten van Buteux en heeft dit daar vermoedelijk in gevonden, zie *Rapport van M. Poujol de Fréchencourt*, p. 79, in IVa, 10). Hij vermeldt wel Marie Carpentin als moeder van Nicolas, waarmee wij niet akkoord gaan. In een recenter werk: *Les dictionnaires patronymiques - Les Duhamel,* van Irène Nouailhac en Marie-Anne Pirez, Paris, 1994, een uitgave van Archives & Culture (kopie in mijn bezit), komt onder 'Antoine Duhamel' het volgende voor op p. 34:

> Antoine du Hamel, seigneur du Mesnil-Heudin, échevin d'Abbeville en 1511 (...). Antoine épousa Marie Carpentier (ou Carpentin, ou encore Martine Cuffé) qui lui donna au moins: Nicolas (ou Antoine); Jean, vicomte d'Ansel-Eudin, époux de Marie des Camps; **Guillaume**; et Jeanne, mariée en 1543 à Jean Lucas. (...)

E. Herzog*, Notice généalogique et historique sur la famille du Hamel de Canchy*, 1950, pp. 1, 2, 95 (ged.).

(p. 1) (...) De tout temps, les guerres et leurs issues ont amené des bouleversements et des changements plus ou moins profonds dans la configuration des pays : conquêtes ou pertes de territoires, émigration ou immigration de populations, transformation et remplacement des Administrations. L'Alsace, pays frontière, a connu depuis les époques les plus reculées les invasions, les passages de troupes, les horreurs de l'occupation, les contributions de guerre, les exactions et écorcheries, mais aussi ses retours à la mère patrie. C'est surtout après le Traité de Westphalie de 1648 que commença pour le pays, réuni à la France dont il avait été séparé en 840 lors des partages survenus entre les fils de Louis le Débonnaire, une ère de tranquillité, de paix et de prospérité. Sous l'habile administration des Intendants, l'Alsace se releva de ses ruines et bénéficia des progrès réalisés dans tous les domaines. L'établissement d'un gouvernement militaire, la réforme administrative et judiciaire exigèrent la présence de militaires, de magistrats et de fonctionnaires expérimentés, venus de toutes les régions de la France. Ils vinrent s'établir dans le pays et s'unir par les liens du mariage aux plus illustres familles indigènes. C'est ainsi qu'une branche de la famille du Hamel de Canchy est venue se fixer en Alsace. (...)

(p. 2) (...) Puis le manuscrit n° 179 de la Société des Antiquaires de Picardie (p. 493 et s.) fournit de nombreux renseignements sur les du Hamel de Canchy et les autres branches de la maison. Cette compilation, rédigée sans ordre chronologique et sans aucune cohérence, et quoiqu'elle se base sur de nombreux documents authentiques, ne peut être consultée qu'avec précaution. Elle cite les du Hamel figurant sur le tableau de la maison de Picardie, de Champagne et Guienne en même temps qu'un grand nombre de descendants de la branche de Canchy, sans permettre d'établir avec certitude la parenté entre les différentes lignes. L'auteur de ce manuscrit ne parle pas en termes flatteurs des du Hamel, surtout de Nicolas. Il les traite de marchands de vin, de commerçants, de brasseurs, il leur en veut à cause de leur richesse, mais il ne leur conteste pas la qualité de noblesse. Il se contente de mettre en doute le contrat de mariage du 18 février 1528 entre Nicolas du Hamel et Marie Sanson dans lequel le mari est qualifié d'écuyer et de seigneur de Canchy et de Marcheville. Il prétend que « ce contract est suspect et apparemment faulx ». (...)

(p. 95) (...) Maistre Guillaume du Hamel, fameux chirurgien à Abbeville, dit Guffe. Il en prit les armes qui sont restées à ses descendants. Il estoit encore en crédit 1530.
Du Hamel, au lieu des Guffe (Cuffe) porte: d'azur à la bande d'or chargée de trois roses de gueules[204].
Maistre Guillaume du Hamel, dit Cuffe, tiltre 1515[205]. On le croyait fils de maître Antoine. Ce Guillaume possédait bien à Morival, Guilleuvin du Hamel, alias Cuffe, chapelin de St-Wulfram 1512.
Maistre **Antoine du Hamel** dans la banière des fevres à Abbeville en 1503 est déclaré estre chirurgien en 1504, 1513, 1519, fust dernier échevin en 1511, **fust allié à damoiselle Martine Cuffe**[1], dont: maistre Guillaume, Jeanne du Hamel mariée à honorable homme Nicolas Lucas, cabaretier ou marchand de vin, aux enfants de qui Antoine du Hamel et Martine Cuffe donnèrent neuf journaux de terres à Morival; Nicolas du Hamel qui suivra; Jean du Hamel, mercier, qui avait épousé damoiselle Marie Descamps, veuve d' Ancel de Heudain, mercier, titre en 1543 où ce Jean venait de mourir. On y voit Nicolas comparaistre sans aucune qualité. On voit qu'il y eut procès pour terres de Morival en ceste mesme année 1543. On y voit que ce Nicolas Lucas estoit pour lors fugitif, et qu'une de ses filles estoit pour lors mariée (Toussaint Lucassy à Martin de Vis, brasseur). Et leur oncle Nicolas du Hamel comparait partout. (...)

---

[1] A noter plusieurs références dans www.geneanet.org à un premier mariage de Antoine du Hamel avec Martine de Cuffe, et avant son mariage avec Marie Carpentin (commentaire d'Eric Duhamel).
[204] Ce sont exactement les armoiries des du Hamel de Canchy; ceux-ci auraient donc pris le blason des Guffe (*sic*).

In bovenstaande tekst wordt met 'Guillaume' vermoedelijk de priester bedoeld. In dit volledige werk (*Les Duhamel...*) komen slechts twee 'Guillaumes' du Hamel voor. Een priester 'Guillaume' du Hamel wordt erin vermeld, maar die is het niet (= 'ecclésiastique, homme de lettres, né en 1736'). De andere Guillaume du Hamel is een zoon van Joachim en Louise Lamiré. Het is ook een 'de Canchy'. Deze laatste Guillaume heeft met zijn tweede vrouw, Madeleine de Plessier, zeven kinderen. Bij de geraadpleegde bronnen in *Les Duhamel* komt dit ms. van Buteux niet voor, maar wel het werk van de La Gorgue-Rosny, *Recherches généalogiques sur les comtes de Ponthieu, Boulogne et Guines, Boulogne-sur-Mer,* II, 1875, pp. 719-720, zie een gedeelte van de tekst van p. 719 op p. 262, waaruit die gegevens komen. Op dezelfde pagina beweert de La Gorgue-Rosny eveneens dat Nicolas du Hamel zijn adellijke titel verkreeg op het moment dat hij voor de eerste keer 'mayeur' werd van Abbeville ('... mayeur d'Abbeville en 1547, ce qui lui donna la noblesse...'), zie p. 262.

Die bewering van Rosny is waarschijnlijk verkeerd en daarvoor verwijzen we opnieuw naar Philippe du Puy de Clinchamps in zijn *Noblesse* (*op. cit*), pp. 25-26. In het hoofdstuk over 'Les anoblis par charge municipale' beweert hij dat de zogenaamde 'noblesse de cloche' alleen maar geldt voor de burgemeesters van 16 Franse steden die hij opsomt en Abbeville behoort daar niet bij!

Misschien is er in de geschiedenis van de kerk van St. Wulphy een priester Guillaume du Hamel vermeld? Van de heer Balandra (B23, 22/2/99) kreeg ik echter het volgende te horen:

> *Il n'existe plus d'archives anciennes sur cette église de Rue. (...)*
> *Il n'y a rien aux archives dep. de la Somme (Amiens). Il n'y a rien à Rue.*
> *Quant aux publications faites à ce jour sur cette église: elles sont nulles sur la question des chanoines, et notamment pour les XVe et XVIe siècles.*
> *Pas de Cuffé (Guillemin ou autre Cuffé) dans ces publications. (...)*
> *Les Archives du diocèse d'Amiens sont à Amiens, pas à Rue. (= série G).*
> *Voir inventaire de la série G, aux Archives du Nord, à Lille, pour la Somme (répertoire + 2 volumes d'inventaires). Zéro sur Rue aux XVe et XVIe siècles.*
> *Voir à Paris? Archives nationales, à la BN (Bibliothèque nationale)?*
> *Vous trouverez peut-être quelque chose dans la bibliographie de la province de Reims (Amiens) faite par le dom J. Becquet.*

Hoewel dit antwoord voor ons niets positiefs heeft (behalve misschien het feit dat we daar niet meer hoeven te zoeken), houd ik er toch aan om dit te kopiëren en daarmee aan te tonen op welke grondige manier de heer Balandra te werk gaat om iets op te zoeken! Als we willen alles nazien, wat we kunnen nazien, kunnen we nog - ingeval er moest archief te vinden zijn betreffende Morival (parochie van Vismes-au-Val, 16 km ZW van Abbeville) voor de XVIde eeuw - onderzoeken, of er daar een Antoine du Hamel was, die bezittingen had (regel 9). Misschien vinden we iets bij een bezoek aan de AD van de Somme (Amiens)? De kans, dat er iets zou worden gevonden, is natuurlijk heel klein. René de Belleval geeft een beschrijving van de lenen van Morival, zie p. 190. '9 journeaux' komt erin voor.

In regel 12 wordt Antoine du Hamel vermeld tot in 1519. Hij was inderdaad schepen in 1511 (zie deel V, p. 140).

Op de regel 13 vinden we dat Antoine gehuwd is met *dimisielle* (damoiselle) Martine Cuffe. Zou zij van adel zijn? Volgens J. Sanson in zijn *L'Histoire généalogique..*, 1657, p. 830 (zie III, 129) was haar zuster Catherine de Cuffé van adel:

> (...) Damoiselle *Catherine de Cuffé*, dont la **noble** famille porte d'azur à la bande d'or chargée de trois roses de gueules (...)

Buteux kende dit werk van J. Sanson, zie IVa, 46. Het huwelijk van Antoine met Martine Cuffe is een bevestiging van de bewering van Charles-Claude Lefebvre dat het inderdaad Martine Cuffé is die de moeder is van Nicolas du Hamel en niet Marie Carpentin zoals vermeld in de 'vervalste' huwelijksakte van 1528! En nog een beter bewijs is dat Nicolas het ons zelf toont: als nieuw wapen neemt hij het Cuffe-wapen (van Martine de Cuffé) en niet het Carpentin-wapen (van Marie Carpentin), dat hij zou hebben aangenomen moest zij zijn moeder zijn!

Buteux - ms. 179, p. 496 (SAP - Amiens) - (± Ao 1720)

1. Nicolas du Hamel, bien à Rouveroy 1555. 1550 Sire Nicole du Hamel maieur, vendoit vin blanc
2. Salut de concepcion à Saint W(u)lfran par M(aistr)e Nicole du Hamel esleu et bien d'autres fondations.
3. 22 sols pour ledit salut sur des maisons en la Fripprie et où en la rue de Lisle (Lille?).
4. 1548 Nicolas du Hamel sans aucun tiltre. Honnorable homme Sire Nicolas du Hamel, Sieur du Maisnil,
5. Heudain 1556. Fust souvent eschevin.
6. Ses descendants en 1664 prouverent leur noblesse de ce Sire Nicole, par son contract de mariage du 18 de
7. febvrier 1528, où il est qualifié Nicolas du Hamel, escuyer, Seigneur de Canchy et de Marcheville, bisayeul de
8. Joachim, qui en cette année 1528 épousa d(emisiell)e Marie Sanson, mais ***ce contract est suspect et***
9. apparemment faulx*. Aussi dans la recherche présente, ils n'ont osés s'en servir; et ils se trouvent dans un*
10. terrible embarras pour prouver; ils sont encor en instance indecise. Ils enoncerent aussi en ce temps-là
11. que Lyonnus du Hamel estoit qualifié escuyer et baillif de Peronne dans le compte du domaine de
12. Ponthieu 1513 - et Anthoine du Hamel (kleinzoon van Antoine x Martine Cuffe, zie regel 51)
13. escuyer, chatelain de la forest de Cressi dans le compte du mesme domaine de Ponthieu en 1571 rendus à la
14. chambre des comptes.
15. Nicolas du Hamel en un tiltre de 1545 est qualifié bourgeois et marchand commissaire des vivres, controlleur
16. de la maison du duc de Vendosmoies [1]. En 1546 est qualifié esleu en Ponthieu. On voit une commission en
17. 1545, passée par Jehan Lavernot, bourgeois et marchand d'Abbeville, au profit de honnorable homme
18. Nicolas du Hamel, aussi bourgeois d'Abbeville - en 1546 autre commission pour du blé où il prend encor
19. qualité de marchand, et y comparoit Eustache de Grebemaisnil, mesureur, qui assure par serment avoir
20. mesuré au grenier de Nicolas du Hamel, marchand. On voit de luy vingt autres pareilles sortes de
21. commissions. C'estoit un homme d'intrigue. Il avoit pris aussi l'adjudication du sel et bien d'autres choses. On
22. voit ensuite que les maire et echevins d'Abbeville 'retirerent sur luy' (= lui enlevèrent) ceste adjudication de
23. la 'ferme du sel' (= la vente et distribution du sel en Ponthieu) (ainsi on peut dire de luy qu'il est la
24. première source de ce malheur en ce pays icy).
25. Il fust ensuitte commis par les maire et eschevins d'Abbeville pour la vente et la destribution du sel en
26. Ponthieu que les susdits tenoient à ferme du Roy retirée sur luy. Puis il fust commis controlleur aux ouvrages
27. par le duc de Vendosmois, gouverneur de Picardie. Il fust enfin commissaire royal et esleu en Ponthieu; (et
28. quoy que tous les autre esleus n'eussent jamais omis la qualité d'escuyer, ce Nicolas du Hamel a affecté de
29. ne la pas prendre, quoy que ancien maieur) ce qui fait un si notable préjudice à ses descendants.
30. En 1547 il fust esleu maieur, sous le nom simple de h.h. sire Nicole du Hamel; quoique Me
31. Wagnart le qualifie dans ses mémoires: sire Nicolas du Hamel, escuyer, seigneur de Canchy, Marcheville,
32. principalement sieur du Mesnil Eudain, esleu en Ponthieu. Il fust encor maieur en 1550. En 1542, 1550, 1552,
33. il comparut et presenta ses fiefs, qualifié Nicolas du Hamel, controlleur du duc de Vendosmois et commissaire
34. des vivres du Roy. Enfin on pretend qu'il fust receveur de Domvast et de bien d'autres seigneuries.
35. il epargna aussi des biens infinis. En 1558 il est qualifié commissaire royal en Ponthieu. Il fonda un gaude (=
36. gaudé: prière) à St. Wulfran. (...) Il fust allié a
(vervolg van de tekst in de rechterkolom)
37. damoiselle Marie Sanson dont: Nicolas; Antoine et Jacques qui suivra, dont il ne paroit rien dans
38. notre extrait du testament de sire Nicole; Anne du Hamel qui mourut sans alliance avant son père et dont il est
39. fait mention cy dessus; Jeanne (du Hamel) (...); Gabrielle du Hamel (...) et Marie du Hamel (...). on voit que le
40. testament du pere sire Nicole fait connoitre que sa femme estoit morte avant luy (...)
41. Ce Nicolas du Hamel (sans alliance !), seigneur de Canchy, se croioit vray gentil homme.
42. En 1558 il demeuroit en la paroisse de Saint Wulfran de la chaussée et il fut taxé à 18 livres. Il prenait
43. tousjours qualité d'escuyer, seigneur de Canchy, demeurant chés son beaufrere Pierre Lavernot; il ne voulut
44. rien payer pretendant bien estre gentilhomme, dont un gros debat et beaucoup d'agitation depuis 1567
45. jusques en 1569. Il alleguoit qu'il renonçoit a la qualité de bourgeois pour ne pas payer de subsides, quoi que
46. fils de feu monsieur le commissaire; il pretendoit dis je estre devenu gentilhomme, estant gentilhomme
47. servant de monsieur le duc d'Alençon et hommes d'armes en la compagnie de mons(ieu)r d'Estrées; ainsi que
48. son beaufrere m(onsieu)r Octovien (de Bosse), mary de d(emois)elle Jeanne du Hamel; mais on les tourna en
49. ridicule et on n'eut aucun esgard à leurs raisons, parce qu'ils residoient à Abbeville et ne rendoient pas
50. service actuellement. Il mourut peu de temps après.
51. Antoine du Hamel, escuyer, seigneur de Marcheville, chatelain de Cressi, a extremement paru, et a toujours
52. soustenu sa qualité d'escuyer et de gentilhomme 1558, 1571. Demeurant en (= à) S(ain)t-Nicolas (en) 1568.
53. Paya x livres en 1576. Il demeuroit en la paroisse de Saint-Jean des Prés. En 1575 il comparoit pour touts ses
54. fiefs à Canchy estant desja heritier de son frere Nicolas. (...)

---

[1] Vendômois. Antoine De Bourbon was 'duc de Verdômois' van 1537 tot 1562. Vendôme is een stad op 150 km ZW van Parijs (18.000 inwoners) en is ook een arrondissement in het departement Loire-et-Cher.

Onderaan op p. 496 volgende tekst in een ander schrift (zie p. 188): *L'hostel de ville d'Abbe(ville) ayant pris le sel a ferme prit pour commis Nicolas du Hamel qui fit bien ses affaires pendant 25 ans*

Verticaal, tussen beide kolommen in, in hetzelfde ander schrift: *Jacques du Hamel, Ch(evalie)r Sgr de Bellenglise 1530 allié a d. Marie de Boubers dont Claude du Hamel, Ch(evalie)r, allié a Barbe de Ravenel...*

Bespreking van de tekst van p. 496

Fotokopie van de originele tekst op p. 188.

Regel 1: Rouveroy = Rouvroy, randgehucht op een paar km noordwest van Abbeville.

Regel 3: sol = een muntwaarde (< sou: stuiver)

Vanaf regel 6 tot 14 gaat het over het bewijs dat deze tak van de adel zou zijn. In 1664 zou dit gelukt zijn dankzij het huwelijkscontract van 1528. Hier gaat het over het feit dat deze titels opnieuw worden onderzocht. We weten, volgens het Franse adelboek, dat de du Hamels de Canchy definitief tot de adel behoren sinds 1706. Het probleem (en terzelfdertijd de tekst van dit ms.) dat Buteux hier opwerpt kan dus heel goed dateren van vóór 1706!

Regels 8 en 9: bewering van Buteux dat het contract van 1528 verdacht is en klaarblijkelijk vals. Heeft Charles-Claude Lefebvre in ms. 568 en 649 dit hier gevonden?

Regel 11: Lyonnus (Léon, Lionnel) du Hamel komt voor in de *Dictionnaire patronymiques - Les Duhamel*, (*op. cit.* p. 131) als zoon van Simon du Hamel en Catherine Cannesson. Hij was koninklijke boogschutter en overlijdt in 1544.

Regel 12: Antoine du Hamel komt er ook voor in de *Dictionnaire patronymiques - Les Duhamel*, (*op. cit.* p. 34). Hij is een zoon van Nicolas en Marie Sanson.

Regel 15 is weer zeer belangrijk. Nicolas is in 1545 nog steeds gewoon 'bourgeois' (dus geen 'écuyer' = jonker). In verband met deze termen vonden we in *La noblesse* in de reeks 'Que sais-je?' van Philippe du Puy de Clinchamps, Parijs, 1962, het volgende (p. 43):

> Ces qualifications qui précèdent et le plus souvent suivaient le nom étaient:
> - écuyer ou chevalier pour l'ensemble du royaume;
> - aussi celle de noble pour l'Artois, La Flandre (...)
> - aussi celle de noble homme pour la Normandie (...)
>
> L'importance de ces qualifications était essentielle. Leur prise injustifiée amenait condamnation pour usurpation de noblesse; leur omission, par un noble authentique, était considérée comme une renonciation à l'état privilégié, comme une dérogeance.

Het valt op te merken dat 'Picardie' niet vermeld staat bij 'noble' en 'noble homme'. In ieder geval zal een van die beide kwalificaties daar ook gelden. Deze termen komen voor in de akte van 1528 en wijst dus aan dat de families van adel zijn (wat door Buteux en Charles-Claude Lefebvre wordt betwist).

Daar de du Hamels zich niet meer kunnen beroepen op de akte van 1528 (volgens Buteux!) is er nood aan een andere bewijsvoering en deze is merkwaardig (zie verder regels 41-51)!

Met de regels 15 tot 24 wordt aangetoond dat Nicolas du Hamel een zeer ondernemend zakenman is en misschien wel een beetje te ondernemend is, want de toenmalige burgemeester onttrekt hem een van zijn zaken (regel 22).

Regel 22. Nicolas du Hamel komt erin voor *'sans aucune qualité*': hij bezit geen enkele titel in 1543. Hoe komt hij dan aan de titel van 'jonker' in de huwelijksakte van 1528? Het geeft inderdaad de indruk dat die akte is vervalst!

Regels 27-29: Hij wordt 'mayeur' van Abbeville (een eerste keer in 1547). Op dit moment is hij volgens J. Sanson 'Conseiller du Roy & Esleu' (III, 131). Volgens Buteux kon hij, dankzij het feit dat hij 'esleu' (élu = belastingsheffer van de burgerij) was en bovendien nog 'ancien mayeur' gemakkelijk de adellijke titel van 'écuyer' (jonker) aangenomen hebben.

Voorbeeld van het handschrift van het ms. 179 van Buteux (p. 496) (© SAP, Amiens)

Afmetingen: 22 x 34 cm

Was dit wel zo? Hij was 'commissaire royal' (Buteux) ofwel 'conseiller du roi' (Sanson). Waren deze functies voldoende om toe te treden tot de adel? De auteur van *La noblesse* (*op. cit*.) schrijft het volgende (p. 27):

> (...) Pour avoir été toujours - ou presque toujours pour certaines - assumées (...) les hautes charges de cour ont fait que les descendants de ceux qui les exercèrent ont toujours été considérés comme nobles.
>
> Parmi ces hautes charges on peut compter: les grands offices de la couronne (connétable, veneur, bouteiller, pannetier, etc.), le gouvernement pour le roi dans une province (...)

Volgens Buteux heeft hij de adellijke titel niet aangenomen (regels 28 en 29). Misschien waren die bijzondere functies niet voldoende? Of was hij niet geïnteresseerd? Zijn zonen wel, maar dan was het waarschijnlijk te laat, ofwel was de titel niet erfelijk.

Adellijk zijn had vier grote voordelen. Nog volgens *La noblesse* (*op. cit*.) lezen we op p. 50:

> Les exemptions fiscales. Le noble, on le sait, était exempté de la plupart des impôts de finances (...)
>
> Les profits féodaux. Le noble, sur son fief, recevait les redevances de ses manants (...)
>
> Les insignes du pouvoir. Ces privilèges surtout flatteurs pour l'amour-propre du seigneur, devinrent souvent un peu ridicule d'avoir leur très ancienne justification: port de l'épée, girouette sur la maison seigneuriale, banc d'œuvre du côté de l'Evangile, litre funéraire, tombes dans l'église paroissiale, armoiries timbrées, etc.
>
> Les emplois réservés. Le noble pouvait seul accéder à certains emplois, tant civils que militaires. (...)

Daar die voordelen (vooral het ontslagen zijn van belasting te betalen) zeer belangrijk waren, moesten de families op regelmatige tijdstippen bewijzen dat zij werkelijk van adel waren. Zo heeft de familie van de auteur van *La noblesse* van 1634 tot 1762 zesmaal moeten bewijzen dat zij van adel waren (p. 42)!

Regel 30: Nicolas du Hamel is, als hij 'mayeur' wordt, gewoon 'h.h.' ('honorable homme'), anders gezegd, een respectabele burger, dus helemaal niet van adel.

Regel 34: Domvast, een gemeente gelegen op 3 km NO van Canchy en op 12 km van Abbeville.

Regels 37 tot 39: hier worden in een testament zeven kinderen van hem vermeld. *'et Jacques'* die op het einde van de tekst van p. 496 wordt besproken, is daar geschrapt door de auteur van het ander schrift (zie p. 188, onderaan) en vervangen door 'Antoine'. In het ander schrift wordt een 'Jacques ' du Hamel, maar wel de Bellenglise, besproken (p. 186, onderaan).

Regel 40: Marie Sanson, zijn vrouw, overlijdt vóór hem. Volgens de *Nobiliaire ...,* van R. de Belleval is Nicolas gestorven in 1557. Er bestaat een erfenisakte opgemaakt na het overlijden van beiden van 1567, zie p. 495 in het midden van de linkerkolom:

> *(...) au passement du present contract est comparu Nicolas du Hamel, escuyer, seigneur de Canchy, fils aisné et heritier des dits deffuncts (...) passé audit Abbeville le lundy 9 juin 1567 par devant (...)*

Belleval zal zich vergist hebben. Volgens Buteux leeft Nicolas nog op 13 februari 1565 in het huwelijkscontract van een van zijn dochters (p. 493, midden rechterkolom). Hij zou dus overleden zijn tussen 1565 en 1567 en met grote waarschijnlijkheid in 1567.

René de Belleval,* Les fiefs et les seigneuries du Ponthieu & du Vimeu, *1870, p. 232

MORIVAL.- En Vimeu. Commune de Visme; 119, habitants. Bailliage et élection d' Abbeville. 130 habitants en 1698; 20 feux en 1760. La seigneurie, tenue de Visme, consistait en une maison avec un enclos de 13 journaux et demi, une autre maison de 2 journaux, 142 journaux de terres labourables, 10 livres, 10 sols, 4 deniers, 12 chapons et une poule de censives.

SEIGNEURS: - 1191, Gauthier DE MORIVAL, chevalier. - 1200, Pierre DE MORIVAL, chevalier.- 1230, Richard DE MORIVAL, chevalier. - 1246, Raoul DE MORIVAL, dit Broutin, chevalier. - 1270, Énguerran DE MORIVAL, chevalier. - 1320, Hugues DU BUS, écuyer. - 1350, Jean DU BUS, écuyer. - 1370, Jean DU BUS, écuyer. - 1410, ALix DU BUS, femme de Firmin D' AIGNEVILLE, chevalier. - 1450-1480, Jean D'AIGNEVILLE, écuyer. - 1480-1520, Charles D'AIGNEVILLE, écuyer. - 1540, Jeanne D'AIGNEVILLE, femme de Guy de Chantelou, chevalier. Ils vendirent probablement au suivant: - 1560, Jean GAILLARD, écuyer, mayeur d'Abbeville. - 1580, Claude GAILLARD, écuyer, conseiller et magistrat au siège présidial d'Abbeville. - 1596-1640, Claude GAILLARD, écuyer, conseiller- magistrat au siège présidial et mayeur d'Abbeville . - 1640-1663, Jacques GAILLARD, écuyer, conseiller du roi, président en l'élection de Ponthieu, - 1663- 1704, Louis GAILLARD DE BOENCOURT, écuyer, président en l'élection oe Ponthieu. - 1704-1732, Joseph-André GAILLARD DE BOENCOURT, chevalier, président au présidial d'Abbeville . - 1732-1760, Louis-Joseph GAILLARD DE BOENCOURT, chevalier, président au présidial et mayeur d'Abbeville.- 1760-1789, Louis- Jean- Baptiste GAILLARD DE BOENCOURT, chevalier, mayeur d'Abbeville.

MORIVAL. - Fief situé dans la seigneurie de Morival, dont il était un démembrement, tenu de Visme, comme elle, et consistant en une maison avec un enclos de **9 journaux**, 60 journaux de terre, 14 livres, 12 chapons et 2 poules de censives,

SEIGNEURS: - 1540, Jean GAILLARD, écuyer, mayeur d'Abbeville. - 1566, Jean GAILLARD, écuyer, mayeur d' Abbeville. - 1580-1600, Géneviève GAILLARD, femme de Pierre Tillette, écuyer, conseiller du roi, lieutenant particulier au présidial et mayeur d'Abbeville. - 1600-1616, Marguerite TILLETTE, femme de Jean Carpentin, écuyer. - 1616-1680, Jacques DE CARPENTIN, écuyer. Il vend au suivant : - 1685, N., DU FOSSÉ DE BOYLESVE, lieutenant de robe courte. - 1710, N., DU FOSSÉ, femme de Jacques Le Fuzelier .

.
MORIVAL. - Autre fief, à Morival, mouvant de Visme.

SEIGNEURS: - 1510-1538, Jean DE BELLEVAL, écuyer, homme d'armes des ordonnances du roi, capitaine du château de Drugy . - 1538-1570, Paul DE BELLEVAL, écuyer. - 1575-1600, Louis DE RIBEAUCOURT, écuyer. - 1600-1635, Charles DE RIBEAUCOURT, écuyer, - 1635- 1639, François DE RIBEAUCOURT, écuyer, - 1639- 1660, Marguerite DE RIBEAUCOURT, femme de François de Belleval, chevalier, gouverneur du fort de Monthulin en Boulonnais et chevalier de l'ordre du roi.
- Demeurèrent à Morival: Jean DE BIENCOURT, écuyer, en 1311; Pierre MALLET, écuyer en 1498; Charles D'AIGNEVILLE, écuyer, en 1634.

Regels 41 tot 50: hier komt er weer een prachtig stukje voor dat we bestempelen als 'petite histoire', maar wel de moeite waard. De zoon van Nicolas du Hamel en Marie Sanson, ook een Nicolas, wil in 1558 zijn belasting niet betalen omdat hij 'gentilhomme' zou zijn.

Regel 45: hij beweert te verzaken aan het burgerschap om geen subsidies (belasting) meer te moeten betalen.

Regels 46 tot 47: hoewel hij de oudste zoon is van de 'commissaire du roi' (eigenlijk al rechthebbende op de adellijke titel van zijn vader volgens Buteux, zie hierboven) beweert hij dat, daar hij heeft gediend bij de hertog van Alençon (François, hertog van Anjou, 1554-1584, vierde zoon van Henri II) en krijgsman ('homme d'armes') was, dit een voldoende reden was om edelman te zijn. Men tegenargumenteerde dat hij in Abbeville verbleef en dus geen dienst meer deed (en er dus geen recht meer op had!).

Regel 51: deze Antoine du Hamel is de tweede zoon van Nicolas en Marie Sanson (zie regel 37).

Besluit

We vinden hier het bewijs dat de familie du Hamel het wapen van de Cuffes heeft overgenomen.

Wie is *Maistre Guillaume du Hamel dit Cuffe, fameux chirurgien* (regel 1)? We mogen aannemen dat Buteux zich hier heeft vergist en dat deze persoon de priester is. Bovendien vermeldt Buteux in regels 3 en 4 (p.182) dat hij nog leefde in 1530. Guillaume Cuffe, de chirurgien, is overleden vóór 1521 (zijn tweede vrouw is dan weduwe), zie p. 182. Misschien kan het Guillaume Cuffe, zijn zoon, gehuwd met Antoinette Sanson (zie de Grosriez, p. 126) zijn die toen ook (misschien?) ‘chirurgien’ was?
De andere genealogen (Belleval, de Grosriez, ...) vermelden dit niet.

Of de functies van de burgemeester Nicolas du Hamel voldoende waren om hem en zijn afstammelingen de adelstand te bezorgen weten we niet met zekerheid. Dit is echter voor onze studie van weinig belang.

Is Martine Cuffe de moeder van de burgemeester? Volgens Buteux wel, hoewel hij weet had van het huwelijkscontract van 1528 dat voorkomt in zijn *Notes généalogiques*... (ms. 201, IVa, 39). Hij haalt het ook aan in ms. 179, p. 496, regels 6 en 7, zie p. 186. Hij vermeldt geen tweede huwelijk van Nicolas du Hamel met Marie Carpentin.

Bespreking van tekst van p. 497

Deze tekst bevat nog zeer veel gegevens over de du Hamels, maar 'Cuffe' komt er niet meer in voor. Er zijn toch nog enkele regels die kunnen van belang zijn in verband met andere teksten, die hier worden behandeld:

> *(...) que Louise Lamiré sa veuve (...) ils (Antoine du Hamel en Louise Lamiré) eurent quatre enfants: Oudart qui suit, Anne du Hamel (...) la seconde fille fust damoiselle Gabrielle du Hamel épouse de Louis de Saint Souplix, escuier sieur de Beaulieu (...) la troisième fust damoiselle Isabeau du Hamel femme de Raoul ou Paul de Belleval (...)*

De hierboven vermelde Antoine du Hamel is een zoon van Nicolas en Marie Sanson. De naam 'de Saint Souplix' komt voor in de huwelijksakte van 1528. In een tekst over de familie Sanson die ik vond in het ms. 673 (zie p. 125), huwt een 'Barbe' du Hamel in 1580 met Paul de Belleval. 'Isabeau' bij Buteux moet Barbe zijn, want in de *Nobiliaire de Ponthieu et de Vimeu*, p. 493, van de markies de Belleval, is het inderdaad 'Barbe' die in 1580 huwt met Paul de Belleval. Die 'markies de Belleval' is Marie-René de Belleval, geboren in 1837 in Abbeville als zoon van Louis-Charles. Het kan goed zijn dat de Paul de Belleval gehuwd met Barbe du Hamel een voorvader is van de auteur van de *Nobiliaire* ... . Dit valt nog uit te zoeken.

> *(...)*
> *Oudart du Hamel escuyer seigneur de Canchy et de Marcheville fust allié à d(amoiselle) Antoinette de Boubers de Houdencourt de Rainbaulcourt a été reputé gentilhomme dont deux fils Joachim et Alexandre du Hamel*
> *(...)*
> *Guillaume du Hamel escuyer seigneur de Bellenglise et d'Eslincourt coutume Senlis 1539*
> *(...)*

De naam 'Boubers' hebben we tegengekomen in de tekst van Dubuisson-Aubenay behandeld door Rodière (zie pp. 172-176). Hier echter was het een 'Catherine' de Boubers, waarvan de dochter, Marie de Bersacles, gehuwd was met Antoine de Saint Souplis. De du Hamel de Bellenglise (een andere tak van de du Hamels) wordt hier ook vermeld.

Deze bladzijde 497 is denkelijk de laatste bladzijde die gegevens over 'du Hamel' bevat in dit ms. 179 van Buteux, daar dit blad onderaan rechts eindigt met gegevens over een andere familie, namelijk 'Adam'. Het ms. van Buteux behandelt de familienamen in alfabetische volgorde.

Opmerking 2011-versie:

'Adam' heeft wel degelijk te maken met 'du Hamel', want er komt op helemaal op het einde nog volgende zin voor:

> *(...) le plus ancien du Hamel d'Abbe(ville) epoux d'une* ***Adam*** *dont Marie (?) sa fille epousa Me Jean le Prevost...*

Voor 'Jean le Prevost' en 'Adam' zie ook mijn pp. 230-31, waar het wapen van beiden voorkomt. Marie du Hamel is geen du Hamel **de Canchy**.

Teksten uit ms. 179 van Buteux (uittreksels pp. 295, 493, 494 en 724)

(p. 295)

Maistre Philbert Carpentin mourut jeune et laissa cinq enfants: Jean, Thibaut, Guy, Jeanne et Marie:
Jean vivoit encore en 1583, sans enfants, huguenot
Guy a vescu en libertin, vivoit encore en 1586
Thibaut, sans alliance, grand dissipateur
Jeanne fut femme de François Fournier
Marie qui fut mariée au presche a Jean de Rambures

(p. 493)

Le XI juin 1630 d(ame) Gabrielle du Hamel veuve de feu Louis de Saint Souplix ... maria sa seule fille (mais elle avait plusieurs fils) damoiselle Louise de Saint Souplix avec Mre Louis de Bresdonil (?)
Oudart du Hamel assiste a ce contract en qualité d'oncle maternel estant frère de la ditte Gabrielle du Hamel
Pierre du Hamel nottaire a Doudeauville 1634
Jean de Poucques esc(uye)r capitaine de Monthulin coutume de Boulenors au proces verbal 1550 (…)

Contract de mariage de Raoul de Poucques sieur d'Alincthun avec d(ame) Marie du Hamel

Sont comparus noble homme Raoul de Poucques fils et héritier de feu ... Jean de Poucques ... et aussi héritier apparent et tel déclaré par damoiselle Marguerite de Quesnoy veuve du dit Jean de Poucques sa mère par lettres ...
assistés de ... Charles de la Haye ... son cousin
et Antoine du Blaizel son beau frère ...
et aussi noble homme Nicolas du Hamel père de damoiselle Marie du Hamel fille de feu damoiselle Marie Sanson, assisté de ... Octavien de Bosse, de Pierre de Lavernot, ses gendresdemeurants tous a Abbeville d'autre part
ont reconnus que pour parvenir au traitté et alliance de mariage entre les dits Raoul et Marie ont été faitttes les déclarations et donations ...
1° Raoul ... sa mère d'ame) Marguerite du Quesnoy

(p. 494)

de la part du dit Sr du Mesnil Heudain (Nicolas du Hamel, veuf de Marie Sanson) il donne a sa fille ... le tiers de 100 (livres) de rente a elle lègués par damoiselle Anne du Hamel sa sœur nagueres decedée sans alliance
Ite... (….)

du 1er aoust 1567 feu Monsieur l'Esleu du Hamel mon père avoit promis a sa fille

1° Octavien de Bosse ... et Jeanne du Hamel sa femme
2° Pierre de Lavernot ... et Gabrielle du Hamel
3°Raoul de Poucques ... et Marie du Hamel
toutes trois filles de Nicolas du Hamel et de Marie Sanson
Anne du Hamel leur sœur (prédécédée)

(p. 724) (au milieu des 'Sanson')

M(aîtr)e ***Guill Cuffe chirurgien 1497*** *et Antoine chirurgien 1504*
Jadis Nicolas et Antoine Sanson orfèvres
Nicol Quenlon (?) fille de Marg. Sanson
Wulfran Sanson sieur de la Ramée chatelain d'Epagne possedait ...

Commentaar op uittreksels van bladzijden 493-94, 295 en 724 in ms. 179 van Buteux

Daar de bladzijde 495 niet het begin was van de studie van Buteux over de du Hamels en ik nog met vragen zat over de ouders van Nicolas du Hamel en zijn vrouw Marie Sanson stond er misschien belangrijke informatie op de voorgaande bladzijde 494. Op 22 februari 2000 schreef ik opnieuw de voorzitter (de heer Geoffroy Asselin) aan. Een week later kreeg ik al antwoord met uittreksels uit nog meer bladzijden dan dat ik had gevraagd (van diensbetoon gesproken!). Hiernaast (p. 194) is de bijlage van zijn brief afgedrukt.

P. 295

Er komt een Marie Carpentin voor. Zij is een dochter van meester Philbert Carpentin. Zij zou gehuwd zijn met een Jean de Rambures. Kan zij de moeder zijn van Nicolas du Hamel?
In de genealogie van de Rambures vinden we een Jean de Rambures gehuwd met Michelle (alias **Marie** de Carpentin) in 1570. Zij zou geboren zijn circa 1548 wat te laat is om moeder te zijn van Nicolas du Hamel (bron: http://racineshistoire.free.fr/LGN/PDF/Rambures.pdf - op internet op 2/12/2016).

P. 493

De naam 'Saint Souplix' komt erin voor. In het huwelijkscontract van Raoul de Poucques met Marie du Hamel, dochter van Nicolas du Hamel, is Marie Sanson al overleden.

P. 494

Dit huwelijkscontract gaat verder door op deze bladzijde. Daar op het huwelijk van die dochter de moeder reeds overleden is, was ik geïnteresseerd in de datum van dit huwelijk. De heer Asselin vermeldt het niet. Ingeval zij zou overleden zijn vóór 1552 (het verschijnen van Antoine de Bourbon in Abbeville) kon zij zijn maîtresse niet zijn geweest!

Hoewel ik het moeilijk vind om de heer Asselin opnieuw lastig te vallen met het vragen naar die datum, doe ik het toch. Op 10 mei krijg ik volgend antwoord:

> ... contract de mariage Raoul de Poucques sieur d'Alinctun avec d(emoisell)e Marie du Hamel ... Raoul fils de Jean et aussi héritier apparant et tel déclaré par Marguerite du Quesnoy veuve du dit Jean de Poucques sa mère par lettres par devant les maire et échevins de Desvres (Boulogne) du 9ième de ce présent mois et an (9 février 1565), assistés de ...

Marie Sanson 'kan' dus de maîtresse zijn geweest van Antoine de Bourbon, althans wat de periode betreft. Het belangrijke echter van deze akte is het feit dat in dit jaar Nicolas Sanson als vader van de bruid, nog leeft.

Het uitgebreid stuk op p. 495, bovenaan links, gedateerd 9 juni 1567, is het vervolg van een erfenisakte die Nicolas du Hamel (zoon van Nicolas) heeft laten opmaken na het overlijden van zijn vader. In deze akte komt ook Galois Carpentin 'escuier et Sieur de Cumont' voor. Op dit moment zijn beide ouders overleden en is dus zijn vader gestorven tussen 1565 en 1567 (vermoedelijk in 1567). Ingeval de heer Asselin zich niet vergist heeft in de datum ('de ce présent mois et an') is Belleval dus foutief met zijn overlijdensdatum van Nicolas du Hamel in zijn *Nobiliaire ...,* en moet het dus 1567 in plaats van 1557 zijn.

P. 724

Buteux (meer over Buteux in IVa, pp. 10-63) heeft ook een gedeelte gewijd aan de 'Sansons'. Onze Guillaume Cuffe komt erin voor als 'chirurgijn' in 1497. 'Antoine' is hier Antoine du Hamel die hij vermeldt op p. 495, zie p. 182. Als bewijs hiervoor hebben we het jaartal '1504' dat ook voorkomt in regel 12 op p. 182.

Bibliothèque nationale de France

Algemene lezerskaart voor beide afdelingen (recto en verso) – afdelingstoelatingskaart en documentaanvraag voor de afdeling Ricehelieu.

CUFFEZ
ANDRE
01ACR1012906
17/03/2001 > 17/03/2002
2j RDJ PT 30FF

MSS

Bibliothèque nationale de France
bibliothèque de recherche

	Arsenal	ARS	Bibliothèque de l'Arsenal
		ASP	Arts du spectacle
	Richelieu	SRR	Salle de références
site		CPL	Cartes et plans
François-Mitterrand/Tolbiac		EST	Estampes et photographie
RDJ	Rez-de-jardin	MMA	Monnaies, médailles et antiques
		MSS	Manuscrits occidentaux
Cette carte est strictement		MSO	Manuscrits orientaux
personnelle.		MUS	Musique

En cas de perte ou de vol, votre responsabilité ne sera dégagée qu'après déclaration écrite à la Bibliothèque nationale de France.

nom CUFFEZ prénom André
n° carte 99ACR190[illegible]
Régie de recettes de la B.n.F. PAYE
période carte 5/02/1999
département(s) autorisé(s)

Arsenal	ARS	Bibliothèque de l'Arsenal
	ASP	Arts du spectacle
Richelieu	SRR	Salle de références
	CPL	Cartes et plans
	EST	Estampes et photographie
	MMA	Monnaies, médailles et antiques
	MSS	Manuscrits occidentaux
	MSO	Manuscrits orientaux
	MUS	Musique

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12

-5 FEV. 1999

Bibliothèque nationale de France
Département des Manuscrits
division occidentale

PLACE N° 8
DATE : 5 févr 99

DEMANDE DE DOCUMENT

Cote : Ms Fr. 32216

Auteur* :

Titre* :

-5 FEV. 1999

(* chaque fois que cela est possible)

LECTEUR

Nom : (en capitales) CUFFEZ

Prénom : André

Adresse complète : Pr Stefanieplein 5 B-8400 Oostende

RÉPONSE DES MAGASINS

Microfilm

souche à laisser au contrôle

DE BIBLIOTHEQUE NATIONALE IN PARIJS

Op de belangrijke bladzijde 40 van ms. 568 komt er nog een zeer interessante tekst voor:

> *Delle Marie Sanson. On apprend des mémoires manuscrits de M(aîtr)e Hermant, qu'elle fut **maitresse d'Antoine de Bourbon**, duc de Vendôme, pair de France, prince du sang royal de France, gouverneur de Picardie et roi de Navarre, père du roi Henri IV. D'ailleurs, la mémoire s'en est conservée dans les différentes personnes, qui descendent d'elle et qui sont flatté(e)s de cette origine royale.*

Misschien kon ik achterhalen of de bewering, dat Marie Sanson een maîtresse was van Antoine de Bourbon, juist is en aantonen dat het werk van Lefebvre ernstig te nemen valt? Dit was geen gemakkelijke opgave. Antoine de Bourbon is de stichter van de Bourbons in Frankrijk, geboren in 1518 en overleden in 1562, gehuwd met Jeanne d'Albret in 1548 en was o.a. gouverneur van Picardië en vader van Henri IV, de eerste Franse Bourbon.

Over Antoine de Bourbon was er weinig documentatie te vinden. Uiteindelijk kwam ik terecht bij Alphonse de Ruble, *Antoine de Bourbon et Jeanne d'Albret*, 4 vol., 1884-1886. Die boeken zijn echter niet in de KB, maar wel in de Franse nationale bibliotheek in Parijs. Een vraag op het internet over dit onderwerp leverde niets op. Dit was dus een eerste reden om opnieuw naar Parijs te gaan!

Daar de *Bibliothèque nationale* in Parijs beweerde in haar brief van 23 september 1997 dat er in de *Pièces originales* 1470 geen p. 22 voorkwam met de tekst van de huwelijksakte uit 1528 (maar wel in de *Carré d'Hozier* 329), wilde ik per se dit zelf nazien. Hierna volgt een gedeelte van de tekst van bovenvermelde brief:

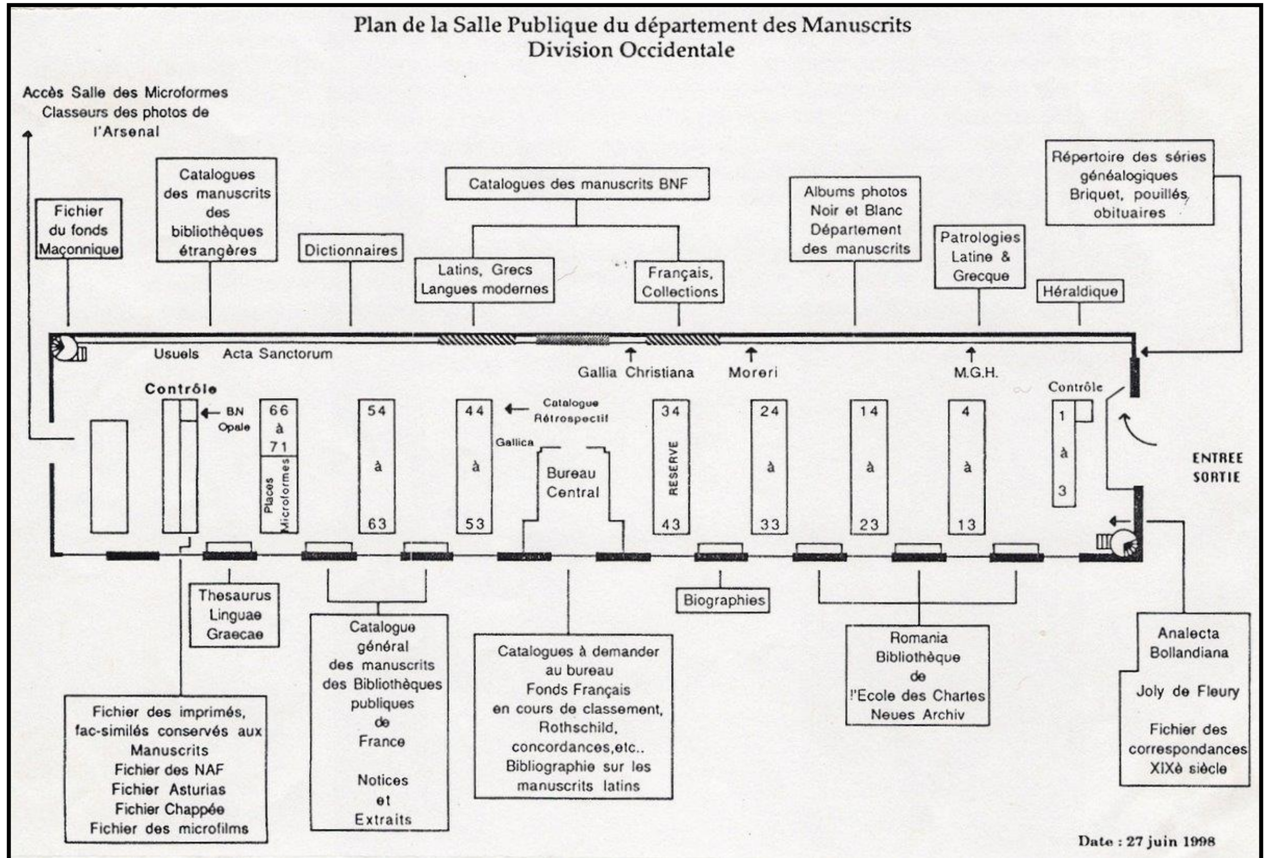
> (...) Je ne sais pas où vous avez trouvé la référence au volume 1470 des Pièces originales qui contient plusieurs dossiers (ayant chacun sa foliation) concernant diverses familles du Hamel. Aucun des documents portant la foliotation 22 dans les dossiers constituant ce volume ne correspond au contrat de mariage qui vous intéresse. (...)
>
> (ondertekend: Pierre Janin, conservateur)

Ik kon er ook nog een wapenschild van Phillipes Cuffier (zie p. 51) opzoeken. Op 2 september 1998 vertrok ik vol goede moed met de Thalys naar Parijs. Toen ik in de oude *Bibliothèque nationale* in de rue Richelieu aankwam, kreeg ik er echter te horen dat die gesloten was voor het publiek! Men was de boeken aan het verhuizen naar de nieuwe bibliotheek François Mitterand (Tolbiac). De manuscripten zouden er blijven, maar toch mocht ik in de leeszaal niet binnengaan

De vijfde februari van 1999 ondernam ik een tweede poging. Ik had al vooraf gevraagd de documenten die ik nodig had klaar te leggen en of het zou toegelaten zijn deze eventueel te fotograferen. Er kwam geen antwoord (wat mij niet zo verwonderde). Daar ik nog niet in het bezit was van een lezerskaart konden zij deze waarschijnlijk niet op voorhand reserveren.

Bibliothèque nationale de France (site Richelieu)

Plan van de leeszaal van de afdeling westerse manuscripten

Bezoek van de* Bibliothèque nationale de France *(site Richelieu)

Voor het bekomen van een lezerskaart had ik al de foto's bij, maar dit was niet nodig. Er werd een nieuwe foto genomen. Er werd mij ook nog een afdelingstoelatingkaart bezorgd die slechts voor twee dagen geldig was voor de bibliotheek (Richelieu). Toen ik hen meldde dat in de namiddag de gedrukte boekenbibliotheek (Tolbiac) zou bezoeken, kreeg ik weer slecht nieuws: men moest de nodige boekwerken al de voorgaande dag aangevraagd hebben! Ik zou dus de boeken van de Ruble niet te zien kunnen krijgen!

Er is een vestiaire aan de ingang. Vervolgens komt men in een van de burelen terecht waar men informatie verstrekt met de nodige documentatiefolder over de werking van de bibliotheek (bibliotheken). Ik kreeg er ook nog specifieke informatie betreffende genealogie (zie p. 210).

Van zodra ik mijn toegangskaart met foto (de afgedrukte kaart is die van een tweede bezoek aan de bibliotheek op 17/03/01, zie verder) en nog de tweedagentoegangskaart in mijn bezit had, trok ik naar de manuscriptenzaal waarvan het plan hiernaast is gekopieerd. Mijn eerste indruk: een heel prachtige zaal, volledig in hout - zeker nog uit de vorige eeuw - in typische oudere bibliotheekstijl, zoals ik het eigenlijk het liefst heb. Zij deed me een beetje denken aan de circulaire bibliotheekzaal van de British Library in Londen qua mobilair. Deze hier was rechthoekig met hoge vensters langs de linkerzijde die zorgen voor goed daglicht. Ik nam de plaats nr. 8, dichtbij de indexen en algemene naslagwerken over heraldiek en genealogie.

De verantwoordelijke aan de ingang gaf mij een goede uitleg over wat ik in de referentierepertoria, juist aan de ingang rechts, kon vinden. Ik wist al dat ik de *Pièces originales* 1470 moest aanvragen en nam er ook de 1469 bij. In de algemene indexen was ook de naam 'Cofey' vermeld (P.O. 800) en de *Carrés d'Hozier* 572 (Monique Cuffez heeft die ook geraadpleegd) moest ik ook zeker zien. Ik wist dus goed wat gedaan!

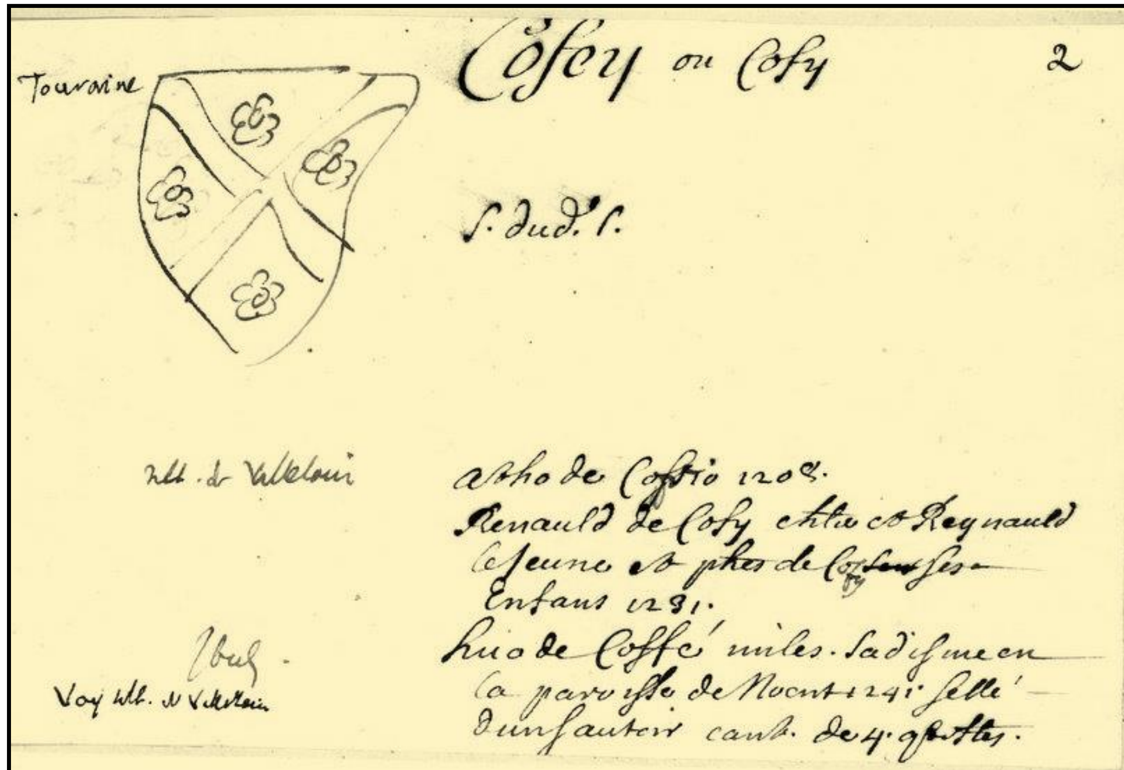
P.O. 800

In de P.O. 800 (P.O. = *Pièces originales*) vond ik de naam 'Cofey'. Ik dacht al direct aan de anglicaanse Coffey's die ik bestudeerd heb. De tekst was niet goed leesbaar, maar wel interessant, daar het over gegevens ging van de 13de eeuw. 'Cofey' of 'Cofy' zou dus voorgekomen zijn in de streek van Touraine (noordoost van Parijs). Huo (Hugo?) de Coffé - een ridder (hoge graad van adel) - zou in 1241 zijn 'disme' (= dîme, een belasting van een tiende in natura of in geld te betalen) heffen in de parochie van Noent (?) en bezegelen met een Sint-Andrieskruis met in elke hoek een 'gheste' (?).

Aan de zaalverantwoordelijke vroeg ik of hij het woord 'ghestes' niet kon lezen. Hij kon mij niet helpen. Daar het hier ging over een oud zegel, wilde ik graag weten hoe dit er precies uitzag. In heraldische werken vond ik niets dat op 'gheste' geleek, met uitzondering van 'gesse' (pronkerwt) en 'geneste' (brem). Ik kon mij echter moeilijk voorstellen dat deze op een zegel zouden voorkomen. Uiteindelijk besloot ik een foto van dit document aan te vragen om dit op mijn gemak te bestuderen. Het duurde minsten drie maanden tot ik eindelijk de foto (zie volgende blz.) op 19/7/00 ontving. Na een korte tijd dit woordje bekeken te hebben ging er een licht op. Het begon niet met een 'g' maar met een 'q' en het was een afkorting: de horizontale streep was niet van de 't' van mijn 'ghestes' maar de typische streep om een afkorting aan te duiden! Het woord is: 'qu(inte)f(euil)les'! Op de foto staan inderdaad bovenaan de 'vijfbladen' geschetst in het St.-Andrieskruis. Ik had dit nochtans overgetekend in mijn nota's, maar later gedacht dat ik dit nadien zelf uit de tekst had afgeleid! In het archief wist ik niet dat 'sautoir' een St.-Andrieskruis was. Op de foto zijn het duidelijk 'vijfbladen' die op het zegel zijn geschetst! We wijzen er hier eveneens op dat een vijfblad ook wordt gebruikt als heraldische roos. Voor een afbeelding van een 'vijfblad', zie het familiewapen van 'Couvée' (I, 130). Nog ter verduidelijking van de foto: het nummer '2' in de rechterbovenhoek verwijst

'Coffé' (Ao 1208 – 1281) in* Pièces originales 800 *(Cliché : Bibliothèque nationale – Paris)

Foto van fol.2 van dossier18168 (ontvangen 19/7/00)

Cofey ou Cofy 2

Touraine

Atho de Coffio 1208.
Renauld de Cofy chlr et Regnauld
le jeune et phes de [illegible] Coffy ses
Enfans 1281.
Hue de Coffé miles. Sadisme en
la parroisse de Noent 1241 scellé
d'un fautoir cant. de 4 quintes.

naar de tweede bladzijde van het dossier 18168 (de eerste bladzijde bevatte alleen de naam). Naast de tekening staat er 's. dud. (l?)'. Dit kan betekenen: 's(ceau) dud(it) (document?).
In de eerste regel komt 'Atho de Cofio' voor. Als we echter goed toekijken zou het ook kunnen 'Covio' zijn. Van de '8' in het jaartal '1208' zijn we ook niet volledig zeker; dit kan een '3' zijn.

Het ware natuurlijk te mooi om in rechte lijn van Hugo de Coffé af te stammen! De kans om dit te bewijzen is praktisch nihil. Vóór 1600 zijn er weinig documenten te vinden en zeker niet op het platteland. In een grote stad waar het archief niet is vernield (ik denk aan Brugge), kan men uitzonderlijk teruggaan tot vóór 1300 (Brugse stadsrekeningen). Voor ons is het belangrijk dat de naam 'Coffé' toen bestond. Het schrift van de tekst in de P.O. 800 betreffende Hugo de Coffé is zeker niet middeleeuws en is vermoedelijk afkomstig van een document door een genealoog samengesteld na 1600. Zoals voorheen al aangehaald: het accent op de 'e' bestond niet in de dertiende eeuw. 'Coffe' zal toen wel de echte schrijfwijze zijn geweest.

Op 8/1/00 vraag ik aan de *Bibliothèque nationale* over die gegevens in de P.O. 800 meer inlichtingen. Een kleine maand later, op 4/2/00, krijg ik een interessant antwoord:

> En réponse (...) qu'en marge du manuscrit conservé sous le cote PO 800, d. (dossier) 18168, f. 2 (...) se trouve l'indication suivante: "voy. abb. de Villeloin". Vous trouverez ci-joint une bibliographie relative à cette abbaye, extraite du Répertoire topo-bibliographique des abbayes et prieurés de dom Cottineau (Mâcon, 1939).

Hierna volgt de inleiding op deze bibliografie (p. 3388):

> **Villeloin,** Villalupa, ST-Sauveur, abbaye de Bénédictins, vers 850, par Odacre, abbé de Cormery et consécration en 859 par l'évêque Hérard; Mauristes en 1669, diocèse de Tours, archiprêtré et arrond. Loches, cant. Montrésor, Indre-et-Loire; sur l'Indrois qui vient de recevoir la Tourmente. (...)

Daar ik een probleem had met de lokalisatie van 'Noent', omdat in de serie van de topografische woorden boeken van de Franse departementen, dit van 'La Touraine', het huidige departement Indre-et-Loire, ontbreekt in onze KB en RA, schreef ik op 29/2/00 naar de AD van Indre-et-Loire. Het departementaal archief in Tours bezit er gelukkig wel een op microfilm, namelijk die van J.-X. Carré de Busserolle. Volledige titel: *Dictionnaire géographique, historique et biographique d'Indre-et-Loire*, Tours, 1882. In de *Saffroy* komt een uitgave van 1977 voor. In hun antwoord van 9/3/00 staat volgende belangrijke zin:

> (...) Vous trouverez ci-joint, la copie des pages du Dictionnaire géographique... de Carré de Busserolle correspondant à la commune de Nouans anciennement Noent. L'auteur fait référence à une charte d'Hugues de Coffe concernant la dîme de la paroisse. La référence 18168 ne correspond à aucune cote des Archives départementales. (...)

In bijlage bevonden zich 3 bladzijden A4 (kopieën van microfilm) over Nouans met een zeer interessante tekst over Hugues de Coffe van 1241 waarover sprake was in de P.O. 800 !!! Dit was nog eens een grote vondst! Een excerpt van die tekst is op p. 202 afgedrukt. Daar mijn kennis van het Latijn zeer beperkt is vroeg ik aan de heer N. Berquin mij deze over te zetten:

> *Aan allen die deze huidige brieven (of charter) zullen nakijken, ik, ridder Hugo de Coffe, wens hen heil in de Heer. Dat allen weten dat ik mijn volledig tiendrecht dat ik in alle zaken (op alle gebied) bezit in de parochie van Noento aan de abt en kloostergemeenschap van Villelupensi (Villeloin) voor 30 Touraine pond verpand heb, zoals blijkt uit de brieven (pandbrieven) van vader Juhelli, aartsbisschop van Touraine en Bucardisch edelman, heer van Montisthesauri, nadien, (dat ik) van de genoemde abt en kloostergemeenschap een andere lening van 30 pond ontvangen heb met bovengenoemd tiendrecht als pand, zodanig dat ik het genoemde tiendrecht zal kunnen terugkopen van maart tot maart (binnen een jaar), hetzij met 'atiquis?' van mijn opbrengst, hetzij als heer van de 'feodi?' wanneer de volledige som van alle geld betaald is, namelijk 9 pond.*

Nouans in J.-X. Carré de Busserolle,* Dictionnaire géographique ..., *(excerpt van pp. 391-393)

(p. 391)
(...) Nouans, commune de Montrésor, arrondissement de Loches, à 63 kilomètres de Tours, 25 de Loches et 8 de Montrésor.
S. Martinus de Noviento, 1150-56. - Noent, 1206. - Noentum, Noiantum, 1226-1231. - Noam, 1262 (charte de l'abbaye de Villeloin). - (...)
Les lieux, hameaux et villages suivantes dépendaient de cette commune: (...)
(p. 392)
(...) - Cleoffy (Coffy?), ancien fief, relevant du château de Montrésor. - (...)
(p. 393)
(...) Au milieu du XIIIe siècle, Hugues de Coffe possédait la dime de la paroisse de Nouans. Après l'avoir engagée à l'abbé de Villeloin pour trente livres, il reçut un nouveau prêt de pareille somme au mois de février 1241. C'est ce que constate la charte suivante:

Au milieu du XIIIe siècle, Hugues de Coffe possédait la dîme de la paroisse de Nouans. Après l'avoir engagée à l'abbé de Villeloin pour trente livres, il reçut un nouveau prêt de pareille somme au mois de février 1241. C'est ce que constate la charte suivante :

Omnibus presentes litteras inspecturis Hugo de Coffe, miles, salutem in Domino. Noverint universi quod cum ego totam decimam meam quam habeo in parochia de Noento in omnibus abbati et conventui Villelupensi pro XXX *libris turonensibus obligassem sicut continentur in litteris venerabilis patris Juhelli, archiepiscopi Turonensis et nobilis viri Bucardi, domini Montisthesauri, postea recepi a predictis abbate et conventu alias* XXX *libras super predicta decima ratione obligationis, ita quod dictam decimam potero redimere de Martio in Martium, vel aliquis de meo genere, vel dominus feodi ex hoc anno soluta summa totius pecuniæ videlicet* LX *libras turonenses. In cujus rei testimonium et munimen dedi predictis abbati et conventui presentes litteras sigilli mei munimine roboratas. Actum anno Domini* MCCXLI *mense februarii.*

In de zaak heb ik aan de genoemde abten kloostergemeenschap als bewijs een waarborg gegeven deze charter voorzien van mijn zegels als waarborg.
Akte opgesteld in het jaar van de Heer MCCXLI (1241) in de maand februari.

Volgens de heer Berquin komt de tekst op het volgende neer:

Hij heeft op zijn tiendrecht twee leningen van 30 pond gekregen en hij kan ze of mag ze van maart tot maart binnen een jaar terugbetalen met middelen die mij niet helemaal duidelijk zijn: waarschijnlijk de eigen opbrengsten van zijn land plus geldelijke opbrengsten als alles betaald is dat hij nog moet ontvangen. Als waarborg geeft hij deze pandbrief voorzien van zijn zegel.

In de algemene index had ik voor du Hamel ook de P.O. 1469 gevonden. Op p. 22 was de stamboom van de du Hamel de Bourseville vermeld (geen du Hamel de Canchy!). Het wapen van du Hamel de Canchy stond op p. 27 en vanaf p. 30 begonnen de twee boekdelen van M. Lainé, *Généalogie de la Maison du Hamel,* Paris, 1834, waarin geen enkel spoor voorkomt van de du Hamel de Canchy, tot mijn grote verwondering (en ontgoocheling).

Misschien zou ik toch de akte vinden in de P.O. 1470 (hoewel de archivaris die niet had gevonden, zolas hij beweerde in zijn brief van 23/9/97)? Vanaf p. 17 ging het over het wapenschild en de afstamming van Antoine du Hamel, hier helaas weeral gehuwd met Marie Carpentin! Hier stond er echter dat zij **niet meer** leefden tijdens de huwelijksakte van 1528, m.a.w. een verwijzing naar de huwelijksakte volgens Rousseville)! Dit was dan ook het enige dat belangrijk was. Op p. 18 kwam een akte voor van 2/1/1558, vermoedelijk eveneens dezelfde akte als die van Rousseville; voor ons niet belangrijk. **Op p. 22 helemaal geen huwelijksakte van 1528!** De archivaris had toch gelijk.

Nu nog de *Carrés d'Hozier* 572 nazien. Misschien is het daarin te vinden! Monique Cuffez gaf ook die referentie op. Helaas, de vroegste akte die ik erin vond, dateerde van 11/10/1578 en ging over een François de Sanson, gehuwd met Sapience le Guay, in Amné (departement van de Sarthe op 21 km van Le Mans), wat voor onze studie helemaal niet van belang is. Ik vroeg na de middag nog enkele documenten aan. Ik kon er maar één meer krijgen (maximum vijf per dag!). Er was echter nog iets dat ik wilde nagaan en dat was het ms. fr. 32.216, fol. 1083, waarvan ik volgende tekst gevonden had in J.H. Willems en H. Lamant, *Armorial français ou répertoire alphabétique des notices des familles nobles, patriciennes, bourgeoises de France, t. VII*, fasc. 1, 1974, p. 21:

Philippes **CUFFIER**, juré, mouleur de bois - de gueules au cygne d'argent essorant sur une rivière de même et au chef d'azur chargé de trois étoiles à six rais d'or, celle du milieu comètée et sa queue en barre - Paris - ms. fr. 32.216, fol. 1.083.

Mijn aanvraagdocument werd mij echter terugbezorgd met de vermelding 'op microfilm'. Na een beetje zoeken vond ik het nummer van de corresponderende microfilm (*Paris I*, 3482). De microfilm bevatte prachtige kleurfoto's van een wapenboek die in de machine geprojecteerd werden op een wit vlak. Ik vond geen index en begon blad per blad al de prachtig gekleurde wapenschilden (een lust voor het oog!) te bekijken. Eigenlijk had ik direct moeten gaan naar bladzijde 1083, maar daar had ik niet meer aan gedacht. Ik noteerde toch twee wapens:

Armand Louis **Gouffier**, Comte de Caravas et de Passavant, Baron de Done ('Doue'?).
Wapenschild: 'Van goud met drie dwarsbalken van sabel'.

Pierre **Coeffier de Rocquemont**, ci dev(an?)t Cap(itain)e de Cavalerie au régiment de Coislin. (p. 46)
Wapenschild: 'Van goud met schorpioen (kreeft?) van sabel'.

Daar er echter niet meer informatie over de wapendrager bij het wapenschild stond vermeld zou ik waarschijnlijk bij mijn Philippes **Cuffier** ook niet meer vinden. Bovendien, kwam hij er wel in voor? ik had mijn twijfels over de juistheid van het microfilmnummer voor dit ms.! Daar het echter een voor mij nogal moeilijk wapenschild was om in beeld te brengen, had ik het

wel graag gezien. Ik wilde toch nog ook de 'Bibliothèque nationale' (Tolbiac) bezoeken - ik kon hier toch geen msn. meer aanvragen. Zelfs al zou ik er geen boeken kunnen inzien, dan zou ik toch deze bibliotheek hebben bezocht.

Om te besluiten kunnen we zeggen dat dit bezoek aan de 'Richelieu' eigenlijk niet veel heeft opgebracht. Ik was nu echter wel zeker dat de referentie van de 'vervalste' huwelijksakte opgegeven door Monique Cuffez, verkeerd was. De akte komt **niet** voor in de *Pièces originales 1470*, zoals zij beweerde. Ik was echter heel blij dit 'heiligdom' van de genealogie te hebben bezocht en vooral om het unieke kader te kunnen aanschouwen.

Toen ik bezig was met het schrijven van het hoofdstuk over de 'vervalste' akte en aandachtig de verschillen bekeek tussen haar tekst van folio 22 en deze van de foto van folio 22 (zie p. 158) van de *Carrés d'Hozier* 329 vond ik dat deze eigenlijk zeer klein waren en begon ik te denken dat zij gewoon de tekst van dit laatste ms. heeft overgeschreven. Een geschreven originele tekst van 1528 had zij trouwens waarschijnlijk niet kunnen lezen. Het idee kwam bij mij op om aan de *'Richelieu'* na te vragen wat de synthese was van de folio's 23, 24, 25 en 26 van de *Carrés d'Hozier* 329. Ingeval die zou overeenkomen met de teksten van Monique Cuffez zou ik daaruit kunnen besluiten dat haar referenties niet volledig juist waren. Ik had haar trouwens al gevraagd of zij zich nog de boeken herinnerde waarin zij die gegevens had gevonden. Haar antwoord gaf geen oplossing. Op mijn brief aan de *Bibliothèque nationale de France Richelieu, 'Département des manuscrits'* van 14/12/99 kwam op 28/12/99 volgend antwoord:

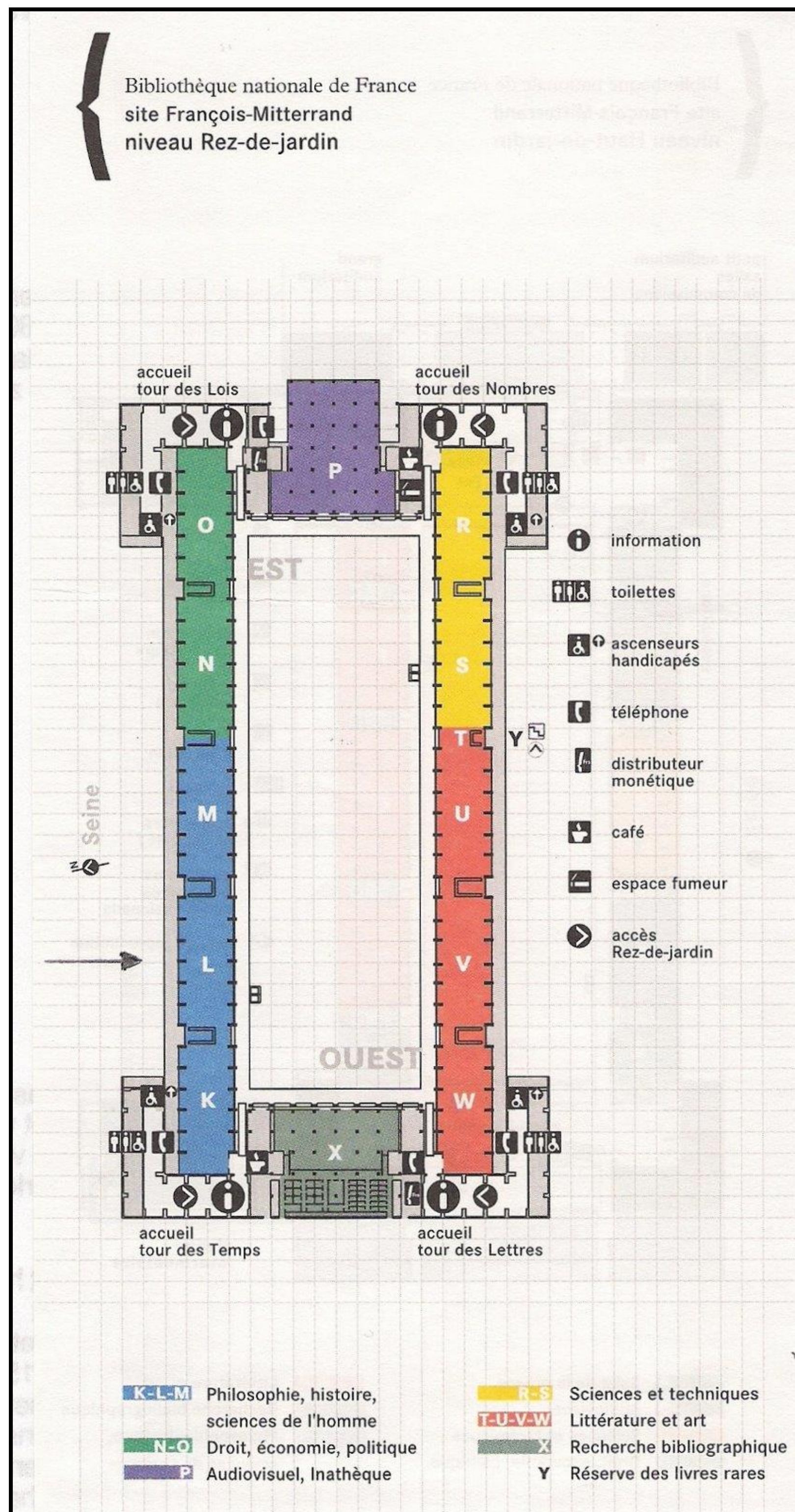
f. 23: transaction entre Nicolas Du Hamel et Antoine Du Hamel, **2 janvier 1558**.
f. 24: adjudication d'héritage à Nicolas Du Hamel par L. Lannoi, 2 mars 1558.
f. 25: procuration à Nicolas Du Hamel par Maximilien de Melun "pour relever et appréhender toutes les seigneuries (...) et héritages (...) échus par la mort de Jean de Melun son père", 18 juillet 1560.
f. 26: contrat de mariage entre Antoine Du Hamel et Louise Lamiré, 20 septembre 1564.

Als we nu de bovenstaande gegevens vergelijken met de teksten van Monique Cuffez in III, 132, opnieuw hier gekopieerd op p. 160, stellen we vast dat haar nr. 23 eveneens over een transactie gaat van 2 (en 3) januari 1558 tussen Nicolas en Antoine du Hamel en dat haar nr. 26 het huwelijkscontract is van 20 september 1464 (een fout van haar = 1567) tussen Antoine du Hamel en Louise Lamiré! We mogen dus met zekerheid besluiten dat haar gegevens komen uit de *Carrés d'Hozier* 329 en niet uit de *Pièces originales* 1470. Terwijl ik daar wachtte op aangevraagde stukken nam ik de gelegenheid te baat om enkele algemene werken in te zien, met beoordeling in *Saffroy*:

Bétencourt (Dom Pierre-Louis de). Noms féodaux, ou noms de ceux qui ont tenu fiefs en France, depuis le XIIe siècle jusque le milieu du XVIIIe, (...) relative aux provinces (...) (echter geen 'Picardie'!), 1826; 2 vol.
Saffroy: Cet ouvrage contient plus de 27.000 noms (...)
Courcelles (le chev. Jean-Baptiste Julien de). Dictionnaire universel de la noblesse de France ..., 1820-21; 5 vol.
Saffroy: Cet ouvrage donne une analyse sur un grand nombre de familles mentionnées dans les grands œuvres du P. Anselme; d'Hozier; La Chesnaye-Desbois, etc. (...)
Courcelles (le Chev. de). Histoire généalogique et héraldique des pairs de France, des grands dignitaires de la couronne, des principales familles nobles royaume ..., 1822-33; 12 vol.
Saffroy: Cet ouvrage devait donner une notice sur toutes les familles en possession de la pairie à la fin de du règne de Charles X: l'ampleur de ce travail et les événements de 1830 en abrègent l'édition. (...)
Saint -Allais (Nicolas Viton de). Nobiliaire universel de France, ou recueil général des généalogies historiques des maisons nobles de ce royaume. 1814-43; 21 vol.
Saffroy: Quoique renfermant bien de erreurs, cet ouvrage est assez estimé (...)

Wat ik er precies in heb opgezocht, weet ik niet meer juist: alleszins 'Cuffez', 'Sanson' en misschien ook 'du Hamel de Canchy'. Het resultaat was negatief.

Bibliothèque nationale de France - site François-Mitterrand 'Niveau Rez-de-jardin'

Bibliothèque nationale de France - site Tolbiac

Dit gedeelte van de Bibliothèque nationale wordt ook nog 'site François-Mitterand' (adres: Quai François Mauriac, 75706 Paris Cédex 13) genoemd. Het was al na vier uur toen ik daar toekwam. De site is gelegen in een niet zo fraaie buurt en er zijn nog werken aan de gang. Het eerste wat men ziet zijn de vier grote torens. Het geheel vertoont wel kenmerken van Franse megalomanie. Het was eerst een beetje zoeken naar de ingang. De zalen binnenin zijn immens groot.

Eerst moest ik een plaats aanvragen, vervolgens stuurde men mij naar het 'niveau Rez-de-jardin', gedeelte 'L', daar ik in de afdeling 'geschiedenis' moest zijn. Hoewel ik wist dat ik geen boeken zou kunnen aanvragen, probeerde ik toch die toch te verkrijgen. Het waren de boeken van de Ruble die ik wilde consulteren omdat die niet voorhanden waren in de KB in Brussel. Misschien stond erin vermeld dat Marie Sanson een maîtresse was van Antoine de Bourbon?

> Ruble (Baron Alphonse de). - Antoine de Bourbon et Jeanne d'Albret, suite de "Le Mariage de Jeanne d'Albret", Paris, A. Labitte, 1881-1886. 4 vol. in -8°.

De boeken moest ik aanvragen aan een 'poste informatique' (computer), waar ik dan ook een plaats toegewezen kreeg. In de zaal 'L' (zie plan) ging ik naar de 'banque de salle' navraag doen waar de boeken bleven. Men zei mij dat ik die de vorige dag moest aangevraagd hebben (nochtans staat er in de informatiefolder dat men boeken voor dezelfde dag nog kan aanvragen tot 17.30 u!). Uiteindelijk kreeg ik toch de boeken! Misschien was mijn argumentatie, dat ik daarvoor speciaal van België gekomen was en dat ik niet wist dat men de boeken op voorhand moest aanvragen, voldoende geweest. Ik had nochtans op voorhand een brief geschreven om deze boeken en nog andere klaar te leggen voor die dag.

Er bestond weinig kans dat ik de namen van de maîtresses van Antoine de Bourbon in dit werk zou vinden want het gaat hier over zeer persoonlijke informatie dat zelfs heden zelden in biografieën voorkomt. Het is algemeen bekend dat Leopold II maîtresses had, maar in welk geschreven werk zouden we de namen kunnen vinden? Wat een drukte bij het bekend maken van het bestaan van 'Delphine' in een biografie over koningin Paola in 1999! Daar de boeken van de Ruble dateren van eind 1800 is die kans wel zeer klein!

Ter herinnering nog even de tekst van p. 40 van ms. 568 van Lefebvre:

> *Delle Marie Sanson. On apprend des mémoires manuscrits de M(aîtr)e Hermant, qu'elle fut **maitresse d'Antoine de Bourbon**, duc de Vendôme, pair de France, prince du sang royal de France, gouverneur de Picardie et roi de Navarre, père du roi Henri IV. D'ailleurs, la mémoire s'en est conservée dans les différentes personnes, qui descendent d'elle et qui sont flatté(e)s de cette origine royale.*

Eerst een kleine geschiedenisopfrissing over Antoine de Bourbon, met alleen maar de gegevens die voor onze studie van belang kunnen zijn:

> Antoine de Bourbon, hertog van Vendôme, koning van Navarre (1518-1562). Hij huwt in 1548 met de toen 27-jarige Jeanne d'Albret. Na 1549 gaat hij verblijven in zijn kasteel in Coucy (Picardië). Hun eerste twee kinderen sterven jong. Een derde kind wordt geboren op 13 december 1553 en wordt de latere eerste echte 'Bourbon' Henri IV.

Coucy, voluit Coucy-le-Château-Auffrique, is een stadje gelegen in het departement van de Aisne in het woud van Coucy, tussen Saint-Quentin en Soissons (op 13 km noord van Soissons). Het is nu een ruïne maar vroeger was het een mooi kasteel. Over dit kasteel zijn enkele werken gepubliceerd, o.a. in *Archéologia*, nr. 46, mei 1972, pp. 50-55, met enkele mooie gravures van du Cerceau.

Antoine de Bourbon – le duc de Guise

Antoine De Bourbon - 1518-1562

François Ier de Lorraine, 2e duc de Guise
1519-1563, bevrijdt Calais in 1558

Handtekening van de hertog van Guise in V, 67.

Ingeval Marie de Sanson de maîtresse zou zijn geweest van Antoine de Bourbon, moesten zij minstens 130 km afleggen om bij elkaar te komen. Dit was echter vroeger niet zo gemakkelijk als nu!

Aan deze informatie hebben we echter niet veel. De boeken van Alphonse de Ruble geven meer. Op p. 60 van het eerste deel (*Antoine de Bourbon et Jeanne d'Albret, suite de Le mariage de Jeanne d'Albret*, 1881-1888, op internet door www.archive.org) onderneemt hij een veldtocht en is in Abbeville op 4 november 1552 (de afstand om bij elkaar te komen is dan nul!) en in Hesdin op 19 december van ditzelfde jaar. Antoine de Bourbon was toen 34 jaar. Marie Sanson huwt in 1528 met Nicolas du Hamel en was dan misschien 20 jaar. In 1552 zou zij minstens veertig jaar oud zijn geweest. Wat de plaats betreft kan zij de hertog hebben gekend daar haar man koninklijke functies bezat. Wat haar leeftijd aangaat kan zij ook zijn maîtresse zijn geweest, hoewel hij waarschijnlijk ook de kans had van groenere blaadjes!

Terwijl ik de boeken zo vlug mogelijk tracht in te zien vind ik plots op p. 57 van het eerste deel, een tekst die mij uitermate boeit:

> Le duc de Vendôme, bien qu'il se fit le "compagnon" du duc de Guise en tout ce qui regardait la cour[3] et la protection de ses terres en Picardie était animé contre lui d'une jalousie secrète, qui remontait à son mariage avec la princesse de Navarre.
>
> ___________________________________
>
> [3] Voyez notamment une lettre d'Antoine à Guise dans laquelle il lui donne de nouvelles d**'une dame qu'il aime** (*Mémoires de Guise*, édit. Michaud et Poujoulat, p. 173).

Het gaat dus over de hertog van Vendôme (Antoine de Bourbon) die naar de hertog van Guise schrijft over een vrouw die hij liefheeft. Ik moest absoluut dit boek, *Mémoires de Guise*, ook zien. Dit was echter teveel gevraagd op dezelfde dag! Daar ik echter toch van plan was veertien dagen later met mijn vrouw naar Parijs te komen, vroeg ik om dit boek voor die datum voor mij te reserveren. De reservatie werd gemaakt, maar men zou toch eerst nazien of het boek wel aanwezig was. Enkele tijd later bracht men mij dit boek - tot mijn grote verrassing! Ik vond er volgende prachtige tekst op p. 173 ('*Lettres d'Antoine de Vendôme au dit duc d'Auxi*'):

> D'Auxi, ce dixneuviesme de may 1553
>
> Monsieur mon compaignon, j'ai parlé à celle que vous m'avez prié. On m'a dit que je vous asseure ardiment qu'on luy a faict tort, et qui, depuis qu'elle ne vous a veu, homme ne luy a esté riens. Sy je vous vois, je vous en dirois davantaige; mais lettres se voient. Je vous mersie de bien cueur (= cœur) de l'avertissement que vous m'avez faict vostre main. Il ne fust jamais que ne fussiez son amy, et plus ne vous en dira.
> Vostre bien bon compaignon et milheur amy à jamais.
>
> Antoine
>
> Et au dos: A monsieur mon compaignon monsieur le duc de Guyse.

Uit die brief bleek helaas dat het de hertog van Guise was die een maîtresse had en niet Antoine de Bourbon! (...)

Besluit

We hebben niet kunnen bewijzen dat Marie Sanson de maîtresse was van Antoine de Bourbon, maar daar Nicolas du Hamel, haar echtgenoot, toen de functie had van *conseiller du roi* en vooral, *contrôleur de la maison du roi de Navarre* (= Antoine de Bourbon) volgens du Grosriez (p. 130), zal zij zeker hem hebben ontmoet en kan zij zijn maîtresse zijn geweest!

Documentatie over archieven en bibliotheken betreffende genealogie in Parijs

Généalogie

ARCHIVES DE PARIS ET DE L'ANCIEN DEPARTEMENT DE LA SEINE
18 BOULEVARD SERURIER - 75019 PARIS
Tél. *42 39 55 55*
Fax 52 39 24 12
Transports : METRO PORTE-DES-LILAS / BUS 61, 96, 105, 115, 129, 130, 170, PC
- BIBLIOTHEQUE
Accès : TOUS PUBLICS / CONSULTATION SUR PLACE
Ouverture : LUNDI 13.30-17.30, MARDI A VENDREDI 9.30-17.30, SAMEDI CONSULTATION DE DOCUMENTS RESERVES A L'AVANCE 9.30-17
Services rendus : *TIRAGES PHOTOS*
Spécialités : *PARIS, HISTOIRE ; PARIS, ADMINISTRATION ; PARIS, ETAT-CIVIL*
Fonds spéciaux : *ARCHIVES, PARIS, ARCHIVES, ILE-DE-FRANCE, ARCHIVES DE FAMILLES*
Remarque : *L'état civil parisien a été reconstitué pour la période antérieure à 1860*

BIBLIOTHEQUE GENEALOGIQUE
3 RUE DE TURBIGO - 75001 PARIS
Tél. *42 33 58 21*
Transports : RER CHATELET-LES-HALLES, SORTIE TURBIGO / METRO ETIENNE MARCEL / BUS 29
Accès : TOUS PUBLICS / CARTE DE LECTEUR PAYANTE
Ouverture : MARDI 12-18, MERCREDI 14-20, VENDREDI 10-18 ; SAMEDI SUR RENDEZ-VOUS 10.30-13.30
Services rendus : *PERIODIQUES DEPOUILLES*
Spécialités : *GENEALOGIE, FAMILLES, HISTOIRE, HERALDIQUE*
Fonds spéciaux : *DOSSIERS GENEALOGIQUES, FAIRE-PART ; REGISTRES PAROISSIAUX DEPOUILLES, PAR COMMUNE ; REGISTRES D'ETAT-CIVIL DEPOUILLES, PAR COMMUNE*

CENTRE D'ACCUEIL ET DE RECHERCHES DES ARCHIVES NATIONALES, CARAN
Adresse postale : 60 RUE DES FRANCS-BOURGEOIS 75141 PARIS CEDEX 03
Entrée : 11 RUE DES QUATRE-FILS - 75003 PARIS
Tél. *40 27 60 00 (POSTE 61 21)*
Transports : METRO RAMBUTEAU, HOTEL DE VILLE, SAINT-PAUL / BUS 29, 75
- SALLE DE LECTURE
Accès : TOUS PUBLICS, CARTE D'IDENTITE, CARTE DE LECTEUR TEMPORAIRE OU ANNUELLE
Ouverture : LUNDI A VENDREDI 9-18, SAMEDI 9-18 POUR LES LECTEURS AYANT RESERVE LEURS DOCUMENTS / FERMETURE ANNUELLE DEUX DERNIERES SEMAINES DE JUILLET
Services rendus : *SERVICE REPONSE PAR CORRESPONDANCE A L'ADRESSE SUIVANTE, 60 RUE DES FRANCS-BOURGEOIS 75141 PARIS CEDEX 03 / ACCES AUX BASES DE DONNEES SUR MISTRAL : ARCADE (OEUVRES D'ART), EGERIE (INDEX DES ARCHIVES NATIONALES), LEONORE (DOSSIERS DE LA LEGION D'HONNEUR), MINUTES DES NOTAIRES PARISIENS / SERVICE DE COMMANDE DES DOCUMENTS ET INFORMATIONS GENERALES SUR LES ARCHIVES NATIONALES PAR MINITEL 3616 CARAN*
- BUREAU DES RENSEIGNEMENTS
Spécialités : *HERALDIQUE, HISTOIRE, ARCHIVES, LEGION D'HONNEUR (DOSSIERS DE LA-), ONOMASTIQUE, SIGILLOGRAPHIE, TOPOGRAPHIE*
Fonds spéciaux : *ARCHIVES, ARCHIVES, ARMEE, ARCHIVES, MARINE, BIOGRAPHIQUES (DOSSIERS INDIVIDUELS), LEGION D'HONNEUR, CARTOTHEQUE, MANUSCRITS, MINUTIER, NOTAIRES, PARIS*

BIBLIOTHEQUE HISTORIQUE DE LA VILLE DE PARIS, BHVP
SERVICE DES TRAVAUX HISTORIQUES DE LA VILLE DE PARIS
24 RUE PAVEE - 75004 PARIS
Tél. *42 74 44 44*
Transports : METRO SAINT PAUL / BUS 29, 67, 69, 76, 96
Accès : ADULTES ; SUR PRESENTATION D'UNE PIECE D'IDENTITE ; AGE MINIMUM : 18 ANS
Ouverture : LUNDI A SAMEDI 9.30-18 ; COMMUNICATION DES DOCUMENTS JUSQU'A 17H / FERMETURE ANNUELLE 1ER-15 AOUT
Spécialités : *ARCHITECTURE THEATRALE ; BALLETS ; CIRQUE ; COSTUME ; DANSE ; FEMME ET FEMINISME (FONDS BOUGLEE) ; FETES, PARIS ; GENEALOGIE ; HISTOIRE SOCIALE, FRANCE ; LITTERATURE FRANCAISE, XVIIIEME S. ; LITTERATURE FRANCAISE, XIXEME S. ; MARIONNETTES (FONDS GEORGE SAND) ; MUSIC-HALL, PARIS ; OPERA, PARIS ; PARIS ET ILE-DE-FRANCE, HISTOIRE (SPECIALITE PRINCIPALE) ; REVOLUTION DE 1789 (SPECIALITE IMPORTANTE) ; THEATRE D'OMBRES, PARIS ; THEATRE ET ARTS DU SPECTACLE ; FRANCE, HISTOIRE (SPECIALITE IMPORTANTE) ; FEMINISME ; AFFAIRE DREYFUS*
Fonds spéciaux : *AFFICHES, ARTS DU SPECTACLE ; AFFICHES, POLITIQUE ; AFFICHES COMMERCIALES ; AFFICHES, THEATRE ; BIOGRAPHIQUES (FICHIERS), PARIS, PERSONNALITES ; CARTES POSTALES, PARIS ET BANLIEUE ; CARTOTHEQUE, PARIS ; PHOTOTHEQUE, ARTISTES ; PHOTOTHEQUE, PARIS ; DOSSIERS DE PRESSE, PARIS*

BIBLIOTHEQUE MAZARINE
23 QUAI CONTI - 75006 PARIS CEDEX 06
Tél. *44 41 44 06*
Fax 44 41 44 07
Transports : METRO LOUVRE, ODEON / BUS 24, 27, 39, 48, 95 / RER SAINT MICHEL, GARE D'ORSAY
Accès : TOUS PUBLICS / AGE MINIMUM 18 ANS
Ouverture : LUNDI A VENDREDI 10-18 / FERMETURE ANNUELLE 1ER-16 AOUT
Spécialités : *CHRISTIANISME ; HERALDIQUE ; HUMANISME ; JANSENISME ; REFORME ; THEOLOGIE*
Fonds spéciaux : *FONDS ANCIEN, ITALIEN ; FONDS ANCIEN, LATIN ; MANUSCRITS, SCIENCES HUMAINES*

EEN TWEEDE BEZOEK AAN ABBEVILLE - FRIERE(S)

Tijdens een tweede bezoek van de SB van Abbeville op 13/07/00 vond ik in het ms. 673 van het fonds du Grosriez een stamreeks van de Sansons de Frière eindigend in 1814 (p. 4 op p. 212), met twee bladzijden nota's daterende van 1750, verwerkt in een schrift van zes bladzijden, die ik heb gefotografeerd. Hoewel de hiernavolgende tekst eigenlijk bij de bespreking van de tak Sanson de Frière in het hoofdstuk over het eerste bezoek aan het archief van Abbeville (zie pp. 119-123) zou moeten behoren, is het misschien beter er een apart hoofdstuk aan te wijden om dit vorige zeer uitgebreide hoofdstuk niet te overlasten.

Aan wie het document oorspronkelijk was gericht weten we niet. Wie de auteur is, 'vermoeden' we dat het Jean-Louis Sanson is, geboren in 1746. Daar er onderaan de twee bladzijden nota's staan dat Jean-Louis Sanson op dit moment ('actuellement') meer dan 70 jaar was, kunnen we het dateren rond (na) 1816. Waarom we niet heel zeker zijn van het auteurschap komt door het feit dat hij zichzelf eenmaal vermeldt als zijnde 'M. Jean Louis Sanson' in de derde persoon, terwijl hij eindigt met te schrijven in de eerste persoon (zie overzetting op p. 214 en p. 216).

Het is een mooi stukje genealogie dat vooral het accent legt op de adeldom en de belangrijkheid van dit geslacht. Zijn voornaamste bron is hoofdzakelijk het werk van J. Sanson van 1657. Wij kennen nu een paar generaties van Sansons meer en op het eerste gezicht lijkt het dat deze tak eindigt met de geboorte van een dochter in 1814. Hieronder volgt een samenvatting van de stamreeks, waarbij wij enkele notities maken:

1. Marie-Line (= Jacqueline?)- Louise Sanson - geboren 02/08/1814, gedoopt op 29/08/1814 in de kerk van 'Wally' (62170 Wailly-Beaucamp, kanton van Montreuil-sur-Mer, Pas-de-Calais). Als peter wordt Jean-Louis Sanson, als grootvader, opgegeven.

Wailly-Beaucamp ligt op 7 km zuid van Montreuil en op 60 km ten zuiden van Calais. In de *Répertoire des noms de famille du Pas-de-Calais* van 1820 komen er in Wailly-Beaucamp geen Sansons meer voor. Er komen er wel voor in Calais. Zijn zij na 1814 naar Calais uitgeweken?

2. Louis-Hercule Sanson, geboren na 1784 - huwelijkscontract in Montreuil-sur-Mer op 08/09/1813, oudste zoon. Op het einde van die generatiebeschrijving, worden zijn jongere broer, Abraham-Charles-Henry-Olivier Sanson, nog student, en zijn oudste zuster Louise-Françoise Sanson, gehuwd met Pierre le Febure de Vadicourt (Wadicourt) en nog een jong overleden zuster, Marie-Caroline, vermeld. Hij huwt met Charlotte-Victorine de Cossette de Boncourt, enige dochter.

3. Jean-Louis Sanson (geboren 1746) - huwelijkscontract op 06/505/1784 in Abbeville met Francoise-Flavie-Fidelle-Abbevil(le) de Dompierre de Saucourt.

4. Louis Sanson, (...) seigneur de Haut- et Basmesnil (...) - huwelijkscontract op 04/09/1742 met Marie-Nicolle-Jeanne le Sellier de Ham.

5. Louis Sanson, chevalier, seigneur de Haut- et Basmesnil, de la baronie de Frière (...) commandant pour le Roy de la ville d'Abbeville en 1730 - huwelijkscontract op 11/02/1711 met Marguerite-Françoise Darret (d'Arret), 'fille de Louis d'Arret, escuyer, seigneur de Valmontier, Beaulieu et de delle de Dourlens, dame de Serival'.

Document (p. 5) over de tak Sanson de Frière (ms. 673 - na 1816)

Cy contre est la copie des notes envoiées à mon père par M. Vaugondi, géographe à Paris, quai de L'horloge, en 1750, lequel continue (?) cette science dans les mêmes principes que Mrs. Sanson, dont il a eû tous les papiers, aiant été légataire de Mr. Moulard Sanson, qui avoit obtenû de Mrs Sanson de Hautmesnil de joindre leur nom au sien comme plus connu. La famille des Moulard subsiste à Montreuil sur Mere (= Montreuil-sur-Mer) en la persone de M. Moulard B(ar)on de Torsy

Ce que je vous envoie cy joint (dit M. Robert Vaugondy) est tout ce que je scait de l'his(toir)e de M. Nicolas Sanson d'Abbeville, conseiller d'état, ingenieur et géographe, ordinaiz du Roy. Si vous découvrez quelque particularité, touchant Mrs. Sanson, je vous serai infiniment obligé (?) de m'en faire part, d'autant que je les ferai imprimer.

M. Nicolas Sanson naquit à Abbeville capital du Ponthieu le 21/.../ 1599, mort en 1666 ou 1667, il est enteré à St. Sulpice, il étoit fils de Nicolas Sanson et de delle Marie Thomas et petit fils de Vulfran Sanson et de delle Catherine Vauquet et petit fils de M. Jean Thomas et de delle Catherine d'Acheux.

Le Roy Charles IX avoit donné a ce Jacques d'Acheux une office de conseiller du Roy au presidial d'Abbeville. Il laissat à sa mort 10 fils et une fille.
Nicolas Sanson fut marié à Isabelle le Moitier,

(in marge: *Isabel le Moitier etoit fille d'Adrien et de delle Françoise Ducros et petite fille de Robert le Moitier, conseiller du Roy, son procureur et lieutenant particulier des eaux et forets du Calaisi(s) et peys reconquis, elle avoit pour frère Antoine Adrien le Moitier Sgr de Bichacourt et pour soeure (= sœurs) Marie Jeanne le Moitier alliée à M? Rohault Sgr despagne (= Epagne, op 4 km zuidoost van Abbeville), fils du lieutenant des eaux et forets du Calaisis; la 2ième Marg(uerit)te à M. Rumet Sgr de Beaucorroy conseiller du Roy et son lieutenant particulier au presidial d'Abbeville; la 3ième Anne alliée à M. Cardon président à Douclens; la 4ième Fransoise à M. le Sellier de Ham, chevalier, Sgr de Fetonval, Frimœul. Famille très ancienne dont les armes sont 3 jerbes (gerbes) d'or sur un fond d'azur*.)

d'ou elle eut 9 enfants, 5 garçons et 4 filles. Il a vécu (?) 47 ans avec sa femme, en 1638 il fut présenté au Roy, eû l'honneur de l'entretenir de géographie, d'histoir et de matematique, le Roy le retint pour son géographe et ingenieur et en signa le brevet de sa propre main, il lui donna depuis un brevet de conseiller d'état, il fut emploié aux fortifications d'Abbeville en 1637 et 1639 on a(d)mire encore aujourdhy les beaux ouv(r)ages en terre, il fut aussi emploié aux fortifications du pont Remy, par order du Roy, qui fit ecrire au gouverneur, qui etoit M. de Boissy, de le faire connoitre à tous et ordonner. Il fut obei en tout ce qu'il ordonneroit, la même année on lui donna la commission de regler les gouvernemens de l'ille de France et de Picardie. Etant à Calais, M. le comte de Charot écrivit à M. de Couvillier, qui commendoit à Guines, de lui faire honneur, mais il arrivat avec la lettre de M. le comte de Charot, le lendemain du matin on lui apportat (?) le vin de ville et les habitans se mirent sous les armes M. Sanson s'en alla à Ardres, ou on fit de même, et encore quand il partit de Guines, le Sr de Sermont en etoit gouverneur et M de T... lieutenant du Roy, qui etoit fils de M. de Boisdenbour l'ainé ... sa M. de la Motte d'Antin, le cadet se nommois M. du Leroy, a épousé Melle Sanson, fille du géographe ordinaire du Roy et conseiller d'Etat.

M. de Cery (Leroy?) n'a pas d'enfant de ce mariage, mais il avait un fils de son 1er mariage avec Melle Tiersclin. Ce fils a été lieutenant du Roy à Ardres dans le tem(p)s que M. le marquis de Rouville en étoit gouverneur. Me la Marquise de Rouville etoit fille de M. de Boisdinbour et niece de M. de Courtrebrune (sic), mere de M. de Courtebrune (sic), lieutenant du Roy de Calais et depuis gouverneur de He(s)din, la sœure a épousé M. de Chermoise, gouverneur d'Aire, de Charleville et de ... de Rouville etoit aussi niece de Me de la Neuville.

M. Nicolas Sanson d'Abbeville conseiller d'Etat, ingenieur et geographe ordinair du Roy dessend (comme M. Sanson de Friere) de Jacobe Sanson originaire deu Bearn d'ou il vint avec la noblesse de Bearn au secour de Charles ... . Il etoit cornette de cavallery et n'etoit que cadet de la maison, très noble, pleine de merite, tous les dessendans n'ont jamais manqué de cœur ... le Roy et l'Etat, qu'ils ont servis dans les armées, la magistrature, ... et les sciences.

Le dit Nicolas Sanson d'Abbeville étoit l'ainé de 2 autres. Son cadet étoit docteur en teologie et doien de Guines; le plus jeune étoit religieu de l'ordre de St. Francois.

(in marge*: Par les Sanson aux le Roy de St. Leau, aux Monchy, Desessard [?], à cause d'Antoinette Sanson, allié à Jacques le Roy de St. Leau [...]*)

6. Guillaume Sanson - huwelijkscontract op 05/07/1669, met Marie d'Arret, 'fille unique de Guy d'Arret et de delle Hipolite Rohaut (Rohault?) Despagne (= d'Epagne').

7. Louis Sanson, commandant de la ville d'Abbeville en 1678 - huwelijkscontract op 25/12/1631 met Marie Gaillard.

8. Guillaume Sanson, commandant d'Abbeville en 1638 et 1637 - huwelijkscontract op 15/05/1602 met Hypolite Brœullet.

9. Louis Sanson (le Jeune) - huwelijkscontract op 15/03/1573 met Marie Belle, 'fille de Simon Belle et Jeanne l'Ecuier'.

(in marge: *Nicolas Sanson [...] geographe ordinaire du Roy dit le pere de la geographie [...] etoit cusin germain de Louis Sanson, dessendans l'un et l'autre de Guillaume Sanson et de Jeanne de Brouilly. Ainsi que le R.P. Ignace [...] et ainsi que le R.P. Mathieu d'Abbeville connu dans le monde sous celui de Nicolas Sanson [...]*)

10. Guillaume Sanson - huwelijkscontract op 10/05/1545 met Jeanne de Brouilly (= Boully volgens ms. 568, zie p. 128).

*11. Jean Sanson - huwelijkscontract (zonder datum) met demoiselle **Catherine de Cuffé** (zie p. 218).*
*(in marge: MM.Sanson, barons de Frière et seigneurs de Hautmesnil dessendent d'une branche cadette de Jacobe. Il est à présumer que les contracts de mariage de Jean, de Balthazard de Jacobe seront restés chez les dessendans de la branche ené (= ainé?) **qui s'est etinte à Paris**, ou on a pu se les procurer.*)

Vermoedelijk verwijst de auteur van dit ms., bij dit *'qui s'est étinte à Paris'*, hier naar de tak van de Sansons de Pongerville (zie pp. 132-133) die inderdaad rond die periode (1816) in Parijs verblijft. Volgens de genealogie op p. 132 heeft die Jean Baptiste Sanson (gehuwd in 1813) echter nog twee zonen gehad, die misschien de tak verder hebben gezet.

12. Balthazard Sanson - huwelijkscontract met Jeanne Lamiré, 'sœure de Gille de Lamiré (...) lequel avoit aussi epousé une Colay de Pinton d'une ancienne et noble famille anglaise'.

13. Jacobe Sanson - huwelijkscontract met Noël Pinton, 'originaire d'Angletere dont la noble et ancienne maison porte dans ses armes un S. Gille en un S. Nicolas sur fond d'argent'.

(in marge: *Il est dit à la page 645 de L'histoire des comtes de Ponthieu que Gille de Lamiré [...] avait epousé une **Collay de Pinton** anglaise, que les actes de cette alliance en font foy et que le nom de cette famille, illustre parmi les anglois, ainsi que le raporte **Duchene** dans son Histoire d'Angletaire, leurs armes se reconnoisent dans la plus ancienne des vitres en leglise de S. André d'Abbeville, ou sont résprésentés un S. Gille et un S. Nicolas sur un fond d'argent [...]*)

Document (p. 6) over de tak Sanson de Frière (ms. 673 - na 1816) (vervolg p. 5)

En 1644 (?) le Roy vint à Abbeville et y fut deux mois, pendant le siege d'Aire, on marqua la maison de Sanson pour le Roy, qui coucha dans la grande chambre près du cabinet de Sanson, il y avait cinq chambres de plein pied, la c(h)ambre ou couchoit le Roy avoit trois vuës, l'une sur la grande église royal et collegiale de St. Vulfran, l'autre sur le jardin, le troisième sur la cour de M. le Roy, Sgr de Valine, gentilhomme de la Reine.

En 1644 il vint à Paris avec sa famille. Il fit beaucoup d'ouvrages. En 1646 il dédia et presenta sa carte du cours du Rhin. Il fus retenu pour enseigner la géographie à Louis XIV et on lui donna de nouvelles de géographie et fit serment de fidelité entre les mains de M. le Chancellier. On les fit enregistrer à la chambre des comptes avec la pension de 2000 francs que le Roy lui faisoit. Son fils fut recû en survivance quelque tem(p)s après et preta le serment de fidelité. Il etoit né en 1625 et mourut d'une blessure à la cuisse en tems des baricades, en sauvant la vie du Chancellier Seguir (?) son parent en 1648
.

*(*in marge: *Le grand Frederic, Roy de Prusse, dans son poeme de l'art de la guerre, recommande aux jeunes g(u)erriers d'etudier Sanson (...?) leurs cartes gerieres (=guerrières).)*

Il se nommois comme son père Nicolas. le cadet, né en 1633, se nommoit Guillaume, mort en 1703, enteré à St. Germain l'Auxeroy (= Saint-Germain-l'Auxerrois: ancienne paroisse des rois de France située à Paris vis-à-vis de la colonnade du Louvre). C'etoit un grand esprit qui à mis au jour de bons ouvrages comme géographe du Roy. Le dernier né en 1639 se nommoit Adrien, décédé en 1713 ou 1714 enterré à St. Germain. Les deux autres garcons sont morts en bas age, de 4 filles, la 1ière est morte à 14 mois, une marié à M. Guerrin, docteur, une autre à M. Moulard,

*(*in marge: *la famille des Moulard à Montreuil sur Mere subsiste encore en la personne de M. Moulard, Baron de Torsy.)*

géographe ordinaire du Roy, décédé le 30 juin 1730 agé de 69 ans, enterré à St. Germain Loxeroy. M. Moulard avoit demandé et obtenu de M. Sanson de Hautmesnil et de Friere, d'ajouter le nom de Sanson au sien comme plus connû. C'est pourquoi il se nommoit Moulard Sanson.

C'est M. Sanson d'Abbeville, conseiller d'Etat qui a obtenû du Roy de faire elever l'observatoir de Paris et de faire venir en France M. de Cassini. C'est la fin des notes de M. Robert de Vaugondy.

M. Jean Louis Sanson, Baron de Friere, actuellement agé de plus de 70 ans *a beaucoup connû la famille de M. de Cassini dont la sœure avoit épousé M. de Forceville, lorsque dans sa jeunesse il alloit à l'observatoir. Ces messieurs se faisoient un plaisir de le récevoir dans le cabinet qui avoit occupé son parent.*

N(ot)a: J'ai des copies par extrait sur papier mort de mon contract de mariage de celui de ma fille et de mon fils qu'on pourrait joindre ici.

c'est M. Nicolas Sanson d'abbeville Consr d'Etat qui a obtenû du Roy
de faire élever l'observatoir de paris et de faire venir en france Mr
de cassiny c'est la fin des notes de M. Robert de Vaugondy
M. Jean Louis Sanson Bn de friere actuellement agé de plus de 70 ans
a beaucoup connû la famille de Mr de cassiny dont la sœure avoit
épousé M. de forceville, lorsque dans sa jeunesse il alloit a l'observatoir
ces messieurs se faisoient un plaisir de le récevoir dans le cabinet qui avoit
occupé son parent
Na. j'ai des copies par extrait sur papier mort de mon contrat de mariage
de celui de ma fille et de mon fils qu'on pourroit joindre ici

Wie is die 'Duchene', en waar is dit werk *L'histoire d'Angleterre*? In de Franse *Biographie universelle ancienne et moderne*, Paris, 1814, vond ik een André Duchesne, 'l'un des plus savants historiens que la France ait produits', geboren in 1584, overleden in 1640, die zeer veel historische werken heeft geschreven. Twee ervan heb ik geraadpleegd in de KB, namelijk *Histoire d'Angleterre, d'Ecosse et d'Irlande,* Paris, 1614 (er bestaat ook nog een verbeterde en verder uitgewerkte uitgave van 1657) en *Les antiquitez et recherches des villes, chasteaux, et places plus remarquables de toute la France*, Paris, 1614. Ik hoopte in het tweede werk iets te vinden over Abbeville en inderdaad Abbeville komt erin voor (pp. 445-47):

> (p. 445) (...) le dis Ponthieu qui a tiré son nom du grand nombre des ponts qu'on y void sur les palus & marets qui se deschargent en la mer pres la place (p. 446) de S. Valeri (...)
> Mais nostre Charles VII, outre le contentement du Duc de Bourgongne des villes de (...) appartenans à la couronne de France, dessus la rivière de Somme l'un et de l'autre costé, comme S. Quentin, Corbie, Amiens, luy (Henry Roy d'Angleterre) delaissa encore par accord faict entr'eux l'an 1435 la ville d'Abbeville, ensemble toute la comté de Ponthieu (...)

> Ik was natuurlijk zeer nieuwsgierig naar zijn *Histoire d'Angleterre ...,* waarin ik hoopte de naam 'Pinton' te vinden. In dit lijvige werk in-folio van 1444 pp. is achteraan een index. Helaas, die was op dezelfde manier gemaakt als de index van J. Sanson in zijn werk van 1657 en bestaat uit onderwerpen en titels van hoofdstukken! De naam 'Pinton' komt er niet in voor. Er zat niet anders op dan de tekst te lezen hopende de naam erin tegen te komen. Het gedeelte dat handelt over de periode 1300-1500 leek bij een goede keuze. Het was allemaal algemene geschiedenis en hoe meer ik las hoe meer ik besefte dat ik 'Pinton' er niet in ging vinden. Toch was de lectuur ervan zeer interessant (in de aard van die van J. Sanson). Een voorbeeld (p. 654):
> (jaar 1255) (...) Incontinent apres S. Louys luy envoya un elephant, à ce qu'escrivent les Anglois, animal rare en Angleterre aussi bien qu'en la France: quoy qu'il y en a d'autres qui disent, que celui qui fut envoyé d'outremer audit Saint Louis mourut à Marseille (...). L'elephant est selon les uns le hieroglyphe d'un prince grand justicier. Il ne plie jamais le genouil, et fait perpetuellement la guerre aux serpents et bestes venimeuses. Selon d'autres, il porte une certaine origine de grandeur et de puissance. Mais ie croy pour moy qu'il peut être pris pour symbole de toutes les deux qualitez ensemble.

Bij een later bezoek aan de KB op 16/2/01 heb ik nog wat tijd over en begin opnieuw in deze *Histoire d'Angleterre ...,* te lezen (van achter naar voor zoals de Arabieren!) vanaf het jaar 1500 (p. 1218) - het jaar van de pest in Londen die 30.000 slachtoffers eiste. In 1489 (p. 1198) komt toch - tot mijn aangename verrassing! - een 'Pinton' voor, namelijk Robert 'Painton':

> (...) (Henry VII vecht tegen 'Jean, Comte de Lincolne') et son armée se grossit encore en même temps de plusieurs autres braves Chevaliers et Gentilshommes des frontières voisines, les principaux desquels furent:
> (p. 1199) (...) Robert Painton (...)

'Pinton' komt er dus in voor als edelman, weliswaar wat laat (1489). Behoort hij tot dezelfde familie als de Colaye (Noëlle?) Pinton die huwt in 1429 met Jacob Sanson (p. 118) in het ms. 673? Dit kan juist zijn, maar als dit de enige vermelding is, is dit een magere bewijsvoering.
J. Sanson heeft echter niet gelogen wanneer hij schrijft dat de naam 'illustre' is in Engeland. Ik heb nog verder gelezen tot p. 975 (Ao 1400): echter geen P(a)inton meer gevonden.

In de *Nouvelle biographie générale*, Paris, 1846, vinden we bij J. Sanson onderaan (p. 298):

> Les ouvrages du P. Ignace sont mal écrits, mais ceux qui ont rapport au Ponthieu sont fort utiles pour l'histoire générale de la province.

Hoewel zijn werken 'slecht zijn geschreven', moet ik echter hierbij opmerken dat ik zijn teksten toch zeer graag lees!

. . Mrs Sanson Bns de frière et Sgrs de hontmainil descendent d'une Branche cadette de Jacobé il est a presumer que les contrats de mariage de Jean, de Baltazard et de Jacobé seront restés chez les descendans de la branche ainé qui s'est retiré a paris, on n'a pû se les procurer.

11.

Contract de mariage de Jean Sanson écuier fils unique de Baltazard Sanson et de Demoiselle Jeanne de Lamiré de la noble et ancienne Maison des Sgrs de Nouvion allié a demoiselle catherine de Ciffé.

N. . . Voiez l'hist. de comtés de ponthieu et majeurs d'abbeville, aux articles de Sanson de Lamiré, d'après lesquels on est bien fondé a croire que Baltazard a aussi porté les armes pour le service de nos Roys.

12e

Cont. de Mariage de Baltazard Sanson Ec. fils ainé de Jacobé Sanson et de demoiselle Noel Pinton — Allié a Dlle Jeanne de Lamiré, soeur de gille de lamiré Ec. Sgr de Caumont de la noble maison des Sgrs de Nouvion. lequel avoit aussi epousé une Dlle colay de pinton d'une ancienne et noble famille anglaise — —

---

il est dit a la page 646 de l'hist. des comtes de ponthieu que gille de lamiré Sgr de Caumont de la noble maison de nouvion, avoit epousé une Dlle collay de Pinton anglaise, que les actes de cette alliance en font foy et que le nom de cette famille, il a entre parmi les anglois, ainsi que le raporte [illegible]uchêne dans son hist. d'angleterre, leurs armes se reconnoissent dans la plus ancienne des vitres en l'eglise de S. andré d'abbeville, ou sont representés un S. gille et un S. nicolas sur un fond d'argent.
D'après les hist. du pere ignace, il paroit constant qu'outre Baltazard, le dit Jacobé Sanson avoit encore deux autres fils cadets pierre et jean qui ont portés les armes en france pour le service de nos Rois tant sur terre que sur mer ainsi que leur frere ainé Baltazard et d'autres du nom de Sanson en ibernie et en espagne

13.

Cont. de Mariage de Jacobé Sanson Ec. cornette de Cavalerie en 1429 sous la conduitte des capitaines poton et La hire au tems de la pucelle d'orleans. originaire du Bearn d'ou il est venu avec la noblesse dudit Bearn, au secours de Charles VII. — il étoit cadet de sa maison tres noble et pleine de merite. ses armes sont 3 merlettes de sable sur un fond d'or, pattés et becquettes de gueul et pour devise... Su forti dulcedo. allié à la Dlle Noël Pinton, originaire d'angleterre dont les noble et ancienne maison porte dans ses armes un S. gille et un S. nicolas sur un fond d'argent... Voiez l'hist. des comtés de ponthieu et majeurs d'abbeville du P. Ignace prieure de la maison des Carmes de paris et son hist. ecclésias[tique]

N. il est tres frequemment fait mention dans les hist. Ecclesiastiques de la ville d'abbeville et archidiaconé de ponthieu in 4°. et dans celle des comtés de Ponthieu in f°. du pere ignace, ainsi que dans les dictionaires de Bel et chauffepied, [illegible] — dans l'hist. moderne des comtés de ponthieu montreuil et de la ville d'abbeville imprimé en 1767 et se trouve chez vérité a abbeville, on y fait mention T. 2e page 250 d'un Sanson Sieur d'azincourt commandant et seneschal de ponthieu. La même hist. ainsi que fasses sur l'hist. generale de picardie fait mention de plusieurs Sanson de la ditte famille Sanson — il est aussi fait etat dans l'hist. de Henry IV. de perefixe pag 145. edition de 1672 de chez antoine michiels a amsterdam de 2 fameux guerriers servants dans les troupes Espagnoles l'un villars oudan et l'autre Sanson — Mr. de Barry dans son essai de l'hist. des croisades, a la suitte de celle de St. louis chez la Vve Duchesne [illegible] 1774. page 319 du 2e vol. dit qu'on nomma pour Regent du Royaume Suger et qu'on lui donna pour conseil Sanson archeveque de Reims et pour comander les troupes sous son autorité Radulf comte de Vermandois

Waar ligt 'Wally'?

Om te weten te komen of er nog een afstammeling zou in leven zijn van deze Sanson de Frière, wilde ik eerst 'Wally' lokaliseren. Er zijn 3 'Wailly's: twee in de Pas-de-Calais (62) en een in de Somme (80):

1. 62217 Wailly les Arras (commune de Wailly) - 7 km ten zuiden van Arras.
2. 62170 Wailly-Beaucamp - 7 km ten zuiden van Montreuil-sur-Mer, op 29 km noordwest van Abbeville.
3. Wailly (80160 Conty).

Op 19/3/01 schreef ik de eerste Wailly aan, dichtbij Arras (een grote stad). In het telefoonboek zijn er geen Sansons, noch in Wailly, noch in Arras. Hoewel ik 20 FF en een van een zegel voorziene omslag in bijlage had meegezonden, kreeg ik geen antwoord. Op een rappel, verzonden op 16/4/01 kwam eveneens geen antwoord.

Misschien kwam er een antwoord van Wailly in het departement van de Somme? Inderdaad, op mijn brief van 3/5/01 kwam er op 11/6/01 het volgende:

> Voir aux Archives à Amiens. Début des registres de Wailly est de 1900.

Op mijn brief naar Wailly-Beaucamp van 24/4/01 kwam er na een rappel van 4/5/01, buiten mijn verwachting, toch een zeer interessant antwoord verstuurd op 16/8/01! De brief bevatte drie geboorteakten. Bij de akte van Marie-Adeline-Louise Sanson de Frière van 2/8/1814, die ik had gevraagd, waren nog twee andere akten van kinderen van Louis-Hercule Sanson, namelijk: Marie-Françoise Caroline (30/3/1816) en Louise-Marie-Victorine (6/12/1817). Deze laatste akte, bevattende belangrijke informatie, werd hieronder overgezet:

> *L'an mil huit cent dix sept, le septième jour du mois de decembre pardevant nous Charles Joseph Thuillier adjoint au mairie de la commune de Wailly, spécialement déléguées aux fonctions d'officier de L'état Civil de la commune de Wailly, canton de Montreuil-sur-mer, département du Pas-de-Calais, et (= est) comparu Monsieur Samson (sic) Louis Hercule Sanson de Friere, agé de vingt sept ans, rentier, demeurant en la commune de Tours, canton de Moyenneville, arrondissement d'Abbeville, département de la Somme, lequel nous a présenté un enfant du sexe féminin, née hier à trois heures du soir, au Chateau de monsieur Charles François, marie (= mari?) de Cossette, situé à Wailly, et de dame Charlotte Victorine de Cossette, son épouse, et auquel il a déclaré vouloir donner les prénoms de Louise, Marie, Victorine.*
>
> *Les dites déclarations et présentation faites en présence de Monsieur Charles François de Cossette agé de cinquante neuf ans, rentier, au Chateau de Moufflet, commune de Wailly, et de Denis Garson, agé de trente un ans, instituteur audit Wailly, et ont les père et témoins signé avec nous le présent acte de naissance après qu'il leur en a été fait lecture.*

Volgens deze akte woonde Louis Hercule Sanson in Tours-en-Vimeu (16 km zuidwest van Abbeville). Inderdaad, in de *Répertoire des noms de famille de la Somme en 1849* (*op.cit*.), is er een 'Sanson de Frière' in Tours-en-Vimeu.

Ik had reeds geschreven naar Tours en op 20/2/99 kreeg ik als antwoord dat zij niets hadden gevonden en ik mij moest richten naar Acheux-en-Vimeux, wat ik ook heb gedaan. Het resultaat was de akte van Nicolas Antoine Samson van 1815, die ik al heb behandeld (zie p. 122) en waarschijnlijk niet over een Sanson 'de Frière' spreekt. Wie was die 'Sanson de Frière' in Tours? Een van de dochters van Louis Hercule de Frière?

Met verder te zoeken naar een Sanson de Frière(s)' vond ik op internet de oplossing. Op 28/8/01 kon ik, op http://so.wanadoo.fr/chateau.beaucamps/Histoire.Baucamp.htm, het volgende lezen:

René de Belleval, **Nobiliaire de Ponthieu et de Vimeu,** *2ème éd., Paris, 1876, pp. 845-846 (ged.)*

SANSON. Famille éteinte, puifqu'elle n'eft plus repréfentée que par les trois fœurs, CAROLINE SANSON DE FRIÈRES, fans alliance, N... femme de M. Drillet de Lannigou, & N... femme, de M. des Mazis. WLFRAN SANSON, Maïeur d'Abbeville en 1753, acquit une charge de Confeiller-Secrétaire du Roi qui lui apporta la Nobleffe pour lui & pour fes defcendants. La Famille SANSON était connue à Abbeville depuis JACOB SANSON, allié à *Noëlle Pinton*, & vivant en 1450. Elle a produit plufieurs perfonnages illuftres dans les Sciences & les Lettres, NICOLAS SANSON, Confeiller d'État, Ingénieur & Géographe ordinaire du Roi, né le 31 Décembre 1600, mort le 7 Juillet 1667; GUILLAUME SANSON, Confeiller & Géographe du Roi, mort le 16 Mai 1703; NICOLAS SANSON, Géographe, tué à Paris pendant la Fronde, le 27 Août 1648; ADRIEN SANSON, Géographe du Roi, mort le 16 Mai 1703; JACQUES SANSON, Carme, dit le Père Ignace, né le 10 Février 1596, mort le 19 Août 1665; GUILLAUME SANSON, Maïeur d'Abbeville en 1637; WLFRAN SANSON, Châtelain d'Epagne, Capitaine de 50 Hommes d'Armes en 1580; NICOLAS SANSON, Confeiller au Préfidial d'Abbeville, en 1552; LOUIS SANSON, Confeiller au Préfidial d'Abbeville, en 1630; LOUIS SANSON, Confeiller au Préfidial d'Abbeville, en 1730; WLFRAN SANSON, élu en Ponthieu, Confeiller-Secrétaire du Roi, Maïeur d'Abbeville, en 1753; LOUIS-BALTHAZARD-FRÉDÉRIC SANSON DE BERVILLE, Gendarme de la Garde du Roi en 1756, puis

Capitaine de Cavalerie & Chevalier de Saint-Louis; BAPTISTE-AIMÉ SANSON DE PONGERVILLE, Membre de l'Académie Françaife, né en 1782, mort le 23 Février 1870.

Les armes: *d'or, à trois fanfonnets de fable, membrés de gueules.* — Devife: *Ex forti dulcedo.*

Histoire de Beaucamps
(...)

XVIIIème siècle

(...) A la mort de Godefroy-Louis, décédé sans héritiers en 1769, Beaucamps échoit à ses petites-nièces, les demoiselles de Baschy, puis plus particulièrement à la comtesse de Turenne, mais celle-ci n'ayant pu s'entendre pour le rachat de sa part d'héritage, elle vend le domaine, en 1778. Celui-ci est acquis par Louis **Sanson de Frières**, issu d'une célèbre famille abbevilloise, conseiller au présidial de cette ville. A sa mort, à son fils, Jean-Louis **Sanson de Frières** (1746-1828), qui sera de le dernier sire de Beaucamps. (...)

XIXème siècle

(...) Dès le début du XIXème siècle, les bâtiments subissent le contrecoup de la résidence discontinue des châtelains à Beaucamps. Les **Sanson de Frières** demeurent plus volontiers en leur hôtel particulier à Abbeville ou en leurs propriétés de Tours-en-Vimeu et de Franlieu. C'est le cas de Jean-Louis **Sanson de Frières** et de son fils Henri Abraham (= Louis Hercule?) **Sans(on) de Frières**.

En 1836 et 1851, le château est totalement inoccupé. Henri (moet zijn: Louis Hercule!) **Sanson de Frières** laisse à une de ses filles, Louise-Marie Victorine (1819 - 1849) le château. Elle avait épousé Gabriel-Henri des Mazis (1809-1890), propriétaire, demeurant à Abbeville, et membre du Conseil Général de la Somme. (...)

XXème siècle

Entre 1911 et 1931, la famille des Mazis cède la propriété aux Lazaristes, qui y établissent le Séminaire Saint-Joseph (...)

Uit een andere site (*Les Seigneurs de Beaucamps-le-Jeune - Historique des Lazaristes (1930)*) haal ik nog enkele belangrijke gegevens, namelijk dat Lodewijk Hercule (in de tekst staat nu 'Jean-Louis', wat eveneens verkeerd is!) Sanson de Frière slechts de bovenvermelde drie dochters had (dus geen verdere afstammelingen). Het kasteel werd door de Sansons in 1778 aangekocht voor 400.000 pond en 1200 pond 'd'épingles' (= 'don fait à une femme quand on conclut quelque marché avec son mari' (*Littré*)).

Adeline, geboren in 1814, huwt met M. de Lanigou en Caroline, geboren in 1816, overlijdt zonder gehuwd te zijn geweest. Louise-Marie-Victorine huwt met Gabriel Henri des Mazis op 16 januari 1844 en overlijdt in Beaucamps-le-Jeune op 22 juni 1894, zijnde 76 jaar. De kinderen uit dit huwelijk waren: Christian, Guillaume, Marie, Jeanne en Louise. De drie dochters hebben het kasteel overgemaakt aan de Lazaristen. Zie ook de beschrijving van de familie Sanson door Belleval op p. 220.

'Beaucamps-le-Jeune' ligt in het arrondissement van Amiens op 7,5 km noord van Aumale en op 33 km zuid van Abbeville, niet te verwarren met 'Wailly-Beaucamp' die helemaal aan de andere kant van Abbeville ligt!

We moeten dus niet meer verder zoeken naar een 'Sanson de Frière(s)'; de tak is uitgestorven. Met deze bijkomende gegevens over die tak van de familie Sanson kunnen we de bestudering van dit ms. in het ms. 673 van du Grosriez als voltooid beschouwen. Oude familiepapieren kunnen nog gevonden worden bij de des Mazis, of misschien bij een afstammeling van de tak Sanson de Pongerville? Die kans is echter zeer klein.

EEN TWEEDE BEZOEK AAN ABBEVILLE - WAIGNART

Daar ik graag had geweten vanwaar Jacques Sanson, de auteur van *L'histoire généalogique des comtes de Pontieu et maieurs d'Abbeville*, van 1657, het wapenschild van de Cuffés heeft gehaald, was ik nog steeds daarnaar op zoek.

Uiteindelijk was het de beschrijving van de familie 'du Hamel' door L.-E. de La Gorgue-Rosny in zijn *Recherches généalogiques sur les comtes Ponthieu, de Boulogne, de Guines ..., II*, 1875, p. 719, die mij op 13/1/00 toegestuurd werd door de 'Bibliothèque municipale' van Abbeville, die mij op de goede weg zette:

> Du Hamel; à Abbeville porte d'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules (D. Grenier, Waignart.) - (...) Selon le ms. de D. Grenier, Antoine du Hamel, dernier échevin d'Abbeville en 1511, épouse Martine Cuffé (...)

Over 'Waignart' en ‘dom Grenier’ wist ik niets en die naam vond ik ook niet in de boeken over Franse biografie en in encyclopedieën. Op 21/1/00 vroeg ik aan Abbeville inlichtingen.

Over dom Grenier, waarvan het archief zich in de 'Bibliothèque nationale' in Parijs bevindt, hebben we het al gehad (zie p. 155). We zouden natuurlijk zeer graag de tekst kennen waarin vermeld staat dat Antoine du Hamel gehuwd is met Martine Cuffé, zoals de La Gorgue-Rosny beweert (en ook Charles-Claude Lefebvre in zijn ms. 568). Daarvoor moeten we echter veel tijd kunnen doorbrengen in dit groot archief van dom Grenier! Daar we hier echter te doen hebben met een ernstige genealoog volgens de La Gorgue-Rosny, mogen we hem geloven (we blijven er echter bij dat we het toch liever zelf zouden vinden!).

Op 10/3/00 krijg ik een zeer interessant antwoord (zie p. 154) terug van Abbeville, met nadere bijzonderheden over het ms. Waignart, waarin o.a. de volgende zeer belangrijke passage in voorkomt:

> Ce qu'on oublie de dire le P. Ignace (Jacques Sanson), c'est qu'il a puisé à pleines mains dans ces mss pour les deux ouvrages qu'il a publiés sur sa ville natale (...)

Nog in dit verband halen we nog volgende nota aan, gevonden in F.C. Louandre, *Biographie d'Abbeville et de ses environs*, Abbeville, 1829, p. 295:

> (...) Il paraît qu'il (J. Sanson) a puisé les matériaux de cet ouvrage dans une Histoire du Ponthieu, 4 gros volumes in-f°, par Pierre Wagnart, avocat. On ne sait ce qu'est devenue cette histoire, qui appartenait au couvent des Carmes. Wagnart, mort en 1631, a encore laissé d'autres manuscrits. (...)

Dit was bijzonder belangrijk. De vroegste bron voor het wapenschild van de Cuffés was het boek van J. Sanson van 1657. Ik hoopte in dit ms. van Waignart het wapenschild en nog meer gegevens over de familierelaties van de Cuffés te vinden. Daar ik tijdens mijn eerste bezoek weinig tijd en onvoldoende film bijhad, zou ik opnieuw moeten een bezoek brengen aan deze rijke bibliotheek - een van de eerste en de grootste in Frankrijk - wilde ik dit oplossen.

Op 13/7/00, gewapend met kleurenfilm en zwart-wit film, was ik in de bibliotheek. Hoewel men mij niet had geschreven dat het ms. Waignart niet door de brand was vernietigd, was ik toch niet zeker dat ik de boeken zou te zien krijgen.

Ik zie nog altijd de bediende met de vijf lijvige boeken binnenkomen: een moment om niet te vergeten! Zij zagen er heel goed bewaard uit en de inbinding was nog zeer stevig (gerestaureerd?). Dit had wel als nadeel dat voor het fotograferen de bladen in het midden niet vlak lagen. Zoals in de beschrijving ervan is gezegd, komen er zeer veel wapenschilden in voor waarvan de kleuren nog niet schijnen veranderd te zijn.

Hoe zou het wapen van Nicolas du Hamel, de burgemeester van Abbeville in 1547 er uitzien? In dit jaar vond ik inderdaad het wapen van de du Hamels zoals het beschreven is door Jacques Sanson. In het eerste volume van de vier delen dat ik doorbladerde vanaf het begin, vond ik uiteindelijk wat ik zocht, namelijk de naam CVFE (Cufe) met hetzelfde wapenschild als dit van Nicolas du Hamel. Ik vond het zelfs twee keer, namelijk in 1573 (burgemeester Jean le Bel) en in 1591 (burgemeester Josse Beauvarlet)! Ik had geluk - dit zijn momenten die men tijdens het opzoeken niet veel meemaakt, maar die zijn dan ook meer dan goud waard!

Bij de meeste burgemeesters staan de wapens van de voorouders (vier of acht generaties) vermeld, helaas echter niet in 1547 (en ook niet in 1550) bij Nicolas du Hamel. Graag had ik ook bij deze toch minstens vier generaties gezien! Dit ging echter te mooi zijn! De wapens komen zowel voor in deel 1(van 4), ms. 106, met ongenummerde bladzijden, als in het 5de deel (ms. 110) (samenvatting) dat genummerd is op de rechterzijde. Het formaat van deze werken is in-folio.

De mooi geschreven tekst die erbij behoort, handelt alleen over de geschiedenis van Frankrijk en bevat praktisch geen familiegeschiedenis (wat ik had gehoopt te vinden!).

Een eerste opmerking die we kunnen maken is dat het wapen van CUFE volledig identiek is met dit van Nicolas du Hamel! Het zijn tweemaal rode rozen met gouden hart (de heraldische roos waarvan het hart een andere kleur heeft, wordt 'geknopt van...', hier 'goud', genoemd). Jacques Sanson maakt het onderscheid. Bij het wapen van Nicolas du Hamel schrijft hij 'dubbele' rozen met 'gouden' hart ('roses doubles de gueules au cœur doré') en bij dit van Cuffé: gewone rode rozen. Jacques Sanson heeft inderdaad gezien dat bij Nicolas du Hamel er een 'dubbele' roos is (dubbele roos = 'waarbij een kleinere roos in een andere ligt' (*Pama*)). In het wapen van CUFE zijn het echter ook dubbele rozen. Hoe verklaren we dan het verschil in beschrijving van de rozen bij du Hamel en Cuffé? Het wapen van de familie du Hamel de Canchy wordt altijd beschreven als een gewone roos in genealogische werken (behalve natuurlijk bij J. Sanson en Waignart). Bij een korte beschrijving van een wapen met rozen wordt het onderscheid tussen de enkele en de dubbele roos niet gemaakt. We mogen ons ook niet blindstaren op dit geknopt zijn van goud bij Waignart. Ik denk dat dit zijn manier is om een roos te tekenen (= steeds met gouden hart).

De aanwezigheid van de dubbele roos in het wapen van du Hamel en natuurlijk ook het voorkomen van het wapen van Cuffé, is een aanwijzing dat inderdaad de bron van Jacques Sanson het ms. van Waignart is. We gaan dus zeker akkoord met de stelling van de auteur van de beschrijving van het ms. Waignart dat J. Sanson *'a puisé à pleines mains ...'*.

Ms. 110, p. 174 – ms. 106, jaar 1547 (BM Abbeville)

Beschrijving van de foto's

1. (1547) ms. 110, p. 174, deelfoto

Deze foto (onscherp, voor scherpe foto zie V, 156), bovenaan links van het folio, toont ons het volledig wapen (met schilddekking en twee leeuwen als schildhouders) van Nicolas du Hamel. De schildhouders zijn hier echter verschillend van de huidige beschrijving van het volledig wapen van du Hamel, zie o.a. Belleval (p. 117) waar het griffioenen zijn. Voor de afbeelding van een griffioen, zie p. 291. Onderaan staat volgende tekst (begin):

> *Maistre Nicolas du Hamel, escuyer, seigneur de Canchy, conseiller du Roy et esleu en l'eslection de Ponthieu, fut maieur l'an 1547. Les quatre premier eschevins estoyent (niet ingevuld).*
>
> *Le X iour de Septembre (...?)*

2. (1547) ms. 106, foto van volledige bladzijde en deelfoto (in het ms. 106 zijn de folio's niet genummerd).

Volledig wapen van Nicolas du Hamel, nagenoeg identiek met foto 1 hierboven:

> *M_e Nicolas Du Hamel, escuyer, seigneur de Canchy, esleu pour le Roy en l'eslection de Ponthieu, fut maieur l'an 1547. Le Roy apres son sacre dresse pour le secour de l'Escosse, a laquelle les Anglois faisoyent la guerre, d'autant que les seigneurs du pays avoyent refusé de donner la princesse Marie Stuard en mariage a leur ieune Edouard, esperant par les lien unir quelque iour les deux royaumes, du preiudice de l'alliance françoise*.

Aangaande de bewering dat J. Sanson 'met beide handen zou hebben geput' uit het werk van Waignart volgt nu het begin van zijn tekst in zijn werk, *L'histoire généalogique des comtes de Pontieu et maieurs d'Abbeville*, Paris, 1657, p. 661, voor dezelfde gebeurtenis:

> Nicolas du Hamel Seigneur de Canchy, conseiller du Roy, & esleu en Pontieu
>
> | | | |
> |---|---|---|
> | Eschevins. | 1. M... le Vesque | 3. Antoine de Latre |
> | | 2. Jean Griffon | 4. Ernoult Dehault |
>
> Le trentième iour de mars mil cinq cens quarante sept, mourut au chasteau de Rambouillet le Roy François premier, le cinquante-huictième de son age, & le trente-troisième de son regne. Il finit sa vie heureusement, apres avoir devotement receu les Sacramens de l'Eglise, & fait plusieurs belles remonstrances à son fils Henry second, qui fut son successeur. Cette année mil cinq cens quarante sept, mourut le Docte François Vatable ou Vuateblé, natif de (...) qui pour son eminent sçavoir és langues fut choisi du Roy pour estre professeur en la langue Hebraïque (...)

Op het eerste gezicht is er hier niet de minste overeenkomst wat de tekst betreft en heeft J. Sanson dus alleszins niet letterlijk de tekst van Waignart overgeschreven. Er valt nog op te merken dat de helm in het wapenschild bij J. Sanson (III, 131) een traliehelm is en bij Waignart een steekhelm (gesloten helm). Volgens *Pama* stamt uit de vervaltijd van de heraldiek de opvatting dat alleen de adel een traliehelm mocht voeren en de burgerlijke families een steekhelm dat volgens hem volledig ongemotiveerd is. In *L'art héraldique* van de Genouillac, Paris, 1889, p 148, wordt beschreven wie welke soort helm mag dragen:

> Les gentilshommes de trois races et les simples gentilshommes doivent le porter (...) la visière ouverte, le ventail abaissé, montrant trois grilles à la visière.
>
> Les nouveaux anoblis doivent le porter de fer, taré de profil et morné, c'est-à-dire clos et fermé, la visière abattue.

Ms. 106, jaar 1550 – ms. 110, p. 194 (BM Abbeville)

DE BOMMY. AVXY.

LE SENESCHAL. PARENTY.

Op deze foto komt ook het jaar 1548 voor met als burgemeester Robert Boulain, seigneur van Cocquy. Sanson vermeldt voor dit jaar 8 schepenen waaronder: Jean Manessier (eerste) en Jean Belle (= le Bel?) (zesde schepen). In het ms. Waignart komt alleen de steekhelm voor. De tekst van J. Sanson voor dit jaar is belangrijk. Vrijheid van godsdienst bestond toen niet:

> Le Roy Henry second fit une ordonnance dès l'entrée de son règne contre les blasphemateurs du nom de Dieu, & contre ceux qui par des imprecations offencent la Tres-Sainte Vierge MARIE. Quand le Prince fait que ses Peuples obeïssent à Dieu, Dieu fait que les Peuples obeïssent au Prince.
> Il erigea aussi en mesme temps une Chambre de Iustice au parlement de Paris, pour connoistre du crime d'heresie, & pour la punition des heretiques; du commencement ils furent punis fort severement par le feu: Supplice de tout temps ordonné contre toute sorte d'Heretiques, afin que la terreur d'un si horrible supplice, arrestât le progrez de cette dangereuse engeance. Aussi-tost qu'il fut sacré Roy, il se crût obligé d'establir des Loix, qui chassassent les vices de son Royaume.

3. (1550) ms. 106 en ***ms. 110, p. 194*** foto's van volledige bladzijde. Deze foto werd genomen tijdens een derde bezoek aan Abbeville op 13/9/01.

Wapen van Nicolas du Hamel, die voor de tweede en laatste keer burgemeester is van Abbeville. De voorstelling is dezelfde als deze op foto 1 en 2, hierboven, van 1547. De tekst begint als volgt:

> *1550. M^e^ (Maistre) Nicolas du Hamel, escuyer, seigneur de Canchy et* ***Marcheville*** *esleu pour le Roy en l'eslection de Ponthieu, fut maieur l'an 1550 pour la seconde fois (...)*

Bevat ook het jaar 1551 met als burgemeester Mathieu de Bommy, waarvan zijn vier kwartieren zijn weergegeven. Het wapen van de Bommy komt ook voor op het diapositief in de tekst van het jaar 1573 in het ms. van Waignart in Amiens (zie p. 239).

4. (1550) ms. 110, blz. 194, foto van volledige bladzijde.

Opnieuw het wapen van Nicolas du Hamel, met volgend begin van tekst (p. 662):

> *Maistre Nicolas du Hamel, escuyer, seigneur de Marcheville fut maieur l'an 1550 pour la seconde fois. Les quatre premiers eschevins estoyent: (niet vermeld)*
> *Apres la mort de Pierre Louys Farnese, duc de Plaisance, fils du pape Paul III (= Allessandro Farnese, paus van 1539 tot 1549) occis (< occision = (het) doden) par ses domestiques à l'instigation d'André Docre et Ferdinand de Gonsagues (+ 1557); lieutenant de l'Empereur, Jules III, successeur de Paul III, investit dudict Ducse Octavian Farnese, fils de l'occis, auquel l'Empereur donna une sienne fille naturelle, nonobstant ceste alliance, l'Empereur vouloit avoir Parme, et en despouiller le mary de sa fille (...)*

Nog J. Sanson voor ditzelfde jaar, p. 664:

> Nicolas du Hamel, Seigneur de Canchy & de Marcheville, Maieur pour la seconde et derniere fois.

Eschevins:	1. Nicolas Briet	5. Guillaume de Vismes
	2. Jean Belle (= le Bel?)	6. R ... de Bursy
	3. Jean Courtoi	7. Jean Griffon
	4. Nicolas Pallette	8. Nicolas Boussart

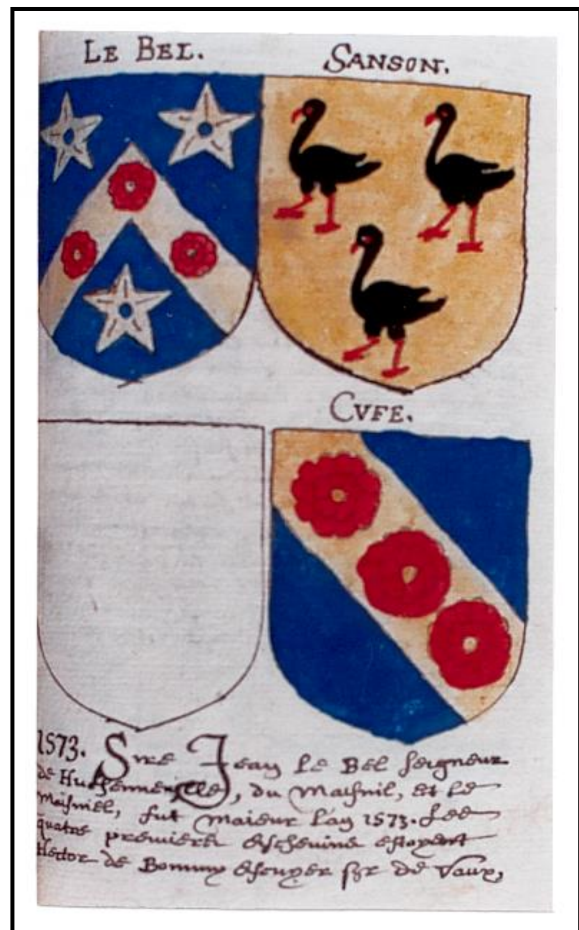
> L'an 1550. la ville de Boulogne fut reduite à l'obeyssance du Roy Henry Second (elle avoit esté prise par les Anglois l'an 1544). Le Roy en action de graces envoya à Boulogne une grande Image d'argent de la tres-Sainte Vierge, assise dans un navire d'argent de mediocre grandeur, & quatre grosses lampes aussi d'argent de tres belle manufacture, le Roy y fit son entrée le 15. iour de mars Mil cinq cens cinquante & seiourna quelque temps à Abbeville.

5. Ms. 110, p. 280vo, jaar 1673

6. 161207Ms. 110, p. 280vo – ms. 106, jaar 1573 (copyright BM: Abbeville)

> Ledit sieur maieur **fonda en l'année 1558 le Gaude Maria** (zie ook het ms. Buteux, p. 186, regel 35), qui se chante solemnellement dans l'église de S. Vulfran le iour de la Conception immaculée de la tres pure Vierge, apres complies (= dernière partie de l'office divin catholique, après vêpres).

5. (1572) ms. 110, p. 280vo, deelfoto

Die foto heb ik genomen omdat er een wapen van een du Hamel op staat dat mij onbekend was. Het is het wapen van de moeder van de burgemeester Jean Le Prevost, 'escuyer, seigneur de Sanguines, greffier tabellion hereditaire de la senechaussée...', zie ook p. 193. Dit wapen komt ook voor in *Rietstap*, niet als 'du Hamel', maar wel als 'Beaucamp' (Artois):

> 'bande de sable, fretté (= getralied) d'or, sur argent'

Dit jaar 1572 was ook een bloedig jaar, zoals weer J. Sanson het beschrijft, p. 701:

> Cette année le 24 d'Aoust, iour de Sainct Barthelemy, Gaspard de Colligny, Admiral de France, & plusieurs autres calvinistes furent tuez à Paris. Le lendemain de Sainct Barthelemy un aubespin (= aubépine, meidoorn) a demy sec & sans fueilles bourgeonna et fleurit tout à coup au cimetière de S. Innocent à Paris sur le midy: ce qui fut imputé à miracle par les Catholiques, avec admiration du Peuple, & le Roy mesme l'aller voir; comme si Dieu eut envoyé, outre l'ordre de la nature, de rameaux fleuris, pour la reiouyssance de son Eglise, purgée par la punition de Heritiques. (...)

De teksten van J. Sanson zijn zeer interessante lectuur. We mogen echter niet vergeten dat het hier over de familiegeschiedenis van de Cuffez gaat en moeten ons dus beperken wat de algemene geschiedenis betreft, al is die nog zo boeiend. Deze grote gebeurtenissen beïnvloedden ook onze voorouders, zoals wij ook worden beïnvloed door bijvoorbeeld de terroristische aanslag op de WTC-torens in New York op 11 september 2001.

6. (1573) ms. 106, volledige bladzijde (zonder nummer) en deelfoto

Deze foto is 'de' openbaring van mijn bezoek! Zij bevat het wapenschild van de Cuffés met de naam 'CVFE' ('Cufe'). Vermoedelijk is de 'E' zonder accent, want anders had hij waarschijnlijk 'CVFEE' (of 'CVFET' en 'CVFEZ') geschreven. In de geschreven tekst vind ik echter 'Lamiré' en 'Maiest**é**'. Hij gebruikt dus wel degelijk de 'é'. Hoe hij nu een 'é' als hoofdletter schrijft, weten we niet. Hij kan er gewoon geen rekening mee houden en inderdaad de 'é' als 'E' schrijven, ofwel wil hij daar de nadruk op leggen en schrijft hij 'EE' of ER, ES, ET, EZ. Bedoelt hij hier de stemloze 'e'? Ik heb inderdaad een familienaam eindigend op 'EE' bovenaan een wapenschild gezien. Misschien is het hier toch 'Cuf**e**'? Waarom hij slechts één 'f' schrijft, is mij een raadsel. J. Sanson,Lefebvre en Buteux vermelden steeds de dubbele 'f'! 'Cufe' en 'Cufé' met een 'f' komen voor in het 'fonds van Caloen', zie p. 352; nog in hetzelfde fonds: 'Cufez' (p. 354).

Genealogisch is de illustratie belangrijk omdat er ook nog bijgeschreven is dat Jean le Bel overleden is op 2 november 1586, 63 jaar zijnde. De tekst begint als volgt:

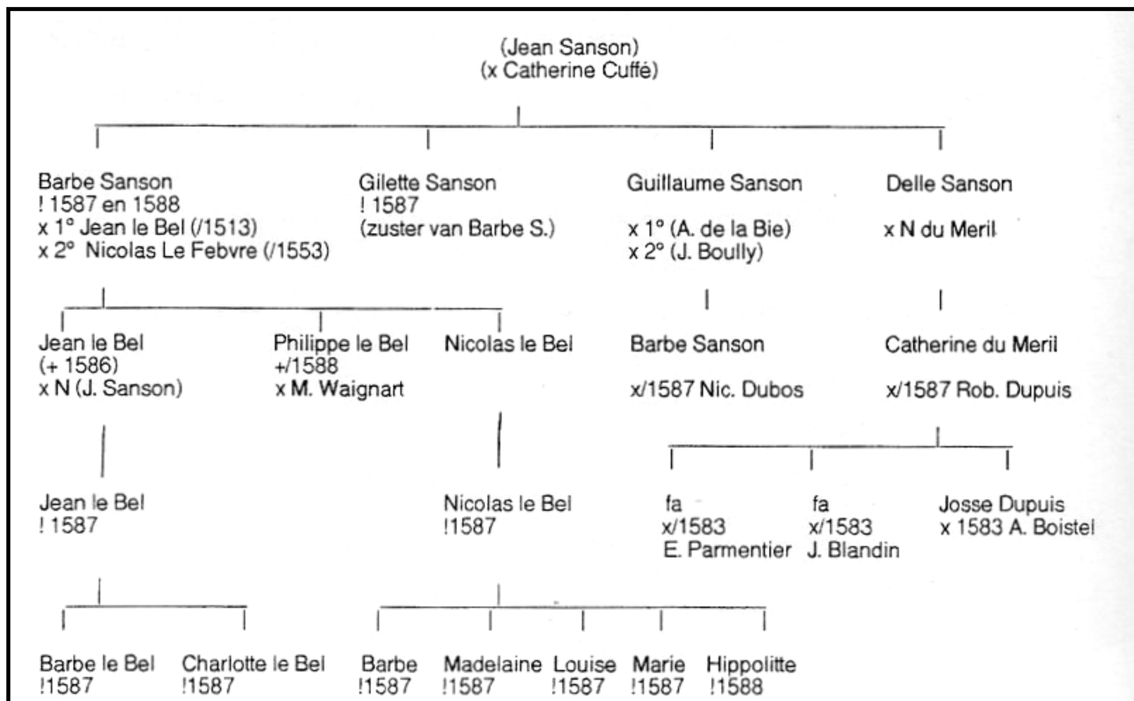
> *1573. Jean le Bel, seigneur de Huchenneville, du Maisnil et Le Maisniel, fut maieur l'an 1573. Les quatre premiers eschevins estayent: Hector de Bommy, escuyer, s(ei)g(neu(r) de Vaux; Me Jean de Maupin, escuyer, s(ei)g(neu(r) de Bellencourt, honorables hommes Jean le Porc et Gabriel Briet, argentiers de la ville, Francois Poultier (?), du Val, Jean Clement. (...)*

Toch nog even de genealogisch belangrijke tekst vermelden van J. Sanson, p. 702:

1.	5. Antoine Manessier
2. Jean de Maupin	6. Eustache Sanson ....
3. Jean le Porc	7. Nicolas Marcotte
4. Gabriel Briet	8. Josse le Viel ...

Ms. 673 – kladwerk '1587-1588' betreffende le Bel (BM Abbeville)

Organigram

> Le sieur maieur trespassa le **19. d'Octobre 1586**. Il avoit épousé Damoiselle **Jacqueline Sanson**, laquelle en l'année 1606 fonda en l'Eglise S. Georges quatorze obiits. Le plus solemnel, se doit celebrer le neufième de Juilet, qui est le iour de son trespas; le second aussi solemnel le dix-neufième d'Octobre, est le iour du decez de son mary: et les douze autres pour les Ames de ses parens, qui se disent tous les premiers Vendredis de chaque mois de l'année, et la veille desdits iours on doit dire selon la coustume de l'Eglise les vigiles des Morts. (...)

We komen terug op de afgebeelde wapens van 'le Bel' bij Waignart. Deze Jean le Bel, geboren in 1523, is de zoon van eveneens een 'Jean' en Barbe Sanson (volgens du Grosriez ms. 568). J. Sanson vergist zich tussen beide 'Jeans' en beweert in de genealogie van de Sansons, achteraan in zijn werk, dat: 'Barbe ou Jacqueline Sanson espousa le Sieur Jean le Bel Huchenneville, & **Maieur l'an mil cinq cens septante-trois**' (p. 830). Dit is dus in tegenstrijd met zijn tekst van p. 702 (zie onderaan op p. 231 en bovenaan op p. 233), die vermoedelijk de juiste is, althans volgens du Grosriez (ms. 568, ms. 649). In ms. 649 ('de onvoltooide genealogie') is Barbe gehuwd met de burgemeester van 1573 (hier wordt de tekst van de genealogie van de Sansons door J. Sanson, vanaf p. 829, gevolgd). J. Sanson spreekt zich dus tegen. Hij zal de zoon, Jean le Bel, verward hebben met de vader (ook Jean).

Normaal moesten er vier wapenschilden zijn ingevuld. Daar er vier verschillende wapens zijn, stellen die de wapens van de vier grootouders van Jean le Bel voor. Het bovenste links is dit van de vader (ook grootvader). Het bovenste rechts is dit van zijn moeder (Barbe Sanson) en grootvader (Jean Sanson). Het onderste wapen links is dit van de vrouw van zijn grootvader (bezit geen wapen) en het onderste wapen rechts is dit van zijn grootmoeder (Catherine Cuffé).

Uiteindelijk vinden we toch dit wapen van de Cuffés terug en daar J. Sanson het werk van Waignart zeer goed kende, zal dit zijn bron zijn geweest! De vroegste bron voor dit wapen is nu het werk van Waignart (+ 1631). We nemen ten laatste het jaar 1630! Het kan ook nog vroeger zijn (vóór 1600, zie bespreking van foto nr. 9, hierna). Charles-Claude Lefebvre over Barbe Sanson (ms. 568, p. 7):

> *Si elle setoit mariée avant 1513 (ss) elle etoit sans doute l'une des aisnées de ses sœurs (...)*
> *Delle Barbe Sanson dame du fief de St Georges en Huchenneville qu'elle acquit par contract devant Me Nicolas Retart, notaire a Abbeville du 31 May 1560 elle devint fort riche et vecut tres vielle, elle a testée devant Me Francois de Ponthieu le .... 1563 (1565?) et 31 juillet 1587, et devant Me Claude Becquin les 3 juillet 1587 et 29 janvier 1588 elle demeuroit Rue et paroisse de St. André (...)*
> *mariée 1° avant le 8 Mars 1513 a hh Jehan le Bel Sr du Maisnil marchand brasseur et eschevin d'Abbeville fils de Jehan dit 'Griset' brasseur a Canchy et de demoiselle Claude de Waconsains (...)*
> *2° avant le 8 Mars 1553 a hh Nicolas Lefebvre (...)*

Charles-Claude Lefebvre over Barbe Sanson (ms. 649, p. 22):

> *Delle Barbe Sanson (...)*
> *mariée 1° avant 1513 à hh. Jean Lebel, m(archan)d brasseur et eschevin d'Abbeville, fils de Jean, dit 'Grizet' et de delle Claude de Waconssains (...)*
> *mariée 2° avant le 8 mars 1553 à hh. Nicolas Lefebvre; veuf de ...*

Charles Lefebvre over Barbe Sanson (ms. 673, p. 2):

> *Barbe Sanson a épousé hh Jean le Bel seig(neu)r d'Huchenville et Le Maisnil, juge consul en 1569 et majeur en 1573 dont la famille porte (...) d'eux est né Jean le Bel qui a épousé Jacqueline Sanson. Laditte Barbe a épousé en 2ième noces Nicolas Lefebvre.*

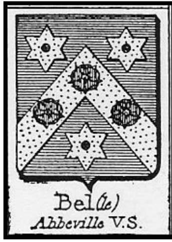
Barbe Sanson moet meerdere zonen hebben gehad. Een ervan had een onechte

Ms. 110, p. 283vo (BM Abbeville)

zoon, Bernard le Bel, die beeldhouwer was (ms. 568, nota p. 7). Het wapen van deze familie le Bel komt ook voor in *Rietstap* (suppl.):

Le Bel - Abbeville. D'azur au chevron d'or chargé de 3 roses de gueules et accompagné de trois molettes d'or. C(imier): un lévrier issant. S(upports): deux lévriers. D(evise): Je serais toujours Le Bel.

7. (1573) ms. 110, p. 283vo, volledige bladzijde en deelfoto

Bij Waignart zijn dezelfde wapens van Jean le Bel als in *Rietstap* afgebeeld. Een klein verschil echter met de voorgaande beide foto's: de datum van overlijden is verschillend. We lezen: 'IIX OCTOB.' Vermoedelijk moet het 'IXX' zijn in plaats van 'IIX' (zoals J. Sanson beweert, zie hiervoor). Linksonder staat ook nog het mooie wapen van de stad Abbeville ('*d'azur, à 3 bandes d'or, à la bordure de gueules, au chef semé de France*'). De naam le Bel komt ook voor in de *Grand Armorial de France* van Jougla de Morenas. De vier wapenbeschrijvingen hebben echter niets gemeen met de le Bel van Abbeville.

In het belangrijke ms. 673 van het fonds du Grosriez in Abbeville zit een kladwerk over de familie le Bel van Charles-Claude Lefebvre (zie foto en synthese op p. 232). Dit kladwerk werd vermoedelijk gemaakt om klaarheid te krijgen in de beide hierboven vermelde akten van 1587 en 1588, waarvan we de inhoud helaas niet kennen. Als Lefebvre zich niet heeft vergist, zou de burgemeester, Jean le Bel (overleden in 1586 volgens Waignart), zoon van Jean en Barbe Sanson, nog een zoon hebben gehad die eveneens 'Jean' heette en die nog leefde in 1587, met twee dochters, Barbe en Charlotte.

Bij de kinderen van Jean en Barbe Sanson komt nog een zoon Nicolas voor. Deze Nicolas zou ook een zoon 'Nicolas' hebben gehad die verscheidene dochters had in 1587 en een 'Hippolitte' die in 1588 is bijgevoegd, nog zeer jong is (nog geen jaar?). Is deze laatste nu een dochter of een zoon? Vóór 'Hippolitte' staat er 'delle' (demoiselle). Is dit een vergissing van Lefebvre? Vermoedelijk niet, want in het ms. 673 ('de onvoltooide genealogie') komen nog andere Hyppolittes als vrouw voor.

De derde zoon van Jean en Barbe Sanson zou, volgens dit kladwerk, een 'Philippe' zijn die gehuwd was met Marguerite Waignart en overleden is vóór zijn moeder (dus voor 1588) en die waarschijnlijk geen afstammelingen heeft gehad, daar die niet voorkomen in de testamenten van 1587 en 1588. In het werk van J. Sanson komt er een Philippe le Bel voor als burgemeester in 1623 (en ook in 1624), die de auteur persoonlijk kende. Deze voert hetzelfde wapen als de burgemeester, Jean le Bel, van 1573 en is er dus familie van (J. Sanson, p. 793):

> Philippe le Bel, seigneur de Huchenneville, conseiller.
> I'ay conferé quelques fois avec ce maieur qui estoit un personnage honorable et honnorant la vertu en toutes sortes de personnes.
> Il haïssait naturellement les esprits fourbes, les cœurs doubles, les grands parleurs, les mocqueurs, les libertins, les trompeurs, ceux qui promettent beaucoup et tiennent peu. Il avoit esté esleue par son **ayeule** fort sage, qui provenoit de la tige de l'ancienne famille des Sansons.

Deze 'ayeule' zal een zoon zijn geweest van Barbe Sanson en Jean le Bel. Dit wordt bevestigd door een genealogie van de le Bels door René de Belleval, *Nobiliaire de Ponthieu et de Vimeu*, Amiens, 1861 pp., 171-174, die ik ontdekte in de KB. De le Bels stammen af van François le Bel die in 1440 woonde in Canchy. Er waren drie takken die allemaal sinds lang zijn uitgestorven. De Jean le Bel die met Barbe Sanson huwde was de stamvader van de tweede tak. Nicolas le Bel, gehuwd met N. Waignart, behoorde tot de derde tak.

Ms. 110, p. 284 (BM Abbeville)

... sr de Bellancourt conseiller, honora-
bles hommes Jean le Fevre, et Gabri-
el ... Argentiers, de la ville franc
... poultiers, du Val Jean Clement.

Les Ambassadeurs polonois furent so-
licités par ceux de la Religion, de tas-
cher à faire pour ceux de Sancerre, ce
qu'ils avoient faict pour ceux de la Rochelle,
en faveur desquels on receut les Sancer-
rois à composition, ayans souffert quatre
ou cinq mois de siege, et enduré une
extreme famine, n'ayant eu viande [illegible]
[illegible] sale et nuisible, voire jusqu'à la
chair humaine, de laquelle les assiegez
userent pour soustenir leur pauvre vie.
Le dernier jour d'aoust le sr de la Chastre
entra dedans Sancerre, et y conduit les
prestres et moynes, qui en avoient long
temps esté bannis: et fist soudain desmolir
les forts, et deffences de la ville, et combler
les fossez, et tranchées, et atourna
tellement le lieu, que d'une ville forte
il en fist une bourgade, et champestre. Ce
pendant on dressoit l'appareil pour le [illegible]
[illegible] du Roy de Pologne, et les Polonois
estoient à Paris à grands frais, entre-
tenus et conduits par le Roy allans et
venans par tout, respectez de chacun, et
[illegible] qu'ils ne trouvoient rien de grand
en la France, que la Majesté de la
Cour de Parlement, et la grande et ad-
mirable diversité des hommes de sçavoir
qui sont en l'Université de Paris, [illegible]
le fondement de toutes bonnes lettres,
[illegible] et disciplines. Le VII. jour de septem-
bre Me Nicolas le Bel fut receu en
l'estat de Greffier de la ville d'Abbeville
par la resignation que luy en fist Me
Poultrain Greffier d'icelle.

Le Roy s'occupoit, pendant que les Polonois
estoient en Cour, à ouyr les doleances de
ses subjects, et sur tout de contenter ceux
de la Religion se tenans en Languedoc, Viva-
rez, Velay, et Dauphiné, lesquels bien qu'ils eussent
fait plusieurs insolences sous la conduite du
sr de Montbrun, ne laissoient neantmoins
de se plaindre de leurs gouverneurs, et
sembloit que ceux de Montauban, et de Nis-
mes voulussent limiter la puissance au Roy,
qui taschoit de les entretenir par belles
promesses, mais il ne s'y vouloient [illegible]
fier, de crainte qu'ils avoient de [illegible]
à l'advenir: n'ayans voulu, ceux de [illegible]
Languedoc, et leurs voisins, recevoir la
paix donnée devant la Rochelle, et sembloit
que ces choses donnassent commencement
aux anciens troubles. mais devant [illegible]
[illegible], lesdits protestans de Languedoc
envoyerent leurs deputez au Roy. Les-
quels remercierent de l'affection qu'il monstroit
à l'entretenement de la paix en son Royaume,
moyen necessaire pour la restauration [illegible]
estat menacé de ruine eminente, protes-
terent de leur obeissance; mais prierent sa
Majesté, ne trouver estrange s'ils s'assembloient
pour contredire les premiers effects
des meschans Conseillers d'icelle, qui par leurs
frauduleux et violents conseils l'avoient
induit à se declarer et de vive et par let-
tres patentes avec beaucoup d'[illegible]
[illegible] de sa reputation [illegible]
[illegible], autheur du massacre fait à Paris, [illegible]
quel il avoit peu de jours auparavant [illegible]
advoué. Qu'ils ne pouvoient croire que sa
volonté condescendit à tels effects si sangui-
naires: et la crainte qu'ils avoient de sem-
blable resolue à l'advenir, les pousse à
rechercher les moyens de se garantir avec
[illegible] du sang de leurs compagnons [illegible]

Er zijn enkele kleine verschillen met het kladwerk van Lefebvre:

> *(...) 3. - Jean LE BEL, dit le jeune, écuyer, plusieurs fois échevin d'Abbeville. Il épousa Barbe Sanson, dont il eut: 1° Jean, qui suit; 2 Charles, mort jeune; 3° Nicolas, auteur de la troisième branche, qui suivra.*
> *4. - Jean LE BEL, écuyer, seigneur du Maisnil et d'Huchenneville, maïeur d'Abbeville en 1573, avait épousé Jacqueline Sanson. Il mourut le 19 octobre 1586, laissant un fils.*
> *5. - Jean LE BEL, écuyer, seigneur du Maisnil et d'Huchenneville, allié à Marie Manessier, en eut: 1° Philippe, qui suit; 2° Charlotte, femme de Jean Vaillant, écuyer, seigneur de Caumondel; 3° Barbe, femme de Claude Tillette, écuyer, seigneur d'Offinicourt. Il mourut en 1595.*
> *6. - Philippe LE BEL, écuyer, seigneur d'Huchenneville, conseiller du roi, fut quatre fois maïeur d'Abbeville, en 1623, 1624, 1634 et 1635. De Géneviève Vaillant, sa femme, il eut: 1° Philippe, mort sans enfants; 2° Nicolas, qui suit: 3° deux filles. (...)*
> *(...) 4. - Nicolas LE BEL, greffier de l'hôtel-de-ville d'Abbeville, bailli de Liomer et de Brocourt, épousa N. Waignart, dont vinrent: 1° Nicolas, qui suit; 20 Louise, femme de Paul de Canteleu; 3° Marguerite, femme de Charles Maillard, seigneur de Houdene, puis de Jacques de Carpentin, écuyer. (...)*

De Phillipe le Bel, burgemeester in 1623, is niet de Philippe die in het kladwerk een zoon is van Barbe Sanson en gehuwd was met M. Waignart. Hij was de kleinzoon van Jacqueline Sanson en gehuwd met Géneviève Vaillant.

Ook de Nicolas met de vijf dochters in het kladwerk is nu geïdentificeerd. Hij was de stamvader van de derde tak en had ook nog een zoon, Nicolas. Hij was niet de kleinzoon van Jean le Bel met Barbe Sanson, maar hun zoon (althans volgens Belleval). We zijn ook niet heel zeker dat Belleval gelijk heeft want als de zoon en de vader dezelfde voornaam hebben, is het altijd moeilijk om de juiste filiatie te bepalen!

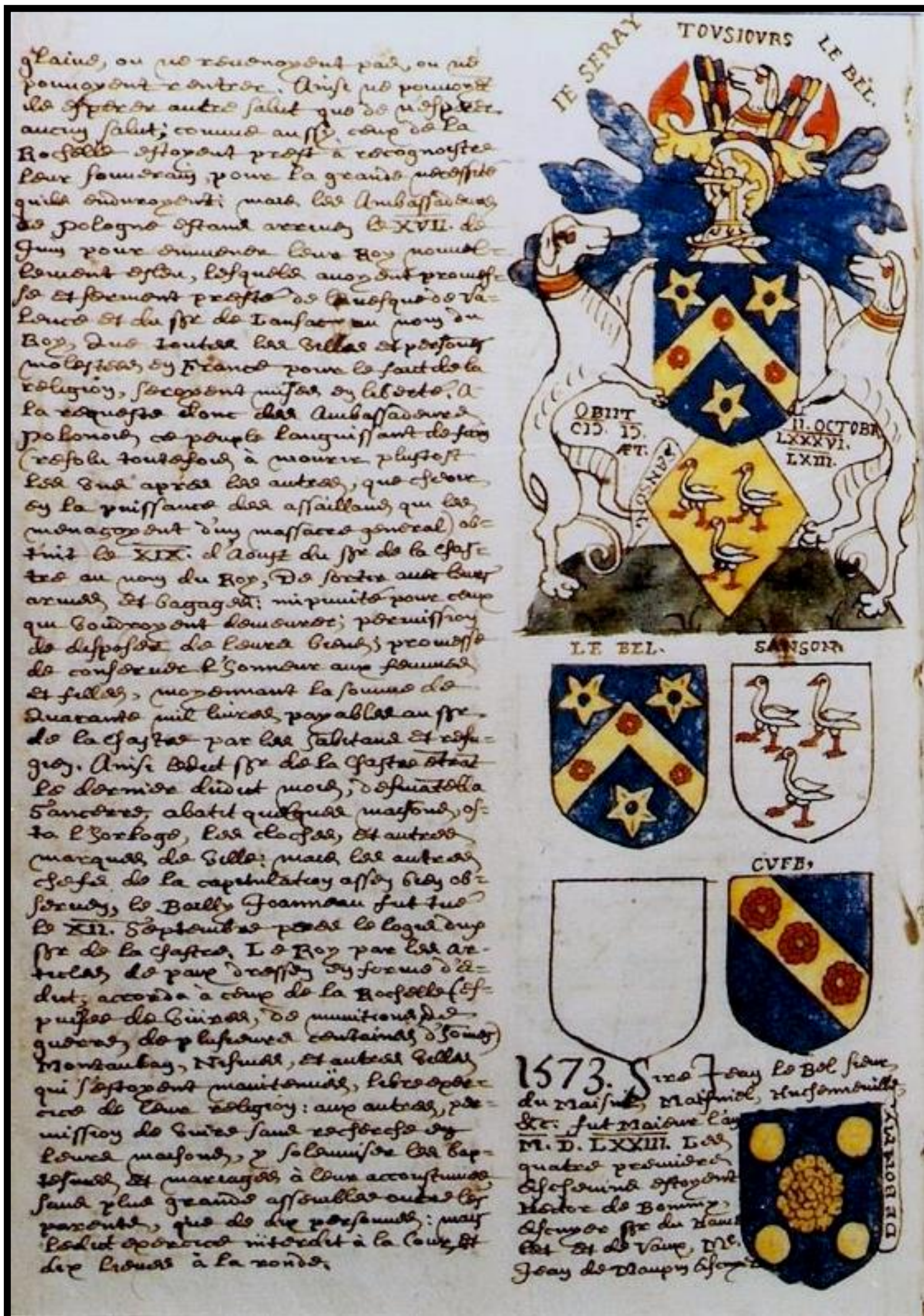
8. (1573) ms. 110, p. 284, volledige bladzijde.

Daar ik geen tijd had om ter plaatse de volledige tekst te lezen hoopte ik toch iets te vinden dat zou verwijzen naar een stukje familiegeschiedenis. Daar de leesbaarheid betrekkelijk goed is, volgt hieronder een gedeelte (te beginnen met onderzijde van p. 283vo):

> *1573. Sire Jean le Bel Seigneur de Huchenneville, du Maisnil et du Meisniel, fut maieur l'an 1573. Les quatres premiers eschevins estoyent Hector de Bommy, escuyer seigneur de Vaux et du Hamelet, M(essir)e Jean de Maupin, escuyer (p. 284) seigneur de Bellencourt conseiller, honorables hommes Jean le Porc, et Gabriel Briet, argentiers de la ville, François Poultier, du Val, Jean Clement.*
> *Les ambassadeurs polonnois furent solicités par ceux de la religion de tacher à faire pour ceux de Sancerre, comme ils avoyent faicts pour ceux de La Rochelle en faveur desquels on receut les Sancerrois à composition ayans souffert quatre ou cinq mois de siege, et enduré une extreme famine, ny ayant eu viande tant fut elle sale et inusitée, voire iusqu'a la **chair humaine**, de laquelle les assiegés suscent (?) (= sucent?) pour soustenir leur pauvre vie.*
> *Le dernier iour d'Aoust le seigneur de la Chatre (= La Châtre: sous-préfecture de l'Indre) entra dedans Sancerre et y conduit les prestres et les moynes qui en avoyent longtemps esté bannis et fait soudain demolir les forts et deffences de la ville et rempla es fossés et tranchees et atourna (anc. fran. = orner) tellement le lieu que d'une ville forte il en fait une bourgade et champestre. Cependant on dressoit l'appareil pour le voyage du roy de Pologne et les Poulacs estoyent à Paris à grands frais entretenus et nourris par le Roy allans et venans par tout, respectés de chacun et s... qu'ils ne trouvoyent rien de grand parmy la France que Sa Maiesté de la Cour de parlement et la grande et admirable diversité des hommes de scavoir qui sont à l'Université de Paris, mère et fondement de toutes les bonnes lettres, arts et disciplines.*
> *Le VII iour de Septembre Me **Nicolas le Bel** fut receu en l'estat de chreffier (greffier) de la ville d'Abbeville par la resignation que luy en feit Me Poultrain chreffier d'icelle. (...)*

Wapenboek Waignart Amiens (toevoeging 2015)

Nota 2015: Op 20/11/2002 in de BM van Amiens deze foto. Ook afgedrukt in IVb, 282 (IVb niet op internet) en in V, 152-54.
Bron van de foto: "Bibliothèques d'Amiens Métropole, manuscrit 2160 D", met toelating tot publiceren, zie V, 150.

Deze 'Ni+colas' le Bel (greffier) is dus de 'Nicolas', stamvader van de derde tak en een zoon van Jean le Bel en Barbe Sanson.

9. (1573) ms. 2160D, p. 476vo, diapositief van volledige foto en deelfoto's

Op 9/10/00 kreeg ik van de heer Balandra, tot mijn grote verrassing, vier diapositieven toegezonden van een bladzijde uit een manuscript van de stadsbibliotheek van Amiens, eveneens van de hand van Waignart! Toen ik hem op 13/7/00 in de SB van Abbeville heb gezien, heeft hij mij over diapositieven gesproken, maar ik dacht toen dat het over de boeken van Waignart in Abbeville ging en heb ik daar geen meer aandacht aan geschonken. De foto's van de diapositieven zijn hier niet afgedrukt, omdat die aangevraagd werden door de heer Balandra voor persoonlijk gebruik. In zijn volgende brief van 16/10/00 geeft hij meer uitleg over de bron:

> *2160. "Recœuil des antiens maieurs d'Abbeville par Me Pierre Waignart, advocat en la Sén(échaussée) de Ponthieu, divisé en 4 volumes".*
> *Fin XVIe s. Pap. 558 ff. Armoiries en couleurs. 295 x 200 mm. Rel. dem. peau, plats parch. vert.*

Bovenstaande beschrijving komt uit de catalogus van de werken van de SB van Amiens. De heer Balandra voegt er nog volgend commentaar bij:

> *C'est un manuscrit qui pour ainsi dire n'est pas connu des gens d'Abbeville (notamment de ceux qui sont à la Bibliothèque municipale d'Abbeville).*
> *L'auteur de l'inventaire des manuscrits de la Bibl. d'Amiens (photocopie ci-jointe) indique: XVIe siècle. Je veux bien, mais il ne nous donne pas ses raisons pour le penser. (Ce Monsieur n'est plus aujourd'hui en fonction à la Bibliothèque municipale d'Amiens). Je suppose qu'il tient pour argument le fait que le dernier maire ou maïeur d'Abbeville qui se trouve dans ce manuscrit appartient à la fin du XVIe siècle.*
> *Il faudrait à mon sens être un peu plus prudent.*

Ik sluit echter de mogelijkheid niet uit dat we hier met een vroeger werk van Waignart hebben te maken dat als basis heeft gediend voor zijn manuscripten die in Abbeville zijn bewaard. In dat geval zou 'ons' wapenschild al dateren van voor 1600!

In wat verschilt nu deze bladzijde van deze uit het ms. 106 en ms. 110, p. 283vo (zie p. 230 en p. 234)? Een voor ons heel belangrijk verschil is, dat onderaan zijn schild zich het wapen van zijn vrouw bevindt, namelijk ook een 'Sanson' zoals zijn moeder. Zijn moeder is Barbe Sanson terwijl zijn vrouw als voornaam 'Jacqueline' heeft (volgens ms. 568 van du Grosriez) en eigenlijk ook volgens J. Sanson bij de beschrijving van de burgemeester van het jaar 1573 (zie hierboven bij de uitleg van de 6de foto). Hier vinden we dus het bewijs dat Charles-Claude Lefebvre gelijk heeft en we hier dus degelijk met de *zoon* van Jean le Bel en Barbe Sanson, die burgemeester was van Abbeville in 1573, te maken hebben.

De mereltjes in het wapenschild van de Sansons zijn hier van zilver, terwijl de latere afbeeldingen van dit wapen steeds van sabel (zwart) zijn, wat hier inderdaad kan wijzen op een vroeger werk van Waignart. De 'mereltjes' zijn eigenlijk 'spreeuwen' (Fr. **sanson**net).

Het wapenschild van de schepen de Bommy (zie p. 228) komt voor in de tekst wat enigszins stoort. Hij heeft dit vermeden in het ms. van Abbeville. Hij heeft ook de schildhouders (de twee hazewinden) niet meer getekend. Waarom hij het wapen van zijn vrouw weggelaten heeft is niet duidelijk. Hij doet dit nog wel bij andere wapenschilden in het ms. van Abbeville (zie de beschrijving van het wapen van Beauvarlet van 1591 hierna). Dacht hij misschien dat hij zich vergist had omdat zijn moeder hetzelfde wapen voert? De tekst links van de wapenschilden, is meer uitgebreid dan die op de vorige foto, maar is van dezelfde aard. Een bespreking ervan valt buiten het kader van deze studie.

Ms. 110, p. 348 (BM Abbeville)

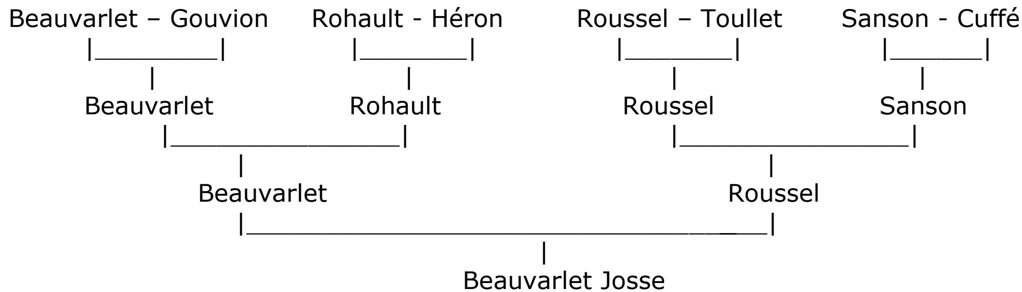

10. (1591) ms. 110, p. 348, volledige foto

We hebben hier te doen met een echt juweeltje in de heraldiek! Zij bevat het wapen van Josse de Beauvarlet met de wapens van zijn acht kwartieren (waarvan er een geen wapen bezit) en dit van zijn vrouw. De kleuren zijn prachtig bewaard.

Daar we weten dat een Sanson gehuwd was met een Cuffé, zullen zijn acht kwartieren als volgt zijn gerangschikt:

Hoe is zijn afstamming eigenlijk? In de msn. van du Grosriez vinden we meer:

(ms. 568, p. 6)

On placait ici une Gilette Sanson mariée à hh. Antoine Beauvarlet qu'on croyoit fils d'Etienne, Mtre boulanger, et de delle Jeanne de Lattre, mais c'est un degré à retrancher dans la généalogie de MM. Beauvarlet, car c'est un double employ avec le mariage d'un hh. Antoine fils d'hh. Josse et de delle Mgtte Rohault avec delle Catherine Roussel fille de la dite Gilette Sanson.

1797 (ms. 649, p. 23)

Delle Gillette Sanson

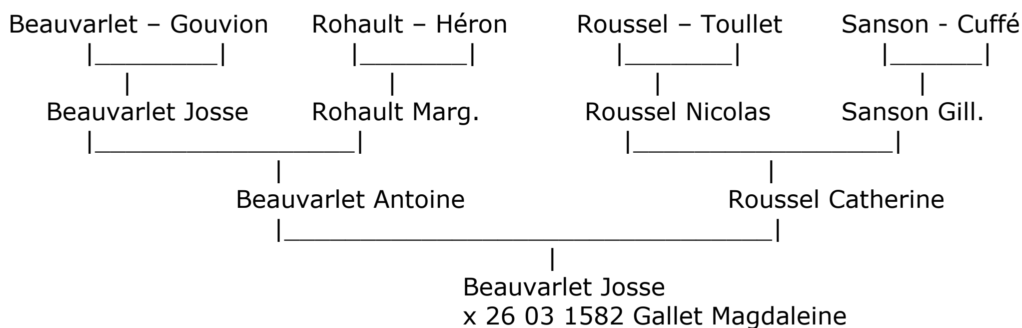
mariée plutot à Nicolas Roussel Mtre tanneur dont Catherine Roussel à hh. Antoine Beauvarlet, fils de Josse et de Mgtte Rohault

à hh. Antoine de Beauvarlet qu'on croit fils d'Etienne Mtre boulanger et de Jeanne de Lattre dont descendent toutes les branches de cette famille. Si celui-ci a épousé, comme la généalogie des Beauvarlet le dit, une Gillette Sanson, elle doit être des degrés supérieurs.

1750 (ms. 673, p. 2)

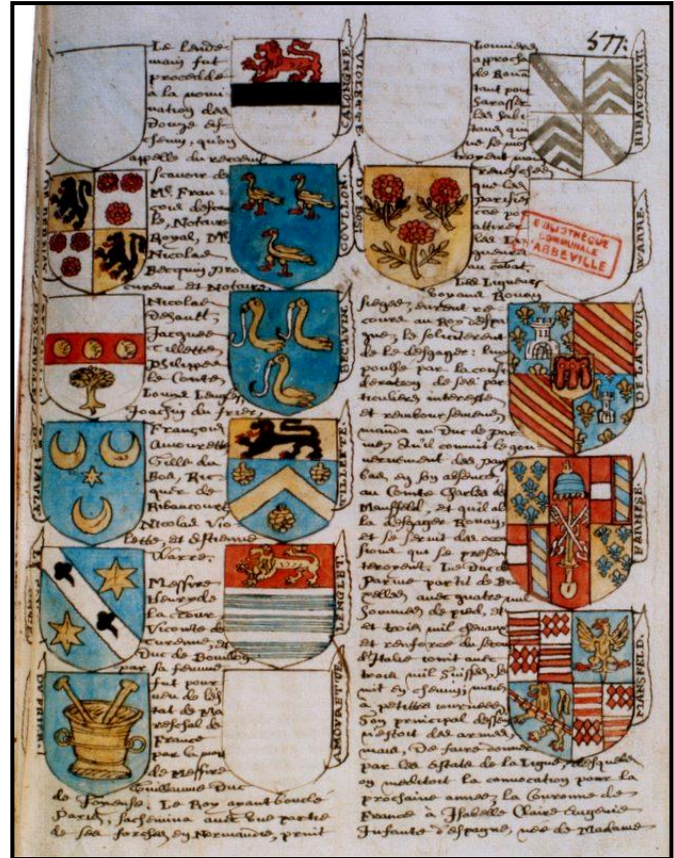
Gillette Sanson a épousé hh Antoine Beauvarlet, juge-consul en 1580 dont est issus Josse Beauvarlet, siéger et conseiller au présidial de Ponthieu. Maieur en 1591, temps de la Ligue, qui a épousé Magdaleine Gallet, le 26 mars 1582.

We kunnen - dankzij bovenstaande gegevens uit het fonds du Grosriez - de voorgaande kwartierstaat van Josse Beauvarlet vervolledigen:

Ms. 107, pp. 556vo-557 (BM Abbeville)

11-12. (1591) ms. 107, p. 576vo-577, foto's van volledige bladzijden

Tijdens het doorbladeren van het ms. 107 vonden we, tijdens een derde bezoek aan de BM van Abbeville op 13/9/01, twee mooie geïllustreerde bladzijden voor het jaar 1591 toen Josse Beauvarlet burgemeester was. We noteren een paar kleine verschillen met de familiewapens van het ms. 110, p. 348 (zie p. 240), die we zojuist hebben besproken. De boom in het wapen van 'Roussel' is hier minder mooi getekend en het veld van het wapen van Sanson is hier wit (van zilver), in plaats van goud.

In de hoofding komt de overlijdensdatum van Josse Beauvarlet voor: 6 februari 1602. Zijn leeftijd staat niet vermeld (naast 'aetati' is geen getal ingevuld). De studie van deze bladzijden brengt ons geen nieuwe informatie over de 'Cuffés', maar het document van Waignart bevat zoveel mooie wapenschilden, dat, als illustratie, het hier zeker op zijn plaats is! In de tekst komen de volgende eerste 12 schepenen voor:

> *(p. 556vo) Antoine Rohault - Louys* ***Sanson*** *(l'aisné) - Estienne Liault - Antoine Briet*
> *Jean du Val - Nicolas Danzel - François de Susleaue - Jean Clément (geen wapen)*
> *Simon* ***Belle*** *(le jeune) - Pierre de Poilly - (p. 557) Antoine du Caurroye (geen wapen) - François de Calongne.*

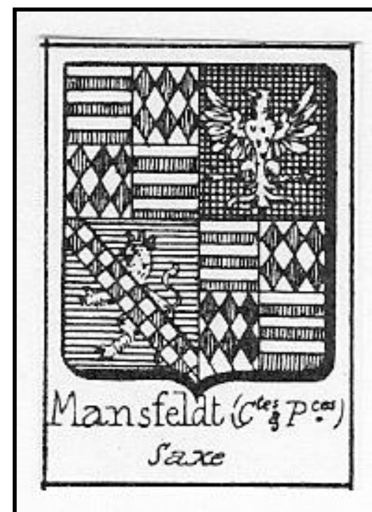
Betreffende Louys Sanson en Simon Belle (le jeune) vinden we in het ms. 568 volgende informatie:

> *(p. 8) (...) Louis Sanson le jeune, marié en 1573 à delle Marie Belle (...)*
> *(p. 21) (...) Louis Sanson le jeune, second fils du second lit de Guillaume Sanson et de delle Jeanne Boully (...) marié (...) à delle Marie Belle, fille de Simon Belle et de delle Jeanne Lescuier, veuve (...)*

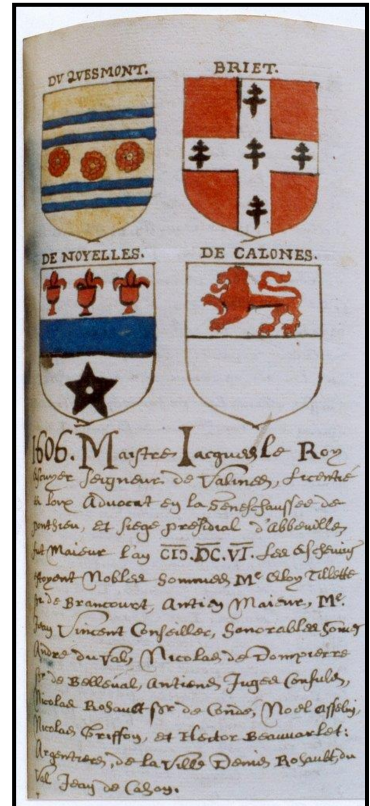
'Louis Sanson (l'aisné)' is een oudere broer van Louis Sanson 'le jeune'. Het wapenschild van Simon Belle is verschillend van dit van de le Bels die wij tot op heden hebben gezien. De twee volgende wapens zijn van de 'argentiers': *Michel de Berny - Nicolas Coulon* ('argentier' = autrefois, officier chargé de pourvoir la maison du roi en objets nécessaires à l'ameublement et à l'habillement du roi, de sa famille et de ses officiers). Onder de 'argentiers' komen nog twaalf schepenen 'de reccuiel' (= de recueil) voor:

> *François Descaulle - Nicolas Berquin - Nicolas Dehault- Jacques Tillette - Philippes le Conte - Louys Lenglet - Joachim du Frier - François Amourette (geen wapen) - Nicolas Violette (geen wapen) - Ricquer de Ribaucourt (geen wapen) - Gille du Bos - Estienne Warre (geen wapenschild).*

Verder komen er nog op deze bladzijde de mooie wapens voor van Henry de la Tour ('Vicomte de Turenne' en 'Duc de Bouillon'); Alexandre Farnese, 'duc de Parme' en dit van Charles de Mansfeld ('Comte'). Zijn volle naam is (Peter) Ernst Mansfeld, graaf, geboren in Luxemburg in 1580 en overleden bij Serajevo in 1626. Hij was een huurlingenaanvoerder die vocht aan de zijde van protestanten tegen de Catholieke Liga tijdens de 30-jarige oorlog (*Enc. Britannica*). Zijn wapen komt eveneens voor in *Rietstap* met een kleine wijziging: in Het tweede kwartier van het schild (rechtsboven) is de achtergrondkleur sabel (zwart), hier horizontaal en zwart gearceerd. Bij Waignart is het azuur.

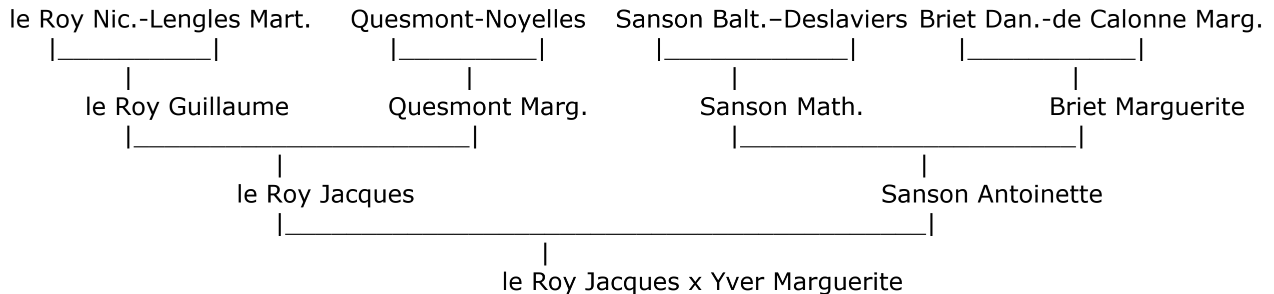
Ms. 110, pp. 496vo-497 (BM Abbeville)

DV QVESMONT. BRIET.
DE NOYELLES. DE CALONES.

1606. Maistre Jacques le Roy
escuyer seigneur de Valines, licentie
ès loix advocat en la senechaussée de
ponthieu, et siège présidial d'abbeville,
fut Maieur l'an CIↃ.DC.VI. les eschevins
estoyent Nobles hommes Mre Eloy Tillette
sr de Brancourt, antien Maieur, Mre
Jean Vincent Conseiller, honorables hommes
André du Val, Nicolas de Dompierre
sr de Bellcual, antiens Juges Consuls,
Nicolas Rohault sr de Condé, Noel asseliy,
Nicolas Griffon, et Hector Beaumarlet:
Argentiers, de la ville Denis Rohault, du
Val Jean de Calloy.

13-14. (1606) ms. 110, p. 496vo en p. 497 (deelfoto)

Deze foto werd genomen omdat er zich het wapen van Sanson op bevindt en hoewel er het wapen van de Cuffés niet op voorkomt, is deze toch de moeite waard om te worden besproken. Voor wie houdt van heraldiek is dit weer een prachtig stuk. De acht kwartieren van burgemeester Jacques le Roy en deze van zijn vrouw komen erop voor. Op de foto van p. 496vo, die ik tijdens mijn tweede bezoek nam, ontbraken twee van de acht wapenschilden. Tijdens mijn derde bezoek nam ik een deelfoto van de twee overige wapens (op p. 497). De moeder van Jacques le Roy is Antoinette Sanson die gehuwd was met Jacques le Roy. J. Sanson in zijn werk over de burgemeesters van Abbeville heeft het ook over le Roy (op. cit. p. 793). Uit beide bronnen distilleren we het volgende:

Wie is nu die Antoinette Sanson? We hebben haar al zien vermeld staan op de blokjesgenealogie (p. 149, onderaan rechts) als echtgenote van Jacques le Roy. Haar vader zou Mathieu Sanson zijn, gehuwd met Marguerite Briet. Op deze blokjesgenealogie is Mathieu een broer van Galliot Sanson, wat echter tegengesproken wordt door Lefebvre in het fonds du Grosriez (ms. 568). We geven hier een uittreksel (ms. 568, pp. 58-59):

> *H.h. Mahieu ou Mathieu Sanson, troisième fils de hh Balthazard et de l'une ou l'autre de ses femmes, soit Jeanne la Miré ou Jeanne Lobain, fut suivant le père Ignace, Sr de Thury (...)*
>
> *marié*
> *a Delle Margueritte Briet, fille de hh Daniel et de Delle Margueritte de Calonne (...)*
>
> *dont*
> *1° Me André Sanson*
> *2° h.h. Charles Sanson qui suit*
> *3° Delle* ***Antoinette*** *Cannesson (*sic*) (=* ***Sanson****) acquit la moitié de sa sœur Margueritte dans les trois journeaux et demi de prez à Espagne (= Epagne, op 4 km zuidoost van Abbeville)*
> *mariée disoit on par contract du 22 10 1559 (...)*
> *a h.h. Jacques le Roy d'abord notaire à Abbeville puis escuier (...) fils de hh Guillaume et de Delle Margueritte du Quesmont*
> (ms. 568, p. 59, zie ook *Genealogie Cuffez … Iva*, p. 48 voor Antoinette Sanson)
> *4 Delle Margueritte Sanson vendit a sa* ***sœur Antoinette*** *sa moitié des trois (…) mariée (1559) à hh. Ricquet Pappin (…)*

Wie is de moeder van die Mathieu Sanson? Is het een Lamiré of een Lobain, zoals Lefebvre beweert, zie p. 124 en hierboven? Volgens Waignart zou het eerder een 'Deslaviers' zijn, zie het wapenschild van Deslaviers op p. 244! Dit maakt het er voor ons niet gemakkelijker op! Het wapen van Deslaviers komt niet voor in *Rietstap*, noch in *d'Hozier.*

Het wapen van Briet komt voor in *Rietstap*. Dit van de Calonne niet, maar dit laatste wordt wel besproken in de *Grand Armorial de France, II*, 1975, p. 331, van Jougla de Morenas. Het komt er niet op dezelfde manier in voor zoals bij Waignart. Bij Waignart is de onderzijde van het schild van zilver, terwijl het in de *Grand Armorial …* blauw is. We twijfelen echter niet dat het hier over hetzelfde wapen gaat. In de *Grand Armorial …* was de eerste die het wapen droeg, een Jean de Calonne, zoon van Jean, ridder, Sr d'Avesnes, die in 1548 huwt met Philippe Louvel de Glisi. De familie de Calonne d'Avesne(s) is afkomstig van Picardië.

Samenvatting voorstellingen wapenschild CUFFE in msn. Waignart (toevoeging 18/09/2017)

De tekst onderaan in de afbeelding verwijst naar de desbetreffende pagina met de volledige foto.

De naam 'Deslaviers' komt voor in Bonnières in 1569 (*Répertoire des noms de personnes artésiens en 1569,* van Roger Berger, P. Warin en Jean Pierre Pélissier, Hesdin, 2000): Jean Delavier; Jean Deslaviers (l'aîné) en Jean Deslavier (le jeune). In de telling van 1820 in de Pas-de-Calais komt in Bonnières die naam het meest voor, namelijk zeventien keer. Er zijn twee wapenschilden van die familie bekend (maar niet in *Rietstap*) te vinden in H. Lamant, *Armorial général et nobiliaire français*, X, Paris, 1983, p. 155:

> DESLAVIERS - Artois. - D'argent à la fasce de gueules surmontée de trois coqs de sable, barbés, membrés et crêtés de gueules. - Adrien-François Deslaviers, sieur des Mazures en Bonnières, (...) épousa (...) le 3 juin 1696. Il était fils de Jacques Deslaviers, fermier à Bonnières (Pas-de-Calais) et de Françoise Carme (...). Il figure à l'Armorial général de 1696-1701 avec des armes imposées d'office:
> De sinople à la bande d'or chargée d'une molette de sable.

Deslaviers' komt ook voor bij J. Sanson in 1609 (p. 764): 'Me Pierre Deslaviers, conseiller du Roy et Eleu, capitaine pour la porte d'Ocquet'. Aan welke familie Deslaviers het wapenschild van Waignart behoort, weten we niet. De vrouw van Balthazar Sanson kan dus ook een Deslaviers zijn geweest (Lefebvre beweert dat het Jeanne Lamiré of Jeanne Lobain is, zie p. 124).

Het wapen van Marguerite Yver is afgeleid van dit van de burgemeester Jean Yver van Abbeville in 1607 (J. Sanson): ‘d’argent, 3 roses doubles de gueules au cœur doré'. Deze Jean Yver was vermoedelijk een familielid van haar. Hetzelfde wapen wordt ook gedragen door burgemeester Pierre Yver in 1540. Deze kan de vader zijn van de bovenvermelde Jan. Op die bladzijde 469 van Waignart komt er links een prachtig wapen voor met de Franse lelies. Volgens de tekst er juist boven, zou het toebehoren aan François d'Orleans:

> *(...) Le XVII dudit mois (août) fut posé la première pierre de l'église des pères Capucsins par mondit Sr le comte, sur laquelle estoyent gravées quatre croix sur les quatre angles, au milieu les armes dudit Sr comte ainsy quelles sont cy dessous, avec l'inscription qui ensuit:*
> *Très saint et très puissant prince monseigneur François d'Orleans, comte de Sainct Paul, gouverneur et lieutenant pour le Roy en Picardie, a mis ceste première pierre à l'église des pères Capucsins d'Abbeville ce XVII iour d'aoust MDCVI où estoyent gravées ces armes.*

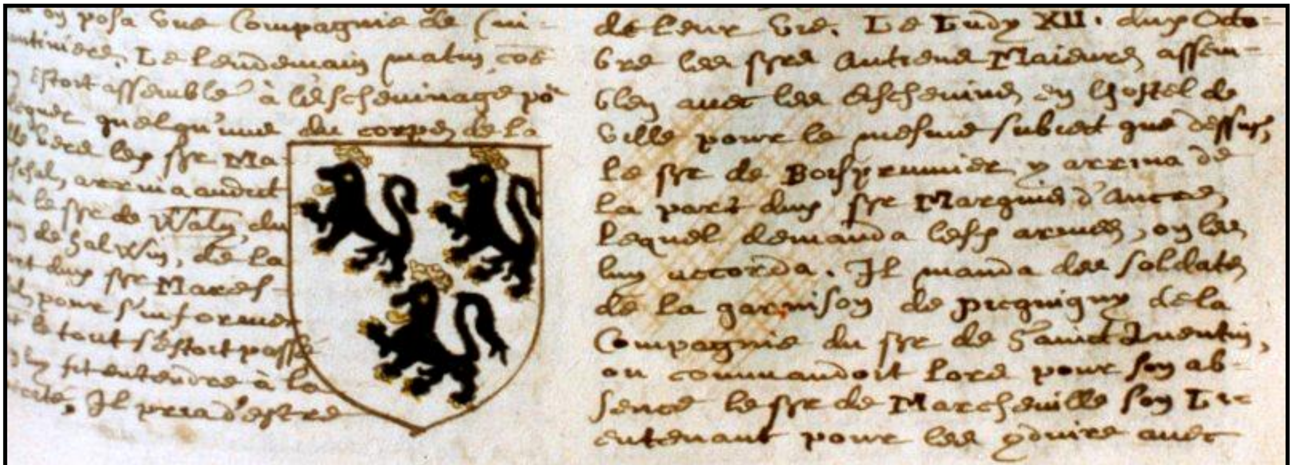
Dit prachtig schild bevat vier kwartieren met in het eerste kwartier het wapen van het huis van Orléans-Valois dat tot 1498 het volgende wapen voerde: 'd'azur à 3 fleurdelys d'or, posées 2 et 1, et un lambel (= barensteel) d'argent à 3 pendants en chef'. Als het schild verdeeld is in vier kwartieren heeft men in de bovenste kwartieren van links naar rechts de wapens van de grootvaders van vaders- en moederszijde volgens *Pama*. Het wapen zelf heb ik in de wapenboeken niet teruggevonden. In dit wapen komt er tussen de lelies een linksgeschuinbalkte schuinstaak voor. Normaal komt die echter als rechtsgeschuinbalkt voor in de Franse koninklijke wapens en wijst dit op een jongere broer of een natuurlijke zoon. Aan wie behoorde dit wapen? Waignart vermeldt onderaan p. 496 en bovenaan p. 496vo nog volgende namen:

> *(p. 496) (...) Mr. Le Comte de St. Paul et Madame la Comtesse sa femme amenerent Monsieur (p. 496vo) Eleonor d'Orleans, leur fils unique à Abbeville (...) peu de temps apres leur arrivée, les vindrent saluer mesdamoiselles **de Longueville**, ses sœurs (...)*

In verband met de identiteit van de 'Comte de St. Paul' krijg ik op 5/2/01 van de heer Balandra enkele fotokopieën uit volgend artikel: "Essai historique sur le couvent des Carmélites d'Abbeville, 1636-1900", verschenen in de *Mémoires de la Société d'Emulation d'Abbeville*, 1922, met volgende ons aanbelangende tekst:

> (p. 263) (...) Le 17 août 1606. Le comte de Saint-Pol posa la première pierre de la chapelle. (...) (p. 264) (...) Le 13 juillet 1767, fut inhumé au milieu de l'église des Capucins, le Révérend Père provincial, mort dans le couvent après quelques jours de maladie. En creusant la fosse, on trouva trois cercueils de plomb, dans lesquels étaient conservés les corps de très haut et très puissant prince: Monseigneur

Ms. 108, p. 1094 (onderaan) (BM Abbeville)

Ms. 108, p. 1094vo (bovenkant) (BM Abbeville)

(p. 265) François d'Orléans, comte de Saint-Pol, gouverneur et lieutenant général pour le Roi en Picardie, et ceux de la comtesse sa femme et d'Eléonor d'Orléans leur fils unique. (...)

In het werk van J. Sanson (1657) vinden we meer gegevens (p. 769):

(...) Aussi cette année (1612) Monseigneur le Comte de Sainct Paul remit le gouvernement entre les mains de Monseigneur ***Henry*** *d'Orléans, Duc* ***de Longueville, son neveu****, estant pour lors aagé de dix-sept ans. Le Roy Henry quatriesme, son parrain, luy donna ce gouvernement de Picardie un peu après qu'il fut nay (né) comme on voit par les Lettres patentes dattées du sixiesme de May mil cinq cens nonante cinq. Ce prince n'asquit que deux jours avant le décès de Henry d'Orléans, son père.*

15-16. (1615) ms. 108, p. 1049 en p. 1049vo, gedeeltelijk

In deel III, 119, vonden we in de *Rietstap*, 106 wapens die 3 rozen hebben op een (rechter)schuinbalk. Van deze 106 zijn er 9 die dezelfde kleuren hebben als het Cuffé-wapen. Er waren er echter 3 ('Hall', 'Schönfeld' en 'van den Wyngaerde') bij die niet voorkomen in de geïllustreerde delen. Zij komen echter wel voor in de beschrijvende delen en hebben niet dezelfde kleuren. Er zijn er dus slechts 9 met dezelfde beschrijving als het Cuffé-wapen.

Tot mijn grote verwondering vond mijn zoon in het ms. 108 op p. 1049vo een tiende (?) wapen van Cuffé toebehorende aan 'Marcheville'. Er is ook een gemeente in Frankrijk die 'Marcheville' heet, maar haar wapenschild is 'zwart met twee zilveren dwarsbalken'. Uit de tekst halen we:

(p. 1049) (...) Le lu(n)dy XII dud(it) Octobre (1615) les Sgrs (Seignieurs) anciens maieurs (...) le Sgr de Boisprumier (= Boispremier?) y arriva de la part dudit Sgr Marquis d'Ancre lequel demanda lesdites armes, on les luy accorda. Il manda les soldats de la garnison de Picquigny de la compagnie du Sgr de Sainct Quentin, ou commandoit lors pour son absence le ***Sgr de Marcheville son 1er (l)eutenant*** *pour les conduire avec (p. 1094vo) seure (= sûre) garde en la ville d'Amiens. M(essi)res Boulon et de la Vuarde eschevins furent delegues vers ledit Sgr Mareschal, pour l'asseurer qu'en tout ce qui s'estoit passé, il n'y avoit de la part des habitans aucune mauvaise intention contre le service du Roy que s'il y avoit quelque desordre il seroit arrivé (...)*

We vinden bij J. Sanson voor hetzelfde jaar (p. 777):

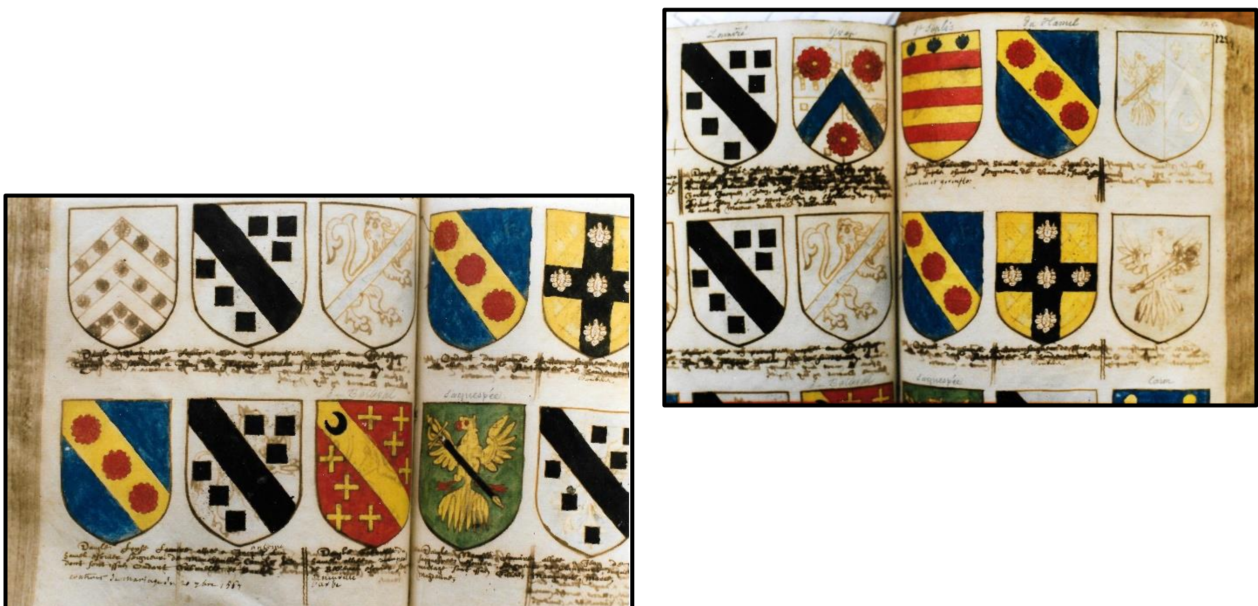
(...) Le lundy du ziesme iour dudit mois d'Octobre le sieur Maieur fit assembler les anciens Maieurs et eschevins en l'Hostel de ville pour le même suiet, le quel demanda lesdites armes, on luy accorda fort librement. Il fit venir les soldats de Picquigny pour les conduire avec seure garde en la ville d'Amiens. Messires Boulon et de le Vuarde eschevins furent deleguez vers le mareschal d'Ancre, pour l'asseurer qu'en tout ce qui s'estoit passé, il n'y avoit de la part des habitans aucune mauvaise intention contre le service du Roy, que s'il y avoit quelque desordre il seroit arrivé (...)

Hier zien we duidelijk dat J. Sanson geput heeft uit het werk van Waignart. Helaas heeft hij de tekst met 'Marcheville' erin, niet overgenomen. De 'marquis d'Ancre' heette Concino Concini, maarschalk d'Ancre, in Florence geboren. Hij was een gunsteling van Maria de Medicis en werd vermoord in 1617 door Franse edelen. J. Sanson wijdt in zijn beschrijving van het jaar 1617 een paar bladzijden aan deze figuur. De wapens die nog op deze bladzijden zijn: 'de Waly' (p. 1049); St-Quentin; Mailly en de Heu (p. 1049vo). Met uitzondering van dit van 'de Waly' (= Wailly?) komen deze schilden ook in *Rietstap* voor (met kleine wijzigingen).

Eerst dacht ik dat het wapen van Cuffé-Duhamel gebruikt werd door een familie 'de Marcheville', maar bij nader inzien is het gewoon het wapen van Oudart du Hamel, kleinzoon van Nicolas en Marie Sanson, die heer is van **Marcheville** en Canchy, enz. (zie de genealogie van du Hamel de Canchy bij du Grosriez, ms. 664, p. 266, generatie V).

Ms. 106, pp. 124vo-125 (beide gedeeltelijk) (BM Abbeville)

Toevoeging 2019: originele foto's, gescand 600 dpi

17-18. ms. 106, p. 124vo (gedeeltelijk) en p. 125 (gedeeltelijk)

In dit ms. van Waignart komen op de eerste bladzijden (tot 173) de genealogieën van de koningen van Frankrijk en van belangrijke families voor. Hierin vinden we op bladzijde 124vo en op 125 het wapen terug van du Hamel (Cuffé).

p. 124vo

Bovenaan in het midden zien we het wapen van Lamiré met rechts het wapen van Yver (drie rode rozen). De tekst onderaan de wapenschilden is zeer slecht leesbaar omdat de inkt van de keerzijde erdoor komt. Jean Lamiré (zoon van Jean) huwt omstreeks 1550 Barbe Yver (dochter van Simon en Jeanne de Calonne). J. Sanson wijdt ook enkele bladzijden aan een genealogie van Lamiré. Bovenstaande informatie komt daaruit (p. 646).

Op de middelste rij komt in het midden weer het wapenschild van Marguerite Lamiré voor. Volgens de onderstaande tekst was zij twee keer gehuwd, doch de namen zijn onleesbaar. J. Sanson geeft geen gegevens over de vrouwen 'Lamiré'. De vage tekeningen links en rechts van haar wapen zijn de inktsporen van de wapens op het verso van dit blad.

Op de onderste rij staat in het midden weer het wapen van Lamiré, ditmaal Louise (dochter van Jean en Barbe Yver). Volgens de onderstaande tekst is zij gehuwd met Antoine du Hamel, *'escuier,* ***seigneur de Marcheville****, Canchy, dont sont issus Oudart, Gabrielle et Charles'*. Nog onderaan staat dat hun huwelijkscontract dateert van 20 september 1567. Het wapen van du Hamel staat links.

Rechts komt het wapen voor van Jean Paul de Belleval, 'escuier' gehuwd met Gabrielle du Hamel (dochter van Antoine en Louise de Lamiré).

p. 125

In het midden bovenaan, het wapen van Gabrielle du Hamel die een tweede keer huwt met Louis de St-Suplis (in 1604 volgens R. de Belleval).

Op de middelste rij staat links het wapen van Oudart du Hamel (zoon van bovenvermelde Antoine) en kleinzoon van Catherine Cuffé, gehuwd met Antoinette de Houdencourt (in 1605 volgens René de Belleval). Onder 'Houdencourt' staat 'Boubers' wat juist is.

Onderaan staat rechts het wapen van Nicole Lamiré (vermoedelijk ook een dochter van Jean met Barbe Yver). Een 'Nicolle' wordt vermeld bij de kinderen van Jean met Barbe Yver in de slecht leesbare tekst bovenaan p. 124vo. Zij huwde met Jean de Sacquespée.

Besluit

We zijn zeer tevreden met de vondst van het 'Cuffé'-wapenschild bij Waignart: we weten nu waar Jacques Sanson in 1657 dit wapenschild van de Cuffés heeft gevonden. Maar zijn we nu volledig tevreden? Komt er nu geen nieuwe vraag, namelijk: 'Waar heeft Waignart nu dit wapenschild gevonden'? Een antwoord hierop zal misschien te vinden zijn in de Franse nationale bibliotheek, afdeling 'Manuscripten', in de geschriften van dom Grenier. Heeft hij nog een oudere bron gevonden?

EEN TWEEDE BEZOEK AAN DE BIBLIOTHEQUE NATIONALE (RICHELIEU)

Op 17/03/01 bezoek ik opnieuw de BnF in de 'rue de Richelieu'. Ik wil er het fonds "Collection de Picardie" opvragen, waarvan het merendeel bestaat uit de geschriften van dom Grenier, het zogenaamde 'ms. de D. Grenier', waarover wij het al hebben gehad (zie p. 155). Volgens dit ms. zou Antoine du Hamel, Martine Cuffé hebben gehuwd, althans volgens de bewering van de genealoog de La Gorgue-Rosny (zie p. 153). Zou ik dit erin terugvinden?

Daar er een groot aantal pakken waren, hoop ik er een catalogus van te vinden met achteraan een namenindex. Gelukkig is die er!

> Lauer, Ph., *Bibliothèque nationale - Collections manuscrites sur l'histoire des provinces de France - Inventaire,* 2 vol., Paris, 1905-11.

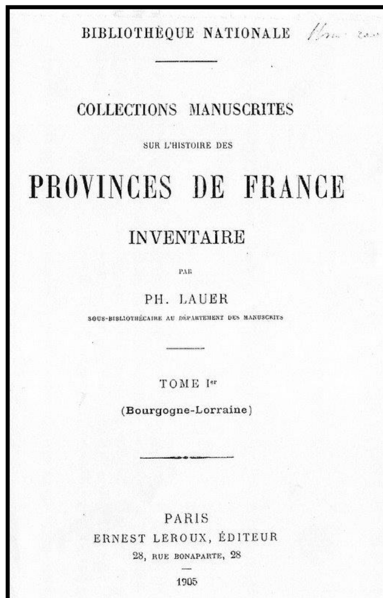
De zaalverantwoordelijke geeft mij die ter inzage. Volgens de inleiding in het eerste deel, bestaat de volledige collectie uit 2585 nummers en is verdeeld in 10 hoofdstukken, waarvan het achtste hoofdstuk de oude Franse provincie Picardië betreft met volgende tekst (deel II):

> Picardie; papiers de D. Grenier et autres Bénédictins; actes originaux. - 340 volumes, sous les cotes 1-356.

De collectie van Picardië, ook nog die van Dom Grenier genoemd, wordt beschreven in deel I, pp. xxiv-xxix, en is hier gedeeltelijk in fotokopie weergegeven. Alles is niet van zijn hand; er zijn veel medewerkers vermeld. Deze catalogus is ook aanwezig in België. Hij was zogezegd voorhanden in de KB (manuscriptenzaal). Die is er echter niet meer of niet op zijn plaats! Gelukkig is er een exemplaar in de RUGent waar ik fotokopieën heb kunnen nemen (1/6/01).

Met hoge verwachtingen kijk ik achteraan in deel II in de namenindex die begint vanaf p. 365 (zie p. 256). Ik verwacht er de naam 'Cuffé' in te ontdekken, maar hier heb ik minder geluk: geen 'Cuffé'! Gelukkig vind ik 'Carpentin', 'Duhamel' en 'Sanson'. Bovendien komt de naam 'Abbeville' ook veelvuldig in die index voor.

Ph. Lauer,* Collections manuscrites sur l'histoire des provinces de France, I*, 1905, pp. xxiv-xxv

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

COLLECTIONS MANUSCRITES

SUR L'HISTOIRE DES

PROVINCES DE FRANCE

INVENTAIRE

PAR

PH. LAUER

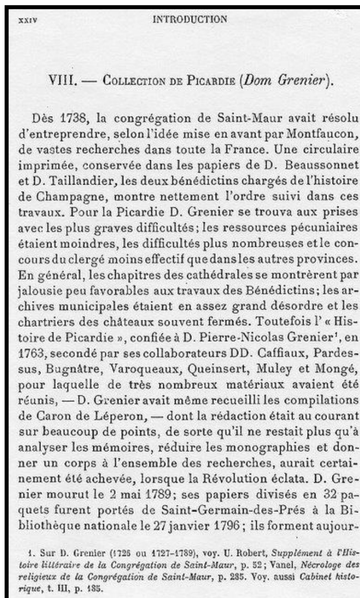
SOUS-BIBLIOTHÉCAIRE AU DÉPARTEMENT DES MANUSCRITS

TOME Ier

(Bourgogne-Lorraine)

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
28, RUE BONAPARTE, 28

1905

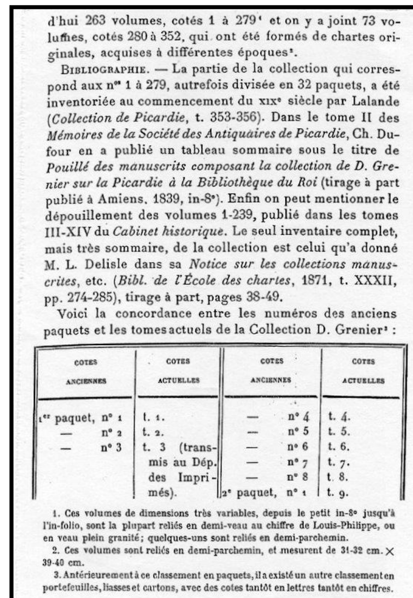

XXIV INTRODUCTION

VIII. — COLLECTION DE PICARDIE (*Dom Grenier*).

Dès 1738, la congrégation de Saint-Maur avait résolu d'entreprendre, selon l'idée mise en avant par Montfaucon, de vastes recherches dans toute la France. Une circulaire imprimée, conservée dans les papiers de D. Beaussonnet et D. Taillandier, les deux bénédictins chargés de l'histoire de Champagne, montre nettement l'ordre suivi dans ces travaux. Pour la Picardie D. Grenier se trouva aux prises avec les plus graves difficultés; les ressources pécuniaires étaient moindres, les difficultés plus nombreuses et le concours du clergé moins effectif que dans les autres provinces. En général, les chapitres des cathédrales se montrèrent par jalousie peu favorables aux travaux des Bénédictins; les archives municipales étaient en assez grand désordre et les chartriers des châteaux souvent fermés. Toutefois l' « Histoire de Picardie », confiée à D. Pierre-Nicolas Grenier[1], en 1763, secondé par ses collaborateurs DD. Caffiaux, Pardessus, Bugnâtre, Varoqueaux, Queinsert, Muley et Mongé, pour laquelle de très nombreux matériaux avaient été réunis, — D. Grenier avait même recueilli les compilations de Caron de Léperon, — dont la rédaction était au courant sur beaucoup de points, de sorte qu'il ne restait plus qu'à analyser les mémoires, réduire les monographies et donner un corps à l'ensemble des recherches, aurait certainement été achevée, lorsque la Révolution éclata. D. Grenier mourut le 2 mai 1789; ses papiers divisés en 32 paquets furent portés de Saint-Germain-des-Prés à la Bibliothèque nationale le 27 janvier 1796; ils forment aujour-

1. Sur D. Grenier (1726 ou 1727-1789), voy. U. Robert, *Supplément à l'Histoire littéraire de la Congrégation de Saint-Maur*, p. 52; Vanel, *Nécrologe des religieux de la Congrégation de Saint-Maur*, p. 235. Voy. aussi *Cabinet historique*, t. III, p. 135.

d'hui 263 volumes, cotés 1 à 279[1] et on y a joint 73 volumes, cotés 280 à 352, qui ont été formés de chartes originales, acquises à différentes époques[2].

BIBLIOGRAPHIE. — La partie de la collection qui correspond aux nos 1 à 279, autrefois divisée en 32 paquets, a été inventoriée au commencement du XIXe siècle par Lalande (*Collection de Picardie*, t. 353-356). Dans le tome II des *Mémoires de la Société des Antiquaires de Picardie*, Ch. Dufour en a publié un tableau sommaire sous le titre de *Pouillé des manuscrits composant la collection de D. Grenier sur la Picardie à la Bibliothèque du Roi* (tirage à part publié à Amiens, 1839, in-8°). Enfin on peut mentionner le dépouillement des volumes 1-239, publié dans les tomes III-XIV du *Cabinet historique*. Le seul inventaire complet, mais très sommaire, de la collection est celui qu'a donné M. L. Delisle dans sa *Notice sur les collections manuscrites*, etc. (*Bibl. de l'École des chartes*, 1871, t. XXXII, pp. 274-285), tirage à part, pages 38-49.

Voici la concordance entre les numéros des anciens paquets et les tomes actuels de la Collection D. Grenier[3] :

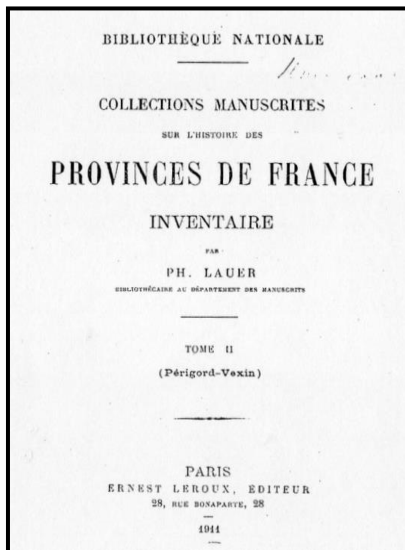
COTES ANCIENNES	COTES ACTUELLES	COTES ANCIENNES	COTES ACTUELLES
1er paquet, n° 1	t. 1.	— n° 4	t. 4.
— n° 2	t. 2.	— n° 5	t. 5.
— n° 3	t. 3 (transmis au Dép. des Imprimés).	— n° 6	t. 6.
		— n° 7	t. 7.
		— n° 8	t. 8.
		2e paquet, n° 1	t. 9.

1. Ces volumes de dimensions très variables, depuis le petit in-8° jusqu'à l'in-folio, sont la plupart reliés en demi-veau au chiffre de Louis-Philippe, ou en veau plein granité; quelques-uns sont reliés en demi-parchemin.

2. Ces volumes sont reliés en demi-parchemin, et mesurent de 31-32 cm. × 39-40 cm.

3. Antérieurement à ce classement en paquets, il a existé un autre classement en portefeuilles, liasses et cartons, avec des cotes tantôt en lettres tantôt en chiffres.

Ph. Lauer,* Collections manuscrites sur l'histoire des provinces de France*, II, 1911

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

COLLECTIONS MANUSCRITES

SUR L'HISTOIRE DES

PROVINCES DE FRANCE

INVENTAIRE

PAR

PH. LAUER

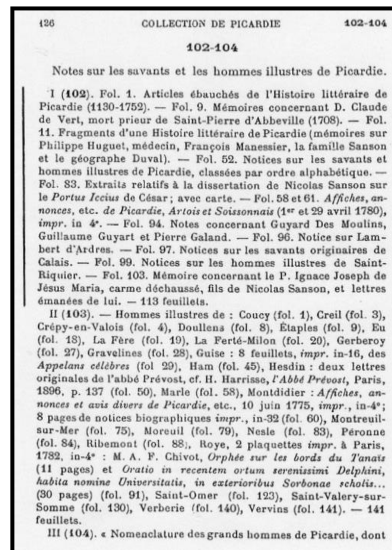
BIBLIOTHÉCAIRE AU DÉPARTEMENT DES MANUSCRITS

TOME II

(Périgord-Vexin)

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
28, RUE BONAPARTE, 28

1911

126 COLLECTION DE PICARDIE 102-104

102-104

Notes sur les savants et les hommes illustres de Picardie.

I (**102**). Fol. 1. Articles ébauchés de l'Histoire littéraire de Picardie (1130-1752). — Fol. 9. Mémoires concernant D. Claude de Vert, mort prieur de Saint-Pierre d'Abbeville (1708). — Fol. 11. Fragments d'une Histoire littéraire de Picardie (mémoires sur Philippe Huguet, médecin, François Manessier, la famille Sanson et le géographe Duval). — Fol. 52. Notices sur les savants et hommes illustres de Picardie, classées par ordre alphabétique. — Fol. 83. Extraits relatifs à la dissertation de Nicolas Sanson sur le *Portus Iccius* de César; avec carte. — Fol. 58 et 61. *Affiches, annonces*, etc. *de Picardie, Artois et Soissonnais* (1er et 29 avril 1780), *impr.* in 4°. — Fol. 94. Notes concernant Guyard Des Moulins, Guillaume Guyart et Pierre Galand. — Fol. 96. Notice sur Lambert d'Ardres. — Fol. 97. Notices sur les savants originaires de Calais. — Fol. 99. Notices sur les hommes illustres de Saint-Riquier. — Fol. 103. Mémoire concernant le P. Ignace Joseph de Jésus Maria, carme déchaussé, fils de Nicolas Sanson, et lettres émanées de lui. — 113 feuillets.

II (**103**). — Hommes illustres de : Coucy (fol. 1), Creil (fol. 3), Crépy-en-Valois (fol. 4), Doullens (fol. 8), Étaples (fol. 9), Eu (fol. 18), La Fère (fol. 19), La Ferté-Milon (fol. 20), Gerberoy (fol. 27), Gravelines (fol. 28), Guise : 8 feuillets, *impr.* in-16, des *Appelans célèbres* (fol 29), Ham (fol. 45), Hesdin : deux lettres originales de l'abbé Prévost, cf. H. Harrisse, *l'Abbé Prévost*, Paris, 1896, p. 137 (fol. 50), Marle (fol. 58), Montdidier : *Affiches, annonces et avis divers de Picardie*, etc., 10 juin 1775, *impr.*, in-4°; 8 pages de notices biographiques *impr.*, in-32 (fol. 60), Montreuil-sur-Mer (fol. 75), Moreuil (fol. 79), Nesle (fol. 83), Péronne (fol. 84), Ribemont (fol. 88), Roye, 2 plaquettes *impr.* à Paris, 1782, in-4° : M. A. F. Chivot, *Orphée sur les bords du Tanaïs* (11 pages) et *Oratio in recentem ortum serenissimi Delphini, habita nomine Universitatis, in exterioribus Sorbonae scholis...* (30 pages) (fol. 91), Saint-Omer (fol. 123), Saint-Valery-sur-Somme (fol. 130), Verberie (fol. 140), Vervins (fol. 141). — 141 feuillets.

III (**104**). « Nomenclature des grands hommes de Picardie, dont

127-133 COLLECTION DE PICARDIE 131

et *Histoires* de Nicole Gille, de Mézeray et de Davila. — 435 feuillets.

XIII-XIV (**128-129**). Extraits concernant la Picardie, tirés de l'*Histoire de France* du P. Daniel. — 314 et 228 feuillets.

XIV-XVI (**130-131**). Maisons illustres de Picardie (notices classées par séries alphabétiques). — 349 et 417 feuillets.

XVII (**132**). Histoire de la ville de Montdidier. — N.-B. Ce volume n'est pas de Léperon, mais d'un bénédictin de Montdidier. — 699 feuillets.

XVIII (**133**). Notes d'un nobiliaire de Picardie. — P. 13. Albert. — P. 19. Aumont. — P. 23 Aubé. — P. 27. Ainval. — P. 32. Amerval. — P. 33. Aubery. — P. 35. Aigneville; Aumale. — P. 37. Accary; Arnoult. — P. 40. Aboval. — Fol. 41. Buigny; Bournonville. — P. 43. Bigant. — P. 45. Le Boucher. — P. 47. Becel; Brossard. — P. 49. Beauvarlet; Bery; Belleval. — P. 52. Boubers. — P. 53. Bucy; Bonafau; Bourée. — P. 55. Le Bastier; Du Bos; Bresdouil. — P. 57. Bousier. — P. 58. Béthune. — P. 61. Boufflers. — P. 65. Brouilly. — P. 69. Brulart. — P. 81. Blaisel. — P. 83. Baterel. — P. 85. Belloy. — P. 87. Bertin. — P. 102. Boutin. — P. 103. Chesnel. — P. 105. Crevant. — P. 107. De Cours. — P. 109. Du Chastelet. — P. 111. Clermont. — P. 119. Crendalle; Carpentin. — P. 121. Cavellier; Cornu; Cambier. — P. 123. Courteville; du Crocq; Collemont. — P. 125. Coton; Chabot; Conty. — P. 128. Caboche; Cancer. — P. 129. Cacheleu; Le Clerc; Cambray. — P. 131. Caulincourt; Camoisson; Clément. — P. 134. Calonne; Creny. — P. 135. Caboche; de Caurie; Le Caron. — P. 138. Campagne. — P. 140. Danzel. — P. 142. Danvin; Descagueul. — P. 143. Dampierre; Des Essars. — P. 145. Esquincourt; Estourmel. — P. 147. Fransurel. — P. 148. Fagnet. — P. 149. Folleville. — P. 150. Fournier. — P. 151. Favier. — P. 153 et 165. Formé. — P. 155. Flahaut, Langaigne. — P. 167. Fresse. — P. 168. Fontaine; Fay. — P. 169. Fournel; Fouquesolle. — P. 172. Festart. — P. 173. Fienne; Le Fèvre; Goussencourt. — P. 175. Gachon; Gomer. — P. 177. Des Groiseliers; Gorguette. — P. 179. Gueuly; Rune. — P. 183. Guiselin. — P. 185. Gouffier. — P. 189. Gouy. — P. 192 Guérin. — P. 193. Hautefort. — P. 199. La Houssoye; Hannique. — P. 201. Hennault; du Hamel. — P. 203. L'Hermite; La Haye. — P. 205. Halluin. — P. 207. Hanyvel. — P. 215. Imbleval; Isque. — P. 218. Ippre. — P. 219. De Lisle. — P. 225. La Grenée; Lancry. — P. 228. Lail-

Wat zit er in de catalogus?

Wat de naam 'Sanson' betreft, staat er in de alfabetische tafel achteraan: 'famille picarde, II, 126'. Op de bladzijde 126 vinden we inderdaad in de beschrijving van het nummer 102 volgende titels die voor ons zouden kunnen interessant zijn:

> (...) fol. 11. Fragments d'une histoire littéraire de Picardie (mémoires sur Philippe Huguet, médecin, François Manessier, la famille **Sanson** et le géographe Duval).
> (...) fol. 103. Mémoire sur le **Père Ignace**...

Van de aangevraagde nummers is het eerste dat ik doorneem, het nummer 102. Het is geen archiefdoos met losse papieren zoals ik dacht te vinden, maar een ingebonden boek met handschriften (zie in dit verband ook de nota's 1 en 2 onderaan p. xxv in de beschrijving van de Picardië-collectie, zie p. 254). Vanaf fol. 11 hoop ik de genealogie van de Sansons te vinden. Helaas, het gaat voornamelijk over de cartograaf, Nicolas Sanson, geboren in 1600! De tekst is nogal slordig geschreven met enkele doorhalingen. Het lijkt wel een kladwerk te zijn. De 'géographe Duval' die vermeld staat in de titel van dit hoofdstuk vanaf fol. 11 (zie hierboven), is een neef van Nicolas Sanson.

In de tafel komt onder 'Abbeville' op p. 101 de bijzondere 'Livre rouge' voor. Ik heb het nummer 57, waarin dit voorkomt, niet aangevraagd. Het bevat de 'table des actes et des dénombremens des fiefs contenus dans le... *Livre Rouge*'. Volgens een bibliografie-opgave van J. Houzel, *Recherches historiques sur le Vieil et le Nouvel Hesdin*, Paris, 1877, is de *Livre rouge*:

Livre rouge

> Manuscrit in-4°, sur parchemin. Renferme, depuis la fin du XIIIe siècle jusqu'aux premières années du XVIe, le texte des principaux jugements rendus par l'Echevinage au criminil et au civil. - ms. no. 115 de la Bibliothèque d'Abbeville.

In de inventaris komt in het nummer 59 (blz. 103 van de tafel) (= Documents sur Abbeville) op fol. 11-14 'Plans et vues d'Abbeville' voor. Omdat dit zou kunnen interessant zijn om te gebruiken als documentatie over Abbeville, heb ik dit nummer aangevraagd. De fol. 11-14 bevatten oude pentekeningen (zonder jaartal) van de stad Abbeville en de ligging van Abbeville op een landkaart. Het zijn bladzijden uit een gedrukt werk (van wie?).

In de tafel komt onder Abbeville eveneens een molen voor ('moulin de Ricquebourg'). Op bladzijde 259 vind ik een meer expleciete omschrijving (onderdeel van het nummer 299):

> Fol. 57. Acte relatif au moulin de Riquebourg à Abbeville (1486)

Die "Moulin de Riquebourg" is misschien de molen die Jan Gaffé heeft gekocht daar de akte dateert van 1486? Dit nummer heb ik echter niet aangevraagd.

Nog onder ‵Abbeville’: 'bourgois, II, 256' (nummer 299):

> Mandement du roi Charles V, concernant un procès des bourgeois d'Abbeville (1378).

Dit interesseert ons niet: te vroeg, de regeerperiode van Charles V is 1364-1380. Verder noteerde ik nog op p. 260 (in het numer 300):

> 102 et suiv. Liasse de papiers du XVIe et du XVIIe siècle, copies de contrats notariés, procédures, quittances, etc., provenant de la collection Traullé, d'Abbeville.

Dit kan voor ons interessant zijn, vooral omdat het akten bevat van de XVIe eeuw. Misschien bij een volgend bezoek eens na te zien. De bladzijde 102 loopt nog door tot 182 (einde van dit nummer 300)!

Ph. Lauer*, Collections manuscrites sur l'histoire des provinces de France*, II, 1911 (vervolg)

TABLE ALPHABÉTIQUE

A

T. II 1

In de algemene tafel staat er telkens bij de namen 'Carpentin' en 'du Hamel' de vermelding II, 131. Op die bladzijde 131 komt in het nummer 133 met de algemene titel: *'Notes d'un nobiliaire de Picardie'* komen o.a. voor:

119. Carpentin
185. Gouffier
201. du Hamel

Dit nummer is niet door dom Grenier samengesteld, maar wel door een andere benedictijner monnik, le Caron de Léperon, in een leesbaarder handschrift dan dat van dom Grenier. Het volgende komt er o.a. in voor:

Carpentin

Op fol. 119 vind ik de naam 'Carpentin' niet, maar wel op de keerzijde die '120' is genummerd. Wat halen we uit deze tekst, zie p. 258?

We verwijzen hier naar R. Rodière, *Le voyage de Dubuisson-Aubeny à Abbeville en 1647* (zie mijn p. 174), waarin een Jean Carpentin gehuwd met Jacqueline d'Ausque, voorkomt. Hij heeft onder zijn kinderen een Jean Carpentin gehuwd met Jacqueline 'de la Garde'. Deze Jacqueline 'de la Garde' zal wel dezelfde zijn als Jacqueline 'le Vuarde' in de *Collection de Picardie* (Le Caron de Léperon). Beiden hebben dezelfde voornaam 'Jacqueline' en 'Garde' lijkt heel sterk op 'Vuarde'. Bij Léperon komt er echter bij de kinderen van Jacqueline 'le Vuarde' geen dochter 'Marie Carpentin' voor, wat ook Lefebvre beweert in in het ms. 568, p. 40 (zie ook mijn
p. 130). Hieronder volgt opnieuw zijn belangrijke uitspraak:

> *Rousseville, dans la maintenue de noblesse de MM. Duhamel de Canchy, fait Nicolas Duhamel fils d'Antoine et de Marie Carpentin. D'abord on ne trouve pas de D(emois)elle Carpentin mariée chez les Duhamel dans la généalogie des Carpentin. (...)*

Lefebvre zal het in deze bovenstaande tekst wel niet hebben over de genealogie van de Carpentins, gekopieerd door le Caron de Léperon, want in de genealogie over de Duhamels van deze laatste worden er geen huwelijken vermeld van dochters. De genealogie van de Carpentins die Lefebvre opgeeft (waarin dus ook huwelijken van dochters zijn vermeld: '... *Carpentin mariée...*', zie hierboven), zal dus een andere genealogie zijn. Onder de dochters is er hier geen 'Marie', terwijl er wel een 'Marie' ('alias Martine Cuffé') is bij Rodière! We weten niet met zekerheid of de familienaam van de vrouw van de tweede Jean Carpentin (zie 3, op volgende bladzijde), 'de la Garde' ofwel 'le Vuarde' is, maar de naam 'le Vuarde' komt wel in Abbeville voor en misschien is dit wel de juiste schrijfwijze?

Er valt nog een kleine opmerking te vermelden over de nauwkeurigheid van deze tekst. Volgende voornamen komen erin voor: (2) 'Jean dit Gilois'; (3) 'Jean Carpentin dit Galiot' met een zoon 'Jean Calois'; (4) 'Galais' x Jeanne Truffier'. Deze 'Galais' is waarschijnlijk de 'Jean Calois' vermeld onder (3). Zouden die niet allemaal dezelfde voornaam, 'Galiot', zijn?

Daar erin deze genealogie ook geen Marie Carpentin voorkomt, is dit een tweede bewijs (de genealogie waar Lefebvre naar verwijst is een eerste bewijs) dat de moeder van Nicolas Duhamel wel degelijk Martine Cuffé is.

'Carpentin' en 'du Hamel' in Collection de Picardie*, ms. 133 (Le Caron de Léperon)*

***Carpentin** (verso van p. 119 = p. 120)*

Carpentin: d'arg. à 3 fleurs de lis au pied nourri de gu., 2 et 1
Supports: deux sauvages homme et femme

Jacques Carpentin Seign. de Cumont, élection de Doullens
1. Henri Carpentin, ec. (écuyer?), Sr de Berlettes x Jacqueline de la Chapelle

2. Jean dit Gilois x Jacqueline d'Ausque
- *Jean*
- *Louise Marie*
- *Jacqueline*
- *Antoinette*

3. Jean Carpentin dit Galiot x Jacqueline le Vuarde
- *Philbert*
- *Jean Calois*
- *Simon*
- *Claude*

4. Galais (?) x Jeanne Truffier
- *Charles - Jean - Guy - François - Jacqueline - Margaritte - Françoise - Barbe et Jeane*

5. Jean x Marg. Tillette

6. Jacques x Marg. le Bel
xx Marie Tillette
- *Jacques - Jean - Louis*

7. Jacques x Anthonette de Crequy
- *Marc Antoine, 10 ans - Jean François, 8 ans - Charles, 5 ans*

***Du Hamel** (verso van p. 201 = p. 202)*

Originaire de Ponthieu: d'az. à la bande d'or chargée de 3 roses de gu.
Supports: 2 griffons

Guillaume du Hamel Sr de Canchy y demeurant et Oudard du Hamel Sr d'Yvrenne y demeurant élect. de Ponthieu ... déchargé le 6/2/1706

1. Antoine du Hamel éucyer, Sr du Mesnil (?) épouse Marie Carpentier dont Nicolas et Antoine

2. Nicolas éc. Sr de Canchy épouse Marie Jansane (= Sanson?) dont Antoine et Marie qui épousa Raoul Poulqued (= de Poucques) éc. Sr dalictum (= d'Alincthun) le 13 fév. 1563

3. Antoine, id., et de Marcheville épousa Louise Lamiré dont

4. Oudart éc. Sr. de Marcheville et épouse Antoine de Boubers dont

5. Joachim x Marie Gallet dont Guill. et Oudart éc. Sr d'Yvrencheux produis(an)t âgé de 55 ans

6. Guillaume produisit âgé de 53 ans - a épousé Madel. du Plessier (1693) en 2 dont sont issus:

7. François du Hamel, 9 ans - Louis, 5 ans - Elisabeth Luce, 10 ans - Anne Charlotte, 7 ans - Louise, 6 ans - Marie Thérèse, 2 ans - Catherine, 3 mois

Du Hamel

Ik hoop hierin de bevestiging te vinden van wat ik zoek, namelijk het huwelijk van Antoine du Hamel met Martine Cuffé, althans volgens de bewering van de La Gorgue-Rosny die naar dit archief van dom Grenier verwijst.

Het is weer niet op p. 201 maar eveneens op de keerzijde, genummerd 202, dat die genealogie voorkomt. Moest die nu opgemaakt (of gekopieerd) zijn door dom Grenier, zou ik hier misschien het huwelijk van Antoine Duhamel met Martine Cuffé hebben gevonden, maar dit ms. is van de hand van een andere benedictijner monnik (Le Caron de Léperon). Zoals we kunnen zien is Antoine du Hamel hier gehuwd met Marie 'Carpentier'. Soms komt inderdaad ook 'Carpentier' voor in plaats van 'Carpentin' en misschien is deze genealogie er de oorzaak van?

We maken hier van de gelegenheid gebruik om nog (zie ook p. 167) te verwijzen naar een andere bron waar ook 'Carpentier' in voorkomt. Volgende tekst komt uit Irène Nouailhac en Marie-Anne Pirez, *Les Duhamel ('Les dictionnaires patronymiques')*, Paris, 1994, p. 34:

> Antoine du Hamel, seigneur du Mesnil-Eudin, échevin d'Abbeville en 1511, d'une famille fort ancienne connue à Abbeville (Somme) depuis Jean, vivant en 1380. Antoine épousa Marie **Carpentier** (ou Carpentin, ou encore Martine Cuffé) qui lui donna au moins: Nicolas (ou Antoine); Jean, vicomte d'Ansel-Eudin, époux de Marie des Camps; Guillaume; et Jeanne mariée en 1543 à Jean Lucas. Nicolas (ou Antoine), écuyer, seigneur du Mesnil-Eudin et de Canchy, fut mayeur d'Abbeville en 1528 et 1541. D'après De la Gorgue-Rosny, il fut reçu bourgeois d'Abbeville en 1508, fut fermier du grenier à sel et commissaire des vivres en 1545, contrôleur des fortifications en 1546, contrôleur de la maison du duc de Vendosmois en 1553, élu en Ponthieu et acquit ses titres de noblesse en devenant mayeur de cette ville en 1547. Il épousa en 1528 Marie Sanson dont il eut pour enfants: Nicolas, écuyer, seigneur de Canchy, gentilhomme du duc d'Alençon, qui présenta ses fiefs à Abbeville en 1550 et mourut sans postérité: (...)

De genealogie van de Duhamels (p. 258) in de 133 (catalogus Ph. Lauer) komt ons bekend voor, vooral op het einde van de tekst, waarin dezelfde leeftijd van de kinderen van de laatste generatie wordt opgegeven als in de genealogie van de Duhamels beschreven door de Rousseville. De naam van de vrouw van Nicolas Duhamel is hier *Marie Jansane*. Dit zal echter door de auteur ervan verkeerd zijn gelezen en moet zijn: 'Sanson'. De genealogie van Le Caron de Léperon dateert zeker van na 1706, daar deze datum voorkomt in zijn tekst.

De benedictijner monnik, zowel als Rousseville, zullen dezelfde bron hebben gebruikt voor het samenstellen van de genealogie. Het zal de aanvraag betreffen om tot de adel te kunnen behoren, namelijk ten laatste ingediend op 1703 (zie tekst van Rousseville op p. 112, met meer detailsaangaande die aanvraag).

Verder onderzoek

Hoewel ik nog de mogelijkheid had nog twee dossiers aan te vragen (maximum vijf) zag ik in de inventaris geen andere nummers meer die mij aan de gewenste informatie zouden kunnen helpen. Ik deed ook navraag naar een ms. van Pierre Waignart. Dit scheen er niet te zijn.

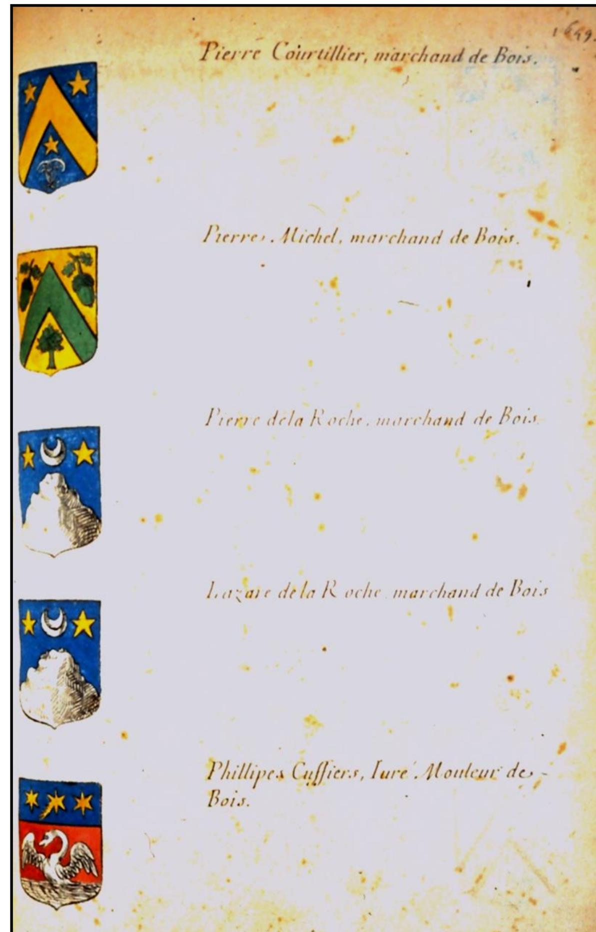
Toch was er een ms. Waignart en ik moest dit eigenlijk hebben geweten want de heer Balandra had mij dit geschreven (B34, 27/11/00). Volgens de fotokopie in bijlage van zijn brief staat op p. 9 van de *Nouvelles acquisitions françaises 1946 - 1957*, Paris, 1967, volgende tekst:

> 13087. Pierre Waignart. *Armorial illustré*.
> cf. Le Clerc de Bussy, *Armorial inédit de la fin du XVIe s ..., dans La Picardie*, t. XX (1875-1877).
> Vers 1605. Pap. 98 ff. 300 x 200 mm. Rel. parch(emin).

Toevoeging 2016:

Kopie van p. 112 van deel V met een foto van het wapenschild:

Cuffiers, Armorial Hozier, (Paris 2), p. 1649 (*Cliché Bibliothèque nationale de France*)

1649.

Pierre Coirtillier, marchand de Bois.

Pierre. Michel, marchand de Bois.

Pierre dela Roche, marchand de Bois

Lazare dela Roche marchand de Bois

Phillipes Cuffiers, Iure Mouleur de Bois.

In dit manuscript komt waarschijnlijk het wapen van Cuffé niet voor omdat er maar 98 folio's zijn. De inventaris van de msn. zal niet zijn bijgewerkt.

Ik kan misschien nog een tekening van het wapen van Philippe Cuffier vinden in *Armorial général de France* van d'Hozier? Met mijn ms. 32216 vind ik als concorderende microfilm het nummer 44. De bladzijden van het wapenboek gaan van 500 tot 1000. Tijdens mijn vorig bezoek heb ik de bladzijden nagezien van 1 tot 500! Ik bekijk de film van begin tot einde:
geen 'Cuffier'! Toch geef ik het nog niet op. Ik bekijk in de handgeschreven algemene catalogus aan de ingang van de zaal opnieuw de namen die voorkomen in het wapenboek van d'Hozier en ik vind onder 'Paris II': 'Cuffiers, 1649'. Hoewel het niet 'Cuffier' is, vraag ik toch een andere microfilm aan met de bladzijden 1500 tot 2000 (nr. 46). Inderdaad, op p. 1649 vind ik dit wapen met als enige tekst: *Phillipes Cuffiers, juré, mouleur de bois*. Het wapen is mooi getekend en ingekleurd. Alvorens dit wapen te bespreken volgt hier nog de beschrijving door J.H. Willems en H. Lamant (zie ook p. 51):

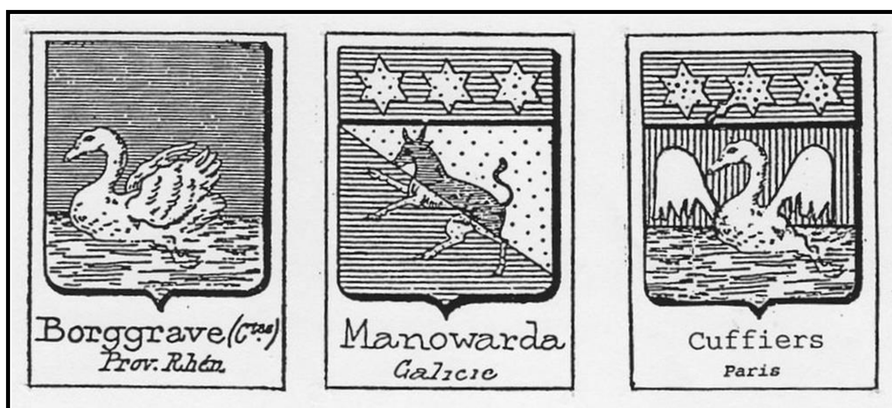
> **Philippes CUFFIER**, juré, mouleur de bois - de gueules au cygne d'argent essorant sur une rivière et au chef d'azur chargé de trois étoiles à six rayons d'or, celle du milieu comètée et sa queue périe en barre - Paris - ms. fr.: 32.216, fol. 1.083

Het schildhoofd van azuur (blauw) bevat drie zespuntige sterren van goud waarvan de middelste een komeet is, die hier voorgesteld is op de Engelse wijze (zes punten en de staart schuin), linksgeschuinbalkt ('périe en barre'). Het schild zelf is van keel (rood) en bevat een opvliegende zwaan van zilver op een rivier. Ik had gehoopt met een combinatie van wapens in de Rietstap dit wapen samen te stellen, maar de 'opvliegende' zwaan, op deze manier getekend, komt er niet in voor. Zie hieronder de klassieke voorstelling van de Rietstap met een opvliegende zwaan steeds van terzijde gezien. Hier is de kop van de zwaan ook in zijzicht getekend maar de 'opvliegende' vleugels zijn uitzonderlijk in vooraanzicht.

In de microfilm met de teksten heb ik dit wapen niet teruggevonden. Ik ben er echter niet zeker van dat het erin voorkomt. Het zal trouwens alleen maar de beschrijving bevatten. Op die van Lamant valt niets aan te merken, behalve dat hij 'Cuffiers' schrijft zonder 's' en dat hij voor de schrijfwijze van 'Phillipes', de gewone schrijfwijze ervan (= Philippe), met 's' gebruikt. Bovenaan de teksten van de registers van d'Hozier staan de jaartallen 1696, 1699. Het wapenschild van onze Phillipe Cuffiers dateert dus van vóór 1700.

Hoewel ik dacht dat ik de tekening van dit wapen niet ging vinden maar wel de beschrijving ervan (zie p. 51) ben ik toch gelukkig met de tekening. Hieronder een 'opvliegende' zwaan uit de Rietstap, met ook een voorbeeld van de sterren met 6 stralen in het schildhoofd en het door mij afgebeelde wapen zoals het voorkomt in d'Hozier (samengesteld met delen uit *Rietstap*):

Rietstap ***Hozier***

Vergelijking van de genealogie van de du Hamel bij Buteux en de La Gorgue-Rosny

(Buteux)

(p. 495) Jehan du Hamel, le père et le fils brasseurs à Abbeville 1400. 1403. 1406. (...) Jehan du Hamel fils du precedent à Abbeville 1405 (..) .

Antoine du Hamel (...) fust dernier échevin en 1511(...). Fust allié à demiselle Martine Cuffe dont
(1) Maistre Guillaume
(2) Jeanne du Hamel mariée à h.h. Nicolas Lucas, cabaretier ou marchand de vin,(...)
(3) Nicolas du Hamel qui suivra
(4) Jean du Hamel mercier qui avoit épousé demisielle (sic) Marie Descamps, veuve d'Ancel de Heudain, mercier.
Sire Nicolas du Hamel, Seigneur du Maisnil, Heudain, puis de Marcheville et de Canchi, esleu et ancien maieur, fust premièrement mercier dès 1523. (...)
(p. 496) En 1547 il fust esleu maieur, sous le nom simple de h.h. sire Nicole du Hamel; quoique Me Wagnart le qualifie dans ses mémoires: sire Nicolas du Hamel, escuyer, seigneur de Canchy, Marcheville, principalement sieur du Mesnil Eudain, esleu en Ponthieu. Il fust encor maieur en 1550. En 1542, 1550, 1552. Il comparut et presenta ses fiefs, qualifié Nicolas du Hamel, controlleur du duc de Vendosmois et commissaire des vivres du Roy.(...). En 1558 il est qualifié commissaire royal en Ponthieu. (...). Il fust allié à damoiselle Marie Sanson dont: Nicolas; Antoine et Jacques qui suivra, (...) Jeanne, femme d'Octavien de Bosse, varlet de chambre du Roy et lieutenant-général d'artillerie du Roy;

Gabrielle du Hamel morte sans suitte de honorable homme Pierre Lavernot, vicomte de Rue, receveur du domaine de Ponthieu, (...) Marie du Hamel, femme de Raoul de Poucques, escuyer, seigneur d'Alincthun en Boulenois.(...) Le fils aisné (Nicolas) (...) estant gentilhomme servant de monsieur le duc d'Alençon et hommes d'armes en la compagnie de mons(ieu)r d'Estrées; ainsi que son beaufrere m(onsieu)r Octovien (de Bosse), mary de d(emois)elle Jeanne du Hamel; (...)
Antoine du Hamel, escuier, seigneur de Marcheville chatelain de Cressi (...). On ne scait si c'est cet Antoine du Hamel qui a signé la ligue catholique en 1576 ou si c'estoit un de la maison de Bellenglise (...) Il fust allié à Louise de Lamiré. (...)
(p. 497) (...) ils eurent quatre enfants, Oudart qui suit, Anne du Hamel mariée à Antoine Lorfevre (...) la seconde fille fust damoiselle Gabrielle du Hamel, épouse de Louis de Saint Souplix escuier, sieur de Beaulieu (...) et la troisième fust damoiselle Isabelle du Hamel, femme de Raoul ou Paul de Belleval, escuier, seigneur de Neuville (...)
Oudart du Hamel, escuier, seigneur de Canchy et de Marcheville, fust allié à Antoinette de Boubers (...) dont deux fils Joachim et Alexandre (...).
Joachim du Hamel, seigneur de Canchy, fust allié a Marie Gallet, dont quatre garçons (...)
Guillaume du Hamel , chevalier, capitaine de cavalerie (...) a épousé Marie Rumet de Beaucorroy dont un fils (mort) 2° à du Plessier dont des enfants (3 fils et 6 filles), l'aisné François du Hamel (...)

(de La Gorgue-Rosny)

Du Hamel, à Abbeville, porte d'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules (D. Grenier, Waignart.) - Jean du Hamel, père de Jean, à Abbeville, 1400, 1405. Selon le ms. de D. Grenier, Antoine du Hamel, dernier échevin d'Abbeville en 1511, épousa Martine Cuffé, d'où Nicolas qui suit; Guillaume; Jean, allié à Marie des Camps, Ve d'Ansel Heudin, et Jeanne, femme de Jean Lucas, 1543. Led. Nicolas, reçu bourgeois d'Abbeville en 1508, fermier du grenier à sel, et commissaire des vivres de l'armée du Roi en 1545, contrôleur des fortifications en 1546, contrôleur de la maison du duc Vendosmois en 1553, élu en Ponthieu,

mayeur d'Abbeville en 1547, **ce qui lui donna la noblesse**, ainsi qu'à sa famille:

allié en 1528 à Marie Sanson, d'où Nicolas, écuyer, Sr de Canchy, gentilhomme du duc d'Alençon, hommes d'armes de la compagnie de Mr d'Estrées, présente ses fiefs à Abbeville en 1550, sans
enfants; Antoine qui suit; Jacques; Jeanne, femme d'Octavien de Bosse, homme d'armes de la même compagnie; Anne, alliée à Antoine Lorfèvre, marchand: Gabrielle, mariée en 1555 à hon. hom. Pierre Lavernot, receveur du domaine de Ponthieu, vicomte de Rue; Marie, alliée à Raoult de Poucques, écuyer, Sr d'Alincthun; et N., femme de hon. hom. Jean Lescuier.

Led. Antoine, écuyer, Sr du Mesnil-Heudain, Marcheville, Canchy, gentilhomme du duc d'Anjou, châtelain de Cressy, dem(euran)t à Abbeville, signe la Ligue en 1576, allié en 1567 à Louise Lamiré,

fille de Jean, Sr de Nouvion, d'où Oudard qui suit; Gabrielle, alliée à Louis de St-Soupplis, écuyer, Sr de Wanel, Sorel, Gorenflos; et Barbe, femme de Paul Belleval, écuyer, Sr de Neuville.
Led. Oudard, écuyer, Sr de Marcheville, lieutenant au rég(imen)t de Picardie, allié en 1605 à Antoinette Boubers, d'Où Oudard, sans alliance, et

Joachim, écuyer Sr de Canchy, allié en 1644 à Marie Gallet, d'où Guillaume et Oudard, écuyer Sr d'Yrench.
Led. Guillaume, écuyer, Sr de Canchy, Marcheville, Le Hamel, capt de cavalerie au regt de Mérillac, marié d'abord en 1686 à Marie Rumet de Beaucorroy, sans enfants; ensuite, en 1693, à Madeleine du Plessier, d'où François, Louis et cinq filles (vervolg: zie p. 263).

Besluit

Het ms. *D. Grenier* heeft mij niet verder geholpen, zoals ik eigenlijk een beetje had verwacht. Misschien komt er inderdaad een huwelijk van Nicolas Duhamel met Martine Cuffé in voor. Als de La Gorgue-Rosny dit in een van die nummers heeft ontdekt, spreek ik hem niet tegen! Na inzage van de inventaris van het fonds *de Picardie* betwijfel ik toch een beetje of hij dit erin heeft gevonden. Zijn boeken zijn uitgegeven vanaf 1874 (*Recherches généalogiques sur les comtes de Ponthieu, Boulogne et Guines,* Boulogne-sur-Mer, 1874-1877). Hij kan het werk van Lefebvre (ms. 568) van 1818 hebben gezien en eventueel ook het ms. 179 van Buteux (1721), zonder die bron(nen) te vermelden. Zoals we hebben gezien gaf Rodière ook zijn bron niet aan (p. 175).

Dat de La Gorgue-Rosny kan hebben geput uit Buteux, laat ik hiernaast zien in een vergelijking tussen beide teksten. De rechtse tekst is volledig tot 'et cinq filles' en gaat normaal nog verder, maar is niet meer van belang voor de vergelijking. De tekst van Buteux is maar gedeeltelijk weergegeven met verwijzing naar dezelfde passages als bij de La Gorgue-Rosny, *Recherches généalogiques sur les comtes de Ponthieu, Boulogne et Guines, Boulogne-sur-Mer,* 1874-1877, p. 719 (gedeeltelijk).

De La Gorgue-Rosny zal zeker ook het werk hebben gekend van Rousseville (zie p. 111) waar in de genealogie van Duhamel, Nicolas gehuwd is met 'Marie Carpentin' in plaats van met Martine Cuffé. Waarom wijst hij niet op deze tegenstrijdigheid? Voor hem schijnt er echter geen twijfel bestaan, dat Antoine Duhamel gehuwd was met Martine Cuffé. Dit is voor ons ook een belangrijk gegeven dat aantoont dat de huwelijksakte van 1528 vals is!

We kunnen de tekst van de La Gorgue-Rosny beschouwen als een goede synthese van de eerder moeilijke en ingewikkelde tekst van Buteux. We weten niet of hij het ms. 568 van Lefebvre heeft gezien (Antoine x Martine Cuffé). We wijzen er hier tevens op dat in het ms. 674 de 'liasse' met de genealogie van de Duhamels ontbreekt. Deze genealogie was zeker nog aanwezig in 1874 (publicatie van het werk van de La Gorgue-Rosny) in de familie du Grosriez, daar hun archief maar gedeponeerd is in de BM van Abbeville in 1925 (zie p. 117).

Vervolg van de tekst van de La Gorgue-Rosny, p. 719, betreffende du Hamel de Canchy

(... et cinq filles.) -Messire Louis du Hamel, chevalier, Sr de Canchy, le Mesnil, le Bus, etc., cap^{e} au rég^{t} Royal-Allemand, cavalerie, chevalier de Saint-Louis, dem^{t} en son château du Canchy en 1775. - Claude, jadis S^{r} de La Lance, au lieu de Mariette de Boubers, fille de Jean. - Hippolyte, comparaît à l'arrière-ban pour se fiefs, à Abbeville en 1530.
(...)

Essai de généalogie des du Hamel de Canchy (ms. 664 van du Grosriez)

(Rechterkolom)

I

Martin du Hamel
Tisserand de draps à Abbeville en 1464

dont

Antoine, qui suit

II

Antoine du Hamel
Barbier-chirurgien à Abbeville en 1504

marié

à Martine de Cuffé, fille de Me Guillaume, barbier-chirurgien à Abbeville,
et de ou N.... sa 1ère femme, fille de Jehanneton, mariée en 1521 à Jean de Criel
ou de Jeanne de Mannay sa 2e femme

dont

1° Nicolas, qui suit

2° d'autres rapportés au tableau

III

Nicolas du Hamel
Marchand à Abbeville, entrepreneur de parties de vivres pour les armées en Picardie, conseiller du Roi, Elu en l'élection de Ponthieu, controleur de la maison du Roi de Navarre, écuyer, Sr de Canchy, de Bus-Esselin, de Wailly les Oisemont, du Mesnil Eudin,

marié p(ar) c(ontrat) du 18 février 1528 p. d. (= par-devant) Me Machetier (= Macherier), auditeur en Ponthieu

à Marie Sanson (voir Sanson p. 40 - Les mémoires de Me Hermant disent qu'elle fut la maitresse d'Antoine de Bourbon)

fille de Galiot, Sr de Berlise et de Marie de Carette

dont

1° Nicolas, écuyer, Sr de Canchy (voir détails au tableau)

2° Antoine, qui suit

3° Gabrielle, mariée p. c. du 17 février 1555, p. d. Me Honoré Leblond à Pierre Lavernot (...?) de Rue, receveur ordinaire du comté de Ponthieu, fils de Sire Jean, ancien mayeur et de Adrienne Vimon

(zie vervolg op p. 266)

EEN DERDE BEZOEK AAN ABBEVILLE

Op 13 september 2001 ga ik voor de derde keer naar de BM van Abbeville. Daar was nog steeds het probleem van 'Marie Carpentin'. Misschien zijn er meer gegevens bij du Grosriez te vinden. In de 'fichier' van deze staan volgende nummers vermeld:

Carpentin

Ms. 646bis, bundel 3
Ms. 648bis, bundel 23
Ms. 657, bundel 53

We bespreken eerst het ms. 657 bundel 53. Die 'bundel' bevat maar een blad met bovenaan de oude nummering 'Liasse 117' en gaat over de families 'Carpentin' en 'de Pestre'. Hierna volgt het gedeelte over 'Carpentin:

1. Marc Antoine Alexandre de Carpentin, chevalier, seigneur de Fresneville, Dufostel, Cumont, Mesnage, Hanchy, Coulonvillers, décédé au mois d'avril 1775.

2. Jean Baptiste de Carpentin, chevalier, seigneur de Cumont, Fresneville, Coulonvillers, ancien capitaine d'infanterie au Régiment de Lorraine. Mort le 22 juin 1781 à la maison de 'charité' lès Charenton.

3. Marie Magdelaine de Carpentin à Maximilien Louis de Saineval, (...)

4. Delle Marie Margueritte de Carpentin, damoiselle de Hanchy.

Onderaan komt de datum van 'vrijdag 11 augustus 1784' voor. In dit stukje fragmentgenealogie lijkt het erop dat die tak is uitgestorven. Zij behoorde alleszins tot de adel daar de nummers 1 en 2 de titel van ridder voerden.

Het ms. 646bis, bundel 3, is de volledige genealogie van Carpentin in blokjesvorm en komt uit een lijvig boek met als titel: *Manuscrit de du Grosriez - Tableau généalogique - Série 3 - No 1 à 21.* Deze begint onderaan met 'Robert de Carpentin, ecuier (...) gentilhomme de la chambre de Philippe le Hardi, Duc de Bourgogne'. Zijn zoon, Jean de Carpentin, gehuwd met Jeanne le Vasseur, overlijdt voor 1444. De volgende generatie, Henri de Carpentin, gehuwd met Jacqueline de la Chapelle in 1431 heeft o.a. een dochter 'Marie' de Carpentin. In haar blokje staat:

Marie de Carpentin, agée de 15 ans en 1458
devant Arnaud de Longueville et ...?
mariée le 10 juin 1458 à Laurent de Lincourt, ecuier, Sr de (...)

Haar vader overlijdt voor 1458. Marie de Carpentin is nog maar 15 jaar en huwt reeds.

De volgende generatie zijn de kinderen van Jean de Carpentin, 'dit Galois'. Als we nu de genealogie van Carpentin door de Louvencourt (zie p. 167) bekijken, valt op dat deze precies de kinderen zijn die hier ook door Claude-Charles Lefebvre worden opgegeven! De Louvencourt heeft als zesde kind Marie Carpentin, gehuwd met Antoine du Hamel, toegevoegd.

Essai de généalogie des du Hamel de Canchy (ms. 664 van du Grosriez) (vervolg)

IV

Antoine du Hamel, écuyer
Sr de Canchy et de Marcheville, du Mesnil-Eudin, gentilhomme ordinaire de la chambre de Monseigneur le Duc d'Anjou, frère du Roi

marié p. c. du 20 septembre 1567 p. d. Me de la Court et Retart
à Louise Lamiré (voir de Lamiré page 3)
fille de Jean, écuyer, Sr de Movron, Bachemont et Ribauville et de Barbe Lyver (Yver) du Festel

dont

1° Oudart, qui suit
2° Gabrielle, épouse de Louis de St Supplis, écuyer, Sr de Sorel, Wanel, Beaulieu et Gorenflos(?), fils d'Antoine, Sr de Watteblerie et de Barbe de May
3° Barbe mariée à Paul de Belleval (...?)
*4° Barbe, mariée à Antoine d'Orfèbvre (voir tableau) (**'tableau' = is 'verdwenen', zie p. 337, ms. 674bis**)*

V

Oudart du Hamel, écuyer, Sr de Marcheville, Lt. d'une compagnie au régiment de Picardie en 1605

(Linkerkolom)

Duhamel de Canchy porte d'azur à la bande d'or, chargée de trois doubles roses de gueules.

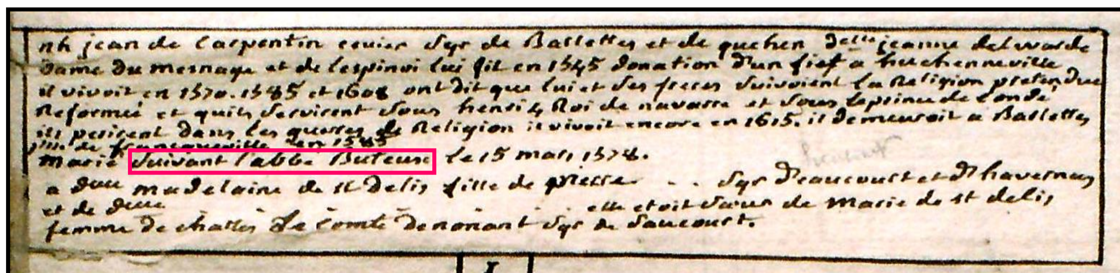
Rousseville, dans la maintenue de noblesse de MM. du Hamel de Canchy, fait Nicolas Duhamel fils d'Antoine et de Marie Carpentin. D'abord on ne trouve pas de D(emois)elle Carpentin mariée chez les Duhamel dans la généalogie des Carpentin. Puis quand on rapproche les testaments et codicilles mutuels de Nicolas Duhamel et de Marie Sanson en date des 4 juin 1562 et 25 avril 1563 devant M(aîtr)e Honoré Le Blond, de celui dudit Antoine Duhamel et de ladite de Cuffé en 1521, dont j'ai aussi fait l'extrait, on demeure convaincu que le contrat de mariage de 1528 est tout au moins falsifié. (extrait de la généalogie Sanson p. 40)

de Cuffé porte: d'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules (gen. Sanson p. 4)

*(**extrait de la gen. manus. des Cuffé, les du Hamel ont pris ces armes**)*

Toevoeging 2016: ms. du Grosriez 648bis, bundel 23

Deelfoto (13/11/2001) met de vermelding van 'Buteux' door Charles-Claude Lefebvre.

nh jean de Carpentin escuier Syr de Ballettes et de quehen Delle jeanne delewarde
Dame du mesnage et de lespinoi lui fit en 1545 donation d'un fief a hucheneville
il vivoit en 1570. 1585 et 1608 ont dit que lui et ses freres suivoient la Religion pretendue
Reformée et qu'ils servirent sous henri 4 Roi de navarre et sous le prince de Condé
ils perirent dans les guerres de Religion il vivoit encore en 1615. il demeuroit a Ballettes
[illegible] de hucheneville en 1585
Marié suivant l'abbé Buteux le 15 mars 1574.
a Delle Madelaine de St Delis fille de Pierre .. Syr Deaucourt et d'havernas
et de Delle ... elle etoit soeur de Marie de St Delis
femme de charles Le Comte de nonant Syr de Saucourt.
I

We kennen nu de bron van de Louvencourt, namelijk dit manuscript van du Grosriez! De Louvencourt heeft gewoon Marie Carpentin, gehuwd met Antoine du Hamel, toegevoegd bij de kinderen van Henri de Carpentin, **zonder bewijs** dat dit inderdaad zo is.

Ik heb alleen maar de eerste zeven generaties gefotografeerd en in de zevende generatie komt een heel belangrijke zin voor:

> *'nh. ('noble homme') Jean de Carpentin, ecuier, (...) marié, **suivant l'abbé Buteux**, le 15 mars 1578 à Delle Madelaine de St Delis (...)'.*

Uit deze belangrijke toevallige vondst (zie p. 266) kunnen we besluiten dat Charles-Claude Lefebvre (want het is zijn handschrift) de geschriften van Buteux kende, waarin o.a. voorkomt dat Antoine du Hamel gehuwd was met Martine Cuffé!

In de 'fichier' zit ook nog een nummer onder de naam 'du Hamel', namelijk het nr. 664 (zie ook de 'Toevoeging 2019' met een foto en bespreking op p. 268). Terloops stippen we aan dat de nummers van het fonds du Grosriez beginnen vanaf 528 tot en met 681. Deze bundel bestaat uit twee bladzijden met als titel: *'essai de généalogie des du Hamel de Canchy'*. De tekst werd volledig overgezet (zie p. 264 en p. 266). Het handschrift is deze keer niet van Charles-Claude Lefebvre, maar van latere datum. Het is hetzelfde als dit van de voortzetting van het ms. 592 aangaande de familie 'Gaffé' (zie desbetreffend hoofdstuk, pp. 313-15).

De tekst is een kopie van de gegevens over du Hamel, nu geordend op 'du Hamel', die voorkomen in het ms. 568 (vooral p. 40). Belangrijk is hier dat in de vijfde generatie Oudart du Hamel voorkomt als luitenant van een compagnie in 1605. In 1615 komt er in het ms. 108 van Waignart een 1ste luitenant voor die heer is van Marcheville en een compagnie beveelt (p. 249). Dit zal dezelfde persoon zijn.

Belangrijk is, hier nog het voorkomen onderaan in de tekst van de linkerkolom dat de du Hamels het wapen overgenomen hebben van Cuffé. Er zou ook een 'généalogie manuscrite' bestaan van 'Cuffé'. In de 'fichier' (ik gebruik liever het Franse 'fichier' dan het Nederlandse 'fichedoos') is er geen nummer dat verwijst naar 'Cuffé'. Met systematisch al de nummers van het fonds du Grosriez na te zien kan die genealogie misschien worden gevonden. **Dit zal echter waarschijnlijk geen nieuwe gegevens opleveren.**

Toevoeging 2016

Op volgend zinnetje hierboven: 'Dit zal echter waarschijnlijk geen nieuwe gegevens opleveren.', kom ik terug. Daar er een geschreven genealogie van Cuffé (*généalogie manuscrite des Cuffé*, zie p. 266) bestaat (of bestond), zijn er ook afstammelingen! In deze genealogie zullen zeker de kinderen van Guillaume Cuffe, de chirurgijn, voorkomen en misschien ook de kinderen van zijn zoon Guillaume die gehuwd was met Antoinette Sanson (p. 126) - onze mogelijke stamouders.

Op 7 december 2016 bezoeken mijn zoon en ik de BM Abbeville. Ik vraag de laatste drie nummers (679-681) van het fonds du Grosriez aan in de hoop er het verdwenen ms. in te ontdekken. 'Cuffé' en 'de Cuffé' kwamen niet voor in de inventaris van het fonds du Grosriez (153 nummers). De aangevraagde nummers was een goede keuze want de drie lijvige dossiers bevatten talrijke minder grote genealogieën alfabetisch geklasseerd. Helaas, geen Cuffe genealogie onder de 'C''s (doos 680), hoewel alle genealogieën blad per blad werden bekeken! Wegens tijdsgebrek konden geen verdere dossiers worden onderzocht.

Vermoedelijk zal deze genealogie er toch niet in voorkomen omdat de grote bundel over de familie du Hamel de Canchy in het nummer 674bis van het fonds du Grosriez 'verdwenen' is, omdat daarin voorkomt dat Nicolas du Hamel de Canchy er de zoon is van Antoine en Martine Cuffé (zie p. 317). Om deze reden zal de *généalogie manuscrite des Cuffé* ook 'verdwenen' zijn en is een verder zoeken in de andere nummers van het fonds du Grosriez niet opportuun.

Het derde nummer betreffende Carpentin (648bis, bundel 23) heb ik waarschijnlijk nagezien, doch geen notities over gemaakt (vermoedelijk niet belangrijk).

In de inventaris van het archief van Abbeville is er nog het nummer 236 dat handelt over de periode 1408-1461 met talrijke namen van belangrijke personen ('maires, échevins, argentiers et maieurs de bannière'). Het schrijfboekje dateert van de XVIIe eeuw. De lijsten van de laatste jaren zijn niet volledig. Het ms. was in het bezit van de markies le Ver tot in 1891. De letters van de tekst van het kleine schrijfboekje (180 mm x 110 mm, 24 pp.) zijn vergeeld en moeilijk leesbaar. Ik neem 2 foto's (van 1434 tot 1441) hopende daarin Guillaume Gaffé van 1438 terug te vinden. Het jaar 1438 ontbreekt. In de talrijke namen van 1437 komt er geen 'Gaffé' noch variante voor.

Ik had mij ook voorgenomen de vroegste parochieregisters te bekijken. Misschien zat er bij de dopen of sterfgevallen een 'Cuffet' (Alexandre Cuffet in 1588) of variante? Het personeel van het archief had mij gewaarschuwd dat de registers moeilijk te lezen vallen. Ik kreeg de dopen (vanaf 1573) en de sterfgevallen (vanaf 1597) van de 'Sainte-Catherine'-kerk op microfilm te zien, wat het lezen ervan nog moeilijker maakte en inderdaad, de tekst was nagenoeg onleesbaar! Geen wonder dat deze registers niet door iemand werden geklapperd! Daar de kans toch zeer klein was dat ik iets zou vinden, zocht ik niet meer verder.

Het resultaat van het verder onderzoek van de msn. van Waignart en het ms. 568 (Sanson) en ms. 592 (Gaffé) werd aan de desbetreffende hoofdstukken toegevoegd.

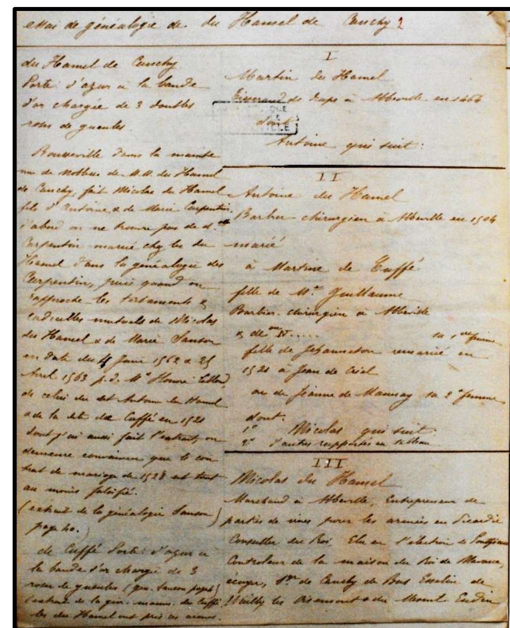
Toevoeging 2019: commentaar - ms. 664, p. 1

De vermelding *généalogie manuscrite des Cuffé* is heel belangrijk en wordt hier verder besproken. De tekst is vermoedelijk van een zoon van Charles-Claude Lefebvre want het is een ander handschrift. De zoon verwijst telkens naar **de bladzijde** van de genealogie bij een extract, ook bij het wapen van de Cuffé (zie deelfoto hiernaast onderaan). Dit is niet zo bij de verwijzing naar de *généalogie manuscrite des Cuffé* (**geen bladzijde vermeld**).
Misschien verwijst de zoon naar de gedeeltelijke genealogie van Catherine de Cuffé op bladzijde 4 van het ms. 568 (zie p. 126)? Charles-Claude Lefebvre zelf verwijst niet naar een genealogie 'de Cuffé' op deze bladzijde 4, wat hij waarschijnlijk zou hebben gedaan, moest hij die hebben gemaakt.

Op de linkerzijde van dit document komt een gedeelte van de tekst voor van het ms. 568 p. 40 (zie p. 130).

Als we dit kritisch bekijken kunnen we niet met zekerheid beweren dat er een genealogie de Cuffé gemaakt werd. We zijn echter wel zeker dat er afstammelingen zijn, want Guillaume Cuffe gehuwd met Antoinette Sanson, zoon van Guillaume, de chirurgijn, had minstens twee kinderen (zie p. 126).

Wegens de belangrijkheid van deze vermelding is het oorspronkelijk document in fotokopie hier weergegeven.

essai de généalogie de du Hamel de Cauchy 2

du Hamel de Cauchy
Porte: d'azur à la bande d'or chargée de 3 doubles roses de gueules

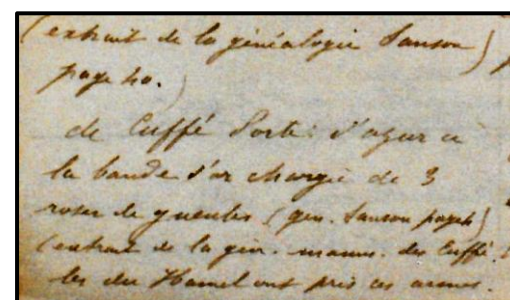
I
Martin du Hamel
[illegible] de draps à Abbeville en 1464
dont
Antoine qui suit:

II
Antoine du Hamel
Barbier chirurgien à Abbeville en 1504
marié
à Martine de Cuffé
fille de Me Guillaume
Barbier chirurgien à Abbeville
et de N.... sa 1ere femme
fille de [illegible] remariée en 1524 à Jean de [illegible]
ou de Jeanne de [illegible] sa 2e femme
dont:
1° Nicolas qui suit:
2° d'autres rapportés au tableau

III
Nicolas du Hamel
Marchand à Abbeville, Entrepreneur de parties de vivres pour les armées en Picardie
Conseiller du Roi, Elu en l'élection de Ponthieu
Controleur de la maison du Roi de Navarre, écuyer, Sr de Cauchy [illegible]

(extrait de la généalogie Sanson) page 40.)

de Cuffé Porte: d'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules (gen. Sanson page) (extrait de la gen. manus. des Cuffé) les du Hamel ont pris ces armes.

(extrait de la généalogie Sanson)
page 40.

de Cuffé Porte: d'azur à la bande d'or chargée de 3 roses de gueules (gen. Sanson page)
(extrait de la gen. manus. des Cuffé)
les du Hamel ont pris ces armes.

IS CUSSÉ VERWANT MET CUFFEZ?

Dit 16-bladzijden groot onderzoek naar de naam *Cussé* - ook *Kus(s)é* - in de 1989-edtie, gaf als eindresultaat dat er geen verband is met *Cuffez en varianten…* en is om die reden hier niet meer hernomen.

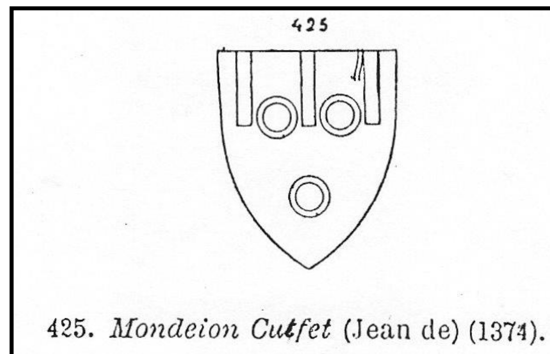
Bespreking van Mondeion Cutfet in* Genealogie van Cuffez ..., I*, p. 143 (hertypt)

(Het kaartje onderaan is nu [2002] bijgevoegd)

Mondeion Cutfet (1) - Bäsweiler - 1374

Hoewel de schrijfwijze van Cutfet niet met twee f-en is, wordt deze naam toch hier behandeld omdat het gegeven van heraldische aard is. Jean de Mondeion Cutfet staat vermeld in J.-Th. de Raadt, *Sceaux armoiriés des Pays-Bas et pays avoisinants, II*, Brussel, 1899, p. 507, afb. 16):

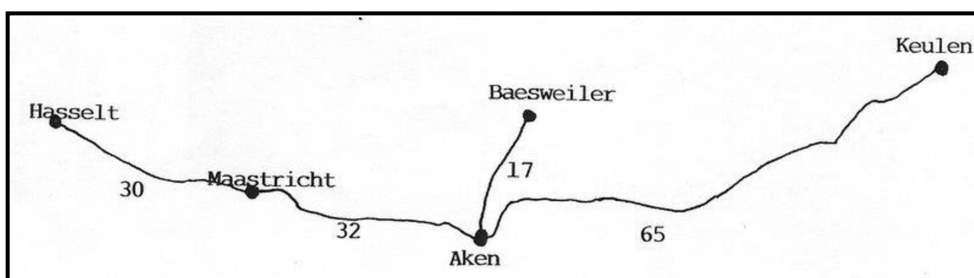
> MONDEION CUTFET(?) (Jean de), Un des héritiers de son frère, Colart, jadis prisonnier à Bäsweiler, sous Jean d'Agimont; i. t. (= it., item (zie aldaar)?): 168 moutons, 1374: trois annelets, les deux supérieurs entre trois pals retraits (sans doute un lambel mal gravé) (Chartes des ducs de Brabant) (Pl. 16, fig. 425).

425. *Mondeion Cutfet* (Jean de) (1374).

Vermoedelijk gaat het hier over een Brabander die meevocht met Jean d'Agimont ("sire de Signy-le-Petit, etc., chevalier, amena à Wenceslas une troupe pour la guerre de Juliers...", ibid., I, p. 43). Wenceslas, hertog van Brabant, Luxemburg en Limburg, leed een zware nederlaag te Bäsweiler (17 km NO van Aken) op 22 augustus 1371, tegen de hertogen van Gelre en Gulik, bij zijn pogingen om de weg Maastricht-Keulen te beheersen.

Waarschijnlijk bestaat er geen enkel verband tussen onze naam en Cutfet(?). Een samengestelde naam komt niet veel voor en de auteur is ook niet zeker van de schrijfwijze (vandaar het vraagteken). Volledigheidshalve wordt het toch vermeld vanwege de gelijkluidendheid en ook omdat het het enige wapenschild van de naam met 'f' is, dat ik tot op heden heb gevonden, met uitzondering van het Angelsaksische Coffey (zie mijn *Coffey Genealogy 3*, 1987).

MONDEION CUTFET IN 1374

Over Mondeion Cutfet, waarvan we een wapen hebben gevonden en reeds in deel I (p. 143, hiernaast opnieuw afgedrukt) werd besproken, weten wij eigenlijk niet veel. De akte waarnaar wordt verwezen vinden we terug in het ARA. De beschrijving ervan komt voor in de *Inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des pays d'Outre-Meuse*, *V,* door Alphonse Verkooren, Brussel, 1913, p. 333:

> N° 3530
>
> Ghegeuven te Bruessele int jaer Ons Heren . M . CCC . LXXIIII op sente Thomaes dach des apostels.
>
> Bruxelles, 21 décembre 1374.
>
> Jean de Dion-le-Mont (?) (Jan de Mondeion Cutfet) déclare avoir reçu, en qualité d'héritier de Nicolas (Colarts), son frère, un acompte de 28 moutons sur une somme de 168 moutons: montant de l'indemnité totale qui était due à son frére défunt pour les pertes et dommages qu'il subit à Bäsweiler (Baestwilre) au service du duc de Luxembourg et de Brabant (Wenceslas de Bohême).
>
> Quittance originale sur parchemin. Sceau en cire verte pendant sur simple queue. Un écu à trois (2,1) annelets et un (lambel?) en chef brochant.
>
> Légende: S' J DE MONDI…

In het ARA is deze akte te zien op microfilm nr. 143812, waarvan een kopie op de volgende bladzijde te vinden is.

Eerst nog wat uitleg over de slag bij Baesweiler (Bäsweiler) van 22/8/1371:

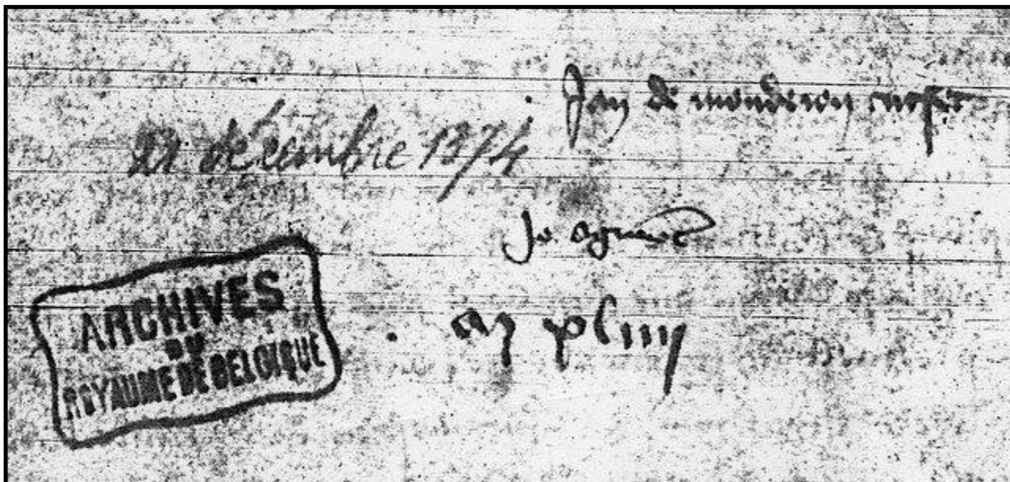
> Zware nederlaag van Wenceslas, hertog van Brabant, tegen Eduard, hertog van Gelre, en Willem II, hertog van Gulik. Eduard sneuvelde en Wenceslas werd gevangen genomen.

Over Wenceslas (Wenzel) vinden we nog:

> Wenzel van Luxemburg, hertog van Brabant, Luxemburg en Limburg (Praag 28.1.1337 - Luxemburg 8.12.1383). Zoon van Jan de Blinde, koning van Bohemen.
>
> Erfde Luxemburg, bij de dood van zijn vader (1346); huwde Johanna, dochter van Jan van Brabant. Na diens dood (1355) en de toekenning van de Blijde Inkomst (1355) werd hij door de Brabantse steden en edelen als hertog erkend. Had zware strijd te voeren tegen Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen, en moest vaak optreden bij onlusten te Leuven en te Brussel.
>
> Bij zijn pogingen om de weg Maastricht-Keulen te beheersen, leed hij een zware nederlaag te Baesweiler (1371) tegen de hertogen van Gelre en Gulik. Wenzel onderhield steeds goede betrekkingen met zijn broeder, Karel IV, Duitse keizer, en met de koning van Frankrijk. Met hun steun wist hij zijn bezittingen in Luxemburg aanzienlijk uit te breiden.

Mondeion Cutfet – 1374 – kopie van microfilm in ARA (toelating: I/00-84 EP/YS van 16/06/00)

25837

Over de slag van Baesweiler zelf, heb ik weinig kunnen vinden. In de *Geschichte Aachens in Daten*, van B. Poll, Aken, 1960 staat er naast de datum juni 21-27, 1372, vermeld, dat de keizer Karel IV in Aken is en er zijn broeder, de hertog Wenzel verzoent met de hertog van Gulik en er bekomt dat Wenzel uit zijn gevangenschap, sinds de slag bij Baesweiler, wordt bevrijd.

De akte van 1374 (op microfilm in het ARA) is van goede kwaliteit maar voor mij moeilijk leesbaar wegens het veelvuldig gebruik van afkortingen. Gelukkig vind ik in het ARA toch een werk over de slag van Baesweiler door J. Th. de Raadt (ook de auteur van het werk bevattende het wapenschild van Mondeion Cutfet), met als titel: *1. La Bataille de Baesweiler (22 aout 1371) liste des combattants du duc Wenceslas, suivie de quelques documents inédits pour servir à l'histoire de cette journée*, Bruxelles, 1904, 162 pp.

Colart de Mondeion Cutfet zou er gevochten hebben onder Looz d'Agimont met Jean d'Agimont, 'sire de Signy-le-Petit, chevalier' (Signy-le-Petit ligt in het departement Ardennes (08) in het arrondissement van Charleville-Mézières). Colart maakte deel uit van een rotte (= afdeling) van 41 man. Colart was in 1374 (in zijn gevangenschap?) overleden. Zijn broeder, Jan, een van zijn erfgenamen, krijgt een voorschot van 28 'moutons' op het totale bedrag van 168 'moutons' (= mottoen, een gouden munt waarop het Lam Gods was afgebeeld).
In dit hierboven vermeld werk komen enkele akten voor die door de schrijver werden overgezet. Deze overzettingen waren voor mij een goede hulp voor de overzetting van het begin van de akte:

1. Wir Jan de Mondeion Cutfet doen cont allen luden dat wy alse oir ende erfgenamen Colarts ons brueder van alsulken scaden, cost ende verliese alse wy met onsen geduchten
2. here den hertoghe van Luxemb(urgh) ende Brabant, namen (beroofd?) ende leden heeft in den stryde te Baestwilit ende van des stryts weghens vor(screven) daer wy die somme by onsen ede ten heiligen afghegroet
3. is geweest op hondert ende lxviii mottoenen ontfaen hebben by hande der ryntmeesteren der toe van ons liefe heren weghens des hertoghe vorscreven van onse vrouwe weghens der
4. hertoghinne ende van des Luxenburgh des weghens van Brabant ghezet ende ghedeputeert achte ende twintich mottoenen in af corten der vorscreven principairle sommen vande welcke xxviii mottoenen
5. wy quitscelden onse vorscreven here de hertoghe onse vrouwe de hertoghinne hare lande van Luxemb(urgh), van Brabant, van Lim(urgh) ende alle hoire lande, lude, goide ende ondersate soe wie si sin
(...)

Hiernaast is een fotokopie van de akte (op microfilm in het ARA) afgedrukt. Op de achterzijde van dit document (onderaan de kopie van de akte) komt duidelijk de naam van 'Jan de Mondeion Cutfet' voor. De Raadt heeft twijfels over de schrijfwijze van 'Cutfet'. Volgens de tekst op de achterzijde lijkt het wel zeker dat het inderdaad 'Cutfet' is.
Met de brief van het ARA met referte I/00-84 van 16 juni 2000 kreeg ik de toelating om dit archiefstuk te publiceren. Hierna volgt de tekst:

We geven U de toelating om het archiefstuk betreffende Mondeion Cutfet te reproduceren in 25 exemplaren. U wordt van het gebruiksrecht vrijgesteld.

Met de meeste hoogachting,

(ondertekend)

E. PERSOONS
Algemeen Rijksarchivaris

Een eerste bron voor 'Mondeion' kan de Franse gemeente 'Mondion' zijn in het departement van de Vienne (86), hoewel dit mij een beetje ver lijkt.

Misschien heeft Verkooren wel gelijk. Hij denkt aan 'Dion-le-Mont', een gehucht in de provincie Namen, dat vroeger afhing van de graven van Agimont van het hertogdom Luxemburg.

De naam 'Mondeion' vond ik niet terug als familienaam, wel 'Monte' en 'Mond' in 'de edelen' in 'L'administration du domaine ducal en Brabant au Moyen Age (1250 - 1406)' van Mina Martens, in *Verhandelingen - Koninklijke Belgische Academie, XLVIII, afl. 3,* Brussel, 1954:

> 1244, Jean de Monte à Parc-lez-Louvain (p. 31)
> 1252, Johannis, militis (= ridder), de Monte (p. 466)
> Martin Mond, receveur d'Anvers 1366 - 1368 (p. 518)

Dit is natuurlijk nog geen 'Mondeion', maar kan ervan afgeleid zijn. Een misschien betere uitleg vond ik in het *Middelnederlandsch Woordenboek*, *IV*, 1899, p. 1886:

> Mondelijn: in mlat. (= middeleeuws Latijn) mundelio (Duc.).
> Md. (= middelduits?) mundelin.
> Onmondige, hij of zij die onder iemands voogdij staat, pupil.

In het hedendaags Duits is 'Mündel' nog steeds in gebruik en betekent: pupil. Van 'mondelijn' naar 'mondeion' is maar een kleine stap. Misschien was de vader van Jan en Colarts Cutfet als wees (tot 25 jaar) bekend en heeft hij het 'wees zijn' in zijn naam behouden, al was het maar om zich te onderscheiden van een andere Cutfet met dezelfde voornaam?

Verder in dit werk van de Raadt komen bijkomende inlichtingen en verbeteringen voor (p. 85):

> Mondeion Cutfet (Colart de), déjà mort en 1374. Son frère Jean, avons-nous dit, reçoit, en cette année, un acompte pour lui et ses cohéritiers. Au lieu de Mondeion, il faudra lire probablement Mondejou (-jeu). En effet, le compte général de 1376-1377 cite deux paiements effectués à Jan van Mondejeu, l'un avec cette mention: onder Agimont.

Wat nu? We lezen nochtans duidelijk in de besproken akte van 1374: 'Mondeion'. We zijn nieuwsgierig of 'Cutfet' nog in deze algemene rekening na 'Mondejeu' voorkomt. Hij kan echter gelijk hebben: de 'i' wordt als 'j' geschreven en de 'u' is steeds moeilijk te onderscheiden van de 'n'. De Raadt geeft het inventarisnummer niet op van dit document van 1376-1377. In een opmerking onderaan p. 99 beweert de Raadt dat de namen, vermeld in de algemene rekeningen, minder nauwkeurig en soms in tegenstrijd zijn met die in de akten van 1374.

In het deel V (p. 407) van Verkooren (*op. cit*.) komt er ook nog een Gauthier Goffet voor die in Brussel op 21 december 1374 een voorschot krijgt van 29½ mottoenen op een totale vergoeding van 177 mottoenen. Hij vocht onder de banier van de graaf van St.-Pol (= Guy de Luxembourg). Zijn wapenschild bevatte een griffioen met als legende: ... W(AL)T(ER)I - G...

In het werk van de Raadt op p. 54: 'Goffet (Gauthier), 177 m'. Op p. 99 komt weer 'Goffet (Gauthier)' voor met echter een verwijzing naar de bovenvermelde algemene rekening van 1376-77 naar volgende schrijfwijze: Wouter Coffet. Dit zal eveneens de schrijfwijze zijn in de akte van 1374. *In zijn Sceaux armoriés des Pays-Bas ...* (*op.cit.*) geeft hij ook een Gérard Goffet op die in 1510 in Perwez een wapen draagt. Hij zal gedacht hebben dat 'Coffet'='Goffet'! Ofwel heeft hij heel duidelijk een 'G' gezien op het zegel onderaan de akte. Hiernaast een griffioen (*Rietstap*).

Guy de Luxembourg, 'graaf van St.-Pol', bezat een kasteel in St.-Pol-sur-Ternoise (arr. Arras, Pas-de-Calais). Wouter Coffet zal ook van die streek zijn geweest. We herhalen hier dat we een Arnoul 'Caffet' hebben in 1300 (III, 97) in Arras (op 30 km oost van St.-Pol). Is die van dezelfde familie?

CUVET OF CUNET IN NOZEROY (Ao 1517)?

Terwijl ik nog wat tijd over had in het RAB vond ik op 19 maart 1998 in de naamindex, 'Répertoire numérique', II, van de *Archives départementales du Nord - Répertoire numérique - série B (Chambre des comptes de Lille)*, *I,* Lille, 1921, van Max Bruchet, de referentie:

> Cuvet (Hugues): 19068

In dit deel I vond ik op de plaats van het bovenstaand referentienummer volgende tekst:

> (p. 448) (...) 19057 - 19109: Correspondances et documents, relatifs à des familles des Pays-Bas, du comté de Bourgogne et du Charolais, provenant de la Chancellerie de Marguerite d'Autriche (1507-1530). (titel van dit deel)
>
> (p. 450) (...) 19068 (...) Cuvet (Hugues).

(...)

Zoals in het hoofdstuk: *Is Cussé verwant met Cuffez?* (p. 269) gebleken is dat er geen verwantschap bestaat en het hier niet *Cuvet* maar *Cunet* is, werd dit hoofdstuk (5 pp.) ook niet meer hernomen in deze e-boek-editie.

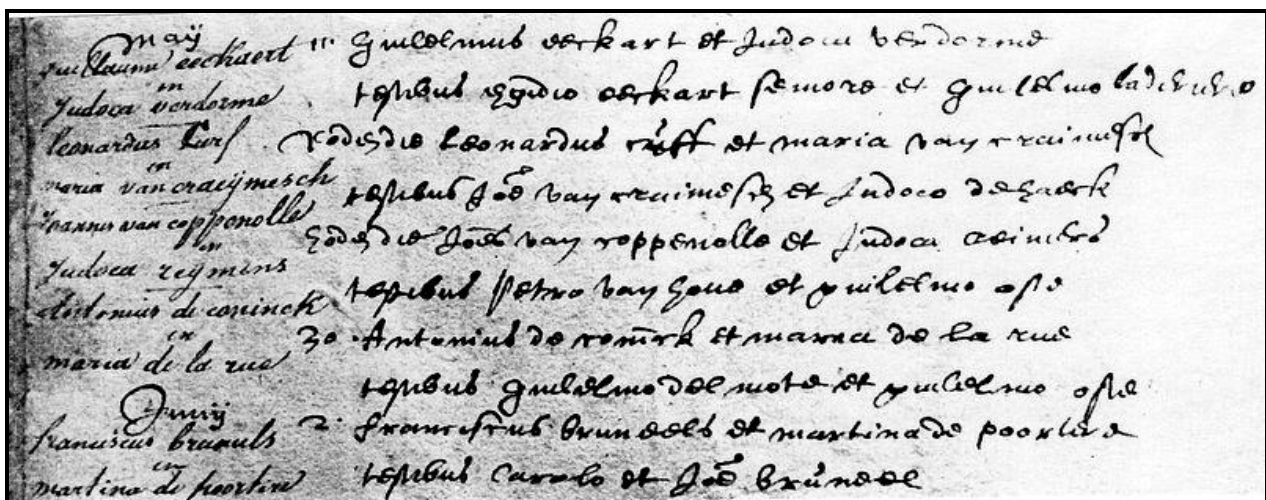
DECUF - VERDER ONDERZOEK

Tot op heden heb ik nog steeds de relatie tussen de Brugse Cufs en deze van Tielt nog niet gevonden. Tijdens het nazien van mijn nota's over dit onderwerp ontdekte ik dat in mijn notities het huwelijk van Leonard Cuft (?) met Maria Van Craimesch op 11 mei 1619 vermeld was. Deze gegevens kwamen uit de tafels van de huwelijken van Tielt. In het RAB vond ik het huwelijksregister van die periode niet terug op de microfilm. Deze microfilm is gemaakt van de aanwezige dubbels van de registers, bewaard op het RA van Kortrijk.

Misschien vind ik iets in de oude poortersboeken van Tielt? In het VVF in Oostende hebben ze van A. Robert Tanghe: *De Poorters van Tielt van voor 1550 tot 1614*, Tielt, 1985. Er komen echter geen (de) Cufs in voor. Zouden de latere poortersboeken iets positiefs opleveren?

Een bezoekje aan het gemeentearchief van Tielt zou kunnen interessant zijn. Op 10/11/98 ging ik er mijn geluk uitproberen. In een oud huwelijksregister vond ik inderdaad dit huwelijk van Leonard Cuff en Maria Van Craimesch, niet op 11, maar op 29 mei 1619. Het was ook niet Cuft, maar duidelijk Cuff. De getuigen waren Joannes Van Craimesch en Judocus Dehaeck. Ik had al mijn hoop gesteld in de naam van de getuige van de bruidegom die hier helaas geen 'Cuf' is! Misschien is dit een aanduiding dat er op dit moment in Tielt geen andere Cufs waren, behalve misschien Gislenus Cuf die later huwt met Maria de Caluwe? Nog een klein detail: in de marge van de akte staat 'Curf'. Over deze 'r' hebben we het reeds gehad in deel III, p. 35.

Hieronder een fotokopie van de akte:

Leonardus Curf *en* *Maria van Craeymesch*	*Eodem die (= zelfde dag) Leonardus Cuff et Maria van Craimesch* *testibus Jo(annes) van Craimesch en Judoco Dehaeck*

'Cuf' en varianten rond 1600 - parochieregisters Brugge (SAB)

Margareta Caff in St.-Donaaskerk (11/06/1603)

Maria N, weduwe van Jacob Caf in St.-Anna - St-Kruis (15/01/1605)

Doop van Adriaan de Kuf in St.-Anna - St-Kruis (10/01/1606)

In het hoofdstuk over Decuf (III, 22) staat Ghylein Cuf vermeld als zoon van Leonard Cuf en Maria Crayenes (Van Craymesch). Daar Ghylein huwde in 1638 met Maria de Caluwe veronderstelde ik toen dat hij geboren kon zijn rond 1615. Daar er geen Ghylein Cuf in Tielt is geboren rond die periode (de dopen beginnen er vanaf 1612) en ik mij niet meer herinnerde het huwelijksjaar (1619) van Leonard en Maria Crayenes te hebben gevonden, dacht ik dat zij elders anders waren gehuwd en dat daar dan Ghylein Cuf werd geboren. Uit dit huwelijk sproten er in Tielt volgende kinderen:

Joannes 2/5/1620

Laurentius 10/4/1622 - peter: Joannes de Cuf

Cornelius 26/12/1624

Livina 7/3/1628

Ghylein Cuf kan dus geen zoon geweest zijn van Leonard, zoals ik beweerde in deel III, 25!

In het gemeentearchief van Tielt keek ik toen ook nog in latere poortersboeken, echter zonder enig resultaat. Onlangs vond ik in VVF Oostende een verdere bewerking van de poortersboeken van Tielt door Lucien Alliet. In zijn *De poortersboeken van Tielt*, deel I (1996); II (1997) en III (1998), komt de naam '(de) Cuf' niet voor.

'Cuf en varianten' in de parochieregisters van Brugge

Daar er in de weesregisters van Brugge, Cufs voorkomen, hoopte ik die eveneens te vinden in de parochieregisters van Brugge. Dit viel echter tegen!

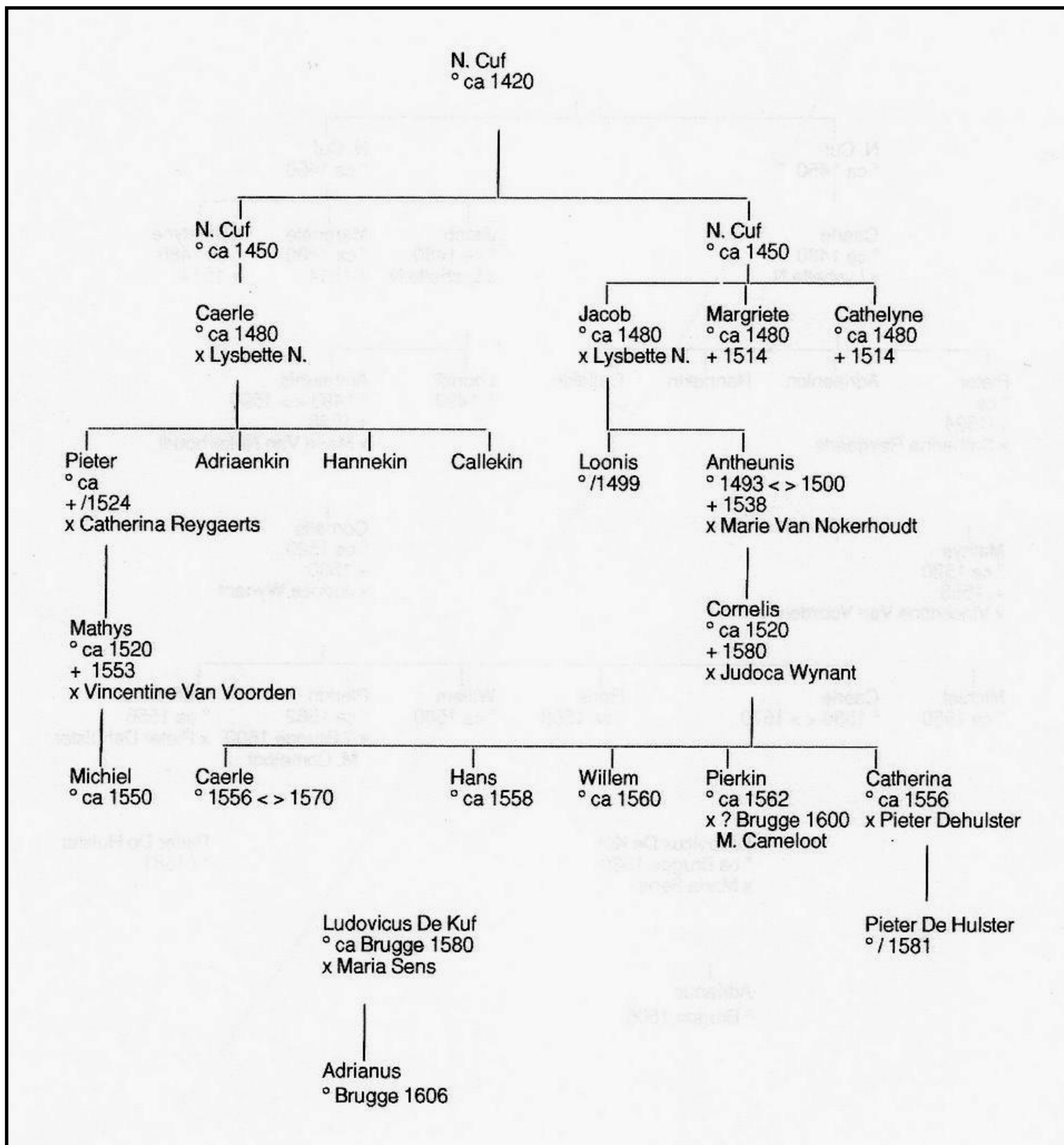
Op 29/01/1600 huwt er in de St.-Catherinakerk (nr. 1) een Pieter de Couf met Martine Cameloot. De getuigen kennen we niet omdat het parochieregister verdwenen is. 'de Couf' lijkt zeer veel op 'de Cuf' ('Cuf'). Dit echtpaar komt echter later te Brugge niet meer voor. Dit kan zeer goed Pierkin Cuf, zoon van Cornelis en Judoca Wynant, zijn, die vermeld staat in het weesregister van 1580 (deel III, 45).

Een 'Caff' komt voor in een huwelijksregister van 1603 van de St.-Donaaskerk (nr. 5).
Op 11 juni huwt Margareta Caff met Conrardus Thurnick: geen getuigen vermeld.
De weduwe van Jacob Caf, een zekere Maria, huwt met Joannes Deweerdt in Sint-Anna – Sint-Kruis (nr. 2) op 15 januari 1605. Hier hebben we wel getuigen (maar geen Cafs): Philip vande Cruuce en Gerard Vandenabeele.

De interessantste akte is wel de doop van Adriaan de Kuf op 10 januari 1606, eveneens in Sint-Anna - Sint-Kruis (nr. 2). De ouders waren Ludovicus de Kuf en Maria Sens, met als peter, Adriaan Masyn en meter, Catharina fa Adriaan Sens.

Dit is een zeer mager resultaat. Het bewijst misschien dat de Cufs om een of andere reden weggetrokken zijn uit Brugge, misschien naar Tielt?

Cuf in weesregisters Brugge - verwantschapstabel

Brugse weesboeken opnieuw onderzocht

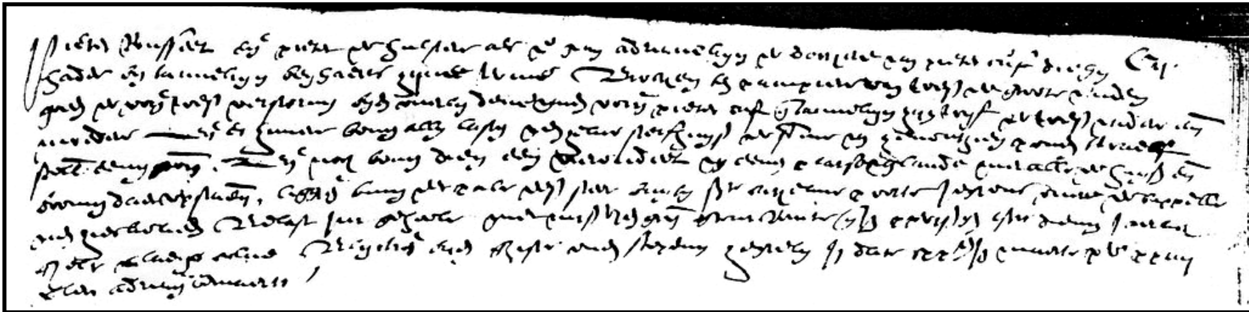
Daar we weinig verder kunnen komen met de gegevens die we al hebben besproken in deel III (p. 35) hebben we deze verder uitgewerkt.

Een verwantschapstabel werd opgemaakt met de vermoedelijke plaats van de verscheidene Cufs die we in de weesakten hebben gevonden. De belangrijke akte van 1509 werd volledig overgezet (Kuf Kaerle 1509 - *Weesboek St.-Jan, 8ste boek*, p. 46):

> *Den xxvi(en) dach van sporcle (februari) int jaer duust vuf hondert en neghene Loonis de Baers de hofman ende Jan Comin als voochden van Pierkin, Adriaenkin, Hannekin en Callekin, Kaerle Kufs kyndren, szaghers, die hy hadde by Lysbette, zynen wyve, brochten ten pampiere van weesen volghende haerlieden eedt voor dhr Joos de Damhoudre als oversiendre dheer Bertram Haghe ende dheer Joos de Cabootre als schepen van weesen in dien tyde binnen der stede van Brugghe, de groote vanden ghoede vande voorn(oemde) kyndren hemlieden toecom(ende) ghebeurt byder doot van huerlieden voors(eyde) vadre ende es tghuend ('t geen) dat hier naer volght:*
>
> *Eerst elleven (elf) ghemeten lands, lettel meer of min, ligghende inde prochie van Coolscamp.*
>
> *Voort noch zesse ghemeten lands, lettel meer of min, ligghen(de) in de prochie van Eeghem, met zulken lasten van renten alsser van ouden tyden ute gheghaen hebben ende van welken tween partien van lande pachter was Jan van Roosen, omme vuventwyntich schellynghen gro(oten) tsiaers zuver ghelts boven de renten der uute gaende.*
>
> *Voordt vyf lynen en(de) zesse roeden lands, lettel meer of min, ligghende inde prochie van Pittheem, daer of pachtre was Aernoud van Loo, omme zesse schellynghen gro(oten) sjaers zuver ghelts boven de renten daer uute gaende.*
>
> *Voordt de somme van drie ende twyntich schellinghen gro(oten) in weerde van prisie (schatting) van vette ligghende inde voors(eyde) drie partien van lande ende de welke de voors(eyde) pachters daer inne ghehouden worden te latene ten afscheedene van huerlieden pachte ofte die in penn(ynghen) op te legghene.*
>
> *Ende voordt over huerlieden porcie vanden catheilen (roerende goederen) ende meuble goedighen in penn(ynghen) de somme van tiene ponden gro(oten) die ten overbringhen van desen waren ondre (onder) ende inde handen vanden voorn(oemde) Lysbette als moedre metter hondemesse (= hoogmis?) van hueren voorn(oemde) kynderen ende met weddynghe ende in meerder versekerthede vanden voorn(oemde) tien ponden gro(oten), zo heift de voor(seide) Lysbette daer inne beset ende gheypoticquiert een huus, met zinnen toebehoorten gheheeten, ''t Coninskin', met eender plaetse van lande der neffens ende der bachten ligghende ende der toebehoiren(den) daer wylen drie huusen op plachten te staene met eenen steenin poortkinne ende muere staende ende utecommende in 'Dulle Boudins straetkin' ende tvoornoemde huus staende ten voorhoofde inde Oostmeersch ande westzyde vander stroate anden houc vanden voors(eyde) 'Dulle Boudins straetkin' als te vullen blyct byder weddinghe (= pacht) danof wesende in date vanden xxij(en) dach van maerte int jaer duust vyf hondert ende achte. Onder schepenen zeghelen Colaert Soper ende Joos van Hulst - clerc Anthuenis Bierman.*

Deze Caerle Cuf moet tamelijk welstellend zijn geweest, want hij bezit ook nog pachtlanden in Koolskamp, Egem en Pittem. In deze gemeenten zijn in de parochieregisters (ten vroegste vanaf 1608) geen Cufs te vinden. Gegevens van vóór 1500 zijn er niet. Daar er geen nieuwe elementen zijn opgedoken zit er misschien meer verborgen in de moeilijk leesbare akte van 1553 (Cuf Mathys - *Weesboek St.-Jan, 13de boek*, p. 6, zie p. 284)?

Pieter Cuf - Ao 1524 (weesboek 10, O.L.V., p. 102, kopie Ao 1567) (SAB)

*Pieter Rousseel ende Pieter De Hulstere als voochden van Adriaenekyn de dochtere van Pieter **Cuf** die hy hadde by Tanneken Reygaerts zyne wuve brachten ten papiere van weesen de graote vanden goede de vors(eyde) weese verstorven byden overlydene vanden vornomden Pieter Cuf ende Tanneken zyn wyf de weesens vader ende moeder.*

- Eerstens es huner boven alle lasten van zelve sterfhuys de somme van zeventhien ponden twaelf schell(ynghen) deniers par(isi)s.

*- 2ens (ten tweede) noch boven dien een vierendeel van eenen … lande met alle de huysen ende boomen daeropstaende ligghende binnen de pale west stede buyten Ste Cathelyne poorte jeghens overe (?) de cappelle van Zieckelieden belast int geheele met vier s(chellynghen) (?) Vlaems grooten ... ij P (?) xxv ij s (?) parisis denjaerlich ghelt Claeys (?) Colve (?) blyckende byden reste (?)onder scepenen zeghelen in date **xx maerte xv^c xxiiij (1524)** - clerc Adriaen Be(e)rnaerts.*

Mathys Cuf fs Pieter - Ao 1553 (weesboek St.-Jans, 13de boek, p. 6)

*Den iiij (iiij ^xx?) dach van ... XVC liij (1553) Baltazar van Quarillon ende Anthone Rousseel als vooghden van Michelkin, Mathys **Cuf** kindt dat hy hadde by Vincentine van Voorden zynnen wuve, brachten ten papiere van weesen volghens huerlieden eedt de grootte vanden goededen zelven kindt toecomende ende ghebueren byden overlyden van de voors(eyde) Mathys der weesen vader ende es in penninghen de somme van vier ponden vichtien scellynghen (...) borghe Zegher van Voorden (…) buyten Sinte Kathelyne poorte (...) in daten van de achtiensten dach van ... xv^c liij (1553) ... scepen zeghelen Jacob de Witte ende Jacob (?) - clerc J. de Muenic.*

*Augustinus Rousseel de waeghemakere ende Pieter Spynt voochden van Michielkyn de zuene van Mathys **De Cuf** by Vincentine de dochtere van Zeghere Van Vooren brachten ten pampiere van wesen volghende haerlieden eedt de groole vanden goede den voornoemde (?) wese verstorven by den overlydene vanden vornoemde Vincentine Van Vooren den weesens moedere en es de somme van twee ponden eenen penninc (...) den xxvi dagh van sporcle xv^c lvij (1557) - clerc J. de Muenynck.*

*Pieter Rousseel ende Pieter Spynt als voochden van Michiel, de zuene van Mathys **Cuf** by Vincentyne Van Vooren zune wuve brinhen ten pampiere van wesen de groote vande goede de vors(eyd)e byden overlydenen van Pieter **Cuf** ende Cathelyne Reyhaerts zun wyf de wesen grootheere ende grootevrouwe.*

- Eerstens es huner boven allen lasten vanden zelve sterfhuys verstorven de somme van zeventhien ponden twaelf scellinghen deniers grooten penninghen xviij by 't welcke seker es en de vornoemde wese begheleyt eene rente van thien schellingen grooten vlaems bezet op een huys staende ende voorhoofde inden Langhestrate aen de zuytzyde van den strate byden Oude Muelebrugghe jeghens over t' moerkynt (?) brugghe geheeten de ... 't zelve costen van petitie (?) ghepasseert onder scepenen zeghelen der stede van Brugghe op den xxvi van sporcle xxxiii (1533) clerc Plocquoy.

(vervolg, zie p. 286)

Mathys Cuf fs Pieter - Ao 1553* (weesboek St.-Jans, 13de boek*, p. 6)

Zoals we al hebben geschreven in deel III, p. 37, is deze akte van 1553 zeer moeilijk leesbaar. Daar die echter belangrijk is, heb ik er toch wat meer tijd ingestoken om de puzzel trachten op te lossen. Op enkele woorden na, heb ik er toch het voornaamste kunnen uithalen.

Zoals ik schreef in deel III wordt in deze akte verwezen naar twee andere akten, namelijk die van 1533 en van 1524. Ik dacht dat ik die akten niet vond, maar dit was eigenlijk niet zo nodig want de tekst van de desbetreffende akten komt voor in de akte van 1553!

De akte van p. 102 waarin het jaartal 1524 staat vermeld, die voorkomt in het 10de weesboek van de O.L.V.-kerk in het jaar 1567, is de **kopie** van de originele akte van 1524. In dit jaar 1524 zijn beide ouders, Pieter Cuf en Tanneken Reygaerts, overleden. De wees, Adriaenekyn, is nog klein (de voornaam is een verkleinwoord), waaruit we kunnen afleiden dat Pieter Cuf op jeugdige leeftijd is overleden. Dit kan dus de Pieter zijn die voorkomt als oudste wees (zoon) van Kaerle Cuf, overleden in 1509 (zie verwantschapstabel, p. 282).

Voor de akte van 1524 hebben we twee bronnen: namelijk de kopie van 1567 (p. 284) en een uitgebreide verwijzing ernaar in de akte van 1553 (zie hierboven).

Waarom er op de datum van xxvi sporcle (26 februari) 1533 een nieuwe akte is opgemaakt, weten we niet. Een familielid kan gestorven zijn, maar wie? Het ware logisch dat het de moeder van de wees zou zijn geweest, maar die is al overleden in 1524 (als dit laatste niet foutief is!). Ofwel was het een van de beide voogden die moet worden vervangen wegens zijn overlijden? Er is in ieder geval op dit tijdstip een rente van tien schellingen bijgekomen. Dit kan ook een reden zijn.

Toevoeging 2015

In het weesboek St.-Niklaas 7, p. 160 vind ik een weesakte, zie het uittreksel op p. 286, voor Neilken (Cornelis) Kuf, zoon van Antheunis, bij het overlijden van zijn moeder, Marie van Nokerhoudt, in 1524, aangevuld met het overlijden van Antheunis in 1538, zie hun plaats in de verwantschapstabel op p. 282.

Mathys Cuf fs Pieter - Ao 1553* (weesboek St.-Jans, 13de boek*, p. 6) (vervolg van p. 284)

- Tweedens noch een vierendeel van een behuysde hofstee met alle de boomen daerop staende, ligghende buyten Brugghe Cathelynepoorte by den Cleene Steenbrugghe binnen den stede weddine (?) jeghens over de Zieckerelieden (= leproserij te Sinte Cathelyne Cappelle, Assebroek) Cappelle groot entrent de vier lynen lant int geheele belast p. iiij sch. vl. gr. cheyns.

*- Ten derde (?) noch p(onden) xxvi sch. d. ende tzelve huys daerinne wylent Pieter **Cuf** tzune overlydene inne 't nieue (= onlangs) blyckende byden letter(e)n van ghiste (= het recht van een leenheer om enige dagen met zijn gevolg intrek te nemen bij een leenman) **in date xx in maerte xxiiij** ... by Adraen Bernaerts. (= klerk, alleen geschriften bewaard van 1530-1532 en 1544-45 in SAB)*

Antheunis Kuf - Ao 1524, 1538* (weesboek St.-Niklaas 7*, p. 160) (Toevoeging: 2015, zie p. 285)

Den xxvden dach van lauwe XVC xxiiij Lonis Kuf ende (...) als v° van Neilkin Antheunis Kufs kynde dat hy hadde by Marie van Nokerhoudt (...) byden overlyden vande voorseyde Marie (...)

Den xxen dach van meye XVC xxxviij Loonis Kuf ende Jacop van Nokerhoudt als v° van Neilkin Antheunis Kuf kynde da hy hadde by Marie van Nokerhoudt (...) byden overlyden van zyn vadere ende moedere (...)

GAFFE - GAFFET - GAFFEZ

Waarom we deze varianten (?) hier ook bespreken heeft zijn oorzaak in het feit dat de naam 'Gaffe, Gaffé' eveneens in Abbeville voorkomt en dit vóór het verschijnen van 'Cuffe, Cuffé'. Daar er volgens uitspraak en spelling weinig verschil is tussen beide vormen, sluiten we de mogelijkheid niet uit dat 'Cuffe' een vervorming is van 'Gaffe'.

Wat betekent deze familienaam? Dr E. Debrabandere (*op. cit*.) bespreekt die niet, maar wel Marie-Thérèse Morlet in haar *Dictionnaire étymologique des noms de famille*, Paris, 1991, p. 438 :

> Gaffe, (Normandie), Gaffé, dér. Gaffier, -ié, dimin. Gaffiot; Gaffard , avait en anc. fr. le sens de croc et a désigné vraisemblablement celui qui se servait de cet instrument.
> DIMIN. Gaffet, -ez, Gaffinel.

In het Nederlands is dit 'bootshaak'. Morlet denkt aan de persoon die de bootshaak gebruikt.

Op 22 augustus 1996 tijdens mijn bezoek aan de AD in Arras (zie foto) vond ik in het fonds Béthencourt enkele excerpten van huwelijksakten van Gaffet (en ook Cavet en Cauvet).
Eerst enkele inlichtingen over dit fonds (*Index patronymique fonds BETHENCOURT* - AD62 cote 2J9)

> Le fonds BETHENCOURT, tel qu'il est actuellement consultable aux Archives Départementales du Pas de Calais, consiste en l'analyse de milliers de contrats de mariage passés à ARRAS, entre 1550 et 1800 environ, les contractants étant originaire d'une zone sise dans les limites des villes de HESDIN-BETHUNE-ORCHIES-CAMBRAI.
> Les originaux des contrats ont disparus dans l'incendie de la bibliothèque d'ARRAS lors de la première guerre mondiale.
> (...)

In deze index komen volgende 'Gaffet' (en ook een 'Cauvet') voor:

GAFFET ?	*CHRETIEN*	*Mathias*	*07.07.1669 224R*	
GAFFET Adrien	*BRAY*	*Marie*	*07.08.1642 92R*	
GAFFET Cornille	*VASSEUR*	*Pierre*	*11.03.1675 303R*	
GAFFET Jean	*GENELLE*	*Suzanne*	*20.08.1631 5R*	*(zie foto, p 288)*
GAFFET Jean	*HOURIER*	*Catherine*	*09.08.1675 303V*	
GAFFET Jenne	*DEGOUY*	*Pierre*	*07.12.1632 22V*	
GAFFET Marie	*BIENFAIT*	*Pierre*	*03.11.1656 148R*	
GAFFET Marie	*HALLOT*	*Robert*	*15.04.1632 9R*	
GAFFET Marie	*LHOMME*	*François*	*08.06.1643 104V*	
GAFFET Thomas	*CARRE*	*Chrétienne*	*28.06.1668 207R*	
CAUVET Guislain	*ROBICQUET*	*Jeanne*	*09.08.1637 59V*	

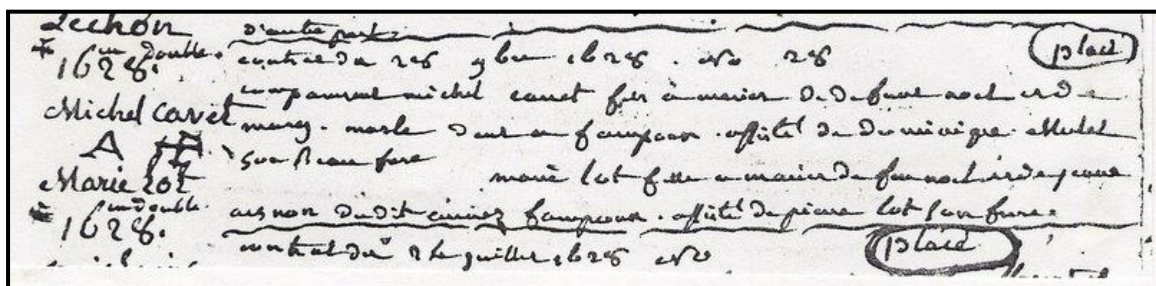
In de index met rangnummer 2J8 komen er geen Caffets voor, maar wel een 'Cavet':

CAVET Michel LOT Marie 28.11.1628 106V (zie foto, p. 288)

De AD van de Pas-de-Calais in Arras (1996) (eigen foto)

Jean Gaffet x Suzanne Genelle (1631)

Michel Cavet x Marie Lot (1628)

De oudste akten (tot en met 1643) werden nagezien. De Gaffets schijnen op het eerste gezicht familie van elkaar te zijn. De meesten woonden in Arras zelf. In 1820 waren er in Arras 23 'Gaffets'; 3 'Gaffés' en een 'Gaffez'. Deze gegevens werden gehaald uit *Répertoire des noms de famille du Pas-de-Calais en 1820*, (1960). Het telefoonboek van de Pas-de Calais (1998/1999) vermeldt slechts een 'Gaffet' in Arras:

GAFFET Maurice, 1 impasse St Michel, 62000 Arras

Het tweede grootste aantal Gaffets kwam voor in Auxi-le-Château (3000 inwoners), namelijk 8 in 1820. Deze gemeente ligt 26 km noordoost van Abbeville en 11 km west van Bonnières. In het bovenvermelde telefoonboek komen er in Auxi-le Château geen Gaffets, noch Gaffés of Gaffez voor. In de Pas-de-Calais (1820) komen er nog andere schrijfwijzen voor, namelijk één 'Gafé' en één 'Gaffée'.

Er bestaat eveneens een repertorium met namen voor het departement van de Somme: *Répertoire des noms de famille de la Somme en 1849*, (1972). 'Gaffet' is er het meest verspreid: Marcheville (26); Domvast (15); Agenvillers (9); Mametz (9); Amiens (7) en Epehy (6). Slechts 5 in Abbeville zelf!

Voor 'Gaffé' vinden we in Bouzincourt (11); Abbeville (5); Cléry-sur-Somme (5) en voor 'Gaffez': Autheux (12); Candas (9); Pernois (5). Slechts één 'Gaffez' in Abbeville!
We willen er hier tevens op wijzen dat er, noch in departement van de Pas-de-Calais, noch in dit van de Somme, 'Cuffez', of varianten ervan, voorkomen.

Van de bovenvermelde akten van Gaffet (Cauvet en Cavet) van vóór 1650 heb ik een foto genomen, waarvan er een paar - als voorbeeld - werden gekopieerd. Deze akten werden in een graatgenealogie (zie p. 290) verwerkt om het wat overzichtelijker te maken.

Overzetting van de akten die in foto hiernaast (p. 288) zijn afgebeeld:

GAFFET Jean x GENELLE Suzanne (20.8.1631)

Contrat du 20 août 1631 No 173

Jean Gaffet m(archan)d, Anne Chocquet, sa femme, et Jean Gaffet, le Jeune, leur fils à marier, assisté de François Chacquet, aîné, oncle audit Jean le Jeune, maternel, de François Chocquet, le Jeune son cousin germ(ain),
Suzanne Genelle, fille à marier de feu Jacques et de (?) Lecomte, assistée de Jean Genelle, son frère; de Bonaventura Rimbour, époux de Rose Genelle; de Ba... (?) Flamme (?), époux de Marie Genelle, ses beaux-frères; de Antoine Tacquet (?), veuf de Noëlle Lecomte, sœur à ladite femme, Jacqueline Lecomte; de Jean Delarue, cousin germain, tous d(e)m(euran(t) à Arras.

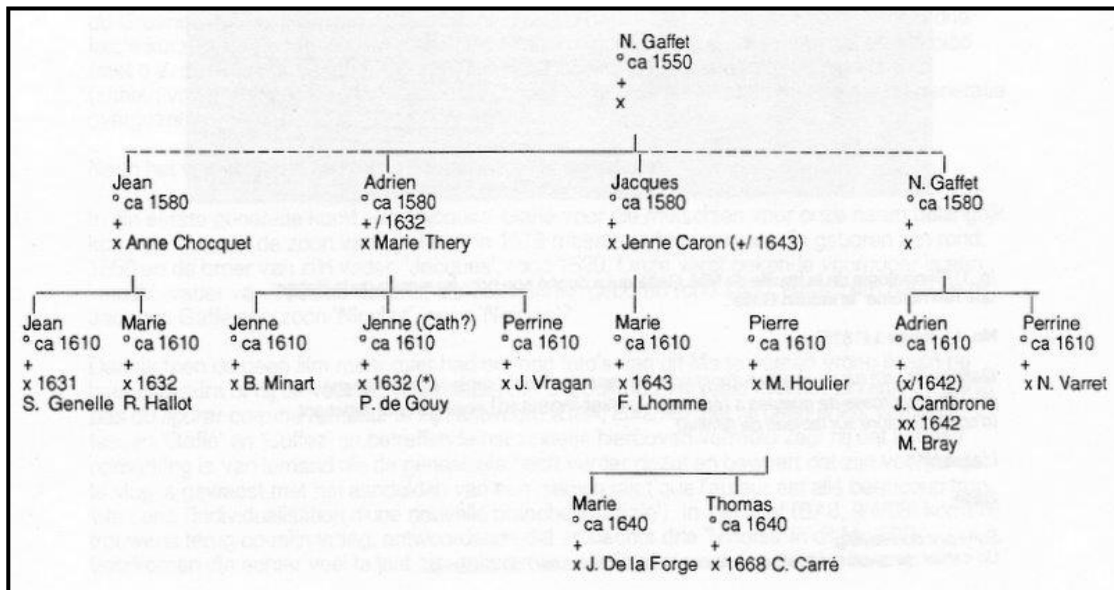
CAVET Michel x LOT Marie (28.11.1628)

Contrat du 28 9 bre 1628 No 28

Comparurent Michel Cavet, fils à marier de défunt Noël et de Marg(uerite) Marle d(e)m(euran(t) à Fampoux, assisté de Dominique Michel, son beau-frère,
Marie Lot, fille à marier de feu Noël et de Jenne Aisnon dudit ... (?) Fampoux assisté de Pierre Lot son frère.

Zoals men kan zien bevatten deze excerpten van de huwelijkscontracten zeer veel bruikbare genealogische gegevens.

Gaffet in het fonds Béthencourt - AD Arras

(*) In deze onduidelijke akte wordt nog een Marguerite Gaffet vernoemd die ook nog een huwbare zuster kan zijn van Jenne (Cath?) Gaffet.

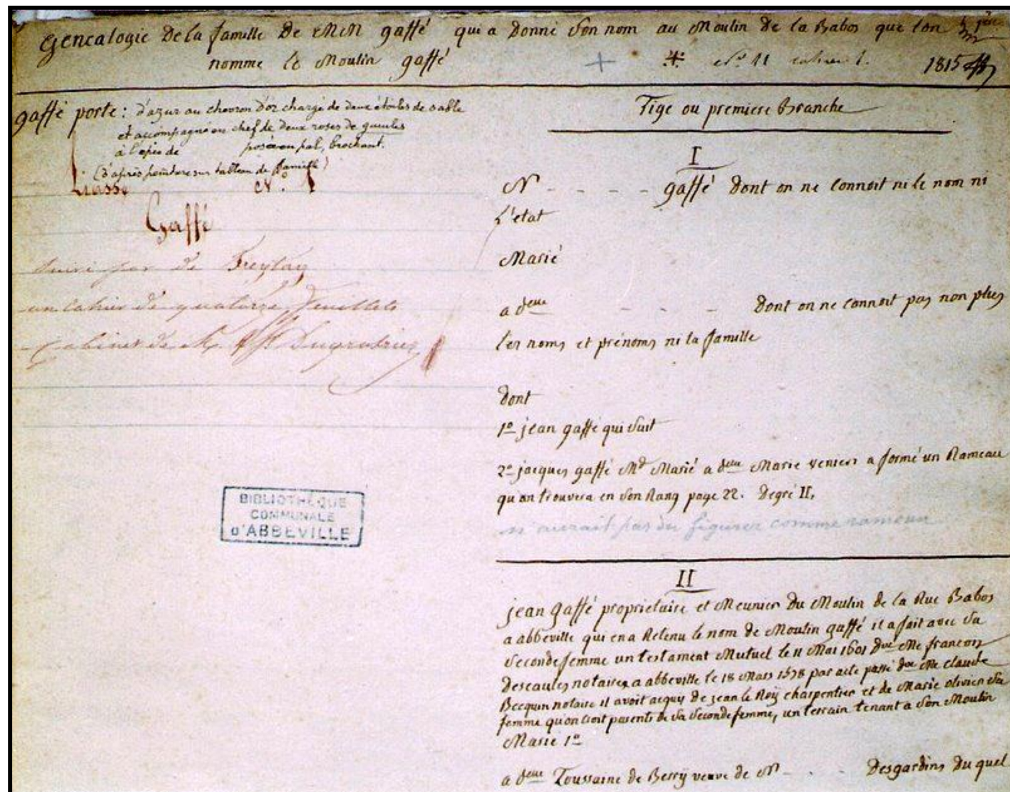
In de AD (Dainville) waren de microfilms van de parochieregisters niet aanwezig. Die waren beschikbaar in de 'préfecture' in het centrum van Arras. Ik had nog wat tijd over om dit te bezoeken. In de vroegste parochieregisters van Arras vond ik twee geboortes:

20/5/1589: Catharina Cavet fa Jacobi

15/3/1592: Joanna Cauvet fa Jacobi
test.: Leo Cavet et Barbara Carpe(n?)tier

Uit de bovenstaande twee akten kunnen we afleiden dat 'Cavet' en 'Cauvet' door elkaar worden gebruikt.

Gaffé - fonds du Grosriez - ms. 592 (1ste blad) (BM Abbeville)

Genealogie de la famille de MM gaffé qui a donné son nom au Moulin de la Babos que l'on nomme le Moulin gaffé
+ * N° 11 cahier 1. 1815

gaffé porte : d'azur au chevron d'or chargé de deux étoiles de sable et accompagné en chef de deux roses de gueules à l'épée de posée en pal, brochant.
(d'après peinture sur tableau de famille)
Liasse N° 1
Gaffé
Suivi par de Freytag
un cahier de quatorze feuillets
cabinet de M.

Tige ou premiere branche

I

N - - - gaffé dont on ne connait ni le nom ni l'etat
Marié
a dlle - - - dont on ne connait pas non plus les noms et prénoms ni la famille
dont
1° jean gaffé qui suit
2° jacques gaffé Md Marié a dlle Marie Verniers a formé un Rameau qu'on trouvera en son Rang page 22. degré II.
n'aurait pas du figurer comme rameau

II

jean gaffé proprietaire et Meunier du Moulin de la Rue Babos a abbeville qui en a Retenu le nom de Moulin gaffé il a fait avec sa seconde femme un testament Mutuel le 11 Mai 1601 ... Descaules notaires a abbeville le 18 Mars 1578 par acte passé ... claude Becquin notaire il avoit acquis de jean le Roy charpentier et de Marie ... sa femme qu'on tient parents de sa seconde femme, un terrain tenant a son Moulin
Marié 1°
a dlle Toussaine de Berry veuve de M - - Desgardins duquel

(p. 1) Généalogie de la famille de MM. Gaffé qui a donné son nom au moulin de la Babos, que l'on nomme "le moulin Gaffé".

No. 11, cahier 1 (1815)

Gaffé porte: d'azur au chevron d'or chargé de deux étoiles de sable et accompagné en chef de deux roses de gueules a l'épée de ... (niet ingevuld) posée en pal, brochant. (d'après peinture sur tableau de famille).

Liasse N° 1
Gaffé
Suivi par de Freytag
Un cahier de quatorze feuillets, cabinet de M. (onleesbaar) du Grosriez.

Tige ou première branche

N Gaffé dont on ne connaît ni le nom
marié
à demoiselle ... dont on ne connaît pas non plus les noms et prénoms ni la famille
dont

1° Jean Gaffé qui suit
2° Jacques Gaffé, m(archan)d, marié à
demoiselle Marie Ve(r)niers, a formé un rameau, qu'on trouvera en son rang, page 22, degré II

(n'aurait pas du (= dû) *figurer comme rameau)*

Ik vroeg ook nog de parochieregisters van Auxi-le-Château (op microfilm) aan omdat ik op 14/8/96 had gevonden dat er daar, na Arras, de meeste 'Gaffets' (7) voorkomen (*Répertoire des noms de famille du Pas-de-Calais en 1820*, *op. cit.*):

> + Gaffez Antoine Joseph 15/2/1770
> 21 mois, fils de Charles Gaffez (laboureur) demeurant Lannoy et
> de Charlotte Goddé (Honoré Gaffet = frère)
> ° Gaffet Charles Guillaume (Gaffez in akte!) 22/1/1769
> fils de Charles Denis Gaffez et Adrienne Couvillers
> ° Gaffet Maria Marguerite Elisa 10/11/1772
> fa de Jean François et Maria Marguerite Samien
> test.: François Dominique Gaffet (frère?)
> ° François Victor Gaffet 5/9/1773
> fs Denis Gaffet et Adrienne Couviller
> ° Charles Honoré (?) Gaffet 19/8/1773
> fs Charles Honoré Gaffet et Marie Laquequelle (?)
> test.: François Jérôme Gaffet (frère?)

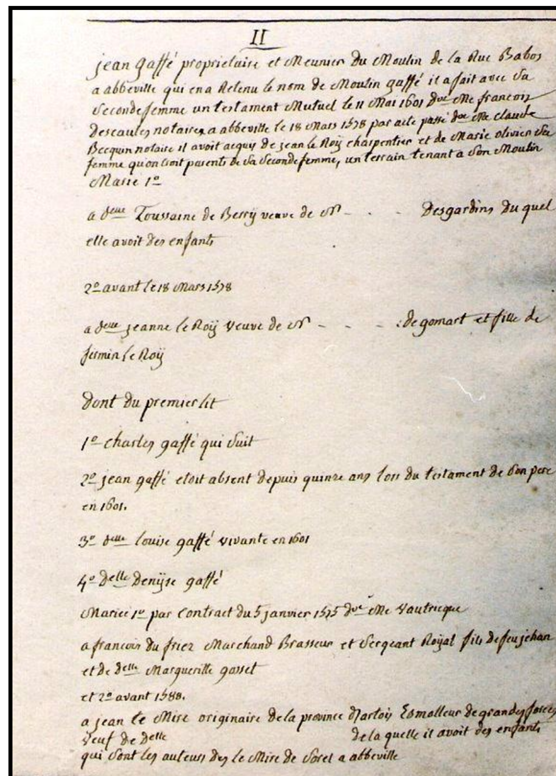
0p 10/7/97, tijdens een bezoek aan de stedelijke bibliotheek van Abbeville, vond ik in het fonds du Grosriez het ms. 592 volledig handelend over de naam 'Gaffé'. Helaas heb ik slechts drie foto's kunnen nemen (geen film meer)! De foto's die ik nam, waren twee van het eerste blad (met o.a. die met de beschrijving van het wapenschild) en nog een foto uit het ms. 673 (schets van graatgenealogie). Hiernaast is onder de foto de tekst tot en met de eerste generatie overgezet. Noch het wapen, noch de naam, komen voor in de *Rietstap*.

In die eerste generatie komt een 'Jacques' Gaffé voor die misschien voor onze naam belangrijk kon zijn. Daar de zoon van zijn broer in 1578 meerderjarig was moet die geboren zijn rond 1550 en de broer van zijn vader, 'Jacques', rond 1520. Onze verst gekende voorouder is een 'Jacob', vader van 'Nicolas' Quufet, die zou kunnen geboren rond 1530. Misschien heeft deze Jacques Gaffé een zoon 'Nicolas', onze 'Nicolas'?

Daar ik toen geen film meer over had om nog foto's van dit ms. te nemen, vroeg ik aan de heer Balandra of hij dit voor mij wilde nazien. Ik zat ook nog verveeld met het zinnetje: *n'aurait pas dû figurer comme rameau*. In zijn antwoord (B4, 20/2/98) ziet hij geen enkel verband tussen 'Gaffé' en 'Cuffez' en aangaande het zinnetje hierboven vermeld zegt hij dat het een opmerking is van iemand die de genealogie heeft verder gezet en beweert dat zijn voorganger te vlug is geweest met het aanduiden van een nieuwe tak (*'que l'auteur est allé beaucoup trop vite dans l'individualisation d'une nouvelle branche familiale'*). In zijn brief (B6, 9/4/98) komt hij trouwens terug op mijn vraag, antwoordende dat er slechts drie 'Nicolas' in dit ms. 592 voorkomen die echter veel later zijn geboren (na 1600), dus voor ons zonder belang.

(...)

Gaffé - fonds du Grosriez - ms. 592 (vervolg 1ste blad) (BM Abbeville)

II

jean gaffé propriétaire et meunier du moulin de la rue babos
a abbeville qui en a retenu le nom de moulin gaffé il a fait avec sa
seconde femme un testament mutuel le 11 mai 1601 dvt Me françois
descaules notaire a abbeville le 18 mars 1578 par acte passé dvt Me claude
becquin notaire il avoit acquis de jean le roy charpentier et de marie olivier sa
femme qu'on croit parents de sa seconde femme, un terrain tenant a son moulin
marié 1°

a delle toussaine de berry veuve de N ... desgardins du quel
elle avoit des enfants

2° avant le 18 mars 1578

a delle jeanne le roy veuve de N ... de gomart et fille de
firmin le roy

dont du premier lit

1° charles gaffé qui suit

2° jean gaffé etoit absent depuis quinze ans lors du testament de son pere
en 1601.

3° delle louise gaffé vivante en 1601

4° delle denyse gaffé

mariée 1° par contract du 5 janvier 1575 dvt Me vautricque

a françois du friez marchand brasseur et sergeant royal fils de feu jehan
et de delle marguerite gasset

et 2° avant 1588.

a jean le mire originaire de la province d'artois Esmailleur de grands [illegible]
veuf de delle de la quelle il avoit des enfants
qui sont les auteurs des le mire de sorel a abbeville

II (2de generatie)

Jean Gaffé, propriétaire et meunier du moulin de la rue Babos à Abbeville, qui a retenu le nom du moulin Gaffé. Il a fait avec sa seconde femme un testament mutuel le 11 mai 1601 devant Me François Descaules notaire à Abbeville. Le 18 mars 1578 par acte passé devant Me Claude Becquin, notaire, il avait acquis de Jean le Roy, charpentier, et de Marie Olivier, sa femme, qu'on croit parents de sa seconde femme, un terrain tenant a son moulin

marié

1° à demoiselle Toussaine de Berry, veuve de N ... Desgardins, du quel elle avait des enfants

2° avant le 18 mars 1578 à demoiselle Jeanne le Roy, veuve de N ... de Gomart et fille de Firmin le Roy

dont du premier lit

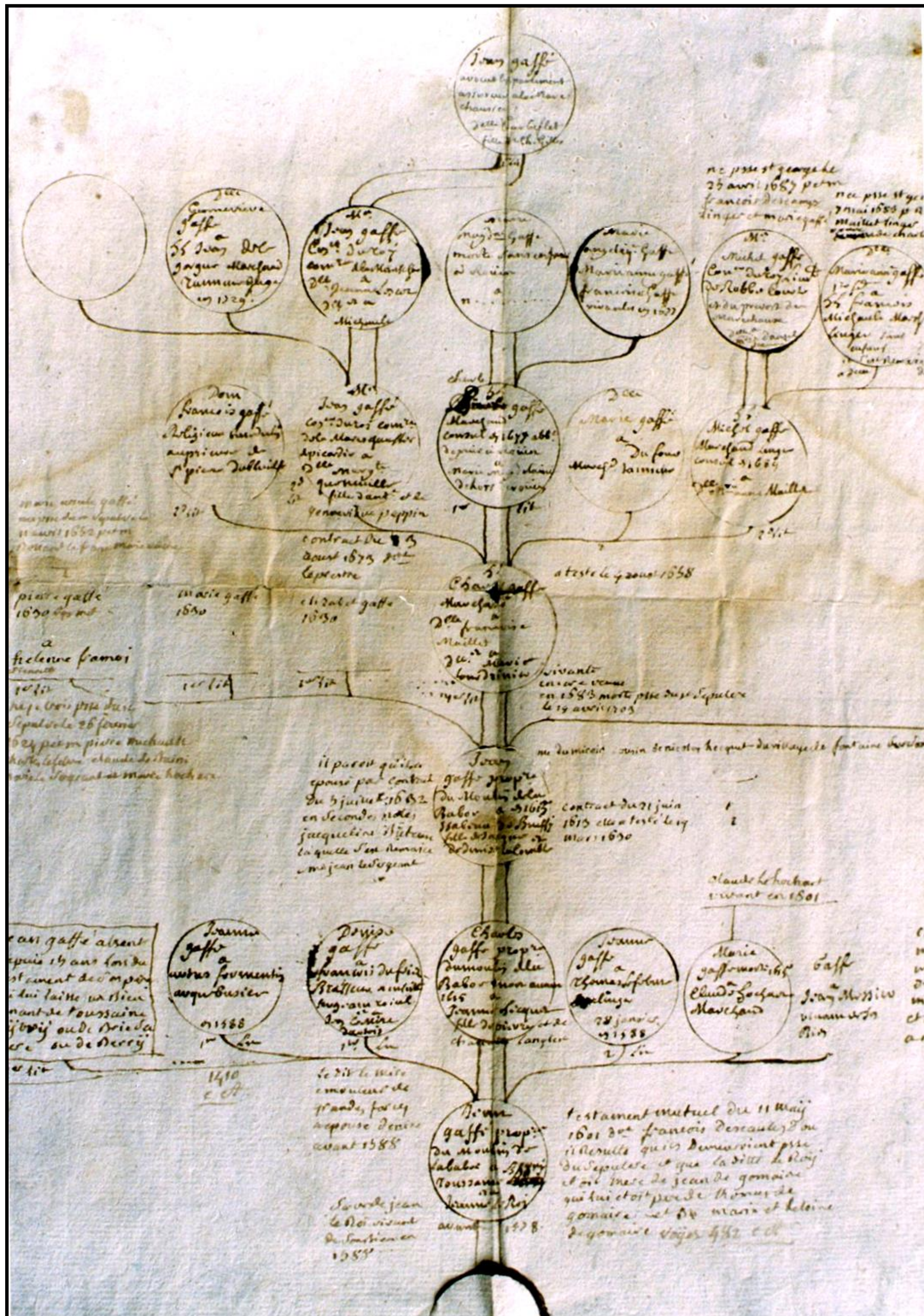
1° Charles Gaffé, qui suit

2° Jean Gaffé, était absent depuis quinze ans lors du testament de son père en 1601

3° demoiselle Louise Gaffé, vivante en 1601

4° demoiselle Denyse Gaffé
mariée 1° par contract du 5 janvier 1575 devant Me Vautricque
à François du Friez, marchand brasseur et sergeant royal, fils de feu Jehan et de demoiselle Marguerite Gasset (zie de huwelijksakte op pp. 316-17)
et 2° avant 1588
à Jean le Mire originaire de la province d'Artois (...) veuf de demoiselle ... de laquelle il avait des enfants qui sont les auteurs des le Mire de Sorel à Abbeville

Graatgenealogie van Gaffé ms. 673 (BM Abbeville)

Gaffé - fonds du Gosriez - ms. 592 (2de blad)

Op 13 september 2001 ben ik opnieuw in de BM van Abbeville en neem er een foto van de tweede bladzijde die ik de tijdens mijn tweede bezoek was vergeten te fotograferen. Hieronder volgt de tekst:

(linkerkolom) Cette acte de 1588 est datté du 13 Mai 1587 dans un autre acte du 14 decembre 1596 devant Me Robert Gaillard

(vervolg rechterkolom)
4° (=5°) delle Jeanne Gaffé - son testament fut insinué le 9 aoust 1619.
mariée par contract du 5 janvier 1588 (...)
à Artur Formentin (...)

et du second lit (2de huwelijk van Jean Gaffé met Jeanne Le Roy, zie p. 294)

5° (= 6°) delle Jeanne Gaffé le jeune reçoit un legs de Firmin le Roy son ayeul
mariée par contract du 29 janvier 1589 (...)
à Thomas Lefebvre, maistre boulenger fils de Guerard et de Jehanne du Cauroy

6° (= 7°) delle Marie Gaffé a fait un testament le 10 janvier 1605 (+)
mariée à hh Claude le Hochart

III

Charles Gaffé proprietaire du Moulin du Babos, était mort avant 1597
marié
à delle Jehanne Hecquet (...) elle se remarie en 1597 à Robert Daullé (...)
dont

1° Jean Gaffé qui suit

IV

Jean Gaffé, proprietaire du Moulin du Babos, maistre de l'hostellerie du Miroir, chaussé du Bois, paroisse du St Sepulcre. Il etoit tresorier er receveur de cette eglise en 1615 et a testé le 17 de decembre 1609 et il etoit mort avant le 29 janvier 1641 (...)

marié 1° par le contract du 21 juin 1613 (...)
à delle Isabeau de Buissy fille née en 1599 (+ 1632)

Deze bladzijde is volledig overgezet omdat het (met de eerste bladzijde) de vroegste gegevens bevat over deze stam Gaffé.

De akte, in het begin van de tekst van de tweede bladzijde in de linkerkolom, waarnaar bovenaan verwezen wordt, heeft betrekking op de akte van 5 januari 1588 van het huwelijk van Jeanne Gaffé met Arthur Formentin.

C.F. Lefebvre vergist zich in de nummering van de kinderen: Jeanne Gaffé die hier als 'vierde' kind staat aangeduid is eigenlijk het vijfde (zie onderaan p. 1 waar Denyse Gaffé nummer 4 is).

Op de graatgenealogie (zie voorgaande bladzijde, p. 295) vervolledigen we de tweede onderste lijn links. Uiterst links komt 'Louise Gaffé' voor met bijkomende tekst: *'aussi le gâté par son père d'un bien venant de la ditte de Berry'*. De tweede links is 'Jean Gaffé' met als tekst: *'absent depuis 15 ans lors du testament de son père qui lui laisse un bien venant de Toussaine Bytry, ou de Brie, ou du Berry'*.

'Gaffé' in publicaties

'Gaffé' komt in enkele publicaties voor. In deel III zijn al twee vermeldingen besproken.

1. E. Prarond, 'La Ligue d'Abbeville, 1591-1592' in *Mémoires de la Société Impériale d'Emulation d'Abbeville, 1867-1868*, Abbeville, 1869. Een excerpt van de tekst bevindt zich in deel III, p. 134.

> Het gaat over de watermolen van Charles Gaffé die door handelaars zou willen worden gebruikt voor het bewerken van weefsels, waarmee hij, noch zijn zoon 'Jehan', kunnen akkoord gaan. Uiteindelijk zal hun molen voor dit doeleinde niet worden gebruikt.

2. E. Prarond, *Le cartulaire de Ponthieu*, Paris, 1898, p. 441. Gekopieerd in III, 135.

> Er zou op 23 oktober 1595 door de baljuw van Ponthieu een uitspraak geweest zijn over de koninklijke molen en de watermolen van Jehan Gaffé. Het detail van de uitspraak is in de bespreking ervan niet vermeld.

3. E. De La Gorgue-Rosny, *Recherches sur les comtes de Ponthieu, de Boulogne, de Guines et pays circonvoisins*, *II,* p. 635:

> GAFFE. A Abbeville. Jean Gaffet, mayeur de Bray-sur-Somme en 1462. - Catherine tient fief en Ponthieu en 1575. (Fiefs de Ponthieu). - Jean, bourgeois d'Abbeville, mari de Dlle Marguerite Queneuille en 1677, tuteur en 1699 des enfants de Madeleine et Anne Gaffé, enfants de Charles et de Dle Madeleine Dehors. - Charles, allié à Dlle Marie Fourdinier, veuve en 1675. - Anne Femme de Nicolas Hecquet, grenetier à Sel de Forest-Moutiers en 1708. - Michel, écuyer, Sr de la prévôté et du Camp-St-Pierre, chevalier de St-Louis, lieutenant de la maréchaussée en 1734-48, mort en 1765, portait d'azur au chevron chargé de 2 étoiles, à 2 roses d'argent en chef et en pointe une épée mise en pal; allié à Marie-Jeanne Danzel, plaide en 1736 contre Daniel-Nicolas Danzel, Sr de Boisville. - Marie-Charlotte-Victoire, femme de Mre François-Xavier de Freytag, écuyer, commandeur de St-Louis, maréchal-de-camp, dem(eurant) à Abbeville en 1728. -N. Gaffé de St-Martin, élu en Ponthieu en 1768. - Jean, commissaire aux revues de la maréchaussée de Picardie, mort à Abbeville en 1751. Marie-Gabrielle, femme de Mr Douville, morte en 1752.

4. We vinden nog een Noëlle Gaffé in Boulogne in *Epigraphie du département du Pas-de-Calais, III*, Arras, 1886, p. 232 (nota onderaan):

> (1) *Livre de raison* (des Hibon de la Fresnoye (p. 231)): "Le jeudy VIe jour de janvier, jour des Roys au soir, lad. Nouelle Gaffé acoucha d'une fille, laquelle fut baptizée le dimenche ensuivant IXe dud. à midy, nommée Isabeau, et ..."
>
> Registre de St Nicolas: 9 janvier 1600. - "Ysabeau, fille de François Hibon l'aisné et de Noëlle Gaffé, ...»

Deze Noëlle Gaffé komt niet voor in het ms. 592, voor zover die volledig is. De tak van de eigenaar van de watermolen, Jehan Caffé, begint slechts met zijn geboorte rond 1540. Er kunnen dus nog andere Gaffés zijn, zoals Noëlle, waarvan de tak vroeger kan aansluiten met de tak van Jehan Gaffé om uiteindelijk ook te belanden bij Guillaume Gaffe van 1438 (zie hieronder).

5. In *La sculpture picarde à Abbeville vers 1500*, Renaissance du Livre, Tournai, 2001, p. 21:

> (...) à Beauvais où Euliot de Coudre taille et peint en 1465 "un crucifix dans l'église Sainte-Marie et deux images avec la croix..." L'année suivante il peignait une statue de Saint-Martin qu'avait fait le huchier Jeannin Gaffer..."

Een 'huchier' is een soort meubelmaker, schrijnwerker. Deze 'Gaffer' komt dus voor in Beauvais (departement van de l'Oise) in 1466. Vanwaar hij afkomstig is, weten we niet. Hier is de schrijfwijze van de naam belangrijk: uitgang op -er! We verwijzen naar I, 41, waar een Colette Cuffer in 1528 in Parijs voorkomt.

6. In verband met die naam doe ik een belangrijke ontdekking in het ARA op 12/3/99. In de *Inventaire sommaire des archives communales antérieures à 1790: Ville d'Abbeville, tome I, séries AB - BB, Abbeville, 1902*, 160 p., door Alcius Ledieu, vind ik in 1438 een 'Guillaume Gaffé'! Hieronder volgt een excerpt uit dit werk:

BB 59 (1488-1544)

p. 61	1535 Maïeur Jean Carpentin, dit Galliot
p. 62	1543 Philbert Carpentin

BB 60 (1420-1460)

p. 65	1430 Henri, roi de France et d'Angleterre
p. 68	1434 les anglais
p. 72 fol. 48	**1438** 31/8 Nomination de Louis Tabarie, sergent à masse(1), comme sergent de l'argenterie(2) "en ‘deportant’ **Guillaume Gaffé**"
p. (81?) fol. 71vo	1442 26/11"A esté conclud ... que on yra devers mons. le duc de Bourgogne a Brucelles lui remonstrer les maulx qui sont fais journellement ou païs et pour excuser la ville pour le fait des treves que les Anglois vœullent soubstenir que on a rompu et autre maulx ...", et pour "l'aide d'un denier et les cervoises ..."
p. 82	1443 "anglois"
p. 86 fol. 82	1447 30/6 Guillaume Gaffé continuera de recevoir les gages de la ville
p. 92 fol. 101vo	1453 15/12 mort de Guillaume Gaffel, sergent à masse et du guet(3)
p. 97 fol. 120vo	1458 28/8 Georges Yot, barbier, désigné "pour saigner les malades et ceux dont il sera requis; il recevra 16 s(ols) par semaine; et sy aura de ceulx qu'il sainera, c'est assavoir: des riches et puissans de chacun vj s; des moiens iiij s; et de ceulx qui sont poures il n'en aura riens, et syne les porra refuser a saigner comme les autres"
p. 99	1459 5/2 influence(4) cessé, Georges Yot, 2 s, au lieu de 6 s, par semaine

---

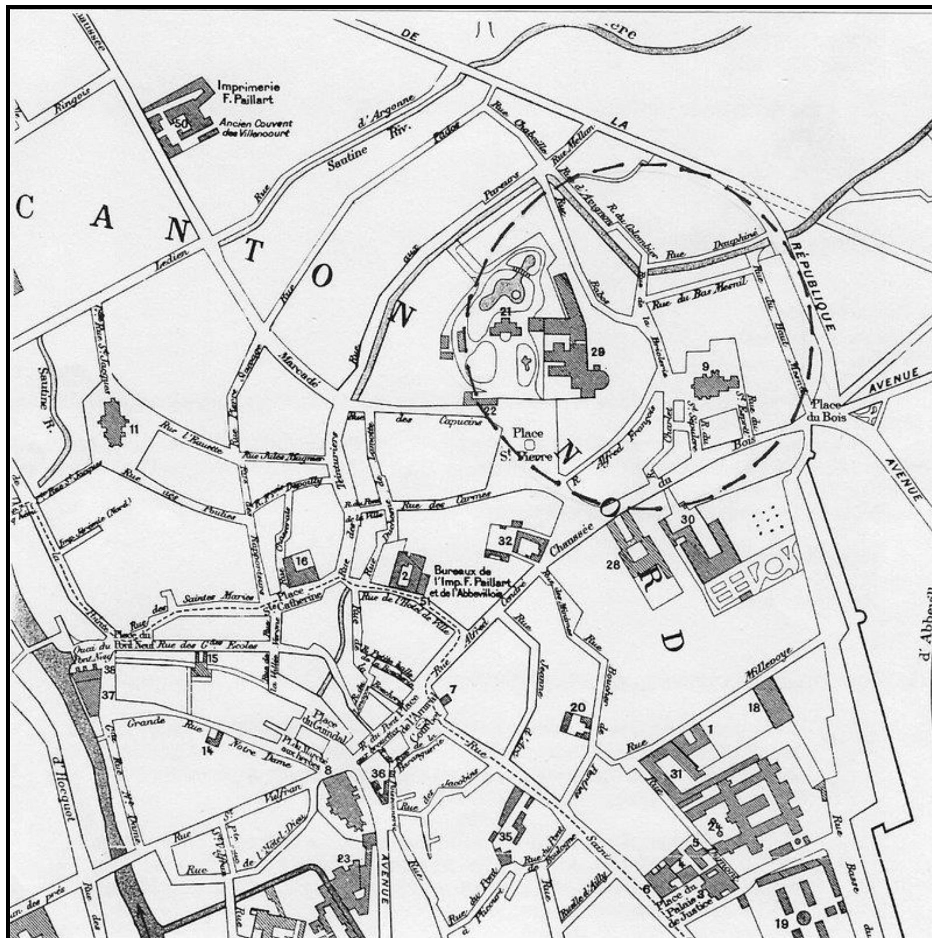
(1) Sergent à masse: 'huissier, qui porte un bâton à tête d'or ou argent dans une cérémonie' (in 1306: 'serjant a mace').
(2) Argenterie: 'argentier' = autrefois, officier chargé de pourvoir la maison du roi en objets nécessaires à l'ameublement et à l'habillement du roi, de sa famille et de ses officiers.
(3) Guet: wacht
(4) Influence: cholera.

7. Over wat 'Baboe' of 'Babos' betekent in 'le moulin de la Baboe', staat het volgende vermeld bij E. Prarond in *Notices sur les rues d'Abbeville et sur les faubourgs*, Abbeville, 1850, pp. 210-211:

> La rue du Bas-Mesnil aboutit à la rue de la Briolerie, un peu au-dessus du pont Gaffé.
>
> La rue de la Briolerie s'appelait ainsi de brioliers ou braïoliers, marchands de braies ou de culottes, qui l'habitaient.
>
> La rue de la Briolerie commence à L'extrémité du second embranchement de la rue Charlet et finit au pont Gaffé. - Ce pont tire son nom sans doute du moulin voisin que faisait mouvoir le Scardon, et que l'on appelait autrefois le moulin de la Baboë; de la Baboë, dit on, parce que qu'il était situé au bas du bois qui couvrait ce côté de la ville; Gaffé, parce qu'un de ses propriétaires s'appelait ainsi.

Op een stadsplan van Abbeville met als titel, *Plan de la ville d'Abbeville*, door F. Paillart, 1904, schaal 1/5000, te vinden in *Abbeville d'Autrefois*, 1983, staan de straten 'Bas-Mesnil', 'Briolerie' en 'Charlet' vermeld (in cirkel op plan). De 'Rue Babos' komt er ook op voor.

Nr. 21 op het plan is nu het stadsarchief ('Bibliothèque municipale'). De kathedraal St.-Wulfran draagt het nummer 8.

8. In het boekenbestand van de onze KB in Brussel vond ik ook de naam 'Gaffé'. Hieronder volgt de lijst:

Gaffé, Dominique

Gourmandises, mignardises / Dominique Gaffé, Jean-Luc Sobota, Bruxelles: Groupe Aven, 1989. - 59 p.:ill.; 22 cm. - 180 BEF.
(Les fascicules du Groupe Aven. Collection Textes; vol 3)
Rideau: regards sur le théâtre / par Bernard De Coster et Dominique Gaffé. - Louvain-la-Neuve: Duculot, 19933. - 166 p.: ill?; 28 x30 cm. - ISBN 2-8011-1051-5: 2750 BEF.

Gaffé, René

A la verticale. Réflexions d'un collectionneur, Brussel, 1963

Paul Eluard / R. Gaffé. - Paris; Bruxelles: *A l'enseigne du Cheval ailé*, 1945. - 152 p.: couv., pl., portr., facs.; in -12. - Il existe un microfilm de cet exemplaire.

Introduction à la peinture française, Bruxelles, 1954, 296 p.

En parlant peinture, Aalter, 1960, ill., 181 p.

Cagnes et ses peintres, Nice, 1964, 46 p.

Rétrospective "Le centaure": 1921-31 hommage à Walter Schwarzenberg -Rétrospective "le Centaure": musée d'Ixelles février - mars 1963, Bruxelles: Musée d'Ixelles, 1963.

Gaffé, Victor

Le château en loterie: Opéra-comique en un acte: représenté pour la première fois sur le Théâtre royal de la monnaye à Bruxelles, le 30 Septembre 1856 / paroles de Victor Gaffé; musique de Henri Fastré. - Bruxelles: P.-A. Parys, 1856. - (2), 44, (2) p.; 18!. (sic) - p. 2: distribution (12).

Le sommeil de l'enfant: berceuse (pour 1 voix et piano) / paroles de Victor Gaffé; musique de L.F. Agniez-Scribe. - partition et partie - Bruxelles: P(ascal) Nacher, 1856. - partition (2 p.): front.; 36 cm. & partie. - Cotage: P.N.2.903. 2 exemplaires.

In het telefoonboek van Brussel vond ik slechts één Gaffé, namelijk Dominique Gaffé, boulevard Adolphe Max, 108, 1000 Brussel. (...) In het telefoonboek stond er ook nog: Gaffey, G., avenue Grandchamp, Brussel 1050. Deze variante van 'Gaffé' is nieuw en zeker het vermelden waard. (...)

Wie Victor Gaffé is, weten we niet. Hij kan een familielid zijn van Dominique, daar hij ook literaire kwaliteiten heeft. Hij zal waarschijnlijk ten laatste geboren zijn in 1830.

Verder onderzoek zal waarschijnlijk niet veel opleveren, behalve dat die tak misschien afkomstig is van Abbeville. De naam kan ook van schrijfwijze veranderd zijn, bijvoorbeeld in 'Gaffet'.

Verder onderzoek naar 'Gaffé'

Hoewel ik dacht dat het voorgaande onderzoek naar de naam 'Gaffé' voldoende moest zijn daar de verwantschap met onze naam helemaal niet vaststaat, wilde ik toch nog eens proberen om de relatie tussen deze Brusselse Gaffés te vinden, want deze voelde ik intuïtief aan.

Op 15/9/00 trok ik naar het Brusselse SA gelegen in de Huidevettersstraat. Het was er mijn eerste bezoek niet, maar het was toch al zeer lang geleden dat ik daar opzoekingen naar de naam 'Coffé' (zie deel I) had gedaan. In de grote leeszaal vond ik achteraan in de tafels (na 1800) verscheidene keren de naam 'Gaffé' vermeld. Mijn verplaatsing naar dit archief was niet nutteloos geweest!

De geboorte van een 'Victor Guillaume Gaffé' in 1831 en ook nog zijn huwelijk met Léopoldine Brulé in 1866 brachten mij op een ernstig spoor. Dit kon de auteur 'Victor Gaffé' zijn die ik in het boekenbestand van de KB had gevonden. Uit zijn geboorteakte haalde ik dat hij geboren was op 4/6/1831 in de 'rue de la Pépinière, nr. 17' als zoon van Isidore Gaffé, 'commis griffier', en van Marie Thérèse Stoffels. Tijdens zijn huwelijk met Lépoldine Brulé op 27/1/1866 heeft hij als beroep: 'avoué près du tribunal'.Beide ouders zijn aanwezig alsook een broer 'Ernest' Gaffé, 29 jaar, een ingenieur.

Ik vind ook nog een geboorte van een René Edouard Gaffé. Deze René Edouard werd geboren op 22/1/1887 als zoon van Charles Ernest Gaffé (52 jaar), *'chef de section au chemin de fer, né à Ixelles* (Elsene)' en van Léonie Elodie Matthysens. Daar de vader geboren was in Elsene en in het SA van Brussel alleen maar archief te vinden is van de stad Brussel zelf, kon ik hier de geboorteakte van Charles Ernest niet vinden.

(...)

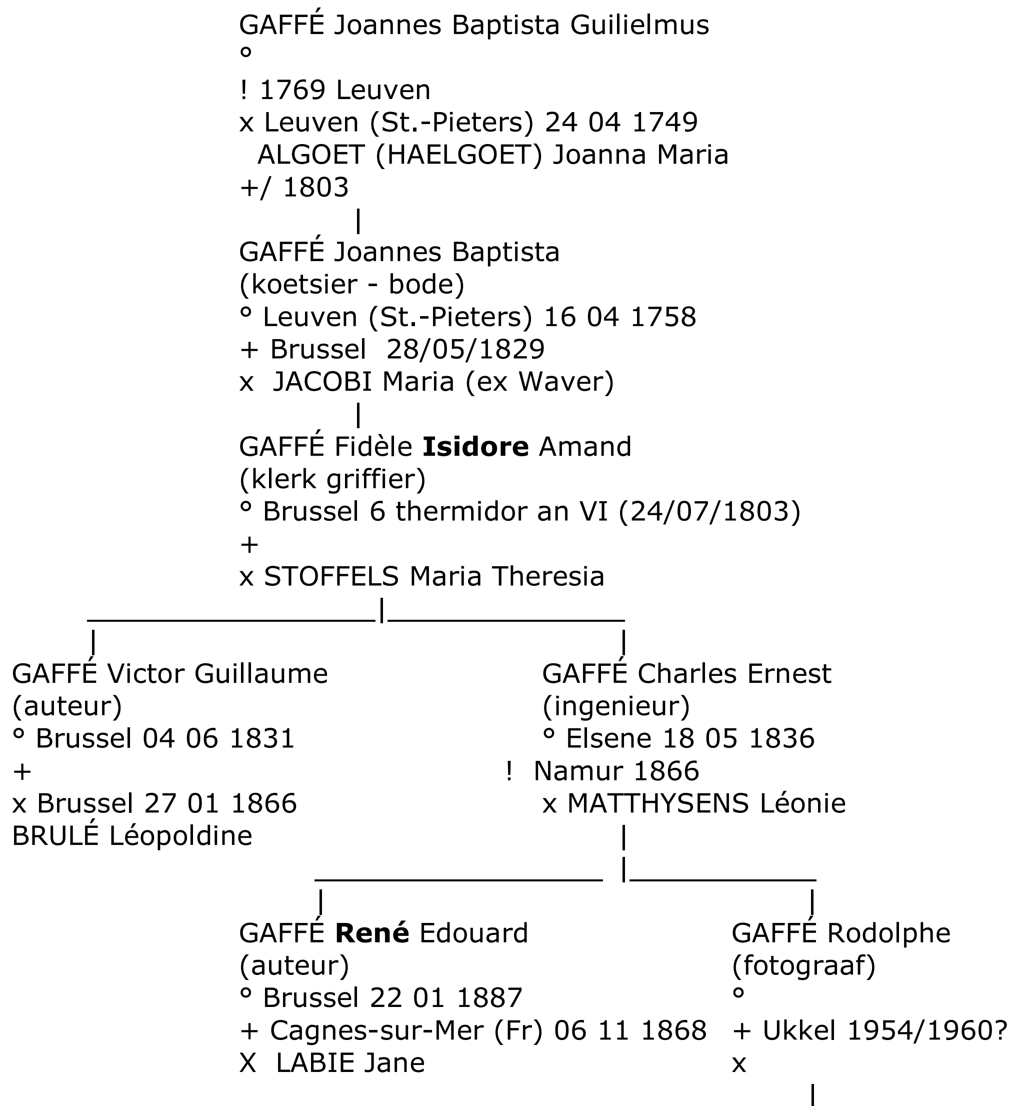
In de tafels ontdek ik nog een vroege geboorte, namelijk op 5 germinal IX (26/3/1801). Het is een Joseph, zoon van Jan-Baptiste Gaffé, koetsier, en Marie Joseph Jacobi. Jan-Baptiste Gaffé kan niet schrijven. Heel belangrijk is hier dat de vader afkomstig is van St.- Pieters in Leuven. Uitzonderlijk vind ik er een Daniel Gaffet, overleden op 3/3/1814, 43 jaar, een veteraan van het 6de Bataljon, 8ste Compagnie van het Franse leger, geboortig van Marceuil-en-Meaux (Seine-et-Marne).

In een steekkaartenkast zat er een doop van een Joannes Baptista Gaffe (zonder accent!), zoon van Paul Gaffe en Maria Francisca Van Overstraeten in de kerk St.-Goedele op 02/06/1791. Belangrijk is hier dat de peter, Gilbertus de Bruyn, een vervanger is voor Joannes Baptista Gaffe.

Er was op die dag nog meer te vinden maar het was sluitingstijd. Ik zou later terugkomen.

De week daarna ga ik naar het gemeentehuis van Elsene hopende daar de geboorteregisters te mogen inkijken, en er Charles Ernest in terug te vinden. Dit werd mij geweigerd. Er zat niet anders op dan de microfilm van Elsene in het RA te raadplegen. Inderdaad, Charles Ernest is er geboren op 18/5/1836 als zoon van Isidore Gaffé, 36 jaar, en van Maria Theresia Stoffels. De handtekening van Isidore Gaffé komt voor op de akte. 'Isidore' komt hier weer voor.

Verwantschap van bekende Gaffés in Brussel

In het RA bekijk ik ook nog de microfilm van de St.-Pieterskerk in Leuven. Een Joannes Baptista Gaffé wordt er geboren als zoon van Jan (Baptista Guilielmus) Gaffé en Joanna Maria Haelgoet (Aelgoet) op 16/4/1758. Van dit ouderpaar zijn er nog volgende kinderen bekend: Maria (Gaffë) 20/01/1750; Antonia 26/11/1750; Jan Joseph 12/06/1752; Isabella 14/09/1754 en Joanna 06/10/1755.

Op 26/09/00 ben ik opnieuw in het Brussels stadsarchief. De overlijdensakte van Joannes Baptista Gaffé op 28 mei 1829 (de akte dateert van 13 juni en vermeldt: 'overleden op de 28ste *dezer* maand', men zal 'mei' bedoelen), bevat interessante inlichtingen. De overledene was de echtgenoot van Maria Josephi Jacobi en zoon van Jan en Joanna Maria Haelgoet (beiden overleden), geboortig van Leuven, op verklaring van Isidoor Gaffé, zoon, griffier. Het beroep van de overledene was bode bij het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Hoewel in de tafels er een doop van Paul Gaffé staat aangegeven, vind ik dit niet terug. Een ander belangrijk overlijden is dit van Petrus Paulus Gaffé, overleden op 3/01/1823 die toen 63 jaar was. Hij is geboren in Leuven rond 1760. Hij was ook een kind van Jan Gaffé en Maria Haelgoet (niet vermeld in de tafels). Zijn broer Jan Baptist Gaffé, 66 jaar, wonende in de Putteriestraat doet met Isidoor Gaffé, 28 jaar, de aangifte.

Er overlijdt nog een Paul Louis Gaffé, bediende, 28 jaar, bediende, zoon van Isidoor Gaffé en Marie Theresia Stoffels, op 15/07/1861. Het zoontje van Paul Gaffé en Françoise Van Overstraeten, dat gedoopt was in de St.-Goedele kerk in 1791 (zie hierboven), overlijdt op 24/01/1792, slechts zeven maanden oud.

Ik hoopte echter vooral de geboorte van 'Isidoor' Gaffé te vinden. Ik zie nog de tafels na en heb een 'Fidèle' Gaffé over het hoofd gezien. Deze is geboren op 6 thermidor an VI (24/07/1798) met als volgende voornamen: Fidèle Isidore Amand. Dit zal onze 'Isidoor' zijn, die hierboven enkele keren voorkomt! Zijn ouders zijn Jean Baptiste Gaffé en Marie Josephe Jacobi. Daar hij de vader is van Victor en van Ernest (vader van René en overgrootvader van Dominique) hebben we het verband gevonden tussen de Brusselse Gaffés (zie verwantschapstabel, p. 306) en is ons doel bereikt.

Graag had ik ook geweten vanwaar de Leuvense Gaffés afkomstig waren. Hoewel ik ook het huwelijk had gevonden van Jan Baptist Gaffé met Maria Algoet in de kerk van St.-Goedele in Leuvenop 24/04/1749, was ik met tekst van de akte niets wijzer. Niets over zijn geboorte en de namen van de getuigen (Jacobus Vispoel en Petrus Van Caloen) geven ook geen uitsluitsel.

Ik hoopte nog zijn overlijden te vinden en daarvoor trok ik op 20/10/00 naar het ARA. Een onderzoek van de microfilms leverde alleen maar op dat bij het overlijden van Jean Joseph Gaffé te Leuven op 1 pluviose an 11 (21/01/1803) Jean Baptiste Gaffé (zijn vader) al was overleden (echter niet in Leuven). Jean Joseph Gaffé was bleker van beroep ('fils de feu Jean Guillielme Gaffé et de Jeanne Marie Algoet'). Hij was gehuwd met Marie Anne Van Daele.

In VVF Oostende is er in een uitgave van het ARA van 1988: een fotokopie van de bevolkingstelling van Leuven van 1796 (*Toegangen GENEALOGIE en DEMOGRAFIE - Reeks II: Bevolkingstelling jaar IV (1796) - LEUVEN*). Ik hoopte daarin onze Jean Baptiste Gaffé, ofwel zijn weduwe, aan te treffen. Er komen wel Gaffés in voor, maar geen Jan (Baptist) Gaffé, noch een weduwe J. Gaffé die zou kunnen Jeanne Marie Algoet zijn.

In deel I komt een weduwe 'Algoet' voor, 78 j., naaister, met vier dochters: L-C, 58 j., L-M, 56 j., M-C, 40 j. en M-?, 33 jaar. Allen zijn in Leuven geboren en woonden in de Wezenstraat, 9. Haar man zal de broer zijn geweest van Jeanne Marie Algoet, de vrouw van J.-B. Gaffé.

We kunnen hier juist maar uit besluiten dat het huisgezin Gaffé-Algoet vertrokken is uit Leuven vóór 1796, vermoedelijk naar Brussel. Daar er vroeger dan 1749 geen andere Gaffés in het Leuvense voorkomen, vermoeden wij dat hij afkomstig was van Frankrijk (misschien van Abbeville?). Verder onderzoek zal dit misschien bevestigen.

9. De heer Balandra stuurde mij op 15/5/00 twee boekreferenties op met als eerste Laurent Fordant, *Tous les noms de famille de France et leur localisation en 1900*, Paris, 1999, met slechts de namen die beginnen met 'Cu...', in het kader van dit hoofdstuk hier niet toepasselijk. De tweede referentie, *Répertoire des noms de personnes artésiens*, Hesdin, 2000, in twee delen, vond ik wel belangrijk voor deze studie, in het bijzonder na lectuur van volgende tekst:

> Il (l'ouvrage) met en œuvre le dépouillement anthroponymique de la prestigieuse collection formée par les Centièmes de 1569 et qui, miraculeusement parvenue jusqu'à nous, comporte 52 volumes in folio aux Archives Départementales. Fruit d'un travail de plusieurs années, il a permis de retrouver, pour l'Artois proprement-dit, c'est-à-dire pour près de 70 % des communautés ayant formé le Pas-de-Calais, 47 000 contribuables représentant au moins 180 à 200 000 artésiens de XVIe siècle.

De telling van 1569 had ik op 22/8/96 in de AD van Arras persoonlijk zelf nagezien voor Dommartin (Bamières) die nu Douriez heet, en Bonnières (zie deel 2, hoofdstuk *'Bamières of Bonnières?'*). Op 6/9/00 kon ik beide delen inzien in het VVF in Oostende. De telling van Arras zelf, bestaat niet meer.

We vinden er zes Gaffets, namelijk in:

> Achicourt (62217 Arras): Nicolas Gaffet - Pierre Gaffet
>
> Le Pouvoir de Demencourt (Sainte-Catherine (Saint-Vaast) =Arras):
> Baudechon Gaffet - George Gaffet
>
> Neuville-Vitasse (62217 Arras): Antoine Gaffet
>
> Saulty (62158 Arras): Antoine Gaffet

Achicourt en Sainte-Catherine zijn delen van Arras. Neuville-Vitasse ligt er op 6 km ZO van en Saulty wat verder, op 11 km zuidwest. We mogen aannemen dat de contracten 'Gaffet' van het fonds Béthencourt hiervoor besproken, van de Gaffets van Arras, afstammen.

In Saulty vonden we Antoine Gaffet op 11 km van Arras. Bonnières, waar in 1569 een 'Guffet' voorkomt die onze vermoedelijke stamvader is (zie deel 2, hoofdstuk *'Bamières of Bonnières?*), ligt op 37 km van Arras. We denken niet dat die ‘Guffet’ een 'Gaffet' is die afkomstig is van Arras, maar onmogelijk is het niet. De verandering van 'a' in 'u' is een grote verandering en om die reden weinig waarschijnlijk.

10. Een andere bron vond ik nog bij E. Prarond, *Histoires des cinq villes et de trois cents villages, hameaux ou fermes - I - Abbeville et Hallencourt*, Paris/Abbeville, 1861, p. 352:

> BELLANCOURT et MOUFLIERES
>
> (...)
> La paroisse de Bellencourt en baillage d'Abbeville comptait, (...) 80 feux et 1,307 journaux de terre.
> (...) Les fiefs que nomme le manuscrit de M. de Lamotte étaient:
> Le fief Mattifas tenu de ladite seigneurie par Michel Gaffé, (lieutenant de la maréchaussée); en 1777 à la dame Freytag fille et héritière dudit sieur Gaffé; (...).

Wie is Michel Gaffé en wie is 'la dame Freytag'? De naam 'de Freytag' zijn we al tegengekomen op de eerste foto van het ms. 592 van de Grosriez (zie p. 292). Tijdens mijn tweede bezoek aan de stedelijke bibliotheek van Abbeville op 13/7/00 neem ik foto's van de rest van dit ms. met de bedoeling die later te bestuderen. Daar ik al 2 foto's had genomen tijdens mijn vorig bezoek begon ik maar te fotograferen vanaf blz. 3. Helaas waren deze genomen 2 foto's beide van het eerste blad en ontbreekt dus de tweede bladzijde van dit ms. in mijn documentatie; een lacune die ik gedeeltelijk heb kunnen oplossen dankzij gegevens in het ms. 674bis (zie p. 317). Bij een derde bezoek aan Abbeville is een foto van de tweede bladzijde genomen (tekst op p. 296).

A. Beck*, Abbeville - I , Mariages 1600 -1792*, parochie St.-Gilles, p. 130-131 (hertypt)

GAFFE Marguerite (feu Pierre et Marguerite NOEL) x Charles Roussel	09.09.1737
GAFFE Elisabeth (Jean et feue Marie RINGARD) x André ...?	18.08.1743
GAFFE Charles Adrien, 25 ans (feu Charles et feue Marie Anne PLEE) x Geneviève MACQUET	12.05.1773
GAFFE de SAINT MARTIN Charles François, conseiller du Roy de St.-Sepulchre, x Flavie Angélique DELEGORGUE t.: Jean François GAFFE, conseiller du Roy et frère	26.09.1768
GAFFEE Pierre Alexis (feu Adrien et Marie Anne ROINET) x Marie Anne LEROY	24.05.1774
GAFFET Marie Thérèse x François LEROY	05.06.1713
GAFFET Nicolas (François et Marie MESSIER) x Michèle SABRAS	02.03.1715

A. Beck,* Abbeville - I , Mariages 1600 -1792*, parochie St.-Gilles, (compl.) p. 331

GAFFE Nicole x Nicolas DUPUY	31.08.1683
GAFFE Marie Anne (feu Pierre et Marguerite NOEL) x Jean François ROY	12.04.1736
GAFFET Françoise (feu Gabriel GAFFET) x Jean RACHINNE	07.04.1686
GAFFET Marie x François CAU	26.05.1686
GAFFET François x Marie DELECOURT t.: Barbe DERNY (mère époux), Antoine GAFFET (cousin)	08.11.1689

A. Beck,* Abbeville - I , Mariages 1600 -1792*, parochie ND de la Chapelle, p. 137

GAFFE Marguerite x Jean DUCROT	29.07.1636
GAFFE Marie x Jean MAQUET	23.07.1697
GAFFE Marie Anne (Charles et Marie PELE) x Augustin QUEVALIER	06.09.1771
GAFFE Marie Jeanne (feu Charles et feue Marie PELE)	21.05.1773
GAFFET Claude x Jacqueline DUFRESNE t.: André GAFFET	03.06.1626
GAFFET André x Catherine CLERC t.: Jacques et Charles GAFFET	15.10.1627
GAFFET Jacques x Marie GAMAN t.: Jacques, André et Charles GAFFET	16.08.1630
GAFFET Jacques x Françoise BOULLET t.: Rauné (?) GAFFE (= vrouw)	16.04.1635
GAFFET Charles x Marie LECLERC	14.04.1636
GAFFET Antoinette x René LEBRUN	21.04.1638
GAFFET André x Michèle TELLIER t.: Charles, Jean, Gabriel GAFFET	26.11.1637
GAFFET Charles x Rauné (?) FACQUET t.: André, Charles et Gabriel GAFFET	01.02.1638
GAFFET Jean x Françoise CLERCQ	16.09.1692
GAFFET Marguerite x François LEROY23.02.1700	
GAFFET Marie Anne, veuve d'Augustin QUEVALIER (feu Charles et feue Marie PELEE) x Nicolas Adrien FARCY	25.04.1775

A. Beck,* Abbeville – I (?) Mariages *(burgerlijke stand ?) p. 155 (156 ?)

GAFFE Jean Jacques, 29 ans, (Charles Bonaventura et Flavie DELEGORGUE) x Marie Laure LEBEL t.: Talbun GAFFE (frère)	29.06.1800
GAFFET Marie Marguerite (feue Marie Marguerite GAFFET), native de Nouvion, x Philippe CAVILLON	24.02.1793
GAFFET Louise (Charles et Marie Geneviève MACQUET) x Stanislas BLONDIN2	29.05.1799
GAFFET Oudart, 62 ans, veuf de Marie DANTIN, (feu Oudart et feue Antoinette BACQUET) x Marie Catherine MOREL	10.06.1805

11. Een zeer belangrijke bron voor 'Gaffé' en varianten zijn de publicaties van de heer André Beck (en M. Gadré) die ik ontdekte in de *Publications du Cercle Généalogique de Picardie*, 34, rue St-Fuscien, 8000 Amiens:

> Abbeville-I M 1600-1792 (5 par.: St-Gilles, St-Jean de Rouvroy, ND du Chatel ND de la Chapelle et St-Sylvain de Mautort). 2066 actes, André Beck, épuisé mais consultable au Centre de documentation.
>
> Abbeville -II M 17è et 18è (4 par.: St-André, Ste-Catherine, St-Eloy et St-Jean des Prés, 2018 actes, A. Beck - M. Gadré, consultable au Centre de documentation.

Die publicaties waren echter helaas uitgeput. Daar, volgens de heer Balandra, de auteur A. Beck overleden was, was het geen gemakkelijke opgave om aan die inlichtingen te komen.
Noch de stedelijke bibliotheek van Abbeville, noch de burgerlijke stand op het stadhuis, bezaten er een exemplaar van. De bibliotheek van Amiens raadt mij aan te schrijven naar de 'Cercle Généalogique de Picardie', eveneens in Amiens. Op 16/9/99 ontvang ik enkele fotokopieën waarin 'Gaffé' en varianten voorkomen met volgende begeleidende nota:

> Rien sur les Cuffé, Cuffet, Quffé. Ce patronyme n'est même pas présent sur les listes électorales de 1849 qui concernent toute la Somme et ...? J'ai consulté les Gaffé(t), sont bien sûr très nombreux.
> Voici les données sur les différents paroisses d'Abbeville. (...)
> (Docteur Alain Braillon, 27, rue Voiture, 80000 Amiens.)

Ik ben zeer blij met die gegevens, hoewel zij ontgoochelend zijn voor de 'Cuffés'. Veel afstammelingen van Guillaume Cuffé (vader en zoon) zijn er zeker niet geweest!

Wat leren ons nu de gegevens van A. Beck? De parochieregisters zijn niet volledig zoals blijkt uit de lijst met de nog bestaande parochieregisters van Abbeville in 'Notes d'Etat-civil de la région du Nord' door Paul Denis du Peage in *Société d'études de la province de Cambrai - Recueil 12*, Lille, 1924, en het zijn alleen maar de huwelijken die door de heer Beck werden behandeld! Bijvoorbeeld voor de parochie St-Georges beginnen de huwelijken maar in 1674, terwijl er al een register met geboorten bestaat van 1614 tot 1624! De lijsten van A. Beck zijn interessant, maar met het onderzoek van de geboorte- en overlijdensregisters zouden we meer familieverbanden kunnen leggen.

We stellen vast dat 'Gaffé(t)' al vanaf 1626 goed is vertegenwoordigd in Abbeville onder de vorm van 'Gaffet'. In de parochie Notre-Dame de la Chapelle vinden we minstens 4 broers: Claude; André; Jacques en Charles. Jean; René en Gabriel komen ook nog voor als familie. Daar er een 'Jacques' getuige is bij het huwelijk van Jacques Gaffet met Marie Gamin in 1630, zou de getuige 'Jacques' Gaffet kunnen de vader zijn en dus geboren rond 1575.

Het vroegste huwelijk komt voor op de parochie St.-André in 1623. Denys Gaffet huwt er met Marie Deroussel. Uit welk register de heer Beck dit huwelijk heeft gehaald, is mij een raadsel, want volgens de lijst van de nog bestaande parochieregisters (zie hierboven) beginnen de huwelijken voor deze parochie maar in 1668! Sinds 1624 (publicatiejaar van de lijst) kan er inderdaad een nieuw parochieregister opgedoken zijn.

A. Beck, - M. Gadré,* Abbeville, II, Mariages, 17ième et 18ième, paroisse St.-André, Ste.-Catherine, St.- Eloi et St.-Jean-des-Prés*, p. 148 (hertypt)

GAFE Marie Jeanne X CREPIN Jacques 01/10/1746 (Ste-Catherine)
GAFFE Adrien, natif de Domvast, X ROINES Anne, veuve en 1ères noces de Jean BRUXELLES 01/12/1734 (Ste-Catherine)
GAFFE Madeleine X VASSEUR Jean 14/07/1693 (Ste-Catherine)
GAFFE(T) Jean François, 29 ans, conseiller du roi (fils de Jean, conseiller du roi, et feue Marie Jeanne LESCOT) X FLET Barbe Anne (fille de feu Gilles, consul des marchands, et Barbe MEURICE); témoins : Sœur ALIAMET de METIGNY, Claude MEURICE, oncle, Adrien FLET, avocat, oncle. 16/08/1731 (St-André)
GAFFE(T) Jean X MICHAULT Françoise (fille de feu Nicolas et Françoise POULLIER); témoins : Jean et Geneviève DELEGORGUE-GAFFET, Jean DEMARCY-MICHAULT, beau frère, Philippe MICHAULT, cousin. 16/07/1711 (St-André)
GAFFET Denys, de Saint-Riquier, X DEROUSSEL Marie, de la paroisse St Georges; témoin : Philippe DEROPUSSEL, frère. 12/09/1623 (St-André)
GAFFET Jean X PRIVE Honorée; témoins : Jacques. GAFFET, oncle, carillonneur de St Sépulcre, Jean VASSEUR, beau-frère, Française GAFFET, soeur, Charles LEDUC. 28/09/1681 (St Eloy)
GAFFET Martin, veuf de Marguerite EVRARD, X SCELLIER Marie, native de Frocourt (fille de feu Charles et Marie DEHEN). 04/11/1721 (Ste-Catherine)
GAFFEZ Guillaume, de la paroisse St Jacques, X CHAMBELLAN Jeanne 31/01/1644 (Ste Catherine)

A. Beck,* Abbeville - I (?), Mariages*, (burgerlijke stand) p. 155 (156?) (zie transcriptie op p. 310, onderaan)

- GAFFE Jean Jacques, 29 ans, natif de MIANNAY (Charles GAFFE Propriétaire et Flavie DELEGORGUE) x Marie Louise LEBEL, 34 ans (fille Louis LEBEL, Notaire et feue Marie Geneviève ALIAMET), T: Tallien GAFFE, Marin et frère, Louis Nicolas LEBEL, Marchand et frère, Jacques Adrien LEBEL, Rentier et frère — 10 MESSIDOR AN 8, 29 06 1800
- GAFFET Marie Marguerite (fille Marie Marguerite GAFFET Native de NOUVION) x Philippe CAVILLON (Pierre Nicolas et feue Marie MOREL) — 24 02 1793, AN 2
- GAFFET Louise (Charles et Marie Geneviève MACQUET) x Stanislas BLONDIN (Louis Nicolas et Marie Françoise DORION) — 10 PRAIRIAL AN 7, 29.05 1799
- GAFFET Oudart, 62 ans, veuf de Marguerite DANTIN (feu Oudart et feue Antoinette BACQUET) x Marie Catherine MOREL, 34 ans (feu Jean et feue Françoise CHIVOT), T: Pierre ACLOCQUE, Marchand épicier, Pierre DUPUIS, Marchand, Jacques MOREL, neveu — 21 PRAIRIAL AN 13, 10-06 1805

Verdere bespreking van het ms. 592 (fonds du Grosriez)

Tijdens een tweede bezoek aan de stedelijke bibliotheek van Abbeville (3/7/00) fotografeer ik de overige bladzijden van dit ms., echter met uitzondering van de tweede bladzijde die ik dacht te hebben gefotografeerd tijdens mijn eerste bezoek op 10/7/97 (ik had toen twee foto's genomen van de eerste bladzijde!). De eerste bladzijde werd besproken op pp. 292-94.

Bij een eerste lectuur valt er op dat het ms. bestaat uit twee soorten schrift. Op het eerste blad staat bovenaan de datum '1815' met daarnaast de paraaf van Charles-Claude Lefebvre. Zijn schrift is hard (vet). In een ander lichter en vloeiender schrift werd het ms. bijgewerkt en verder uitgewerkt tot '1903'. Door wie? Zijn naam staat niet vermeld, maar hij kan een afstammeling zijn geweest van de auteur van 1815 of van een medewerker van het cabinet van deze notarisfamilie.

Volgens de tekst op de eerste bladzijde (zie foto op p. 292) zou het ms. uit een schrift met 14 bladen bestaan. In het totaal zijn er 36 bladzijden. Dit vergt een nader onderzoek.
De tekst van Charles-Claude Lefebvre eindigt op p. 22:

> *'fin de la généalogie de MM. Gaffé*
> *finie le 20 May 1815 par cc lf dug (= Charles-Claude Lefebvre du Grosriez?)'*

Als we echter de inbinding van het schrift aandachtig bekijken, zien we dat er met p. 29 een nieuw deel begint van vier bladen (= acht bladzijden) tot en met p. 36. Vanaf p. 23 tot en met p. 28, was het schrift onbeschreven en zijn dus deze 28 p.: het 'veertien bladen' tellende schrift. De blanke bladzijden werden door de tweede auteur gebruikt om de stamboom verder uit te werken en daar hij geen plaats genoeg had, werden er nog acht bladzijden bijgevoegd.

Na een eerste onderzoek van deze genealogie komen we tot de bevinding dat die vermoedelijk is gemaakt in opdracht van een afstammeling van Michel Gaffé (de adellijke tak). We geven nu een synthese van die genealogie:

1. N. Gaffé
 - Jean (volgt onder 2)
 - Jacques (x Marie Verniers)

2. Jean Gaffé (x Toussaine de Berry)

3. Charles Gaffé (x Jehanne Hecquet)

4. Jean Gaffé (x 1613 Isabelle de Buissy)

5. Charles Gaffé ° Abbeville (St.-Georges) 1616
 xx 1648 Marie Fourdrinier

6. Michel Gaffé ° Abbeville (St.- Sépulcre) 1656
(marchand à Abbeville) x 1682 Marie Anne Maillet

7. Michel Gaffé ° Abbeville (St.-Georges) 1687
(conseiller du roi, etc.) + (St.-Georges 1765)
 x 1721 Marie Anne Danzel
 - Marie Thérèse Gertrude (° 1723, + 1724)
 - Françoise Victoire Gaffé (volgt onder nr. 8)

8. Françoise Victoire Gaffé (= **'la dame Freytag'**)
(propriétaire en partie du moulin)
° Abbeville (St.-Georges) 1727, + 1815
x 1757 François Xavier de Freytag
(chevalier, baron, puis comte de Freytag, etc. ...)

9. Marie Robert Michel François Xavier de Freytag
° Abbeville (St.-Gilles) 1765, + 1815
x 1796 Madeleine Françoise de Tillette

10. Marie Charles François Xavier Alfred de Freytag
° Bellencourt 1803 (burgemeester van Abbeville in 1854)
x Anne Amelia Huth ... (° Isle of Wight 1784)
(sans postérité)

Wat mij vooral in dit ms. 592 interesseerde was de bladzijde 22 waarnaar verwezen werd op het eerste blad. Jacques Gaffé (gehuwd met Marie Verniers) heeft er afstammelingen. Aan de heer Balandra had ik gevraagd of er zich onder zijn kinderen geen 'Nicolas' bevond. Hij heeft mij geen direct antwoord gegeven maar - zoals in het begin van dit hoofdstuk al is gemeld - wel drie 'Nicolas' opgegeven, geboren na 1600. Hierna volgt de tekst van blz. 22:

Septième branche (n'aurait pas du figurer ici comme branche, mais être portée à la page 1)

II

Jacques Gaffé, frère de Jean Gaffé, propriétaire du moulin de la rue Babos, était marchand en 1576

marié

à Delle Marie Vernier (sic)

dont

1° Delle Jacqueline Gaffé qui suit

2° Delle Jacqueline Gaffé, l'aisnée

mariée avant 1576 à Jehan Larue (?)

III

Delle Jacqueline Gaffé, la jeune

mariée par contract du 21 May 1576 devant Me Jean Delcourt
à Anthoine Grumel (?) (...)

Het zinnetje in kwestie (*n'aurait pas du figurer ici comme branche, mais être portée à la page 1*), beduidt dat de voortzetting van de tak niet apart moest worden besproken maar gewoon worden vermeld op het eerste blad daar er geen mannelijke afstammelingen zijn (die dus geen aanleiding kunnen geven tot voortzetting van de Gaffés). Er is dus duidelijk geen zoon die 'Nicolas' heet.

Huwelijk van François Dufrien met Denise Gaffé – Abbeville – Ao 1575 (ms. 674) (BM Abbeville)

Blokjesgenealogie van 'Gaffé' (ms. 674bis, lias 2, nr. 29) (BM Abbeville)

Foto van een gedeelte (linksboven) beginnende met de stamvader Jehan Gaffé.

Ms. 673 (fonds du Grosriez)

Daar de foto van de graatgenealogie (zie p. 295) niet volledig was, fotografeerde ik die opnieuw (hier niet afgedrukt) en vond er nog een dochter bij van de tweede generatie, namelijk:

> *Louise Gaffé, aussi le gaté par son père d'un bien venant de la ditte de Berry (zijn 1ste vrouw).*

Bij zijn tweede vrouw, Jeanne le Roy heeft Jehan Gaffé nog drie dochters (zie p. 295): Jeanne; Marie en N gehuwd met Jean Messier (Mossier?). Deze laatste komt echter niet voor op p. 2 van ms. 592 (p. 296).

Ms. 674 (fonds du Grosriez)

In dit ms., met zeer veel familienamen, komt op p. 37 (nr. 120) het huwelijk voor van Denise Gaffé met François Dufrien (zie foto). Deze akte wordt hier besproken omdat zij oud is (van 1575) en ook omdat de familieleden erin voorkomen (voor haar plaats in de stamboom 'Gaffé' zie p. 294 onderaan). Hierna volgt de overzetting:

> *Mariage de François Dufrien ou Dufrier (Lefebvre schrijft: 'Dufriez' in blokjesgenealogie van ms. 674bis) et Denise Gaffé. Led. Dufrien fils et hér(itier) de Jean Dufrien et de Marg(uer)te Gosset. Comparan(t)s: Jean le Sergeant M(aîtr)e brasseur son curateur; Charles Gosset, Me charpentier, pere grand (grand-père); Firmin Ozanne, mary (mari) d'Antoinette Gosset, cousine -*
> *Jean Gaffé, meunier; Jeanne Leroy, sa femme, assistée de Jean Mossier, homme vivant de son bien, beaufrère dud. Gaffé; d'Hector Siffait, chaudronnier, mary d'Anne Desjardin, belle-fille aud. Gaffé - la mariante, fille dud. et de feu Toussaine de Berny (Lefebvre schrijft: 'de Berry'), sa première femme, du 5 j(anvi)er 1575 dev(an)t led. Me Vaultrique , not(ai)re.*

'Anne Desjardin' was een dochter van Toussaine de Berry uit een vorig huwelijk.

In hetzelfde ms. komt op p. 158 (nr. 475) het huwelijk voor van Jeanne Gaffé (dochter van Jean Gaffé en Jeanne Leroy) met Thomas Lefebure in Abbeville (St.-Sépulcre) op 29/1/1588. In de blokjesgenealogie (ms. 674bis) heeft Charles-Claude Lefebvre die de naam 'Lefebure' als 'Lefebvre' schrijft en misschien heeft hij wel gelijk, bijgevoegd dat Thomas de zoon is van 'Guerard et Jehanne du Lavroy dont suite'.

Het huwelijk van Michel Gaffé met Anne Maillet (januari 1682) staat in dit ms. 674 op p. 169.

Ms. 674 bis (fonds du Grosriez)

Dit ms. geeft talrijke blokjsgenealogieën en bestaat uit twee delen. In de inhoudsopgave van deel een, komt de naam 'du Hamel' voor als *'Liasse No. 2*'. Helaas, de volledige 'liasse' is uit het ms. verdwenen! Dit moet waarschijnlijk al lang geleden zijn gebeurd, want het zijn zeer grote bladen die men niet zo maar ontvreemdt. We hebben gezien in ms. 568 dat Charles-Claude Lefebvre helemaal niet overtuigd was van de adellijke afkomst van de du Hamels. Daar dit het werk is van Charles-Claude Lefebvre zal hij er als echtgenote van Antoine du Hamel, Martine Cuffé in plaats van Marie Carpentin, hebben vermeld. Misschien is dit de reden voor het ontbreken ervan?

In deel twee (vanaf '*liasse No. 29*') komt in nr. 38 'Gaffé' voor. Die is uitgewerkt tot en met de 10de generatie met nog één geboorte in de 11de generatie in 1793 (zonder voornaam). Het is een samenvatting van het hierboven besproken ms. 592. Sommige gegevens werden bijgewerkt tot 1815 dat ook het jaar is van het oorspronkelijke ms. 592. Een verdere bespreking is niet noodzakelijk omdat er zich geen nieuwe elementen in bevinden.

Opgaande stamreeks van Daniel Gaffé (Sosa-nummering)

LISTE PAR QUARTIER DE GAFFE DANIEL PIERRE RENE

			NAISSANCE		MARIAGE		DECES	
NUM	NOM	PRENOM	DATE	LIEU	DATE	LIEU	DATE	LIEU
1	GAFFE	DANIEL PIERRE	??-??-??				??-??-??	
2	GAFFE	PIERRE RENE R	??-??-??		??-??-??		??-??-??	
3	JAUNET	LUCIENNE ANDR	??-??-??		??-??-??		??-??-??	
4	GAFFE	RENE GUSTAVE	??-??-??		??-??-??		??-??-??	
5	MILON	ANDREE JEANNE	??-??-??		??-??-??		??-??-??	
8	GAFFE	RAYMOND LOUIS	??-??-??		??-??-??		??-??-??	
9	NION	LAURE	??-??-??		??-??-??		??-??-??	
16	GAFFE	LOUIS GEORGES	27-3-1859	VARENGEVILLE S	8-8-1882	VARENGEVILLE S	??-??-??	
17	ANTIL	ISABELLE PULC	14-3-1858	HERMANVILLE 7	8-8-1882	VARENGEVILLE S	12-10-1888	DREUX 28
32	GAFFE	AUGUSTE FRANC	8-1-1822	OUVILLE LA RIV	16-4-1853	VARENGEVILLE S	28-2-1886	VARENGEVILL
33	SANSON	MARIE TRINITE	18-2-1834	VARENGEVILLE S	16-4-1853	VARENGEVILLE S	??-5-1773	
64	GAFFE	JEAN POMPEE	13-4-1780	ST PIERRE LE V	17-12-1806	ST PIERRE LE V	24-3-1849	THIL MANNEV
65	PAJOT	MARIE ROSE CA	20-12-1787	ST JACQUES D'A	17-12-1806	ST PIERRE LE V	5-6-1860	AUPPEGARD
66	SANSON	EDOUARD THEOD	17-4-1809	VARENGEVILLE S	20-7-1833	VARENGEVILLE S	17-12-1857	DIEPPE 76
67	GRUEL	EMILIE TRINIT	27-4-1811	ST AUBIN SUR M	20-7-1833	VARENGEVILLE S	21-9-1873	DIEPPE 76
128	GAFFE	JEAN	22-8-1751	LUNERAY 76	17-6-1777	ST PIERRE LE V	20-6-1831	GRUCHET ST
129	RIDEL	MARIE ANNE	2-9-1755	FONTAINE LE DU	17-6-1777	ST PIERRE LE V	21-4-1843	GRUCHET ST
132	SANSON	JACQUES	10-8-1739	VARENGEVILLE S	17-4-1804	VARENGEVILLE S	28-6-1814	VARENGEVILL
133	BENARD	MARIE ROSE CA	16-5-1773	VARENGEVILLE S	17-4-1804	VARENGEVILLE S	24-3-1850	VARENGEVILL
256	GAFFE	JACQUES	13-12-1723	GRUCHET ST SIM	8-10-1748	LUNERAY 76	24-9-1804	ST PIERRE L
257	GLORIA	MADELEINE2	3-4-1723	LUNERAY 76	8-10-1748	LUNERAY 76	29-1-1780	ST PIERRE L
264	SANSON	JACQUES	7-10-1710	VARENGEVILLE S	8-7-1738	VARENGEVILLE S	19-4-1783	VARENGEVILL
265	THOUMIRE	MARIE ANNE	6-10-1714	VARENGEVILLE S	8-7-1738	VARENGEVILLE S	1-12-1754	VARENGEVILL
512	GAFFE	GUILLAUME	22-3-1699	LUNERAY 76	17-10-1719	GRUCHET ST SIM	30-9-1779	ST PIERRE L
513	DUHAMEL	CATHERINE	14-8-1695	GRUCHET ST SIM	17-10-1719	GRUCHET ST SIM	26-3-1761	LUNERAY 76
528	SANSON	PIERRE	16-3-1671	VARENGEVILLE S	22-11-1701	VARENGEVILLE S	12-11-1739	VARENGEVILL
529	PAPIN	MARIE	28-4-1681	VARENGEVILLE S	22-11-1701	VARENGEVILLE S	23-12-1722	VARENGEVILL
1024	GAFFE	PIERRE	??-??-1664	LUNERAY 76	7-5-1691	LUNERAY 76	24-7-1747	LUNERAY 76
1025	NOTHIAS	ADRIENNE	??-??-1666		7-5-1691	LUNERAY 76	23-2-1741	LUNERAY 76
1056	SANSON	CHARLES	??-??-1634		??-??-??		17-10-1684	VARENGEVILL
1057	MONTIER	MADELEINE	??-??-??		??-??-??		??-??-??	
2048	GAFFE	GUILLAUME	??-??-1644		??-??-??		5-3-1724	LUNERAY 76
2049	SINOT	MARIE	??-??-1646		??-??-??		22-7-1708	LUNERAY 76

soit 33 personnes

Een 'Gaffé'-stamboomonderzoeker

In augustus 2001 vind ik een Pierre Gaffé met een e-mail adres, die ook aan genealogie doet! Misschien heeft hij in Abbeville gezocht en heeft hij meer gevonden dan ik? Ik stuur hem op 22/8/01 enkele bladzijden met documentatie over mijn Gaffés. Volgens zijn schrijven (e-mail van 18/8/01) zijn zijn voorouders allemaal van het departement Seine-Maritime (Luneray, St-Pierre-le-Viger). Dit departement (76, met Rouen en Dieppe) ligt ten zuiden van dit van de Somme.

Bij het zien van zijn opgaande stamreeks (zie hiernaast) stel ik vast dat er geen gegevens voorkomen bij de jongste generaties (de stamboomvorser heeft nr. 2). Op mijn vraag naar meer inlichtingen hieromtrent, beweert hij (e-mail van 12/9/01) dat sommige personen niet willen dat de gegevens die nog geen honderd jaar oud zijn worden gepubliceerd, wat overeenkomt met de Franse wetgeving.

Van de vier lijsten die hij mij opstuurde (5/9/01) is hiernaast de 'liste par quartier de Gaffé Daniel Pierre René', zijn zoon, afgedrukt (met zijn toelating). Deze lijst is belangrijk omdat er ook veel Sansons in voorkomen. Deze zijn afkomstig van Varengeville-sur-Mer, op 2 km west van Dieppe (een overlijden in 1684 van Charles Sanson).

Hij zou mij op de hoogte houden in geval hij zou meer vinden. Hij had nog geen onderzoek uitgevoerd in de BM van Abbeville dat hij in de toekomst wel van plan is.

Overlijdensakte van Charles Gaffé - Abbeville (1888)

70 ans, 2 m, 13 jours
Charles Antoine Romain
Gaffé
464

L'An mil huit cent quatre vingt-huit, le vingt-quatre octobre à midi. Devant nous Charles Théodore Dannier, Adjoint au Maire de la ville d'Abbeville et délégué pour remplir les fonctions d'Officier de l'État-civil. Sont comparus en l'hôtel-de-ville, Gaston Cordier, âgé de quarante et un ans, secrétaire-économe des hospices d'Abbeville, demeurant à Abbeville, faubourg du bois, avenue du bois, gendre du décédé ci-après nommé, et Alexandre Quentin, âgé de quarante-six ans, maître menuisier, demeurant en cette ville, rue Saint-Vulfran, neveu du défunt. Lesquels nous ont déclaré que aujourd'hui à huit heures du matin, est décédé en sa demeure à Abbeville, avenue du bois, faubourg du bois, numéro trois Charles Antoine Romain Gaffé, tailleur d'habits, époux de Elisabeth Flore Berthe, repasseuse, né en cette ville le neuf Août mil huit cent dix-huit, fils de feus Jean Charles Gaffé, ancien sous-lieutenant d'infanterie, chevalier de la Légion d'honneur, et Marguerite Rosalie Dubois, son épouse. Et après nous être assuré du décès, nous avons dressé le présent acte que les comparants ont signé avec nous après lecture.

G Cordier A Quentin

Gaffé in de burgerlijke stand - Abbeville

Tijdens mijn tweede bezoek aan Abbeville (13/7/00) had ik nog de gelegenheid in het stadhuis enkele opzoekingen te doen in de registers van de burgerlijke stand. Hieronder het resultaat, dat eerder gering is, want ik had slechts een kwartier de tijd voor het middagsluitingsuur:

> 12/11/1887 - Gaffé Julien Désiré x Rosa Parfaite Larivière 29 ans, veuf de Charlotte Darras, fils d'Adrien Alexandre Stanislas Gaffé, menuisier
>
> 10/05/1888 - ° Gaffet Georges Emile Albert de Joseph Antoine Théodore Gaffet, 33 ans (° 1855) et de Fany Juliette Charlotte Caronge, 30 ans
>
> 24/10/1888 - + Gaffé Charles Antoine Romain, tailleur d'habits, (x Elisabeth Flore Berthe), ° 9/8/1818, fils de Jean Charles et de Marguerite Rosalie Dubois (zie fotokopie, p. 318)
>
> 11/02/1911 - Gaffet Denis x Boulanger Marie
>
> 07/02/1914 - Gaffé Georges x Godarts Léonie
>
> 18/09/1920 - Gaffet Charles Joseph Achilles x Doit Marie

De Gaffés die hierboven staan vermeld, komen niet voor in het ms. 592. Met de gegevens van A. Beck vind ik geen aanknopingspunten.

De meeste Gaffés en varianten stammen waarschijnlijk af van de Guillaume Gaffé van Abbeville, onze '*sergent à masse*' van 1438. Dit kan - mits verder onderzoek - misschien bewezen worden. De mogelijkheid zit er ook in dat de Cuffés (Cuffes) van Abbeville van hem afstammen.

'Gaffé' zal in 1438 zeker als 'Gaffe' zijn geschreven. Het document waaruit dit gegeven komt is echter door brand vernield.

Tussen **Cuffe** en **Gaffe** is er fonetisch zeer weinig verschil. Om deze reden werd aan deze naam zoveel aandacht besteed.

DEEL II: TAKKEN

BAMIERES OF BONNIERES?

In deel II beweer ik dat de heer Decaestecker zich vergist in de lezing van de naam van de plaats vanwaar onze voorvader Nicolas Quufet afkomstig zou zijn (II, 17). Volgens hem is het Bonnières, in plaats van Bamières (Bomières?), wat ik lees. Achteraf beschouwd verrast het mij niet dat hij er 'Bonnières' van gemaakt heeft. Misschien las hij ook 'Bamières', bij een eerste lectuur van het handschrift? Het grote probleem is echter dat 'Bamières' niet voorkomt in de officiële lijst van de gemeenten van Frankrijk! Op een beentje na - wordt 'Bonnières' gelezen, die wél voorkomt als gemeente. Dus werd het 'Bonnières'!

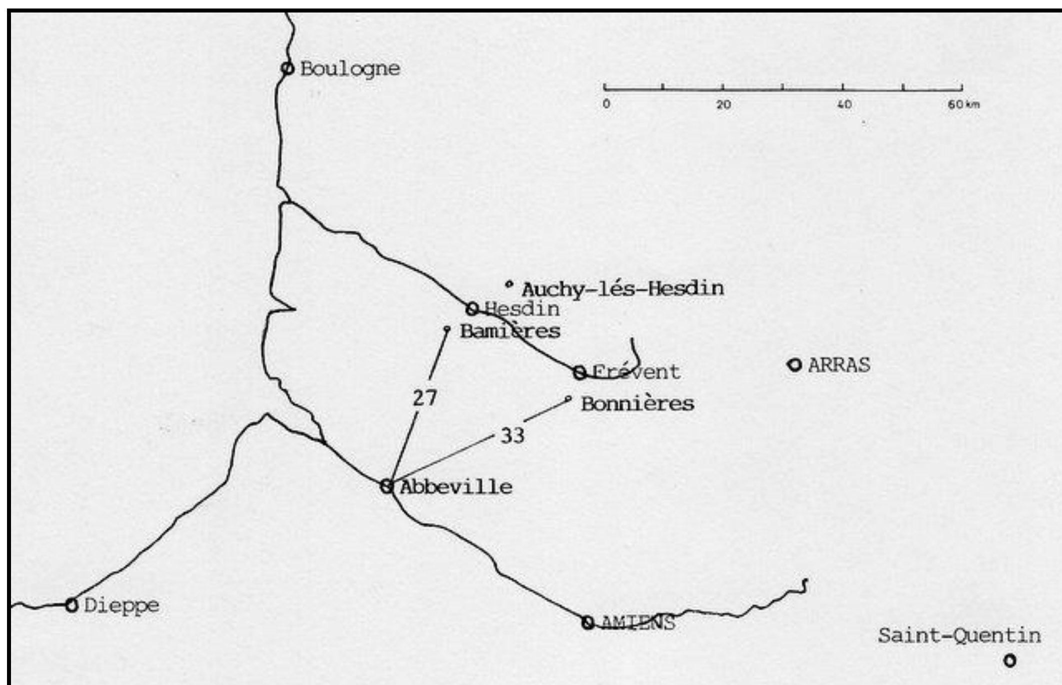
Ik zou ook veel liever 'Bonnières' lezen dan 'Bamières', omdat het o.a. veel eenvoudiger uit te leggen is vanwaar de Cuffez afkomstig zijn: 'Bonnières' is een gemeente en bekend en 'Bamières' was een gehucht (eigenlijk een soort enclave; Fr. = écart) van Dommartin die nu ook als gemeente zelfs niet eens meer bestaat. Dommartin behoort nu bij Mouriez. 'Bonnières' ligt zes kilometer verder verwijderd van Abbeville dan 'Bamières' (zie kaart op p. 326), dat er 27 km vanaf ligt. Zelfs indien het 'Bonnières' zou zijn, beweer ik nog steeds dat onze Cuffez van Abbeville kunnen afkomstig zijn. Dit brengt de mogelijke relatie met de Cuffés van Abbeville niet in het gedrang.

Op 29 september 1996 schreef ik naar de heer Decaestecker. In mijn brief legde ik hem uit waarom ik dacht dat het eerder 'Bamières' dan 'Bonnières' was en gaf hem daarbij enkele voorbeelden van schrijfwijzen van 'm' en 'nn'. Zijn antwoord kwam op 2 oktober 1996:

> Misschien is uw lezing de correcte. Ik zou er echter mijn hoofd niet durven op verwedden. Ik heb inderdaad mijn transcriptie laten nalezen door de zeer degelijke, en wellicht niet onbekende dr. fil(oloog) Beele. Beiden kwamen wij tot dezelfde lezing. Ook nu durf ik geen uitsluitsel geven. Het spijt me echt!

Later stuurde ik nog dezelfde voorbeelden naar de heer Jan Coopman en de heer Balandra, beiden zeer onderlegd in oud schrift. Zij vonden beiden dat er 'Bamières' stond geschreven. De heer Balandra (B9, 30/4/98) beweerde ook dat het de 'a' en de 'o' zijn die het verschil uitmaken. Hij stuurde mij met zijn brief B7 van 17/4/98 een tekst uit de 'Bulletin de la Société des Antiquaires de Picardie', XLVII, 1957-58 over *Chartes et documents concernant le Nord de la France (Flandres, Artois, Tournaisis) conservés aux Archives de la Ville de Metz*, waarop op pp. 114-16 negen keer de naam 'Bannières' staat voor 'Bamières'. In zijn B16 (15/10/98) bewijst hij dat 'Bannières' wel degelijk 'Bamières' is.

Kaart met Bamières en Bonnières t.o.v. Abbeville

Nu volgen er wat meer gegevens over Bamières, een plaats ('écart') die vroeger deel uitmaakte van de gemeente Dommartin die in 1834 werd afgeschaft en aangehecht aan Mouriez *(Paroisses et communes de France).*

In de *Dictionnaire historique et archéologique du département du Pas-de-Calais - arrondissement de Montreuil*, Arras, 1875, pp. 248-249, vinden we van dit gehucht (Bamières) van de gemeente Mouriez een gedetailleerde historische beschrijving:

> (...)
> HAMEAUX. - Bamières. A l'époque de la fondation de l'abbaye de Saint-Josse-au-Bois, le domaine de Bamières se trouvait divisé en quatre parties: la première, tenue en fief d'Eustache Colet, appartenait, par moitié, à Oilard de Ecquemicourt et à Richard de Rollencourt. La seconde et la troisième, qui relevaient du comté de Ponthieu, étaient la propriété d'Eustache de Maisonc(h)elles et de Gaultier Becket. Bernard de Bailleul possédait la quatrième.
> Moins de vingt ans après, ces chevaliers ou leurs successeurs s'étaient dépouillés au profit des moines, qui installèrent dès lors à Bamières un prévôt et des frères convers pour surveiller l'exploitation des terres et procéder au défrichement des bois.
> Un siècle après, en 1252, l'abbé Jean fit dresser le polyptique ou état détaillé des biens de son monastère. Voici ce qui concerne la cense de Bamières:

1re solle. -	vers Capelle jusqu'au bois de Mons,	530 jn.
	à le Tilloie,	22 jn.
	les terres de Jehan de Maisonchelles,	53 jn.
2e solle. -	devant la porte de Bamières,	543 jn.
	achetés au seigneur de Tortefontaine,	20 jn.
3e solle. -	au bois Warte et au Moreillemont,	533 jn.
	au Sart de Goulaffre,	60 jn.
	au Sart du Bos Warte,	30 jn.
	en prairie,	50 jn.

> En tout **1841 journaux de terre environ, plus 130 journaux de bois** en deux pièces: le bos Basseri et la Haye Aubert avec le bos Warte.
> En 1580, Bamières était loué à quatre fermiers moyennant 100 florins, monnaie de Flandre, pour les manoirs et les prairies. Le fermage des terres labourables s'acquittait en nature, savoir: 14 muids de blé froment et 14 muids de blé méteillon; 28 muids d'avoine, mesure de Montreuil; 200 gerbes de froment et 200 gerbes de méteillon; 2 septiers de pois et 2 septiers de vesces; 150 livres de beurre; 12 moutons; 6 pourceaux gras; 6 veaux de lait; 12 aulnes de nappe. Les fermiers payaient encore 20 sols au prieur et 24 sols aux novices
> En 1790, Bamières ne rapportait que 6300 livres.
> André Lemoine, fils d'un maréchal-ferrant de Crécy et frère du cardinal Lemoine, qui devint évêque de Noyon en 1304, a été prévôt de Bamières.
> (...)

Uit bovenstaande tekst halen we dat Bamières in 1841 'journeaux de terre' en 130 'journeaux de bois' bevatte. Een 'journal' is een oude vlaktemaat die overeenkomt met de oppervlakte van een terrein dat een man op één dag kon bewerken.

Dampmartin in* Nieuw Nederlandsch Caertboeck – *Abraham Goos, 1616

Er was ook een abdij (Saint-Josse-au-Bois) die later verhuisde naar Dommartin, zie 'Dampmartin' op een kaart van A. Goos (zie p. 326).

Omdat Bamières op een betrekkelijk grote afstand van Dommartin lag werd er door de abdij een provoost en lekenbroeders aangesteld om toezicht te houden op de uitbating van de hoeven en de landerijen. In het archief van de abdij, dat gelukkig is bewaard, kunnen er misschien namen van bewoners voorkomen.

In de *Epigraphie du département du Pas-de-Calais, III,* Arras, 1886, vinden we meer gegevens over de geschiedenis van de abdij. Zij zou gesticht zijn in 1121 in Saint-Josse-au-Bois en verhuisd naar Dommartin 1161 totdat zij in 1790 verwoest werd door de Franse revolutionairen. In een voetnoot van die tekst wordt een werk vermeld van de baron Albéric de Calonne, *Histoire des Abbayes de Dommartin et de Saint-André-au-Bois, Arras*, 1875, dat ons nog meer gegevens over de abdij verschaft:

> (p. 60) David du Bus is de 41ste abt (1540-1574). Op 27 juni 1568 wordt de abdij door ongeveer 2000 hugenoten overvallen en in brand gestoken (dit feit wordt vermeld omdat de tijden toen onrustig waren en dit een reden kon zijn om uit te wijken).
> (p. 61) De 42ste abt is Jehan Prévost (1547-1582). Na zijn aanstelling gaat hij in Abbeville wonen. Jacques d'Ostrel en later Hector de Quesne doen er de administratie in zijn plaats.
> (p. 63) Onder de 43ste abt Michel de Ghiers (1582-1604) breekt er in de maand juni van 1596 een hevige pestepidemie uit die achttien maanden zal aanhouden. Er was al sinds twintig jaar pest in het land (dit was misschien ook een zeer goede reden voor onze Nicolas om naar het noorden te vertrekken?).

Belangrijk in het boek is achteraan een gedetailleerde bibliografie van de door de schrijver gebruikte bronnen. Zo zitten er o.a. in het departementaal archief van Lille, 136 stukken van 1319 tot 1774, van het fonds Dommartin in de portefeuille A, nr. 484. De meeste van die archiefstukken behandelen religieuze problemen en zijn dus van weinig belang voor genealogisch onderzoek.

De heer Balandra zendt mij op 17 april 1998 (B7) een artikel over de boerderijen die Bamières uitmaken (Leroy, Albert, *Les vieilles fermes du Pays de Montreuil*, *2*, 1973). De vier boerderijen werden eerst uitgebaat door de geestelijken van de abdij. In 1580 werden ze verhuurd aan vier pachters. Na de Franse Revolutie (1790) werden de drie overblijvende boerderijen verkocht. Die waren zeer groot: de eerste (Poissant) 136 hectaren; de tweede (Havet) 129 hectaren en de derde (Testu) 133 hectaren. Jean-Jacques Froissart, geboren in Domvast in 1737, het zevende kind van Jacques Froissart en Marie-Thérèse Gaffel (Gaffé of Gaffet?) is de stamvader van de latere eigenaars van de drie boerderijen die nu samen 530 hectaren beslaan.

Voor de uitbating van deze grote boerderijen was er vermoedelijk veel volk nodig. Onze Nicolas Cuffez kan dus op een dergelijke hoeve hebben verbleven.

Nu over 'Bonnières', wat weten we hierover? In de *Dictionnaire topographique du Pas-de-Calais* komen er verscheidene vroegere schrijfwijzen voor, maar geen enkele met 'm', noch met 'a'.

Over 'Bonnières' vinden we interessante gegevens in G. Bellart, P. Bougard et C. Rollet, *Paroisses et communes de France - Dictionnaire d'histoire administrative et démographique - Pas-de-Calais,* Paris, 1975, p. 388:

> *1469 69 feux (haarden)*
> *1698 659 âmes*
> *1800 1132*
> *1807 1109 habitants*

In 2010 zijn er nog 648 inwoners (*Wikipedia*). Bonniéres (Pas-de-Calais) niet te verwarren met Bonniéres-sur-Seine (Yvelines) dat meer bekend is: in 2005 zijn er 4059 inwoners.

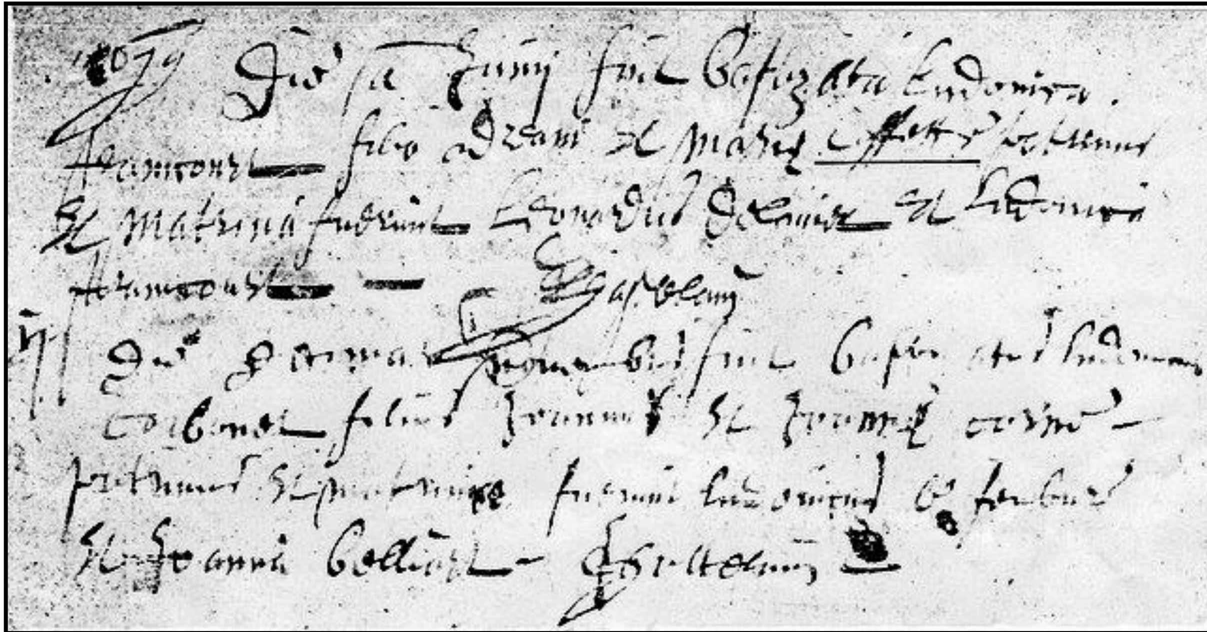
Bonnières behoort nu tot het canton van Auxi-le-Château (tot 1790 tot dit van Frévent, op 6 km) en ligt op 33 km van Abbeville (zie kaart, p. 324). Vroegere schrijfwijzen zijn: 'Bunaria' (Harbaville; 'Boniras', XIe siècle (Cart. d'Aubigny) en 'Boneris', XIIe siècle (id.). In 1760 waren er 213 'manoirs amasés' (= bebouwd perceel, bijna altijd met woonhuis). Uit de *Dictionnaire historique et archéologique du Pas-de-Calais,* arrondissement de Saint-Pol, Arras, 1879, (Bonnières behoorde tot het arrondissement Saint-Pol tot 1926, daarna tot dit van Arras) halen we (pp. 153-157, gefotografeerd in de AD van Arras):

> (p. 154) Henri VIII voulant continuer la guerre s'empara de Boulogne, et ce fut dans ces circonstances, que l'archevêque d'Amiens ordonna que 1,500 pains seraient chaque jour transportés à Douillens, d'où on les ferait parvenir au camps des italiens, établi à Bonnières (9 décembre 1544).
>
> (p. 155) (...) Charles de Bonnières, baron d'Auxi, fut député par les Etats d'Arras vers Charles Quint et Philippe II. (...)
>
> La seigneurie de Bonnières appartenait à l'abbaye d'Anchin qui y possédait une ferme considérable de 11,640 livres de revenu (rôle des 20ièmes, 1757). Elle était située à la jonction de la rue d'Auxi avec celle de l'Abbaye. (...)
>
> Son territoire, qui comprend 2368 hectares, (...), aussi l'agriculture forme-t-elle la seule richesse du pays. Ce vaste territoire, avant 1789, était en grande partie le domaine des abbayes. Les belles fermes de Beauvoir et de Croisettes appartenaient à l'abbaye de Cercamp.
> L'abbaye d'Auchin possédait plus de 500 hectares et la belle propriété de la famille Bulté, comprenant au moins 300 hectares provenait, dit-on, des Templiers. (...)
>
> (p. 156) (...) Bonnières qui compte aujourd'hui mille habitants, aurait anciennement une population d'au moins douze cents âmes. Les registres de catholicité, remontant à 1600, accusent en effet un mouvement de population plus important que ne le constatent les registres d'aujourd'hui. (...)
>
> Bonnières faisait autrefois partie du diocèse d'Amiens. Une partie de l'église date du XIVe siècle, la tour et le sont de construction récente. Ruinée pendant la guerre d'Espagne (1659), elle fut réparée en 1665 par les soins des religieux de Cercamp et d'Anchin. Convertie en club révolutionnaire et en fabrique de salpêtre en 1793, elle vit brûler une partie de son mobilier sur la place publique. Rendue au culte en 1803, cette église ne fut restaurée qu'en 1847; à cette époque, le chœur et le sanctuaire reçurent de belles boiseries en chêne. Enfin une transformation complète, opérée en 1866, a rendu l'église de Bonnières une des plus belles des environs. La dîme de Bonnières appartenait, (...) à l'abbaye d'Auchy. Cependant il est constant qu'elle en avait fait cession au profit de la prieuré de Saint-Georges à Hesdin, (...).

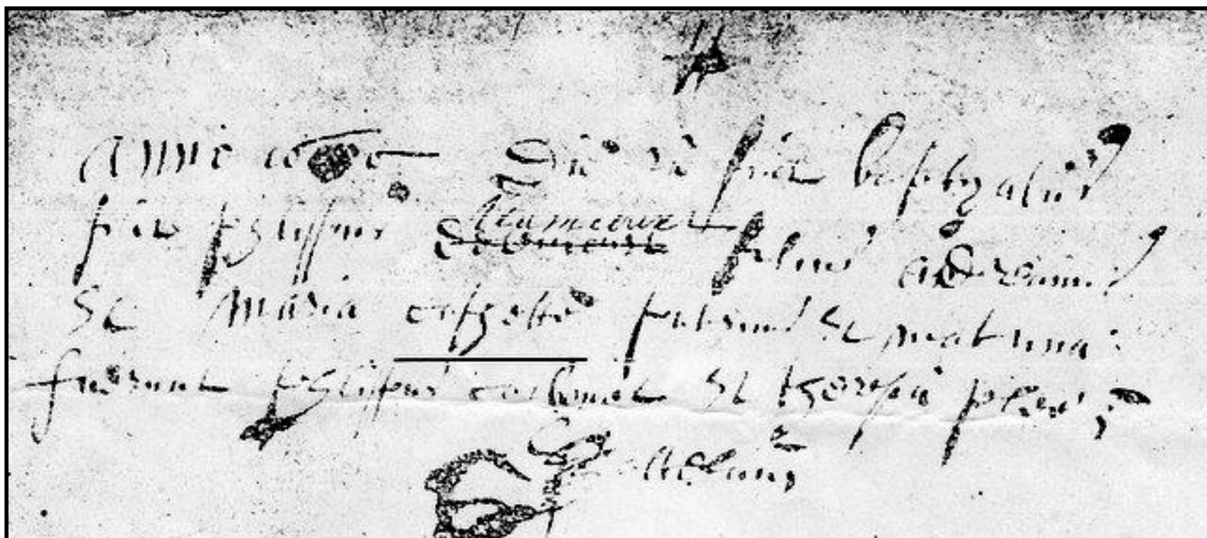
Hierboven wordt gezegd dat de parochieregisters teruggaan tot 1600. Dit is tegenstrijdig met wat vermeld is in de *Paroisses et communes de France* (*op. cit.*) waar de gemeentelijke parochieregisters voor Bonnières maar beginnen vanaf 1665.

Bonnières - Coffette (Cofhette) in parochieregister (Arras)

Doopakte 1 juni 1679: Ludovica Tramcourt van Adriaan en Maria Coffette.

Doopakte 2 (?) 1686: Philippus Tramcourt van Adriaan en Maria Cofhette.

Ik wilde ook de eerste parochieregisters ('remontant à 1600') van Bonnières nazien. Misschien komen daar Cuffez in voor? In de AD van Arras beginnen zij slechts vanaf 1737. In de gemeente beginnen de dopen vanaf 1665 (de overlijdens vanaf 1689) en zijn in de AD op microfilm beschikbaar (dit is natuurlijk heel wat ongunstiger voor ons onderzoek, hoewel er is beweerd - zie hierboven - dat de registers teruggaan tot 1600!).

In de microfilm met de dopen vond ik een Maria Coffette (Cofhette) als echtgenote van Adreanus Tramcourt in 1679 en 1686. Het schrift is zeer slecht leesbaar. Hierna volgt een overzetting van beide akten (zie ook fotokopie van microfilm):

> *1679 - die 1a (?) junij fuit baptizata Ludovica Tramcourt filia Adreani et Maria* ***Coffette*** *- patrinus et matrina fuerunt Leonardus Delguiet (?) et Ludovica Tramcourt*
>
> *Anno 1686 - die 2a (secunda) (maand is niet vermeld) fuit baptizatus ...(?) Philippus Tramcourt filius Adreanus et Maria* ***Cofhette*** *- patrinus et matrina fuerunt Philippus Carbonel et Theresia Pleez (?)*

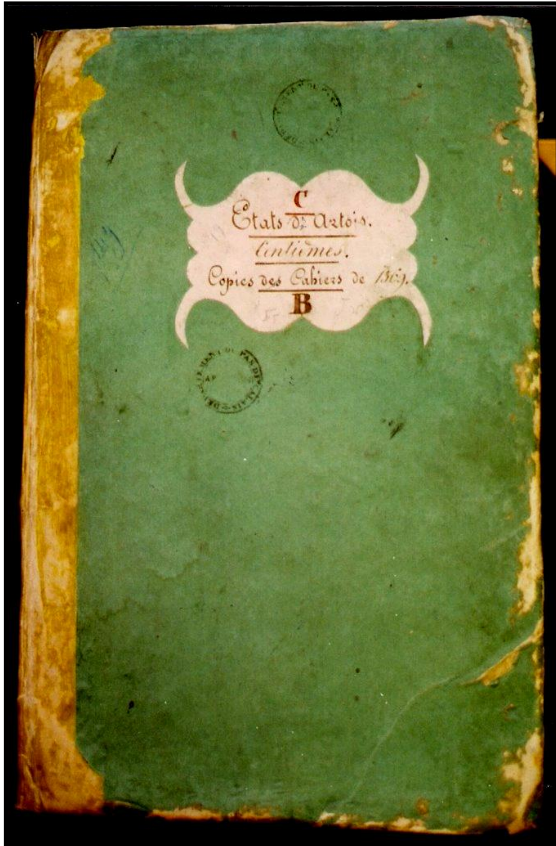
We willen er hier terloops op wijzen dat een Nicolas 'Tramecourt' reeds voorkomt in 1569 in Bonnières (zie p. 109 van de telling, juist vóór 'Jean Guffet', zie p. 334). De hierbovenvermelde Adrien Tramcourt is er waarschijnlijk een afstammeling van.

De heer Balandra verwijst in dezelfde hierboven vermelde brief dat er van Mouriez een telling bestaat van 1570 in de AD van Arras. Over deze telling volgt nu meer (Bellart G., Bougard P. et Rollet C., *Paroisses et communes de France - Dictionnaire d'histoire administrative et démographique - Pas-de-Calais*, Paris, 1975, pp. 14-15):

> Le centième, établi par un placard de Philippe II du 9 septembre 1569, fut à l'origine un impôt de quotité sur le capital mobilier et immobilier. Les rôles en furent le plus souvent (p. 15) dressés dans les premiers mois de 1570 et leur vérification, leur "récolement" ou "redrès" par les députés des Etats se poursuivit jusqu'en 1575. (...)
>
> Après 150 ans d'usage, les rôles étaient si délabrés qu'il fallut les transcrire; c'est cette copie faite de 1720 à 1722 et apparemment fidèle qui nous est parvenue. (...)
>
> Mais ces rôles, (...) regroupent au nom de chaque propriétaire tout ce qu'il possède sur le terroir; donnant en outre le nom du locataire, de "l'occupeur" éventuel, ils permettent de reconstituer non seulement la propriété, mais l'exploitation rurale à la fin de l'ancien régime.

In de beschrijving van Mouriez in bovenvermelde *Paroisses et communes...* staat deze telling inderdaad vermeld, maar dit is mij toen niet opgevallen. Mouriez beslaat een oppervlakte van 1573 ha (Bamières bevat er 530!). In 1968 woonden er 379 personen.

'Le Centième' ***van Bonnières (1569) - AD van Arras***

109.

il est demourant un journel de manoir
quy peult valloir par an en louaige
la somme de quatre flourins pour ce
Icy pour le centiesme denier xij s. x d.

Nicolas Tramecourt pour la
maison ou il est demourant un journel
de manoir y tenant lequelle pour valloir
en louaige par an la somme de
quatre flourins pour ce Icy pour
le centiesme denier la somme de xij s. x d.

Jean Guffet pour la maison ou il est
demourant avec un journel de manoir
quy peult valloir par an en louaige
la somme de quatre flourins pour ce
Icy pour le centiesme denier la somme
de xij s. x d.

Antoine Gourdin pour la maison

Jean Guffet pour la maison ou il est
demourant avec un journel de manoir
quy peult valloir par an en louaige
la somme de quatre flourins pour ce
Icy pour le centiesme denier la somme
de xij s. x d.

Antoine Gourdin pour la maison

Nu mijn aandacht op het bestaan van die tellingen in de AD van Arras gevestigd was, zou ik dit ter plaatse bekijken, hopende dit keer het raadsel van 'Bamières' en 'Bonnières' definitief op te lossen! Op 23 april 1998 bezocht ik dit archief voor de derde keer (een eerste maal in 1993 en vervolgens in 1996).

De aanvraag van documenten moest nu met de computer gebeuren. Er bestond een telling van 1570 van Dommartin (microfilm 2 Mi 176GR167) waartoe Bamières behoorde. Dus had ik de telling van Mouriez niet nodig. De film was zeer donker en bijna niet te lezen. Met moeite vind ik de naam 'Bamières' op p. 181 verso. Er komen weinig familienamen in voor. Isaacq Duhamel is op p. 170 'censier' (= censeur) van Lambus. Hij komt ook nog voor op p. 187 verso. Verder op p. 188 verso: Rolland Maguier en Germain Occulez ('censierses de Bamières’). Dommartin gaat tot p. 194 verso. In Doully noteer ik nog Estienne Caffart (p. 222) en Bertrand Caffin (p. 218). Dit onderzoek bracht mij slechts een negatief resultaat op.

Ik neem ook de microfilm door van de 'centième' van Bonnières. De gemicrofilmeerde tekst loopt van p. 83 tot p. 149. Bladzijde 83 begint aldus:

> *Le septième jour de novembre mil cent soixante neuf, pardevant moy Adrien de Gomiccourt, bailly de la terre et seigneurie de Bonnières pour messieurs les abbé religieux, et couvent d'Anchain suivant l'adjournement et assignation faite par notre ordonnance aux hommes de fiefs et tenans de ceste seigneurie à comparoir cejourd'huy en nostre hostel afin de nommer et voir nommer par eux deux deux personnes suffisans pour commissaires et deputez à faire la déclaration, assiette et cottisation des heritaiges et immeubles et prisée des meubles pour sur jeeux (= eux?) prendre le centième denier le tout sainant l'édit et ordonnance sur ce faite par le Roy notre Sire sont comparus (...)*

We zien hier dat die telling begint op 7 november 1569. Op de groene omslag, zie foto hiernaast, staat inderdaad het jaartal 1569, alsook de letter 'B' (bevattende de gemeenten beginnende met 'B').

Op p. 109, zie p. 334, vind ik opeens **Jean Guffet**, een zeer belangrijke vondst! Op een foneem na is de uitspraak nagenoeg identiek! Een 'foneem' is:

> "de kleinstebetekenisonderscheidende eenheid in de taal. Het foneem bezit geen betekenis. Het verschil tussen 'tak' en 'dak' wordt bijv. tot stand gebracht door het verschil tussen de 't' en 'd'. De 't' en 'd' hebben zelf geen betekenis en kunnen ook niet zelfstandig voorkomen. (...). Een foneem is een abstract, constant linguïstisch gegeven dat in concrete taalbouwsels in verschillende varianten wordt gerealiseerd (uitgesproken). (...)."

Wie er nog meer wil over weten: zie Heleen Kost, *Prisma van de taal*, Zwolle, 1990, p. 75.
Van deze belangrijke tekst met 'Guffet' erin, moet ik zeker een kopie van nemen (zie foto onderaan, hiernaast)! Hierna volgt de overzetting:

[?][3] me iiij s: iij d : ob(ole)[4]	*Jean Guffet pour la maison ou il est demeurant avec un journel[1] de manoir quy peut valloir par an en louaige la somme de quatre flourins[2] pour ce icy pour le centième denier[5] la somme de*	*xij s: x d*

---

[1] journel (= journal): oppervlakte van een terrein dat een man op één dag kon bewerken (zie ook p. 337)
[2] flourins (florin): 1 fl (florin) = 20 s (sols) = 240 d (denier)
[3] [?] oude afkorting: volgens personeel AD = ter, wordt dan: ‘terme’ (?)
[4] obole: kleinste munt = ½ denier
[5] le centième denier: koninklijke belasting = 1/100 van de waarde

De twee voorgaanden op dezelfde p. 109, moeten evenveel afdragen. Op een andere bladzijde trof ik er een aan voor de som van '8 flourins'. Deze keer stond er in de rand: ix s(ols) vij d(eniers) en rechts de som van xxviij s ix d.

Jean Guffet in de 'recollement' van 1571

Jean guffet mis par le premier art.
du fol. xlviij vo. pour son manoir amazé
contenant un journel ou environ a
esté taxé comme dessus a vingt sols
Icy pour le centième . . . . iij: ij:d ob

Hier staat duidelijk 'Guffet' en niet 'Gaffet' (een naam die ook veel voorkomt in die streek vanaf 1600, zie het hoofdstuk over 'Gaffé'). Het is duidelijk een 'u' want er staat een accent op (dit accent ontbreekt in de tekst van 1571, maar toch is het daar eveneens duidelijk een 'u').

Jean Guffet komt nog voor in de 'recollement' (= ‘récolement’: juridische term = verificatie) van 1571, beginnende op p. 125 verso:

Recollement

Le vingt cinquième jour d'octobre quinze cent soixante et onze lesdits Lambert Obert et Pierre de le Goue deputez se sont transportez au village de Bonniers où estans arrivés ont fait mander par ledit Caboche sergent a comparoir pardovant eux Gilles Gosse et Nicolas de le Motte taxateurs dudit village de Bonniers que seoient comparus et requis par lesdits deputez de recoller avec leur dit cahier et paravant entrer audit recollement les ont interroguiez d'office sur les mesmes points (...)

(...)

Jean Guffet mis par le premier art.
du fol. xviij verso pour son manoir[1] amazé[2]
contenant un journel où environ a
esté taxé comme dessus a vingt sols
icy pour le centième *iij s ij d: ob(ole)*

___

[1]manoir: nom au moyen âge, toute habitation à laquelle était jointe une certaine étendue de territoire (Littré)
[2]amazé (= amassé): <amas: ensemble de choses accumulées ou réunies (Littré)

Er valt op te merken dat de leeftijd van de zes 'deputez' (de baljuw inbegrepen) varieert van 35 tot 39 jaar. Men leefde toen inderdaad niet lang en zal onze Jean Guffet vermoedelijk niet meer dan 50 jaar geweest zijn.

Ik had ook gehoopt de naam 'Pocquier' samen met ‘Cuffez’ in een van de tellingen aan te treffen. 'Pocquier' is ook afkomstig van 'Bamière' (hier geschreven zonder 's'). Dit zou 'het' bewijs zijn! 'Pocquier' komt echter noch in de telling van Bamières, noch in die van Bonnières voor. Misschien was hij er wel, maar moest geen belasting betalen.

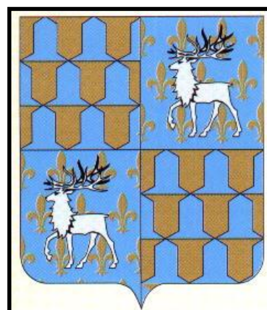
Tot wat heeft gans dit onderzoek nu geleid? Tot helaas nog meer twijfels! Er bestaan nog talrijke bronnen over die periode voor Bamières, maar het gaat altijd over een abdij en de kans hierin de naam van gewone mensen aan te treffen is zeer gering. Hoewel ik er nagenoeg zeker van ben dat het de schrijfwijze 'Bamières' is en niet 'Bonnières', kan het nog steeds zijn dat de pastoor het verkeerd verstaan heeft. Het valt ook op dat voor Auchy-les-Moines (Auchy-les-Hesdin) hij preciseert dat dit bij Hesdin ligt en dat hij voor Bamières (dat wij met moeite een gehucht kunnen noemen!) hij geen bijzonderheden qua ligging aangeeft! Of was de abdij van Dommartin, met zijn hoeven in Bamières in die tijd zodanig belangrijk (voor de religieuze wereld), dat er geen bijkomende uitleg nodig was?
'
Bamières' of 'Bonnières'?, blijft nog steeds de vraag. Het blijft een 'open' vraag (waarop het antwoord nog niet gegeven of niet te geven is, *Van Dale*)!

Bovenstaande tekst van dit hoofdstuk beschouwde ik als beëindigd tot ik op 15/5/00 een brief van de heer Balandra (B28) ontving waarin hij mij volgend boek, *Répertoire des noms de personnes artésiens en 1569*, van Roger Berger, Patrick Warin en Jean Pierre Pélissier, Hesdin, 2000, heeft aangeraden. Onlangs vond ik dit werk in de bibliotheek van VVF Oostende. Daar dit de "Centièmes van 1569" van de oude Franse provincie Artois (komt overeen met de Pas-de-Calais met uitzondering van de kuststreek) bevatte, hoopte ik daar de ouders van onze verst gekende voorouder, Jacob Quufet, in te ontdekken. Hieronder enkele gegevens over dit werk:

Foto's en wapenschild van Bonnières (Pas-de-Calais)

Il (l'ouvrage) met en œuvre le dépouillement anthroponymique de la prestigieuse collection formée par les "Centièmes de 1569" et qui, miraculeusement parvenue jusqu'à nous, comporte 52 volumes in folio aux Archives Départementales. Fruit d'un travail de plusieurs années, il a permis de retrouver, pour l'Artois proprement-dit, c'est-à-dire pour près de 70 % des communautés ayant formé le Pas-de-Calais, 47 000 contribuables représentant au moins 180 à 200 000 artésiens du XVIe siècle.

(...) Après un siècle et demi de service, ces rôles étaient si délabrés qu'il fallut les transcrire. La copie fut exécutée de 1720 à 1722. C'est elle seule qui, miraculeusement, est parvenue jusqu'à nous.

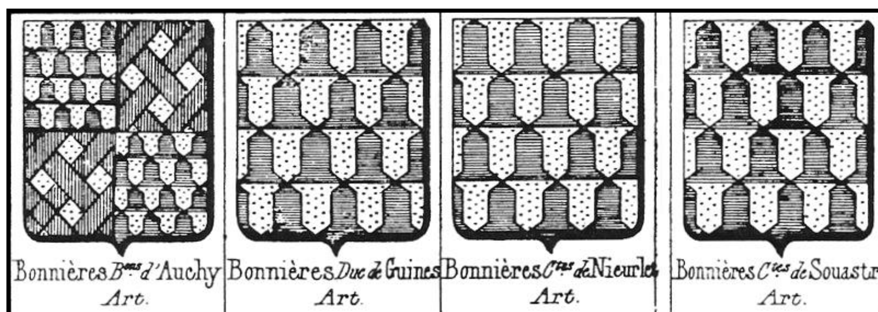
(...) Le matériau n'est assurément pas aussi pur qu'on l'aurait souhaité. La tarification complexe de l'impôt (...). La révision appelée ici "récolement" ou "redrès (1)") faite par des commissaires extérieurs aux communautés entraînant automatiquement des variations dans la désignation des personnes et les graphies de leur nom. Ces défauts, sensibles dans le texte parvenu jusqu'à nous, sont accentués par les erreurs et les cacographies des copistes du XVIIIe siècle, très souvent excusables par le mauvais état des "cahiers" qu'ils avaient sous les yeux.

() redrès: redressement?

In de algemene naamindex komt 'Cuffet', noch varianten ervan, voor. 'Guffet' staat er slechts eenmaal in, namelijk in Bonnières, wat ik al wist (zie hierboven), met nog 137 anderen, waaronder 'de le Haye' (2x), 'le Gay', 'Deslaviers' (2x), 'le Febvre' (3x), 'Dutillœul' en 'Siffaut'.

Hiernaast zijn de foto's afgedrukt, genomen op 13/9/01, tijdens een bezoek aan Bonnières.
De foto bovenaan is van de nieuwe kerk met uiterst rechts het monument voor de gesneuvelden van WO I.

Onderaanlinks is de foto met de oude grafzerken die zich achter de kerk bevinden. Rechts daarvan staat het wapenschild van de gemeente Bonnières afgebeeld, verschenen op internet, met een verwijzing naar Bouchet (1994). We zien hier dat de velden 1 en 4 vair (= heraldische voorstelling van een kostbaar bontwerk) van goud en azuur zijn en zoals we hieronder zien, zijn het eveneens de heraldische kleuren van de families 'Bonnières', die voorkomen in *Rietstap*. Het wapen van de baronnen van Auchy (Auxi), zie Charles de Bonnières, baron d'Auxi (p. 331), is identiek voor de velden 1 en 4.

'Bommières' op kaart van Sr Sanson (1693, PDC 6Fi/B26) - AD van Arras (ged.)

'Bommières' op kaart van J. Danckerts (1600-1650) (Hirschauer) (ged.)

De telling van Dommartin bevattende Bamières, is er ook volledig in gepubliceerd met slechts volgende namen (vol. 2, p. 481):

> Florimont ASSELIN - Jan BAILLET - Jan BARBIER - Jean CARTON - Laurent DE CEPY (DE SEPY) - Fremin DE FREVILLE - George DE VOISIN - Pierre DHOMET (DOUCET) - Jan DOIZEMONT - Isaacq DUHAMEL (cense de Lambus) - Josse GARBE - Roland MANGNIER - Pierre MARCQ - Germain ŒULLET (cense de Bamieres) - Vaspasien TYREZ - (maison et cense de St Josse) - Pasquier VOISIN.

Zoals ik voorheen al heb vermeld: zeer weinig familienamen (16) waaronder een 'Duhamel'.

In twee andere gemeenten namelijk in Vincly (arr. Montreuil) en in Sachin (arr. Saint-Pol) vind ik Jame en Jean 'Caffet'. In Metz-en-Couture (arr. Arras) is er een Innocent 'Cuffrois'. Wat mij verwonderde was de naam 'Guffroy' die er 26 keer in voor komt (10x in het arrondissement Béthune en 16 keer in het arrondissement St.-Pol-sur-Ternoise, echter niet in het arrondissement Arras).

Wat is nu het belang van dit werk voor ons onderzoek? 'Guffet' komt er maar eenmaal in voor. Wat 'Gaffet' betreft, daar staan er zes van in (zie bespreking op p. 309).

Toch was de studie van dit werk uitermate belangrijk en wel om de volgende reden: achteraan bevindt zich een oude kaart van het graafschap Artois van Sr. Sanson van 1693 met 'Bommières' er op in plaats van 'Bonnières' (zie deelfotokopie op p. 340)! Deze kaart is waarschijnlijk van de hand van Nicolas Sanson die in 1644 zijn atlas *La France* uitgeeft met daarin o.a. deze kaart van Artois. De kaart is opnieuw uitgegeven in 1693 door Jaillot en ook nog eens in 1709, eveneens door Jaillot. Van deze laatste kaart is een exemplaar aanwezig in de KB (dienst 'Kaarten en Plannen'). Ook op deze wordt 'Bonnières' met twee 'm's geschreven! Op beide kaarten komt 'Bamières' niet voor!

In de Brugse SB is er eveneens een kaart van Artois te vinden, namelijk in Charles Hirschauer, *Les Etats d'Artois - de leurs origines à l'occupation française 1340-1640*, *II,* Paris/Bruxelles, 1923. Volgens Hirschauer zou die dateren van de eerste helft van de 17de eeuw. Het is een kaart uitgegeven (getekend?) door J. Dan(c)kert(s) van Amsterdam ('Justinum Danckerum, Amstelodami'). Justus Danckerts was een Amsterdams kaartgraveur die nog leefde in 1686. Onderaan links op de kaart staat er: *'Eduardus Danckerts Sculp'*. Deze 'Eduardus' zal denkelijk de kaart hebben getekend. In het *Nederlands biografisch woordenboek* van van der Aa staat Eduardus Danckerts niet opgenomen.

'Bonnières' wordt hier eveneens met twee 'm' geschreven! Bij nader toezien is het een kopie van de kaart van Sanson, echter wel in een ander schrift. Hier vinden we een tweede bewijs. 'Bamières' komt er ook niet op voor!

Wat besluiten we nu hier uit? In 1644 schrijft een cartograaf, Sanson, 'Bonnières' met twee 'm's. In latere uitgaven werd dit zelfs niet verbeterd! Hoogst waarschijnlijk werd de gemeente door veel personen als 'Bommières' uitgesproken. Waarschijnlijk ook door de twee personen (Nicolas Quufet en Jean Pocquier) die in 1610 in Langemark waren, toen zij moesten vertellen vanwaar zij kwamen.

Daar de lectuur van de telling van Langemark tot besluit gaf dat het 'Bamières' ofwel 'Bomières' was, mogen we - na het ontdekken van deze kaarten - dus stellen dat het inderdaad de gemeente 'Bonnières' van nu is. We zouden volledige zekerheid (zonder de aanhalingstekens) hebben gehad in geval we de naam 'Pocquier' eveneens hadden aangetroffen in de 'centième' van Bonnières. Daar we die naam echter ook niet vinden in de ‘centième van Bamières’, verhoogt dit weer onze zekerheid.

De Cuffez hebben er nu een (mogelijke) voorvader bij, namelijk Jean Guffet geboren rond 1520, als mogelijke vader van Jacob Quufet (p. 356) die op zijn beurt de vader was van Nicolas van de telling van Langemark van 1610 (II, 17)!

FONDS VAN CALOEN (SAB)

Uit dit zeer rijke fonds, dat zich in SAB bevindt, hebben we al veel gegevens gehaald aangaande Jan Cuffez, een voorvader die leefde in Staden in de tweede helft van de 17e eeuw (zie deel II, 31, 39-43).

Misschien is er nog meer in te vinden? Hoe komt het dat zoveel gegevens over Staden in dit archief zijn terechtgekomen? Wat is de relatie tussen Staden en van Caloen?

Uit de *Beknopte inventaris van het Stadsarchief van Brugge, I, Oud Archief*, door A. Vandewalle, Brugge, 1979, p. 182, halen we:

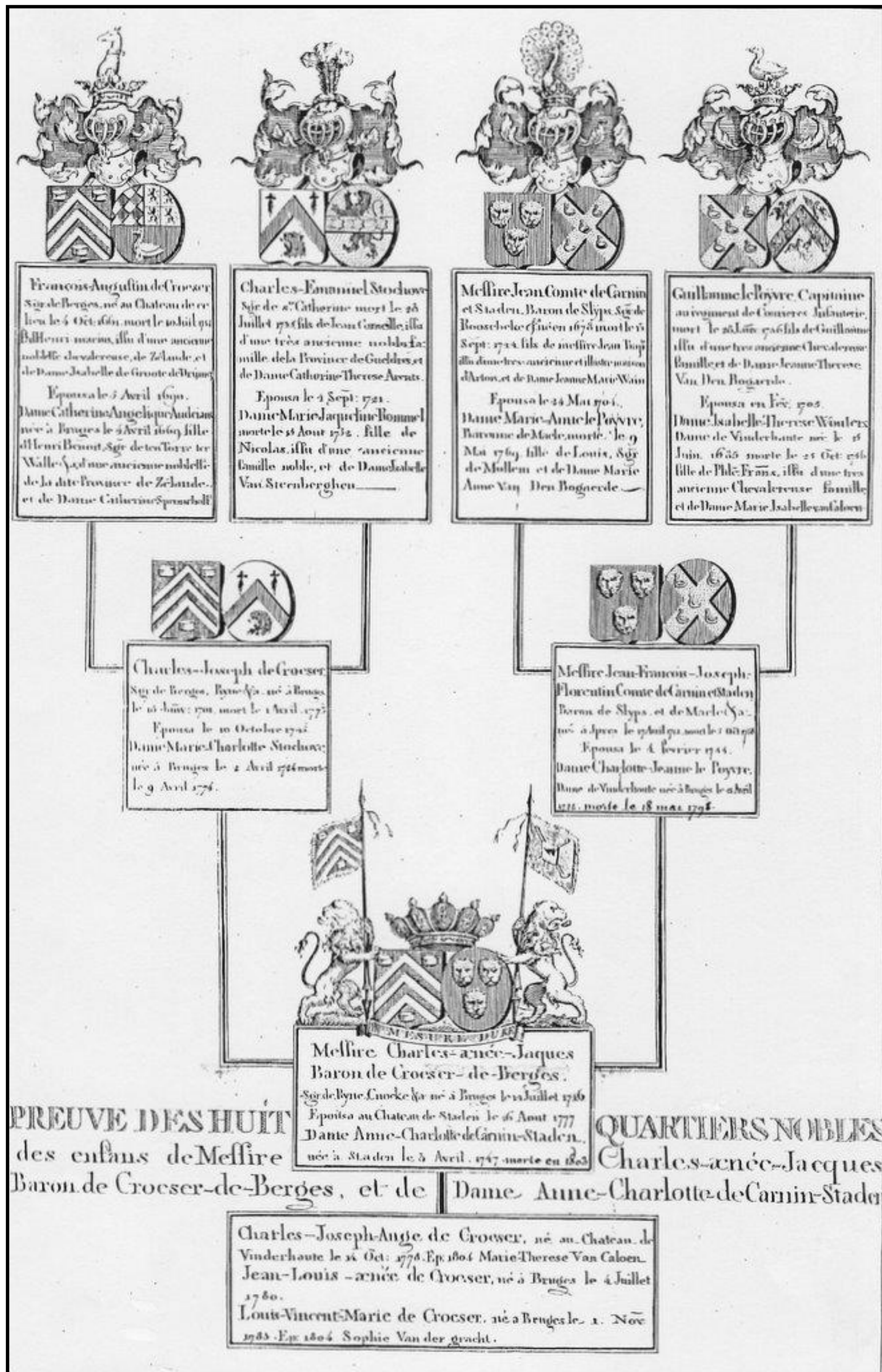
> 514. Brugse Vrije (van Caloen) 14e eeuw - 1830
>
> (283 oorkonden, in 2 dozen; registers en stukken (285 nrs.), in 291 portefeuilles; 1 los register).
>
> Diversen betreffende heerlijkheden, leenhoven en particuliere aangelegenheden voornamelijk in het Brugse Vrije.
>
> Deze verzameling, bekend onder de naam "fonds van Caloen", is ontstaan uit een samensmelting van gedeelten van de fondsen van Caloen, Veranneman [(1)], en andere. Het hoofdbestanddeel is de schenking in 1887 door de familie van Caloen de Basseghem [(2)]. Hiervan zijn de oorkonden ongewijzigd bewaard. (...)
>
> ---
>
> [(1)] (...)
>
> [(2)] Lijst van de oorkonden en beknopt overzicht van de reg. en de stukken van de schenking van Caloen: *Bulletin communal de la ville de Bruges, XXXII* (1888), pp. 9-47. (...)

Vanaf 1681 is de heer Jan Wain voogd van Jan de Carnin, zoon van Jan-Baptiste François de Carnin (II, 56-57). Daar onze Jan Cuffez veel contacten had met het kasteel van Staden is het voor ons interessant wat meer over die familie te weten.

Per toeval ontdekte ik op 21/11/97 in een inventaris van het SAB, *Inventaris Archief Gilliodts en Jules Costenoble,* (XII C.19) onder het nr. 195 (*Bundel familiearchieven, alfabetisch geordend van de letter C tot K*, bevat ook meerdere gekleurde tekeningen en wapenschilden) een zeer mooi stuk met wapenschilden met de acht kwartieren van de Croeser-de Carnin. Hierop komen de familierelaties voor van de familie de Carnin.

Het wapen van de Carnin is volgens de beschrijving van Rietstap: *'de gueules à trois têtes de léopard d'or, lampassé d'azur'* (een rood schild met drie gouden leeuwenkoppen met een blauwe tong). Op ons document zijn de tongen van de leeuwenkoppen niet getekend. Het is tevens het wapen van Staden, zoals blijkt uit Ghellinck-Vaernewyck, *Sceaux et armoiries (...) de la Flandre*, Paris, 1935, pp. 334-335:

Acht kwartieren van de Croeser - de Carnin - Ao 1804 (Inventaris XII C. 19, nr. 195) (SAB)

STADEN

Paroisse et seigneurie dans la châtellenie d'Ypres.

XVIIe s. - Sceau de la seigneurie et comté. Diamètre: 48 millimètres. Ecu ovale de gueules à trois têtes de léopard d'or, l'écu surmonté d'une couronne à neuf perles. Supports: deux lions léopardés. (Armoiries des comtes de Carnin.) Légende: SIGILLVM. COMITATVS. DE. CARNIN. STADEN.
(Matrice origin. au Musée de Gruuthuuse à Bruges. - A.G.R. Collect. sigill., no 28121.)

Jean de Carnin, né en 1678, décédé en 1744, obtint du roi Louis XIV par lettres patentes de mai 1712 l'érection de ses terres et seigneuries de Staden, Roosebeke, Swylande, Loo en comté sous la dénomination de Carnin-Staden. Il épousa Marie-Anne le Poyvre.
(DE STEIN, Ann. de la nobl., 1851)

In de stukken waar onze Jan Cuffez in voorkomt is Jan Wain de voogd van Jan de Carnin, geboren in 1678. Jan de Carnin huwt in 1704 met Marie-Anne le Poyvre. Hun zoon Jean-François-Joseph de Carnin huwt in 1744 met Charlotte-Jeanne le Poyvre, dochter van Guillaume le Poyvre en Isabelle-Thérèse Wouters. Deze laatste is de dochter van Philippe-François Wouters en Marie-Isabelle van Caloen.

Deze Marie-Isabelle van Caloen vinden we terug in het fonds van Caloen (231A) waarin zij voorkomt als zuster van de heer van Caloen, François, zoon van Pieter Balthazar van Caloen en Christine van Woestwynckele. Vooraan in zijn handboek van 1677 komen de dopen van zijn zeven kinderen met Deseflye voor. Marie-Isabelle van Caloen is meter op 25/10/1682 tijdens de doop van Jan-Charles van Caloen.

Een belangrijker verband tussen 'de Carnin' en 'van Caloen' vinden we onderaan op de 'preuve des huit quartiers nobles' waar de oudste zoon Charles-Joseph-Ange de Croeser in 1804 huwt met Marie-Thérèse van Caloen. Arnold Preneel in zijn *De Staten van Goed van het Graafschap de Carnin en Staden*, Handzame, 1977, geeft nog volgende bijkomende inlichtingen:

(...)
De eerste graaf de Carnin & Staden was Jan de Carnin, ridder, burggraaf van Wain, Baron van Slijps (onder Moorslede), Heer van Staden, Roosebeke, Swynlande, Loo, Caelenbilck, ter Heijde en Cneckenburgh. (...)

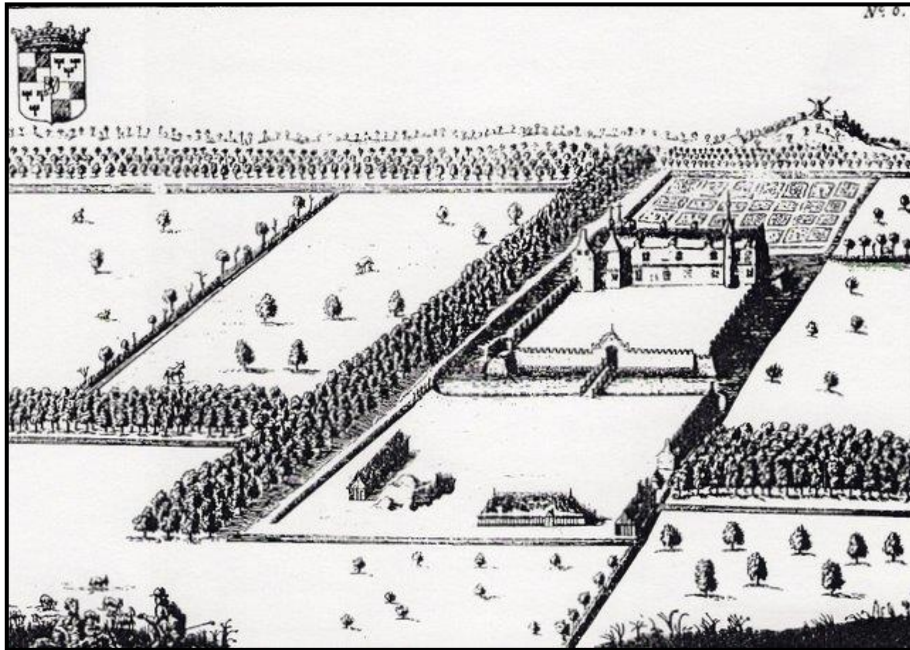
De tweede graaf was hun zoon Jean-François-Joseph-Florentin de Carnin (...)

Hun zoon Jan-Karel (...) huwde 8.8.1785 met Maria, Caroline, Jacqueline de Joigny de Paemele (...)

Hun enige zoon Edward (...) °1790, overleed voor zijn vader. De eigendom is alsdan overgegaan op Enéas, Jacob, Baron de Croeser, Heer van Bergues, die gehuwd was met Anna, Caroline de Carnin & Staden (° Staden: 3.4.1747, + Brugge: 7.10.1803). Nadien is de eigendom door erfenissen en verkopingen sterk verspreid. Het kasteel zelf ging over op de familie van Caloen de Basseghem, die alles openbaar verkocht op 9 en 10 december 1889.

Waar de heer A. Preneel deze gegevens heeft gehaald, weet ik niet. Er zijn enkele verschillen met de genealogische tabel uit het SAB, namelijk de voornamen van de Croeser met de Carnin. In de tabel is het Charles-Aenée-Jacques de Croeser die huwt met Anne-Charlotte de Carnin! Zijn er kleinkinderen uit dit huwelijk? We vinden het antwoord bij Ed. Dhont - De Waepenaert, *Quartiers généalogiques des familles flamandes, Brugge (1871),* 1991, pp. 10-11. De auteur volgt de genealogische tabel van het SAB, wat de voornamen betreft. Uit het huwelijk van Charles-Joseph de Croeser met Marie-Thérèse van Caloen (dochter van Jean-Adrien van Caloen en Marie-Constance van Borsele) wordt in Brugge in 1806 Charles-Marie de Croeser geboren die huwt met Hélène-Caroline van Hoobrouck in 1838. De stam 'de Croeser' zette dus voort.

Kasteel van Staden uit* Flandria Illustrata *van A. Sanderus (Ao 1641) (ook in II, 64)

In het SAB is er een lijvig handschrift (Hs 55 in *Inventaris van de handschriften in het stadsarchief te Brugge*, 415 pp.) aanwezig van baron Jean van Caloen, daterend van 1957, bevattende de genealogie van de van Caloens. Het werd in 1959 uitgegeven door de 'Editions "Tradition et vie"', Brussel, onder de titel: *Histoire généalogique de la maison de Calonne et van Caloen en Tournaisis et au Comté de Flandre, suivant le manuscrit du Baron Jean van Caloen*. Hieruit halen we meer gegevens. We kunnen de tabel van de acht kwartieren van de Croeser verder uitwerken. Onderaan zagen we dat Charles-Joseph de Croeser in 1804 huwde met Marie-Thérèse van Caloen. Hun dochter, Marie-Thérèse-Elisabeth de Croeser, huwt met Anselme IV, baron van Caloen (de) Basseghem, in 1834 in Brugge. Hij overlijdt in 1876 in Brugge. Zij hebben 8 kinderen, waaronder Octave-Marie-Ghislain, die vanaf 1876 de titel van baron draagt.

In het werk van baron Jean van Caloen (p. 287) vinden we op welke manier het kasteel van Staden (met de archieven) in handen gekomen is van de familie van Caloen de Basseghem:

> (...)
> Anselme IV (van Caloen) était bourgmestre de Varsenaere (...). Il passait l'été au **château de Staden qui appartenait à sa femme, lui venant des Carnin**. Ce vieux château, qui avait été vendu par ses héritiers, fut complètement détruit pendant la grande guerre 14-18.
> A propos du vieux château de Staden, voici ce que nous lisons dans une lettre écrite (...) 1857 (...): "Nous avons fait une excursion jusqu'au château de Staden (...) Cette résidence a été restaurée (...) On est vraiment étonné en y rentrant de la grandeur de la de la première salle: elle pourrait contenir plus de 1.000 personnes! L'étage est élevé comme une église. C'est là que le nouveau châtelain a reçu les hommages des autorités civiles et ecclésiastiques. Après le diner il y avait des jeux populaires, jeux de boules, danse de cordes, musique. On y respirait un air de l'ancien régime ..."
> (...)

We weten nu hoe dit kasteel in handen gekomen is van de familie van Caloen en we zijn hen alleszins zeer dankbaar omdat zij dit omvangrijk archief hebben overgemaakt aan het SAB (en zo tot onze beschikking!). Er zijn namelijk nog andere middelen om zich van een archief te ontdoen!

Op de volgende bladzijden (tot p. 355) komen documenten voor uit dit omvangrijk fonds van Caloen (nr. 238). Zie ook II, pp. 36-41.

Jan Cuffeez in Staden in 1695 - fonds van Caloen (SAB) (nr. 238)

Een belangrijk nummer in dit fonds is 238, met als volgende inhoud: *'De Carnin: notitieboek der ontvangsten en uitgaven (1690) en stukken (voornamelijk verklaringen) betreffende goederen te Staden, Rozebeke*, ... 17e en 18e eeuw).

Een voor ons zeer interessant los stuk hierin is dit aangaande onze voorvader Jan Cuffez, hier *'Cuffeez'* geschreven. Het draagt als datum: 3 maart 1695, zie p. 348. Titel op de achterzijde: *'T overgheven van Jan Cuffez van 4½ (*gemeten*) in Staeden - 3 maerte 1695'*. Hieronder volgt de overgezette tekst:

> *Den onderschreven Jan Cuffeez in huus hebbende via (= vidua) Pieter Verbeke ende uuyt dien hoofde* ***proprietaris*** *van den Meerlaen Vyver (= een vijver, later bosch, te Wijnendale onder Torhout; 'Meerlaen' < Fr. 'merlan' = merel) gheleghen binnen der prochie van Staden west bij Stadenbergh, groot ontrent de vier ghemeten en half, palende suut via Joos Verhalle, west d'heer Albert Maximilien Van Robays, ende noort de kynderen d'heer Anthone Demunck lest by de reqier (= regeerie) vande voorseide prochie verpacht voor de lasten, gheve tselve in panden van de heere van de voorseyde prochie om te noteren ende te (…? ontbreekt)) naer coustuyme deser 3e maerte 1695 toorconden (= betuigen) van*
>
> *tmarcq (...) van Jan Cuffeez*
>
> *my p(re)sent (getekend onleesbaar)*

Dit stuk is voor ons in die mate belangrijk omdat het hier gaat over de familiale toestand van Jan Cuffez (de oude). In de telling van Staden van 1698 (II, 70) bewoont hij met een vrouw (de weduwe van Pieter Verbeke?) een huis. Voordat wij dit bovenvermeld stuk vonden, dachten wij dat die vrouw de moeder was van Jan Cuffez (de jonge). Door dit bovenvermeld stuk te vinden kan dus zijn eerste vrouw zijn gestorven voor 1695 en leefde hij samen met de weduwe van Pieter Verbeke. Jan Cuffez was in dit stuk de eigenaar (*proprietaris*) van 4½ gemeten land in de Calebilck (1 gemet = 44 a 09 ca 87 dm^2 in het Ieperse: omgerekend = 19.400 m^2, ongeveer 2 hectaren), dankzij zijn samenwonen met de weduwe van Pieter Verbeke.

Over die Pieter Verbeke is er in de parochieregisters niets te vinden, noch zijn huwelijk, noch zijn overlijden. Hij komt echter wel voor in het vernieuwde rentboek van 1681, eveneens in ditzelfde fonds van Caloen 238. Dit pak bevat minstens 166 genummerde verklaringen ('*declaratien*') bevattende een tot meerdere bladzijden. In het nummer 59 (zie de transcriptie van dit nummer (vier blz.), op p. 351) wordt Pieter Verbeke tweemaal vernoemd. Hij komt ook nog voor in het nummer 60 van 238.

In 1680 was Jan Cuffez (de oude) de bezitter van een huis naast het Caelebilckleen (zie p. 352-54).

Pieter Verbeke in het Caelebilkleen (vernieuwing rentboek Ao 1681 - fonds van Caloen 238/59, p. 2)

Pieter Verbeke in het Caelebilkleen (vernieuwing rentboek Ao 1681 - fonds van Caloen 238/59)

(p. 1) Declara(ti)e die is doende de We Anthone Lowys an Albert de Mey ghecommitteert by d'heer Jan Wain, heere vander Dale, Straten, etca (= etcetera) als administrateur van Staden ende Roosebeke ende voocht van Jo(nkhee)r Jan de Carnin als heere vande zelve prochie van d'erfgronden haer c(om)peteerende gheleghen binnen 't vornomde Staden met nieuwe cautien ende aboutten midtsgaders 't last van ider partye dat die jaerel(icks) syn ghelt ende van heerel(icke) rente anden selven uuyt crachte van commissie v(er)creghen byden vooren Wain inden souverainen rade van Doornycke.

Callebilck

Alvoren een verhapende (= bewerkt?) (p. 2) stick landts palende oost den disch van Staden ende Jaecques Desot suyt 't naervol(gende) west ***Pieter Verbeke*** *ende noort de busschen*

groot - j (= 1)ghemet iiij ^{xx} (= 84) roen (= roeden)
ghelt - i (= 1) vat 1/2

Item suyt ant voorgaende diversch(e) partyen landt ende eenen beh(uysd)e hofstede aen elcanderen palende oost 't landt Pieter Braem den disch van Langhemarcq suyt haer selfs ende oock van westen vi(du)a Pieter Rouillez ... ende noort 't voorg(aende) ende ‘t landt de selve We Rouillez

groot - v ghem(eten) j lynne
ghelt 6 vaten 2 2/3 vierspints (vier spint = schepel = 1 hectoliter)

Item een hapte stick landts oost haerselfs, (p. 3) suyt Jo^{r} Jan Bapt(ist)e Immeloot, vi(du)a Pieter Rouillez ende oock van noorden

groot - ij (= 2) gh(emeten) xvj roen
ghelt 2 vaten 2 1/4 vierspints

Eyndelinghe 't derde van 4 lynen 50 roe(d)en landts ende meersch danof de rest c(om)peteerende vi(du)a Pieter Rouillez ende Jaecques Desot elck een derde 't oosthende van drye sticken landts met wat meersch danof de reste westwaert is onder Stadenreke oost haer selfs landt ende P(iete)r Verbeke

groot over een derde part j lynne l (= 50) roen
ghelt 2 vierspint 1/3 ende 1/18 vierspint

(p. 4) Uuytbringhende 't samen de voors(eyd)e partyen den nombre van ix ghemeten xlvi roeden

Ghelden jaerelickx ii (= 11) vaten i vierspint 1/4 1/18

Aldus de voorenstaende partyen overghegheven den 2en maerte 1689 toorconden

'T marcq van Catelyne Soettaert (?)

Veel gegevens levert deze tekst ons niet op. Het enige dat wij hieruit kunnen halen is dat Pieter Verbeke gronden exploiteerde die 'grensden aan' (of 'behorende tot' ? (de tekst is vaag)) het Calebilckleen. Daar zijn weduwe bij onze Jan Cuffez introk, kwamen die in zijn bezit.

In verband met de ontvangst van de rentgelden, hebben we in deel II, 56-67, twee van die rekeningen besproken. De oudste rekening (beginnende met de volgende zin: *second compte renseing et reliqua*...) ging over de jaren 1684-1687, waar Jan Cuffez ('Cuffe') al in de Calebilck voorkwam. Jan Cuffez kwam er in voor in 1684 (II, 59):

Jan Cuffe *tient sept lines d'heritage tant en bois et viviers qui font la consistance dela Seign(eurie) de* ***Calibilck*** *et d'une mesure cinquante verges darier fieff (achterleen) de Staden, a raison de cinq florins par an pour l'annee 1684...*

'Jean Cufé' ***vanaf 1680 (fonds van Caloen 238) (SAB)***

(p. 3vo, onderaan)

10 Jean Cufe fermier
pres du Calebilck d'une
petite Maison avecq
onze ouvres a 30
florins par an at esté
receu pour l'an 1680 . 30 . 0 . 0
Ita de rapporter
en recette pour l'Année 1681 30 0 0

(p. 19, onderaan)

De trente florins que doit le
fermier Jean Cufé de l'ad
Année 1681 pour

(p. 19vo, bovenaan en volledig)

les raisons avancées et
qu'il at eu sa maison
bruleé 30 . 0 . 0

In het fonds van Caloen, in hetzelfde nummer 238, komt een eerste rekening voor. In deze rekening komt eveneens Jan Cuffez voor, namelijk al vanaf 1680. In deze tekst moet Jean 'Cufe' voor een klein huis met 12 maten (= 12 dagwanden = ca 1,76 ha) grond, 30 pond betalen.

Voor het jaar 1681 moest hij dezelfde som betalen, maar hij wordt daarvan ontslagen omdat zijn huis is afgebrand. Voor de familiegeschiedenis is dit een belangrijk gegeven. Zulke informatie leert ons het leven van onze voorouders kennen. Hieronder volgt de transcriptie:

(p. 1) Prefigé au 29 juillet prochain une heure de relevé ce 18 juin 1684, signé Pollynchove

En la cause du Sr Jean Wain seig(eu)r Deldale Straten etca, demandeur

contre

Le seigneur baron de Slyps, deffendeur

Pardevant mesire Jacques Martin de Pollinchove, conseiller du Roy - commissaire en cause.
Le demandeur satisfaisant a l'arrest de la cour du vii du courant (juni 1684?) fait devoir de produire son compte de l'administration des terres et seigneuries de Staden et Roosebeke des années 1680 et 1681 qui font les premières de son administration pour immediatement après qu'iceluy sera appostillé produire celuy des années suivantes.
Vous priant monseigneur de prefiger jour et heure de comparition pour proceder à l'audition d'iceluy ce faisant etc., signé van Melle.

(p. 2) Compte, renseing et reliqua que rend le Sr Jean Wain Sr Deldale et administrateur des terres et s(eigneuri)es de Staden et Roosebeke avecq leurs appendances et dependences commis par appoinctement de la Cour Souveraine de Tournoy en date le 28 de l'an 1681 et ie (= ce?) de tout ce quel a receu, manié, et dispense du produit desdites terres et s(eigneuri)es le(s) deux anné(e)s escheves (échoués?) 1680 et 1681 se faisant ledit compte en florins de vingt patars chacun soubs protestations ordinaires en en la manière que s(')ensuit pardevant messire Martin de Pollinchove, conseiller commissaire en cause.

(p. 2vo) *Recepte des censiers*
Primes (= premièrement) receu de Thomas Capelle pour rendage (= ce que rend une propriété, fermage) de la ferme dite "La cour de Roosebeke" se constituante a present tant
*vo) (...) De Jean **Cufe** fermier pres du Calebilck d'une petite maison avecq douze mesures, a 30 florins par an at este receu pour l'an 1680*

30 - 0 - 0

N(ot)a : de les porter en remise *Pour l'anne(e) 1681*

30 - 0 - 0

(p. 19) (...) Des trente florins que doibt le fermier Jacques Huyghe pour l'année de rendage eschevé 1681 qui est mauvais paieur et qu'il est dangereux de le presser trop fort de crainte que la cense ne demeure abandonnée.

30 - 0 - 0

*De trente florins que doit le fermier Jean **Cufé** de la d(it)e année 1681 pour*
*(p. 19vo) les raisons avancés et qu'il at eu **sa maison brulée.***

30 - 0 - 0

***'Cufez'** in Caelebilckleen - in 1698 (fonds van Caloen 238 - notitieboek, oud nr. 32, p. 17) (SAB)*

Betaelt an Cufez opden 1 Julius
in mynderynghe van het gonne
hy verdienen sal van het maecken
van poorters inden Caelenbilcq
de somme van — 5 — 15 — 0

Item betaelt opden 10 Julij — 6 — 0 — 0

Jan Cufez die heeft ontfanghen ghehadt
van syn vader twaelf pont
parisis mede hy voldaen
is van het maecken van
een [illegible] ouvrken a twee
schellyn [illegible] het welc hy pont
grote [illegible] den [illegible]
sal valideren op syne heerelycke
renten de somme van — 12 — 6 — 0

Item noch betaelt opden
20 septembre in verdoeninghe
van het maecken van
seventhien hondert potteke potters
a vofthien [illegible] hondert
ende is ten vullen voldaen
van het maecken van 1760
porters ende 1000 buskens
de somme van — 14 — 17 — 0

Summa — 3[illegible] — 14 — 0

Onder dit nummer 238 (*'Notitieboek ... en stukken ...'*) komt in het notitieboek zelf (oud nummer 32) op het voorblad volgende tekst voor:

> *Notitiebouck omme Jo^{r} Jan de Carnin, heere van Staden, etc., van ontfanck en betalingne begost A° 1696.*

De opsteller van de inventaris las 'Ao 1690'. Het moet echter 'Ao 1696' zijn. In dit boek komt er ook een inhoudsopgave voor: *Tafel by foliam van betaelynghe ende schult van den jaere 1698* met de vermelding: *Jan Cufez de jonghen - folio 17*.

Deze bladzijde 17 bevat weer een stukje familiegeschiedenis. De zoon Jan maakt voor zijn vader 1000 bussels (schoven) hout (te leveren aan het kasteel) voor 12 pond parisis:

*Betaelt an **Cufez** opden 1 Julius op mynderynghe van het gonne hy verdienen sal van het maecken van poorters (= zware bundel brandhout) in den Kalenbilck de somme van*		*5 - 15 - 0*
Item betaelt opden 16 July		*6 - 0 - 0*
*Jan **Cufez** die heeft ontfaen ghehadt van syn vaeder twaelf pont parisis waer mede hy voldaen is van het maecken van een duyst buschen (= bussel) a twee schelly(nghe)n 't 100 het welcke pont groote Jan **Cufez** den houden (= oude) sal valideren op syn heerelycke renten de somme van*		*12 - 6 - 0*
Item noch betaelt opden 28 September in voldoeninghe van het maecken van seventhien sestich porters a vyfthien stuyvers 't ondert ende is ten vullen voldaen van het maecken van 1760 porters (= poorter) ende 1000 buschen de somme van		*14 - 13 - 0*
	Somma	*38 - 14 - 0*

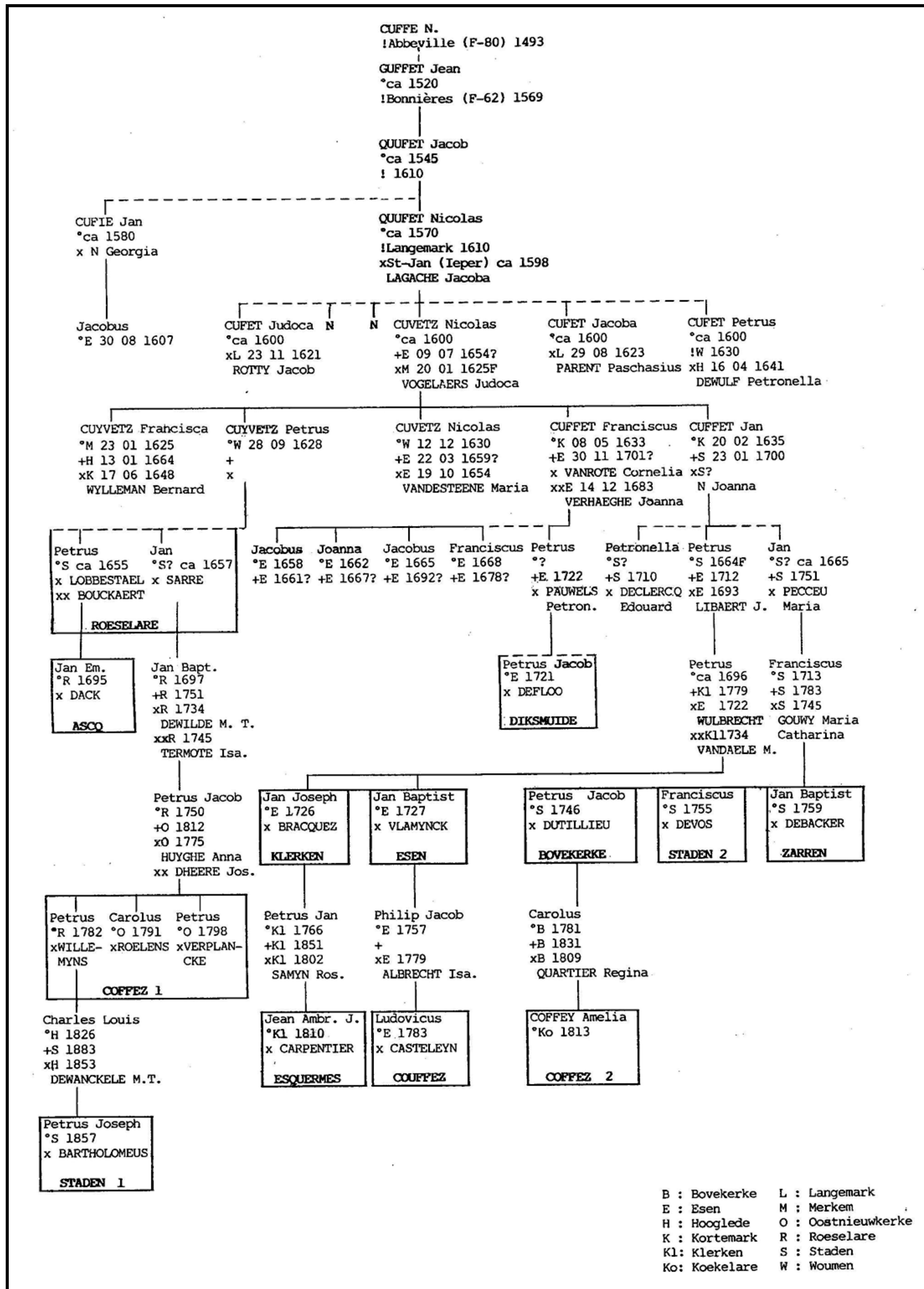
Toevoeging 2020

Het algemeen blokschema (p. 356) werd opnieuw aangepast vanaf QUUFET Jacob, zie V, 258:

18. GAFFE(L) Guillaume (sergent à masse) [(1)]
    ° ca. 1830 ! Abbeville 140, 1415, 1417 (IVa, 50)
17. GAFFE Guillaume (sergent à masse) [(1)]
    ° ca. 1410, ! Abbeville 1438, + Abbeville 1453 (IV, p. 299)
16. CUFFE Guillaume (meester-chirurgijn) (IV, p. 126)
    ° ca. 1450, ! Abbeville 1497 (IV, 194)
    x N
    xx DE MANNAY Jeanne
15. CUFFE Guillaume [(1)] (IV, p. 126)
    ° ca. 1490, + Abbeville /1562 (V, p. 25)
    x SANSON Antoinette ! Abbeville 1562 (V, 25)
14. GUFFET Jean [(1)] (IV, p. 335)
    ° ca. 1520, ! Bonnières 1569
13. QUUFET Jacob (II, p. 17)
    ° ca. 1550, ! Langemark 1610

[(1)] vermoedelijke vader (niet bewezen)

Algemeen blokschema (II/14 verbeterd)

DE TAKKEN CUFFEZ, COFFEZ EN COUFFEZ - ADDENDA

Hiernaast is het algemeen blokschema afgedrukt voor een lokalisatie van de takken die verder worden besproken.

Dit blokschema was eveneens aan verbetering toe. We zijn een generatie verder gekomen. In Bonnières hebben we in 1569 Jean Guffet gevonden die waarschijnlijk de vader is van Jacob en grootvader van onze Nicolas Quufet van de telling van Langemark in 1610.

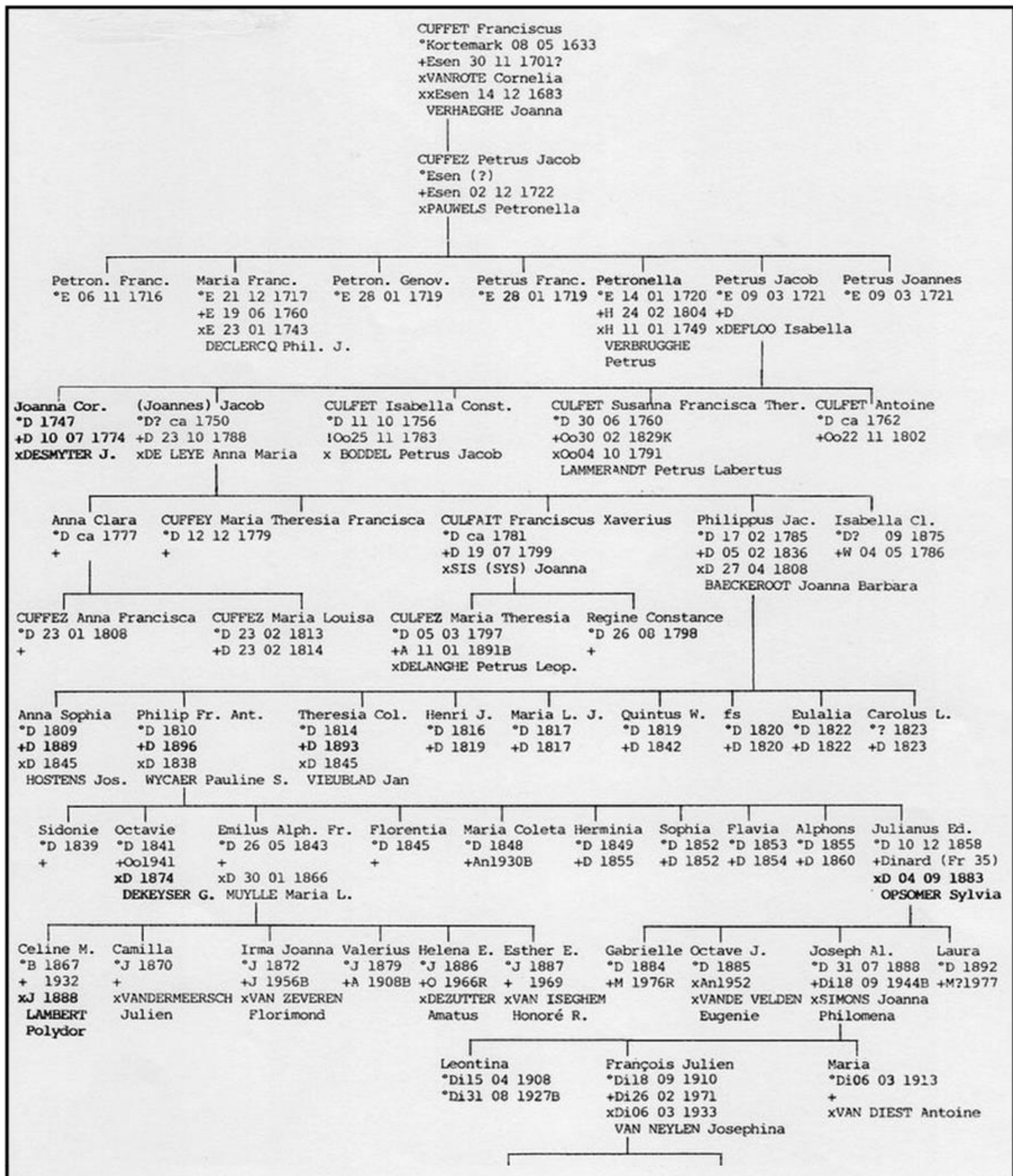
Daar we het geboortejaar van Jean Guffet situeren omstreeks 1520, kan hij een kleinzoon (of zoon?) zijn van de door Lefebvre vermelde Guilielmus Cuffé die gehuwd was met Antoinette Sanson (ms. 568, p. 4). Deze Guilielmus had kinderen volgens Lefebvre, zie p. 126. In Abbeville hebben we in 1588 een Alexandre Cuffet gevonden. Die kan er ook een kleinzoon of achterkleinzoon van zijn geweest. Misschien vinden we nog eens documenten die dit bevestigen?

Een andere verbetering is het vermelden van Jan Cuffet als mogelijke vader van Petronella Cuffet, gehuwd met Edouard Declercq, in plaats van Petrus Cuyvetz (geboren in Merkem 1625). De reden voor deze verandering is dat we vermoeden dat de voornaam 'Edouard' van deze Declercq, slechts éénmaal vermeld is in de overlijdenstafel van Staden en er een 'Ricardus' ('Cardus') Declercq meermaals voorkomt in het Caelenbilckleen. De pastoor zal 'Cardus' vervangen hebben door het Latijnse 'Eduard'. In het fonds van Caloen (nr. 233b, SAB) staat Jan Cuffé in 1698 borg voor Cardus de Clercq (zie II, 39). Ricardus Declercq neemt de pacht over van het Caelenbilckleen dat Jan Cuffez voordien pachtte (zie ook II, 41). Het borg staan door Jan Cuffez en het overnemen van de pacht kan wijzen op een familierelatie.

Betreffende de Zarrense tak, beschreven in II, pp. 272-275 met de afstammelingen van Jan Baptist Cuffez (° Staden 1759) met Rosalia Debacker zijn er maar een paar kleine veranderingen te melden die geen afzonderlijk hoofdstuk vereisen:

> Cuffez Fidelia, ° Staden in 1789, overlijdt er op 2/5/1875.
>
> Vanthomme Maria, weduwe van Joseph Cuffez (° Staden 1802) hertrouwt met Joseph Vandecandelaere in Staden op 26/1/1852 en overlijdt er op 15/1/1905, op 84-jarige leeftijd.
>
> Emilia Cuffez, ° Staden in 1849, huwt met Karel Demoen in Esen op 30/4/1875. Haar man overlijdt in Diksmuide op 16/6/1881. Zij huwt een tweede keer met August Hendryckx in Esen op 29 april 1881. In deze akte wordt haar naam als Couffez geschreven. Haar handtekening onderaan de akte is echter: E. C**u**ffez! In haar geboorte akte in Esen van 27/10/1861 staat er ‘Couffez’.

DIKSMUIDE (Defloo)

A : Adinkerke	H : Hooglede
An: Antwerpen	J : St. Joris-ten-Distel
B : Bredene	M : Mechelen
D : Diksmuide	O : Oedelem-Oostveld
Di: Diest	Oo: Oostende
E : Esen	**S : Scherpenheuvel**
G : Genk	**W : Woumen**

DE DIKSMUIDSE TAK

In verband met deze tak gaf een nieuw nazicht van de registers van de Burgerlijke Stand van Diksmuide tot 1900, nu in het ARA op microfilm, volgende bijkomende inlichtingen:

Cuffez Alphons Emile, zoon van Juliaan Cuffez en Sylvia Opsomer overlijdt op 8/6/1887 (24 dagen), geboren op 25/5/1887 (niet op de genealogietabel).

Cuffez Alfons, zoon van Juliaan en Sylvia Opsomer, geboren op 3/5/1893, overlijdt op 24/8/1993 (niet op genealogietabel).

Cuffez Octavie huwt met Gustave Alfons Dekeyser op 13/1/1874. Haar echtgenoot, Gustave Dekeyser overlijdt op 22/7/1879.

Cuffez Julien huwt met Sylvie Opsomer op 4/9/1883.

Cuffez Anna Sophia, weduwe van Joseph Hosten(s), overlijdt op 28/3/1889, oud 80 jaar, 2 maanden, en 8 dagen.

Cuffez Theresia Coleta, vrouw van Jan Henri Vieublad, overlijdt op 21/3/1893 (79 jaar). Haar echtgenoot overlijdt op 27/1/1896.

Cuffez Laura, dochter van Juliaan Cuffez, onderwijzer, en Sylvia Opsomer, geboren op 5/7/1890, overlijdt op 27/12/91 (niet op genealogietabel). Handtekening van vader en grootvader Philip (81 j.) op overlijdensakte. Juliaan Cuffez woont in de Pastoriestraat.

Cuffez Philip Frans Antonius overlijdt op 21/1/1896 (85 jaar), Pastoriestraat.
Zijn weduwe, Pauline Wycaer, overlijdt in 1900.

Kinderen van Juliaan Cuffez en Sylvia Opsomer:

Gabrielle Maria ° 15/6/1884
Alfons Emile ° 15/5/1887
Josef Aloïs ° 31/7/1888
Louise Marie ° 1890 (niet op genealogietabel)
Laura ° 5/7/1890 - + 27/12/1891 (niet op de genealogietabel)
Laura Maria ° 23/1/1892
Alfons ° 3/5/1893 (niet op genealogietabel)

Er werd nog een kleine verbetering aangebracht bij de kinderen van Philip Cuffez en Pauline Wycaer: Herminia Maria Silvia is niet geboren in 1852, maar op 22/9/1849.

De gegevens ontvangen van de heer Antoine Desmyter (zie III, 211) zijn op de verbeterde tabel toegevoegd. Een Joanna Cornelia Culfet - vermoedelijk een dochter van Petrus Jacob Cuffez en Isabella Defloo - overlijdt in Diksmuide als echtgenote van Jean B. Desmyter.

Volgende pagina: Overlijdensbericht van Marie-José Cuffez.

Overlijdensbericht van Marie-José Cuffez (Genk 30 maart 2001)

Dochter van François Julien (° 1910) en Josephine Van Heylen (zie II, 116)

Gans haar leven heeft zij gegeven
nooit geklaagd en altijd tevreden.
Nu wanneer de bloemen ontluiken
moet zij de ogen voor altijd sluiten.
Fernand

MEVROUW

Marie-José
CUFFEZ

echtgenote van de heer Fernand DESCHRYVER

Verpleegster
Oud-Medisch Assistente bij het Rijks PMS van Diest
Ridder in de Orde van Leopold II

geboren te Diest op 6 augustus 1935 en
overleden te Genk op 30 maart 2000,
gesterkt door het sacrament van de zieken.

Dit melden u met droefheid:

Fernand DESCHRYVER, *haar echtgenoot;*

Ingrid DESCHRYVER,
Stefan en Wendy DESCHRYVER-VLEUGELS, *haar kinderen;*

Yenthe DESCHRYVER, *haar kleinzoon;*

† Felix en Sidonie DESCHRYVER-LUYTEN, *haar schoonmoeder;*

Jozef en Brigitte CUFFEZ-GROSCH, kinderen en kleinkind,
Henri en Maria DESCHRYVER-VAN NEROM,
Willy en Gilberte KENENS-DESCHRYVER, kinderen en kleinkinderen,
Eddy en Anne-Marie JUCHTMANS-DESCHRYVER en kinderen,
haar broer, schoonbroers, schoonzussen, neven en nichten;

De kinderen, klein- en achterkleinkinderen van wijlen
Antoine en Maria VAN DIEST-CUFFEZ,
† Gustaaf en Nelly RIGA-VAN NEYLEN en kinderen,
haar tante, neven en nichten;

De families CUFFEZ, DESCHRYVER, VAN NEYLEN en LUYTEN.

Dank aan het medisch en verzorgend personeel van de afdeling Intensieve Zorgen van het Sint-Jansziekenhuis van Genk en de afdeling W4 van het André Dumontziekenhuis van Waterschei.

De plechtige uitvaartliturgie, waarop u vriendelijk wordt uitgenodigd, zal plaatshebben in de decanale kerk Sint-Sulpitius te Diest op **donderdag 6 april 2000 om 14 uur.**

Respecterend haar wil, zal haar lichaam worden verast en teruggeven aan de haar zo geliefde natuur.

Samenkomst in het Funerarium Jannes, Overstraat 50 te Diest, vanaf 13.15 uur.

Gelegenheid tot groeten in het Funerarium Jannes, Overstraat 50 te Diest, op dinsdag 4 april 2000 van 19 tot 20 uur. (parking Overstraat school)

Rouwadressen: Papenbroekstraat 182, 3290 Webbekom-Diest
Eduard Robeynslaan 65, 3290 Diest
Parelsbergstraat 20, 3290 Webbekom-Diest

Begr. NV Huis Jannes, Diest, tel. 013-31.11.37

TAK ESEN

Deze tak werd uitgebreid besproken in II, 179-195. Ik kreeg enkele gegevens toegestuurd die hier nu volgen.

Van de heer Léonard Cuffez van Le Perreux (Val-de-Maine) bij Parijs ontvingen we een kopie van de overlijdensakte van zijn grootvader Léonard-Charles Cuffez (p. 362) en een lijst met 'Coffet', 'Cuffet' en 'Cuffez' in Franse telefoonboeken (363).

In Diksmuide was er een tweede huwelijk van Leo Cuffez met Carolina Francisca Volcke (Valcke?) op 23/11/1894. Carolina Volcke, geboren in Woumen op 19/9/1833 was aan haar vierde huwelijk toe. Haar eerste echtgenoot, Bruno Debaere, overlijdt in Nieuwpoort op 18/5/1855; de tweede, Petrus Vanthournout, in Diksmuide op 18/4/1870 en de derde, Henri Notté, in Armentières op 18/5/1893. Leo Cuffez zou geboren zijn in Langemark en niet in Esen.

Betreffende Gabrielle Cuffez die in Parijs woonde, heb ik een rouwbrief (p. 365) ontvangen, waarop vermeld staat dat zij er overleden is op 25/10/89 als weduwe van de heer Oreste Bellini. Ik kreeg nog een fotokopie van een bladzijde uit het trouwboek van het echtpaar Georges Cuffez-Riviere, gehuwd in Diksmuide in 1947 (p. 366).

Aangaande Albert Cuffez ben ik in het bezit gekomen van een mooi krantenknipsel. Het is een gedetailleerde rouwbedanking verschenen in *Het Wekelijks Nieuws* (een West-Vlaams weekblad, verdeeld door de groep 'Roularta') van 17/1/97. Het bevat veel genealogische gegevens en een ontroerende tekst over zijn verblijf in een concentratiekamp (p. 367).

Verder is er nog een tabel met Franse afstammelingen 'Cuffez' van het echtpaar Ludovicus Cuffez - Sophia Desodt met een overlijdensuittreksel van Camille Cuffez, geboren in Woumen in 1881 (p. 369).

Overlijdensakte van Léonard Charles Cuffez, Duinkerke, 1937

.

264 Léonard Charles Cuffez

ACTES DE L'ÉTAT CIVIL ET EXPÉDITIONS
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE
PAPIER SPÉCIAL
6F

quarante-quatre feuillet

HK 943988

Le vingt et un juin mil neuf cent trente-sept, dix-neuf heures, est décédé en son domicile rue du Président Wilson 71, Léonard Charles Cuffez, fouilleur d'habits, né à Dunkerque le vingt-huit mai mil huit cent quatre-vingt quatre, époux de Louise Julie Léonie Loosen, fils de Léonard Cuffez, et de Hermance Joséphine Deweerdt, époux décédés.

Dressé le vingt-trois juin mil neuf cent trente-sept, neuf heures, sur la déclaration de Gustave Devos, cinquante-trois ans, maître menuisier à Dunkerque qui, lecture faite, a signé avec Nous, Alfred-Lucien DORP, Chevalier de la Légion d'Honneur, Adjoint au Maire, Officier de l'Etat-Civil par délégation.

Devos Gustave

A. Dorp

'Coffet', 'Cuffet' en 'Cuffez' in Franse telefoonboeken in 2001 (L. Cuffez)

ANNUAIRE PTT
8/2001

CUFFEZ Chantal
76, rue Meyrin
01210 FERNEY VOLTAIRE
TEL : 04 50 40 47 60

CUFFEZ Léonard
40, rue Jean Moulin
36180 PELLEVOISIN
TEL : 02 54 39 00 71

CUFFEZ Maurice
44, rue Poste
59000 LILLE
TEL : 03 20 57 63 28

CUFFEZ Jacques
L'Orée du Bois
61310 SILLY EN GOUFFERN
TEL : 02 33 36 93 12

CUFFEZ Léonard
44 av du Gl de Gaulle
94170 LE PERREUX
TEL : 01 43 24 48 08

CUFFEZ Philippe
43, bis bd Foch
94170 LE PERREUX
TEL : 01 48 71 06 54

CUFFEZ Michèle
82, av Saules
62440 HARNES
TEL : 03 21 20 08 96

CUFFEZ Roland
9, rue St Roch
75001 PARIS
TEL : 01 42 96 25 00

CUFFEZ André
6, Petite rue Abreuvoir
80340 MORCOURT
TEL : 03 22 76 41 07

CUFFEZ D
3, rue St Christophe
92140 CLAMART
TEL : 01 46 45 79 93

CUFFEZ Alain
68, av Gilbert Berger
TREMBLAY EN FRANCE
TEL : 01 48 60 66 79

CUFFEZ Christian
5, rue Poitou
TREMBLAY EN France
Tel : 01 48 60 48 89

CUFFEZ Véronique
155, rue d'Artois
TREMBLAY EN France
Tel : 01 48 61 32 86

ANNUAIRE TELEPHONIQUE 10/2001

COUFFEZ : aucun abonné
CUFET : aucun abonné
CUVETZ : aucun abonné
CUFFE : aucun abonné
CUFFEI : aucun abonné
CUYVEZ : aucun abonné
QUUFET aucun abonné
CUFIE : aucun abonné
CUYVETZ : aucun abonné

COFFEZ : 1 abonné
COFFEZ Jean Marie
1, rue principale
02490 TREFCON
Tel 03 23 66 12 08

CUFFET : 7 abonnés
CUFFET Roland
Samissieu
01350 CEYZERIEU
Tel 04 79 87 92 28

CUFFET Jean François
01350 BEON
Tel 04 79 87 04 81

CUFFET Patrick
39 Bis rue Diderot
51430 TINQUEUX
Tel 03 26 08 05 57

CUFFET Jean François
La Mandallaz, bat D
12, rue André Gide
74000 ANNECY
Tel 04 50 51 43 34

CUFFET Bérangère
3, clos buisson
74940 ANNECY LE VIEUX
Tel 04 50 66 27 25

CUFFET Jean
8, rue de Verdun
74940 ANNECY LE VIEUX
Tel 04 50 66 27 44

CUFFET Louis
01350 POLLIEU
Tel 04 79 42 18 38

CUFFEZ Fréderic
59, rue Gallieni
92500 RUEIL MALMAISON
né le 31/08/1977 à 77100 MEAUX

CUFFEZ Michael
12, rue de Boussy
91860 EPINAY SOUS SENART
né le 27/05/1974 à 77100 MEAUX

CUFFEZ Arlette
appart 142
4, rue du chemin vert
93000 BOBIGNY
née le 03/06/1951 à 77400 LAGNY SUR MARNE

CUFFEZ Marc
20, Sente Saint Lambert
77290 COMPANS
né le 30/06/1960 à 77270 VILLEPARISIS
époux de FLAMME Corinne
née le 02/07/1964 à 62300 LENS

CUFFEZ Maxime
20,Sente Saint Lambert
77290 COMPANS
né le 29/11/1994 à 93150 LE BLANC MESNIL

CUFFEZ Christophe
30, rue du Chatel
60300 SENLIS
né le 05/05/1975 à 92600 ASNIERES SUR SEINE

CUFFEZ Delphine
4, place François Mauriac
77270 VILLEPARISIS
née le 06/08/1977 à 92600 ASNIERES SUR SEINE

CUFFEZ Adriana
née BRACESCHI
BAT D ESC 4
8,av Balzac
77270 VILLEPARISIS
née le 11/08/1956 ? ITALIE

CUFFEZ Guy
9 Lot Vallières
01170 GEX
né le 27/05/1952 à 62340 SALLAUMINES
époux de CARON Chantale
née le 08/01/1960 à 59140 DUNKERQUE

Rouwbrief van Gabrielle Cuffez - Parijs (1989)

Mademoiselle Evelyne OLIVIER et Monsieur Gérard SAVARY

Karine et Sandrine OLIVIER

Monsieur et Madame ~~Camille~~ Georges CUFFEZ, leurs enfants et petits-enfants

et toute la famille

ont la douleur de vous faire part du décès de

Madame veuve Oreste BELLINI

née Gabrielle CUFFEZ

leur grand-mère, arrière-grand-mère et parente,
survenu à Paris-15e, le 18 octobre 1989, à l'âge de 76 ans.

La cérémonie religieuse sera célébrée le MERCREDI 25 OCTOBRE 1989, à 15 heures 30, en l'église Saint-Vincent de Paul, 96, boulevard Jean-Jaurès, à Clichy (métro Mairie de Clichy), où l'on se réunira.

L'inhumation aura lieu au cimetière Nord de Clichy
dans la sépulture de famille

41, boulevard Jean-Jaurès, 92110 Clichy.

Pompes Funèbres Générales, 5, rue Villeneuve. 92110 Clichy - Tel. (1) 47.37.97.00

Trouwboek van Georges-Cornelius Cuffez - Irma Rivière, Diksmuide (1947)

Koninkrijk BELGIE

Rechterlijk arrondissement VEURNE

STAD DIKSMUIDE

Wij, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand, verklaren dat:

Cuffez Georges-Cornelius,
mekanieker van beroep,
woonachtig te Diksmuide
geboren te Woumen
den Negenden September 1910
zoon van Cuffez Raphaël
overleden te Chatenay-Malabry (Fr.)
en van Vandevenne Elza
overleden te
Montataire (Oise-Fr.) ter eenere;

En Rivière Irma-Sidonie
weduwe van Rolly Gustaaf-Camille
huishoudster te Diksmuide
geboren te Beerst
den Vier en twintigsten Oktober 1911
dochter van Rivière Victor
zonder beroep
en van Vandenbussche Emiliana
huishoudster beide woonachtig
te Diksmuide ter andere zijde,
vóór Ons het huwelijk aangegaan ten Stadhuize,
den 2n Augustus 1947.

HUWELIJKSKONTRAKT: [illegible] hebben verklaard dat er ... huwelijkskontrakt bestaat ingevolge akt verleden den ... vóór Meer ... Notaris te ... of * GEEN.

... Ambtenaar van den Burgerlijken Stand

Overleden te TORHOUT 16 OKT. 1983

OVERLEDEN TE ZEDELGEM OP 13/[illegible]

GEMEENTEBESTUUR van DIKSMUIDE West-Vlaand.

5 F

Rouwbedanking voor Albert Cuffez - Roeselare (1997)

Rouwbedanking verschenen in *Het Wekelijks Nieuws, KUST,* van 17/01/97, p. 16 (herschikt)

Vaarwel Albert, gouden kerel

Begin deze week werd Albert Cuffez te Lo ten grave gedragen, net geen 79 jaar oud. Hij werd geboren op 22 januari 1918, het laatste jaar van de eerste wereldbrand. Toch zou de oorlogswaanzin hem niet onberoerd gelaten hebben. Van een ex-krijgsgevangene werd vernomen dat Albert eveneens geruime tijd in een concentratiekamp van de Nazi's had doorgebracht. Pas begin de jaren tachtig, kon hij ertoe komen om hierover te praten. Wat niet zo evident was, want het was tekenend voor 'Berten' dat hij over die periode in zijn leven nooit pochte. Hij vertelde toen, dat hij aardappelschillen had moeten eten om te overleven. Dat hij medegevangenen er had zien onderdoorgaan, zowel fysiek als mentaal en dat ook hij het zeer, zeer kwaad had gehad. Beestig behandeld worden, dag na dag vernederingen ondergaan, honger, kou, dorst, praktisch géén hygiëne en de dood zien rondwaren. Een poel van onmenselijke ellende en afschuw. Op de vraag hoe het mogelijk was om in zulke omstandigheden de moed niet te verliezen en dag na dag vast te blijven houden aan het leven, antwoordde hij dat hij vrienden had gemaakt bij de Russische krijgsgevangenen, waaronder een mooie vrouwelijke gevangene. (YM)

ROUWBEDANKING

LO.

Beatrix Demeyer, *zijn echtgenote;*
Jeannot Cuffez-Christiane Vanzandweghe en familie,
Gilbert Cappon-Yvonne Cuffez,
Jos Debergh-Sabine Cappon en Ines,
Marc Stul-Sandra Cappon,
Willy Cuffez-Maria Regheere,
Marjan Cuffez,
Stefaan Cuffez,
Luc Cuffez-Liliane Geldof,
Steven Cuffez,
Dieter Cuffez,
Danny Albrecht-Marleen Cuffez,
Tamara Albrecht,
Magali Albrecht,
Gregory Albrecht,
Taniana Albrecht,
Guido Cuffez-Nadine Vanbeveren,
Anika Cuffez,
Ines Cuffez,
Emily Cuffez, *zijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkind;*
Julien Cuffez †-Deroo † en familie,
André Beernaert †-Cuffez en familie,
Prosper Cuffez,
Jerome Cuffez-Craenen en familie,
Adhemar Cuffez-Desiere,
Michel Hamiaux-Cuffez en familie,
Romain Demeyer †-Vandingenen †,
Oscar Demeyer †-Bruwier † en familie,
Aloïs Verstraete †-Demeyer † en familie,
Daniël Demeyer †-Decroo en familie,
Henri Demeyer †-Dedeyne † en familie,
zijn broers, zusters, schoonbroers, schoonzusters, neven en nichten;
De families Cuffez-Wackenier en Demeyer-Werrebrouck,
danken hierbij familie, vrienden en kennissen voor de vele blijken van rouwdeelneming hen betoond bij het overlijden en de lijkdienst van

DE HEER

Albert CUFFEZ

Echtgenoot van mevrouw Beatrix Demeyer
Geboren te Eksaerde op 22 januari 1918 en
godvruchtig overleden te Roeselare op dinsdag 7 januari 1997,
gesterkt met de H. Sacramenten der zieken.
Oud-strijder - Krijgsgevangene 1940-1945.

8647 Lo, Lolege 1.
8310 Brugge, Vinkenstraat 47.
8600 Beerst, Oostendestraat 48.
8640 Oost-Vleteren, Reningestraat 4.
8992 Alveringem, Gyverinkhovestraat 1.
8620 Nieuwpoort, Molenstraat 10.
8647 Reninge, Zuidschotestraat 23.

Begr.-Fun. Cornelis, Diksmuide en Alveringem. 03(WK/059/145)

Bidprentje van Julien Cuffez, Diksmuide, 1992

Dierbaar aandenken aan

De Heer
Julien CUFFEZ
weduwnaar van Mevrouw Bertha DEROO

Geboren te Woumen op 10 februari 1910
en haastig thuis overleden te Diksmuide
op 10 november 1992.

Lid K.B.G.

Heel onverwacht is vader van ons heen gegaan. Niets liet vermoeden dat hij de dood zo nabij was. Wel werd hij stilaan een jaartje ouder en hij kon ook niet meer ver te voet gaan, maar hij was vol moed en maakte er het beste van. Hij leed ook onder het verlies van zijn echtgenote Bertha, een goede zes jaar geleden. Niets was nog zoals voorheen, maar een mens moet zich schikken en dat deed hij ook.
Bovendien was hij een gelovig man, die troost vond in zijn gebed, die vertrouwen had op God en die zo lang het hem mogelijk was, de zondag in de vroegmis de dag des Heren kwam vieren.

Hij heeft een leven van harde arbeid achter de rug, in de landbouw en later in de bouwsector. Hij had de zorg over een gezin en vond zijn voldoening in de kinderen en kleinkinderen die nooit ver uit zijn gedachten waren.

Nu is alles vlug geëindigd: zijn werk, zijn toewijding, zijn tegenheden, zijn rustige levensavond. Hij maakt de overstap van oud naar nieuw, van tijdelijk naar eeuwig, van voorlopig naar definitief. We begeleiden hem met ons gebed, dankbaar voor de vele goede gaven die uit zijn handen kwamen. Zijn talenten heeft hij vrucht laten dragen, hij staat niet met lege handen voor de Heer.

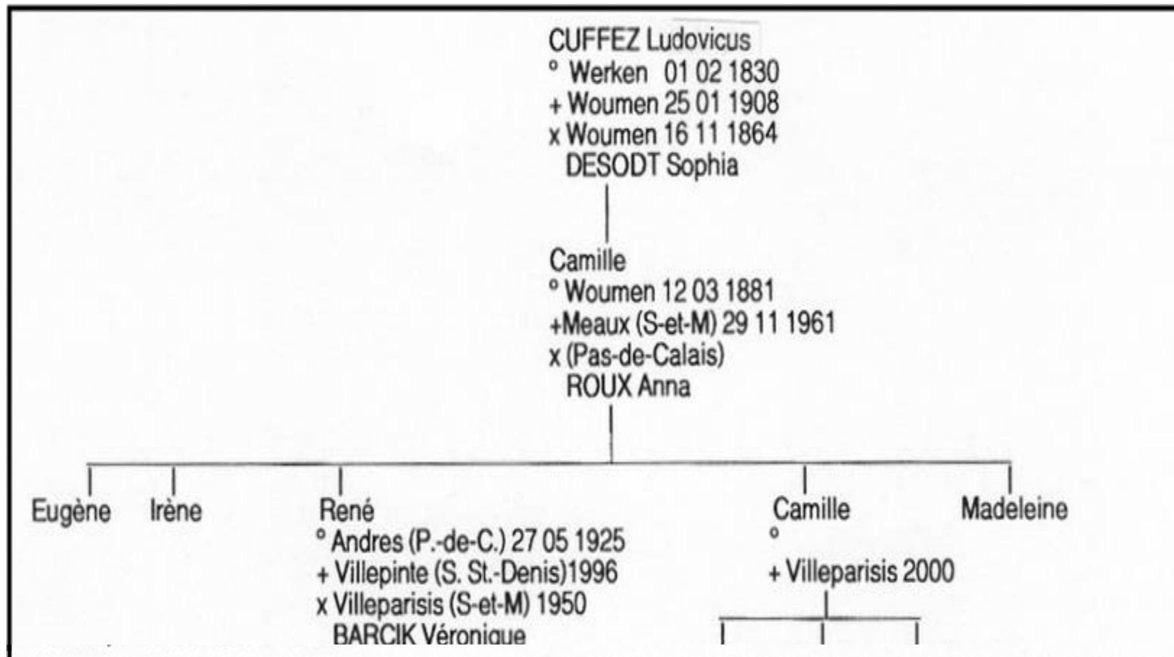
God, verwelkom uw dienaar, onze dierbare vader en grootvader in uw rijk van vreugde, licht en geborgenheid, geeft het het loon dat is weggelegd voor allen die in verbondenheid met U leefden: het eeuwig leven bij U, ongestoord, onverdeeld en volkomen geluk.

De families CUFFEZ-WACKENIER-DEROO-CAILLIAU danken U voor uw blijken van medeleven.

Begr.-Fun. M. Cornelis-Salembier, 051/50 00 44
Druk Desmyter bvba, 051/50 00 62

Franse afstammelingen 'Cuffez' van het echtpaar Ludovicus Cuffez - Sophia Desodt

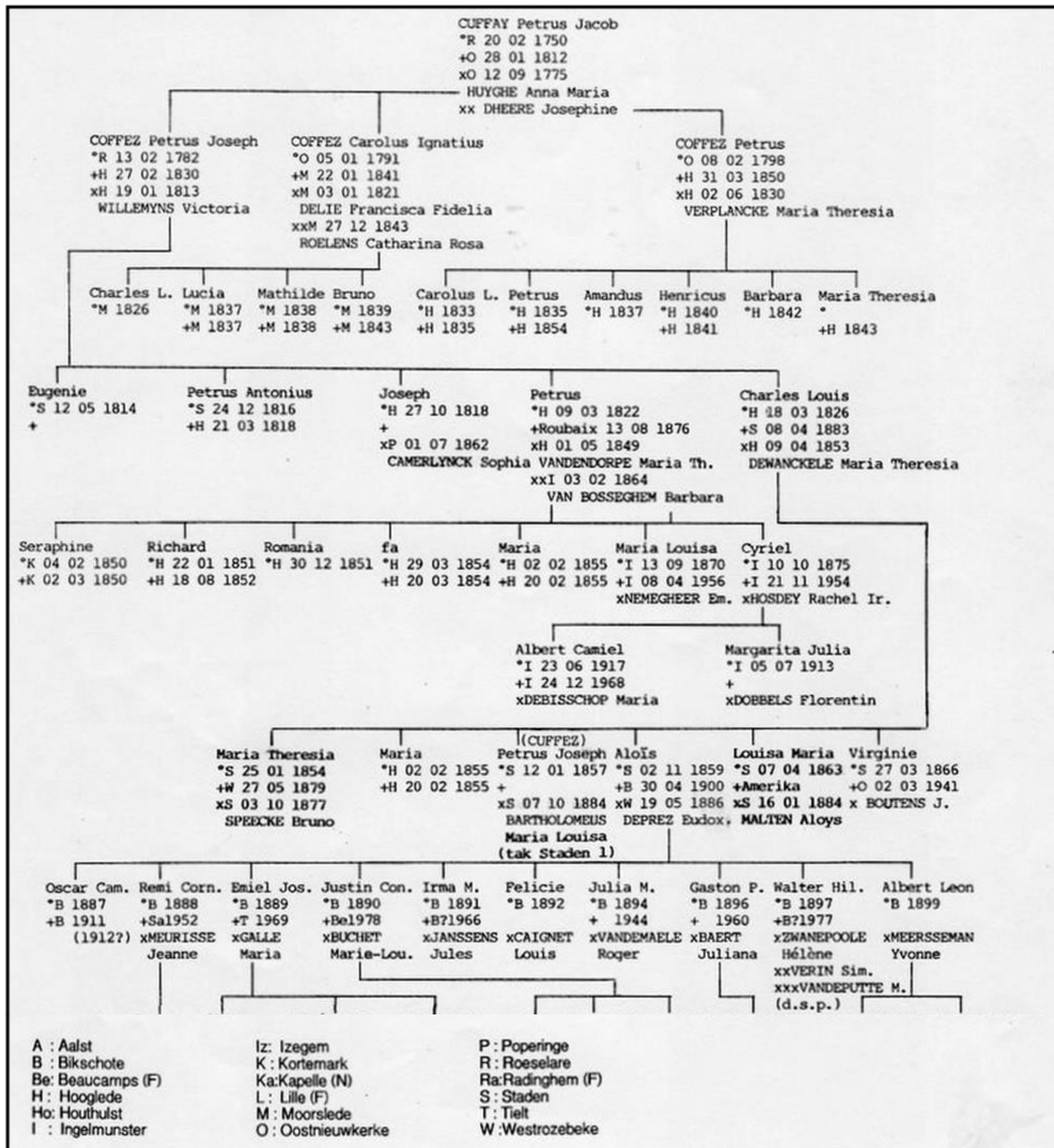
.

Uittreksel uit overlijdensakte van Camille Cuffez, Meaux (Seine-et-Marne), 1961

Extrait du registre des actes de décès de la ville de Meaux pour l'année mil neuf cent soixante et un. le vingt neuf Novembre mil neuf cent soixante et un, vingt heures trente est décédé 62 rue Saint Faron, Camille Cuffez, né à Woumen, Flandre Occidentale, Belgique, le douze Mars mil huit cent quatre vingt un, sans profession, domicilié à Villeparisis, Seine et Marne, 54 rue Jean Juarés Cité Beaulieu, fils de Louis Cuffez et de Sophie, Eveline Dozt (= Desodt), tous deux décédés, veuf de Anna, Pauline Roux. Dressé le trente Novembre mil neuf cent soixante et un, dix heures, sur la déclaration de Emile Rousseau, soixante ans, employé, domicilié à Meaux, 6 rue du Connetable de Richemont qui, lecture faite et invité à lire l'acte, l'a signé avec nous, Raymond Harmand, Adjoint au Maire de Meaux, Officier de lEtat Civil par délégation. Suivent les signatures. (...)

COFFEZ 1 (Huyghe)

DE TAK COFFEZ 1

Deze tak werd behandeld in deel II, pp. 279-289. Verbeteringen aan deze tak werden aangebracht in III, p. 199.

Bidprentje van Gilbert Coffez, Izegem, 2010

Lia DEPOURQUOY , zijn echtgenote

Philippe en Gilberte VANDROMME – COFFEZ ,
Nathalie VANDROMME en Jo VERDONCK

Yvette COFFEZ en haar vriend

Gino COFFEZ en Ann HOFMANN
Lowie COFFEZ
Artuur COFFEZ
Josefien COFFEZ
zijn kinderen en kleinkinderen

De families COFFEZ , DEPOURQUOY , MEERSSEMAN en DELAERE

melden u bedroefd het heengaan van

de heer

Gilbert COFFEZ

Echtgenoot van Mevrouw Lia Depourquoy

Geboren in Tielt op 25 januari 1930
en overleden in Izegem op 14 januari 2010.

U wordt vriendelijk uitgenodigd de burgerlijke afscheidsplechtigheid
met opstelling van de asurne bij te wonen in de
Aula van het uitvaartcentrum SNOECK
Bellevuestraat 24 in IZEGEM op
ZATERDAG 23 JANUARI 2010 om 11 uur.

Wij komen er samen vanaf 10.45 uur

Gelegenheid tot rouwgroet aan de familie na de plechtigheid.

Dit bericht geldt als kennisgeving

Guido Gezellestraat 47 – 8870 Izegem
Smallestraat 4 – 8870 Kachtem
Guido Gezellestraat 2 – 8870 Izegem
Winkelhoekstraat 52 – 8870 Izegem

Uitvaartzorg Marc & Stefaan SNOECK Izegem
Tel. 051 – 30.09.40

Bidprentje van Marcella De Smet, Tielt, 1991

DIT WEZE EEN AANDENKEN
AAN MIJN LIEVE MAMA

MEVROUW
Marcella DE SMET
weduwe van
De Heer André COFFEZ

Geboren te Tielt op 4 augustus 1913 en er godvruchtig overleden op 21 februari 1991, gesterkt door het Ziekensakrament.

Lid C.R.M. - Tielt

—

Aan U allen, familie en vrienden
dank om uw gebeden en deelneming.
Myriam.

Drukkerij Vanneste — Rouwleiding Dhondt.

Mama,
afscheid nemen is met dankbare handen
weemoedig meedragen,
al wat waard is om niet te vergeten.

Mama,
afscheid nemen doet pijn.
Eens was je de sterke vrouw die na iedere tegenslag steeds weer opstond, sterker dan voorheen. Toen papa zes jaar geleden stierf, was uw opbeurend woord tot mij: „Myriam, nu moeten we voor elkaar zorgen".

Dat is waarheid geworden. Als twee echte vrienden leefden we samen. Hoeveel uren, dagen hebben we blijgezind doorgebracht met strandwandelingen, fietstochtjes of zo maar samen winkelen? En hoe vaak heb jij niet gekaart met je vrienden van het C.R.M.?

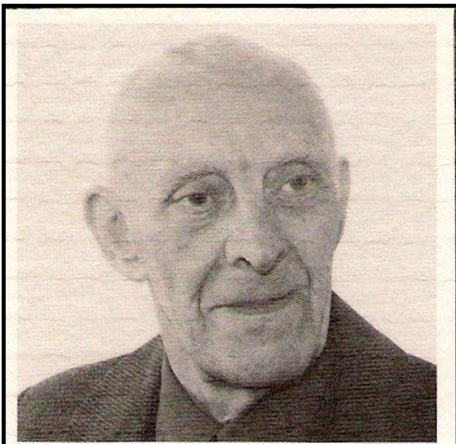
Toen, vijf maanden geleden de ongeneselijke ziekte zich aankondigde, durfde ik nog hopen dat alles weer goed zou worden. Uw humor, uw zwakke kwinkslagen en taaie moed stelden me steeds weer gerust. Helaas, het mocht niet. Je werd steeds stiller, en zo ben je van mij heengegaan.

Jammer dat je ons huwelijk niet meer zult meeleven. 't Zal voor Geert en mij steeds een moeilijk te vergeten herinnering blijven. Pas nu zal ik beseffen hoe sterk ik je zal missen. Omdat je mij zoveel mooie herinneringen nalaat is de scheiding zo pijnlijk.

Mama,
nu ik voor goed afscheid van U moet nemen schreit mijn hart.

Dank mama om al 't goede dat je aan mij, met een gulle hand, doorgaf. Mama, ik zal je missen!

Bidprentje van Roger Coffez, Tielt, 2001

†

Dankbare herinnering aan

De Heer
Roger COFFEZ
echtgenoot van Mevrouw
Marie-Josée Popelier

Geboren te Tielt op 3 januari 1926
en er godvruchtig overleden
op 9 maart 2001,
gesterkt door het Ziekensacrament.

Marie-Josée POPELIER, *zijn echtgenote;*
Geert en Maddy COFFEZ - DEWULF, *zijn kinderen;*
de families Coffez - Galle en Popelier - Dedeurwaerder,
danken U voor Uw gebed en blijken van deelneming.

En als ik doodga, huil maar niet.
Ik ben niet echt dood,
moet je weten
't is maar een lichaam
dat ik achterliet.
Dood ben ik pas,
als je me bent vergeten.

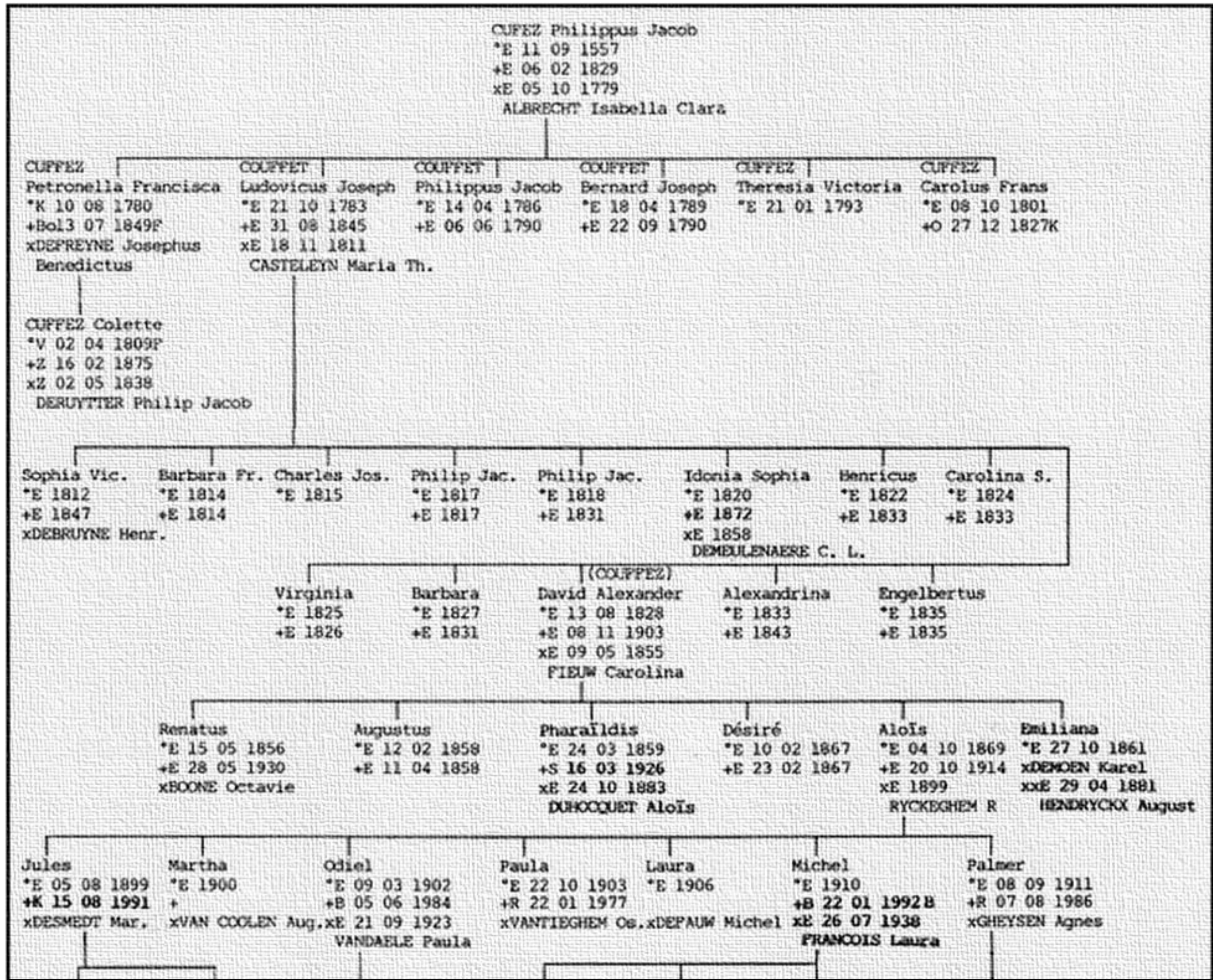
En als ik doodga, treur maar niet.
Ik ben niet echt weg,
moet je weten.
Het is de heimwee die ik achterliet.
Dood ben ik pas,
als jij die bent vergeten.

En als ik doodga, huil maar niet.
Ik ben niet echt dood,
moet je weten.
't is het verlangen
dat ik achterliet.
Dood ben ik pas,
als jij dat bent vergeten.

Bram Vermeulen

Uitvaartcentrum Dhondt & Bockelandt - Tielt

COUFFEZ (Klerken)

Legende

B : Brugge
Bo : Bovekerke
E : Esen
K : Klerken
O : Oostende
R : Roeselare
S : Staden
V : Vladslo
Z : Zande

COUFFEZ

Deze tak werd besproken in II, pp. 298-309.

We beginnen met een zeer interessant krantenknipsel (p. 377), namelijk de diamanten bruiloft van het echtpaar Jules Couffez-Demedt in Klerken-Houthulst in 1982, verschenen in *Het laatste Nieuws* van 30/12/1982.

Een tweede aanvulling is deze voor Idonia Sophia Couffez, echtgenote van Carolus Ludovicus Demeulenaere, die in Esen overlijdt op 8 november 1872. Zij had een kind en was dagwerkster volgens de overlijdensakte.

In de tafels van Esen staat het huwelijk vermeld van Emiliana Couffez met August Hendryckx op 29 april 1881. De huwelijksakte ondertekent zij met E. Cuffez. Zij is een dochter van David Couffez en Carolina Fieuw en geboren in Esen op 27 oktober 1861. In haar geboorteakte staat er Couffez. Zij huwde voordien met Karel Demoen, die overlijdt in Diksmuide op 16 juni 1881. Haar zuster, Pharaïlde, huwt met Alois August Duhocquet in Esen op 24 oktober 1883.

Deze verbeteringen zijn op de tabel hiernaast aangebracht.

Bidprentje van René Couffez – Esen 1930 (vergroot)

Groot is het loon der verduldigheid in de kwellingen. *Hugo Cardinalis.*

† BID VOOR DE ZIEL
VAN

RENÉ COUFFEZ

ECHTGENOOT VAN

OCTAVIE BOONE

geboren te EESSEN, den 5 Mei 1856, en aldaar, bediend van de H.H. Sacramenten, overleden den 28 Mei 1930.

Deze man was rechtveerdig en eerlijk, eenvoudig en goed, vriendelijk en dienstveerdig, neerstig en vlijtig aan het werk zoolang zijne krachten het hem toelieten. Hij was een man van geloof die dagelijks den Heer aanriep om hulp en zegen en zijn dagelijksch werk den Heer opdroeg; hij wist immers dat alles wat wij doen uit liefde tot God, en in overeenstemming met zijnen aanbiddelijken wil, Hem uiterst aangenaam is en verdienstiglijk. Ook gedurende de laatste dagen van zijn leven, in kwelling en lijden doorgebracht, was hij verduldig en geheel onderworpen aan den heiligen wil van God.

Hij was een goede en getrouwe echtgenoot, een bezorgde man, de steun van zijne beminde vrouw.

Dierbare Vrouw, ik dank u voor uwe genegenheid en uwe zorgen; vreugde en leed hebben wij te samen beleefd, en nu moet ik U verlaten; doch troost U, alhoewel nu gescheiden, zullen wij welhaast elkander wederzien in den schoonen Hemel. Bid voor mij, en gij allen, *mijne beminde Familieleden*, schenkt mij ook die gunst met mijne ziel in uwe gebeden indachtig te zijn.

Heer Jesus, verleen zijne ziel de eeuwige rust.

Zoet Hert van Jesus, wees mijne liefde.

(300 d. afl.)

Druk. A. Develter-Vandenbussche, Eessen.

Diamanten bruiloft van Jules Couffez-Desmedt te Klerken (1982)

Plaats in de stamboom: zie tabel p. 374.

DIAMANTEN BRUILOFT TE KLERKEN

De ganse familie Couffez was aanwezig in het Houthulstse gemeentehuis waar door de gemeente een receptie werd aangeboden ter gelegenheid van het diamanten huwelijksfeest van Jules Couffez met Martha Desmedt

Onlangs vierde het echtpaar Jules Couffez-Desmedt te Klerken-Houthulst zijn 60-jarig huwelijksbestaan. Alles begon met een receptie, aangeboden door het gemeentebestuur van Houthulst. Er was dan ook een drukte van jewelste in de bovenzaal van het gemeentehuis, waar de ganse familie Couffez aanwezig was om deze heuglijke dag de nodige luister te geven.

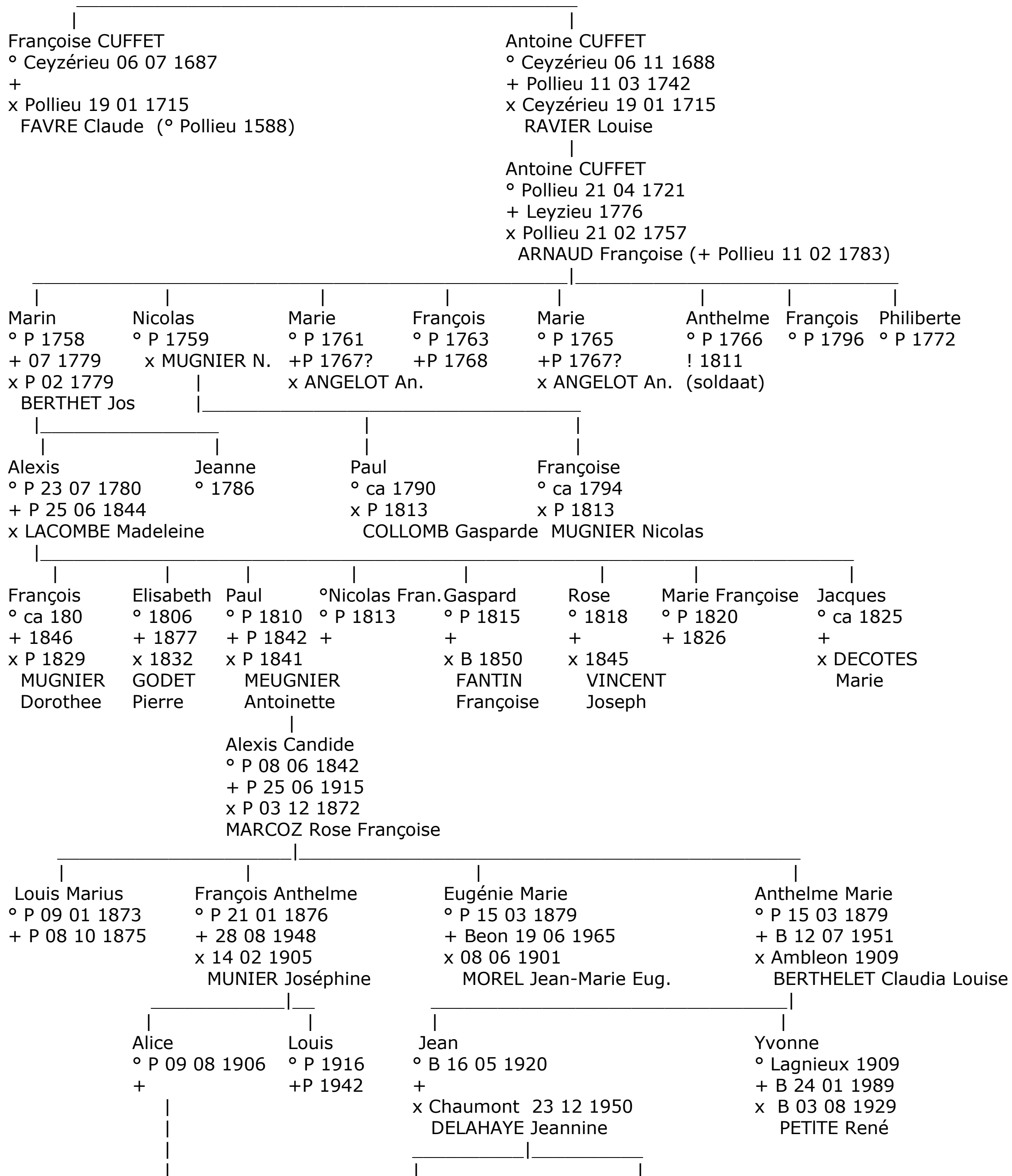
Jules Couffez is in de streek van Klerken een bekend man. Geboren op 5 augustus 1899 te Esen bij Diksmuide, maakt hij de beide wereldoorlogen mee en was in de eerste oorlog net zoals zovelen weggevoerd naar Bretagne. Na de oorlog kwam Jules terug naar België en kon hij zijn intrek nemen bij moeder te Ruddervoorde. Daar leerde Jules de stiel van timmerman, een ambacht dat Jules voor de rest van zijn leven zou verder verrichten.

In 1922 ontmoette Jules zijn Martha Desmedt en in datzelfde jaar kwam het tot een huwelijk. Het echtpaar vestigde zich aan de Stokstraat te Klerken, en in 1945 werd het schrijnwerkersbedrijf, thans zeer bekend, opgericht. Jules en Martha kregen 2 kinderen, een zoon en een dochter. Momenteel hebben zij reeds 6 kleinkinderen en 4 achterkleinkinderen.

Zoon Daniel Couffez, thans zaakvoerder van het inmiddels fel uitgebreid bedrijf, nam de teugels van vader over in 1959 en heeft nog steeds het roer in handen, onder het waakzaam oog van vader Jules, die ondanks zijn 83-jarige leeftijd, nog geregeld in de ateliers komt.

Er heerste dus vreugde op het Houthulstse gemeentehuis waar de jubilarissen ook nog een herdenkingsschaal mochten in ontvangst nemen vanwege de gemeente. — Nf.

CUFFET (Ain) - kopie van V, 93 (verbetering van IV, 440, 2011-editie)

B: Belley
P: Pollieu

LAATST BINNENGEKOMEN INFORMATIE: CUFFET (AIN)

Op 1/3/02, na het beëindigen van dit boek, ontvang ik een belangrijke brief van de moeder (Jeannine Delahaye) van een Cuffet aan wie ik een brief had gezonden op 12/12/01. Daar de persoonsnamenindex al was opgemaakt op 23/2/02, heb ik toch nog de aanvullingen kunnen aanbrengen voor 'Cuffet', al uitvoerig besproken in I, 81-97.

Het interessante in haar brief is, dat zij nog een Françoise Cuffet vermeldt in 1714, die vermoedelijk een tante (of groottante?) van Antoine Cuffet is, die kan geboren zijn in Pollieu 'Ain' rond 1734. Hieronder volgt de tekst van deze brief:

> *(...)*
> *Je regrette, car je n'ai aucune indication pour le moment sur les parents d'Antoine Cuffet.*
>
> *En 1714 cependant Françoise Cuffet de Pollieu est marraine au baptême de François Amaud - en 1715 Française Cuffet at Claude Faure se sont mariés le 19.01.1715 à Pollieu (Ain).*
>
> *Difficile d'en savoir plus, un trou dans les archives nous fait défaut, suite à une épidémie de peste survenue à cette époque. Je possède les originaux du testament d'Antoine et Alexis en mauvais état, mais tout de même lisibles. La valeur de ces documents en est l'ancienneté, l'écriture et les signatures des notables de l'époque.*
>
> *(...)*

In verband met de toestand van de parochieregisters van Pollieu meldt het gemeentebestuur van Pollieu in hun brief van 05/06/87 mij dat zij geen enkel parochieregister bezitten tussen 1722 en 1814. Het departementaal archief van de Ain (01) bevindt zich in Bourg-en-Bresse (40.000 inwoners).

Daar mevrouw Delahaye in haar brief vermeldt dat zij originele testamenten bezit vraag ik haar mij dit van Antoine Cuffet op te sturen. Ik krijg al een week later, op11/03/02, een mooie brief terug met de fotokopie van eventjes zes originele documenten en ook nog een belangrijk feit dat een andere Antoine Cuffet in 1716 als peter van Claire Faure (een dochter van Françoise Cuffet) wordt vermeld. Hieronder volgt een gedeelte van haar brief van 6/3/02:

> *(...) J'ai toujours pensé qu'il y avait confusion et que le père d'Antoine devait porter le même prénom.*
>
> > *En 1714 Françoise Cuffet, marraine de Françoise Arnaud.*
> > *En 1716 Antoine Cuffet, parrain de Claire Faure (fille de Françoise).*
>
> *Peut-être Antoine serait frère de Françoise selon l'âge qu'ils avaient au baptême des deux enfants et portaient le même nom.*
> *(...) dans le grenier de la maison d'une cousine, maintenant très âgée, que j'ai trouvé quelques documents en mauvais état, rongés par les poissons d'argent (une bestiole française?) qui adorent les vieux papiers.*
> *Vous avez raison, ma petite fille Bérengère n'est pas mariée et ce 26 février 2002 une petite fille est née, prénommée Marina, la petite sœur de Laura.*
> *(...) Ci-joint quelques documents, peut-être trouverez-vous un détail. J'ai honte de vous les transmettre car ils sont vraiment en piteux état. (...)*

Testament van Antoine Cuffet van 30 juli 1774 (aanhef)

L'an mil Sept Cent Septante Six
et le trente Juillet avant midy,
Par devant le Notaire Royal de la ville de Belley
soussigné, et en presence de pierre Chamay, de Jean
Barbier, tous deux garçon Cordonnier, d'antoine
Davost Sergent ordinaire, de Joseph Gonnet Lainé
maitre Cordier tous natifs de Belley y demeurants,
de françois Desiré Cochet garçon Cordonnier natif de
Bourg en Bresse demeurant a Belley et de ~~Joseph Gu~~
Gojau fournier maitre tourneur natif de Seyssel
demeurant aussy en cette ville; a Comparu antoine
Cuffet Journallier du village de Leysieu hameau de

Dagvaarding voor Alexis en Jeanne Cuffet van 28 januari 1811 (aanhef)

Antoine Cuffet
Anne Arnaud.

Nicolas) marin Josephte Berthet.) marie antoine Angelot. anthelme soldat absent depuis 36. ans.) Philiberte) François mort

alexis) Jeanne)

Antoine Cuffet a laissé les six enfants que son voici. —
Nicolas & marin sont heritiers. —
françois est mort sans enfants.
Anthelme légitimaire du père, est absent depuis vingt six ans
Nicolas & marin tiennent la succession du père & par conséquent la légitime
paternelle d'anthelme. —
Anne Arnaud a fait heritiers ses quatre fils
Nicolas & marin & tiennent tous les biens de la mère, —

In bijlage van haar tweede brief bevonden zich volgende documenten:

1. Testament van Antoine Cuffet van 30 juli 1776 (3 pp.)
2. Dagvaarding voor Alexis en Jeanne Cuffet van 28 januari 1811 (2 pp.)
3. Dagvaarding voor Jacques Cuffet om te verschijnen op 17 juli 1844 (2 pp.)
4. Dagvaarding voor Rose Cuffet (2 pp.)
5. Dagvaarding voor Antoinette Mugnier, weduwe van Paul Cuffet (2 pp.)
6. Dagvaarding voor Jacques Cuffet voor de verdeling van de erfenis op 19 december 1844 (4 pp.)

De aanhef van het testament van Antoine Cuffet van 1776 werd hiernaast gefotokopieerd. Hieronder een uittreksel (de notaris is Guillot) :

L'an mil sept cent septante six et le trente julliet avant midy, par devant le Notaire Royal de la ville de Belle (...) et en présence de Pierre Chamay, de Jean Barbier, tous deux garçons cordonniers, d'Anthelme Bavosat, sergent ordinaire, de Joseph Gonnet l'Aisné, maître cordier, tous natifs de Belley y demeurant, de François Désiré Cachet (...) a comparu Antoine Cuffet, joumallier du village de Leysieu, hameau de Pollieu, détenu malade en l'Hotêl Dieu de cette ville dans la salie des hommes (...) lequel m'a déclaré vouloir faire son testament noncupatif (= nuncupatif : luidop en in aanwezigheid van getuigen) (...) je donne (...) à François et à Anthelme Cuffet mes enfants à chacun la somme de soixante livres et à Marie et Philiberte Cuffet mes deux filles à chacune d'elles la somme de quarante livres (...) à Françoise Amaud ma femme la jouissance et l'usufruit pendant sa vie de tous mes biens (...) et appelle pour mes héritiers généraux (...) Marin et Nicolas Cuffet mes deux fils aisnés à la charge pour eux de payer mes debts et legs et (...) des messes pour le repos de mon âme (...) pour la somme de douze livres (...)

Het tweede stuk van 1811 gaat over de verdeling van het deel van de erfenis van Anthelme, soldaat, al 26 jaar afwezig, beheerd door Nicolas en de kinderen van Marin Cuffet (p. 382):

Antoine Cuffet - Anne Arnaud (...)
Nicolas et les enfants de Marin doivent donc ouvrir partage à Marie et Philiberte et à chacune d'elles pour un Quart dans les biens de l'absent et leur faire raison à chacune d'elles d'un quart de fruits.
Dans cet état, Marie Cuffet de l'autorité d'Anthelme Angelot, son mari habitant à Aignes, commune de Ceyzerieux, requiert que Nicolas Cuffet son frère, Alexis et Jeanne Cuffet ses neveux, habitant à Pollieu, soient cité à paraître à Melley (...) pour convenir de l'absence dudit Anthelme Cuffet depuis vingt six ans qu'il est parti pour l'armée, consentir au relächement du quart de la succession à la requerante, convenir d'experts pour procéder au partage de cette succession et estimer les restitutions de fruits. (...)

In dit stuk van 1811 wordt bovenaan als vrouw van Antoine, Anne Arnaud, opgegeven. Dit is een vergissing van de opsteller van dit document. Het moet Françoise Arnaud zijn.

Op 9 juli 1844 wordt Jacques Cuffet, nog minderjarig, gedagvaard om te verschijnen voor het tribunaal van Belley op 17 juli (document nr. 3). De eisers zijn Gaspard Cuffet, Pierre Goddet in naam van zijn vrouw Elisabeth Cuffet en François Cuffet, die samen de bepalingen van het testament van Alexis Cuffet en zijn echtgenote, mededelen aan Antoinette Mugnier, Rose Cuffet, Jacques Cuffet en Anthelme Charvin, landbouwer van Jacques Cuffet. Een deel van de tekst:

Du mariage d'Alexis avec Magdalaine Lacombe sont nés six enfants savoir François, Gaspard, Elisabeth, Rose, Paul et Jacques = Dans le contrat de mariage de Paul Cuffet avec Antoinette Mugnier (...) Alexis Cuffet a fait donation à son fils, futur époux, du quart de ses biens par préciput à charge par le donataire, de nourrir, entretenir, loger et soigner une de ses tantes = (...)

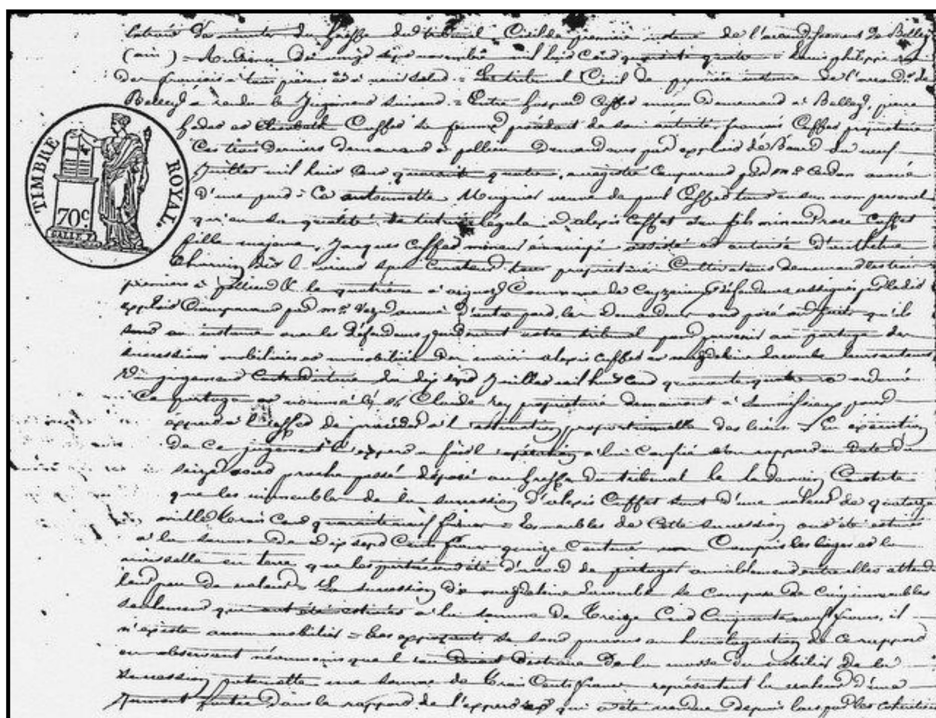
De documenten 4 en 5 hebben dezelfde inhoud en worden respectievelijk overgemaakt aan Rose Cuffet en Antoinette Mugnier.

Dagvaarding voor Jacques Cuffet om te verschijnen op 17 juli 1844 (aanhef)

Du mariage d'Alexis Cuffet avec Magdelaine Lacombe sont nés six enfants savoir
François, Gaspard, Elisabeth, Rose, Paul & Jacques = Dans le contrat de mariage de Paul Cuffet, avec
Antoinette Meynier, reçu Mr [illegible], notaire à Belley, le vingt trois janvier mil huit cent
quarante un, enregistré, Alexis Cuffet a fait donation à son fils futur époux, du quart de
ses biens par préciput à charge par le donataire, de nourrir, entretenir loger et soigner
sa vie durant une de ses tantes = Par le même acte Alexis Cuffet a promis de loger chez
et nourrir à son pot et feu les futurs époux et les enfants qui naîtront d'eux en par
eux travaillant à son profit = Magdelaine Lacombe est décédée ab intestat de sorte que sa
succession doit se partager par égalité entre ses six enfants = Alexis Cuffet [illegible] aussi décédé
et sa succession appartient pour un quart à son fils Paul, [illegible], les trois
autres quarts doivent être divisés en six lots égaux pour les héritiers à réserve = [illegible] Paul Cuffet
est mort avant son père et il n'a laissé qu'un seul enfant mineur sous la tutelle d'Antoinette
Meynier sa mère = quant aux récoltes pendantes par racines au moment du décès d'Alexis
Cuffet arrivé sur la fin du mois de juin mil huit cent quarante quatre, il en doit être
fait un partage spécial, pour attribuer à ceux qui ont cultivé les fonds leur droit
colonique = Or ceux qui ont cultivé sont le père décédé, Rose, Jacques et la veuve de
Paul, qui sont les seuls enfants vivant avec le père dans la maison paternelle =
Il faut donc que la succession fournisse deux ouvriers remplaçant le père décédé et la veuve de
Paul et qu'alors Rose et Jacques contribueront tous les travaux pour prendre les blés légumes pommes de
terre et fruits ayant été récoltés; il en sera fait [illegible] parts égales l'une pour la succession et l'autre pour
les colons = Cette dernière sera divisée en quatre lots égaux un pour chaque travailleur à sa portion
[illegible] Paul seront réunies à la première moitié attribuée à la succession [illegible]

Tweede dagvaarding voor Jacques Cuffet op 19 december 1844 (aanhef)

Het document 6 van 14 december 1844 is een convocatie gericht aan Jacques Cuffet, een van de erfgenamen van Alexis Cuffet om te verschijnen bij de notaris om een lot te kiezen. Hierna volgt een uittreksel met de beschrijving van de te verdelen bezittingen van Alexis Cuffet en zijn vrouw Magdaleine Lacombe, die betrekkelijk rijk moeten zijn geweest:

> *(...) constate que les immeubles de la succession d'Alexis Cuffet sont d'une valeur de quatorze mille trois cent quarante-neuf francs = Les meubles de cette succession ont été estimés à la somme de dix-sept cent francs quinze centimes, non compris les linges et la vaisselle (...) = La succession de Magdaleine Lacombe se compose de cinq immeubles qui ont été estimés à la somme de treize cent cinquante-neuf francs, il n'existe aucun mobilier (...) distraire de la massa du mobilier de la succession paternelle une somme de trois cent francs représentant la valeur d'une jument (...) qui a été vendue depuis lors par les cohéritiers (...) distrait de la masse immobilière une terre appelée à 'La Charbonnière', estimée quatre cent soixante et dix francs (...) qui avait été donnée à François Cuffet, l'un des demandeurs par le père (...)*
> *(p. 2) (...) et que chaque lot mobilier prélèvement fait des deux bœufs estimés trois cent francs = les cohéritiers ont déclarés vouloir vendre (...) entre eux s'élève à la somme de cent trente-cinq francs en faisant toutes fois figurer dans les lots un buffet (...) qui avait été omis dans le rapport par suite de la contestation qui s'était engagée relativement à la propriété de ce meuble prétendue par Antoinette Mugnier (...)*

Besluit

Niettegenstaande de belangrijkheid van deze notariële documenten, weten we niet veel meer over de verdere afstamming van deze Cuffets. Over de sociale stand van deze familie zijn wij wel iets te weten gekomen. Zij waren in dit departement van Frankrijk (Ain) al sinds 1714 gevestigd. Antoine Cuffet die als peter vernoemd werd in 1716 kan de vader (of misschien zelfs grootvader?) zijn geweest van Antoine Cuffet van het hierboven vermelde testament van 1776.
Hoewel we weinig verder zijn gekomen vond ik toch dat deze gegevens hier niet mochten ontbreken. Rechtstreekse afstammelingen hebben er zeker iets aan.

Verder onderzoek naar Cuffet (Ain) in V, 85-93.

ALGEMEEN BESLUIT

Wat weten we sinds 1995 meer over onze afstamming en over het wapenschild van Cuffe, in Abbeville?

1. Een Jean Guffet komt voor in Bonnières (Pas-de-Calais) in 1569. Hij is mogelijk de vader van Jacob Quufet, vader van Nicolas Quufet (Cuffet) in de telling van Langemark van 1610. 'Bamières of Bonnières' is dus 'Bonnières' geworden.

2. 'Cuss…,' ('Kuss…,') is geen variante van 'Cuffez'.

3. Guillaume Cuffe, de vader van Catherine Cuffe gehuwd met Jean Sanson vermeld in 1493 door Rosny, heeft nog minstens één mannelijke afstammeling, daar er een Alexander Cuffet voorkomt in 1588 in Abbeville. Deze Guillaume Cuffe kan dus ook de stamvader zijn van Jean Guffet van Bonnières.

4. Het wapenschild dat Nicolas du Hamel voert in 1547 in Abbeville (afgebeeld op het binnentitelblad), heeft hij overgenomen van zijn moeder, Martine Cuffe (zuster van Catherine Cuffe, gehuwd met Jean Sanson).

5. De huwelijksakte van Nicolas du Hamel met Marie Sanson van 1528 is wel degelijk vervalst.

6. Jacques Sanson, de auteur van *L'histoire généalogique ...,* van 1657, heeft het wapenschild van 'Cuffé' (kafttitelblad) gehaald uit een ms. van Waignart, alsook dit van du Hamel (binnentitelblad).

Wat zouden we nog willen weten of kunnen bewijzen?

1. De relatie tussen de 'Cufs' van Brugge en deze van Tielt. De 'Cufs' verdwijnen in Brugge rond 1580 en duiken terug op in Tielt in 1619.

2. De relatie tussen de 'Cafs' van Moerkerke, Oostburg en Aardenburg rond 1470 en de 'Cufs' van Brugge (1509). Vermoedelijk gaat het over dezelfde familie en misschien is die afkomstig van Engeland?

3. Is Guillaume Cuffe van Abbeville van Engelse oorsprong of is hij een familielid van Guillaume Gaffe, de 'sergent de masse' van Abbeville van 1438?

4. In welk document van het archief van dom Grenier in de 'Bibliothèque nationale' van Parijs heeft de La Gorgue-Rosny de bewering gevonden dat de moeder van Nicolas du Hamel, Martine Cuffé is?

5. Vanwaar zijn de Belgische Gaffés (1749 Leuven) afkomstig?

6. De kans is zeer groot dat de Jean (Jacob?) Guffet van Bonnières, onze verst gekende voorvader, afstamt van de 'Cuffes' van Abbeville. In de algemene telling van de belastingsbetalers van de Pas-de-Calais (1569-70) komt slechts één Guffet of variante ervan voor en dat is de Jean Guffet van Bonnières. Een uitwijking van een 30-tal km van Abbeville (departement van de Somme) naar Bonnières - misschien tijdens een pestperode - kan zijn gebeurd. Kunnen we dit ooit bewijzen?

7. Is 'Cuffet' die voorkomt in het departement van de Ain (Antoine Cuffet, + 1774 Leysieu), ook 'Cuffez'?

Wat is er nu bereikt na meer dan dertig jaar genealogische opzoekingen?

Het hoofddoel was de betekenis van de familienaam te vinden. We gaan zover mogelijk in de tijd terug.

Met zekerheid was het **Cuffé** in het begin van de 18de eeuw (Frans Cuffé, ° Staden 1713, II, 203). In Staden komt een geboorte Joanna **Cuffez** voor op 05/10/1696 (II, 198).

Met betrekkelijk grote zekerheid gaan we terug tot Jean **Guffet** (IV, 334, 341) in Bonnières in 1569 die de mogelijke vader kon zijn van Jacob **Quufet (Quefet?)** in Langemark in 1610 (II, 15).

Waarschijnlijk komen we aan bij Guillaume Cuffe in Abbeville in de 15de eeuw.

Van de verdere mogelijkheden (**Cofés** in Arras in 1195, I, 23; **Caffet** in Lens in 1296, II, 19 en **Cuf** in Canterbury in 1368, IV, 77) kunnen we **Cava** in de 9de eeuw in Durham (IV, 107) nemen, met de betekenis van: 'vlug, moedig'.

Als wapenschild lijkt dit dat voorkomt in het ms. Waignart onder **Cufe**, of **du Hamel de Canchy**, het best geschikt, met als schildhouders twee leeuwen.

(Oostende, 20 oktober 2011)

(Oostende, 18 december 2013)

(Oostende, 22 februari 2020)